Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Θεοδοσία Ν. Παπαδοπούλου

Θεοδοσία Ν. Παπαδοπούλου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑΙ ΜΕΤ' ΕΙΚΟΝΩΝ

1885.35

ΔΙΕΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑΙ
ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΑΡΧΑΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

ΥΠΟ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ Π. ΙΑΣΕΜΙΔΟΥ
ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΚΑΙ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΝ Δ'. ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
ΚΑΙ ΧΑΡΙΝ ΤΩΝ ΠΟΛΛΩΝ

ΤΕΥΧΟΣ Α'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΒΛΑΣΤΟΥ ΒΑΡΒΑΡΡΗΓΟΥ
1885

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

'Αποφασίσαντες νὰ ἐκδώσωμεν ὁλόκληρον τὴν σειρὰν τῶν πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀναγνωστικῶν βιβλίων, ἠρξάμεθα ἀπὸ τοῦ τεύχους τούτου, περιέχοντος τὰς τοῦ 'Ηροδότου ἱστορίας κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παιδαγωγικῆς διεσκευασμένας, διότι ἐνομίσαμεν ὅτι πληροῦμεν ἀνάγκην μᾶλλον κατεπείγουσαν.

Περιττὸν κρίνομεν νὰ ἀναγράψωμεν ἐνταῦθα τοὺς παιδαγωγικοὺς λόγους, δι' οὓς καὶ τὸ ὑπουργεῖον τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ οἱ περὶ τὴν παιδαγωγικὴν ἐντριβεῖς προὐτίμησαν τὸν 'Ηρόδοτον ὡς ἀναγνωστικὸν βιβλίον διὰ τὸ Δ' σχολικὸν ἔτος τῶν ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις φοιτώντων παίδων, διότι τοῖς μὲν ἐπιστήμοσι τυγχάνουσι γνωστοὶ οὗτοι, διὰ δὲ τοὺς λοιποὺς θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ συντάξωμεν ἐκτενῆ πραγματείαν ὑπερβαίνουσαν τὸ μέτρον διασαφητικοῦ προλόγου. 'Εν συντόμῳ μόνον λέγομεν ὅτι προσεπαθήσαμεν ὅση ἡμῖν δύναμις νὰ διαφυλάξωμεν τὸ ὄντως ἀφελὲς, ἀπέριττον, ἐπίχαρι, γραφικὸν καὶ ἁρμονικὸν τῆς φράσεως τοῦ πρωτοτύπου, παλαίσαντες πρὸς τὰς γνωστὰς τοῖς ἐπαΐουσι δυσχερείας, ὅσας τὸ ἀμόρφωτον ἔτι καὶ ἀνώμαλον τῆς λαλουμένης ἡμῶν γλώσσης παρέχει.

Πρὸς τούτοις δὲ διεφυλάξαμεν ἀκέραιον σχεδὸν τὸ παλαιὸν κείμενον, ἀφαιρέσαντες μόνον τὰ προσκρούοντα εἰς τὰ σεμνὰ ἤθη καὶ τὰς παρεμβλήτους λεπτομερείας, αἵτινες οὐ μόνον δὲν ἐνδιαφέρουσι τοὺς παῖδας τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀλλὰ καὶ τὴν σαφῆ ἀντίληψιν τῶν οὐσιωδῶν μερῶν ἐπισκοτίζουσι.

Τινὲς νομίζουσιν ὅτι πρέπει νὰ ἀποσπῶνται καὶ νὰ ἀπογυμνῶνται ἐντελῶς πάσης πρὸς ἄλληλα συναφείας καὶ πάσης θεμελιώσεως ἐπὶ τοῦ βίου τῶν παλαιῶν ἐθνῶν τεμάχιά τινα τοῦ 'Ηροδότου ἢ 'Ομήρου, περιέχοντα ἠθικὰς ἐννοίας· ἀλλὰ τοῦτο ἡμεῖς ἐκρίναμεν ἡμαρτημένον, διότι τοιαύτη συλλογὴ ἀποσπασμάτων οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἐγκυκλοπαιδεία ἠθικῶν διηγημάτιων ὁμοία ἐκείναις, τὰς ὁποίας ἀσπάζονται οἱ ὑπα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δοὶ τοῦ συστήματος τοῦ παραδεχομένου ἐκ παντοίας ὕλης ἀναγνώσματα.

Οἱ οὕτω συντάττοντες διηγήματα ἐκ τοῦ Ἡροδότου ἢ ἐκ τοῦ Ὁμήρου, ἐν ᾧ κατὰ τὸ φαινόμενον εἶνε ὑπαδοὶ τῶν παραδεχομένων ἀκέραιον καὶ ἐνιαῖον κατὰ τὴν οὐσίαν τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον, μίαν ὅλ. μεγάλην πρᾶξιν ἢ μίαν συνεχῆ γεγονότων σειρὰν περιλαμβάνον, ἵνα κατὰ τὰς ἐν αὐτῇ ἠθικὰς ἀρχὰς μορφωθῇ ὁ μαθητὴς, ἐν τῇ πράξει ἀναιροῦσι τὴν δόξαν ἑαυτῶν, κατατέμνοντες τὴν ἐν τῷ Ἡροδότῳ ἢ Ὁμήρῳ ἑνότητα εἰς μικρὰ ἀσυνάρτητα τεμάχια, ὧν τὸ ἕτερον ἐπισκοτίζει τὰς ἐκ τοῦ ἑτέρου παραστάσεις. Ἐκτὸς δὲ τούτου τὰ τοιαῦτα μεμονωμένα ἱστορήματα, μὴ ὑποστηριζόμενα ὑπὸ τῆς ἐν τῇ φαντασίᾳ εἰκόνος τοῦ ὅλου βίου τοῦ λαοῦ, παρὰ τῷ ὁποίῳ συμβαίνουσι, τῆς χώρας ἐν ᾗ οὗτος κατοικεῖ, τῶν φυσικῶν αἰτίων, ὅσα πολλάκις παράγουσι τὴν ὄρᾶσιν, εἶνε ψυχρὰ, οὐδὲν προκαλοῦσι διάφορον καὶ ἀσύνδετα ἐν τῇ συνειδήσει διαμένουσι· παράγοντα δὲ ἀσθενεστάτην ἐντύπωσιν, ἥκιστα ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τοῦ θυμικοῦ καὶ βουλητικοῦ τοῦ παιδὸς, ἐπιφέρουσι δὲ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα ἐκείνῳ, ὅπερ προὐβάλοντο οἱ χάριν ὅλθεν ἠθικῆς μορφώσεως ἀποσπάσαντες ταῦτα τῆς ρίζης των καὶ οὕτω τέλεον ἀποξηράναντες. Οὗτος εἶνε ὁ πρῶτος λόγος, δι' ὃν ἠκολουθήσαμεν πιστῶς τὸν συγγραφέα, ὅστις ἀναμφιβόλως εἶνε παιδαγωγικώτερος τῶν τοιούτων παιδαγωγικῶν.

Ἔπειτα τίς ἀγνοεῖ πόσον μορφοῦσι καλολογικῶς αἱ πιστῶς μὲν τὴν φύσιν, αὐτὰ δὲ τὰ πράγματα γραφικῶς ἀπεικονίζουσαι ἐπιτερπεῖς τοῦ Ἡροδότου περιγραφαὶ χωρῶν, λαῶν, ἠθῶν, ἐθίμων, μνημείων, ἐξόχων προσώπων, ἐφ' ὧν θεμελιοῦνται καὶ τὰ μεγάλα ἔργα αὐτῶν, ἐξ ὧν τὰ ἠθικὰ συμπεράσματα ἀβίαστα ἀπορρέουσιν; Ὅταν ἀφαιρεθῇ τὸ ζωηρὸν διάφορον τὸ ἐκ τοῦ συνειρμοῦ πάντων τούτων διεγειρόμενον, τὰ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἔργα, μεμονωμένα, μόνον τῆς μηχανικῆς μνήμης ἄχθος δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι καὶ οὐδὲν πλέον.

Ἵνα ὁ μαθητὴς καρπωθῇ πραγματικὴν ὠφέλειαν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως συγγραφέων, ὁποῖος ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡρόδοτος, πρέπει κατὰ φαντασίαν νὰ ζήσῃ ἐν τῷ βίῳ, ὃν οὗτοι ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἑαυτῶν ἀπεικονίζουσι. Διὰ τοῦτο ὁ βίος οὗτος ἀνάγκη νὰ παρασταθῇ αὐτοῖς πλήρης καὶ ζωηρός, ὡς καλλιτεχνικὴ εἰκών, ὁποῖον λαμπρῶς παριστάνουσιν αὐτὸν τὰ ἀθάνατα συγγράμματα τῶν ἀνδρῶν τούτων. Διὰ τῆς ἀφηγήσεως μαχῶν τινων καὶ διὰ τῆς παρενθήκης διαλόγων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τινῶν μεταξὺ βασιλέων ἢ στρατηγῶν οὐδ' ὅλως ἀπεικονίζεται ὁ τοιοῦτος βίος, ὡς οἱ μεγάλοι παιδαγωγικοὶ ἀπαιτοῦσιν, οὐδὲ βιβλίον, τοιαῦτα μόνον περιέχον, πληροῖ τὴν ψυχολογικὴν ἀνάγκην τῶν μαθητῶν, ὅπως ἡ σημερινὴ παιδαγωγικὴ διαγράφει.

Προσέτι δὲ προσεπαθήσαμεν νὰ διαιρέσωμεν τὸ ὅλον εἰς παραγράφους, ὧν ἕκαστος ἀποτελεῖ μικρόν τι ὅλον ἔχον ὅσον τὸ δυνατὸν ἑνότητα, ἐν συναφείᾳ διατελοῦσαν πρὸς τὴν τοῦ ὅλου ἑνότητα,, ἵνα ἐν ἑκάστῳ μαθήματι ἀποκομίζῃ καί τι σπουδαῖον ὁ μαθητής. Τέλος ἐνιαχοῦ μετεβάλομεν τὴν σειρὰν, ἣν ἀκολουθεῖ ὁ Ἡρόδοτος, προτάξαντες τὰ προγενέστερα τῶν μεταγενεστέρων, ἵνα μὴ ἐπέρχηται σύγχυσις ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ μαθητοῦ, ἀλλ' ἵνα τὰ προηγούμενα διασαφῶσι τὰ ἑπόμενα.

Ἐπικαλούμενοι ἤδη δι' ὅ τι διέλαθεν ἡμᾶς τὴν ἐπιείκειαν τῶν ἐπαϊόντων, οἵ τινες γιγνώσκουσι βεβαίως ὁπόσας δυσχερείας παρέχει ἡ εὔσκοπος σύνταξις καλοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου καὶ μάλιστα παρ' ἡμῖν, ἐπιφυλασσόμεθα ἐν ἑτέρᾳ τοῦ βιβλίου ἐκδόσει νὰ διορθώσωμεν ὅ τι ἡ πεῖρα ἤθελεν ἀποδείξῃ ἄξιον διορθώσεως.

ΠΕΡ. ΙΑΣΕΜΙΔΗΣ
ΑΡ. ΧΑΡΟΚΟΠΟΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΗΡΟΔΟΤΟΥ

Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ θὰ ἀναγνώσητε ὡραίας καὶ ὠφελιμωτάτας ἱστορίας περὶ διαφόρων ἀρχαίων ἐθνῶν καὶ περὶ τῶν ἐνδόξων προγόνων ἡμῶν Ἑλλήνων. Θέλετε δὲ ἰδεῖ πῶς οἱ πρόγονοι ἡμῶν διὰ τῶν ἐξόχων αὐτῶν προτερημάτων πολλὰ γενναῖα καὶ ἔνδοξα ἔργα ἐπετέλεσαν, τὰ ὁποῖα διήγειραν τὸν θαυμασμὸν ὅλου τοῦ κόσμου.

Τὰς ἱστορίας ταύτας συνέγραψεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν περίφημός τις σοφὸς, καλούμενος Ἡ ρ ό δ ο τ ο ς. Ὁ Ἡρόδοτος ἐγεννήθη ἐξ ἐπιφανῶν γονέων ἐν τῇ πόλει Ἁλικαρνασσῷ, πρωτευούσῃ τῆς Καρίας, ἥτις κεῖται ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, μεταξὺ τοῦ 490—480 ἔτους πρὸ Χριστοῦ.

Ἐν τῇ πατρίδι του κατῴκουν Ἕλληνες Δωρικῆς φυλῆς· ἦτο δὲ τότε τύραννος αὐτῆς ὁ Λ ύ γ δ α μ ι ς, ἔγγονος τῆς Ἀρτεμισίας, ὅστις ἠνάγκασε τὸν Ἡρόδοτον νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πατρίδος του εἰς τὴν νῆσον Σάμον, ὅπου διέμεινε πολὺν χρόνον. Ἐν Σάμῳ κατῴκουν Ἴωνες· μεταξὺ δὲ τούτων ἐξέμαθε καλῶς τὴν Ἰωνικὴν διάλεκτον καὶ ἠὔξησε τὰς γνώσεις του.

Ἐκεῖ, βαθέως λυπούμενος διὰ τὰ δεινά, τὰ ὁποῖα ἔπασχεν ἡ πατρίς του ὑπὸ τὸν τύραννον Λύγδαμιν, δὲν ἔπαυεν ἀδιακόπως ἐνεργῶν πρὸς καθαίρεσιν αὐτοῦ. Ὅτε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ ἐνόμισε κατάλληλον τὸν καιρὸν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἠλευθέρωσεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς τυραννίας. Δὲν εἶνε ὅμως τοῦτο μόνον, ὅπερ κατέστησε τὸν βίον τοῦ Ἡροδότου ἄξιον λόγου. Οὗτος ἐφημίσθη πρὸ πάντων διὰ τὰς περιηγήσεις, τὰς ὁποίας ἕνεκα μεγάλης φιλομαθείας ἐπεχείρησεν εἰς τὴν Ἀσίαν, τὴν Ἀφρικὴν, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰταλίαν. Πλῆθος πόλεων ἐπεσκέφθη καὶ ὅπου μετέβαινε παρετήρει μετὰ προσοχῆς τὰ πάντα, δῆλ. πῶς εἶνε ἡ χώρα, τί θαυμαστὰ πράγματα περιέχει, τίνα προϊόντα παράγει, τίνα γλῶσσαν ὁμιλοῦσιν οἱ κάτοικοι αὐτῆς, πῶς καὶ κατὰ τίνας νόμους κυβερνῶνται, τίνα ἤθη καὶ ἔθιμα ἔχουσι, τίνας μεγάλους ἄνδρας ἡ χώρα ἀνέδειξε, τίνα ἔνδοξα ἔργα οὗτοι ἐξετέλεσαν καὶ κατὰ τί διαφέρουσιν ἀπὸ τῶν πατριωτῶν του Ἑλλήνων.

Διὰ νὰ μανθάνῃ δὲ πάντα ταῦτα, διέμενεν εἰς πᾶσαν πόλιν πολὺν χρόνον, συνῆπτε δὲ φιλίαν μὲ τοὺς καλλιτέρους ἐκ τῶν κατοίκων, ἐὰν ἦτο μάλιστα δυνατὸν, μὲ αὐτὸν τὸν βασιλέα ἢ τοὺς ἄρχοντας καὶ μὲ τοὺς σοφοὺς, ἐὰν ἐκεῖ ἦσαν τοιοῦτοι. Ἠρώτα δὲ αὐτοὺς ἐπιμελῶς περὶ πάντων καὶ οὐδὲν ἄφινεν ἀνεξέταστον. Ὅσα παρετήρει καὶ ὅσα ἐμάνθανε, κατέγραφεν ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς. Ἐκ πασῶν δὲ τῶν γραπτῶν σημειώσεών του κατήρτισεν ὡραιότατον σύγγραμμα, τοῦ ὁποίου τὰ ἐκλεκτότερα μέρη μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως θὰ ἀναγνώσητε ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

Ἐπειδὴ δὲ τότε τυπογραφεῖα δὲν ὑπῆρχον, ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκτυπώσῃ τὸ σύγγραμμά του εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πολλὰ ἀντίτυπα καὶ νὰ διαδώσῃ αὐτὸ, διά νά το ἀναγινώσκωσι πολλοὶ καὶ νὰ ὠφελῶνται ἐξ αὐτοῦ. Βεβαίως δὲν ὑπέφερε τοσούτους κόπους, οὐδ' ἐπεχείρησε τοσαύτας ὁδοιπορίας, διὰ νὰ ὠφελήσῃ μόνον ἑαυτόν· σκοπὸν εἶχεν, ὅσα αὐτὸς ἔμαθε, νὰ καταστήσῃ αὐτὰ γνωστὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Διὰ τοῦτο μάλιστα ἀνέλαβε μετὰ τοσαύτης προθυμίας καὶ αὐταπαρνήσεως νὰ ἐκτελέσῃ τόσον μακρὰ ταξείδια, νὰ ὑποφέρῃ ἀλλαχοῦ μὲν ὑπερβολικὴν θερμότητα, ἀλλαχοῦ δὲ ὑπερβολικὸν ψῦχος, νὰ διέλθῃ μέρη δύσβατα καὶ ἐπικίνδυνα, νὰ ἐνδιατρίψῃ μεταξὺ ξένων καὶ βαρβάρων, νὰ ἐκμάθῃ τὰς γλώσσας αὐτῶν, νὰ δαπανήσῃ πολλὰ καὶ νὰ στερηθῇ τέλος πολὺν χρόνον τῆς ποθητῆς ἡσυχίας, τῶν περιθάλψεων τῆς οἰκογενείας του καὶ τῆς φιλτάτης καὶ γλυκυτάτης αὐτοῦ πατρίδος.

Τί ἔπραξε λοιπὸν, ἵνα καταστήσῃ γνωστὸν τὸ περιεχόμενον τοῦ συγγράμματός του καὶ ἵνα ὠφελήσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος; Ἀνέλαβε κόπους δευτέρους ἴσους σχεδὸν πρὸς τοὺς πρώτους, διότι μετέβαινεν εἰς πολλὰς τῆς Ἑλλάδος πόλεις καὶ πρὸ πάντων, ὅπου ἕνεκα μεγάλης πανηγύρεως ἢ δημοσίας διασκεδάσεως συνήγετο πολὺ πλῆθος ἀνθρώπων καὶ ἐκεῖ ἀνεγίνωσκε μέρη τοῦ συγγράμματός του ἐνώπιον πάντων τῶν παρευρισκομένων, οἵτινες ἀνεχώρουν πολλὰς ὠφελίμους γνώσεις ἀποκομίζοντες καὶ τὸ ὄνομα ἐκείνου εὐλογοῦντες, ὅστις πλείστους κατέβαλε κόπους χάριν τῆς ὠφελείας τῶν πολλῶν.

Ὁ Ἡρόδοτος ἀνέγνωσε πολλὰ τοῦ συγγράμματός του

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μέρη καὶ ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν ἐπίσημον ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων.

Ἐν ἔτει 444 π. Χ. μετέβη τελευταῖον εἰς Θουρίους, πόλιν τῆς κάτω Ἰταλίας, τότε θεμελιωθεῖσαν ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ὑπὸ τῶν Κροτωνιατῶν καταστραφείσης Συβάρεως, ὅπου μετὰ τὸ 424 π. Χ. ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ἀγορᾷ.

Τὰς ἱστορίας αὐτοῦ ἀρχίζει, διηγούμενος τὰς ἀφορμὰς, αἵ τινες ἐγέννησαν ἔριδας καὶ πολέμους μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων. Ἀναφέρει δὲ ὡς κυρίας αἰτίας τῶν πολέμων τούτων ἁμοιβαίας ἁρπαγὰς καὶ προσβολὰς τῆς τιμῆς. Τὰ μετὰ ταῦτα διηγεῖται ὡς ἑξῆς

ΙΣΤΟΡΙΑΙ ΗΡΟΔΟΤΟΥ

1. Ὁ Δηιόκης γίνεται βασιλεὺς τῶν Μήδων.

Οἱ Ἀσσύριοι ἦσαν κύριοι τῆς ἄνω Ἀσίας ἐπὶ 520 ἔτη, εἶχον δὲ ὑποδουλώσῃ πολλὰ καὶ ἰσχυρὰ τῆς Ἀσίας κράτη. Ἀλλὰ πρῶτοι οἱ Μῆδοι ἀπεστάτησαν ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀπετίναξαν τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας. Μετὰ δὲ τούτους καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη ἐποίησαν τὸ αὐτὸ καὶ ἔγειναν πάντα αὐτόνομα. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον νὰ κυβερνηθῶσι, διότι ἐπεκράτει φοβερὰ ἀναρχία, ὑπέκυψαν πάλιν εἰς τυράννους. Πρῶτοι δὲ ἔπαθον τοῦτο οἱ Μῆδοι κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον.

Ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῶν ἀνήρ τις σοφὸς, Δηιόκης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καλούμενος, υἱὸς τοῦ Φραόρτου. Οὗτος, ἐπιθυμήσας νὰ γείνῃ τύραννος, ἔπραξε ταῦτα. Οἱ Μῆδοι κατῴκουν τὴν χώραν αὐτῶν κατὰ κώμας. Οὗτος ἐν τῇ κώμῃ αὐτοῦ καὶ πρότερον ἦτο εὐυπόληπτος καὶ ἤδη μετὰ μεγαλειτέρας προθυμίας ἐγίνετο διαιτητὴς τῶν ἄλλων καὶ ἤσκει τὴν δικαιοσύνην. Ἔπραττε δὲ ταῦτα, ἐν ᾧ καθ' ὅλην τὴν Μηδικὴν ἐπεκράτει πολλὴ ἀνομία. Οἱ δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης Μῆδοι, βλέποντες τὸν τίμιον αὐτοῦ χαρακτῆρα, ἐξέλεξαν αὐτὸν δικαστήν. Οὗτος λοιπὸν, ἐπειδὴ ἐπεθύμει νὰ γείνῃ ἄρχων, ἦτο πρὸς πάντας εὐθὺς καὶ δίκαιος. Οὕτω δὲ πράττων, τόσον ἐπηνεῖτο ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ὥστε ἡ φήμη αὐτοῦ ἔφθασε καὶ εἰς τὰς ἄλλας κώμας. Τούτων δὲ οἱ κάτοικοι ἠδικοῦντο πρότερον ὑπὸ τῶν ἄλλων δικαστῶν, ἀλλ' ἤδη, ἐπειδὴ ἐμάνθανον ὅτι ὁ Δηιόκης εἶνε ὁ μόνος ἄνθρωπος, ὅστις δικάζει δικαίως καὶ ὀρθῶς. εὐχαρίστως ἐσύχναζον πρὸς αὐτὸν, διὰ νὰ δικάζῃ αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ τέλους πρὸς οὐδένα ἄλλον πλέον ἀπηυθύνοντο.

Ἀπὸ ἡμέρας δὲ εἰς ἡμέραν οἱ φοιτῶντες παρ' αὐτῷ ἐπλήθυνον, διότι ἐμάνθανον ὅτι αἱ δίκαι ἀπέβαινον, ὅπως ἔπρεπεν, ὁ δὲ Δηιόκης κατενόησεν ἤδη ὅτι τὰ πάντα ἐξηρτῶντο ἀπ' αὐτοῦ καὶ μόνου. Τότε πλέον οὔτε νὰ κάθηται ἤθελεν ἐκεῖ ὅπου καθίζων ἐδίκαζεν, οὔτε νὰ δικάζῃ πλέον παρεδέχετο, διότι, ἔλεγε, δὲν συνέφερεν εἰς αὐτὸν νὰ ἀμελῇ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ὑποθέσεις καὶ νὰ δικάζῃ ὅλην τὴν ἡμέραν τοὺς ἄλλους. Τότε ἐγίνοντο ἁρπαγαὶ καὶ ἀνομίαι εἰς τὰς κώμας πολὺ περισσότεραι παρὰ πρότερον· καὶ οἱ Μῆδοι συνῆλθον εἴς τι μέρος καὶ συνδιελέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γοντο περὶ τοῦ πρακτέου· οἱ δὲ φίλοι τοῦ Δηιόκου περισσότερον τῶν ἄλλων διελέγοντο περὶ τῆς παρούσης τῶν πραγμάτων καταστάσεως. «Δὲν εἶνε δυνατὸν» ἔλεγον «νὰ ζήσωμεν ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον· ἂς διορίσωμεν βασιλέα, τοιουτοτρόπως δὲ καὶ ἡ χώρα θὰ εὐνομηθῇ καὶ ἡμεῖς θὰ τραπῶμεν ἕκαστος εἰς τὰ ἔργα του καὶ δὲν θὰ ἤμεθα ἄνω κάτω ἕνεκα τῆς ἀνομίας». Διὰ τοιούτους λόγους ἐπείσθησαν νὰ ἐκλέξωσι βασιλέα. Ἐγεννήθη λοιπὸν τὸ ζήτημα τίνα πρέπει νὰ κάμωσι βασιλέα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Δηιόκης ὑπὸ πάντων προετείνετο καὶ ἐξυμνεῖτο, συγκατετέθησαν νὰ γείνῃ οὗτος βασιλεὺς αὐτῶν.

Οὗτος τότε ἀπήτησε νὰ οἰκοδομήσωσι δι' αὐτὸν ἀνάκτορα ἄξια τῆς βασιλείας καὶ νὰ ἐνισχύσωσιν αὐτὸν διὰ δορυφόρων. Οἱ δὲ Μῆδοι καὶ ἀνάκτορα μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ ᾠκοδόμησαν δι' αὐτὸν, ὅπου αὐτὸς διέταξε, καὶ δορυφόρους νὰ ἐκλέξῃ ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὸν ἐκ πάντων τῶν Μήδων. Ὁ Δηιόκης, καθὼς ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν, ἠνάγκασε τοὺς Μήδους νὰ οἰκοδομήσωσι μίαν πόλιν καὶ νὰ περιποιηθῶσιν αὐτὴν περισσότερον τῶν ἄλλων. Παρεδέχθησαν καὶ τοῦτο καὶ τότε ᾠκοδόμησεν ὁ Δηιόκης τείχη μεγάλα καὶ δυνατὰ, τὰ ὁποῖα τώρα ὀνομάζονται Ἀγβάτανα.[1]

Ἦσαν δὲ ταῦτα ἐκτισμένα οὕτως, ὥστε τὸ ἓν κυκλοτερὲς τεῖχος ἦτο ἐντὸς τοῦ ἄλλου· ἀλλ' ὁ εἷς κύκλος

1 Σήμερον ταῦτα λέγονται Χαμαδὰν ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὀρόντου σήμερον Ἐλβένδ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἦτο ὑψηλότερος τοῦ ἄλλου μόνον κατὰ τοὺς προμαχῶνας. Καὶ ποὺ μὲν ἐβοήθησεν εἰς τοῦτο ὁ τόπος, διότι ἦτο ὕψωμα, ποὺ δὲ ἐπίτηδες κατεσκευάσθη ὑπὸ τῆς τέχνης, ὥστε νὰ ἦνε τοιοῦτον. Ἦσαν δὲ πάντες οἱ κύκλοι ἑπτά. Ἐντὸς δὲ τοῦ τελευταίου ἦσαν τὰ ἀνάκτορα καὶ οἱ θησαυροί. Ἐκ τούτων δὲ τὸ μέγιστον τεῖχος εἶχε περίμετρον ἴσην πρὸς τὴν τῶν Ἀθηνῶν.[1] Καὶ τοῦ μὲν πρώτου τείχους οἱ προμαχῶνες ἦσαν λευκοί, τοῦ δὲ δευτέρου μέλανες, τοῦ δὲ τρίτου πορφυροῖ, τοῦ δὲ τετάρτου κυανοῖ, τοῦ δὲ πέμπτου ἐρυθροί. Δύο δὲ οἱ τελευταῖοι κύκλοι εἶχον τοὺς προμαχῶνας ὁ μὲν εἷς κατηργυρωμένους, ὁ δὲ ἕτερος κατακεχρυσωμένους,

Ταῦτα μὲν λοιπὸν τὰ τείχη ὁ Δηιόκης κατεσκεύασε καὶ δι' ἑαυτὸν καὶ πέριξ τῶν ἀνακτόρων του, τοὺς δὲ ἄλλους διέταξε νὰ κατοικῶσι πέριξ τῶν τειχῶν. Ἀφ' οὗ δὲ πάντα ᾠκοδομήθησαν, ὁ Δηιόκης πρῶτος εἰσήγαγε τὴν ἑπομένην αὐστηρὰν ἐθιμοτυπίαν, νὰ μὴ εἰσέρχεταί τις πρὸς τὸν βασιλέα, δι' ἀγγελιαφόρων δὲ νὰ ἐρωτῶσιν ὅ,τι θέλουσιν· ὁ δὲ βασιλεὺς νὰ μὴ ἦνε δι' ὅλου ὁρατὸς καὶ πρὸς τούτοις νὰ θεωρῆται ἐντροπὴ τὸ νὰ γελᾷ τις καὶ νὰ πτύῃ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. Ταῦτα δὲ ἔπραξε, διότι ἐφοβεῖτο μή πως βλέπωσιν αὐτὸν καὶ δυσαρεστῶνται οἱ ὁμήλικές του καὶ ὅσοι δὲν ἦσαν ἐξ οἰκογενείας χειροτέρας τῆς ἰδικῆς του οὐδὲ κατώτεροι κατὰ τὴν ἀνδραγαθίαν. Τοιουτοτρόπως δὲν θὰ ἐπιβουλεύωσιν αὐτὸν καὶ θὰ

1 Ἡ περίμετρος τῶν Ἀθηνῶν ἐκτὸς τῶν μακρῶν τειχῶν ἦτο ἑξήκοντα περίπου σταδίων. Τὸ στάδιον ἔχει 600 ὀργυιὰς=277 πήχεις.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νομίζωσιν ἀνώτερον ἀνθρώπου, καθὼς παύσωσι νά τον βλέπωσιν. Ἀφ' οὗ δὲ εἰσήγαγε ταῦτα καὶ ἐνισχύθη ἐν τῇ τυραννίδι, ἦτο αὐστηρὸς φύλαξ τῆς δικαιοσύνης· οἱ δὲ ἄνθρωποι γράφοντες τὰς δίκας ἔπεμπον αὐτὰς ἐντὸς πρὸς ἐκεῖνον καὶ ἐκεῖνος μελετῶν καὶ ἀποφασίζων ἔπεμπεν αὐτὰς ἔξω. Ἐὰν δὲ ἐμάνθανεν ὅτι ὑβρίζει τις, προσεκάλει καὶ ἐτιμώρει αὐτὸν κατ' ἀξίαν τοῦ ἀδικήματος· εἶχε δὲ κατασκόπους καὶ ὠτακουστὰς εἰς πᾶσαν τὴν χώραν, τῆς ὁποίας ἦτο ἄρχων.

2. Φραόρτης καὶ Κυαξάρης

Ὁ Δηιόκης ἐβασίλευσε πεντήκοντα τρία ἔτη (708-655), μετὰ θάνατον δὲ διεδέχθη τὴν ἀρχὴν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φ ρ α ό ρ τ η ς. Ὁ Φραόρτης δὲν ἠρκέσθη νὰ ἄρχῃ μόνον τῶν Μήδων, ἀλλ' ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν Περσῶν κατέστησεν αὐτοὺς ὑπηκόους τῶν Μήδων. Μετὰ ταῦτα δέ, ἔχων τὰ δύο ταῦτα ἰσχυρὰ ἔθνη, ἐπεχείρησε νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἀσίαν, ἐπιτιθέμενος ὁτὲ μὲν κατὰ τούτου τοῦ ἔθνους, ὁτὲ δὲ κατ' ἄλλου, ἕως οὗ τέλος ἐξεστράτευσε καὶ κατὰ τῶν Ἀσσυρίων τῆς πόλεως Νίνου, οἵ τινες πρότερον ἐξουσίαζον πάντας, τότε δὲ ἦσαν μεμονωμένοι, διότι εἶχον ἀποστατήσῃ οἱ σύμμαχοί των. Δὲν ἱκανοποιήθη ὅμως ἡ πλεονεξία του, διότι πλεῖστον μέρος τοῦ στρατοῦ του κατεστράφη, ἐφονεύθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, βασιλεύσας εἴκοσι δύο ἔτη (655-633 π. Χρ.).

Τὸν Φραόρτην διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κ υ α ξ ά ρ η ς,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅστις λέγουσιν ὅτι ἦτο πολεμικώτερος τῶν προγόνων του. Πρῶτος αὐτὸς διήρεσε τὸν στρατὸν εἰς λόχους καὶ πρῶτος ἐχώρισεν ἀπ' ἀλλήλων τοὺς αἰχμοφόρους, τοξοφόρους καὶ τοὺς ἱππεῖς, πρὸ τοῦ δὲ πάντα ἦσαν ἀναμεμιγμένα. Οὗτος ἐπολέμησε κατὰ τῶν Λυδῶν καὶ κατὰ τὴν μάχην ἡ ἡμέρα ἔγεινε νύξ[1], ὑπέταξε δὲ πᾶσαν τὴν ἄνω τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ Ἀσίαν. Συλλέξας δὲ πάντας τοὺς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἑαυτοῦ ἐξεστράτευσε καὶ κατὰ τῆς Νίνου καὶ διὰ νὰ ἐκδικήσῃ τὸν πατέρα του καὶ διότι ἤθελε νὰ καταστρέψῃ τὴν πόλιν ταύτην. Ἐν ᾧ δὲ πολεμήσας καὶ νικήσας τοὺς Ἀσσυρίους ἐπολιόρκει τὴν Νίνον, ἐπῆλθε κατ' αὐτοῦ μέγας στρατὸς Σκυθῶν ὑπὸ τὸν Μαδύην. Οὗτοι, ἐκβαλόντες ἐκ τῆς Εὐρώπης τοὺς Κιμμερίους[2] καὶ καταδιώκοντες τούτους φεύγοντας, εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Μηδικὴν χώραν, ὅπου οἱ Σκύθαι πολεμήσαντες πρὸς τοὺς Μήδους ἐνίκησαν καὶ τὴν Ἀσίαν πᾶσαν κατέλαβον.

Ἐπὶ εἴκοσι δὲ καὶ ἑκτὼ ἔτη ἦσαν κύριοι οἱ Σκύθαι (633 - 605) καὶ τὰ πάντα ἦσαν ἀνάστατα ἕνεκα τῆς αὐθαιρεσίας των καὶ τῆς ὀλιγωρίας των, διότι καὶ μέγαν φόρον εἰσέπραττον παρ' ἑκάστου καὶ ἐκτὸς τοῦ φόρου ἥρπαζον περιοδεύοντες ὅ,τι εἶχεν ἕκαστος. Ἐκ τούτων ὅμως τοὺς περισσοτέρους καὶ ὁ Κυαξάρης καὶ οἱ Μῆδοι ἀφ' οὗ ἐφιλοξένησαν καὶ κατεμέθυσαν, ἐφόνευσαν

1 ὅλ. ἐγένετο ἔκλειψις ἡλίου.

2 Οὗτοι κατῴκουν ἐπὶ τῆς ταυρικῆς χερσονήσου καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Μαιώτιδος λίμνης, τῆς νῦν Ἀζοφικῆς θαλάσσης καλουμένης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτούς· οὕτω δὲ ἔλαβον πάλιν τὴν ἀρχὴν οἱ Μῆδοι, οἵτινες ὡς καὶ πρότερον, καὶ τὴν Νίνον (625 π. Χρ.) ἐκυρίευσαν καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑποχειρίους κατέστησαν πλὴν τῆς Βαβυλωνίας. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Κυαξάρης, βασιλεύσας τεσσαράκοντα ἔτη, ἐτελεύτησεν (593 π. Χρ.).

3. Ὁ Ἀστυάγης διατάττει νὰ φονευθῇ ὁ Κῦρος

Ὁ Ἀστυάγης, ὁ υἱὸς τοῦ Κυαξάρου, διεδέχθη τὴν βασιλείαν. Οὗτος εἶχε θυγατέρα καλουμένην Μανδάνην. Ταύτην δὲ, ἰδοῦσαν ὄνειρον κακὸν διὰ τὸν πατέρα της, ὁ Ἀστυάγης κατὰ συμβουλὴν τῶν ὀνειροκριτῶν ἐφοβήθη νὰ ὑπανδρεύσῃ μὲ Μῆδον ἰσότιμον ἑαυτοῦ, ἔδωκε δὲ εἰς ἄνδρα Πέρσην, καλούμενον Καμβύσην· οὗτος ἦτο μὲν καλῆς οἰκογενείας καὶ φιλήσυχος, ἀλλὰ πολὺ κατώτερος Μήδου μέσης τάξεως.

Ἀφ' οὗ συνεζεύχθη ὁ Καμβύσης τὴν Μανδάνην, ὁ Ἀστυάγης τὸ πρῶτον ἔτος εἶδεν ἄλλο ὄνειρον. Τῷ ἐφάνη ὅτι ἐκ τῆς κοιλίας τῆς θυγατρός του ἐφύτρωσεν ἄμπελος, ἡ δὲ ἄμπελος κατέλαβε τὴν Ἀσίαν πᾶσαν. Καθὼς δὲ εἶδε τοῦτο καὶ συνεβουλεύθη τοὺς ὀνειροκρίτας, ἔστειλε καὶ προσεκάλεσεν ἐκ τῆς Περσίας τὴν θυγατέρα του, ἥτις ἦτο ἐτοιμόγεννος. Ἐλθοῦσαν δὲ ἐφύλαττε καλῶς, θέλων νὰ θανατώσῃ τὸ ἐξ αὐτῆς μέλλον νὰ γεννηθῇ, διότι οἱ ὀνειροκρίται εἶπον ὅτι τὸ παιδίον τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ μέλλει νὰ βασιλεύσῃ ἀντὶ ἐκείνου. Διὰ νὰ προφυλαχθῇ λοιπὸν ὁ Ἀστυάγης ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦτον, καθὼς ἐγεν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νήθη ὁ Κῦρος, ἐκάλεσε τὸν Ἅρπαγον, ἄνδρα οἰκιακὸν καὶ πιστότατον ἐκ τῶν Μήδων, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀναθέση πάντα τὰ οἰκιακά του καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν τοιαῦτα «Ἅρπαγε, τὸ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον θά σοι ἀναθέσω, μή το νομίσῃς δι' ὅλου μικρὸν, μήτε νὰ θεωρήσῃς ἄλλον καλλίτερον ἐμοῦ καί τον προτιμήσῃς, καὶ ὕστερον γείνῃς σὺ αὐτὸς αἴτιος τῆς καταστροφῆς σου. Λάβε τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον ἐγέννησεν ἡ Μανδάνη, φέρε το εἰς τὴν οἰκίαν σου καὶ θανάτωσέ το· ἔπειτα θάψε αὐτὸ, ὅπως σὺ ὁ ἴδιος θέλεις.» Ὁ δὲ Ἅρπαγος ἀπεκρίθη· «ὦ βασιλεῦ, οὐδέ ποτε ἄλλοτε ἕως τώρα παρετήρησες εἰς ἐμὲ τί ποτε δυσάρεστον, προσέχομεν δὲ καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ μὴ κάμωμεν εἰς ἐσὲ σφάλμα τι. Ἀλλ' ἐάν σου ἦνε ἀρεστὸν νὰ γείνῃ τοῦτο, ὅπως λέγεις, καθῆκόν μου εἶνε νά σε ὑπηρετήσω προθύμως».

Οὕτω λοιπὸν ὁ Ἅρπαγος, καθὼς παρεδόθη εἰς αὐτὸν τὸ παιδίον κεκοσμημένον μὲ τὴν στολὴν τοῦ θανάτου, ἐπορεύθη κλαίων εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπου ἀνέφερεν εἰς τὴν γυναῖκά του πάντα, ὅσα εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης· αὕτη δὲ λέγει εἰς αὐτὸν «τώρα λοιπὸν τί ἔχεις εἰς τὸν νοῦν σου νὰ πράξῃς». Οὗτος δὲ ἀποκρίνεται «δὲν ἔχω κατὰ νοῦν νὰ ἐκτελέσω τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἀστυάγους, οὐδὲ ἂν παραφρονήσῃ καὶ τρελαθῇ χειρότερα παρ' ὅσον τώρα εἶνε τρελός· ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν θὰ ἀκολουθήσω τὴν γνώμην του οὐδὲ θὰ συνεργήσω εἰς τοιοῦτον φόνον· διὰ πολλὰς αἰτίας δὲν θὰ φονεύσω αὐτὸ καὶ διότι ἐμοῦ τοῦ ἰδίου συγγενὲς εἶνε τὸ παιδίον καὶ διότι ὁ Ἀστυάγης εἶνε γέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρων καὶ δὲν ἔχει ἄρρενα γόνον. Ἐὰν δὲ, ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ οὗτος, περιέλθῃ ἡ βασιλεία εἰς τὴν θυγατέρα του ταύτην, τῆς ὁποίας τὸν υἱὸν φονεύει τώρα δι' ἐμοῦ, τί ἄλλο τοῦ λοιποῦ ἀπομένει εἰς ἐμὲ παρὰ ὁ μέγιστος τῶν κινδύνων; ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἰδίας μου ἀσφαλείας πρέπει νὰ ἀποθάνῃ τὸ παιδίον τοῦτο, πρέπει ὅμως φονεὺς αὐτοῦ νὰ γείνῃ τις ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ἀστυάγους καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν ἰδικῶν μου.»

4 Ὁ Κῦρος παραδίδεται εἰς τὸν βουκόλον Μιτραδάτην, ἵνα φονευθῇ.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἅρπαγος καὶ εὐθὺς ἔστειλεν ἀγγελιαφόρον εἰς τὸν βουκόλον τοῦ Ἀστυάγους Μιτραδάτην, τὸν ὁποῖον ἤξευρεν ὅτι ἔβοσκε τὰ ποίμνια εἰς τόπους καταλλήλους διὰ τὸν σκοπόν του καὶ ἔρη πλήρη θηρίων. Τούτου ἡ σύζυγος ὠνομάζετο ἑλληνιστὶ μὲν Κυνώ, μηδιστὶ δὲ Σπακώ. Αἱ δὲ ὑπώρειαι, εἰς τὰς ὁποίας ἔβοσκεν ὁ βουκόλος οὗτος τοὺς βοῦς, ἦσαν πρὸς βορρᾶν τῶν Ἀγβατάνων καὶ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Εὐξείνου Πόντου, διότι ἡ Μηδικὴ χώρα ἀπὸ τὸ μέρος τοῦτο, ὅπου κατοικοῦσιν οἱ Σάσπειρες, εἶνε παρὰ πολὺ ὀρεινὴ καὶ ὑψηλὴ καὶ δασώδης, ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ εἶνε ὅλη πεδινή. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ὁ βουκόλος ἔφθασε μετὰ μεγάλης σπουδῆς, καθὼς διετάχθη, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἅρπαγος ταῦτα «Σὲ διατάττει ὁ Ἀστυάγης νὰ λάβῃς τὸ παιδίον τοῦτο καὶ νά το βάλῃς εἰς τὸ ἐρημότατον τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὀρέων, διὰ νὰ θανατωθῇ τάχιστα· μὲ προσέταξε δὲ νά σοι εἴπω καὶ τοῦτο, ὅτι, ἂν δέν το φονεύσῃς, ἀλλὰ σώσῃς αὐτὸ μὲ ὁποῖον δήποτε τρόπον, κάκιστος θάνατος θά σε περιμένῃ· νὰ ἐπιβλέπω δὲ τὴν ἐκτέλεσιν ἐγὼ εἶμαι τεταγμένος.»

Ταῦτα ἀφ' οὗ ἤκουσεν ὁ βουκόλος καὶ ἀνέλαβε τὸ παιδίον, ἐπέστρεψε καὶ ἔρχεται εἰς τὴν ἔπαυλιν. Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ, ἑτοιμόγεννος οὖσα, ἐγέννησε κατὰ τύχην εὐθὺς, καθὼς ἀνεχώρησεν ὁ βουκόλος εἰς τὴν πόλιν· ἀνησύχουν δὲ καὶ οἱ δύο, ὁ μὲν βουκόλος διὰ τὸν τοκετὸν τῆς γυναικός του, ἡ δὲ γυνὴ, διότι ὁ Ἅρπαγος παρὰ τὸ σύνηθες προσεκάλεσε τὸν ἄνδρα αὐτῆς. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπέστρεψεν ὁ ἀνήρ της, ἐπειδὴ εἶδεν αὐτὸν ἀνελπίστως, ἡ γυνή του πρώτη ἠρώτησεν αὐτὸν διὰ τί μὲ τόσην βίαν προσεκάλεσεν αὐτὸν ὁ Ἅρπαγος. Ἐκεῖνος δὲ εἶπεν «ὦ ἀγαπητή μου, εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ὑπῆγον, καὶ εἶδον καὶ ἤκουσα πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον εἴθε μήτε νὰ ἔβλεπον μήτε νὰ ἐγίνετό ποτε εἰς τοὺς κυρίους μας· ὁ οἶκος ὅλος τοῦ Ἁρπάγου ἦτο πλήρης κλαυθμοῦ, ἐγὼ δὲ ἐκπεπληγμένος προεχώρησα ἐντός. Καθὼς δὲ εἰσῆλθον, βλέπω παιδίον ἐξηπλωμένον ἀσπαῖρον καὶ φωνάζον, ἐστολισμένον μὲ χρυσὸν καὶ ποικίλα ἐνδύματα. Ὁ δὲ Ἅρπαγος, καθὼς μὲ εἶδε, μὲ διέταξε νὰ σηκώσω τὸ παιδίον, νά το πάρω, νὰ φύγω καὶ νά το βάλω εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῶν ὀρέων, ὅπου εἶνε τὰ περισσότερα θηρία· μοῦ εἶπε δὲ ὅτι ὁ Ἀστυάγης ἐπέβαλε ταῦτα εἰς ἐμὲ, μὲ ἐφοβέρισε δὲ πολὺ, ἂν δὲν κάμω αὐτά. Καὶ ἐγὼ ἐπῆρα τὸ παιδίον καί το ἔφερα, διότι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐνόμιζον ὅτι εἶνε κανενὸς ὑπηρέτου· διότι ποτὲ δὲν ἤθελα βάλει εἰς τὸν νοῦν μου ὅτι ἦτο ἐκεῖθεν, ὁπόθεν ἦτο. Ἐθαμβώθην δὲ, διότι ἔβλεπον αὐτὸ ἐστολισμένον μὲ χρυσᾶ καὶ ποικίλα φορέματα, προσέτι δὲ καὶ διότι ἔκλαιον φανερὰ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἁρπάγου. Εὐθὺς ὅμως καθ' ὁδὸν μανθάνω τὰ πάντα παρὰ τοῦ ὑπηρέτου, ὁ ὁποῖος ἐνεχείρισεν εἰς ἐμὲ τὸ βρέφος, ἔξω τῆς πόλεως, ὅπου μὲ συνώδευσεν, ὅτι δῆλα δὴ τὸ παιδίον εἶνε τῆς Μανδάνης, τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀστυάγους καὶ τοῦ Καμβύσου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Κύρου· καὶ ὅτι ὁ Ἀστυάγης μὲ διατάσσει νὰ το φονεύσω· καὶ τώρα τοῦτο ἐδῶ εἶνε.»

Ἔλεγε ταῦτα ὁ βουκόλος καὶ συγχρόνως ἐξεσκέπαζε καὶ ἐδείκνυεν αὐτό. Ἡ γυνή του ὅμως, καθὼς εἶδεν ὅτι τὸ παιδίον εἶνε εὔρωστον καὶ εὔμορφον, ἐδάκρυσε καὶ, ἀφ' οὗ ἐπίασε τὰ γόνατα τοῦ ἀνδρὸς, παρεκάλει αὐτὸν νὰ φροντίσῃ νὰ μή το ἐκθέσῃ. Ἐκεῖνος ὅμως εἶπεν ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ πράξῃ ἄλλως ἢ ὅπως διετάχθη· διότι, εἶπε, θὰ ἔλθωσι κατάσκοποι ἀπὸ μέρους τοῦ Ἁρπάγου, διὰ νὰ παρατηρήσωσι, καὶ θὰ καταστραφῇ κακὴν κακῶς, ἂν δὲν κάμῃ αὐτά. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδυνήθη νὰ πείσῃ αὐτὸν, λέγει πάλιν ἡ γυνὴ ταῦτα «Ἀφ' οὗ λοιπὸν δὲν δύναμαι νά σε πείσω νὰ μὴ ἐκθέσῃς τὸ παιδίον καὶ ἀφ' οὗ εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη νά το ἴδωσιν ἐρριμμένον, σὺ κάμε τὰ ἑξῆς· ἔχω γεννήσῃ καὶ ἐγὼ, ἔχω γεννήσῃ ὅμως ἀποθαμμένον παιδίον· τοῦτο λοιπὸν λάβε καὶ ἔκθεσέ το, τὸ δὲ παιδίον τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀστυάγους ἂς τρέφωμεν ὡς νὰ ἦνε ἰδικόν μας· καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οὔτε σὺ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θὰ πιασθῇς ὅτι ἀδικεῖς τοὺς κυρίους σου, οὔτε διὰ τὸν ἑαυτόν μας θὰ ἔχωμεν ἀποφασισμένον κακὸν, διότι καὶ τὸ ἀποθαμμένον θὰ τύχῃ βασιλικῆς ταφῆς καὶ τὸ σωζόμενον δὲν θὰ χάσῃ τὴν ζωήν του.»

Τότε ἐσκέφθη ὁ βουκόλος ὅτι ἡ γυνὴ λέγει καλὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ εὐθὺς ἐξετέλεσεν αὐτὰ καὶ τὸ μὲν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔφερε διὰ νὰ θανατώσῃ, παραδίδει εἰς τὴν γυναῖκά του, τὸ δὲ ἰδικόν του, τὸ ὁποῖον ἦτο νεκρὸν, ἔλαβε καὶ το ἔβαλεν εἰς τὸ κάνιστρον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔφερε τὸ ἄλλο. Στολίσας δὲ μὲ ὅλα τὰ κοσμήματα τοῦ ἄλλου παιδίου, τὸ ἔφερεν εἰς τὸ πλέον ἀκατοίκητον μέρος τῶν ὀρέων καί το ἔβαλεν ἐκεῖ. Τὴν τρίτην δὲ ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐκθέσεως ὑπῆγεν ὁ βουκόλος εἰς τὴν πόλιν, ἀφήσας φύλακα τοῦ νεκροῦ ἕνα ἐκ τῶν βοσκῶν του· τότε ὑπῆγεν εἰς τοῦ Ἁρπάγου καὶ εἶπεν ὅτι εἶνε ἕτοιμος νὰ δείξῃ τὸ πτῶμα τοῦ παιδίου. Ὁ δὲ Ἅρπαγος ἔπεμψε τοὺς πιστοτάτους ἐκ τῶν δορυφόρων του καὶ διὰ τούτων εἶδε καὶ ἔθαψε τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον. Καὶ τοῦτο μὲν εἶχε ταφεῖ, τὸν δὲ ὕστερον ὀνομασθέντα Κῦρον παρέλαβεν ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου καὶ ἔτρεφεν, ὀνομάσασα μὲ ἄλλο ὄνομα καὶ οὐχὶ Κῦρον.

5. Τὰ παιδία ἐν παιγνιδίῳ ἀναγορεύουσι τὸν Κῦρον βασιλέα των.

Ὅτε τὸ παιδίον ἦτο δέκα ἐτῶν, συνέβη εἰς αὐτὸ πρᾶγμά τι, τὸ ὁποῖον ἐφανέρωσεν αὐτὸν τί ἦτο. Ἐπαι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζεν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἦσαν καὶ τὰ βουστάσια, εἰς τὸν δρόμον μετ' ἄλλων ὁμηλίκων του. Καὶ τὰ παιδία παίζοντα ἐξέλεξαν βασιλέα ἑαυτῶν τοῦτον δὰ, ὅστις ἐκαλεῖτο υἱὸς τοῦ βουκόλου. Οὗτος δὲ διέταξεν ἄλλα μὲν παιδία νὰ οἰκοδομῶσιν οἰκίας, ἄλλα δὲ νὰ ἦνε δορυφόροι, ἄλλο δὲ ἐξ αὐτῶν νὰ ἦνε ὀφθαλμὸς (κατάσκοπος) τοῦ βασιλέως, εἰς ἄλλο δὲ ἔδωκε τὸ ἀξίωμα νὰ φέρῃ πρὸς αὐτὸν τὰς ἀγγελίας· τοιουτοτρόπως ἔδωκεν εἰς ἕκαστον ὑπούργημα. Εἷς λοιπὸν ἐκ τῶν παίδων τούτων, ὅστις συνέπαιζεν, ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀρτεμβάρου, ἀνδρὸς ἐπισήμου μεταξὺ τῶν Μήδων. Ἐπειδὴ λοιπὸν οὗτος δὲν ἐξετέλεσε τὸ προσταχθὲν ὑπὸ τοῦ Κύρου, διέταξεν ὁ Κῦρος τὰ ἄλλα παιδία νά τον συλλάβωσι. Ταῦτα δὲ ὑπήκουσαν καὶ ὁ Κῦρος πολὺ τραχέως μετεχειρίσθη αὐτὸν, διότι ἐμαστίγωσεν αὐτόν. Ὁ παῖς ὅμως, εὐθὺς καθὼς ἀπέλυσεν αὐτὸν ὁ Κῦρος, ἐπειδὴ ἔπαθεν ἀνάξια ἑαυτοῦ, ἠγανάκτει τὰ μέγιστα καὶ καταβὰς εἰς τὴν πόλιν διηγεῖτο κλαίων πρὸς τὸν πατέρα του, ὅσα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ βουκόλου ἔπαθεν. Ὁ δὲ Ἀρτεμβάρης, ὠργισμένος, ὡς ἦτο, ἐπορεύθη πρὸς τὸν Ἀστυάγη, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν υἱόν του καὶ εἶπεν ὅτι ἔπαθεν ἀνάρμοστα «ὦ βασιλεῦ» ἔλεγε «νὰ πῶς περιυβρίσθημεν ὑπὸ τοῦ δούλου σου, τοῦ υἱοῦ τοῦ βουκόλου», ἐδείκνυε δὲ τοὺς ὤμους τοῦ παιδός. Ὁ δὲ Ἀστυάγης, καθὼς ἤκουσε καὶ εἶδεν, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ τὸ παιδίον ἕνεκα τῆς ὑπολήψεως τοῦ Ἀρτεμβάρου, ἔστειλε καὶ ἔφερε καὶ τὸν βουκόλον καὶ τὸν υἱόν του. Ἀφ' οὗ δὲ καὶ οὗτοι ἦλθον, ὁ Ἀστυάγης, ρί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ψας τὸ βλέμμα του πρὸς τὸν Κῦρον, εἶπε «Σὺ λοιπὸν, ἐν ᾧ εἶσαι υἱὸς τοιούτου πατρὸς, ἐτόλμησες νὰ μεταχειρισθῇς τόσον ἀπρεπῶς τὸν υἱὸν τούτου ἐδῶ, ὅστις εἶνε πρῶτος πλησίον μου;». Ὁ δὲ Κῦρος ἀπεκρίθη οὕτως «Ὦ αὐθέντα, ἐγὼ ταῦτα ἔκαμα εἰς τοῦτον, διότι ἦτο δίκαιον, διότι τὰ παιδία τοῦ χωρίου, ἐκ τῶν ὁποίων ἦν ἦτο καὶ τοῦτο ἐδῶ, ἔπαιζον καί με διώρισαν βασιλέα των· διότι ἐνόμιζον ὅτι εἶμαι καταλληλότατος εἰς τοῦτο. Λοιπὸν τὰ μὲν ἄλλα παιδία ἐξετέλουν ὅ τι διέταττον, τοῦτο ὅμως παρήκουε χωρὶς νὰ ἔχῃ λόγον· διὰ τοῦτο καὶ ἐτιμωρήθη. Ἐὰν λοιπὸν δι' αὐτὸ μὲ κρίνεις ἄξιον τιμωρίας, ἐδῶ εἶμαι εἰς τὰς διαταγάς σας».

Ἐν ᾧ τὸ παιδίον ἔλεγε ταῦτα, ὁ Ἀστυάγης ἤρχιζε νά το ἀναγνωρίζῃ καὶ ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν ὅτι οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου τοῦ παιδίου ὡμοίαζον μὲ τοὺς ἰδικούς του καὶ ὅτι ἡ ἀπόκρισις ἦτο ἐλευθεριωτέρα παρ' ὅσον ἥρμοζεν εἰς παιδίον χωρικοῦ καὶ τέλος ὅτι ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς ἐκθέσεως τοῦ παιδίου τῆς Μανδάνης συνέπιπτε μὲ τὴν ἡλικίαν τοῦ παιδίου τούτου. Ἐξεπλάγη λοιπὸν διὰ ταῦτα καὶ χρόνον τινὰ ἔμεινεν ἄφωνος. Μόλις δὲ συνῆλθεν, ἤθελε νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν Ἀρτεμβάρην καὶ νὰ κρατήσῃ μόνον τὸν βουκόλον, διά νά τον ἐξετάσῃ· εἶπε δὲ εἰς αὐτὸν «Ἀρτέμβαρες, ἐγὼ θὰ κάμω ταῦτα ὥστε μήτε σὺ μήτε ὁ υἱός σου νὰ ἔχετε κανὲν παράπονον». Ἀφ' οὗ ἀπεμακρύνθη ὁ Ἀρτεμβάρης, ἔφερον οἱ θεράποντες τὸν Κῦρον ἐντὸς κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀστυάγους. Ἀφ' οὗ δὲ ἔμεινεν ὁ βουκόλος μόνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πόθεν ἔλαβε τὸ παιδίον καὶ τίς παρέδωκεν αὐτὸ εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ βουκόλος εἶπεν ὅτι εἶνε υἱός του καὶ ὅτι ἡ γεννήσασα αὐτὸν ζῇ καὶ ὑπάρχει εἰς τὴν οἰκίαν του. Ὁ δὲ Ἀστυάγης εἶπεν εἰς αὐτὸν ὅτι δὲν σκέπτεται καλῶς, ἐπιθυμῶν νὰ βασανισθῇ, διὰ νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν· λέγων δὲ ταῦτα ἔκαμνε σημεῖον εἰς τοὺς δορυφόρους νὰ συλλάβωσιν αὐτόν. Ὁ δὲ βουκόλος φερόμενος εἰς τὰ βασανιστήρια ἐφανέρωσε τὴν ἀλήθειαν, ἐξ ἀρχῆς διηγηθεὶς τὰ πράγματα, ὅπως συνέβησαν, καὶ ἐτελείωσεν ἱκετεύων καὶ παρακαλῶν τὸν βασιλέα νὰ συγχωρήσῃ αὐτόν. Ὁ δὲ Ἀστυάγης, ἀφ' οὗ ὁ βουκόλος ἐφανέρωσε τὴν ἀλήθειαν κατὰ μὲν τούτου ὀλιγώτερον ὠργίσθη, τὰ ἔβαλε δὲ πολὺ μὲ τὸν Ἅρπαγον καὶ διέταξε τοὺς δορυφόρους νὰ καλέσωσιν αὐτὸν ἐκεῖ. Καθὼς δὲ ἦλθεν ὁ Ἅρπαγος, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης «Ἅρπαγε, μὲ ποῖον θάνατον ἐθανάτωσες τὸ παιδίον τῆς θυγατρός μου, τὸ ὁποῖον παρέδωκα εἰς ἐσέ». Ὁ δὲ Ἅρπαγος, ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι ἦτο ἐντὸς ὁ βουκόλος, δὲν καταφεύγει εἰς ψεύδη, διὰ νὰ μὴ πιασθῇ, ἀλλὰ λέγει ταῦτα «ὦ βασιλεῦ, ἀφ' οὗ παρέλαβον τὸ παιδίον, ἐσκεπτόμην πῶς καὶ τὴν ἰδικήν σου ἐπιθυμίαν νὰ ἐκτελέσω καὶ ἐγώ, χωρὶς νὰ ἁμαρτήσω πρὸς ἐσέ, νὰ μὴ γείνω ἔνοχος μήτε πρὸς τὴν θυγατέρα σου μήτε πρὸς ἐσὲ τὸν ἴδιον. Ἔπραξα λοιπὸν οὕτως· ἐκάλεσα τὸν βουκόλον τοῦτον, παρέδωκα εἰς αὐτὸν τὸ παιδίον καὶ εἶπον ὅτι σὺ εἶσαι, ὅστις διατάττεις νὰ φονεύσῃ αὐτό. Καὶ λέγων τοῦτο βεβαίως δὲν ἐψευδόμην· διότι σὺ οὕτως παρήγγειλας. Παρέδωκα ὅμως εἰς αὐτὸν μὲ τὴν συμφωνίαν ταύτην, νά το

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θέσῃ εἰς ἀκατοίκητον ὄρος καὶ νὰ μείνῃ ἐκεῖ νά το φυλάττῃ, ἕως οὗ ἀποθάνῃ· τὸν ἠπείλησα δὲ μὲ πάντα τρόπον, ἂν δὲν ἐκτελέσῃ ἀκριβῶς ταῦτα. Ἀφ' οὗ δὲ οὗτος ἐξετέλεσε τὰ διαταχθέντα καὶ ἀπέθανε τὸ παιδίον, ἔστειλα τοὺς πιστοτάτους ἐκ τῶν ὑπηρετῶν καὶ δι' ἐκείνων εἶδον καὶ ἔθαψα αὐτό. Οὕτω συνέβη, βασιλεῦ, καὶ μὲ τοιοῦτον θάνατον ἀπέθανε τὸ παιδίον». Ὁ μὲν Ἅρπαγος λοιπὸν εἶπε τὴν ἀλήθειαν· ὁ δὲ Ἀστυάγης, κρύπτων τὴν ἀγανάκτησίν, τὴν ὁποίαν εἶχε διὰ τὸ γεγονὸς, πρῶτον μὲν διηγήθη πάλιν εἰς τὸν Ἅρπαγον τὸ πρᾶγμα, καθὼς ὁ ἴδιος ἤκουσεν παρὰ τοῦ βουκόλου, ἔπειτα δὲ κατέληξεν εἰπὼν ὅτι τὸ παιδίον ζῇ καὶ ὅτι ἔγεινε καλῶς ἔγεινε». Προσέθηκε δὲ ταῦτα «ἐλυπούμην μεγάλως δι' ὅ τι εἶχον διατάξῃ διὰ τὸ παιδίον τοῦτο καὶ δὲν ἐθεώρουν μικρὸν πρᾶγμα ὅτι εἶχον διαβληθεὶ εἰς τὴν θυγατέρα μου. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ τύχη τὰ ἔφερε καλὰ, στεῖλε τὸ παιδίον σου πρὸς τὸ νέον αὐτὸ παιδίον, καὶ σὺ ἐλθὲ νὰ δειπνήσωμεν, διότι θὰ προσφέρω θυσίαν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ παιδίου».

6. Ὁ Ἅρπαγος τρώγει τὰ μέλη τοῦ υἱοῦ του

Ὁ Ἅρπαγος, καθὼς ἤκουσεν ὅσα εἶπεν ὁ Ἀστυάγης, ἀφ' οὗ προσεκύνησε καὶ ἐθεώρησε μέγα πρᾶγμα ὅτι τὸ σφάλμα ἀπέβη εἰς καλὸν καὶ ὅτι εἶχε προσκληθεὶ εἰς δεῖπνον ὑπὸ εὐνοϊκὰς περιστάσεις, ἐπορεύθη εἰς τὴν οἰκίαν του. Καθὼς εἰσῆλθε, τάχιστα στέλλει τὸν μονογενῆ του υἱὸν δέκα καὶ τριῶν περίπου ἐτῶν, διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀστυάγους καὶ νὰ κάμῃ ὅ τι ἐκεῖνος διατάξῃ αὐτόν. Αὐτὸς δὲ περιχαρὴς διηγεῖται εἰς τὴν γυναῖκά του τὰ συμβάντα. Ὁ δὲ Ἀστυάγης, καθὼς ἔφθασεν ὁ υἱὸς τοῦ Ἁρπάγου, σφάξας καὶ διαμελίσας αὐτὸν, ἄλλα μὲν τῶν μελῶν του ἔψησεν, ἄλλα δὲ ἔβρασεν· ἀφ' οὗ δὲ ἐμαγείρευσε καλῶς, τὰ εἶχεν ἕτοιμα. Ἀφ' οὗ δὲ ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ δείπνου, προσῆλθον καὶ οἱ ἄλλοι προσκεκλημένοι καὶ ὁ Ἅρπαγος· τότε εἰς μὲν τοὺς ἄλλους καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀστυάγη παρετέθησαν τράπεζαι πλήρεις προβείων κρεάτων, εἰς δὲ τὸν Ἅρπαγον πάντα τὰ ἄλλα κρέατα τοῦ υἱοῦ του, ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς, τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν. Ταῦτα δὲ ἔκειντο χωρὶς, ἐντὸς κανίστρου κεκαλυμμένα. Καθὼς δὲ ἐφάνη ὅτι ὁ Ἅρπαγος ἐχόρτασεν, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης ἂν εὐχαριστήθη ἀπὸ τὸ φαγητόν. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἅρπαγος ἀπεκρίθη ὅτι τὰ μέγιστα εὐχαριστήθη, προσέφερον εἰς αὐτὸν τὴν κεφαλὴν, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τοῦ παιδίου κατακεκαλυμμένους. Σταθέντες δὲ ἐνώπιόν του, ἔλεγον νὰ ἀποκαλύψῃ τὸ κάνιστρον καὶ νὰ λάβῃ ὅ τι θέλει ἐξ αὐτῶν. Ὁ Ἅρπαγος, πεισθεὶς καὶ ἀποκαλύψας, βλέπει τὰ ὑπόλοιπα τοῦ υἱοῦ του. Καθὼς δὲ τὰ εἶδεν, δὲν ἔμεινεν ἐμβρόντητος καὶ ἐκρατήθη. Ἠρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, ἂν γνωρίζει τίνος ζῴου κρέατα ἔχει φάγῃ. Ἐκεῖνος δὲ εἶπεν ὅτι καὶ γνωρίζει καὶ ἀρεστὸν εἶνε εἰς αὐτὸν πᾶν ὅτι κάμνει ὁ βασιλεύς. Οὕτω δὲ ἀποκριθεὶς, συνέλεξε τὰ ἀπομείναντα ἐκ τῶν κρεάτων καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸν οἶκόν του. Ἐσκόπευε δὲ ἴσως νὰ ἀλατίσῃ καὶ νὰ θάψῃ αὐτὰ ἔπειτα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

8. Ἀποπομπὴ Κύρου πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτοῦ

Τὸν μὲν Ἅρπαγον ὁ Ἀστυάγης, καθ' ὃν τρόπον εἴπομεν, ἐτιμώρησε, σκεπτόμενος δὲ περὶ τοῦ Κύρου ἐκάλεσε τοὺς αὐτοὺς μάγους, οἵτινες εἶχον ἐξηγήσῃ τὸ ἐνύπνιόν του. Τούτους δὲ ἐλθόντας ἠρώτησεν ὁ Ἀστυάγης πῶς ἐξήγησαν τὸ ὄνειρον οὕτως. Ἐκεῖνοι δὲ εἶπον, ὡς καὶ πρότερον, ὅτι ἔπρεπε νὰ βασιλεύσῃ τὸ παιδίον, ἐὰν ἐπέζῃ καὶ πρὸ τούτου δὲν ἀπέθνησκεν. Ἐκεῖνος ὅμως ἀποκρίνεται εἰς αὐτοὺς μὲ τοὺς λόγους τούτους «καὶ παρὰ ὑπάρχει τὸ παιδίον, καὶ, ἐν ᾧ διητᾶτο εἰς τοὺς ἀγροὺς, τὰ παιδία τοῦ χωρίου διώρισαν αὐτὸ βασιλέα. Αὐτὸ δὲ ἔπραξε πάντα ὅσα πράττουσιν οἱ πραγματικοὶ βασιλεῖς, διότι καὶ δορυφόρους καὶ ἀγγελιαφόρους καὶ τὰ πάντα, ἀφ' οὗ διέταξεν, ἐκυβέρνα. Καὶ τώρα εἰς τί νομίζετε ὅτι ταῦτα θὰ φέρωσιν;» Εἶπον οἱ μάγοι «Ἐὰν μὲν ὑπάρχει καὶ ἐβασίλευσε τὸ παιδίον, ἄνευ προμελέτης, ἔχε θάρρος καὶ ἔσο ἥσυχος, διότι δὲν θὰ βασιλεύσῃ πλέον δευτέραν φοράν. Διότι τινὲς προρρήσεις μας ἀληθεύουσι μὲν ἀλλ' εἰς ἀσήμαντα πράγματα καὶ τὰ ὄνειρα εἰς ὅλως δι' ὅλου μικρά». Τότε ὁ Ἀστυάγης ἀποκρίνεται εἰς αὐτούς «Καὶ ὁ ἴδιος, ὦ μάγοι, συμφωνῶ πληρέστατα μὲ τὴν γνώμην ταύτην, ὅτι, ἀφ' οὗ ὠνομάσθη τὸ παιδίον τοῦτο βασιλεὺς, ἐξεπληρώθη τὸ ὄνειρον καὶ πλέον δὲν ἔχω νὰ φοβηθῶ τὸ παιδίον τοῦτο. Ὅμως σκέφθητε καλῶς καὶ συμβουλεύσατέ με ὅσα θὰ ἦνε ἀσφαλέστατα καὶ εἰς τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἰδικόν μου οἶκον καὶ εἰς ὑμᾶς». Εἶπον δὲ οἱ μάγοι «ὦ βασιλεῦ, καὶ ἡμεῖς σπουδαίως ἐνδιαφερόμεθα νὰ ἔχῃ καλῶς ἡ βασιλεία σου, διότι, ἂν συμβῇ τὸ ἐναντίον, ἀποξενοῦται, περιερχομένη εἰς τὸ παιδίον τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἶνε Πέρσης καὶ ἡμεῖς,οἵτινες εἴμεθα Μῆδοι, γινόμεθα δοῦλοι καὶ πολὺ κατώτεροι τῶν Περσῶν, διότι θὰ ἤμεθα ξένοι. Ἐὰν ὅμως σὺ βασιλεύεις, ὁ ὁποῖος εἶσαι Μῆδος,καὶ λαμβάνομεν μέρος εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τιμὰς ἔχομεν παρὰ σοῦ μεγάλας. Οὕτω λοιπὸν διὰ παντὸς τρόπου πρέπει νὰ προνοῶμεν περὶ σοῦ καὶ περὶ τῆς βασιλείας σου. Καὶ τώρα, ἂν παρετηροῦμέν τι ἐπίφοβον, θά σοι προελέγομεν τὸ πᾶν. Τώρα δὲ, ἐπειδὴ τὸ ὄνειρον ἐπραγματοποιήθη διὰ μικροῦ γεγονότος καὶ οἱ ἴδιοι ἔχομεν θάρρος καὶ εἰς ἐσὲ συνιστῶμεν τὸ αὐτό. Τὸ δὲ παιδίον τοῦτο στεῖλε μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν σου εἰς τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς γονεῖς του. Ἀφ' οὗ ἤκουσε ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, ἐχάρη καὶ, καλέσας τὸν Κῦρον, εἶπεν εἰς αὐτὸν ταῦτα «ὦ παιδίον, ἐγὼ σὲ ἠδίκησα δι' ὄνειρον ἀσήμαντον, ἡ μοῖρά σου δέ σ' ἔσωσε· τώρα λοιπὸν πήγαινε χαίρων εἰς τὴν Περσίαν, θὰ στείλω δὲ καὶ συνοδίαν μετὰ σοῦ. Ἀφ' οὗ δὲ ὑπάγῃς ἐκεῖ, θὰ εὕρῃς πατέρα καὶ μητέρα οὐχὶ βεβαίως ὡς τὸν Μιτραδάτην τὸν βουκόλον καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ».

Ἀφ' οὗ εἶπε ταῦτα, ὁ Ἀστυάγης ἀποστέλλει τὸν Κῦρον. Τοῦτον δὲ, ἐπιστρέψαντα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Καμβύσου, ἐδέχθησαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ, ἀφ' οὗ ἔμαθον ὅτι ἐσώθη, ἠσπάζοντο αὐτὸν μεγάλως, διότι ἤξευρον ὅτι εἶχε ἀποθάνῃ καὶ ἐζήτουν νὰ μάθωσι τίνι τρόπῳ ἐσώθη.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς ὅτι πρὸ τοῦ μὲν καὶ αὐτὸς δὲν ἤξευρεν, ἀλλ' εἶχε παρὰ πολὺ ἐσφαλμένην γνώμην, καθ' ὁδὸν ὅμως ἔμαθε πάντα τὰ παθήματά του· ἤξευρε δῆλ. ὅτι ἦτο υἱὸς τοῦ βουκόλου τοῦ Ἀστυάγους· εἰς τὸν δρόμον δὲ ἀπ' ἐκεῖ ἕως ἐδῶ ἔμαθε τὰ πάντα παρὰ τῶν συνοδευόντων αὐτόν· ἔλεγε δὲ ὅτι ἐτράφη ὑπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ βουκόλου, ἐπήνει δὲ πάντοτε ταύτην καὶ ἀπὸ τοῦ στόματός του δὲν ἔλειπε μίαν στιγμὴν ἡ Κυνώ.

9. Ἐπιστολὴ ἐντὸς λαγῳοῦ

Ὅτε ὁ Κῦρος ἠνδρώθη, ἦτο ἀνδρειότατος τῶν ὁμηλίκων του καὶ προσφιλέστατος εἰς αὐτούς, περιεποιεῖτο δὲ αὐτὸν ὁ Ἅρπαγος, πέμπων δῶρα, διότι ἐπεθύμει νὰ ἐκδικηθῇ τὸν Ἀστυάγη. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἦτο ἐξ αἵματος βασιλικοῦ, καὶ ἔβλεπεν ὅτι ὁ ἴδιος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκδικηθῇ τὸν Ἀστυάγη, προσεπάθει νὰ κάμῃ σύμμαχον τὸν Κῦρον, ὅστις ἤδη ἦτο εἰς ἡλικίαν, παρωμοίαζε δὲ τὰ πάθη τοῦ Κύρου μὲ τὰ ἰδικά του. Πρὸ τούτου ὅμως εἶχε κατορθώσῃ τὰ ἑξῆς. Ἐπειδὴ ὁ Ἀστυάγης ἦτο σκληρὸς εἰς τοὺς Μήδους, ἐπλησίαζεν ἕνα ἕκαστον ἐκ τῶν πρώτων Μήδων καὶ κατέπειθεν αὐτὸν ὅτι πρέπει νὰ ἀναβιβάσωσι τὸν Κῦρον καὶ νὰ παύσωσι τῆς βασιλείας τὸν Ἀστυάγη. Ἀφ' οὗ δὲ κατώρθωσε τοῦτο καὶ ἦτο ἕτοιμος, ἤθελε νὰ φανερώσῃ τὴν γνώμην του εἰς τὸν Κῦρον, ὅστις διητᾶτο μεταξὺ τῶν Περσῶν· ἐπειδὴ δὲ κατ' ἄλλον τρόπον οὐδ' ὅλως ἠδύνατο νὰ συνεννοηθῇ, διότι ἐφυλάττοντο αἱ ὁδοί,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐμηχανεύθη τὸ ἑξῆς· ἔλαβε λαγωὸν, ἔσχισε τὴν γαστέρα αὐτοῦ ἐπιδεξίως καὶ δέν τον ἐμάδησε δι' ὅλου, ἀλλ' ἐντὸς αὐτοῦ, ὅπως ἦτο, ἔθεσε γράμμα, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶχε γράψη ὅ τι ἐφρόνει. Ἔπειτα ἔρραψε τὴν γαστέρα τοῦ λαγωοῦ καὶ ἔδωκε δίκτυα εἰς τὸν πιστότατον τῶν ὑπηρετῶν του, ὡς νὰ ἦτο κυνηγὸς· ἀπέστειλε δὲ αὐτὸν εἰς τὴν Περσίαν, παραγγείλας προφορικῶς νὰ δώσῃ τὸν λαγωὸν εἰς τὸν Κῦρον καὶ νὰ εἴπῃ εἰς αὐτὸν νά τον ἀνοίξῃ μὲ τὴν ἰδίαν του χεῖρα χωρὶς νὰ ἦνε ἄλλος τις παρών. Ταῦτα λοιπὸν ἐξετελέσθησαν καὶ ὁ Κῦρος, ἀφ' οὗ παρέλαβε τὸν λαγωὸν, ἔσχισεν αὐτὸν καὶ εὑρὼν τὸ γράμμα, ἐλάβεν αὐτό. Τὸ δὲ γράμμα ἔλεγεν οὕτως «ὦ υἱὲ τοῦ Καμβύσου, οἱ θεοὶ σὲ προστατεύουσι, διότι ἄλλως οὐδέ ποτε θὰ ἔφθανες εἰς τοιαύτην εὐτυχίαν· πρέπει λοιπὸν νὰ ἐκδικηθῇς σὺ τὸν Ἀστυάγη τὸν φονέα σου· διότι αὐτὸς ἐπεθύμει νὰ ἦσο ἀποθαμμένος, χάριν ὅμως τῶν θεῶν καὶ ἐμοῦ ζῇς. Ταῦτα πάντα νομίζω ὅτι καὶ σὺ ἀπὸ πολλοῦ ἔχεις μάθη πῶς συνέβησαν καὶ περὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ περὶ ἐμοῦ, τί δῆλ. ἐγὼ ἔχω πάθη ὑπὸ τοῦ Ἀστυάγους, διότι δέν σε ἐφόνευσα ἀλλὰ σὲ ἔδωκα εἰς τὸν βουκόλον. Σὺ λοιπὸν, ἐὰν ἐπιθυμῇς νά με ἀκούσῃς, θὰ γείνῃς ἄρχων ἁπάσης ταύτης τὰς χώρας, τῆς ὁποίας ἄρχων εἶνε ὁ Ἀστυάγης. Διὰ τοῦτο ἀφ' οὗ πείσῃς τοὺς Πέρσας νὰ ἀποστατήσωσιν, ὁδήγησον αὐτοὺς κατὰ τῶν Μήδων καὶ, εἴτε ἐγὼ διορισθῶ ὑπὸ τοῦ Ἀστυάγους στρατηγὸς ἐναντίον σου, εἴτε ἄλλος τις ἐκ τῶν ἐπισήμων Μήδων, θὰ κατορθωθῶσιν ὅσα σὺ ἐπιθυμεῖς, διότι πρῶτοι οὗτοι θὰ ἀποστατήσωσιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπ' ἐκείνου καὶ ἐλθόντες μὲ τὸ μέρος σου θὰ προσπαθήσωσι νὰ καθαιρέσωσι τὸν Ἀστυάγη. Ὡς νὰ ἦνε λοιπὸν ἐδῶ τὰ πάντα ἕτοιμα, ἐκτέλεσον ταῦτα καὶ μάλιστα ταχέως».

10. Ὁ Κῦρος γίνεται βασιλεύς

Καθὼς ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν ὁ Κῦρος ἐφρόντιζε μὲ τίνα τρόπον καταλληλότατον νὰ καταπείσῃ τοὺς Πέρσας νὰ ἀποστατήσωσι. Τέλος δὲ εὗρεν ὅτι ταῦτα εἶνε ἁρμοδιώτατα, τὰ ὁποῖα μάλιστα ἤρχιζε νὰ ἐκτελῇ. Ἀφ' οὗ ἔγραψεν εἰς χαρτίον[1] ὅσα ἤθελεν, ἐκάλεσε τοὺς Πέρσας εἰς συνέλευσιν. Ἐνώπιον δὲ τούτων ἐξεδίπλωσε τὸ χαρτίον καὶ εἶπεν εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ Ἀστυάγης διορίζει αὐτὸν στρατηγὸν τῶν Περσῶν. «Τώρα λοιπὸν» εἶπεν «ὦ Πέρσαι, σᾶς παραγγέλλω νὰ παρευρεθῆτε ἐδῶ ἔχων ἕκαστος ὀρέπανον». Παρευρέθησαν λοιπὸν ἅπαντες ἔχοντες τὸ διαταχθέν, ὁ δὲ Κῦρος, δείξας χῶρόν τινα τῆς Περσικῆς ἀκανθώδη, δέκα καὶ ὀκτὼ ἕως εἴκοσι σταδίων, διέταξεν αὐτοὺς νὰ καθαρίσωσιν αὐτὸν ἐντὸς ἡμέρας. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ Πέρσαι ἐξετέλεσαν τὸν προκείμενον ἀγῶνα, παρήγγειλε κατόπιν εἰς αὐτοὺς νὰ παρευρεθῶσι τὴν ἄλλην ἡμέραν λελουμένοι. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ὁ Κῦρος, συναθροίσας πάντα τὰ κοπάδια τοῦ πατρός του εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, ἔσφαξεν αὐτὰ καὶ ἡτοίμαζε, διὰ νὰ δεχθῇ τὰ πλήθη τῶν Περσῶν, πρὸς τούτοις δὲ εἶχε καὶ οἶνον καὶ ἄλλα

1 Τότε ἦτο ἐν χρήσει ὁ πάπυρος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φαγητὰ νοστιμώτατα. Τὴν δὲ ἄλλην ἡμέραν, ἀφ' οὗ ἦλθον οἱ Πέρσαι, ἔβαλεν αὐτοὺς νὰ καθίσωσιν ἀναπαυτικὰ εἰς λειμῶνα (λιβάδιον) καί τους ἐφίλευεν. Ἀφ' οὗ δὲ ἐτελείωσαν τὸ φαγητὸν, ἠρώτησεν αὐτοὺς ὁ Κῦρος, ποῖα ἦσαν προτιμότερα, τὰ χθεσινὰ ἢ τὰ σημερινά. Ἐκεῖνοι δὲ εἶπον ὅτι ὑπάρχει μεγίστη διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν, διότι χθὲς ἦσαν ὅλα κακὰ, σήμερον εἶνε ὅλα ἀγαθά. Ἀφ' οὗ δὲ ἤκουσε τὸν λόγον τοῦτον ὁ Κῦρος, ἐφανέρωσεν εἰς αὐτοὺς ὅλην τὴν ἀλήθειαν λέγων «Ἄνδρες Πέρσαι, οὕτως ἔχουσι τὰ πράγματα ἡμῶν, ἐὰν θελήσητε νά με ἀκούσητε, καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα ἄπειρα ἀγαθὰ θὰ ἔχητε, χωρὶς νὰ ὑποφέρητε δουλοπρεπῆ κόπον. Ἐὰν ὅμως δὲν θελήσητε νά μ' ἀκούσητε, θὰ ὑποφέρετε κόπους ἀναριθμήτους ὁμοίους μὲ τὸν χθεσινόν. Τώρα λοιπὸν ὑπακούοντες εἰς ἐμὲ γίνεσθε ἐλεύθεροι· διότι νομίζω ὅτι καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐγεννήθην κατὰ θείαν πρόνοιαν, διὰ νὰ ἀναλάβω τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν καὶ ὑμεῖς νομίζω ὅτι εἶσθε ἄνδρες οὐχὶ κατώτεροι τῶν Μήδων οὔτε κατὰ τὰ ἄλλα οὔτε κατὰ τὰ πολεμικά. Ὡς νὰ ἔχωσι λοιπὸν πάντα οὕτως, ἀποστατήσατε τάχιστα ἀπὸ τοῦ Ἀστυάγους».

Οἱ Πέρσαι λοιπὸν, ἀποκτήσαντες προστάτην, προθύμως ἐπεχείρουν νὰ ἐλευθερωθῶσι, διότι πολὺν χρόνον ἤδη ἐνόμιζον φοβερὸν νὰ ἐξουσιάζωνται ὑπὸ τῶν Μήδων. Ὁ δὲ Ἀστυάγης, καθὼς ἔμαθεν ὅτι ὁ Κῦρος ἐνήργει ταῦτα, ἔπεμψεν ἀπεσταλμένον καὶ ἐκάλει αὐτόν. Ὁ δὲ Κῦρος παρήγγειλεν εἰς τὸν ἀπεσταλμένον νὰ εἴπῃ ὅτι θὰ ὑπάγῃ πρὸς ἐκεῖνον πρωτήτερα παρ' ὅσον ἐπιθυμεῖ ὁ Ἀστυάγης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ ἴδιος. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης ὥπλισε πάντας τοὺς Μήδους καὶ στρατηγὸν αὐτῶν, ὡς νὰ ἦτο θεότυφλος, διώρισε τὸν Ἅρπαγον, λησμονήσας ὅσα ἔπραξεν εἰς αὐτόν. Καθὼς δὲ οἱ Μῆδοι ἐξεστράτευσαν καὶ συνεπλάκησαν πρὸς τοὺς Πέρσας, τινὲς μὲν ἐξ αὐτῶν, ὅσοι δὲν ἐγνώριζον τὴν συμφωνίαν, ἐμάχοντο, ἄλλοι δὲ ηὐτομόλουν πρὸς τοὺς Πέρσας, οἱ δὲ πλεῖστοι προσεποιοῦντο τοὺς δειλοὺς καὶ ἐτρέποντο εἰς φυγήν. Εὐθὺς καθὼς ἔμαθεν ὁ Ἀστυάγης ὅτι τὸ Μηδικὸν στράτευμα αἰσχρῶς διελύθη, εἶπεν ἀπειλῶν τὸν Κῦρον «ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Κῦρος δὲν θὰ χαρῇ βεβαίως». Τόσα δὲ μόνον ἀφ' οὗ εἶπε, πρῶτον μὲν ἀνεσκολόπισε τοὺς ὀνειροκρίτας, οἵτινες κατέπεισαν αὐτὸν νὰ ἀφήσῃ τὸν Κῦρον, ἔπειτα δὲ ὥπλισε τοὺς ἐν τῷ ἄστει ἀπομείναντας Μήδους, καὶ νέους καὶ πρεσβύτας, καὶ ὁδηγήσας αὐτοὺς συνεπλάκη πρὸς τοὺς Πέρσας, ἡττηθεὶς δὲ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἀστυάγης συνελήφθη ζῶν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐξαχθέντας ἐκ τῶν Μήδων ἀπώλεσεν. Εἰς τὸν Ἀστυάγη διατελοῦντα αἰχμάλωτον παρουσιασθεὶς ὁ Ἅρπαγος ἐχαιρεκάκει καὶ ἔσκωπτεν αὐτὸν καὶ ἄλλα λέγων εἰς αὐτὸν λόγια ποῦ του ἔσφαζον τὴν καρδίαν (πειρακτικὰ) καὶ μάλιστα ἠρώτησεν αὐτὸν πῶς του φαίνεται ἡ ἀνταλλαγὴ τῆς βασιλείας μὲ τὴν δουλείαν σχετικῶς πρὸς τὸ γεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος ἔκαμεν εἰς αὐτὸν μὲ τὰς σάρκας τοῦ υἱοῦ του. Ὁ δὲ Ἀστυάγης ῥίψας τὰ βλέμματά του εἰς αὐτὸν ἠρώτησεν, ἂν κάμνει ἰδικόν του τὸ ἔργον τοῦ Κύρου. Ὁ δὲ Ἅρπαγος εἶπεν ὅτι τὸ πρᾶγμα δικαίως εἶνε ἰδικόν του,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διότι αὐτὸς ἔγραψε νὰ γείνῃ. Ὁ δὲ Ἀστυάγης ἀπεδείκνυεν αὐτὸν διὰ τοῦ ἐλέγχου ὅτι εἶνε σκαιότατος καὶ ἀδικώτατος πάντων τῶν ἀνθρώπων, σκαιότατος μὲν διότι, ἐν ᾧ ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν του νὰ γείνῃ ὁ ἴδιος βασιλεὺς, ἐὰν βεβαίως αὐτὰ ἔγειναν διὰ μέσου ἑαυτοῦ, ἔδωκε τὸ κράτος εἰς ἄλλον, ἀδικώτατος δὲ, διότι ἕνεκα τοῦ δείπνου ὑπεδούλωσε τοὺς Μήδους· διότι, ἐὰν ἐξ ἅπαντος ἔπρεπε νὰ δώσῃ τὴν βασιλείαν εἰς ἄλλον καὶ νὰ μὴ ἔχῃ αὐτὴν ὁ Ἀστυάγης, ἦτο δικαιότερον νὰ δώσῃ ταύτην εἴς τινα τῶν Μήδων παρὰ εἰς Πέρσην· τώρα δὲ οἱ μὲν Μῆδοι χωρὶς νὰ τῳ πταίωσιν ἔγειναν δοῦλοι ἀντὶ δεσποτῶν, οἱ δὲ Πέρσαι, οἵτινες πρότερον ἦσαν δοῦλοι τῶν Μήδων, ἔγειναν τώρα δεσπόται αὐτῶν. Ὁ Ἀστυάγης λοιπὸν, βασιλεύσας τριάκοντα πέντε ἔτη, ἐπαύθη ἀπὸ τῆς βασιλείας κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, οἱ δὲ Μῆδοι ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Πέρσας διὰ τὴν σκληρότητα τούτου, γενόμενοι ἄρχοντες τῆς Ἀσίας, ἥτις κεῖται ἄνω (ἀνατολικὰ) τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ ἐπὶ 128 ἔτη, ἐκτὸς ἐκείνων κατὰ τὰ ὁποῖα ἦσαν ἄρχοντες οἱ Σκύθαι. Τὸν Ἀστυάγη ὅμως ὁ Κῦρος οὐδ' ὅλως ἐκακοποίησεν, ἀλλ' εἶχεν αὐτὸν πλησίον του, μέχρις οὗ ἐτελεύτησεν.

10. Θρησκεία καὶ ἔθιμα Περσῶν.

Ἀγάλματα καὶ ναοὺς καὶ βωμοὺς οἱ Πέρσαι δὲν ἔχουσι τὴν συνήθειαν νὰ ἱδρύωσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ποιοῦντας ταῦτα ἀποδίδουσι μωρίαν, διότι, ὥς μοι φαίνεται, δὲν ἐπί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στευον ὅτι οἱ θεοὶ εἶνε ἀνθρωποφυεῖς, καθὼς οἱ Ἕλληνες. Ἀναβαίνοντες δὲ εἰς τὰ ὑψηλότατα τῶν ὀρέων θυσιάζουσιν εἰς τὸν Δία, (καλοῦσι δὲ Δία τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ) καὶ εἰς τὸν ἥλιον καὶ εἰς τὴν σελήνην καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸ ὕδωρ καὶ εἰς τοὺς ἀνέμους, κατόπιν καὶ εἰς τὴν Ἀφροδίτην, τὴν ὁποίαν ἔμαθον παρὰ τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν Ἀράβων. Συνήθης δὲ εἶνε ἡ θυσία αὕτη. Οὔτε βωμοὺς κάμνουσιν οὔτε πῦρ καίουσιν οὔτε σπονδὴν μεταχειρίζονται οὔτε αὐλὸν οὔτε πέμματα οὔτε κριθὰς, ὅπως οἱ Ἕλληνες. Ἀλλὰ ὅστις θέλει νὰ θυσιάσῃ φέρει εἰς τόπον καθαρὸν τὸ κτῆνος καὶ, ἐστεφανωμένος τὴν ἐκ μυρσίνης τιάραν, καλεῖ τὸν θεὸν, εὐχόμενος νὰ εὐδαιμονήσωσι πάντες οἱ Πέρσαι καὶ ὁ βασιλεὺς, δι' ἑαυτὸν δὲ ἰδίᾳ δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον νὰ εὔχηται ἀγαθὸν ὁ Πέρσης, διότι εἰς ἅπαντας τοὺς Πέρσας περιλαμβάνεται καὶ αὐτὸς ὁ θυσιάζων. Ἀφ' οὗ δὲ σφάξῃ καὶ διαμελίσῃ τὸ θῦμα καὶ ἑψήσῃ τὰ κρέατα, θέτει αὐτὰ ἐπὶ τρυφερωτάτης χλόης, μάλιστα δὲ τοῦ τριφύλλου. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ θυσιάζων διαθέσῃ τὰ πάντα, μάγος ἀνὴρ παριστάμενος ψάλλει τὴν θεογονίαν· διότι ἄνευ μάγου εἶνε συνήθεια νὰ μὴ κάμνωσι θυσίας. Μετ' ὀλίγον χρόνον ὁ θυσιάσας λαμβάνει τὰ κρέατα καὶ μεταχειρίζεται αὐτὰ κατὰ τὴν θέλησίν του. Ἐξ ἁπασῶν δὲ τῶν ἡμερῶν ἔχουσι τὴν συνήθειαν νὰ τιμῶσι μάλιστα ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν ἕκαστος ἐγεννήθη. Κατὰ ταύτην δὲ περισσότερα φαγητὰ προσφέρουσι παρὰ κατὰ τὰς ἄλλας· οἱ δὲ πλούσιοι ἐξ αὐτῶν βοῦν καὶ ἵππον καὶ κάμηλον καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὄνον προσφέρουσιν ὅλα ἑψητὰ εἰς καμίνους (φούρνους), οἱ δὲ πένητες πρόβατα καὶ αἶγας, φαγητὰ δὲ ὀλίγα μεταχειρίζονται, ἐπιφορήματα ὅμως πολλά, ἀλλ' οὐχὶ πάντα διὰ μιᾶς. Καὶ διὰ τοῦτο λέγουσιν οἱ Πέρσαι ὅτι οἱ Ἕλληνες παύουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ τρώγωσιν, ἐν ᾧ πεινῶσι, διότι μετὰ τὸ κύριον φαγητὸν οὐδὲν προσφέρεται ἄξιον λόγου· ἐὰν δέ τι προσεφέρετο, δὲν θὰ ἔπαυον ἀπὸ τοῦ νὰ τρώγωσιν. Εἰς τὸν οἶνον δὲ πολὺ εἶνε παραδεδομένοι οἱ Πέρσαι, ἀλλ' ἀπαγορεύεται εἰς αὐτοὺς νὰ ἐμῶσι καὶ νὰ οὐρῶσιν ἐνώπιον τῶν ἄλλων. Μεθυσκόμενοι δὲ συνειθίζουσι νὰ σκέπτωνται περὶ τῶν σπουδαιοτάτων πραγμάτων. Ὅ τι δὲ ἀποφασίσωσι, τοῦτο τὴν ἄλλην ἡμέραν προτείνει εἰς αὐτοὺς, νηφαλίους ὄντας, ὁ οἰκοδεσπότης, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ὁποίου ἔτυχε νὰ σκέπτωνται. Καὶ ἂν μὲν ἀρέσκει εἰς αὐτοὺς, ὄντας νηφαλίους, ἐκτελοῦσι τὸ ἀποφασισθὲν, ἐὰν δὲ δὲν ἀρέσκει, παραιτοῦσιν αὐτό.

Ὅταν δὲ ἀπαντῶσιν ἀλλήλους εἰς τὰς ὁδοὺς, δύναταί τις νὰ διακρίνῃ, ἂν αὐτοὶ εἶνε ὅμοιοι ἢ οὐχί. Διότι, ἂν εἶνε ὅμοιοι, ἀντὶ νὰ χαιρετίζωσιν ἀλλήλους, φιλοῦνται εἰς τὰ στόματα, ἐὰν δὲ ὁ ἕτερος εἶνε ὀλίγον ὑποδεέστερος τοῦ ἄλλου, φιλοῦνται οἱ συναντώμενοι εἰς τὰς παρειάς· ἐὰν δὲ ὁ ἕτερος εἶνε πολὺ κατώτερος τότε οὗτος προσκυνεῖ τὸν ἄλλον. Τὰ ξενικὰ ἔθιμα δέχονται εὐκόλως, ὡς τὴν μηδικὴν ἐνδυμασίαν, διότι ἐνόμισαν καλλιτέραν τῆς ἑαυτῶν καὶ τοὺς θώρακας τῶν Αἰγυπτίων. Νυμφεύεται δὲ ἕκαστος μὲ πολλὰς γυναῖκας· νομίζεται δὲ μεγάλη τιμὴ μετὰ τὸ μάχεσθαι νὰ ἀποκτᾷ τις πολλὰ τέκνα. Εἰς δὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν ἀποκτήσαντα τὰ πλεῖστα πέμπει δῶρα ὁ βασιλεὺς κατ' ἔτος, διότι νομίζουσι δύναμιν τὸ πολύ. Διδάσκουσι δὲ τοὺς παῖδας ἀπὸ τοῦ πέμπτου ἔτους μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ μόνον τὰ τρία ταῦτα, νὰ ἱππεύωσι, νὰ τοξεύωσι καὶ νὰ λέγωσι τὴν ἀλήθειαν. Πρὶν γείνῃ πέντε ἐτῶν τὸ παιδίον δὲν ἔρχεται ἐνώπιον τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐνδιατρίβει μεταξὺ τῶν γυναικῶν, διὰ νὰ μὴ λυπηθῇ ὁ πατὴρ, ἂν ἀποθάνῃ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον. Ἐπαινῶ δὲ καὶ ταύτην τὴν συνήθειαν τῶν Περσῶν· τὸ νὰ μὴ φονεύῃ τινὰ μηδ' αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἕνεκα μιᾶς μόνης αἰτίας καὶ τὸ νὰ μὴ ἐπιβάλλῃ τις τιμωρίαν ἀνεπανόρθωτον μηδὲ εἰς τὸν ὑπηρέτην του δι' ἓν μόνον πταῖσμα, ἐκτὸς ἂν σκεφθεὶς εὕρῃ ὅτι τὰ ἀδικήματα εἶνε πλειότερα καὶ μεγαλείτερα τῶν ὑπηρεσιῶν του. Ὅσα δὲ δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτοὺς νὰ κάμνωσι, ταῦτα οὐδὲ νά τα λέγωσιν ἐπιτρέπεται. Ἀτιμότατον δὲ εἰς αὐτοὺς θεωρεῖται τὸ νὰ ψεύδωνται, δεύτερον δὲ τὸ νὰ χρεωστῶσι, διότι λέγουσιν ὅτι ὁ χρεωστῶν ἀναγκάζεται νὰ λέγῃ καί τι ψεῦδος. Ὅστις δὲ ἐκ τῶν πολιτῶν ἤθελεν ἔχει λέπραν ἢ λεύκην δὲν κατέρχεται εἰς πόλιν οὔτε συναναστρέφεται μὲ τοὺς ἄλλους Πέρσας. Λέγουσι δὲ ὅτι ὁ πάσχων ἔχει τοῦτο, διότι ἡμάρτησεν εἰς τὸν ἥλιον. Πάντα δὲ ξένον, τὸν ὁποῖον ἤθελον καταλάβει αἱ νόσοι αὗται, ἐκδιώκουσιν ἐκ τῆς χώρας, πολλοὶ δὲ καὶ τὰς λευκὰς περιστερὰς διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐκδιώκουσιν. Εἰς ποταμὸν δὲ οὔτε οὐροῦσιν οὔτε πτύουσιν οὔτε νίπτουσι τὰς χεῖρας οὐδὲ ἐπιτρέπουσι νὰ πράττῃ ταῦτα ἄλλος τις, διότι σέβονται τοὺς ποταμούς. Τὸν νε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κρὸν ἀφίνουσι νὰ σπαράσσηται ὑπὸ ὀρνέων ἢ κυνός, ἔπειτα δὲ καλύπτουσι μὲ κηρὸν καὶ θάπτουσιν.

Οἱ μάγοι εἶνε κεχωρισμένοι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱερέων, διότι οὗτοι μὲν ἀπέχουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ φονεύωσιν ἔμψυχόν τι, ἐκτὸς τῶν θυσιαζομένων· οἱ δὲ μάγοι μὲ τὰς ἰδίας των χεῖρας πάντα ἀποκτείνουσιν ἐκτὸς τοῦ κυνὸς καὶ τοῦ ἀνθρώπου· καὶ καταγίνονται πολὺ εἰς τοῦτο, διότι φονεύουσι καὶ μύρμηκας καὶ ὄφεις καὶ τὰ ἄλλα ἑρπετὰ καὶ τὰ πτηνά.

11. Οἱ βασιλεῖς τῆς Λυδίας.

Ὁ Κροῖσος ἦτο Λυδὸς τὸ γένος, βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν ὅσα εἶνε ἐντεῦθεν τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ, ὅστις ῥέων ἀπὸ μεσημβρίας μεταξὺ Συρίων καὶ Παφλαγόνων ἐκβάλλει πρὸς βορρᾶν εἰς τὸν Εὔξεινον καλούμενον πόντον. Οὗτος ὁ Κροῖσος πρῶτος ἐκ τῶν βαρβάρων, τοὺς ὁποίους ἡμεῖς ἠξεύρομεν, ἄλλους μὲν ἐκ τῶν Ἑλλήνων κατέστησε φόρου ὑποτελεῖς, ἄλλους δὲ ἔκαμε φίλους του. Καὶ φόρου μὲν ὑποτελεῖς κατέστησε τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἴωνας, τοὺς Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς, φίλους δὲ ἔκαμε τοὺς Λακεδαιμονίους. Πρὸ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ Κροίσου πάντες οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι.

Ἡ ἡγεμονία τῆς Λυδίας ἦτο πρότερον τῶν Ἡρακλειδῶν, κατόπιν δὲ περιῆλθεν εἰς τὸ γένος τοῦ Κροίσου, δῆλα δὴ εἰς τοὺς καλουμένους Μερμνάδας. Οἱ πρόγονοι τοῦ Κροίσου ἐκυρίευσαν τὰς ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνικὰς πόλεις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κολοφῶνα καὶ Πριήνην, προσέβαλον δὲ καὶ τὴν Μίλητον, ἥτις ὅμως ἀντέταξε γενναίαν ἄμυναν ἐπὶ ἔνδεκα ἔτη καὶ κατὰ τοῦ πάππου τοῦ Κροίσου Σαδυάττου καὶ κατὰ τοῦ πατρὸς τοῦ Κροίσου Ἀλυάττου. Ὁ Ἀλυάττης οὗτος ἐπολέμησε πρὸς τὸν Κυαξάρην καὶ τοὺς Μήδους, ἐδίωξεν ἐκ τῆς Ἀσίας τὴν Σκυθικὴν φυλὴν τῶν Κιμμερίων, οἵτινες εἶχον κυριεύσῃ πρότερον τὴν πρωτεύουσαν τῆς Λυδίας, τὰς Σάρδεις, ἐκυρίευσε τὴν Σμύρνην, εἰσέβαλε δὲ καὶ εἰς τὰς Κλαζομενάς, ἀλλ' ἀπεχώρησεν ἐκεῖθεν μὲ μεγάλας ζημίας. Κληρονομήσας δὲ παρὰ τοῦ πατρός του τὸν κατὰ τῶν Μιλησίων πόλεμον, ἐφορμῶν ἐπολιόρκει τὴν Μίλητον κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Ὅτε ἦσαν τὰ σιτηρὰ ὥριμα, τότε εἰσέβαλλεν ὑπὸ τὸν ἦχον συρίγγων[1], πηκτίδων[2] καὶ αὐλοῦ γυναικείου[3] καὶ ἀνδρικοῦ[4]. Καθὼς δὲ ἔφθανεν εἰς τὴν γῆν τῶν Μιλησίων, τὰ μὲν ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οἰκήματα οὔτε ἐκρήμνιζεν οὔτε ἐπυρπόλει οὔτε τὰς θύρας ἀπέσπα, ἀλλ' ἄφινεν αὐτὰ νὰ ἵστανται εἰς τὴν θέσιν των. Ἀφ' οὗ δὲ κατέστρεφε τὰ δένδρα καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς καρπούς, ἀνεχώρει ὀπίσω· διότι οἱ Μιλήσιοι ἦσαν κύριοι τῆς θαλάσσης, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ διὰ τοῦ στρατοῦ του τακτικὸν ἀποκλεισμόν. Τὰς δὲ οἰκίας δὲν ἐκρήμνιζεν ὁ Λυδός, διὰ νὰ δύνανται οἱ Μιλήσιοι, ὁρμώμενοι ἐξ αὐτῶν, νὰ σπείρωσι τὴν γῆν καὶ νὰ ἐργάζωνται, αὐτὸς δέ, διὰ νὰ δύναται, ὅταν

1) Ποιμενικὸς αὐλός, 2) μουσικὰ ὄργανα μὲ 20 χορδὰς, 3) αὐλὸς μὲ ὀξεῖαν λεπτὴν φωνὴν, 4) αὐλὸς μὲ χαμηλὴν φωνήν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰςβάλλῃ, νὰ βλάπτῃ αὐτούς. Ταῦτα ποιῶν ἐπολέμει ἔνδεκα ἔτη.

Κατὰ δὲ τὸ δωδέκατον ἔτος, ἐν ᾧ τὸ Λυδικὸν στράτευμα ἔκαιε τὰ σπαρτά, συνέβη τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἀναγκαζόμενον νὰ μεταδοθῇ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς καλουμένης Ἀσσησίας, ὅστις καὶ κατεκαύθη. Καὶ τότε μὲν εὐθὺς λόγος οὐδεὶς ἔγεινεν, ἔπειτα δὲ, ὅτε ἔφθασε τὸ στράτευμα εἰς Σάρδεις, ἐνόσησεν ὁ Ἀλυάττης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ νόσος παρετείνετο πολύ, πέμπει εἰς τοὺς Δελφοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ ἐρωτήσωσι τὸν θεὸν περὶ τῆς νόσου. Ἡ δὲ Πυθία εἶπεν εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους ὅτι δὲν χρησμοδοτεῖ, πρὶν ἀνορθώσωσι τὸν ναὸν τῆς Ἀσσησίας Ἀθηνᾶς, τὸν ὁποῖον κατέκαυσαν. Οἱ Μιλήσιοι ὅμως λέγουσιν ὅτι ἔγεινε καὶ τοῦτο. Ὁ Περίανδρος, ὁ υἱὸς τοῦ Κυψέλου, ὅστις ἦτο πολὺ φίλος τοῦ τότε βασιλεύοντος τῆς Μιλήτου Θρασυβούλου, μαθὼν τὸν χρησμὸν, ὅστις ἐδόθη εἰς τὸν Ἀλυάττην, ἔπεμψεν ἀγγελιαφόρον διὰ νὰ εἴπῃ αὐτὸν εἰς τὸν Θρασύβουλον, διὰ νὰ προγνωρίζῃ αὐτὸν καὶ νὰ λάβῃ τὰ μέτρα του. Ὁ δὲ Ἀλυάττης, καθὼς ἔμαθε ταῦτα, εὐθὺς ἔπεμψε κήρυκα εἰς τὴν Μίλητον, ἐπιθυμῶν νὰ κάμῃ σπονδὰς μὲ τὸν Θρασύβουλον καὶ μὲ τοὺς Μιλησίους, ἐφ' ὅσον χρόνον ἤθελεν οἰκοδομεῖ τὸν ναόν. Ὁ δὲ Θρασύβουλος, ἐπειδὴ σαφῶς εἶχε μάθῃ ἐκ τῶν προτέρων τὰ πάντα καὶ ἤξευρε τί ἔμελλε νὰ κάμῃ ὁ Ἀλυάττης, ἐμηχανεύθη τοιαῦτα. Ὅσος σῖτος ἦτο ἐν τῇ πόλει καὶ ἰδικός του καὶ ἰδιωτικός, τοῦτον ὅλον διέταξε νὰ φέρωσιν εἰς τὴν ἀγορὰν, ἔπειτα δὲ εἶπεν εἰς τοὺς Μιλησί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ους, ὅταν αὐτὸς δώσῃ σημεῖον, τότε πάντες νὰ ἀρχίσωσι νὰ πίνωσι καὶ νὰ κωμάζωσι.[1] Παρήγγειλε δὲ ταῦτα ὁ Θρασύβουλος, διὰ νὰ ἴδῃ ὁ Σαρδιανὸς κῆρυξ μέγαν σωρὸν σίτου κεχυμένον καὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι εὐθυμοῦσι καὶ νά τα εἴπῃ εἰς τὸν Ἀλυάττην· τοῦτο δὲ καὶ συνέβη, καὶ ἕνεκα τούτου ἐπῆλθε συμφιλίωσις μεταξὺ τῶν Μιλησίων καὶ τοῦ Ἀλυάττου· διότι, ἐν ᾧ ὁ Ἀλυάττης ἤλπιζεν ὅτι ἐν τῇ Μιλήτῳ εἶνε μεγάλη σιτοδεία καὶ ὅτι ὁ λαὸς εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐσχάτην δυστυχίαν, ἔμαθε παρὰ τοῦ ἐκ τῆς Μιλήτου ἐπιστρέψαντος κήρυκος τὸ ἐναντίον ἀφ' ὅ τι ἐνόμιζε. Τότε δὲ οὐχὶ μόνον συνεβιβάσθη πρὸς τοὺς Μιλησίους ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ ἦνε φίλοι καὶ σύμμαχοι, ἀλλὰ καὶ δύο ἀντὶ ἑνὸς ναοῦ ᾠκοδόμησεν εἰς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς ἐν τῇ Ἀσσησῷ, ἀνέρρωσε δὲ καὶ ἐκ τῆς νόσου.

12. Περίανδρος ὁ τῆς Κορίνθου βασιλεὺς καὶ Ἀρίων ὁ ἀοιδός.

Ὁ Περίανδρος, ὅστις ἐμήνυσεν εἰς τὸν Θρασύβουλον τὴν ἀπάντησιν τοῦ μαντείου, ἦτο υἱὸς τοῦ Κυψέλου καὶ βασιλεὺς τῆς Κορίνθου. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους λέγουσιν οἱ Κορίνθιοι (συμφωνοῦσι δὲ μὲ αὐτοὺς καὶ οἱ Λέσβιοι), ὅτι συνέβη θαῦμα μέγιστον· ὁ Ἀρίων ὁ Μηθυμναῖος ἐρρίφθη ἐκ τῆς θαλάσσης εἰς τὸ Ταίναρον ἐπὶ δελφῖνος.

1. Κωμάζω = κάμνω πατινάδας, ἐκ τοῦ κῶμος = πατινάδα, φιλόκωμος ὁ ἀγαπῶν τὰς πατινάδας, κωμαστὴς ὁ κάμνων πατινάδας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οὗτος ἦτο κιθαρωδὸς οὐδενὸς τῶν τότε κατώτερος, καὶ πρῶτος τῶν ἀνθρώπων ἐποίησε διθύραμβον [1] καὶ ὠνόμασεν οὕτω καὶ ἐδίδαξεν [2] ἐν Κορίνθῳ. Λέγουσι λοιπὸν ὅτι ὁ Ἀρίων οὗτος, ὅστις τὸν περισσότερον χρόνον διέτριβε πλησίον τοῦ Περιάνδρου, ἐπεθύμησε νὰ πλεύσῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Σικελίαν· ἀφ' οὗ δὲ ἐκέρδησεν ἐκεῖ πολλὰ χρήματα, ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ ὀπίσω εἰς τὴν Κόρινθον. Ἀνεχώρει λοιπὸν ἐκ τοῦ Τάραντος· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐπίστευεν εἰς ἄλλους περισσότερον παρὰ εἰς τοὺς Κορινθίους ἐμίσθωσε πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων· οὗτοι δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐσκέπτοντο νά τον ρίψωσιν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ λάβωσι τὰ χρήματα. Οὗτος ὅμως, ἐννοήσας τοῦτο, παρεκάλει αὐτοὺς νὰ λάβωσι μὲν τὰ χρήματα, νά τῳ ἀφήσωσιν ὅμως τὴν ζωήν. Αὐτὸς ὅμως πράγματι δὲν ἔπειθεν αὐτοὺς, ἀλλ' οἱ πορθμεῖς διέταττον αὐτὸν ἢ νὰ αὐτοκτονήσῃ, διὰ νὰ τύχῃ ταφῆς ἐν τῇ ξηρᾷ, ἢ εὐθὺς νὰ ἐκπηδήσῃ εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ δὲ Ἀρίων ἕνεκα τῆς ἀπειλῆς εὑρεθεὶς εἰς ἀμηχανίαν παρεκάλεσεν αὐτούς, ἀφ' οὗ οὕτως ἀπεφάσισαν, νὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς αὐτὸν νὰ σταθῇ εἷς τὰ καθίσματα τοῦ πλοίου μὲ ὅλην του τὴν στολὴν [3] καὶ νὰ τραγῳδήσῃ· ἀφ' οὗ δὲ τραγῳδήσῃ, ὑπέσχετο νὰ φονεύσῃ ἑαυτόν. Οὗτοι δέ, ἐπειδὴ ἠσθάνθησαν εὐχαρίστη-

1 Διθύραμβος ἦτο παθητικὸν μιμητικὸν ᾆσμα τοῦ χοροῦ, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει μέρος τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου. Ἀναφέρεται ὅμως εὑρετὴς αὐτοῦ καὶ ὁ Λάσος. — 2 Παρέστησε.

3 Οἱ κιθαρῳδοὶ ἐφόρουν ἰδίαν ἐνδυμασίαν καὶ μάλιστα μακρὰν πορφυρᾶν ἐσθῆτα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σιν, μέλλοντες νὰ ἀκούσωσι τὸν ἄριστον τῶν ἀνθρώπων ἀοιδόν, ἀπεσύρθησαν ἐκ τῆς πρύμνης εἰς τὸ μέσον τοῦ πλοίου. Οὗτος δὲ, ἀφ' οὗ ἐνεδύθη ὅλην του τὴν στολὴν καὶ ἔλαβε τὴν κιθάραν, ἐστάθη εἰς τὰ ἐδώλια καὶ διεξῆλθε τὸν ὄρθιον νόμον[1], μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ νόμου ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς ἦτο, μὲ ὅλην του τὴν στολήν. Καὶ οὗτοι μὲν οἱ ναῦται ἀπέπλεον εἰς τὴν Κόρινθον, αὐτὸν δὲ λέγουσιν ὅτι ἐφορτώθη δελφίν τις καὶ ἐξήγαγεν εἰς τὸ Ταίναρον. Ἀφ' οὗ δὲ ἀπέβη εἰς τὴν ξηράν, ἐπορεύετο μὲ τὴν στολήν του εἰς τὴν Κόρινθον καὶ, καθὼς ἔφθασεν ἐκεῖ, διηγεῖτο ὅλον τὸ γεγονός. Ὁ δὲ Περίανδρος, μὴ πιστεύων, τὸν μὲν Ἀρίωνα ἔβαλεν εἰς τὴν φυλακὴν ἐμποδίσας τὴν συγκοινωνίαν, ἀνυπομόνως δὲ περιέμενε τοὺς ναύτας. Καθὼς λοιπὸν αὐτοὶ ἦλθον, ἐκάλεσεν αὐτοὺς νὰ διηγηθῶσιν ἂν ἠξεύρωσί τι περὶ τοῦ Ἀρίονος· ἐν ᾧ δὲ ἔλεγον ὅτι εἶνε σῶος ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἀφῆκαν αὐτὸν εὐτυχοῦντα ἐν Τάραντι, ἐπεφάνη εἰς αὐτοὺς ὁ Ἀρίων, ὅπως ἦτο, ὅτε ἐξεπήδησεν εἰς τὴν θάλασσαν· ἐκεῖνοι δὲ ἔμειναν ἐκστατικοὶ καὶ οὕτω φωραθέντες δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ἀρνηθῶσι. Ταῦτα μὲν λοιπὸν καὶ οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Λέσβιοι λέγουσιν, εἰς δὲ τὸ Ταίναρον εὑρίσκεται χαλκοῦν ἀφιέρωμα τοῦ Ἀρίονος οὐχὶ μέγα, παριστῶν ἄνθρωπον ὄντα ἐπὶ δελφῖνος.

1 Λιγυρὰ μελωδία.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

13. Κροῖσος ὁ βασιλεὺς τῶν Λυδῶν.

Ἀφ' οὗ ἐτελεύτησεν ὁ Ἀλυάττης, διεδέχθη τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κροῖσος, ὢν τριάκοντα ἐτῶν. Οὗτος, ὡς εἴπομεν, ὑπέταξε σχεδὸν πάντας τοὺς Ἕλληνας τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἐπετέθη δὲ πρῶτον κατὰ τῶν Ἐφεσίων. Οἱ Ἐφέσιοι, πολιορκούμενοι ὑπ' αὐτοῦ, ἀφιέρωσαν τὴν πόλιν εἰς τὴν Ἄρτεμιν, ἐξαρτήσαντες σχοινίον ἐκ τοῦ ναοῦ μέχρι τοῦ τείχους. Εἶνε δὲ μεταξὺ τῆς παλαιᾶς πόλεως, ἥτις τότε ἐπολιορκεῖτο, καὶ τοῦ ναοῦ ἑπτὰ στάδια· ἔπειτα δὲ ἐπετέθη κατὰ τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων, ἄλλοτε μὲν κατὰ τούτων ἄλλοτε δὲ κατ' ἄλλων εὑρίσκων διαφόρους αἰτίας, κατ' ἄλλων μεγάλας καὶ κατ' ἄλλων μικράς.

Ἀφ' οὗ δὲ κατέστησε φόρου ὑποτελεῖς τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἕλληνας, ἔβαλε κατὰ νοῦν νὰ κατασκευάσῃ στόλον καὶ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν νησιωτῶν. Ὅτε δὲ εἶχε πάντα ἑτοιμάσῃ διὰ τὴν ναυπηγίαν, ἄλλοι μὲν λέγουσιν ὅτι ἦλθεν εἰς τὰς Σάρδεις Βίας ὁ Πριηνεύς, ἄλλοι δὲ ὅτι ἦλθε Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος, ὅστις, ὅτε ἠρωτήθη ὑπὸ τοῦ Κροίσου, τί νέα ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἔπεισεν αὐτὸν νὰ καταπαύσῃ τὴν ναυπηγίαν, εἰπὼν ταῦτα. «Ὦ βασιλεῦ, οἱ νησιῶται ἀγοράζουσιν ἱππικὸν πολυάριθμον, ἔχοντες κατὰ νοῦν νὰ ἐκστρατεύσωσιν εἰς τὰς Σάρδεις καὶ κατὰ σοῦ». Ὁ δὲ Κροῖσος, νομίσας ὅτι ἐκεῖνος ἔλεγεν ἀληθῆ, λέγουσιν ὅτι εἶπεν· «Αἴ καὶ νὰ ἐφώτιζεν ὁ θεὸς τοὺς νησιώ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τας νὰ ἔλθωσι μὲ ἱππικὸν κατὰ τῶν υἱῶν τῶν Λυδῶν.» Οὗτος δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· «ὦ βασιλεῦ, μοῦ φαίνεται ὅτι ἐξ ὅλης ψυχῆς εὐχήθης νὰ συναντήσῃς εἰς τὴν ξηρὰν τοὺς νησιώτας ἐφίππους, καὶ δίκαια ἐλπίζεις. Τί ἄλλο νομίζεις ὅτι εὔχονται καὶ οἱ νησιῶται εὐθὺς καθὼς ἔμαθον ὅτι σκοπεύεις νὰ κατασκευάσῃς πλοῖα κατ' αὐτῶν παρὰ νὰ συναντήσωσι τοὺς Λυδοὺς εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νά σε ἐκδικηθῶσι διὰ τοὺς ἐν τῇ ξηρᾷ κατοικοῦντας Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους σὺ ἔχεις ὑποδουλώσῃ.» Λέγουσι δὲ ὅτι πολὺ εὐχαριστήθη ὁ Κροῖσος ἐκ τοῦ ἐπιλόγου καὶ νομίσας, ὅτι ὀρθῶς αὐτὸς ἔλεγεν, ἐπείσθη καὶ ἔπαυσε τὴν ναυπηγίαν. Καὶ οὕτω συνῆψε φιλίαν πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὰς νήσους Ἴωνας.

14. Ἐπίσκεψις εἰς τὰς Σάρδεις Σόλωνος τοῦ Ἀθηναίου.

Ἀφ' οὗ δὲ παρῆλθε χρόνος, ὁ Κροῖσος εἶχε κατορθώσῃ νὰ ὑποτάξῃ πάντας τοὺς ἐντὸς τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ λαούς, εἰς δὲ τὰς Σάρδεις, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Λυδίας, αἵτινες ἤκμαζον τότε κατὰ τὸν πλοῦτον, ἦλθον ὅλοι οἱ ἄλλοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφοί, ὅσοι κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὑπῆρχον, ὅπως ἕκαστος ἐτύγχανε μὲ διάφορον σκοπὸν καὶ εἰς διάφορον χρόνον· ἦλθε λοιπὸν καὶ ὁ Σόλων, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὅστις, ἀφ' οὗ κατὰ παραγγελίαν τῶν Ἀθηναίων ἔκαμε νόμους εἰς αὐτούς, ἀπεδήμησε δέκα ἔτη, ἐκπλεύσας ἐπὶ προφάσει περιηγήσεως, διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῇ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰ καταργήσῃ τινὰ ἐκ τῶν νόμων, τοὺς ὁποίους ἔθεσε, διότι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ πράξωσι τοῦτο μόνοι, διότι ἐδεσμεύοντο ὑπὸ μεγάλων ὅρκων νὰ μεταχειρισθῶσιν ἐπὶ δέκα ἔτη τοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους ἤθελε θέσῃ εἰς αὐτοὺς ὁ Σόλων. Ἕνεκα λοιπὸν τούτων καὶ ἕνεκα τοῦ σκοποῦ τῆς περιηγήσεως ἀναχωρήσας ὁ Σόλων ὑπῆγεν εἰς Αἴγυπτον πρὸς τὸν Ἄμασιν καὶ εἰς τὰς Σάρδεις πρὸς τὸν Κροῖσον. Ἐλθὼν δὲ ἐφιλοξενεῖτο ὑπὸ τοῦ Κροίσου ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Ἔπειτα δὲ κατὰ τὴν τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν κατὰ διαταγὴν τοῦ Κροίσου οἱ θεράποντες περιέφερον τὸν Σόλωνα εἰς τὰ θησαυροφυλάκια καὶ ἐπεδείκνυον εἰς αὐτὸν πάντα, τὰ ὁποῖα ἦσαν καὶ μεγάλα καὶ πλούσια. Ἀφ' οὗ δὲ εἶδε καὶ περιεργάσθη ὁ Σόλων τὰ πάντα, ὅσον ἐπέτρεπεν αὐτῷ ὁ καιρός, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Κροῖσος ταῦτα «φίλε μου Ἀθηναῖε, ἐπειδὴ ἐδῶ εἰς ἡμᾶς περὶ σοῦ ἔφθασε φήμη μεγάλη ἕνεκα τῆς σοφίας σου καὶ ἕνεκα τῆς περιηγήσεώς σου, ὅτι, ὀρεγόμενος σοφίας, περιῆλθες πολλὴν γῆν, διὰ νὰ αὐξήσῃς τὰς γνώσεις σου· τώρα λοιπὸν μοὶ ἐπῆλθε πόθος νά σ' ἐρωτήσω, ἂν ἕως τώρα εἶδές τινα εὐδαιμονέστατον πάντων τῶν ἀνθρώπων». Οὗτος μέν, διότι ἤλπιζεν ὅτι εἶνε ὁ εὐδαιμονέστατος τῶν ἀνθρώπων, ἠρώτα ταῦτα. Ὁ Σόλων ὅμως χωρὶς νά τον κολακεύσῃ, ἀλλὰ μεταχειρισθεὶς τὴν ἀλήθειαν λέγει· «Μάλιστα, βασιλεῦ, εἶδον τὸν Τέλλον τὸν Ἀθηναῖον». Παραξενευθεὶς δὲ ὁ Κροῖσος διὰ τὸ λεχθὲν ἠρώτησε μετὰ περιεργίας «Πῶς κρίνεις ὅτι ὁ Τέλλος εἶνε εὐδαιμονέστατος». Ὁ δὲ Σόλων εἶπεν «ὁ Τέλλος, διότι, ὅτε ἡ πόλις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γνιον τῆς τύχης. Σὺ δὲ εἶνε φανερὸν ὅτι εἶσαι καὶ πολὺ πλούσιος καὶ βασιλεὺς πολλῶν ἀνθρώπων· λέγω δὲ ὅτι σὺ εἶσαι εὐδαίμων, ἐὰν δὲν μάθω ὅτι ἐτελείωσες καλῶς τὴν ζωήν σου, διότι βεβαίως ὁ πολὺ πλούσιος δὲν εἶνε εὐδαιμονέστερος ἐκείνου, ὅστις ἔχει μὲ τί νὰ περάσῃ τὴν ἡμέραν του, ἐκτὸς ἐὰν ἡ τύχη δώσῃ εἰς αὐτὸν νὰ ἔχῃ πάντα καλὰ καὶ νὰ τελευτήσῃ καλῶς, διότι πολλοὶ μὲν πλουσιώτατοι ἄνθρωποι εἶνε δυστυχεῖς, πολλοὶ δὲ ἔχοντες μετρίαν περιουσίαν εἶνε εὐτυχεῖς. Ὁ μὲν λοιπὸν πολὺ πλούσιος, δυστυχὴς δέ, ὑπερτερεῖ τὸν πτωχὸν καὶ εὐτυχεῖ κατὰ δύο μόνα, οὗτος δὲ ὑπερτερεῖ τὸν πλούσιον καὶ δυστυχῆ κατὰ πολλά. Ὁ μὲν πλούσιος δύναται εὐκολώτερον νὰ ἐκτελέσῃ ἐπιθυμίαν τού τινα καὶ νὰ ὑποφέρῃ μεγάλην βλάβην, ἥτις ἤθελέ τον εὕρει, διότι ἀπομακρύνει αὐτὰ ἡ εὐτυχία, ὁ δὲ πτωχὸς δὲν ὑποφέρει, δὲν νοσεῖ, δὲν θλίβεται, ἔχει καλὰ τέκνα, εἶνε εὔμορφος. Ἐὰν δὲ πρὸς τούτοις τελειώσῃ καλῶς καὶ τὴν ζωήν του, αὐτὸς εἶνε ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον σὺ ζητεῖς, αὐτός εἶνε ἄξιος νὰ ὀνομάζηται εὐδαίμων· πρὶν δὲ τελευτήσῃ, νὰ περιμείνῃς καὶ νὰ μὴ ὀνομάζῃς αὐτὸν ἀκόμη εὐδαίμονα, ἀλλ' ἁπλῶς τυχηρόν. Τὰ πάντα μὲν λοιπὸν εἶνε ἀδύνατον νὰ ἔχῃ τις, ἄνθρωπος ὤν, καθὼς οὐδεμία χώρα ἐπαρκεῖ παρέχουσα πάντα εἰς ἑαυτήν, ἀλλὰ ἄλλο μὲν ἔχει, ἄλλο δὲ στερεῖται· ἐκείνη δὲ ἡ χώρα, ἥτις ἤθελεν ἔχει τὰ πλεῖστα, εἶνε ἄριστη. Τοιουτοτρόπως καὶ εἷς ἄνθρωπος δὲν ἐπαρκεῖ, διότι τοῦτο μὲν ἔχει, ἄλλου δὲ στερεῖται. Ὅστις δὲ ἔχει πλεῖστα ἐξ αὐτῶν καὶ ἔπειτα ἐν χαρᾷ ἀποθάνῃ, οὗτος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατ' ἐμέ, ὦ βασιλεῦ, εἶνε δίκαιον νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦτο· πρέπει δὲ νὰ παρατηρῶμεν τὸ τέλος παντὸς πράγματος, πῶς αὐτὸ θὰ ἀποβῇ, διότι ἴσα ἴσα εἰς πολλοὺς ὁ θεὸς ἔδειξε κατ' ἀρχὰς εὐδαιμονίαν καὶ ἔπειτα ἀνέτρεψεν αὐτοὺς σύρριζα.» Ταῦτα λέγων εἰς τὸν Κροῖσον οὐδ' ὅλως εὐχαρίστησεν αὐτόν, ὁ δὲ Κροῖσος, θεωρήσας αὐτὸν ἀνάξιον λόγου, ἀπέπεμψε, διότι ἐνόμισεν, ὅτι εἶνε πολὺ ἀμαθής. διότι αὐτὸς περιφρονῶν τὰ παρόντα ἀγαθὰ προέτρεπε νὰ βλέπωμεν τὸ τέλος παντὸς πράγματος.

15. **Κροίσου συμφοραί.**

Ἀφ' οὗ ἀνεχώρησεν ὁ Σόλων, θεϊκὴ ὀργὴ μεγάλη κατέλαβε τὸν Κροῖσον, διότι, ὡς φαίνεται, ἐνόμισεν ὅτι εἶνε εὐδαιμονέστατος ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων. Ἐν ᾧ δὲ ἐκοιμᾶτο, εἶδεν ὄνειρον, τὸ ὁποῖον ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀλήθειαν περὶ τῶν κακῶν, τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ συμβῶσιν εἰς τὸ παιδίον του. Εἶχε δὲ ὁ Κροῖσος δύο υἱούς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν εἷς ἦτο κωφός, ὁ δὲ ἕτερος ἦτο πολὺ ἀνώτερος τῶν ὁμηλίκων του κατὰ πάντα, ὠνομάζετο δὲ Ἄτυς. Τοῦτον λοιπὸν τὸν Ἄτυν φανερώνει τὸ ὄνειρον εἰς τὸν Κροῖσον ὅτι θὰ ἀπολέσῃ, ἀφ' οὗ κτυπηθῇ δι' αἰχμῆς σιδηρᾶς. Ὁ δὲ Κροῖσος, ἀφ' οὗ ἐξύπνησε καὶ ἐσκέφθη, ἐφοβήθη τὰ μέγιστα τὸ ὄνειρον καὶ ἐνύμφευσε τὸν υἱόν του, κατ' οὐδένα δὲ τρόπον πλέον ἐξέπεμψεν αὐτὸν εἰς πόλεμον, ἐν ᾧ πρότερον αὐτὸς συνείθιζε νὰ στρατηγῇ τῶν Λυδῶν, τὰ ἀκόντια δὲ καὶ δόρατα καὶ τὰ τοιαῦτα πάν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τα, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται εἰς τὸν πόλεμον οἱ ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ἀνδρώνων ἐξήγαγε καὶ συνεσώρευσεν εἰς τοὺς θαλάμους, μήπως τι ἐξ αὐτῶν κρεμάμενον πέσῃ εἰς τὸν υἱόν του. Ὅτε δ' ἐτέλει ὁ υἱός του τὸν γάμον, ἔρχεται εἰς τὰς Σάρδεις ἀνήρ τις, πιεζόμενος ὑπὸ συμφορᾶς, μὲ χεῖρας οὐχὶ καθαράς, Φρὺξ μὲν τὴν πατρίδα, ἐκ τῆς βασιλικῆς δὲ οἰκογενείας. Παρουσιασθεὶς δὲ οὗτος εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Κροίσου, παρεκάλει νὰ τύχῃ καθάρσεως[1] κατὰ τὴν ἐγχώριον συνήθειαν, ὁ δὲ Κροῖσος ἐκαθάρισεν αὐτόν. Εἶνε δὲ ὅμοιος ὁ τρόπος τῆς καθάρσεως εἰς τοὺς Λυδοὺς καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ἀφ' οὗ δὲ τὰ συνειθιζόμενα ἐξετέλεσεν ὁ Κροῖσος, ἠρώτησεν αὐτὸν πόθεν ἔρχεται καὶ τίς εἶνε, λέγων ταῦτα· «Ὦ ἄνθρωπε, τίς εἶσαι καὶ ἐκ τίνος τόπου τῆς Φρυγίας ἦλθες καὶ ἔγεινες ἱκέτης εἰς τὸν οἰκόν μου; Τίνα δὲ ἄνδρα ἢ γυναῖκα ἐφόνευσες.» Οὗτος δὲ ἀπεκρίθη «Ὦ βασιλεῦ, Γορδίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Μίδου, εἶμαι υἱὸς καὶ ὀνομάζομαι Ἄδραστος· ἀφ' οὗ δὲ τὸν ἀδελφόν μου χωρὶς νὰ θέλω ἐφόνευσα, ἦλθον ἐδῶ ἐκδεδιωγμένος ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ἐστερημένος πάντων.» Ὁ δὲ Κροῖσος ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν οὕτως· «ἀνδρῶν φίλων εἶσαι ἔγγονος καὶ ἔχεις ἔλθη εἰς φίλους, ὅπου μένων δὲν θὰ στερῆσαι τί ποτε· ἂν δὲ τὴν συμφορὰν ταύτην ὑπομένῃς ὅσον τὸ δυνατὸν καρτε-

1 Ἡ κάθαρσις ἐγίνετο οὕτως· ὁ οἰκοδεσπότης ἐθυσίαζε χοιρίδιον καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ, ὡς καὶ ὕδωρ, ἔχυνεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ εἰς τὴν ἑστίαν καταφυγόντος φονέως, ὅστις ἐκάθιζεν ἐπὶ τοῦ δέρματος θυσιασθέντος κριοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρικώτερον, θέλεις κερδήση πολύ.» Οὕτος μὲν λοιπὸν διηγᾶτο εἰς τοῦ Κροίσου. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον εἰς τὸ ὄρος Ὄλυμπον τῆς Μυσίας παρουσιάσθη μέγας ἄγριος χοῖρος, ὅστις διέφθειρε τοὺς καλλιεργημένους ἀγροὺς τῶν Μυσῶν. Οἱ δὲ Μυσοὶ, ἂν καὶ ἐξῆλθον πολλάκις κατ' αὐτοῦ, κακὸν μὲν κανὲν δέν τῳ ἔκαμον, ἔπασχον δὲ ἀπὸ αὐτόν. Τέλος δὲ ἔπεμψαν ἀπεσταλμένους εἰς τὸν Κροῖσον, οἵτινες εἶπον τὰ ἑξῆς· «Ὦ βασιλεῦ, χοῖρος μέγιστος ἀνεφάνη εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, ὅστις καταστρέφει τοὺς καλλιεργημένους ἀγρούς. Τοῦτον προσπαθοῦμεν νὰ συλλάβωμεν καὶ δὲν δυνάμεθα. Τώρα λοιπὸν σὲ παρακαλοῦμεν νὰ στείλῃς εἰς ἡμᾶς τὸν υἱόν σου καὶ ἐκλεκτοὺς νεανίας καὶ κύνας, διὰ νὰ ἐξαφανίσωμεν αὐτὸν ἐκ τῆς χώρας.» Ἀλλ' ὁ Κροῖσος, ἐνθυμούμενος τὸ ὄνειρον, εἶπε· «τὸν υἱόν μου μὴ ἀναφέρετε πλέον, διότι δὲν δύναμαι νὰ στείλω αὐτόν, διότι καὶ νεόγαμος εἶνε καὶ διὰ τὰ τοῦ γάμου φροντίζει. Ἐκ τῶν Λυδῶν ὅμως ἐκλεκτοὺς καὶ ὅλους τοὺς κύνας θά σας στείλω καὶ θὰ παραγγείλω εἰς αὐτοὺς νὰ προσπαθήσωσι μὲ ὅλα τὰ δυνατά των νὰ ἐξαφανίσωσι μαζί σας τὸ θηρίον ἀπὸ τὴν χώραν.»

Οἱ Μυσοὶ εὐχαριστήθησαν μὲ ταῦτα· ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην εἰσέρχεται ὁ υἱὸς τοῦ Κροίσου, ὅστις εἶχεν ἀκούσῃ τί ἐζήτουν οἱ Μυσοί, καὶ ὅτι ὁ πατήρ του δὲν παρεδέχθη νὰ στείλῃ αὐτὸν μαζί των· λέγει δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ νεανίας ταῦτα· «ὦ πάτερ, τὰ κάλλιστα καὶ γενναιότατα ἔργα ἦσάν ποτε εἰς ἐμὲ νὰ συχνάζω καὶ εἰς πολέμους καὶ κυνήγια καὶ νὰ διαπρέπω εἰς αὐτά· τώρα καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπὸ τὰ δύο ταῦτα μὲ ἔχεις ἀποκλείσῃ, ἐν ᾧ οὔτε τινὰ δειλίαν παρετήρησες εἰς ἐμὲ οὔτε ἀδιαφορίαν· τώρα δὲ μὲ τί πρόσωπον νὰ παρουσιάζωμαι εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ νὰ ἐπιστρέφω ἐκ τῆς ἀγορᾶς· τί ἄνθρωπον θά με νομίσωσιν οἱ πολῖται, τί ἄνθρωπον θά με νομίσῃ ἡ νεόγαμος γυνή μου, μὲ τί ἄνθρωπον θὰ νομίσῃ ὅτι συνοικεῖ! Ἐμὲ λοιπὸν σὺ ἢ ἄφες νὰ ὑπάγω εἰς τὸ κυνήγιον ἢ κατάπεισέ με διὰ τοῦ λόγου ὅτι ταῦτα οὕτω γινόμενα εἶνε καλλίτερα.» Ἀπεκρίθη δὲ ὁ Κροῖσος· «υἱέ μου, οὔτε δειλίαν οὔτε ἄλλο τι ἀπρεπὲς εἰς ἐσὲ παρετήρησα καὶ πράττω ταῦτα, ἀλλὰ ὄνειρον εἶδον ὅτι θὰ ζήσῃς ὀλίγον χρόνον, διότι θὰ φονευθῇς ὑπὸ σιδηρᾶς αἰχμῆς. Ἕνεκα λοιπὸν τοῦ ὀνείρου τούτου καὶ τὸν γάμον τοῦτον ἔσπευσα καὶ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην δέν σε στέλλω, διότι προσέχω μήπως δυνηθῶ νά σε ἔχω, ἐν ὅσῳ ζῶ· διότι ἕνα παιδὶ σὲ ἔχω, τὸ ἄλλο, βεβλαμμένον κατὰ τὴν ἀκοήν, εἶνε, ὡς νὰ μή το ἔχω.» Ἀπεκρίθη ὁ νεανίας οὕτω· «δίκαιον ἔχεις, πάτερ μου, ἀφ' οὗ εἶδες τοιοῦτον ὄνειρον, νὰ φοβῆσαι δι' ἐμέ· ἀλλὰ σὲ διέλαθε τὸ ἑξῆς, τὸ ὁποῖον δὲν ἐνόησες· εἶνε δὲ δίκαιον νὰ σοί το εἴπω· λέγεις ὅτι τὸ ὄνειρον εἶπεν ὅτι ἐγὼ θὰ ἀποθάνω ὑπὸ σιδηρᾶς αἰχμῆς· τοῦ ἀγριοχοίρου ὅμως ποῖαι αἱ χεῖρες, ποία δὲ ἡ σιδηρᾶ αἰχμὴ, τὴν ὁποίαν σὺ φοβεῖσαι· διότι, ἐὰν μὲ ἔλεγεν ὅτι θὰ ἀποθάνω ὑπὸ ὀδόντος ἢ ἄλλου τινὸς ὁμοίου μὲ τοῦτο, τότε ἔπρεπε νὰ πράττῃς ὅσα πράττεις· τώρα ὅμως εἶπεν ὑπὸ αἰχμῆς. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἡ μάχη δὲν γίνεται κατ' ἀνδρῶν, ἄφες με.» Ὁ δὲ Κροῖσος ἀπεκρίθη «υἱέ μου, οὕτω πως μὲ νικᾷς καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διὰ τοῦτο μεταβάλλω γνώμην καί σε ἀφίνω νὰ ὑπάγῃς εἰς τὸ κυνήγιον.»

Ἀφ' οὗ δὲ εἶπε ταῦτα, ὁ Κροῖσος προσεκάλεσε τὸν Φρύγα Ἄδραστον καί τῳ εἶπεν «Ἄδραστε, ἐγώ, ὅτε σὺ ὑπέστης πικρὰν δυστυχίαν, διὰ τὴν ὁποίαν δέν σε προσβάλλω, σὲ ἐκαθάρισα, σὲ ὑπεδέχθην ἐν τῇ οἰκίᾳ μου καὶ σὲ ἔχω, παρέχων πᾶσαν δαπάνην. Τώρα λοιπόν, ἐπειδὴ ὀφείλεις, ἀφ' οὗ ἐγὼ ἔκαμον πρωτήτερα καλὸν εἰς ἐσὲ, νά μ' ἀνταμείψῃς καὶ σὺ μὲ καλόν· ἔχω χρείαν νὰ γείνῃς φύλαξ τοῦ υἱοῦ μου, ὅστις πρόκειται νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ κυνήγιον, μή πως καθ' ὁδὸν κακοῦργοί τινες λῃσταὶ φανῶσι, διὰ νά σας βλάψωσι. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ σὺ εἶνε ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃς, ὅπου διὰ τοιούτων ἔργων θὰ δοξασθῇς, διότι καὶ προγόνους τοιούτους εἶχες καὶ προσέτι ῥώμην ἔχεις·» ὁ δὲ Ἄδραστος εἶπεν «ὦ βασιλεῦ, ἂν εἶχεν ἄλλως το πρᾶγμα, δὲν θὰ ἐπήγαινα εἰς τοιοῦτον ἀγῶνα· διότι οὔτε ἁρμόζει νὰ πηγαίνῃ τις μὲ ὁμήλικας εὐτυχοῦντας, ἀφ' οὗ ὑπέστη συμφορὰν τοιαύτην, οὔτε ἔχω διάθεσιν, καὶ θὰ ἐκράτουν ἐμαυτὸν διὰ πολλοὺς λόγους. Τώρα ὅμως, ἀφ' οὗ σὺ ἐνδιαφέρεσαι καὶ πρέπει νά σε εὐχαριστήσω (διότι χρεωστῶ νά σοι ἀνταποδώσω καλὸν), εἶμαι ἕτοιμος νὰ πράξω ταῦτα, καὶ τὸν υἱόν σου, τὸν ὁποῖον παραγγέλλεις νὰ φυλάττω, περίμενε νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς ἐσὲ ἀβλαβὴς ἕνεκα τοῦ φύλακός του.»

Ἀφ' οὗ δὲ οὗτος ἀπεκρίθη εἰς τὸν Κροῖσον, ἐκίνησαν οἱ δύο νέοι συνοδευόμενοι ὑπὸ ἐκλεκτῶν νεανιῶν καὶ κυνῶν. Φθάσαντες δὲ εἰς τὸ ὄρος Ὄλυμπον, ἐζήτουν τὸ θηρίον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εὑρόντες δὲ αὐτὸ καὶ περικυκλώσαντες ἔρριπτον κατ' αὐτοῦ ἀκόντια. Ἐκεῖ λοιπὸν ὁ ξενιζόμενος, αὐτὸς ἴσα ἴσα ὁ καθαρισθεὶς ἀπὸ τὸν φόνον καὶ καλούμενος Ἄδραστος, ρίπτει τὸ ἀκόντιον καὶ ἀντὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἀγριόχοιρον ἐπέτυχε τὸν υἱόν τοῦ Κροίσου, ὅστις κτυπηθεὶς διὰ τῆς αἰχμῆς ἐξεπλήρωσε τὸ ὄνειρον. Ἔδραμε δέ τις, διὰ νὰ ἀναγγείλῃ τὸ γεγονὸς εἰς τὸν Κροῖσον, καὶ φθάσας εἰς τὰς Σάρδεις ἀνήγγειλεν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν μάχην καὶ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του. Ὁ δὲ Κροῖσος, διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του ὅλος τεταραγμένος, περισσότερον ἐθρηνολόγει, διότι ἐφόνευσεν αὐτὸν ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἐκαθάρισεν ἀπὸ τὸν φόνον. Ἐν δὲ τῇ παραφορᾷ του ἕνεκα τῆς συμφορᾶς ἐκάλει μὲν τὸν καθάρσιον Δία, ἐπικαλούμενος αὐτὸν νὰ ἴδῃ τί ἔχει πάθη ὑπ' ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἐφιλοξένησεν, ἐκάλει δὲ καὶ τὸν ἑφέστιον [1] καὶ ἑταιρεῖον [2] Δία, τὸν μὲν ἑφέστιον διότι ὑπεδέχθη εἰς τὴν οἰκίαν του τὸν ξένον καὶ ἔτρεφε τὸν φονέα τοῦ υἱοῦ του, χωρὶς νὰ το ἠξεύρῃ, τὸν δὲ ἑταιρεῖον, διότι ἔπεμψεν αὐτὸν φύλακα τοῦ υἱοῦ του καὶ εὗρεν αὐτὸν ἐχθρὸν θανάσιμον. Ἦλθον δὲ μετὰ τοῦτο οἱ Λυδοί, φέροντες τὸν νεκρόν, ὄπισθεν δ' αὐτοῦ ἠκολούθει ὁ φονεύς. Σταθεὶς δὲ οὗτος ἔμπροσθεν τοῦ νεκροῦ, παρέδιδεν ἑαυτὸν εἰς τὸν Κροῖσον, προτείνων τὰς χεῖρας καὶ παρακαλῶν νά τον κατασφάξῃ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ, λέγων καὶ τὴν προτέραν αὐτοῦ συμφορὰν καὶ ὅτι ἐθανά-

1 Τὸν προστάτην τῆς ἑστίας καὶ οἰκίας, τῶν ξένων καὶ ἱκετῶν.
2 Προστάτην τῶν σχέσεων τῶν φίλων (ἴδε μυθολογ. Ἰασεμ.)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τωσε τὸν καθαρίσαντα μετ' ἐκείνην· πρὸς τούτοις ὅτι δὲν πρέπει πλέον νὰ ζήσῃ. Ὁ δὲ Κροῖσος, ταῦτα ἀκούσας, καὶ τὸν Ἄδραστον λυπεῖται, ἂν καὶ εἶχε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ τοσαύτην δυστυχίαν καὶ λέγει πρὸς αὐτόν. «Ἱκανοποιοῦμαι, φίλε, πληρέστατα παρὰ σοῦ, ἐπειδὴ σὺ αὐτὸς καταδικάζεις ἑαυτὸν εἰς θάνατον. Δέν μου εἶσαι δὲ σὺ αἴτιος τούτου τοῦ κακοῦ, εἰ μὴ κατὰ τοσοῦτον, καθ' ὅσον ἐξετέλεσες αὐτὸ χωρίς νά το θέλῃς· ἀλλ' ἐκ τῶν θεῶν τις, ὅστις καὶ ἀπὸ πολλοῦ προεδήλωσεν εἰς ἐμὲ τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσι.» Καὶ ὁ μὲν Κροῖσος λοιπὸν ἔθαψε τὸν υἱόν του, ὅπως ἤρμοζεν εἰς βασιλόπαιδα· ὁ δὲ Ἄδραστος, ὁ υἱὸς τοῦ Γορδίου, αὐτὸς δὰ ὅστις ἔγεινε φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ του, φονεὺς δὲ καὶ τοῦ καθαρίσαντος αὐτόν, ἀφ' οὗ ἀνεχώρησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἔγεινεν ἡσυχία περὶ τὸν τάφον, συναισθανθεὶς ὅτι εἶνε ὁ δυστυχέστατος τῶν ἀνθρώπων ὅσους αὐτὸς ἤξευρεν, κατασφάζει ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ τάφου.

16. Κροῖσος καὶ Κῦρος

Ὁ δὲ Κροῖσος ἐπὶ δύο ἔτη διετέλει εἰς μέγα πένθος διὰ τὴν στέρησιν τοῦ υἱοῦ του· ἔπειτα δὲ, ἀφ' οὗ ὁ Κῦρος, ὁ υἱὸς τοῦ Καμβύσου, καθήρεσε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀστυάγους καὶ ηὔξανε τὸ βασίλειον τῶν Περσῶν, ὁ Κροῖσος ἔπαυσε μὲν τὸ πένθος, ἤρχισε δὲ νὰ ἐμβαίνῃ εἰς φροντίδα, ἂν δύναται μέ τινα τρόπον, πρὶν μεγάλοι γείνωσιν οἱ Πέρσαι, νὰ σταματήσῃ τὴν αὔξησιν τῆς δυνάμεως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν Περσῶν. Μετὰ τὴν σκέψιν λοιπὸν ταύτην ἔστειλεν ἀπεσταλμένους εἰς διάφορα μαντεῖα πρῶτον μὲν, διὰ νὰ δοκιμάσῃ ποῖον ἐξ αὐτῶν λέγει τὴν ἀλήθειαν, δεύτερον δὲ διὰ νὰ ἐρωτήσῃ, ἂν πρέπει νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν. Παρήγγειλε δὲ εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους νὰ μετρήσωσιν ἑκατὸν ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀναχωρήσωσιν ἐκ τῶν Σάρδεων καὶ κατὰ τὴν ἑκατοστὴν ἡμέραν νὰ ἐρωτήσωσι τὰ μαντεῖα «Τί κάμνει αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ βασιλεὺς τῶν Λυδῶν Κροῖσος· ἐκεῖνα δὲ τὰ ὁποῖα μαντεύσῃ ἕκαστον μαντεῖον, νά τα γράψωσιν ἀκριβῶς καὶ νά τα φέρωσιν εἰς αὐτόν. Τί μὲν λοιπὸν ἀπεκρίθησαν τὰ λοιπὰ μαντεῖα, δὲν λέγεται ὑπὸ οὐδενός, ἐν Δελφοῖς δὲ ἡ Πυθία ἀπεκρίθη ὡς ἑξῆς·

«Ἠξεύρω ἐγὼ καὶ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἄμμου καὶ τὰ μέτρα τῆς θαλάσσης καὶ τὸν κωφὸν ἐννοῶ καὶ τὸν ἄλαλον ἀκούω. Ὀσμὴ ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν μου σκληροδέρμου χελώνης, ἥτις βράζει ἐντὸς χαλκίνου ἀγγείου μὲ κρέατα ἀρνείου· κάτωθεν αὐτῆς εἶνε ὑπεστρωμένος χαλκός, καὶ μὲ χαλκὸν εἶνε ἐνδεδυμένη.»

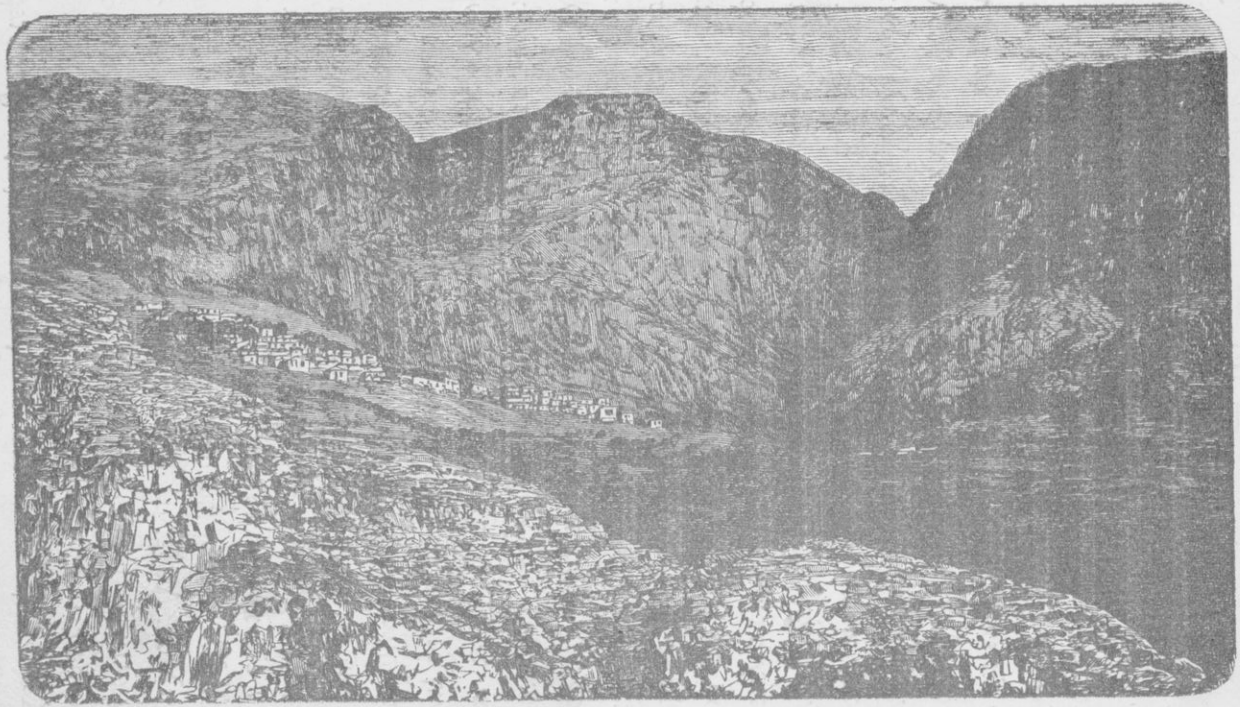
Ταῦτα ἔγραψαν ἀκριβῶς οἱ ἐρωτήσαντες Λυδοὶ καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὰς Σάρδεις. Καθὼς δὲ οἱ ἄλλοι οἱ ἀποσταλέντες ἐπέστρεψαν φέροντες τοὺς χρησμούς, ὁ Κροῖσος, ἀναπτύσσων (ξεδιπλώνων) ἕκαστον τῶν δελτίων, εἰς τὰ ὁποῖα ἦσαν γεγραμμένοι, παρετήρησεν αὐτούς· ἀλλ' οὐδεὶς εὐχαρίστησεν αὐτόν. Ὅτε ὅμως ἤκουσε τὸν χρησμὸν τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν, προσευχήθη καὶ παρεδέχθη αὐτόν, διότι ἐνόμισεν ὅτι καθ' αὐτὸ μαντεῖον εἶνε τὸ ἐν Δελ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φοῖς, διότι εὗρηκεν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἔκαμεν. Εἶχε δὲ πρᾶξη ταῦτα· τὴν ἑκατοστὴν ἡμέραν, ἀφ' ὅτου ἀνεχώρησαν οἱ ἀπεσταλμένοι, ἔκοψε χελώνην καὶ ἀρνίον καί τα ἔβρασεν ὁ ἴδιος ὁμοῦ ἐντὸς χαλκίνου λέβητος, θέσας ἐπάνω χαλκοῦν ἐπίπωμα. Τοῦτο δὲ βεβαίως ἦτο δύσκολον νά το εὕρη τις καὶ νά το μαντεύση. Μετὰ δὲ ταῦτα διὰ θυσιῶν μεγάλων προσεπάθει νὰ καταστήση εὐμενῆ τὸν ἐν Δελφοῖς θεόν, διότι καὶ κτήνη τρισχίλια ἐθυσίασε καὶ κλίνας ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους καὶ φιάλας χρυσᾶς καὶ ἐνδύματα πορφυρᾶ καὶ χιτῶνας, ἀφ' οὗ ἔκαμε πυρὰν μεγάλην, κατέκαυσεν, ἐλπίζων ὅτι μὲ ταῦτα θὰ κερδήση κἄτι περισσότερον· καὶ εἰς τοὺς Λυδοὺς πάντας παρήγγειλε νὰ θυσιάσῃ πᾶς τις ἐξ αὐτῶν ὅ τι ἔχει. Ἀφ' οὗ δὲ ἐτελείωσε τὴν θυσίαν, διέταξε νὰ σφυρηλατήσωσιν ἐκ χρυσοῦ 117 ἡμιπλίνθια πάχος μὲν μιᾶς παλάμης, μῆκος δὲ τὰ μὲν μακρότερα ἓξ παλαμῶν, τὰ δὲ βραχύτερα τριῶν· κατεσκεύασε δὲ καὶ ἄγαλμα λέοντος ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ, βάρους 10 ταλάντων. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἐστάλη καὶ ἱδρύθη ἐν Δελφοῖς ἐπὶ τῶν ἡμιπλινθίων, καὶ ὅτε ἐκάη ὁ ἐν Δελφοῖς ναός, κατέπεσεν ἀπ' αὐτῶν καὶ ἔπειτα ἔκειτο ἐν τῷ θησαυρῷ τῶν Κορινθίων. Ἔπεμψε δὲ ὁμοῦ καὶ δύο μεγάλους κρατῆρας, ἕνα χρυσοῦν καὶ ἕνα ἀργυροῦν, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν χρυσοῦς ἔκειτο εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ εἰσερχομένου εἰς τὸν ναόν, ὁ δὲ ἀργυροῦς εἰς τὰ ἀριστερά. Προσέτι δὲ καὶ ἄλλα πολυτιμότατα κειμήλια, τὰ ὁποῖα χάριν συντομίας παραλείπομεν.

Παρήγγειλε δὲ ὁ Κροῖσος εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ φέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΔΕΛΦΟΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολλτικής

ρωσι τὰ δῶρα ταῦτα εἰς Δελφούς, νὰ ἐρωτήσωσι τὸ μαντεῖον, ἐὰν πρέπει νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν καὶ προλάβῃ στρατὸν ἄλλου τινὸς ἔθνους ὡς σύμμαχον. Οἱ μὲν λοιπὸν ἀποσταλέντες ταῦτα ἠρώτησαν, τὸ δὲ μαντεῖον ἀπεκρίθη ὅτι ὁ Κροῖσος, ἂν ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν, θὰ καταστρέψῃ μέγα βασίλειον καὶ συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ εὕρῃ τοὺς δυνατωτάτους τῶν Ἑλλήνων καὶ νά τους κάμῃ συμμάχους του. Ὅτε δὲ ὁ Κροῖσος ἔμαθε τὸν χρησμὸν τοῦτον, ἐχάρη ὑπερβαλλόντως, διότι ἐνόμισεν ὅτι τάχιστα θὰ καταστρέψῃ τὸ βασίλειον τοῦ Κύρου, μαθὼν δὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων τῶν Δελφῶν, ἔπεμψεν ὡς δῶρον εἰς ἕκαστον ἄνδρα δύο στατῆρας χρυσοῦ. Οἱ δὲ Δελφοὶ ἀντὶ τούτων ἔδωκαν εἰς τὸν Κροῖσον καὶ εἰς τοὺς Λυδοὺς τὸ δικαίωμα νὰ ἐρωτῶσι πρὸ τῶν ἄλλων τὸ μαντεῖον καὶ νὰ μὴ πληρώνωσι δικαιώματα, νὰ κάθηνται δὲ ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ κατὰ τοὺς πυθικοὺς ἀγῶνας, νὰ ἔχῃ δὲ καὶ τὸ δικαίωμα ὅστις θέλει ἐξ αὐτῶν νὰ γίνηται δημότης Δελφῶν διὰ πάντοτε. Ἀφ' οὗ δὲ ἔστειλε τὰ δῶρα ταῦτα εἰς τοὺς Δελφοὺς, ἠρώτησε καὶ τρίτην φορὰν, ἂν ἡ μοναρχία του θὰ ἦνε πολυχρόνιος· ἡ δὲ Πυθία ἐμάντευσεν εἰς αὐτὸν ταῦτα.

«Ἀλλ' ὅταν ἡμίονος γείνῃ βασιλεὺς τῶν Μήδων, τότε πλέον, Λυδὲ, μὲ τοὺς τρυφεροὺς πόδας φεῦγε εἰς τὸν πολυχάλικον Ἕρμον καὶ νὰ μὴ μένῃς μηδὲ νὰ ἐντρέπησαι νὰ φανῇς δειλός.»

Καθὼς ἔμαθε ταῦτα ὁ Κροῖσος, ἀκόμη περισσότερον ἐχάρη, διότι ἤλπιζεν ὅτι οὐδέ ποτε εἶνε δυνατὸν νὰ βασι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λεύσῃ τῶν Μήδων ἡμίονος ἀντὶ ἀνθρώπου καὶ ἐπομένως ὅτι οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ ἀπόγονοί του θὰ παύσωσί ποτε τῆς ἀρχῆς.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόντιζε νὰ μάθῃ τίνες τῶν Ἑλλήνων εἶνε δυνατώτατοι διὰ νά τους πιάσῃ φίλους, εὗρισκε δὲ ὅτι προέχουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένους οἱ δὲ τοῦ Ἰωνικοῦ. Καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι οὐδέ ποτε ἐξῆλθον τῆς πατρίδος των, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἦσαν πολυπλάνητοι.

17. Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Πεισίστρατος.

Ἐκ τούτων λοιπὸν τῶν ἐθνῶν ἔμαθεν ὁ Κροῖσος, ὅτι τὸ μὲν ἀττικὸν ἦτο διῃρημένον εἰς κόμματα καὶ κατείχετο ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἱπποκράτους, τοῦ Πεισιστράτου, ὅστις κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἦτο τύραννος τῶν Ἀθηθηναίων. Τότε ὑπῆρχον ἐν Ἀθήναις τρία κόμματα, τὸ τῶν Παράλων, τοῦ ὁποίου προΐστατο ὁ Μεγακλῆς, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλκμέωνος, τὸ τῶν πεδινῶν, τοῦ ὁποίου προΐστατο ὁ Λυκοῦργος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀριστολαΐδου, καὶ τὸ τῶν ὀρεινῶν, τοῦ ὁποίου προΐστατο ὁ Πεισίστρατος. Ὁ Πεισίστρατος ἦτο ἀνὴρ εὐφυὴς καὶ ἐπιτήδειος, εὐειδὴς καὶ ἐλκυστικός, ἠγαπᾶτο δὲ ὑπὸ τοῦ κοινοῦ λαοῦ, ὅστις ἐνόμιζεν αὐτὸν ὑπερασπιστὴν τῶν δικαιωμάτων του κατὰ τῶν πλουσίων, οἵτινες τότε κατεπίεζον διὰ παντὸς τρόπου τοὺς πτωχοτέρους.

Ὁ Πεισίστρατος, διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἀρχήν, ἐμηχανεύθη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ ἑξῆς· μίαν ἡμέραν ἐτραυμάτισεν ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἡμιόνους καὶ ἔδραμεν εἰς τὴν ἀγορὰν, ὡς νὰ τον ἐδίωκον, ἀπέφευγε τοὺς ἐχθροὺς, οἵτινες ἠθέλησαν τάχα νὰ φονεύσωσιν αὐτὸν, ἐν ᾧ μετέβαινεν εἰς τὸν ἀγρὸν, παρεκάλει δὲ τὸν λαὸν νὰ ἔχῃ πλησίον του φύλακάς τινας χάριν καὶ τῶν προτέρων εὐεργεσιῶν, διότι εὐδοκίμησε καὶ ὡς στρατηγὸς κατὰ τῶν Μεγαρέων [1] ἐκυρίευσε τὴν Νίσαιαν καὶ ἄλλα μεγάλα ἔργα ἐξετέλεσεν. Ὁ δὲ λαὸς τῶν Ἀθηναίων, ἐξαπατηθεὶς, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέξῃ ἄνδρας ἐκ τῶν πολιτῶν τριακοσίους, οἵτινες δὲν ἐγειναν μὲν δορυφόροι τοῦ Πεισιστράτου, ἀλλὰ κορυνηφόροι· διότι, ἔχοντες κορύνας ξυλίνας, ἠκολούθουν ὄπισθεν αὐτοῦ. Συναποστατήσαντες δὲ οὗτοι μετὰ τοῦ Πεισιστράτου, κατέλαβον τὴν ἀκρόπολιν. Τότε λοιπὸν ἐγένετο ἄρχων τῶν Ἀθηναίων ὁ Πεισίστρατος, χωρὶς οὔτε τὰς ὑπαρχούσας ἀρχὰς νὰ ταράξῃ οὔτε τοὺς νόμους νὰ μεταβάλῃ, καὶ, διατηρήσας τὰ καθεστῶτα καὶ ἐκυβέρνα τὴν πόλιν καλῶς λαμπρῶς. Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ὁμοφρονήσαντα τὰ κόμματα τοῦ Μεγακλέους καὶ τοῦ Λυκούργου, ἐξεδίωξαν τὸν Πεισίστρατον, διότι δὲν ἦτο ἐρριζωμένη πολὺ ἡ τυραννίς του. Οἱ δὲ διώξαντες τὸν Πεισίστρατον ἐστασίασαν πάλιν κατ' ἀλλήλων. Διὰ νὰ καταβάλῃ δὲ ὁ Μεγακλῆς τὸν ἀντίπαλόν του, ἐσκέφθη νὰ ἑνωθῇ μετὰ τοῦ Πεισιστράτου· ἔστειλε λοιπὸν κήρυκα εἰς αὐτὸν καί τῳ προέτεινεν, ἐὰν

1 Σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας ἦτο νὰ ἐπανακτήσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν Σαλαμῖνα, ἣν εἶχον λάβῃ οἱ Μεγαρεῖς παρὰ τῶν Ἀθηναίων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θέλει, νὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα του καὶ νά τον βοηθήσῃ νὰ λάβῃ τὴν ἀρχήν. Ὁ δὲ Πεισίστρατος παρεδέχθη τὰ πάντα καὶ τότε ἐμηχανεύθησαν καὶ οἱ δύο τὸ ἑξῆς, διὰ νὰ καταπείσωσι τὸν λαὸν νὰ δεχθῇ ὀπίσω τὸν Πεισίστρατον· εἰς τὸν δῆμον τῶν Παιανιέων ἔζη γυνή, ἥτις ὠνομάζετο Φύη, ὑψηλὴ 4 πήχεις παρὰ 3 δακτύλους, καὶ εὐειδής. Ταύτην τὴν γυναῖκα, ἀφ' οὗ ἐστόλισαν μὲ πανοπλίαν, ἔβαλον εἰς ἅρμα καὶ ἀφ' οὗ πρότερον ἔδειξαν εἰς αὐτὴν πῶς ἔμελλε νὰ φαίνηται εὐπρεπεστάτη, ἐβάδιζον εἰς τὸ ἄστυ, πέμψαντες πρωτήτερα κήρυκας, οἵτινες, φθάσαντες εἰς τὴν πόλιν, ἔλεγον κατὰ παραγγελίαν αὐτῶν τοιαῦτα· «ὦ Ἀθηναῖοι, δέχεσθε μὲ ἀγαθὴν καρδίαν τὸν Πεισίστρατον, τὸν ὁποῖον αὐτὴ ἡ Ἀθηνᾶ ἐτίμησε περισσότερον πάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπαναφέρει εἰς τὴν ἑαυτῆς ἀκρόπολιν.» Οἱ μὲν προαπεσταλμένοι, φοιτῶντες ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἔλεγον ταῦτα, εὐθὺς δὲ εἰς τὸν λαὸν φήμη διεδόθη ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ ἐπαναφέρει εἰς τὸ ἄστυ τὸν Πεισίστρατον καὶ οἱ πολῖται, πειθόμενοι ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη εἶνε αὐτὴ ἡ θεά, καὶ εἰς αὐτὴν προσηύχοντο καὶ ἐδέχοντο τὸν Πεισίστρατον. Οὕτω λοιπὸν ἔλαβε πάλιν τὴν τυραννίδα καὶ ὡς σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Μεγακλέους. Ἀλλ' ἔπειτα περιῆλθεν εἰς ἔχθραν πρὸς τὸν πενθερὸν, ὅστις ἠνώθη μὲ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, καὶ ἐδίωξαν ἐκ δευτέρου τὸν Πεισίστρατον, ὅστις κατέφυγεν εἰς τὴν Ἐρέτριαν τῆς Εὐβοίας. Ἐκεῖ συνεσκέφθη μετὰ τῶν υἱῶν του, ἂν πρέπει νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἀνάκτησιν τῆς τυραννίας. Τὴν δὲ γνώμην ταύτην ὑπεστήριξεν ὁ υἱός του Ἱππίας καὶ ἐγένετο δεκτή. Πρὸς τοῦτο συ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νέλεξε συνεισφορὰς ἐκ διαφόρων πόλεων καὶ, ἀφ' οὗ πάντα παρεσκευάσθησαν, ἦλθε καὶ κατέλαβε τὸν Μαραθῶνα, ὅπου συνέρρευσαν καὶ οἱ ἐξ Ἀθηνῶν ὀπαδοί του καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν δήμων. Μέχρι δὲ τῆς στιγμῆς ταύτης οἱ ἐν Ἀθήναις ἀντίπαλοί του οὐδὲν ἤξευρον ἐκ τῶν συμβάντων. Ἀφ' οὗ δὲ ἔμαθον ὅτι πορεύεται κατὰ τῆς πόλεως, ἐξῆλθον κατ' αὐτοῦ καὶ ἀπήντησαν τὸν Πεισίστρατον εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Παλληνίδος Ἀθηνᾶς.[1] Ἐνταῦθα προσῆλθεν εἰς τὸν Πεισίστρατον χρησμολόγος τις, Ἀμφίλυτος τὸ ὄνομα, καί τῳ λέγει τὸν χρησμὸν τοῦτον.

Ἐρρίφθη ὁ πεζόβολος, τὸ δὲ δίκτυον ἁπλώθη,
Θύννοι δὲ θὰ εἰσέλθωσιν δι' ὅλης τῆς σεληναίας νυκτός.

Ὁ δὲ Πεισίστρατος μετὰ χαρᾶς ἐδέχθη τὸν χρησμὸν καὶ ὡδήγησε τὸν στρατὸν κατὰ τῶν ἐχθρῶν του· οἱ δὲ ἀντίπαλοί του ἦσαν παραδεδομένοι εἰς τὸ ἄριστον καὶ μετὰ τὸ ἄριστον ἄλλοι μὲν εἰς τοὺς κύβους, ἄλλοι δὲ εἰς τὸν ὕπνον. Οἱ δὲ περὶ τὸν Πεισίστρατον ἐνέπεσον τότε καὶ ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγήν. Διὰ νὰ μὴ κατορθώσωσι δὲ νὰ συναθροισθῶσιν, ἐμηχανεύθη ὁ Πεισίστρατος τὸ ἐξῆς σοφώτατον στρατήγημα· ἀνεβίβασε τοὺς υἱούς του εἰς ἵππους καὶ προέπεμπεν αὐτούς· οὗτοι δὲ, φθάνοντες τοὺς φεύγοντας, ἔλεγον εἰς αὐτοὺς τὰ παρηγγελμένα ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου, νὰ ἔχωσι θῆλ. θάρρος καὶ νὰ ἀπέλθῃ ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια ἥσυχος. Ἐπείσθησαν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οὕτως ὁ Πεισίστρατος τρίτην φορὰν κατέλαβε τὰς Ἀθήνας καὶ ἐρ-

1 Ὁ δῆμος Παλλήνη ἔκειτο πλησίον τῶν Ἀχαρνῶν μεταξὺ τοῦ Πεντελικοῦ καὶ τῆς βορείας κλιτύος τοῦ Ὑμηττοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρίζωσε τὴν τυραννίδα του διὰ πολλῶν βοηθῶν καὶ χρημάτων· ἐκ δὲ τῶν ἀντιθέτων του ἄλλοι μὲν ἔπεσον ἐν τῇ μάχῃ, ἄλλοι δὲ μετὰ τῶν Ἀλκμεωνιδῶν ἔφυγον ἐκ τῆς πατρίδος.

18. Σπάρτη καὶ Λυκοῦργος.

Ὁ Κροῖσος λοιπὸν ἔμαθεν ὅτι τοιαῦτα κακὰ κατεῖχον τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, διὰ τοὺς Λακεδαιμονίους ὅμως ἔμαθεν ὅτι καὶ ἀπὸ μεγάλα κακὰ εἶχον σωθεὶ καὶ ἤδη ἦσαν εἰς τὸν πόλεμον ἀνώτεροι τῶν Τεγεατῶν, διότι προηγουμένως οἱ Λακεδαιμόνιοι, εὐτυχοῦντες εἰς τοὺς ἄλλους πολέμους, μόνον κατὰ τῶν Τεγεατῶν ἀπετύγχανον, ἀκόμη δὲ πρὸ τῶν χρόνων τούτων εἶχον καὶ τοὺς χειροτέρους νόμους ἀπὸ πάντας τοὺς Ἕλληνας, πρὸς ἀλλήλους δὲ καὶ πρὸς τοὺς ξένους οὐδεμίαν εἶχον ἐπιμιξίαν, ἀπέκτησαν δὲ εὐνομίαν ὡς ἑξῆς·

Ὁ Λυκοῦργος, σοφὸς ἀνὴρ τῆς Σπάρτης (800 ἢ 900 π. Χρ.), ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ τοὺς Σπαρτιάτας λαὸν πολεμικὸν καὶ ἀνδρεῖον. Πρὸς τοῦτο προενόησε διὰ τῶν νόμων του νὰ ἦνε οἱ πολῖται ὑγιεῖς, εὔρωστοι καὶ ἐσκληραγωγημένοι ἀπ' αὐτῆς τῆς νηπιακῆς αὐτῶν ἡλικίας. Τὰ παιδία ἀνῆκον οὐχὶ εἰς τοὺς γονεῖς των, ἀλλ' εἰς τὴν πολιτείαν. Ὅσα ἐγεννῶντο ἀσθενῆ ἢ δύσμορφα ἐθανατοῦντο εὐθύς, ῥιπτόμενα εἰς λάκκους ἀποθέτας καλουμένους. Τὰ παιδία περιεπάτουν ἀσκεπῆ καὶ ἀνυπόδητα, ἐφόρουν τὸ αὐτὸ ἔνδυμα χειμῶνα καὶ θέρος, ἐκοιμῶντο ἐπὶ καλαμίων, τὰ ὁποῖα ἔκοπτον παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Εὐρώτα ποταμοῦ,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔτρωγον ὀλίγον, διὰ νὰ πεινῶσι καὶ νὰ ἀναγκάζωνται νὰ κλέπτωσι τὴν τροφήν των· ἐὰν ὅμως συνελαμβάνοντο κλέπτοντα, ἐτιμωροῦντο αὐστηρότατα. Συνείθιζον δὲ αὐτὰ νὰ κλέπτωσι κρυφίως, διὰ νὰ ἐφευρίσκωσι τεχνάσματα καὶ νὰ δύνανται ἐν καιρῷ πολέμου νὰ κρύπτωνται. Ἑπτὰ ἐτῶν γινόμενα, παρεδίδοντο εἰς γέροντας παιδονόμους· ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους οἱ παιδονόμοι ἐδίδασκον διάφορα γυμνάσια καὶ τὴν τέχνην τῶν ὅπλων· ἀπὸ δὲ τοῦ εἰκοστοῦ μέχρι τοῦ τριακοστοῦ ἐγίνοντο στρατιῶται καὶ ὑπηρέτουν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς χώρας των. Κατὰ δὲ τὸ τριακοστὸν ἐπέστρεφον εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ὑπηρέτουν ὡς στρατιῶται ἐντὸς τῶν ὁρίων μέχρι τοῦ ἑξηκοστοῦ. Τότε ὑπεχρεοῦντο νὰ νυμφεύωνται, ὁ δὲ μὴ νυμφευόμενος ἐθεωρεῖτο ἄτιμος· κατὰ δὲ τὸ ἑξηκοστὸν ἔτος ἐγίνοντο παιδονόμοι ἢ γερουσιασταί. Οἱ Σπαρτιᾶται κατῴκουν εἰς οἰκίας εὐτελεῖς καὶ οὐχὶ ἀναπαυτικάς· πρὸς οἰκοδομὴν δὲ αὐτῶν μόνον τὸν πέλεκυν καὶ τὸ πριόνιον ἐπετρέπετο νὰ μεταχειρίζωνται· κατεφρόνουν δὲ τὴν γεωργίαν καὶ τὰς τέχνας, ἐτρέφοντο λιτότατα καὶ ἡ προσφιλεστάτη αὐτῶν τροφὴ ἦτο ὁ καλούμενος μέλας ζωμός. Οὗτος δὲ, λέγουσιν, ἦτο ἐκ κρέατος χοίρου βεβρασμένου ἐν αἵματι μὲ ἀρκετὸν ἅλας καὶ ὄξος. Ἔτρωγον δὲ ἐν ὑπαίθρῳ, ὅπου ἵστανται τράπεζαι ξύλιναι· περὶ δὲ ἑκάστην τράπεζαν ἐκάθητο μία ἑνωμοτία, ἤτοι 15 ἄνδρες, οἵτινες ἠγαπῶντο πολὺ καὶ ἀπετέλουν ἀδιάσπαστον ἀδελφότητα. Ταῦτα δὲ τὰ ἐν ὑπαίθρῳ γεύματά των ἐκαλοῦντο σ υ σ σ ί τ ι α. Ἦσαν δὲ ὑποχρεωμένοι νὰ μετέχωσι τούτων καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ δὲ διὰ τὰ συσσίτια ἀπαιτούμενα τρόφιμα, ἄλευρον, σῦκα, μέλι κτλ. προκατέβαλον ἅπαντες διὰ μακρὸν χρόνον καὶ ἐφυλάσσοντο εἰς δημοσίας ἀποθήκας.

Πάντες οἱ Σπαρτιᾶται εἶχον ἀγροὺς ἴσους κατὰ τὴν ἀξίαν, διότι ὁ Λυκοῦργος ἔλαβεν ἅπαντα τὰ κτήματα, διήρεσεν αὐτὰ εἰς 9 χιλ. ἴσα μερίδια καὶ διένειμεν ἀνὰ ἓν εἰς ἕκαστον διὰ κλήρου. Ὁ δὲ κάτοχος ἑκάστου μεριδίου οὔτε νὰ πωλήσῃ οὔτε νὰ δωρήσῃ οὔτε νὰ μοιράσῃ αὐτὸ εἰς τὰ τέκνα του εἶχε τὸ δικαίωμα, ἀλλ' ἔπρεπεν ἡ οἰκογένειά του νὰ διατηρῇ αὐτὸ ἀκέραιον πάντοτε.

Ἡ Σπάρτη ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ δύο βασιλέων ἐκ τοῦ μεγάλου γένους τῶν Ἡρακλειδῶν καὶ ὑπὸ 28 γερόντων. Οὗτοι ἔδιδον λόγον τῶν πράξεών των εἰς 5 ἐφόρους, οἵτινες εἶχον τὴν ἐποπτείαν ἐπὶ πασῶν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν πολιτῶν καὶ ἐπέβλεπον, ὥστε μηδεὶς νὰ παρεκτρέπηται τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ δικαίου. Τοὺς δὲ νόμους συνέταττεν ἡ γερουσία μετὰ τῶν δύο βασιλέων, ἀλλὰ, διὰ νὰ ἔχωσι κῦρος, ἔπρεπε νὰ ψηφίσῃ αὐτοὺς καὶ γενικὴ συνέλευσις τοῦ λαοῦ.

Κατῴκουν δὲ οἱ Σπαρτιᾶται ἐντὸς τῆς πόλεως Σπάρτης καὶ ἦσαν ἐκ τῆς Δωρικῆς φυλῆς· ἦλθον δὲ ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ διὰ τῶν ὅπλων ἐγένοντο κύριοι τῆς χώρας. Οἱ δὲ παλαιοὶ αὐτῆς κάτοικοι κατῴκουν περὶ τὴν Σπάρτην καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Λακωνίαν· ἐθεωροῦντο δὲ ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, διότι ἐκαλλιέργουν τὴν γῆν καὶ ἔδιδον μέρος τῶν προϊόντων εἰς τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν Σπαρτιάτας. Ὑπῆρχε δὲ καὶ τρίτη τά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ξις κατοίκων, οἱ καλούμενοι Εἵλωτες ἢ δοῦλοι, θεωρούμενοι κτήματα τῶν κυρίων των καὶ ὑποχρεωμένοι νὰ ἐργάζωνται χάριν αὐτῶν. Οὗτοι δὲ πρὸ πάντων κατεγίνοντο εἰς τὰς βαναύσους τέχνας. Οἱ δὲ Σπαρτιᾶται ξένους δὲν ἐδέχοντο εἰς τὴν πατρίδα των εἰ μὴ μόνον ἐπὶ 24 ὥρας, διὰ νὰ μὴ μάθωσί ποτε τὰ ξένα ἔθιμα· δὲν ἐπετρέπετο δὲ νὰ ἐμπορεύωνται οὔτε νὰ ἔχωσι νομίσματα εἰ μὴ μόναν ἓν μέγα σιδηροῦν.

Ὁ θέσας τοὺς νόμους τούτους Λυκοῦργος ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Εὐνόμου. Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Εὐνόμου δὲν ὑπῆρχον νόμοι καὶ οἱ πολῖται ἐλῄστευον καὶ ἐθανάτωνον ἀλλήλους. Καθ' ἑκάστην συνέβαινον φονικαὶ συμπλοκαί, εἴς τινα τῶν ὁποίων ἐφονεύθη καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Εὔνομος. Τότε παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ πρωτότοκος υἱὸς αὐτοῦ Πολυδέκτης, ὅστις ἦτο φιλάσθενος καὶ ἀπέθανε μετ' ὀλίγον, ἀφήσας τὴν γυναῖκά του ἔγκυον Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πολυδέκτου ἐβασίλευσεν ὁ Λυκοῦργος, διότι οὐδεὶς ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ γυνὴ τοῦ Πολυδέκτου ἦτο ἔγκυος· οἱ πάντες δὲ ἐνόμιζον ὅτι ὁ Πολυδέκτης ἀπέθανεν ἄτεκνος. Τοῦτο ἐγίνωσκε μόνη ἡ γυνὴ αὕτη, ἥτις προέτεινεν εἰς τὸν Λυκοῦργον νὰ θανατώσῃ τὸ παιδίον καὶ νὰ μείνῃ αὐτὸς βασιλεὺς διὰ παντὸς ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ νυμφευθῇ αὐτήν. Ὁ Λυκοῦργος ὅμως, διὰ νὰ σώσῃ τὸ παιδίον, προσεποιήθη ὅτι δέχεται τὰς προτάσεις αὐτῆς καὶ παρεκάλεσεν αὐτὴν νὰ ἀφήσῃ νὰ γεννηθῇ τὸ παιδίον καὶ τότε νὰ ἀποστείλῃ αὐτὸ κρυφίως εἰς αὐτὸν, διὰ νὰ φροντίσῃ ὁ ἴδιος περὶ τοῦ θανάτου τοῦ παιδίου. Ἡμέραν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τινά, ἐν ᾧ ὁ Λυκοῦργος ἦτο μετὰ τῶν γερόντων, ἡ βασίλισσα, ἥτις πρὸ ὀλίγου εἶχε γεννήση, ἔστειλε τὸ παιδίον πρὸς αὐτὸν δι' ὑπηρέτου, ὅστις προσεκάλεσεν αὐτὸν ἰδιαιτέρως καὶ παρέδωκε τὸ παιδίον. Ἀλλ' ὁ Λυκοῦργος ἀντὶ νὰ θανατώση αὐτό, τὸ παρουσίασεν εἰς τὴν γερουσίαν καὶ εἰς τὸν λαόν, τὸ κατέθεσεν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον καὶ ὠνόμασεν αὐτὸ Λεωβώτην ἢ κατ' ἄλλους Χαρίλαον. Ἔκτοτε ἡ βασίλισσα ἐμίσει φρικτὰ τὸν Λυκοῦργον καὶ ἐμελέτα τίνι τρόπῳ νὰ ἐκδικηθῇ αὐτόν, ὑπεστήριξε δὲ πάντοτε τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀντιπάλους αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν δὲ τὸν ὑπὸ τοῦ Λυκούργου σωθέντα Χαρίλαον ἐνέπνευσε μῖσος κατὰ τοῦ σωτῆρός του, διότι παρέστησεν εἰς αὐτὸν ὅτι ὁ μὲν Λυκοῦργος ἐπεχείρησε τὸν ὄλεθρόν του χάριν τῆς βασιλείας, αὐτὴ δὲ κατώρθωσε τὴν σωτηρίαν του. Τοσούτους δὲ ἐχθροὺς διήγειρε κατὰ τοῦ Λυκούργου, ὥστε ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν Κρήτην. Ἡ Κρήτη εἶχε τότε τοὺς καλλιτέρους νόμους καὶ ἐκεῖ ὁ Λυκοῦργος ἐμελέτησε καὶ ἔμαθε πολλά. Ἐν τοσούτῳ ἐν τῇ Σπάρτῃ ἤρχισαν πάλιν αἱ παλαιαὶ ταραχαί, τὰ κόμματα, αἱ φονικαὶ συμπλοκαὶ καὶ αἱ ἀναρχίαι, ὥστε ἠναγκάσθη αὐτὸς ὁ Χαρίλαος νὰ παρακαλέσῃ θερμῶς τὸν Λυκοῦργον νὰ ἐπιστρέψῃ, διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν εἰς τὰ πράγματα καὶ νὰ θέσῃ σταθεροὺς νόμους. Τότε ὁ Λυκοῦργος μετέβη πρῶτον εἰς τοὺς Δελφοὺς, διὰ νὰ λάβῃ χρησμόν. Καθὼς δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μαντεῖον, εὐθὺς ἡ Πυθία λέγει πρὸς αὐτὸν ταῦτα·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἦλθες, ὦ Λυκοῦργε, εἰς τὸν πλούσιον ναόν μου,
ὁ τοῦ Διὸς φίλος καὶ πάντων τῶν ὀλυμπίων θεῶν.
Ἀμφιβάλλω ἂν πρέπει θεὸν ἢ ἄνθρωπον νά σ' ὀνομάσω,
ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ἐλπίζω ὅτι εἶσαι θεός, ὦ Λυκοῦργε.

Πρὸς τούτοις λέγουσί τινες ὅτι ἡ Πυθία ὑπηγόρευσεν εἰς αὐτὸν τὴν νῦν [1] ὑπάρχουσαν εἰς τὴν Σπάρτην πολιτικὴν διοργάνωσιν· καθὼς δὲ οἱ ἴδιοι Λακεδαιμόνιοι λέγουσιν ὁ Λυκοῦργος ἔφερε τοὺς νόμους ἐκ τῆς Κρήτης.

Οὕτω λοιπὸν εὐνομήθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὸς τιμὴν δὲ τοῦ Λυκούργου ἵδρυσαν μετὰ θάνατον ἱερὸν καὶ σέβονται αὐτὸν μεγάλως. Ἐπειδὴ δὲ κατῴκουν γόνιμον γῆν καὶ εἶχον ἀρκετὸν πλῆθος ἀνθρώπων, ταχέως προώδευσαν καὶ ἔγειναν εὐτυχεῖς. Ἀλλὰ τώρα πλέον δὲν εὐχαριστοῦντο νὰ ἡσυχάζωσιν, ἀλλὰ, νομίσαντες ὅτι εἶνε ἰσχυρότεροι τῶν Ἀρκάδων, ἐπεθύμησαν πᾶσαν τὴν χώραν αὐτῶν καὶ ἠρώτησαν περὶ τούτου τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Ἡ δὲ Πυθία ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὸν χρησμὸν τοῦτον.

«Τὴν Ἀρκαδίαν μὲ ζητεῖς; μέγα πρᾶγμά μ' ἐζήτησες· δὲν θὰ σού την δώσω. Πολλοὶ ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ βαλανηφάγοι ἄνδρες εἶνε, οἵτινες θά σ' ἐμποδίσωσιν. Ἐγὼ δὲ δέν σε φθονῶ, θά σοι δώσω τὴν Τεγέαν, διὰ νὰ χορεύσῃς κροτῶν τοὺς πόδας, καὶ ὡραίαν πεδιάδα, διὰ νά την μοιράσῃς μετρῶν μὲ σχοινίον». Καθὼς ταῦτα ἤκουσαν, οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς Ἀρκάδας μὲν τοὺς ἄλλους ἀφῆκαν, πέδας δὲ λαβόντες, κατὰ τῶν Τεγεατῶν ἐξεστράτευσαν, πεισθέντες εἰς ἀμφίβολον χρησμόν, ὅτι δῆθεν θὰ ἐξανδραπο-

1 Δῆλ. τότε ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἡροδότου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δίσωσι τοὺς Τεγεάτας. Ἡττηθέντες δὲ εἰς τὴν συμπλοκὴν, ὅσοι ἐξ αὐτῶν συνελήφθησαν ζῶντες, ἐδέθησαν μὲ τὰς πέδας, τὰς ὁποίας ἔφερον αὐτοὶ, καὶ διετάχθησαν νὰ ἐργάζωνται τὴν πεδιάδα τῶν Τεγεατῶν, τὴν ὁποίαν ἐμοιράσθησαν μεταξύ των διὰ σχοινίου.

19. Ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τοῦ Ὀρέστου εἰς τὴν Σπάρτην.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦ Κροίσου οἱ Σπαρτιᾶται ὑπερίσχυσαν τῶν Τεγεατῶν εἰς τὸν πόλεμον διὰ τοιούτου τρόπου· ἐπειδὴ ἐνικῶντο πάντοτε εἰς τὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν Τεγεατῶν, ἔστειλαν ἀνθρώπους καὶ ἠρώτησαν τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν τίνα ἐκ τῶν θεῶν ἔπρεπε νὰ ἐξιλεώσωσι διὰ νὰ καταβάλωσι τοὺς Τεγεάτας. Ἡ δὲ Πυθία εἶπεν εἰς αὐτοὺς νὰ ἐπαναφέρωσι τὰ ὀστᾶ τοῦ Ὀρέστου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδύναντο νὰ ἀνεύρωσι, τὸν τάφον τοῦ Ὀρέστου, ἠρώτησαν πάλιν τὸ μαντεῖον περὶ τοῦ τόπου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἦτο τεθαμμένος ὁ Ὀρέστης, ἡ δὲ Πυθία λέγει εἰς αὐτοὺς ταῦτα·

«Ὑπάρχει πόλις τις Τεγέα εἰς τόπον ἐπίπεδον τῆς Ἀρκαδίας, ὅπου ἄνεμοι πνέουσι δύο, ὑπὸ ἰσχυρᾶς ἀνάγκης προξενούμενοι, εἶνε δὲ κτύπος καὶ ἀντίκτυπος καὶ κεῖται κακὸν διὰ κακὸν σκοπόν. Ἐκεῖ τὸν υἱὸν τοῦ Ἀγαμέμνονος κατέχει ἡ ζωοπάροχος γῆ. Τοῦτον σὺ ἂν κομίσῃς ἐκ τῆς Τεγέας, θὰ γείνῃς κύριος.»

Καθὼς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, δὲν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατώρθωσαν νὰ εὕρωσι τὰ ὀστᾶ, ἂν καὶ τὰ πάντα ἠρεύνησαν, ἕως οὗ Λίχας τις ἀνεῦρεν αὐτὰ καὶ κατὰ σύμπτωσιν καὶ διὰ τῆς εὐφυΐας του· διότι, ἐπειδὴ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἦτο ἀνακωχὴ καὶ συγκοινωνία μεταξύ των, ἦλθεν ὁ Λίχας εἰς χαλκεῖον καὶ παρετήρει σίδηρον σφυρηλατούμενον μετὰ θαυμασμοῦ. Ἐννοήσας δὲ ὁ χαλκεὺς ὅτι παρετήρει μετὰ θαυμασμοῦ, ἐσταμάτησε τὴν ἐργασίαν του καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν. «Βέβαια, ὦ ξένε Λάκων, ἐὰν ἤθελες ἰδεῖ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶδον ἐγώ, παρὰ πολὺ θὰ ἐθαύμαζες αὐτό, ἀφ' οὗ τώρα θαυμάζεις τόσον τὴν ἐργασίαν τοῦ σιδήρου· διότι ἐγώ, θέλων εἰς ταύτην τὴν αὐλὴν νὰ ἀνοίξω φρέαρ, ἐν ᾧ ἔσκαπτον, ἐπέτυχον τάφον ἑπτά πήχεων. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐπίστευον ὅτι ὑπῆρξαν ἄνθρωποι μεγαλείτεροι τῶν σημερινῶν, ἤνοιξα αὐτὸν καὶ εἶδον ὅτι ὁ νεκρὸς ἦτο ἴσος κατὰ τὸ μῆκος μὲ τὴν νεκροθήκην. Ἀφ' οὗ δὲ ἐμέτρησα, ἔχωσα αὐτὸν ὀπίσω».

Ὁ δὲ Λίχας, δώσας πολλὴν προσοχὴν εἰς τὰ λεγόμενα, συνεπέρανεν ὅτι ὁ νεκρὸς οὗτος εἶνε κατὰ τὸν χρησμὸν ὁ Ὀρέστης, οὕτω πως· «βλέπων τὰ δύο φυσητήρια τοῦ χαλκέως, εὗρισκεν ὅτι εἶνε οἱ ὑπὸ τοῦ χρησμοῦ ἀναφερόμενοι ἄνεμοι, ὁ δὲ ἄκμων καὶ ἡ σφῦρα ὁ κτύπος καὶ ὁ ἀντίκτυπος, ὁ δὲ σφυρηλατούμενος σίδηρος εἶνε τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον κάμνομεν διὰ κακὸν σκοπόν, διότι ὁ σίδηρος εὑρέθη κατὰ τὸν συλλογισμόν του διὰ τὸ κακὸν τοῦ ἀνθρώπου». Ἀναχωρήσας εἰς τὴν Σπάρτην, ἔλεγεν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους πᾶσαν τὴν ὑπόθεσιν. Οὗτοι δὲ κατηγόρησαν αὐτὸν ὅτι αὐτὸς ἔπλασεν ὅσα ἔλεγε καὶ ἐξώρισαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ δὲ Λίχας, φθάσας εἰς τὴν Τεγέαν καὶ διηγούμενος πρὸς τὸν χαλκέα τὴν συμφορὰν του, ἐζήτει νὰ μισθώσῃ τὴν αὐλὴν παρ' αὐτοῦ, αὐτὸς ὅμως δὲν ἔδιδεν αὐτήν. Μὲ τὸν καιρὸν ὅμως, καθὼς καπέπεισεν αὐτόν, κατῴκησεν ἐν αὐτῇ, ἀφ' οὗ δὲ ἀνέσκαψε τὸν τάφον καὶ συνέλεξε τὰ ὀστᾶ, ἀνεχώρησε καὶ ἔφερεν αὐτὰ εἰς τὴν Σπάρτην. Καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, ὁσάκις ἤθελον πολεμεῖ οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὸς τοὺς Τεγεάτας, ἐνίκων. Τότε δὲ καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Πελοποννήσου εἶχον ὑποτεταγμένον.

20. Ὁ Κροῖσος ἐκστρατεύει κατὰ τοῦ Κύρου.

Ταῦτα λοιπὸν πάντα μαθὼν ὁ Κροῖσος ἔπεμψεν ἀπεσταλμένους εἰς τὴν Σπάρτην, διὰ νὰ φέρωσι δῶρα καὶ ζητήσωσι συμμαχίαν, ἀφ' οὗ παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς τί ἔπρεπε νὰ εἴπωσιν. Ἐκεῖνοι δέ, ἀφ' οὗ ὑπῆγον, εἶπον «ἔπεμψεν ἡμᾶς ὁ Κροῖσος, ὁ βασιλεὺς τῶν Λυδῶν καὶ ἄλλων ἐθνῶν, λέγων ταῦτα: ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ τὸ μαντεῖον ἐχρησμοδότησε νὰ κάμω τὸν Ἕλληνα φίλον, μανθάνω δὲ ὅτι ὑμεῖς προΐστασθε τῆς Ἑλλάδος, ὑμᾶς λοιπὸν συμφώνως μὲ τὸν χρησμὸν προσκαλῶ θέλων νὰ γείνω καὶ φίλος καὶ σύμμαχος ἄνευ δόλου καὶ ἀπάτης». Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἀφ' οὗ ἤκουσαν καὶ αὐτοὶ τὸν χρησμὸν τὸν δοθέντα εἰς τὸν Κροῖσον, καὶ διὰ τὴν ἄφιξιν τῶν Λυδῶν εὐχαριστήθησαν καὶ συνθήκας ἔκαμον περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας· διότι εἶχεν εὐεργετήσῃ αὐτοὺς καὶ πρότερον ὁ Κροῖσος, ὅτε ἔστειλαν οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὰς Σάρδεις ἀνθρώπους,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διὰ νὰ ἀγοράσωσι χρυσὸν πρὸς κατασκευὴν ἀγάλματος τοῦ Ἀπόλλωνος, τὸν ὁποῖον ὁ Κροῖσος ἔδωκε δωρεάν.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι παρεδέχθησαν τὴν συμμαχίαν οὐχὶ μόνον ἕνεκα τούτων, ἀλλὰ καὶ διότι προετίμησεν αὐτοὺς ὡς φίλους ἐκ πάντων τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ δὲ Κροῖσος, παρανοήσας τὸν χρησμὸν, ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Καππαδοκίας, ἐλπίσας ὅτι θα καθαιρέσῃ τὸν Κῦρον καὶ θὰ καταλύσῃ τὴν δύναμιν τῶν Περσῶν. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Κροῖσος παρεσκευάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν, Λυδός τις ὀνόματι Σάνδανις, ὅστις καὶ πρότερον ἐνομίζετο σοφὸς, ἀπὸ δὲ τῆς ἀκολούθου γνώμης, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν, ἔλαβε μάλιστα τὸ ὄνομα τοῦτο μεταξὺ τῶν Λυδῶν, συνεβούλευσε τὸν Κροῖσον τὰ ἑπόμενα, «ὦ βασιλεῦ, παρεσκευάζεσαι νὰ ἐκστρατεύσῃς κατ᾽ ἀνθρώπων τοιούτων, οἵτινες φοροῦσι μὲν δερματίνας ἀναξυρίδας καὶ δερμάτινα ἐν γένει φορέματα, τρώγουσι δὲ οὐχὶ ὅσα θέλουσιν, ἀλλ᾽ ὅσα ἔχουσι, διότι ἔχουσι χώραν πετρώδη. Προς τούτοις δὲ οἶνον δὲν μεταχειρίζονται, ἀλλὰ πίνουσιν ὕδωρ, δὲν ἔχουσι δὲ σῦκα νὰ τρώγωσιν οὔτε ἄλλο τι ἀγαθόν· ἐὰν μὲν λοιπὸν τούτους νικήσῃς, τί θ᾽ ἀφαιρέσῃς ἀπ᾽ αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουσι τί ποτε· ἐὰν δὲ νικηθῇς, συλλογίσθητι πόσα ἀγαθὰ θὰ χάσῃς. Διότι, ἀφ᾽ οὗ γευθῶσι τὰ ἀγαθὰ ἡμῶν, θὰ προσκολληθῶσιν εἰς αὐτὰ καὶ δὲν θα δυνηθῇ τις νά τους διώξῃ. Ἐγὼ μὲν λοιπὸν ὁμολογῶ χάριν εἰς τοὺς θεοὺς, οἵτινες δὲν ἔβαλον εἰς τὸν νοῦν τῶν Περσῶν νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῶν Λυδῶν». Ἀλλ᾽ ὁ Κροῖσος δὲν ἐπείθετο.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παρεσκευάζετο λοιπὸν ὁ Κροῖσος νὰ διέλθῃ τὸν Ἅλυν ποταμὸν, νὰ περάσῃ εἰς τὴν Καππδοκίαν καὶ νὰ πολεμήσῃ κατὰ τοῦ Κύρου διὰ δύο αἰτίας, πρῶτον διότι ἤθελε νὰ προσθέσῃ κτήσεις εἰς τὸ βασίλειόν του καὶ δεύτερον διότι ἐπείσθη εἰς τὸν χρησμὸν καὶ ἤθελε νὰ ἐκδικηθῇ τὸν Κῦρον ὑπὲρ τοῦ Ἀστυάγους, διότι ὁ Ἀστυάγης ἦτο γαμβρός του.

Ἔπειτα ὁ Κροῖσος διέβη τὸν Ἅλυν ποταμὸν μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Πτερίαν τῆς Καππαδοκίας, ἐκυρίευσε τὴν πόλιν τῶν Πτερίων καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς, ἀνεστάτωσε τοὺς Καππάδοκας, οἵτινες ὠνομάζοντο καὶ Σύριοι καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐκεῖ. Ὁ δὲ Κῦρος, συναθροίσας τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν καὶ παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ πάντας τοὺς μεταξὺ κατοικοῦντας λαοὺς, ἐξῆλθεν ἐναντίον τοῦ Κροίσου· πρὶν δὲ κινήσῃ μετὰ τοῦ στρατεύματος, ἔπεμψε κήρυκας πρὸς τοὺς Ἴωνας καὶ προσεπάθει νά τους κινήσῃ εἰς ἀπόστασιν κατὰ τοῦ Κροίσου, ἀλλ' οἱ Ἴωνες δὲν ἐπείθοντο. Καθὼς δὲ ὁ Κῦρος ἔφθασε καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἀπέναντι τοῦ Κροίσου, ἐδῶ εἰς τὴν Πτερίαν χώραν συνεπλάκησαν ἰσχυρῶς καὶ μετὰ καρτερίας, ἔπεσον δὲ πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, τέλος οὔτε ὁ εἷς οὔτε ὁ ἄλλος ἐνίκησεν, ἀλλὰ διεχωρίσθησαν τὰ στρατεύματα, ἐπειδὴ ἐπῆλθε τὸ σκότος τῆς νυκτός. Ὁ Κροῖσος τότε παρετήρησεν ὅτι τὸ στράτευμά του ἦτο ὀλιγαριθμότερον παρὰ τὸ τοῦ Κύρου καί, ἐπειδὴ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν δὲν ἐπετεθη κατ' αὐτοῦ ὁ Κῦρος, ἐπέστρεφεν εἰς τὰς Σάρδεις, ἔχων κατὰ νοῦν νὰ προς-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καλέση ἐκείνους, μετὰ τῶν ὁποίων εἶχε πρότερον συμμαχήση, ἤτοι τοὺς Αἰγυπτίους, τοὺς Βαβυλωνίους, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, νὰ συναθροίση δὲ καὶ τούτους καὶ τὸ ἰδικὸν στράτευμα κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ εὐθὺς, καθὼς ἀρχίση τὸ ἔαρ, νὰ ἐκστρατεύση κατὰ τῶν Περσῶν. Καθὼς λοιπὸν ἔφθασεν εἰς τὰς Σάρδεις, ἔπεμπε κήρυκας εἰς τοὺς συμμάχους, διὰ νὰ προείπωσιν εἰς αὐτοὺς νὰ συναθροισθῶσιν εἰς τὰς Σάρδεις ἐντὸς 5 μηνῶν Ὅσον δὲ μισθωτὸν στρατὸν εἶχε, διεσκόρπισε πάντα, διότι δὲν ἤλπισεν ὅτι ὁ Κῦρος, ἀφ' οὗ ἐφάνη ἰσόπαλος μὲ αὐτὸν, θὰ ἀποφασίση νὰ προχωρήση κατὰ τῶν Σάρδεων.

21. Μάχη περὶ τὰς Σάρδεις.

Ὁ δὲ Κῦρος εὐθὺς καθὼς ὁ Κροῖσος ἀπεχώρησε μετὰ τὴν μάχην τὴν γενομένην ἐν τῇ Πτερίᾳ, μαθὼν ὅτι ὁ Κροῖσος μέλλει νὰ διασκορπίση τὸν στρατόν του, ἐσκέφθη καὶ εὗρεν ὅτι εἶνε μέγα συμφέρον νὰ προχωρήση τὸ ταχύτερον κατὰ τῶν Σάρδεων, πρὶν ἐκ δευτέρου συναθροισθῇ ἡ δύναμις τῶν Λυδῶν. Εὐθὺς δὲ, καθὼς ἐσκέφθη ταῦτα, καὶ τὰ ἐξετέλεσε ταχέως· ὁδηγήσας δὲ τὸν στρατὸν εἰς τὴν Λυδίαν, ὁ ἴδιος ἔφθασεν ἄγγελος εἰς τὸν Κροῖσον. Τότε ὁ Κροῖσος εὑρέθη εἰς μεγάλην ἀπορίαν, διότι τὰ πράγματα ἀπέβησαν ἀλέως παρ' ὅτι αὐτὸς ἐσκέπτετο· ὅμως τοὺς Λυδοὺς ἐξήγαγεν εἰς μάχην.

Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον οὐδὲν ἔθνος ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἦτο οὔτε ἀνδρειότερον οὔτε ῥωμαλεώτερον τοῦ Λυδίου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐμάχοντο δὲ ἔφιπποι οἱ Λυδοὶ καὶ ἔφερον δόρατα μεγάλα καὶ ἦσαν ἐπιτήδειοι εἰς τὴν ἱππασίαν. Συνηθροίσθησαν δὲ εἰς τὴν ἔμπροσθεν τῶν Σάρδεων πεδιάδα, μεγάλην καὶ γυμνὴν δένδρων, τὴν ὁποίαν διαρρέουσι ποταμοὶ μικροί, χυνόμενοι εἰς τὸν Ἕρμον, καὶ ἐδῶ ὁ Κῦρος, καθὼς εἶδε τοὺς Λυδοὺς παρατασσομένους εἰς μάχην, φοβηθεὶς πολὺ τὸ ἱππικόν των, ἔκαμε κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ἁρπάγου τὸ ἑξῆς στρατήγημα. Συναθροίσας πάσας τὰς καμήλους, ὅσαι ἠκολούθουν τὸ στράτευμά του ὡς σιτοφόροι καὶ σκευοφόροι, καὶ ἀφαιρέσας τὰ φορτία των, ἀνέβασεν εἰς αὐτὰς ἄνδρας ἐνδεδυμένους στολὴν ἱππέως, προσέταξε δὲ αὐτοὺς μὲν νὰ προπορεύωνται τοῦ ἄλλου στρατεύματος, διευθυνόμενοι πρὸς τὸ ἱππικὸν τοῦ Κροίσου, τὸ δὲ πεζικὸν νὰ ἀκολουθῇ τὰς καμήλους, ὄπισθεν δὲ τοῦ πεζικοῦ ἔθεσεν ὁλόκληρον τὸ ἱππικόν. Ἀφοῦ δὲ πάντα ἐτέθησαν εἰς τάξιν, παρήγγειλε νὰ φονεύωσι πάντα ἐκ τῶν ἄλλων Λυδῶν, ὅστις ἤθελεν εὑρεθῇ ἔμπροσθέν των, τὸν Κροῖσον ὅμως αὐτὸν νὰ μὴ φονεύωσι μηδὲ ἐὰν συλλαμβανόμενος ἀμύνηται. Παρέταξε δὲ τὰς καμήλους ἀπέναντι τῶν ἵππων, διότι τὴν κάμηλον φοβεῖται ὁ ἵππος καὶ δὲν ἀνέχεται οὔτε νὰ βλέπῃ τὸ πρόσωπον αὐτῆς οὔτε νὰ ὀσφραίνεται αὐτήν. Ἐστοχάσθη δὲ τοῦτο, διὰ νὰ καταστήσῃ ἄχρηστον εἰς τὸν Κροῖσον τὸ ἱππικόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐστήριζεν ὁ Λυδὸς τὰς ἐλπίδας του.

Συνήρχοντο λοιπὸν εἰς μάχην καὶ, καθὼς οἱ ἵπποι ὠσφράνθησαν τὰς καμήλους καὶ εἶδον αὐτάς, ἔστρεφον ὀπίσω καὶ οὕτω κατεστρέφη ἡ ἐλπὶς τοῦ Κροίσου. Ἀλλ'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οἱ Λυδοὶ δὲν ἦσαν ἕνεκα τούτου δειλοί· ἀλλά, καθὼς ἐνόησαν τὸ γινόμενον, πηδήσαντες ἀπὸ τῶν ἵππων, συνεπλάκησαν πεζοὶ πρὸς τοὺς Πέρσας. Μετὰ καιρὸν δὲ, ἀφ' οὗ ἔπεσον πολλοὶ ἑκατέρωθεν, οἱ Λυδοὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἐκλείσθησαν ἐντὸς τοῦ τείχους καὶ ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ τῶν Περσῶν.

22. Ἔρις Λακεδαιμονίων καὶ Ἀργείων περὶ τῆς Θυρέας.

Ἐν ᾧ δὲ ἡ πόλις ἐπολιορκεῖτο, ὁ Κροῖσος, νομίζων ὅτι ἡ πολιορκία θὰ διαρκέσῃ μακρὸν χρόνον, ἔπεμπεν ἐκ τοῦ τείχους ἄλλους ἀπεσταλμένους, διὰ νὰ παρακαλέσωσι τοὺς συμμάχους του, νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειαν τοῦ Κροίσου τάχιστα, διότι πολιορκεῖται, καὶ οὐχὶ εἰς Ὕμῆνας, ὡς ἐμήνυσεν εἰς αὐτοὺς μὲ τοὺς πρότερον ἀπεσταλμένους. Ἀλλ' ἐκ τῶν συμμάχων οἱ Σπαρτιᾶται κατὰ τὸν ἴδιον τοῦτον χρόνον ἤριζον πρὸς τοὺς Ἀργείους περὶ τόπου τινὸς, ὅστις καλεῖται Θυρέα. Τὴν χώραν ταύτην, ἥτις ἀπετέλει μέρος τῆς Ἀργολίδος, κατέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι. Οἱ Ἀργεῖοι τότε, ἐπειδὴ ἔβλεπον τὴν χώραν των ἁρπαζομένην, ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων, συνεφώνησαν δὲ τὰ δύο μέρη νὰ κάμωσι μάχην τριακόσιοι ἐξ ἑκατέρου μέρους καὶ ἡ χώρα νὰ ἦνε ἐκείνων ἐκ τῶν δύο, οἵτινες ἤθελον νικήσῃ, τὸ δὲ ἄλλο στράτευμα καὶ τῶν δύο μερῶν νὰ ἀναχωρήσῃ ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα του καὶ νὰ μὴ παραμείνῃ ἐκεῖ ἐν καιρῷ τοῦ ἀγῶνος, μή πως,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βλέποντες καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀργεῖοι τοὺς ἰδικοὺς νικωμένους, δράμωσιν εἰς βοήθειαν τῶν ἰδικῶν των καὶ γενικευθῇ ἡ μάχη. Συμφωνήσαντες δὲ ταῦτα, ἀνεχώρησαν καὶ οἱ δύο λαοί, ἔμειναν δὲ ἐκλεκτοὶ ἄνδρες ἐξ αὐτῶν, οἵτινες συνεπλάκησαν.

Ἔγεινεν ἡ μάχη, ἐφάνησαν ἰσόπαλοι καὶ ἐσώθησαν ἐκ τῶν 600 ἀνδρῶν τρεῖς, ἐκ μὲν τῶν Ἀργείων ὁ Ἀλκμήνωρ καὶ ὁ Χρόμιος, ἐκ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ὁ Ὀθρυάδης, διότι ἐπῆλθε νὺξ. Οἱ μὲν λοιπὸν δύο Ἀργεῖοι ὡς νικήσαντες ἔδραμον εἰς τὸ Ἄργος, ὁ δὲ Λακεδαιμόνιος Ὀθρυάδης, ἀφ' οὗ ἐσκύλευσε τοὺς νεκροὺς τῶν Ἀργείων, μετεκόμισε τὰ ὅπλα εἰς τὸ στρατόπεδόν των καὶ ἔμεινεν εἰς τὴν θέσιν του. Τὴν δὲ δευτέραν ἡμέραν ἦλθον καὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν, διὰ νὰ μάθωσι τί συνέβη· ἔλεγον δὲ πρὸ ὀλίγου καὶ τὰ δύο μέρη ὅτι ἐνίκησαν, οἱ μὲν διότι περισσότεροι ἐκ τῶν ἰδικῶν των εἶχον σωθεῖ, οἱ δὲ ὅτι οἱ Ἀργεῖοι εἶχον τραπεῖ εἰς φυγήν, ὁ δὲ ἰδικός των παρέμεινε καὶ ἐσκύλευσε τοὺς νεκροὺς ἐκείνων. Τέλος δὲ ἐκ τῆς ἔριδος κατήντησαν εἰς μάχην.

Ἀφ' οὗ δὲ ἔπεσον καὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν πολλοί, ἐνίκησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι. Ἔκτοτε δὲ οἱ Ἀργεῖοι, ἐν ᾧ πρότερον ἄφινον τὰς κόμας, ἔκειρον τὰς κεφαλάς των, ἔκαμον δὲ νόμον καὶ κατάραν ἀφῆκαν νὰ μὴ θρέψῃ κανεὶς ἐκ τῶν Ἀργείων κόμην μηδὲ αἱ γυναῖκες νὰ χρυσοφορήσωσι, πρὶν ἐπανακτήσωσι τὴν Θυρέαν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἔθεσαν ἐναντίον νόμον· δῆλ. ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου νὰ ἀφίνωσι τὰς κόμας των, τὰς ὁποίας πρότερον ἔκοπτον. Λέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

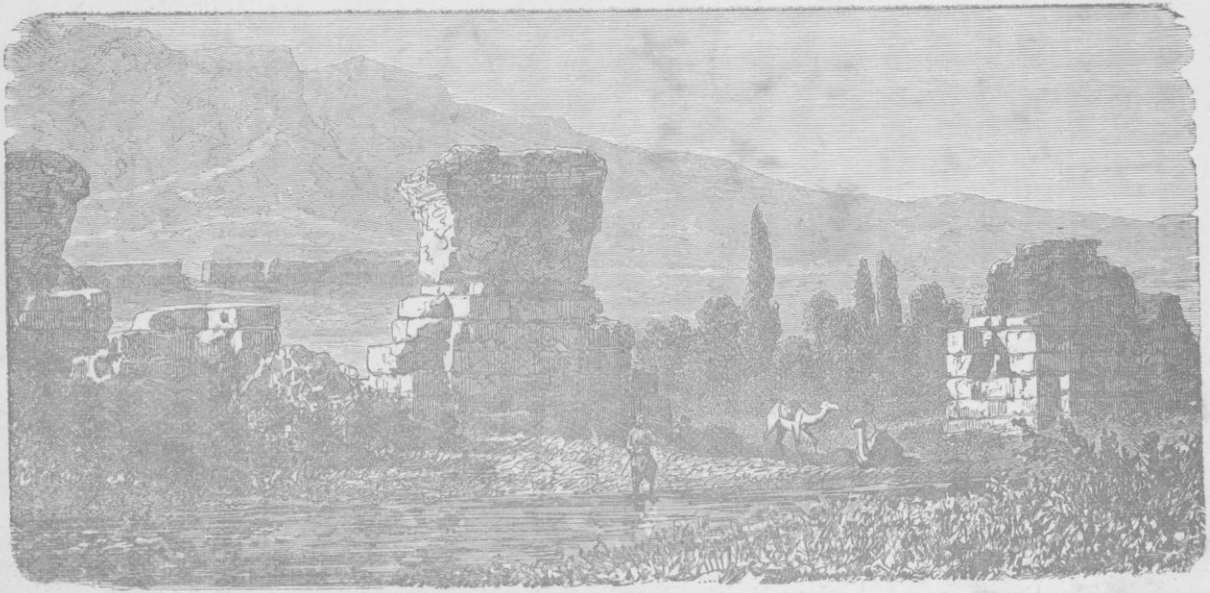
γουσι δὲ ὅτι ὁ εἷς ἐκεῖνος ἐκ τῶν τριακοσίων, ὅστις ἐσώθη, ὁ Ὀθρυάδης, ἐπειδὴ οἱ συλλοχῖται του ἐφονεύθησαν, ἐντρεπόμενος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Σπάρτην αὐτὸς μόνος, αὐτοῦ ἐν τῇ Θυρέᾳ ἐφόνευσεν ἑαυτόν.

Ἐν ᾧ δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον τοιαῦτα συνέβαινον εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ἦλθεν ὁ κῆρυξ τοῦ Κροίσου, παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ πέμψωσι βοήθειαν εἰς αὐτὸν πολιορκούμενον καὶ οἱ Σπαρτιᾶται ἐξέφρασαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ πέμψωσι βοήθειαν. Ἐν ᾧ δὲ ἦσαν παρεσκευασμένοι καὶ πλοῖα εἶχον ἕτοιμα, ἦλθεν ἄλλη ἀγγελία ὅτι ἐκυριεύθη τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν καὶ ὁ Κροῖσος συνελήφθη. Τοῦτο δὲ κατελύπησεν αὐτούς.

23. Ἅλωσις Σάρδεων

Αἱ Σάρδεις ἐκυριεύθησαν κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον: Τὴν δεκάτην τετάρτην ἡμέραν τῆς πολιορκίας τῶν Σάρδεων ὁ Κῦρος ἐμήνυσεν εἰς τὸ στράτευμά του δι' ἱππέων, ὅτι θὰ δώσῃ δῶρα εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελεν ἀναβῇ πρῶτος τὸ τεῖχος. Μετὰ τοῦτο δὲ ἔκαμεν ἀπόπειραν τὸ στράτευμα, ἀλλ' οὐδὲν κατωρθώθη· τότε, ἀφ' οὗ ἄλλοι οἱ ἄλλοι ἔπαυσαν, ἀνήρ τις Μάρδος, ὀνομαζόμενος Ὑροιάδης, προσεπάθει νὰ ἀναβῇ εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ἀκροπόλεως, ὅπου οὐδεὶς φύλαξ ἦτο τεταγμένος· διότι ἡ ἀκρόπολις κατὰ τοῦτο τὸ μέρος εἶνε ἀπότομος καὶ ἄμαχος καὶ δὲν ἦτο φόβος νὰ κυριευθῇ. Οὗτος λοιπὸν ὁ Ὑροιάδης εἶδε τὴν προτεραίαν τινὰ ἐκ τῶν Λυδῶν ὅστις κατέβη εἰς τοῦτο τὸ μέρος καὶ ἔβαλε τὴν περικεφαλαίαν του, ἡ ὁποία ἄ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΡΕΠΠΙΑ ΣΑΡΔΕΩΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νωθεν ἐκυλίσθη πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔδωκε προσοχὴν πολλὴν εἰς τοῦτο. Τότε λοιπὸν καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀναβὴ καὶ ἄλλοι Πέρσαι ἀνέβαινον κατόπιν αὐτοῦ. Ἀφ' οὗ δὲ ἀνέβησαν πολλοί, ἐκυριεύθησαν οὕτως αἱ Σάρδεις (549 π. Χ.) καὶ ὅλη ἡ πόλις ἐπορθεῖτο. Εἰς τὸν ἴδιον δὲ Κροῖσον συνέβησαν τὰ ἑξῆς· εἶχεν υἱόν, τὸν ὁποῖον καὶ πρότερον ἀνέφερον, κατὰ μὲν τὰ ἄλλα καλόν, ἀλλ' ἄλαλον. Εἰς τὴν παρελθοῦσαν λοιπὸν εὐδαιμονίαν του ὁ Κροῖσος εἶχε κάμη τὸ πᾶν εἰς αὐτόν, ἠρώτα καὶ ἄλλα μαντεῖα καὶ μάλιστα καὶ εἰς τοὺς Δελφοὺς ἔστειλε νὰ ἐρωτήσωσι περὶ αὐτοῦ· ἡ δὲ Πυθία εἶπεν εἰς αὐτὸν ταῦτα·

«Λυδὲ τὸ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, πολὺ νήπιε Κροῖσε, μὴ θέλῃς νὰ ἀκούῃς εἰς τὰ ἀνάκτορά σου τὴν πολυπόθητον φωνὴν τοῦ υἱοῦ σου λαλοῦντος· εἶνε πολὺ συμφορώτερον εἰς ἐσὲ νὰ μὴ ὑπάρχῃ τοῦτο· διότι θὰ ὁμιλήσῃ κατὰ πρῶτον εἰς ἡμέραν δυστυχίας». Κατὰ τὴν ἅλωσιν Πέρσης τις, μὴ γνωρίσας τὸν Κροῖσον, ὥρμησε νὰ τον φονεύσῃ καὶ ὁ μὲν Κροῖσος, ἐν ᾧ ἔβλεπεν αὐτὸν ἐρχόμενον καθ' ἑαυτοῦ, ἔμεινεν ἀδιάφορος ἕνεκα τῆς παρούσης συμφορᾶς καὶ δέν τον ἔμελε δι' ὅλου διὰ τὴν ζωήν του· ὁ υἱός του ὅμως ὁ ἄλαλος, καθὼς εἶδεν ἐρχόμενον τὸν Πέρσην ἐναντίον τοῦ πατρός του, ἐκ φόβου καὶ ἀπὸ τὸ κακὸν ἐξέβαλε δυνατὴν φωνὴν καὶ εἶπεν, «ὦ ἄνθρωπε», μὴ φονεύῃς τὸν Κροῖσον». Οὗτος λοιπὸν ταύτας τὰς λέξεις εἶπεν, ὁμιλήσας πρώτην φορὰν, ἔπειτα δὲ ὡμίλει πλέον καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς του.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

24. Ὁ Κροῖσος ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἐνθυμεῖται τὸν Σόλωνα

Οἱ δὲ Πέρσαι καὶ τὰς Σάρδεις κατέλαβον καὶ αὐτὸν τὸν Κροῖσον ἐζώγρησαν, ὅστις ἐβασίλευτεν ἔτη δέκα καὶ τέσσαρα (560-546), ἐπολιορκήθη ἡμέρας δέκα τέσσαρας καὶ κατὰ τὸν χρησμὸν κατέπαυσε τὴν ἰδικήν του μεγάλην ἀρχήν. Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἔφερον εἰς τὸν Κῦρον· οὗτος δέ, διατάξας νὰ συσσωρευθῇ πυρὰ μεγάλη, ἀνεβίβασεν ἐπ᾽ αὐτῆς τὸν Κροῖσον, δεδεμένον μὲ ἁλύσεις καὶ δέκα τέσσαρας Λυδοὺς παῖδας πλησίον του, ἔχων κατὰ νοῦν εἴτε νὰ προσφέρῃ τούτους θυσίαν εἴς τινα θεὸν εἴτε νὰ ἐκτελέσῃ εὐχὴν (τάξιμον) εἴτε καὶ διότι ἔμαθεν ὅτι ὁ Κροῖσος εἶνε θεοσεβὴς καὶ ἤθελε νὰ γνωρίσῃ, ἂν θεός τις θὰ λυτρώσῃ αὐτὸν καὶ νὰ μή τον ἀφήσῃ νὰ καῇ ζῶν. Ὁ δὲ Κροῖσος ἱστάμενος ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἐνεθυμήθη, ἂν καὶ εὑρίσκετο εἰς τοσαύτην συμφορὰν, τὸν λόγον, τὸν ὁποῖον κατὰ θείαν εὐδοκίαν εἶχεν εἴπῃ εἰς αὐτὸν ὁ Σόλων, ὅτι οὐδεὶς τῶν ζώντων εἶνε εὐδαίμων. Καθὼς λοιπὸν ἦλθε τοῦτο εἰς τὴν μνήμην του, μετὰ πολλὴν ἡσυχίαν βαθέως ἀνέπνευσεν, ἀνεστέναξε καὶ ἐπανέλαβε τρὶς τὸ ὄνομα τοῦ Σόλωνος. Ὁ δὲ Κῦρος τότε, ἀκούσας, διέταξε τοὺς διερμηνεῖς νὰ ἐρωτήσωσι τὸν Κροῖσον τίς ἦτο οὗτος, τὸν ὁποῖον ἐπεκαλεῖτο. Οὗτοι δὲ προσελθόντες ἠρώτων αὐτόν· ὁ δὲ Κροῖσος μέχρι μέν τινος ἐσιώπα, ἔπειτα δὲ, ἐπειδὴ ἐπίεζον αὐτὸν νὰ ὁμιλήσῃ, εἶπεν «ἀντὶ πολλῶν χρημάτων ἤθελον προτιμήσῃ, ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἐπεκαλούμην, νὰ συνδιαλεχθῇ μὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πάντας τοὺς βασιλεῖς». Ἐπειδὴ δὲ ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς ἀκατάληπτα, πάλιν ἠρώτων αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ παρεκάλουν αὐτὸν πολὺ καὶ ἐνόχλησιν παρεῖχον εἰς αὐτὸν, διηγήθη ὅτι ἦλθεν εἰς αὐτὸν Σόλων ὁ Ἀθηναῖος καί, ἀφ' οὗ εἶδεν ὅλα τὰ πλούτη, διὰ τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους εἶπε, παρέστησεν αὐτὰ εὐτελῆ καὶ πάντα, ὅπως εἶχον συμβῆ, οὕτως ἐκεῖνος προεῖπεν οἱ δὲ λόγοι του δὲν ἀνεφέροντο μόνον εἰς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ μάλιλιστα εἰς ἐκείνους, οἵτινες φαντάζονται μὲ τὸν νοῦν των ὅτι εἶνε εὐτυχεῖς. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος διηγεῖτο, ἡ πυρὰ ἤδη ἦτο ἀνημμένη καὶ ἐκαίοντο τὰ πέριξ. Ὁ Κῦρος τότε ἤκουσε παρὰ τῶν διερμηνέων ὅσα εἶπεν ὁ Κροῖσος, μετενόησε δὲ καὶ ἐσκέφθη ὅτι καὶ αὐτὸς, ἐν ᾧ εἶνε ἄνθρωπος, ἄλλον ἄνθρωπον, ὅστις δεν ἦτο κατώτερος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδαιμονίαν, παρέδιδε ζῶντα εἰς τὸ πῦρ· πρὸς τούτοις δὲ ἐφοβήθη τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς πράξεώς του καὶ, ἀφ' οὗ εἶπεν ὅτι οὐδὲν ἀνθρώπινον εἶνε ἀσφαλὲς, διέταξε νὰ σβέσωσι τάχιστα τὸ καιόμενον πῦρ καὶ νὰ καταβιβάσωσι καὶ τὸν Κροῖσον καὶ τοὺς μετὰ τοῦ Κροίσου παῖδας. Ἀλλ' οἱ προσπαθοῦντες δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ σταματήσωσι τὸ πῦρ. Τότε λέγουσιν οἱ Λυδοὶ ὅτι ὁ Κροῖσος, μαθὼν ὅτι ὁ Κῦρος μετενόησεν, ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι πάντες μὲν οἱ ἄνδρες προσεπάθουν νὰ σβέσωσι τὸ πῦρ, δὲν ἠδύναντο ὅμως πλέον νά το σταματήσωσιν, ἐφώναξεν, ἐπικαλεσθεὶς τὸν Ἀπόλλωνα, ἂν προσέφερέ τι εἰς αὐτὸν δῶρον εὐχάριστον, νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ λυτρώσῃ αὐτὸν ἀπὸ τὸ παρὸν κακόν. Οὗτος μὲν μετὰ δακρύων ἐπεκαλεῖτο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν θεὸν, ἐν ᾧ δὲ ἦτο αἰθρία καὶ νηνεμία, συνέδραμον ἐξαίφνης νέφη καὶ ἐξερράγη θύελλα καὶ ἔπεσε βροχὴ ῥαγδαιοτάτη, ἥτις κατέσβεσε τὴν πυράν. Οὕτω λοιπὸν, ἀφ' οὗ ἔμαθεν ὁ Κῦρος ὅτι ὁ Κροῖσος εἶνε ἀνὴρ θεοφιλὴς καὶ ἀγαθὸς, κατεβίβασεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς πυρᾶς καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ταῦτα «Κροῖσε, τίς τῶν ἀνθρώπων σὲ κατέπεισε νὰ ἐκστρατεύσῃς κατὰ τῆς χώρας μου καὶ νὰ γείνῃς ἀντὶ φίλου ἐχθρός μου». Ἐκεῖνος δὲ εἶπεν «ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἔπραξα διὰ τὴν εὐδαιμονίαν σου καὶ διὰ τὴν δυστυχίαν μου· αἴτιος δὲ τούτων ὑπῆρξεν ὁ θεὸς τῶν Ἑλλήνων, ὅστις μοῦ ἐσήκωσε τὸν νοῦν καί μ' ἔκαμε νὰ ἐκστρατεύσω, διότι οὐδεὶς εἶνε τόσον ἀνόητος, ὥστε νὰ προτιμᾷ τὸν πόλεμον ἀπὸ τὴν εἰρήνην, διότι ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης οἱ παῖδες θάπτουσι τοὺς πατέρας, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου οἱ πατέρες τοὺς παῖδας. Ἀλλὰ ταῦτα εἴς τινα ἐκ τῶν θεῶν ἦτο εὐχάριστον νὰ συμβῶσιν οὕτως, ὅπως συνέβησαν».

25. Ὁ Κροῖσος παραπονεῖται κατὰ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν

Ὁ δὲ Κῦρος διέταξε νὰ λύσωσιν αὐτὸν καὶ ἐκάθισεν αὐτὸν πλησίον του καί τον περιεποιήθη πολὺ καὶ ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν μετὰ θαυμασμοῦ. Ὁ δὲ Κροῖσος ἦτο σύννους καὶ ἥσυχος· ἔπειτα δὲ, καθὼς ἐστράφη καὶ εἶδε τοὺς Πέρσας ὅτι διήρπαζον τὴν πόλιν τῶν Λυδῶν, εἶπεν «ὦ βασιλεῦ, πρέπει νὰ λέγω πρὸς ἐσὲ ὅσα ἐννοῶ καὶ πρέπει νὰ σιωπῶ εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασίν μου»· ὁ δὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κῦρος προέτρεπεν αὐτὸν νὰ λέγῃ μετὰ θάρρους ὅ,τι θέλει, Ἠρώτα δὲ αὐτὸν ὁ Κροῖσος «οὗτος ὁ πολὺς ὄχλος πρὸς τί ταῦτα πράττει μετὰ πολλῆς σπουδῆς»· ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, «τὴν πόλιν σου διαρπάζει καὶ λαμβάνει τὰ πράγματάσου». Ὁ δὲ Κροῖσος ἀπεκρίθη «οὔτε τὴν πόλιν μου διαρπάζει οὔτε τὰ πράγματά μου· διότι οὐδὲν πλέον ἐκ τούτων ἔχω, ἀλλὰ διαρπάζουσι τὰ ἰδικά σου». Ὁ δὲ Κῦρος ἐσκέφθη ταῦτα, τὰ ὁποῖα εἶπεν ὁ Κροῖσος καὶ, ἀφ' οὗ ἀπεμάκρυνε τοὺς ἄλλους, ἠρώτησε τὸν Κροῖσον τί βλέπει εἰς τὰ πραττόμενα· ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν «ἀφ' οὗ οἱ θεοὶ μὲ ἔδωκαν εἰς ἐσὲ δοῦλον, κρίνω δίκαιον νὰ ἀναφέρω εἰς ἐσὲ, ἂν βλέπω τι περισσότερον ἀπὸ σέ. Οἱ Πέρσαι, ὄντες ἐκ φύσεως ὑπερήφανοι, εἶνε ἀκτήμονες· ἂν λοιπὸν σὺ παραβλέψῃς νὰ διαρπάσωσιν αὐτοὶ καὶ καταλάβωσι πλούτη μεγάλα, περίμενε νὰ συμβῶσιν ἐκ μέρους αὐτῶν τὰ ἑξῆς· ὅστις ἐξ αὐτῶν καταλάβῃ πλεῖστα, οὗτος μίαν ἡμέραν θὰ ἐπαναστατήσῃ κατὰ σοῦ. Τώρα λοιπὸν πρᾶξε ὡς ἑξῆς, ἐὰν ἀρέσκουσιν εἰς ἐσὲ, ὅσα ἐγὼ λέγω. Διόρισε εἰς πάσας τὰς πύλας φύλακας ἐκ τῶν δορυφόρων σου, οἵτινες ἀφαιροῦντες τὰ πράγματα νὰ λέγωσιν εἰς τοὺς μεταφέροντας αὐτὰ ἔξω ὅτι εἶνε ἀνάγκη τὸ δέκατον νὰ ἀφιερωθῇ εἰς τὸν Δία. Καὶ σὺ δὲν θὰ γείνῃς μισητὸς εἰς αὐτοὺς, διότι διὰ τῆς βίας ἀφαιρεῖς ἀπὸ αὐτοὺς τὰ πράγματα,καὶ ἐκεῖνοι, κατανοοῦντες ὅτι δίκαια πράττεις, ἑκουσίως θά τα ἀφήσωσι». Ταῦτα ἀκούων ὁ Κῦρος ὑπερευχαριστεῖτο, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ὀρθῶς συμβουλεύει αὐτόν. Ὡδήγησε δὲ τοὺς δορυφόρους νὰ ἐκτελέσωσι τὴν συμβου-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λὴν τοῦ Κροίσου, πρὸς αὐτὸν δὲ στραφεὶς εἶπε «Κροῖσε, ἀφ' οὗ σὺ ὡς ἀνὴρ βασιλεὺς αἰσθάνεσαι ἑαυτὸν ὑπόχρεον νὰ πράττῃς καλὰ ἔργα καὶ νὰ λέγῃς καλοὺς λόγους, ζήτησέ με χάριν οἵαν δή ποτε θέλεις, διὰ νά σου γείνῃ εὐθύς». Ὁ δὲ Κροῖσος εἶπεν «ὦ δέσποτα, θέλεις μ' εὐχαριστήσῃ παρὰ πολὺ, ἐάν μ' ἀφήσῃς νὰ στείλω ταύτας τὰς ἀλύσεις εἰς τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἐτίμησα περισσότερον παρὰ τοὺς ἄλλους θεούς, καὶ νά τον ἐρωτήσω ἂν ἔχει συνήθειαν νὰ ἐξαπατᾷ τοὺς εὐεργετοῦντας αὐτόν». Ὁ δὲ Κῦρος ἠρώτησε «διὰ τί ζητεῖς τοῦτο». Ὁ δὲ Κροῖσος διηγήθη εἰς αὐτὸν τί ἐσκέφθη καὶ τὰς ἀποκρίσεις τῶν μαντείων καὶ μάλιστα τὰ ἀφιερώματα, τὰ ὁποῖα εἶχε στείλη, καὶ ὅτι ὁ χρησμὸς ἐσήκωσε τὸν νοῦν του καὶ ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Περσῶν, καὶ ἐπέμενε νά τῳ ἐπιτρέψῃ νὰ προσβάλῃ τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων. Ὁ δὲ Κῦρος, γελάσας, εἶπε «καὶ τοῦτο θὰ ἐπιτύχῃς ἐκ μέρους μου, ὦ Κροῖσε, καὶ πᾶν ἄλλο, οὕτινος λάβῃς ἀνάγκην εἰς ὁποίαν δή ποτε περίστασιν». Καθὼς δὲ ἤκουσε ταῦτα ὁ Κροῖσος, ἔπεμψε Λυδοὺς εἰς Δελφοὺς καὶ παρήγγειλε νὰ θέσωσι τὰς ἁλύσεις εἰς τὸν οὐδὸν τοῦ ναοῦ καὶ δεικνύοντες τὰς ἁλύσεις νὰ ἐρωτήσωσιν, ἐὰν δὲν ἐντρέπεται νὰ σηκώσῃ τὸν νοῦν τοῦ Κροίσου μὲ τοὺς χρησμούς, ὥστε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν, διὰ νὰ καταστρέψῃ τὴν δύναμιν τοῦ Κύρου, ἀπὸ τῆς ὁποίας προῆλθε τοιαύτη θυσία δι' αὐτόν, καὶ ἂν οἱ θεοὶ τῶν Ἑλλήνων συνειθίζουσι νὰ ἦνε ἀχάριστοι».

Λέγεται δὲ ὅτι ἡ Πυθία εἶπε ταῦτα εἰς τοὺς ἀπε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σπαλμένους, «ὅ τι εἶνε γραπτὸν ὑπὸ τῆς τύχης, ἀδύνατον εἶνε νά το ἀποφύγῃ καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ἀπόλλων ἐπροθυμεῖτο νὰ συμβῇ τὸ πάθημα τῶν Σάρδεων ἐπὶ τῶν παίδων τοῦ Κροίσου καὶ οὐχὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Κροίσου, δὲν ἠδυνήθη νὰ πείσῃ τὰς μοίρας νὰ μεταβάλωσι τὴν ἀπόφασίν των· ὠφέλησε δὲ αὐτὸν καί τῳ ἐχαρίσθη κατὰ τοσοῦτον μόνον, ὅσον ἐνέδωκαν ἐκεῖναι· διότι τρία ἔτη ἀνέβαλε τὴν ἅλωσιν τῶν Σάρδεων· καὶ τοῦτο ἂς ἠξεύρῃ ὁ Κροῖσος, ὅτι συνελήφθη τρία ἔτη ὕστερον ἀπὸ τὸν ὑπὸ τῆς μοίρας προωρισμένον χρόνον· ἔπειτα δὲ ἐβοήθησεν αὐτὸν, ἐν ᾧ ἐκαίετο· ὅπως δὲ ἐδόθη ὁ χρησμὸς, δὲν ἔχει δίκαιον ὁ Κροῖσος νὰ παραπονῆται· διότι ὁ Ἀπόλλων προεῖπεν εἰς αὐτὸν ὅτι, ἐὰν ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν, αὐτὸς θὰ καταστρέψῃ μέγα κράτος. Οὗτος δὲ ἔπρεπεν, ἐὰν ἐσκέπτετο ὀρθῶς, νὰ πέμψῃ πάλιν καὶ νὰ ἐρωτήσῃ, ποῖον κράτος ἐννοεῖ ὁ χρησμὸς, τὸ ἰδικόν του ἢ τὸ τοῦ Κύρου. Ἀφ' οὗ δὲ δὲν κατενόησε τὸ λεχθὲν οὐδὲ ἠρώτησε δευτέραν φοράν, ἂς θεωρῇ ἑαυτὸν αἴτιον. Δὲν κατενόησε δὲ ἐπ' ἴσης καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ Ἀπόλλων τὴν τελευταίαν φορὰν περὶ τοῦ ἡμιόνου· διότι ἡμίονος ἦτο ὁ Κῦρος, διότι κατήγετο ἐκ δύο οὐχὶ ὁμοεθνῶν, ἐκ μητρὸς εὐγενοῦς καὶ ἐκ πατρὸς κατωτέρας τάξεως· διότι ἡ μὲν μήτηρ του ἦτο Μηδὶς καὶ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων Ἀστυάγους, ὁ δὲ πατήρ του ἦτο Πέρσης καὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Μήδων καὶ ἐνυμφεύθη τὴν ἑαυτοῦ δέσποιναν.» Ταῦτα μὲν ἡ Πυθία ἀπεκρίθη εἰς τοὺς Λυδοὺς, οἵτινες, ἐλθόντες εἰς τὰς Σάρδεις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπήγγειλαν εἰς τὸν Κροῖσον. Οὗτος δὲ, ἀκούσας ταῦτα, ἐνόησεν ὅτι ἑαυτοῦ εἶνε τὸ σφάλμα καὶ οὐχὶ τοῦ θεοῦ.

26. Ὁ Κῦρος καὶ οἱ Ἴωνες.

Οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Αἰολεῖς, εὐθὺς καθὼς οἱ Λυδοὶ ὑπετάχθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἔπεμψαν πρέσβεις εἰς τὸν Κῦρον, ζητοῦντες νὰ ἦνε καὶ ἐκείνου ὑπήκοοι ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἦσαν καὶ ὑπὸ τὸν Κροῖσον. Ὁ δὲ Κῦρος, ἀκούσας ὅσα προέτειναν, εἶπεν εἰς αὐτοὺς τὸν ἑξῆς μῦθον. Ἀνήρ τις αὐλητής, ἰδὼν ἰχθῦς ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἔπαιζε τὸν αὐλόν του, νομίζων ὅτι οἱ ἰχθῦς θὰ ἐξήρχοντο εἰς τὴν ξηράν. Ἐπειδὴ δὲ ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος του, ἔλαβε δίκτυον καὶ δι' αὐτοῦ περιέκλεισε πολὺ πλῆθος ἰχθύων καὶ ἔσυρεν αὐτοὺς ἔξω. Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς νὰ σπαράσσωσιν (σπαρτάρωσιν), εἶπε πρὸς αὐτοὺς «Παύσατέ μου τοὺς χορούς, διότι καὶ ὅτε ἐγὼ ἔπαιζον τὸν αὐλόν, σεῖς δὲν ἠθέλατε νὰ ἐξέλθητε χορεύοντες.» Τοῦτον τὸν μῦθον εἶπεν ὁ Κῦρος ἐν ὀργῇ εἰς τοὺς Ἴωνας καὶ Αἰολεῖς, διότι, ὅτε ὁ Κῦρος πρότερον παρεκάλεσεν αὐτοὺς δι' ἀπεσταλμένων νὰ ἀποστατήσωσιν ἀπὸ τὸν Κροῖσον, αὐτοὶ δὲν ἐπείθοντο· τότε δέ, ὅτε ὁ Κῦρος ἐπέτυχεν, ἦσαν ἕτοιμοι νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς αὐτόν. Οἱ δὲ Ἴωνες, καθὼς ἤκουσαν ταῦτα, ἐτείχιζον τὰς πόλεις καὶ συνηθροίζοντο εἰς τὸ Πανιώνιον ἐκτὸς τῶν Μιλησίων, διότι πρὸς τούτους μόνους ἔκαμε συνθήκας ὁ Κῦρος ὁμοίας πρὸς τὰς τῶν Λυδῶν· συγχρόνως δὲ ἀπεφάσισαν νὰ πέμψωσι πρέσβεις εἰς τὴν Σπάρτην, διὰ νὰ ζητήσωσι βοήθειαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αἱ πόλεις τῶν Ἰώνων ἦσαν δώδεκα, Μυοῦς, Μίλητος, Πριήνη, Χίος, Σάμος, Ἐρυθραὶ, Φώκαια, Τέως, Λέβεδος, Ἔφεσος, Κολοφῶν, Κλαζομεναί.

Εἶνε δὲ ἅπασαι ὑπὸ ὡραῖον οὐρανὸν καὶ ἔχουσι κλίμα εὐκραὲς, ἀπηλλαγμένον τοῦ ψύχους καὶ τῆς ὑγρασίας, τοῦ βορρᾶ, τοῦ καύσωνος καὶ τῆς ξηρασίας. Πρὸς νότον τῶν Ἰώνων ἦσαν αἱ πέντε πόλεις τῶν Δωριέων Κῶς, Κνίδος, Κάμειρος, Λίνδος καὶ Ἰάλυσος καὶ ἕκτη ἡ Ἁλικαρνασσὸς, ἥτις ἀπεκλείσθη τῆς Δωρικῆς ἑνότητος. Πρὸς βορρᾶν τῶν Ἰώνων ἦσαν ἐπὶ τῆς ἠπείρου αἱ Αἰολικαὶ πόλεις Τῆμνος, Κίλλα, Νότιον, Νέον Τεῖχος, Λάρισαι, Γρύνεια, Μύρινα, Αἰγαῖαι, Αἰγιρόεσσα, Πιτάνη καὶ Κύμη ἡ Φρικωνίς. Καὶ οἱ μὲν νησιῶται Ἴωνες καὶ Αἰολεῖς δὲν εἶχόν τι νὰ φοβηθῶσιν ἀπὸ τοὺς Πέρσας, οἵτινες δὲν εἶχον ναυτικὸν, αἱ δὲ λοιπαὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἀκολουθῶσι τοὺς Ἴωνας.

Καθὼς δὲ ἔφθασαν εἰς τὴν Σπάρτην οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων (διότι ταῦτα ἐγίνοντο ταχέως), ἐξέλεξαν τὸν Φωκαιέα Πύθερμον, διὰ νὰ ὁμιλήσῃ πρῶτος. Οὗτος δὲ, ἐνδυθεὶς πορφυροῦν ἔνδυμα, διὰ νὰ συνέλθωσι πλεῖστοι Σπαρτιᾶται ἐκ περιεργίας, μετέβη εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ εἶπε πολλὰ, παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ στείλωσι βοήθειαν.

Ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι κατ' οὐδένα τρόπον ἤκουον, οἱ δὲ Ἴωνες ἀνεχώρησαν. Κατόπιν ὅμως ἀπέστειλαν πεντηκόντορον μὲ ἄνδρας, διὰ νὰ κατασκοπεύσωσι τὰ πράγματα τοῦ Κύρου καὶ τῆς Ἰωνίας. Φθάσαντες δὲ οὗτοι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὴν Φώκαιαν, ἔπεμψαν εἰς τὰς Σάρδεις τὸν δοκιμώτατον μεταξὺ αὐτῶν Λακρίνην ὀνομαζόμενον, νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Κῦρον τὴν παραγγελίαν τῶν Λακεδαιμονίων νὰ μὴ βλάψῃ καμμίαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος, διότι αὐτοὶ δὲν θά το ἀνεχθῶσιν. Ἀφ' οὗ δὲ εἶπε ταῦτα ὁ κῆρυξ, λέγεται ὅτι ὁ Κῦρος ἠρώτησε τοὺς παρευρεθέντας Ἕλληνας, τίνες ἄνθρωποι εἶνε οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ πόσοι κατὰ τὸ πλῆθος, οἵτινες παραγγέλλουσιν εἰς αὐτὸν ταῦτα. Ἀφ' οὗ δὲ ἔμαθεν, εἶπεν εἰς τὸν Σπαρτιάτην κήρυκα «δὲν ἐφοβήθην ἀκόμη μέχρι τοῦδε τοιούτους ἄνδρας, οἵτινες ἔχουσι χῶρον ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεώς των δημόσιον, εἰς τὸν ὁποῖον συναθροιζόμενοι ἐξαπατῶσιν ἀλλήλους ὀρκιζόμενοι· αὐτούς, ἐὰν ἐγὼ ὑγιαίνω, θὰ κάμω νὰ ὁμιλῶσιν οὐχὶ διὰ τὰ πάθη τῶν Ἰώνων, ἀλλὰ διὰ τὰ ἰδικά των». Εἶπε δὲ ὁ Κῦρος, διὰ νὰ κατηγορήσῃ πάντας τοὺς Ἕλληνας, τοῦτο, ὅτι ἔχουσιν ἀγορὰς καὶ ἀγοράζουσι καὶ πωλοῦσι· διότι οἱ Πέρσαι οὐδ' ὅλως συνειθίζουσι νὰ ἔχωσιν ἀγορὰς οὐδὲ ἀγοράζουσι καὶ πωλοῦσι. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἀναθέσας τὰς μὲν Σάρδεις εἰς τὸν Τάβαλον, ἄνδρα Πέρσην, τὸν δὲ χρυσὸν καὶ τοῦ Κροίσου καὶ τῶν ἄλλων Λυδῶν εἰς τὸν Πακτύην νά τον μεταφέρῃ, διευθύνετο εἰς τὰ Ἀγβάτανα, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Κροῖσον καὶ οὐδ' ὅλως συλλογιζόμενος τοὺς Ἴωνας. Διότι καὶ ἡ Βαβυλὼν ἦτο ἐμπόδιον εἰς αὐτὸν καὶ τὸ Βάκτριον ἔθνος καὶ οἱ Σάκαι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, ἐναντίον τῶν ὁποίων ὡδήγησεν αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸν στρατὸν, κατὰ δὲ τῶν Ἰώνων ἔπεμψε ἄλλον στρατηγόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

27. Ἀπόστασις Πακτύου καὶ ὑποταγὴ τῶν λαῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας

Καθὼς ἀνεχώρησεν ὁ Κῦρος ἐκ τῶν Σάρδεων, ὁ Πακτύης ἐπανέστησε τοὺς Λυδοὺς καὶ κατὰ τοῦ Ταβάλου καὶ κατὰ τοῦ Κύρου. Ἔχων δὲ πάντα τὸν χρυσὸν τὸν προερχόμενον ἐκ τῶν Σάρδεων, κατέβη εἰς τὰ παραθαλάσσια καὶ ἐμίσθωνεν ἐπικούρους καὶ ἔπειθε τοὺς ἀνθρώπους τῶν παραλίων νὰ στρατεύσωσι μετ' αὐτοῦ. Προχωρήσας δὲ κατὰ τῶν Σάρδεων, ἐπολιόρκει τὸν Τάβαλον κεκλεισμένον ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως. Ὁ δὲ Κῦρος, μαθὼν ταῦτα καθ' ὁδόν, εἶπε πρὸς τὸν Κροῖσον «Κροῖσε, ποῖον θὰ ἦτο τὸ τέλος τούτων, τὰ ὁποῖα γίνονται εἰς ἐμέ· ὡς φαίνεται οἱ Λυδοὶ δὲν θὰ παύσωσι καὶ εἰς ἐμὲ νὰ προξενῶσιν ἐνοχλήσεις καὶ αὐτοὶ νὰ ἔχωσι τοιαύτας. Φοβοῦμαι μή πως εἶνε κάλλιστον νὰ ἐξανδραποδίσω αὐτούς, διότι μοὶ φαίνεται ὅτι τώρα ἔχω πράξη ὁμοίως, ὡς ἐάν τις ἀπέκτεινε τὸν πατέρα καὶ ἐλυπήθη τὰ τέκνα αὐτοῦ. Οὕτω δὲ καὶ ἐγώ, ἀφ' οὗ ἔλαβον σέ, ὅστις εἶσαί τι περισσότερον παρὰ πατὴρ, παρέδωκα τὴν πόλιν εἰς αὐτοὺς τοὺς Λυδοὺς καὶ ἔπειτα κάθημαι καὶ ἀπορῶ διὰ τί ἀπεστάτησαν κατ' ἐμοῦ». Ὁ μὲν Κῦρος λοιπὸν ἔλεγεν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐσκέπτετο, ὁ δὲ Κροῖσος, φοβηθεὶς μή πως ἀναστατώσῃ τὰς Σάρδεις, ἀπήντησεν «ὦ βασιλεῦ, ὅσα εἶπες, ὅπως ἔπρεπε τὰ εἶπες· σὺ ὅμως μὴ θυμώνῃς τόσον μηδὲ νὰ ἀναστατώσῃς πλιν ἀρχαίαν, ἥτις δὲν πταίει καὶ δι' ὅσα πρότερον ἔγειναν καὶ δι' ὅσα τώρα· διότι τὰ μὲν πρωτη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τερινὰ ἐγὼ ἔπραξα καὶ ἐγὼ τὰ ἐπλήρωσα, διὰ δὲ τὰ παρόντα ἂς τιμωρηθῇ ὁ Πακτύης, εἰς τὸν ὁποῖον παρέδωκας τὰς Σάρδεις, διότι οὗτος εἶνε ὁ ἀδικῶν. Τοὺς δὲ Λυδοὺς συγχώρησε καὶ, διὰ νὰ μὴ ἀποστατήσωσι πλέον καὶ διὰ νὰ μὴ ἦνε ἐπίφοβοι, πέμψε ἀνθρώπους καὶ διάταξε νὰ μὴ ἔχωσι πολεμικὰ ὅπλα, νὰ φορῶσιν ὑπὸ τὰ ἐνδύματά των χιτῶνας καὶ εἰς τοὺς πόδας των κοθόρνους καὶ νὰ μανθάνωσι τοὺς παῖδάς των νὰ κιθαρίζωσι, νὰ τραγῳδῶσι καὶ νὰ ἐμπορεύωνται. Καὶ ταχέως, ὦ βασιλεῦ, θὰ ἴδῃς αὐτοὺς νὰ γείνωσι γυναῖκες ἀντὶ ἀνδρῶν, ὥστε οὐδ' ὅλως θὰ φοβῆσαι τοῦ λοιποῦ μὴ ἀποστατήσωσιν».

Ὁ δὲ Κῦρος, εὐχαριστηθεὶς διὰ τὴν συμβουλὴν ταύτην καὶ καταπραΰνας τὸν θυμόν του, ἐπείσθη εἰς τοὺς λόγους του. Καλέσας δε τὸν Μῆδον Μαζάρη, παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν νὰ εἴπῃ ταῦτα εἰς τοὺς Λυδοὺς καὶ τοὺς μὲν ἄλλους, ὅσοι μετὰ τῶν Λυδῶν ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Σάρδεων, νὰ ἐξανδραποδίσῃ, αὐτὸν δὲ τὸν Πακτύην διὰ παντὸς τρόπου νὰ φέρῃ ἐνώπιόν του ζῶντα. Ὁ δὲ Πακτύης, μαθὼν ταῦτα, ἔφυγεν εἰς τὴν Κύμην, ἐκεῖθεν εἰς τὴν Μυτιλήνην καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὴν Χίον. Οἱ δὲ Χῖοι παρέδωκαν αὐτὸν εἰς τοὺς Πέρσας ἀντὶ ἀμοιβῆς καὶ οἱ Πέρσαι ἐφυλάκισαν αὐτὸν, θέλοντες νά τον παρουσιάσωσιν εἰς τὸν Κῦρον. Ὁ δὲ Μαζάρης, ὡς διετάχθη, ἐξηνδραπόδισε τοὺς συμμαχήσαντας μετὰ τῶν Λυδῶν πάντας καὶ εἶπεν εἰς τοὺς Λυδοὺς ὅσα παρηγγέλθη. Λεηλατῶν δὲ τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἀπέθανεν αἰφνιδίως. Διάδοχος τούτου ἦτο ὁ Ἅρπαγος, ὁ μετὰ τοῦ Κύρου καταλύσας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν βασιλείαν τοῦ Ἀστυάγους. Οὗτος δὲ ἐξηκολούθησε τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἑλλήνων, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν Φωκαιεῖς καὶ ἄλλοι, ἐπειδὴ δὲν ἠνείχοντο τὴν ὑποδούλωσιν, ἐμβάντες εἰς τὰ πλοῖα μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, ἀνεχώρησαν εἰς ξένας χώρας, ἄλλοι δὲ μετὰ κρατερὸν ἀγῶνα ὑπέκυψαν εἰς τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας καὶ μόνοι οἱ Μιλήσιοι κατώρθωσαν νὰ συνθηκολογήσωσι μετὰ τοῦ Κύρου καὶ νὰ διατηρήσωσιν ἀνεξαρτησίαν τινά. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἅρπαγος ἐτράπη εἰς τὴν ὑποδούλωσιν καὶ τῶν ἄλλων τῆς μικρᾶς Ἀσίας λαῶν, ἐν ᾧ αὐτὸς ὁ Κῦρος προεχώρει, καταστρέφων τὰ πάντα, εἰς τὴν ἄνω Ἀσίαν καὶ ἤδη ἐπετέθη κατὰ τοῦ κράτους τῶν Ἀσσυρίων.

28. Βαβυλών

Ἡ Ἀσσυρία ἔχει πολλὰς καὶ μεγάλας πόλεις, ἀλλὰ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πρωτευούσης αὐτῆς Νίνου ὀνομαστοτάτη καὶ ἰσχυροτάτη πασῶν αὐτῆς τῶν πόλεων ἦτο ἡ Βαβυλών, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἦσαν καὶ τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως. Ἡ Βαβυλὼν κεῖται ἐν μεγάλῃ πεδιάδι, ἔχει σχῆμα τετράγωνον, τοῦ ὁποίου ἕκαστον μέτωπον ἔχει μῆκος 120 στάδια, ὥστε ἡ περίμετρος τῆς πόλεως εἶνε 480 σταδίων. Ἦτο δὲ κεκοσμημένη, ὅπως οὐδεμία ἄλλη πόλις, ἐξ ὅσων ἡμεῖς ἠξεύρομεν. Πρῶτον μὲν περιβάλλει αὐτὴν τάφρος βαθεῖα καὶ εὐρεῖα, πλήρης ὕδατος, μετὰ δὲ ταύτην τεῖχος πεντήκοντα μὲν βασιλι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κῶν πήχεων[1] κατὰ τὸ πλάτος, διακοσίων δὲ κατὰ τὸ ὕψος. Τὸ δὲ τεῖχος ἔγεινε κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον. Ἐν ᾧ ἔσκαπτον τὴν τάφρον, συγχρόνως κατεσκεύαζον πλίνθους ἐκ τοῦ ἐξ αὐτῆς ἐξαγομένου χώματος, ἀφ' οὗ δὲ ἀνέσυραν ἱκανὰς πλίνθους, ἔψησαν αὐτὰς ἐντὸς καμίνων· καὶ δι' αὐτῶν κατεσκεύασαν πρῶτον μὲν τὰ τοιχώματα τῆς τάφρου, δεύτερον δὲ αὐτὸ τὸ τεῖχος, μεταχειριζόμενοι θερμὴν ἄσφαλτον καὶ ἀνὰ τριάκοντα σειρὰς πλίνθων στρώνοντες καλαμωτάς. Ἐπάνω δὲ τοῦ τείχους παρὰ τὰ χείλη ἔκτισαν μονώροφα οἰκήματα, ἐστραμμένα ἀνὰ δύο ἀπέναντι ἀλλήλων. Ἀφῆκαν δὲ εἰς τὸ μέσον τόσον τόπον ὥστε νὰ διέρχηται τέθριππος ἅμαξα. Περὶξ δὲ τοῦ τείχους εἶνε ἑκατὸν πύλαι, πᾶσαι χαλκαῖ, ἔχουσαι χαλκοῦς καὶ τοὺς παραστάτας καὶ τὰ ὑπέρθυρα. Εἰς ἀπόστασιν δὲ ὀκτὼ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς Βαβυλῶνος ὑπάρχει ἄλλη πόλις, ὀνομαζομένη Ἶς[2]. Ἐνταῦθα εἶνε καὶ ὁμώνυμος τῇ πόλει μικρὸς ποταμός, ὅστις ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐφράτην. Οὗτος ὁ Ἶς ἀναδίδει μετὰ τοῦ ὕδατος πολλοὺς θρόμβους ἀσφάλτου καὶ ἐντεῦθεν ἐκομίσθη ἡ ἄσφαλτος διὰ τὸ τεῖχος τῆς Βαβυλῶνος. Ἡ πόλις χωρίζεται εἰς τὸ μέσον διὰ τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου, ὅστις, πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων τῶν Ἀρμενίων, εἶνε μέγας, βαθὺς καὶ ταχύς, ἐκβάλλει δὲ εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν[3]. Καὶ τὸ ἓν καὶ τὸ ἄλλο τεῖχος

1 Ἐνταῦθα ἐννοεῖ Βαβυλωνίους πήχεις. Ὁ Ἑλληνικὸς πῆχυς εἶνε 463 χιλιοστὰ τοῦ μέτρου· οὗτος δὲ εἶνε μεγαλείτερος τοῦ Ἑλληνικοῦ κατὰ τρεῖς δακτύλους καὶ ἰσοδυναμεῖ μὲ 233‴.

2 Σήμερον λέγεται Χίτ. 3 Νῦν Περσικὸν κόλπον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔφθανε μέχρι τοῦ ποταμοῦ, ἐκεῖ ἐκάμπτετο πρὸς τὰ ἐντὸς καὶ ἐξηκολούθει μέχρι τινὸς κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ· μετὰ δὲ τὴν καμπὴν ταύτην τοῦ τείχους παρετείνετο πρόχωμα ἐξ ὀπτῶν πλίνθων ἄνευ πηλοῦ καὶ ἐπὶ τῶν δύο ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ· αὕτη δὲ ἡ πόλις ἦτο πλήρης οἰκιῶν τριωρόφων καὶ τετρωρόφων, ἔχει ὁδοὺς εὐθείας, ἄλλας μὲν παραλλήλους πρὸς τὸν ποταμὸν, ἄλλας δὲ ἐπικαρσίας, αἵτινες φθάνουσι μέχρι τοῦ ποταμοῦ. Εἰς τὸ ἄκρον δὲ ἑκάστης ἐπικαρσίας ὁδοῦ ἐπὶ τοῦ παρὰ τὸν ποταμὸν προχώματος ἦσαν μικραὶ θύραι ἐνῳκοδομημέναι, τοσαῦται ὅσοι οἱ δρόμοι. Ἦσαν δὲ καὶ αὗται χαλκαῖ καὶ ἔφερον εἰς αὐτὸν τὸν ποταμόν. Τοῦτο λοιπὸν τὸ τεῖχος ἦτο θώραξ τῆς πόλεως, ἔσωθεν δὲ ἦτο καὶ ἄλλο τεῖχος οὐχὶ πολὺ ἀσθενέστερον τοῦ ἄλλου, στενώτερον ὅμως. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἑνὸς τμήματος τῆς πόλεως ἦσαν τὰ ἀνάκτορα ἐντὸς περιβόλου μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ, ἐντὸς δὲ τοῦ ἑτέρου τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ Βήλου χαλκόπυλον, τετράγωνον, ἔχον ἔκτασιν δύο τετραγωνικῶν σταδίων. Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱεροῦ ἦτο ᾠκοδομημένος πύργος στερεὸς ἑνὸς τετραγωνικοῦ σταδίου καὶ ἐπὶ τούτου ἄλλος πύργος καὶ ἐπὶ τούτου πάλιν ἄλλος καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρις ὀκτὼ πύργων. Ἡ ἀνάβασις δὲ εἰς αὐτοὺς γίνεται ἔξωθεν, γύρωθεν περὶ ὅλους τοὺς πύργους. Κατὰ δὲ τὸ μέσον τῆς ἀναβάσεως ὑπάρχει κατάλυμα καὶ καθίσματα ἀναπαυτικὰ, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ ἀναβαίνοντες καθίζουσι καὶ ἀναπαύονται Εἰς δὲ τὸν τελευταῖον πύργον ὑπάρχει μέγας ναὸς, ἐντὸς δέ τοῦ ναοῦ κεῖται μεγάλη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κλίνη καλῶς ἐστρωμένη καὶ πλησίον τράπεζα χρυσῆ· οὐδὲν δὲ ἄγαλμα ὑπάρχει ἐκεῖ οὐδὲ διαμένει ἄνθρωπος τὴν νύκτα, εἰ μὴ μία μόνη γυνὴ ἐκ τῶν ἐντοπίων, τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἐκλέξῃ ἐκ πασῶν ὁ θεὸς, ὡς λέγουσιν οἱ Χαλδαῖοι, οἱ ἱερεῖς τοῦ θεοῦ τούτου. Λέγουσι δὲ οἱ αὐτοὶ, ἀλλ' ἐγὼ δέν το πιστεύω, ὅτι αὐτὸς ὁ θεὸς ἔρχεται εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀναπαύεται ἐπὶ τῆς κλίνης. Τοῦ ἐν Βαβυλῶνι ἱεροῦ ὑπάρχει καὶ ἄλλος κάτω ναὸς, ὅπου εὑρίσκεται ἄγαλμα τοῦ θεοῦ καθημένου μέγα, χρυσοῦν, καὶ πλησίον τράπεζα μεγάλη χρυσῆ· καὶ τὸ βάθρον καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ εἶνε χρυσοῦς ἀξίας ὀκτακοσίων ταλάντων, ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι. Ἔξω δὲ τοῦ ναοῦ εἶνε βωμὸς χρυσοῦς· εἶνε δὲ καὶ ἄλλος βωμὸς μέγας, ὅπου θυσιάζονται τὰ τέλεια τῶν προβάτων· διότι ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ βωμοῦ δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον νὰ θυσιάζωσιν εἰ μὴ μόνον τὰ γαλαθηνά. Ὅταν δὲ κατ' ἔτος τελῶσι τὴν ἑορτὴν τοῦ θεοῦ τούτου, καίουσιν ἐπὶ τοῦ μεγαλειτέρου βωμοῦ οἱ Χαλδαῖοι χίλια τάλαντα λιβανωτοῦ[1]. Ἦτο δὲ τότε ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τούτου καὶ ἀνδριὰς 12 πήχεων, χρυσοῦς, στερεὸς· ὑπάρχουσι δὲ καὶ πολλὰ ἰδιαίτερα ἀφιερώματα.

29. Σεμίραμις καὶ Νίτωκρις

Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μὲν ὑπῆρξαν βασιλεῖς, περὶ τῶν ὁποίων ἀλλαχοῦ θέλω ἀναφέρῃ, οἱ ὁποῖοι

1. Δέκα πέντε χιλιάδες ὀκάδες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ τὰ τείχη ἐκόσμησαν καὶ τὰ ἱερά, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ γυναῖκες δύο καὶ ἡ μὲν τούτων ἐβασίλευσε πρότερον τῆς ἄλλης πέντε γενεὰς καὶ ἐκαλεῖτο Σεμίραμις. Αὕτη ἔκαμεν ἀξιοθέατα προχώματα εἰς τὴν πεδιάδα, διότι ὁ ποταμὸς συνήθως ἐπλημμύρει τὴν πεδιάδα πᾶσαν· ἡ δὲ μετὰ ταύτην γενομένη βασίλισσα ὠνομάζετο Νίτωκρις, ἦτο δὲ συνετωτέρα τῆς προηγουμένης καὶ μνημεῖα πολλὰ ἀφῆκεν. Οὕτως ἔκαμεν ἑλικοειδῆ τὸν Εὐφράτην, ὅστις πρότερον ἔρρεεν εὐθὺς, ὀρύξασα διώρυχας. Προσέτι ἀνήγειρε δύο μεγάλα προχώματα θαυμαστὰ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ ὕψος καὶ εἰς τὸ ἓν καὶ εἰς τὸ ἄλλο χεῖλος τοῦ ποταμοῦ· πολὺ δὲ βορειότερον τῆς Βαβυλῶνος κατεσκεύασε δεξαμενὴν ὀλίγον μακρὰν τοῦ ποταμοῦ, διὰ νὰ δέχηται τὰ λιμνάζοντα ὕδατα, ἔσκαψε δὲ μέχρις οὗ εὗρεν ὕδωρ· εἶχε δὲ ἡ δεξαμενὴ περίμετρον 420 σταδίων· τὸ δὲ ἐξαγόμενον χῶμα ἔρριπτε παρὰ τὰ χείλη τοῦ ποταμοῦ, ἔπειτα μετέφερε λίθους καὶ ἔκτισε περὶ αὐτὴν κρηπῖδα.

Ταῦτα δὲ ἔπραξεν, διὰ νὰ ἦνε ὁ ποταμὸς βραδύτερος, διότι προσέκοπτεν εἰς πολλὰς καμπὰς, καὶ διὰ νὰ ἦνε δύσκολος ὁ πλοῦς εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ μετὰ τὸν πλοῦν νὰ ἀναγκάζηταί τις νὰ περιέρχηται τὴν ἐκτεταμένην περίοδον τῆς λίμνης. Εἰργάζετο δὲ ἐκεῖ ὅπου ἦσαν αἱ στεναὶ δίοδοι καὶ ὁ συντομώτερος δρόμος, τὸν ὁποῖον ἠδύνατο νὰ κάμῃ τις ἐρχόμενος ἐκ τῆς Μηδίας, διὰ νὰ μὴ συγκοινωνῶσιν οἱ Μῆδοι καὶ μανθάνωσι τὰ πράγματα τῆς χώρας. Ταῦτα δὲ κατεσκεύασε διὰ τῆς ἐξορύξεως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χωμάτων ἐκ τοῦ βάθους· παρενέθεσε δὲ μεταξὺ τῶν προχωμάτων τὰ ἑξῆς· ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων ἔπρεπέ τις νὰ διαβαίνῃ ἐκ τοῦ ἑνὸς τμήματος εἰς τὸ ἄλλο διὰ πλοίου καὶ τοῦτο νομίζω ἦτο ὀχληρὸν· αὕτη δὲ καὶ τοῦτο προεῖδε· διότι, ἀφ' οὗ κατεσκεύασε τὴν λίμνην, ἔκοψε λίθους περιμήκεις· καθὼς δὲ οἱ λίθοι ἦσαν ἕτοιμοι καὶ ἐσκάφη ἡ δεξαμενὴ, διηύθυνε τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ εἰς αὐτὴν καὶ ἡ ἀρχαία κοίτη τοῦ ποταμοῦ ἐξηράνθη· τότε τὰ χείλη τοῦ ποταμοῦ, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἦτο ἡ πόλις, καὶ τὰς καταβάσεις, αἵτινες ἔφερον ἐκ τῶν θυρῶν εἰς τὸν ποταμὸν, ἀνῳκοδόμησε μὲ ὀπτὰς πλίνθους, ὅπως ἦτο καὶ τὸ τεῖχος· εἰς δὲ τὸ μέσον τῆς πόλεως ἔκτισε γέφυραν μὲ τοὺς λίθους, τοὺς ὁποίους ἐξώρυξε, συνδέσασα αὐτοὺς μὲ σίδηρον καὶ μόλυβδον· ἐξήπλωνε δὲ τὴν ἡμέραν ἐπὶ τῆς γεφύρας ξύλα τετράγωνα, διὰ νὰ διαβαίνωσιν οἱ Βαβυλώνιοι, τὰς δὲ νύκτας ἀφήρουν τὰ ξύλα ταῦτα, διὰ νὰ μὴ διέρχωνται καὶ κλέπτωσιν ἀλλήλους. Ἀφ' οὗ δὲ ἡ λίμνη ἐπληρώθη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἡ γέφυρα κατεσκευάσθη, ἐξήγαγε τὸν ποταμὸν ἐκ τῆς λίμνης εἰς τὴν ἀρχαίαν του κοίτην· Ἡ αὐτὴ δὲ βασίλισσα ἐμηχανεύθη καὶ τοιαύτην τινὰ ἀπάτην: ὑπεράνω τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, αἵτινες ἐσυχνάζοντο περισσότερον, κατεσκεύασε τάφον δι' ἑαυτὴν μετέωρον, ἔγραψε δὲ εἰς τὸν τάφον ταῦτα τὰ γράμματα. «Ἐάν τις τῶν μετ' ἐμὲ γινομένων βασιλέων τῆς Βαβυλῶνος στερηθῇ χρημάτων, ἂς ἀνοίξῃ τὸν τάφον καὶ ἂς λάβῃ ὅσα θέλει χρήματα· νὰ μή τον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀνοίξῃ ὅμως χωρὶς νὰ στερῆται, διότι δὲν θά τῳ ἀποβῇ εἰς καλόν». Οὗτος ὁ τάφος ἦτο ἀκίνητος, ἕως οὗ περιῆλθεν ἡ βασιλεία εἰς τὸν Δαρεῖον. Ὁ δὲ Δαρεῖος ἐνόμισεν ὅτι εἶνε κακὸν νὰ μὴ μεταχειρίζωνται τὰς πύλας ταύτας καὶ, ἐν ᾧ τὰ χρήματα κάθηνται ἄχρηστα καὶ αὐτὰ τὰ ἴδια ἐπικαλοῦνται πάντα ἄνθρωπον νὰ λάβῃ, νὰ μὴ λάβῃ τις αὐτά. Τὰς δὲ πύλας ταύτας οὐδ' ὅλως μετεχειρίζοντο ἐκ φόβου, διότι εὑρίσκετο ὁ νεκρὸς ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ διερχομένου. Ἀνοίξας δὲ τὸν τάφον χρήματα μὲν δὲν εὗρεν, εὗρεν ὅμως τὸν νεκρὸν καὶ τὰ γράμματα λέγοντα ταῦτα «ἐὰν δὲν ἦσο ἄπληστος χρημάτων καὶ αἰσχροκερδής, δὲν θὰ ἤνοιγες τοὺς τάφους τῶν νεκρῶν».

30. Ἅλωσις τῆς Βαβυλῶνος ὑπὸ Κύρου.

Ὁ Κῦρος λοιπὸν ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς γυναικὸς ταύτης, ὅστις ἐβασίλευε τῶν Ἀσσυρίων καὶ ὠνομάζετο, ὡς καὶ ὁ πατήρ του, Λαβύνητος. Ὁ μέγας δὲ βασιλεὺς ἐκστρατεύει, ἔχων ἱκανὴν προμήθειαν τροφίμων καὶ ζῴων, εἶχε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ὕδωρ τοῦ Χοάσπου ποταμοῦ, ὅστις ῥέει πλησίον τῶν Σούσων, διότι τούτου μόνου τοῦ ποταμοῦ πίνει ὕδωρ ὁ βασιλεὺς καὶ οὐδενὸς ἄλλου. Τὸ ὕδωρ τοῦτο βράζουσι καὶ μεταφέρουσιν αὐτὸ πανταχοῦ, ὅπου πηγαίνει ὁ βασιλεύς, ἐντὸς ἀργυρῶν ἀγγείων πολλαὶ τετράτροχοι ἅμαξαι ἀκολουθοῦ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σαι καὶ συρόμεναι ὑπὸ ἡμιόνων. Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι, μαθόντες ὅτι ἔρχεται κατ' αὐτοῦ ὁ Κῦρος, ἐξῆλθον τῆς πόλεως καὶ περιέμενον αὐτόν. Ὅτε δὲ ἔφθασε πλησίον τῆς πόλεως, οἱ Βαβυλώνιοι συνεπλάκησαν πρὸς αὐτὸν καὶ ἡττηθέντες κατεκλείσθησαν ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἐπειδὴ δὲ εἶχον μάθη καὶ ἔβλεπον ὅτι ὁ Κῦρος ἐπεχείρει δραστηρίως κατὰ παντὸς ἔθνους, ἀπὸ πρωτήτερα εἰσήγαγον τρόφιμα διὰ πολλὰ ἔτη. Διὰ τοῦτο οὗτοι μὲν δὲν ἐθεώρησαν σπουδαίαν τὴν πολιορκίαν, ὁ δὲ Κῦρος ἠπόρει, διότι πολὺς χρόνος παρήρχετο καὶ δὲν εἶχε προχωρήση δι' ὅλου ἡ ἐπιχείρησις. Ἐν ᾧ λοιπὸν ἠπόρει, εἴτε ἄλλος συνεβούλευσεν αὐτὸν εἴτε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐπενόησε τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ, ἐξετέλεσε τὰ ἑπόμενα: ἐτοποθέτησε τὸ μὲν κύριον σῶμα τοῦ στρατοῦ εἰς τὸ μέρος, ὅπου ὁ ποταμὸς εἰσβάλλει εἰς τὴν πόλιν, ἄλλο δὲ τμῆμα εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος, ἐκεῖ, ὅπου ἐξέρχεται τῆς πόλεως ὁ ποταμός· διέταξε δὲ τοὺς στρατιώτας νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ὅταν ἴδωσιν ὅτι τὰ ὕδατα κατέβησαν καὶ ὁ ποταμὸς ἔγεινε διαβατός. Ἔπειτα αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ ἀχρήστου μέρους τοῦ στρατεύματος· φθάσας δὲ εἰς τὴν λίμνην, ὅπου ἡ Νίτωκρις εἶχε κάμη τὰ ἔργα, περὶ τῶν ὁποίων εἴπομεν, ἔκαμνε τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Κῦρος, ἔστρεψε πρὸς τὴν λίμνην τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ διὰ διώρυχος καὶ οὕτως ἡ ἀρχαία κοίτη αὐτοῦ ἔγεινε διαβατή. Οἱ δὲ Πέρσαι, τοὺς ὁποίους ὁ Κῦρος εἶχε τοποθετήση ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ πλησίον τῆς πόλεως, καθὼς εἶδον ὅτι τὰ ὕδατα κατέβησαν τόσον, ὥστε νὰ φθάνωσι μόνον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μέχρι σχεδὸν τοῦ γόνατος τοῦ εἰσερχομένου εἰς τὸν ποταμόν, εἰσέβαλον εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ἐὰν μὲν λοιπὸν οἱ Βαβυλώνιοι ἤθελον ὑποπτεύσῃ ἢ μάθει τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔπραξεν ὁ Κῦρος, ἠδύναντο νὰ ἀφήσωσι τοὺς Πέρσας νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔπειτα κακὴν κακῶς νὰ καταστρέψωσιν αὐτούς. Διότι, ἀφ' οὗ ἤθελον κατακλείσῃ ὅλας τὰς θυρίδας, αἵτινες φέρουσιν εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ ἀναβῇ ἐπὶ τῶν προχωμάτων, τὰ ὁποῖα ὑψοῦνται παρὰ τὰ χείλη τοῦ ποταμοῦ, θὰ συνελάμβανον αὐτοὺς ὡς ἐντὸς κλωβίου· τώρα ὅμως οἱ Πέρσαι παρουσιάσθησαν εἰς αὐτοὺς ἐξαίφνης. Ἕνεκα δὲ τοῦ μεγέθους τῆς πόλεως, ὡς λέγουσιν οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ἐν ᾧ οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ ἄκρα τῆς πόλεως εἶχον ἤδη κυριευθεὶ, οἱ κατοικοῦντες τὸ μέσον οὐδὲν ἔμαθον, διότι ἔτυχε νὰ ἑορτάζωσι καὶ ἐχόρευον κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην καὶ διεσκέδαζον, τὰ ὁποῖα διέκοψαν, εὐθὺς καθὼς ἔμαθον τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν. Οὕτω λοιπὸν τότε κατὰ πρώτην φορὰν ἐκυριεύθη ἡ Βαβυλών.

31. Πλοῦτος τῆς Βαβυλωνίας.

Πόσος ἦτο ὁ πλοῦτος τῶν Βαβυλωνίων θέλω δηλώσῃ καὶ δι' ἄλλων πολλῶν καὶ μάλιστα διὰ τούτου· πάντες οἱ ὑπήκοοι τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐκ πάντων τῶν μερῶν, τῶν ὁποίων ἄρχει, ἐκτὸς τῶν φόρων προσφέρουσι τὴν τροφὴν αὐτοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ. Πρὸς τοῦτο δὲ εἶνε διηρημένη ἡ χώρα εἰς διαμερίσματα καὶ ἕκαστον προσφέρει τὸ ἀνάλογόν του. Προσφέρει λοιπὸν ἡ μὲν Βαβυλωνία χώρα μόνη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ τρόφιμα τῶν 4 μηνῶν τοῦ ἔτους, πᾶσα δὲ ἡ λοιπὴ Ἀσία τὰ τῶν λοιπῶν ὀκτώ. Οὕτω λοιπὸν ἡ Ἀσσυρία παράγει τὸ τρίτον τῶν προϊόντων τῆς ἄλλης Ἀσίας καὶ ἡ θέσις κυβερνήτου τῆς χώρας ταύτης ἢ σατράπου, καθὼς ὀνομάζουσιν αὐτὸν οἱ Πέρσαι, εἶνε σπουδαιοτάτη πασῶν. Οὕτως ὁ Τριτανταίχμης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρταβάζου, ὅστις εἶχε τὴν θέσιν ταύτην παρὰ τοῦ βασιλέως, εἶχεν εἰσόδημα καθ' ἑκάστην ἡμέραν πλήρη ἀρτάβην ἀργυρίου (ἡ δὲ ἀρτάβη εἶνε μέτρον περσικὸν, τὸ ὁποῖον χωρεῖ ἕνα μέδιμνον[1] Ἀττικὸν καὶ 3 φοίνικας περιπλέον)· εἶχε δὲ πρὸς τούτοις ἵππους ἰδιαιτέρους ἐκτὸς τῶν πολεμικῶν ὀκτακοσίους ἄρρενας καὶ 16 χιλιάδας θηλειῶν· ἔτρεφε δὲ καὶ τοσοῦτο πλῆθος ἰνδικῶν κυνῶν, ὥστε τέσσαρες μεγάλαι κῶμαι ἐκ τῶν κειμένων εἰς τὴν πεδιάδα δὲν ἐπλήρωνον φόρον, ἀλλ' ὑπεχρεοῦντο νὰ παρέχωσι τὴν τροφὴν εἰς τοὺς κύνας.

Εἰς τὴν Ἀσσυρίαν βρέχει ὀλίγον· ποτίζουσι δὲ τὰς ῥίζας τοῦ σίτου διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ· οὕτω δὲ αὐξάνουσι τὰ σπαρτὰ καὶ μεστώνει ὁ καρπός· τὸ δὲ πότισμα γίνεται διὰ τῆς χειρὸς ἢ διὰ μηχανῶν καὶ οὐχί, ὅπως ἐν Αἰγύπτῳ, ὅπου ὁ Νεῖλος ὑπερχειλίζει καὶ πλημμυρεῖ τοὺς ἀγρούς. Ὅλον δὲ τὸ ἔδαφος τῆς Βαβυλωνίας, ὡς καὶ ἡ Αἴγυπτος, διατέμνεται ὑπὸ διωρύχων· ἡ μεγίστη τούτων εἶνε πλωτὴ καὶ διευθύνεται ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου

1 Ὁ μέδιμνος εἶχε 48 χοίνικας, ἕκαστος χοῖνιξ ἰσοῦτο μὲ 324 δράμια.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὸν Τίγριν, πλησίον τοῦ ὁποίου ἦτο ἐκτισμένη ἡ πόλις Νίνος. Ἐκ πασῶν δὲ τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας γιγνώσκομεν, αὕτη εἶνε ἡ ἀρίστη εἰς τὴν παραγωγὴν δημητριακῶν καρπῶν, περὶ δὲ τῶν ἄλλων δένδρων, συκῆς, ἀμπέλου, ἐλαίας, δὲν ἐδοκίμασαν νὰ ἴδωσιν ἂν ἡ χώρα εἶνε ἐπιδεκτική, διὰ τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς ὅμως εἶνε τόσον γόνιμος, ὥστε παράγει διακόσια εἰς τὸ ἕν, εἰς εὐνοϊκὰς δὲ περιστάσεις ἡ παραγωγὴ φθάνει καὶ μέχρι τριακοσίων. Αὐτοῦ τὰ φύλλα τοῦ σίτου καὶ τῆς κριθῆς γίνονται πλατέα τέσσαρα δάκτυλα. Πόσον δὲ ὕψος λαμβάνει τὸ στέλεχος τοῦ κέγχρου καὶ τοῦ σησάμου, ἂν καί το ἠξεύρω, δὲν θέλω ἀναφέρῃ, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι, ὅσοι δὲν ὑπῆγον εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, δὲν πιστεύουσι καὶ τὰ εἰρημένα περὶ τῶν καρπῶν. Οἱ κάτοικοι δὲν μεταχειρίζονται τὸ ἐκ τοῦ καρποῦ τῆς ἐλαίας ἔλαιον, ἀλλὰ τὸ ἐκ τῶν σησάμων. Εἰς πᾶσαν δὲ τὴν πεδιάδα οἱ φοίνικες εἶνε αὐτοφυεῖς, οἱ περισσότεροι δὲ αὐτῶν εἶνε καρποφόροι καὶ ἐκ τῶν καρπῶν κατασκευάζουσιν οἱ κάτοικοι καὶ φαγητὰ καὶ οἶνον καὶ μέλι. Καλλιεργοῦσι δὲ τοὺς φοίνικας, ὅπως καὶ τὰς συκᾶς· τὸν καρπὸν δὲ τῶν φοινίκων, τοὺς ὁποίους οἱ Ἕλληνες καλοῦσιν ἀρσενικούς, προσδένουσιν εἰς τοὺς καρποὺς τῶν βαλανηφόρων φοινίκων, διὰ νὰ πηγαίνωσιν οἱ σκνίπες οἱ εὑρισκόμενοι ἐπὶ τοῦ ἀρσενικοῦ καρποῦ καὶ εἰσδύωσιν εἰς τὸν θηλυκὸν, δῆλ. εἰς τὴν βάλανον, νά την ὡριμάζωσι καί την ἐμποδίζωσι νὰ πίπτῃ, διότι οἱ ἀρσενικοὶ φοίνικες φέρουσιν ἐντὸς τῶν καρπῶν σκνίπας, καθὼς αἱ ἄγριαι συκαῖ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

32. Πλοῦς τοῦ Εὐφράτου.

Τὰ πλοῖα τῶν Βαβυλωνίων εἶνε πάντα κυκλοτερῆ καὶ σκύτινα, κατέρχονται δὲ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν μέχρι τῆς Βαβυλῶνος. Κατασκευάζουσι δὲ ταῦτα οὕτως· ἐν Ἀρμενίᾳ πρὸς βορρᾶν τῶν Ἀσσυρίων κόπτουσιν ἰτέας καὶ ἐξ αὐτῶν κατασκευάζουσι τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου, πέριξ δὲ αὐτῶν ἔξωθεν προσαρμόζουσι δέρματα παρεσκευασμένα, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸ ἔδαφος καὶ τὰ τοιχώματα τοῦ πλοίου, χωρὶς νὰ σχηματίζωσιν οὔτε πρύμναν οὔτε πρῴραν. Τὰ πλοῖα ταῦτα εἶνε κυκλοτερῆ ὡς ἀσπίδες, γεμίζουσι δὲ αὐτὰ καλαμίων, ἔπειτα δὲ γεμίζουσι φορτίων καὶ καταβαίνουσι δι' αὐτῶν τὸν ποταμόν. Τὸ φορτίον αὐτῶν ἀποτελεῖται ἐκ διαφόρων ἐμπορευμάτων, μάλιστα δὲ ἐκ πίθων, τοὺς ὁποίους πληροῦσιν οἴνου ἐκ φοίνικος. Δύο δὲ ἄνδρες ὀρθοὶ ἱστάμενοι διευθύνουσι τὸ πλοῖον, κρατοῦντες ἕκαστος κωπίον, καὶ ὁ μὲν σύρει πρὸς τὰ ἔσω τὸ ἰδικόν του, ὁ δὲ ἄλλος ὠθεῖ πρὸς τὰ ἔξω, διὰ νὰ πηγαίνῃ τὸ πλοῖον πάντοτε ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ποταμοῦ. Κατασκευάζουσι δὲ τὰ πλοῖα ταῦτα καὶ πολὺ μεγάλα καὶ μικρότερα. Τὰ μέγιστα δὲ αὐτῶν ἔχουσι χωρητικότητα καὶ 5 χιλιάδων ταλάντων[1]. Ἕκαστον πλοῖον ἔχει ἐντὸς καὶ ἕνα ὄνον ζῶντα, τὰ δὲ μεγαλείτερα καὶ περισσοτέρους. Ὅταν δὲ φθάσωσιν εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ πωλήσωσι τὸ φορτίον, πωλοῦσι τὸν σκελετὸν τοῦ πλοίου καὶ τὰ καλάμια

1 Ἓν τάλαντον βάρους ἰσοδυναμεῖ μὲ 20 ὀκ. καὶ 180 δράμια.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πάντα, τὰ δὲ δέρματα φορτώνουσιν ἐπὶ τῶν ὄνων καὶ ἐπιστρέφουσι διὰ ξηρᾶς εἰς τὴν Ἀρμενίαν, διότι εἶνε ἀδύνατον νὰ ἀναπλεύσωσι τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ, διότι εἶνε ὁρμητικόν· διὰ ταῦτα κατασκευάζουσι καὶ τὰ πλοῖα οὐχὶ ἐκ ξύλου, ἀλλ' ἐκ δερμάτων. Ὅταν δὲ οἱ ὀνηλάται οὗτοι ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν Ἀρμενίαν, κατασκευάζουσιν ἄλλα πλοῖα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

33. Ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν Βαβυλωνίων.

Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἐνδύονται οὕτω· φοροῦσι λινοῦν ποδήρη χιτῶνα καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἄλλον χιτῶνα μάλλινον καὶ ἄνωθεν τούτου περιβάλλονται χλαινίδιον (μανδύαν) λευκόν· ὑποδύονται δὲ ὑποδήματα ἐγχώρια, ὅμοια πρὸς τὰς ἐμβάδας τῶν Βοιωτῶν· ἀφίνουσι δὲ μακρὰς κόμας καὶ περιδένουσι τὰς κεφαλὰς διὰ μιτρῶν (μὲ σαρίκια), ἀλείφουσι δὲ ὅλον τὸ σῶμα διὰ μύρων· ἕκαστος δὲ ἔχει σφραγῖδα καὶ σκῆπτρον χειροποίητον· ἐφ' ἑκάστου δὲ σκήπτρου εἶνε κατεσκευασμένον ἢ μῆλον ἢ ῥόδον ἢ κρίνον ἢ ἀετὸς ἢ ἄλλο τι· διότι δὲν εἶνε συνήθεια νὰ φέρωσι ῥάβδον ἄνευ διακριτικοῦ σημείου.

Ἔχουσι δὲ καὶ τὰς ἑπομένας συνηθείας, ἡ σοφωτάτη τῶν ὁποίων κατὰ τὴν γνώμην μου εἶνε αὕτη, τὴν ὁποίαν ἔχουσι, καθὼς μανθάνω, καὶ ἐκ τῶν Ἰλλυριῶν οἱ Ἐνετοί. Εἰς ἑκάστην κώμην ἅπαξ τοῦ ἔτους ἐγίνετο τὸ ἑξῆς. Καθὼς αἱ παρθένοι ἤθελον φθάσῃ εἰς ἡλικίαν γάμου,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

συνήθροιζον πάσας ταύτας εἰς ἓν μέρος, διά νά τας βλέπῃ τις πάσας διὰ μιᾶς, πέριξ δὲ ἵστατο ὅμιλος ἀνδρῶν. Ἔπειτα δὲ ἀνίστατο κῆρυξ καὶ ἐπώλει μίαν μίαν, πρῶτον μὲν τὴν εὐειδεστάτην ἐκ πασῶν, ἔπειτα δέ, ἀφ' οὗ αὕτη ἤθελε πωληθῇ ἀντὶ πολλοῦ χρυσίου, ἐπώλει τὴν δευτέραν κατὰ τὴν καλλονὴν καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἐπωλοῦντο δὲ, διὰ νὰ γείνωσι σύζυγοι τῶν ἀγοραστῶν. Καὶ ὅσοι λοιπὸν ἐκ τῶν πλουσίων Βαβυλωνίων ἤθελον νὰ νυμφευθῶσιν ἔσπευδον νὰ ὑπερθεματίζωσιν, ἀμιλλώμενοι τίς νὰ ἀγοράσῃ τὴν εὐειδεστέραν· ὅσοι δὲ πάλιν ἐκ τοῦ πτωχοῦ λαοῦ ἐπεθύμουν νὰ νυμφευθῶσι, δὲν ἐζήτουν μὲν νύμφην εὐειδῆ, ἀλλ' ἐλάμβανον καὶ ἀσχημοτέρας παρθένους, ἐὰν αὗται εἶχον χρήματα. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ὁ κῆρυξ ἤθελε τελειώσῃ τὴν πώλησιν τῶν εὐειδεστάτων ἐκ τῶν παρθένων, ἐσήκωνε τὴν ἀσχημοτάτην ἢ ἀνάπηρόν τινα, ἐάν τις ἐξ αὐτῶν ἦτο τοιαύτη, καὶ ἀνεκήρυττε λέγων, ὅστις ζητεῖ ὡς προῖκα ὀλίγιστα χρήματα, ἐκεῖνος ἄς την λάβῃ σύζυγον, ἕως ὅτου κατεκυροῦτο εἰς τὸν εὐχαριστούμενον μὲ τὰ ὀλιγώτερα. Ἡ δὲ προῖξ τῶν ἀσχήμων ἐχορηγεῖτο ὑπὸ τῶν ὡραίων καὶ οὕτως ἡ καλλονὴ ἐβοήθει τὴν ἀσχημίαν· εἰς οὐδένα δὲ ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν θυγατέρα του μὲ ὅποιον ἤθελεν οὐδὲ νὰ ἀπαγάγῃ τὴν παρθένον χωρὶς νὰ δώσῃ ἐγγύησιν ὅτι θά την νυμφευθῇ, ἀλλὰ μόνον μετὰ τὴν ἐγγύησιν. Ἐὰν δὲ οἱ μνηστευθέντες δὲν συνεβιβάζοντο, ἦτο νόμος νὰ ἀποδίδωνται τὰ χρήματα. Ἐπετρέπετο δὲ νὰ ἀγοράσῃ νύμφην ὅστις ἤθελε καὶ ἐξ ἄλλης κώμης ἐλθών.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἔχουσι δὲ καὶ ἄλλο ἔθιμον δεύτερον κατὰ τὴν σοφίαν. Μεταφέρουσι τοὺς ἀσθενεῖς εἰς τὴν ἀγορὰν, διότι δὲν ἔχουσιν ἰατρούς· ἐὰν δέ τις ἔπαθε τοιαύτην ἀσθένειαν ὁποίαν ἔχει ὁ ἀσθενὴς ἢ εἶδεν ἄλλον παθόντα, πλησιάζει τὸν ἀσθενῆ καὶ συμβουλεύει αὐτὸν, ὅσα ἔκαμε καὶ ἐξέφυγεν ὁμοίαν νόσον ἢ εἶδεν ἄλλον ἐκφυγόντα. Εἰς οὐδένα δὲ ἐπιτρέπεται νὰ ἀντιπαρέλθῃ ἐν σιωπῇ τὸν ἀσθενῆ, χωρὶς νά τον ἐρωτήσῃ περὶ τῆς ἀσθενείας του. Τοὺς δὲ νεκροὺς θάπτουσιν ἐντὸς μέλιτος, οἱ δὲ θρῆνοί των εἶνε ὅμοιοι μὲ τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ. Εἶνε δὲ τρεῖς φυλαὶ Βαβυλωνίων, αἵτινες οὐδὲν ἄλλο τρώγουσιν εἰ μὴ μόνον ἰχθῦς· τούτους ἀφ' οὗ συλλάβωσι, ξηραίνουσιν εἰς τὸν ἥλιον· ἔπειτα ῥίπτουσιν αὐτοὺς ἐντὸς ὅλμου (γουδὶ) καὶ ἀφ' οὗ κοπανίσωσιν αὐτοὺς μὲ ὑπέρους (γουδόχερα), περνῶσιν αὐτοὺς διὰ σινδόνος· καὶ ὅστις μὲν ἐξ αὐτῶν θέλει, ζυμώνει αὐτοὺς καί τους κάμνει μᾶζαν καί την ἔχει, ἄλλος δὲ τοὺς φυλάττει, ἀφ' οὗ ἐψήσῃ αὐτοὺς, ὅπως καὶ τὸν ἄρτον.

34. Ἐκστρατεία Κύρου κατὰ τῶν Μασσαγετῶν.

Ἀφ' οὗ ὁ Κῦρος ὑπέταξε καὶ τοὺς Βαβυλωνίους, ἐπεθύμησε νὰ ὑποτάξῃ καὶ τοὺς Μασσαγέτας. Τὸ ἔθνος τοῦτο λέγεται ὅτι εἶνε μέγα καὶ πολεμικόν, κατοικεῖ δὲ πρὸς ἀνατολὰς πέραν τοῦ Ἀράξου ποταμοῦ, ἀπέναντι τῶν Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. Λέγουσί τινες ὅτι τὸ ἔθνος τοῦτο εἶνε Σκυθικόν. Ὁ δὲ Ἀράξης λέγεται ὅτι εἶνε καὶ μεγαλείτερος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ μικρότερος τοῦ Ἴστρου. Λέγουσι δὲ ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ εἶνε πολλαὶ νῆσοι παραπλήσιαι κατὰ τὸ μέγεθος μὲ τὴν Λέσβον, ἐπ᾽ αὐτῶν δὲ κατοικοῦσιν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι τρώγουσι μὲν τὸ θέρος ῥίζας παντοίας, ἀνασκάπτοντες τὴν γῆν, καρποὺς δὲ τὸν χειμῶνα, τοὺς ὁποίους ἔχουσι προμηθευθεὶ ὡρίμους ἐκ τῶν δένδρων, διὰ νά τους τρώγωσι· ἔχουσι δὲ καὶ ἄλλα τινὰ, τὰ ὁποῖα φέρουσι καρποὺς τοιούτους, τοὺς ὁποίους, ὅταν συνέλθωσιν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ ἀνάψωσι πῦρ, καθήμενοι πέριξ αὐτοῦ, θέτουσιν ἐπὶ τοῦ πυρὸς καὶ ὀσφραινόμενοι μεθύσκονται ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ καιομένου καρποῦ, καθὼς οἱ Ἕλληνες ἐκ τοῦ οἴνου· ἐὰν δὲ ῥίψωσι περισσότερον καρπὸν, μεθύσκονται περισσότερον, ἕως ὅτου ἐπιδίδονται εἰς τὸν χορὸν καὶ εἰς τὰ ἄσματα.

Ὁ δὲ Ἀράξης ποταμὸς ἐκβάλλει διὰ 40 βραχιόνων, ἐκ τῶν ὁποίων πάντες πλὴν ἑνὸς χύνονται εἰς ἕλη καὶ τενάγη, ὅπου λέγουσιν ὅτι κατοικοῦσιν ἄνθρωποι τρώγοντες ὠμοὺς ἰχθῦς καὶ φοροῦντες δέρματα φωκῶν ἀντὶ ἐνδυμάτων. Ὁ δὲ εἷς τῶν βραχιόνων τοῦ Ἀράξου ῥέει ἄνευ κωλυμάτων εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν Ἡ δὲ Κασπία εἶνε μεμονωμένη καὶ δὲν συγκοινωνεῖ μὲ τὴν ἄλλην θάλασσαν, ἔχει δὲ μῆκος μὲν τόσον, ὥστε πλοῖον μὲ κωπηλάτας διατρέχει αὐτὸ εἰς 15 ἡμέρας, τὸ δὲ εὐρύτατον πλάτος αὐτῆς εἰς ὀκτὼ ἡμέρας. Πρὸς δυσμὰς αὐτῆς ἐκτείνεται ὁ Καύκασος, μέγιστον πάντων τῶν ὀρέων καὶ ὑψηλότατον. Ἔθνη δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα κατοικοῦσι τὸν Καύκασον, τὰ ὁποῖα ζῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐξ ἀγρίων καρπῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκον-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ται καὶ δένδρα, τῶν ὁποίων τὰ φύλλα τρίβουσι καὶ ἀναμιγνύουσι μὲ ὕδωρ καὶ οὕτω ζωγραφοῦσιν εἰς τὰ ἐνδύματά των ζῷα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐξαλείφονται, ἀλλὰ παλαιώνουσι μετὰ τοῦ μαλλίου, ὡς νὰ ὑφάνθησαν ἐξ ἀρχῆς.

Πρὸς ἀνατολὰς δὲ συνέχεται ἀπέραντος πεδιὰς, τῆς ὁποίας μέγιστον μέρος κατέχουσιν οἱ Μασσαγέται, κατὰ τῶν ὁποίων ὁ Κῦρος ἐπεθύμησε νὰ ἐκστρατεύσῃ· διότι πολλὰ καὶ μεγάλα ἦσαν τὰ παροτρύνοντα αὐτὸν εἰς τοῦτο, πρῶτον μὲν ἡ γέννησις, διότι ἐνόμιζεν ὅτι εἶνέ τι περισσότερον ἢ ἄνθρωπος, δεύτερον δὲ ἡ εὐτυχία εἰς τοὺς πολέμους, διότι, ὅπου ἤθελεν ἐκστρατεύσῃ ὁ Κῦρος, ἀδύνατον ἦτο ἐκεῖνο τὸ ἔθνος νὰ διαφύγῃ. Ἦτο δὲ γυνὴ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς βασίλισσα τῶν Μασσαγετῶν, καλουμένη Τόμυρις. Ὁ δὲ Κῦρος ἔπεμψε καὶ προεποιήθη ὅτι ζητεῖ αὐτὴν εἰς γάμον· ἡ δὲ Τόμυρις, ἐννοήσασα ὅτι δὲν ἐζήτει αὐτὴν ἀλλὰ τὴν βασιλείαν τῶν Μεσσαγετῶν, ἀπέρριψε τὴν πρότασίν του. Ὁ δὲ Κῦρος μετὰ τοῦτο, ἐπειδὴ δὲν ἐπετύγχανε μὲ δολιότητα, προχωρήσας πρὸς τὸν Ἀράξην, ἐξεστράτευε φανερῶς κατὰ τῶν Μασσαγετῶν, καὶ γεφύρας κατασκευάζων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, διὰ νὰ διαβῇ ὁ στρατὸς, καὶ πύργους ἀνεγείρων ἐπὶ τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα διεπόρθμευον τὸν ποταμόν. Εἰς αὐτὸν δὲ, ἐπασχολούμενον περὶ τὰ ἔργα ταῦτα, ἡ Τόμυρις, πέμψασα κήρυκα, ἐμήνυσε τὰ ἑξῆς· «Ὦ βασιλεῦ τῶν Μήδων, παῦσε νὰ ἐπιταχύνῃς ὅσα ἐπιταχύνεις, διότι δὲν ἠξεύρεις ἂν ταῦτα θὰ ἀποβῶσιν ὑπὲρ σοῦ. Παραίτησε τὰ σχέδιά σου καὶ βασίλευε τῶν ἰδικῶν σου καὶ δεῖξε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀνοχὴν νὰ βλέπῃς καὶ ἡμᾶς νὰ ἄρχωμεν ὅσων ἄρχομεν· δὲν θὰ θελήσῃς λοιπὸν νὰ ἀκούσῃς τὰς συμβουλὰς ταύτας; πιστεύεις ὅτι δύνασαι νὰ πράξῃς τι καλλίτερον παρὰ νὰ ἦσαι ἥσυχος; ἔχεις μεγάλην προθυμίαν νὰ δοκιμάσῃς τοὺς Μασσαγέτας; ἔχει καλῶς· παραίτησε τοὺς κόπους, τοὺς ὁποίους ἔχεις, κατασκευάζων γεφύρας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ· ἡμεῖς ἀποσυρόμεθα μακρὰν τοῦ ποταμοῦ τριῶν ἡμερῶν ὁρόμον καὶ σὺ διάβαινε εἰς τὴν χώραν ἡμῶν· ἐὰν δὲ προτιμᾷς νὰ δεχθῇς ἡμᾶς εἰς τὴν ἰδικήν σου, πρᾶξε σὺ τὸ αὐτό». Ταῦτα δὲ ἀκούσας, ὁ Κῦρος συνεκάλεσε τοὺς πρώτους τῶν Περσῶν καὶ συνεβουλεύθη αὐτοὺς περὶ τοῦ πρακτέου. Πάντες δὲ παρεδέχθησαν νὰ δεχθῶσι τὴν Τόμυριν καὶ τὸν στρατὸν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ των ἐδάφους. Ὁ δὲ Κροῖσος ὁ Λυδὸς, ὅστις ἦτο παρών, προέτεινεν ἐναντίαν γνώμην πρὸς τὴν προκειμένην, λέγων ταῦτα «ὦ βασιλεῦ, σοὶ εἶπον καὶ πρότερον ὅτι, ἀφ' οὗ ὁ Ζεὺς μὲ ἔδωκεν εἰς ἐσέ, θὰ προσπαθῶ νὰ ἀποτρέπω ὅσον δύναμαι τὸ κακὸν, τὸ ὁποῖον βλέπω, ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ συμβῇ εἰς τὸν οἶκόν σου. Τὰ μαθήματά μου ἔγειναν εἰς ἐμὲ λυπηρὰ μαθήματα. Ἐὰν μὲν νομίζεις ὅτι εἶσαι ἀθάνατος καὶ ἄρχεις στρατοῦ τοιούτου, εἶνε ἀνωφελὲς νά σοι λέγω γνώμας, ἐὰν δὲ ἔχεις κατανοήσῃ ὅτι εἶσαι ἄνθρωπος καὶ σὺ καὶ ἔχεις ὑπὸ τὰς διαταγάς σου ὁμοίως ἀνθρώπους, μάθε πρῶτον ὅτι τὰ ἀνθρώπινα πράγματα εἶνε τροχός, ὅστις, περιφερόμενος, δὲν ἀφίνει πάντοτε τοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους νὰ ἦνε εὐτυχεῖς. Τώρα λοιπὸν ἐγὼ ἔχω γνώμην ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐναντίαν τῶν ἐνταῦθα συνελ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θόντων. Τῷ ὄντι ἐὰν δεχθῶμεν τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὴν χώραν ἡμῶν εἶνε ὁ κίνδυνος οὗτος· ἐὰν ἡττηθῇς, θὰ ἀπολέσῃς ὅλον τὸ κράτος, διότι εἶνε φανερὸν ὅτι νικῶντες οἱ Μεσσαγέται δὲν θὰ φύγωσιν ὀπίσω, ἀλλὰ θὰ λεηλατήσωσι τὰς χώρας σου· νικῶν ὅμως, δὲν θὰ νικήσῃς τοσοῦτον ὅσον ἤθελες νικήσῃ, ἐὰν, διαβὰς εἰς τὴν χώραν ἐκείνων, νικήσῃς αὐτοὺς καὶ καταδιώξῃς φεύγοντας· διότι τὸ αὐτὸ θά ἀντιτάξω καὶ εἰς ἐκεῖνο, ὅτι, ἐὰν νικήσῃς τοὺς ἐναντίους, θὰ καταλάβῃς εὐθὺς τὴν βασιλείαν τῆς Τομύρεως. Ἐκτὸς δὲ τούτου εἶνε αἰσχρὸν καὶ ἀνυπόφορον, ὁ Κῦρος, ὁ υἱὸς τοῦ Καμβύσου, νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς γυναῖκα καὶ νὰ ἀποσυρθῇ τῆς χώρας. Τώρα λοιπὸν νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ διαβῶμεν τὸν ποταμὸν καὶ νὰ προχωρήσωμεν, ἐφ' ὅσον οἱ ἐχθροὶ ἀποσύρονται, κατόπιν δὲ νὰ προσπαθήσωμεν νὰ καταβάλωμεν ἐκείνους, ποιοῦντες τὰ ἀκόλουθα· ὡς ἐγὼ μανθάνω, οἱ Μασσαγέται δὲν ἔχουσι πεῖραν τῶν περσικῶν ἀγαθῶν καὶ δὲν ἔχουσι δοκιμάσῃ τὰς ἀναπαύσεις τοῦ βίου. Ἀφ' οὗ λοιπὸν κατακόψωμεν ἀλύπητα πολλὰ πρόβατα χάριν αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν καὶ ἀφ' οὗ ἑτοιμάσωμεν αὐτὰ, νὰ στρώσωμεν εἰς τὸ στρατόπεδον τράπεζαν, προσέτι δὲ νὰ βάλωμεν καὶ κρατῆρας ἀφθόνους, πλήρεις ἀκράτου οἴνου, καὶ φαγητὰ παντὸς εἴδους. Ἀφ' οὗ δὲ κάμωμεν ταῦτα, ἀφίνομεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸ ἄχρηστον μέρος τοῦ στρατεύματος, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπιστρέφουσι πάλιν εἰς τὸν ποταμόν. Διότι, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἐκεῖνοι, καθὼς ἴδωσιν ἀγαθὰ πολλά, θὰ ρι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φθῶσιν εἰς αὐτὰ καὶ εἰς ἡμᾶς, τότε μένει νὰ ἐκτελέσωμεν ἔργα μεγάλα.

Ὁ δὲ Κῦρος προετίμησε τὴν γνώμην τοῦ Κροίσου καὶ παρήγγειλεν εἰς τὴν Τόμυριν νὰ ἀναχωρήσῃ, διότι ἔμελλεν αὐτὸς νὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν ἐναντίον ἐκείνης. Αὕτη δὲ ὠπισθοχώρησε, καθὼς ὑπεσχέσθη πρῶτον. Ὁ δὲ Κῦρος ἐνεπιστεύθη τὸν Κροῖσον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ υἱοῦ του Καμβύσου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνέθηκε τὰ καθήκοντα τῆς βασιλείας, καὶ συνέστησεν αὐτὸν θερμῶς νά τον τιμᾷ καὶ νά τον περιποιῆται, ἐὰν ἡ κατὰ τῶν Μασσαγετῶν ἐκστρατεία δὲν εὐοδωθῇ. Μετὰ ταῦτα ἀπέστειλεν αὐτοὺς μὲν εἰς τὴν Περσίαν, αὐτὸς δὲ διέβη τὸν ποταμὸν μετὰ τοῦ στρατοῦ. Ἀφ' οὗ δὲ διέβη τὸν Ἀράξην καὶ ἐπῆλθε νύξ, ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο εἰς τὴν χώραν τῶν Μασσαγετῶν, εἶδεν ὄνειρον ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Ὑστάσπους, ὁ πρεσβύτατος, εἶχε πτέρυγας εἰς τοὺς ὤμους καὶ διὰ μὲν τῆς μιᾶς τούτων ἐπεσκίαζε τὴν Ἀσίαν, διὰ δὲ τῆς ἄλλης τὴν Εὐρώπην. Οὗτος ὠνομάζετο Δαρεῖος καὶ ἦτο τότε περίπου εἴκοσιν ἐτῶν, εἶχε δὲ μείνῃ ἐν τῇ Περσίᾳ, διότι δὲν εἶχεν ἀκόμη τὴν στρατεύσιμον ἡλικίαν. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἐξύπνησεν ὁ Κῦρος, ἐσκέφθη περὶ τοῦ ὀνείρου, ἐθεώρησεν αὐτὸ σπουδαῖον καὶ, καλέσας τὸν Ὑστάσπην κατὰ μόνας, εἶπεν.

«Ὑστασπες, ὁ υἱός σου ἀνεκαλύφθη, ὅτι ἐπιβουλεύει καὶ ἐμὲ καὶ τὸν θρόνον μου. Πῶς δὲ ταῦτα ἀκριβῶς γνωρίζω, ἐγὼ θά σοι φανερώσω. Περὶ ἐμοῦ οἱ θεοὶ φροντίζουσι καί μοι προδεικνύουσι πάντα, ὅσα θὰ συμβῶσι. Τώρα λοιπὸν τὴν παρελθοῦσαν νύκτα, ἐν ᾧ ἐκοιμώμην, εἶδον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅτι ὁ πρεσβύτατος υἱός σου εἶχεν εἰς τοὺς ὤμους πτέρυγας καὶ διὰ μὲν τῆς μιᾶς τούτων ἐπεσκίαζε τὴν Ἀσίαν, διὰ δὲ τῆς ἄλλης τὴν Εὐρώπην. Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία εἶνε ὅτι ἐκεῖνος μὲ ἐπιβουλεύει. Διὰ τοῦτο λοιπὸν σὺ τάχιστα πορεύου ὀπίσω εἰς τὴν Περσίαν καὶ κάμε οὕτως ὥστε, ὅταν ἐγὼ ὑποτάξω αὐτὰ ἐδῶ τὰ μέρη καὶ ἔλθω ἐκεῖ, νά μοι παρουσιάσῃς τὸν παῖδα, διά νά τον ἐξετάσω». Ἀποκρίνεται δὲ εἰς αὐτὸν ὁ Ὑστάσπης· «ὦ βασιλεῦ, εἴθε νὰ μὴ εἶχε γεννηθεὶ ἀνὴρ Πέρσης, ὅστις νά σε ἐπιβουλεύῃ· ἐὰν δὲ ὑπάρχῃ τοιοῦτος, εἴθε νὰ ἐξολοθρευθῇ τάχιστα· διότι σὺ ἔκαμες τοὺς Πέρσας ἐκ δούλων νὰ ἦνε ἐλεύθεροι, καὶ, ἐν ᾧ ἐξουσιάζοντο ὑπὸ ἄλλων, ἔκαμες αὐτοὺς νὰ ἐξουσιάζωσιν ὅλους. Ἂν δὲ ὄνειρόν τι ἀληθῶς λέγει ὅτι ὁ υἱός μου μελετᾷ ἐπανάστασιν κατὰ σοῦ, ἐγὼ παραδίδω αὐτὸν εἰς ἐσέ νά τον κάμῃς ὅ τι σὺ θέλεις». Οὕτω δὲ ἀποκριθεὶς διέβη τὸν Ἀράξην καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν Περσίαν, διὰ νὰ φυλάξῃ τὸν υἱόν του Δαρεῖον χάριν τοῦ Κύρου. Ὁ δὲ Κῦρος, ἀφ' οὗ προεχώρησεν ἀπὸ τοῦ Ἀράξου μιᾶς ἡμέρας δρόμον, ἐξετέλεσε τὴν συμβουλὴν τοῦ Κροίσου. Μετὰ ταῦτα ὁ Κῦρος καὶ ὁ καθαρὸς στρατὸς τῶν Περσῶν ἀπεμακρύνθη ὀπίσω εἰς τὸν Ἀράξην, ἔμεινε δὲ ἐκεῖ τὸ ἀπόλεμον μέρος τοῦ στρατοῦ. Τότε ἐπέπεσε τὸ τρίτον μέρος τοῦ στρατοῦ τῶν Μασσαγετῶν καὶ τοὺς ἀπολειφθέντας ἐκ τοῦ στρατοῦ τοῦ Κύρου ὑπερασπιζομένους ἐφόνευσεν. Ἔπειτα ὅμως εἶδον τὴν ἡτοιμασμένην τράπεζαν καὶ καθίσαντες ἔτρωγον, ἀφ' οὗ δὲ ἐχόρτασαν καὶ φαγητὸν καὶ οἶνον, ἐκοιμήθησαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ δὲ Πέρσαι, ἐφορμήσαντες, πολλοὺς μὲν ἐξ αὐτῶν ἐφόνευσαν, πολὺ δὲ πλειοτέρους συνέλαβον ζῶντας καὶ ἄλλους καὶ τὸν υἱὸν τῆς βασιλίσσης Τομύρεως, ὅστις ἦτο στρατηγὸς τῶν Ματσαγετῶν καὶ ὠνομάζετο Σπαργαπίσης. Ἡ δὲ Τόμυρις, ὀφ' οὗ ἔμαθεν ὅσα εἶχον γείνη εἰς τὸ στράτευμά της καὶ εἰς τὸν υἱόν της, ἔστειλε κήρυκα πρὸς τὸν Κῦρον καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς

«Ἄπληστε αἵματος Κῦρε, μὴ ἐπαρθῇς δι' ὅλου διὰ τοῦτο τὸ πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κατώρθωσες, ἐὰν μὲ τὸν καρπὸν τῆς ἀμπέλου, μὲ τὸν ὁποῖον σεῖς γεμίζετε τὴν κοιλίαν σας καὶ γίνεσθε μανιώδεις τόσον, ὥστε, ἐν ᾧ ὁ οἶνος καταβαίνει εἰς τὸ σῶμά σας, ἐπιπλέουσιν εἰς τὰ χείλη σας αἰσχροὶ λογοι, μὲ τοιοῦτον φάρμακον ἠπάτησες τὸν υἱόν μου καὶ ἐνίκησες αὐτὸν καὶ ὄχι εἰς μάχην διὰ τῆς ἀνδρείας σου. Τώρα λοιπὸν ἄκουσε τὴν πρότασίν μου, ἐγὼ σοὶ δίδω καλὴν συμβουλήν. Δῶσέ μοι ὀπίσω τὸν υἱόν καὶ ἀναχώρησε ἐκ ταύτης τῆς χώρας ἀτιμώρητος, ἂν καὶ ἐξύβρισες τὸ τρίτον τοῦ στρατοῦ τῶν Μασσαγετῶν· ἐὰν δὲ δὲν πράξῃς ταῦτα, ὀμνύω εἰς τὸν ἥλιον, τὸν δεσπότην τῶν Μασσαγετῶν, ὅτι ἐγὼ θά σε χορτάσω αἵματος, ὅσον ἄπληστος καὶ ἂν εἶσαι».

Ὁ δὲ Κῦρος οὐδεμίαν σημασίαν ἔδωκεν εἰς τοὺς λόγους τούτους. Ἐν τούτοις ὁ υἱὸς τῆς βασιλίσσης Σπαργαπισης, καθὼς ὀφῆκεν αὐτὸν ὁ οἶνος καὶ ἐνόησεν εἰς τί κακὸν εἶχεν ἐμπέσῃ, παρεκάλεσε τὸν Κῦρον νά τον λύσῃ ἀπὸ τὰ δεσμά. Ὁ Κῦρος συνήνεσεν. Εὐθὺς δὲ καθὼς ἐκεῖνος ἐλύθη καὶ ἦτο κύριος τῶν χειρῶν του, ἐφόνευσεν ἑαυτόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ δὲ Τόμυρις, ἐπειδὴ ὁ Κῦρος δὲν ἤκουσε τὴν πρότασίν της, συλλέξασα ὅλον αὐτῆς τὸν στρατὸν, συνεπλάκη μετὰ τοῦ Κύρου. Νομίζω δὲ αὕτη ἡ μάχη ὑπῆρξεν ἰσχυροτάτη πασῶν ὅσαι ἔγειναν μεταξὺ τῶν βαρβάρων. Ἔγεινε δὲ, ὡς ἔμαθον, κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Πρῶτον μὲν λέγεται ὅτι, σταθέντες εἰς ἀπόστασιν, ἐτόξευον κατ' ἀλλήλων· ἀφ' οὗ δὲ ἐξήντλησαν τὰ βέλη, συνεπλάκησαν ἐκ τοῦ συστάδην μὲ τὰς λόγχας καὶ τὰ ἐγχειρίδιά των. Ἐπὶ πολὺ δὲ ἔμενον μαχόμενοι καὶ οὔτε οἱ Πέρσαι οὔτε οἱ Μασσαγέται ἤθελον νὰ φύγωσι. Τέλος δὲ οἱ Μασσαγέται ὑπερίσχυσαν. Τὸ περισσότερον λοιπὸν μέρος τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος κατεστράφη αὐτοῦ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἐφονεύθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Κῦρος, βασιλεύσας ἔτη εἴκοσι καὶ ἐννέα. Ἡ δὲ Τόμυρις, πληρώσασα ἀσκὸν αἵματος ἀνθρωπίνου, ἐζήτησε μεταξὺ τῶν νεκρῶν τῶν Περσῶν τὸ πτῶμα τοῦ Κύρου, καθὼς δὲ εὗρεν αὐτὸ, ἐνέβαλε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς τὸν ἀσκὸν καὶ εἶπεν. «Σὺ μὲν συνέλαβες διὰ δόλου τὸν υἱόν μου καί με κατέστρεψες, ἂν καὶ ζῶ καί σε νικῶ, ἐγὼ ὅμως θά σε χορτάσω αἷμα, καθὼς σὲ ἠπείλησα». Οὕτω συνέβη ὁ θάνατος τοῦ Κύρου κατὰ τὴν πιθανωτέραν διήγησιν.

35. Ἔθιμα Μασσαγετῶν

Οἱ Μασσαγέται φοροῦσιν ἐνδύματα ὅμοια πρὸς τὰ τῶν Σκυθῶν καὶ ζῶσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Μάχονται δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἵππων καὶ πεζῇ καὶ μὲ τόξα καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μὲ λόγχας καὶ πελέκεις. Μεταχειρίζονται δὲ μόνον χρυσὸν καὶ χαλκὸν· καὶ χαλκὸν μὲν μεταχειρίζονται εἰς τὰς αἰχμὰς τῶν λογχῶν καὶ τῶν βελῶν καὶ εἰς τοὺς πελέκεις, μὲ χρυσὸν δὲ κοσμοῦσι τὰς περικεφαλαίας, τοὺς ζωστῆρας καὶ τοὺς μασχαλιστῆρας. Ὡςαύτως δὲ τῶν ἵππων τὰ μὲν περὶ τὸ στῆθος μέρη περιβάλλουσι μὲ χαλκοῦς θώρακας, τὰ δὲ περὶ τοὺς χαλινοὺς καὶ τὰ στόμια καὶ τὰ φάλαρα μὲ χρυσόν· σίδηρον δὲ καὶ ἄργυρον οὐδ' ὅλως μεταχειρίζονται, οὐδ' εὑρίσκονται ἐν τῇ χώρᾳ των, ἐν ᾧ ὁ χρυσὸς καὶ ὁ χαλκὸς εἶνε ἄφθονοι. Νόμιμος δὲ γάμος ἀγνοοῦσι τί εἶνε. Δὲν εἶνε δὲ ὡρισμένη ἡ διάρκεια τῆς ζωῆς των, ἀλλ' ὅταν τις γηράσῃ, ὅλοι οἱ συγγενεῖς του συναθροίζονται καὶ θυσιάζουσιν αὐτὸν, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ πρόβατα· ἀφ' οὗ δὲ βράσωσι τὰ κρέατα εὐωχοῦνται· θεωρεῖται δὲ τοῦτο ὀλβιώτατον τέλος τῆς ζωῆς. Τοὺς ἀποθανόντας δὲ ἐκ νόσου δὲν τρώγουσιν, ἀλλὰ κρύπτουσιν εἰς τὴν γῆν, νομίζοντες δυστυχίαν ὅτι δὲν ἠξιώθησαν νὰ θυσιασθῶσιν. Οὐδὲν δὲ σπείρουσι, ἀλλὰ ζῶσιν ἀπὸ τῶν κτηνῶν καὶ ἰχθύων, οἵτινες ἐξάγονται ἄφθονοι ἐκ τοῦ Ἀράξου. Εἶνε δὲ γαλακτοπόται. Ἐκ δὲ τῶν θεῶν μόνον τὸν ἥλιον σέβονται, εἰς τὸν ὁποῖον θυσιάζουσιν ἵππους, τὸ δὲ νόημα τῆς θυσίας εἶνε τοῦτο, εἰς τὸν τάχιστον πάντων τῶν θεῶν προσφέρουσι τὸ τάχιστον πάντων τῶν ζῴων.

36. Περὶ τῶν Αἰγυπτίων

Ἀφ' οὗ ἀπέθανεν ὁ Κῦρος, παρέλαβε τὴν βασιλείαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ υἱὸς αὐτοῦ Καμβύσης, ὅστις ἐπεχείρησε νὰ ὑποτάξῃ καὶ τοὺς Αἰγυπτίους.

Οἱ Αἰγύπτιοι εἶνε ἀρχαιότατος λαός, αὐτοὶ πρῶτοι ἐκ πάντων τῶν ἀνθρώπων ἐφεῦρον τὸν ἐνιαυτὸν καὶ τὴν διαίρεσιν αὐτοῦ εἰς ὥρας καὶ μῆνας, ἐν γένει δὲ ἐφημίζοντο ὡς ἔχοντες πολλὰς ἀστρονομικὰς γνώσεις· αὐτοὶ πρῶτοι ἐλάτρευον δώδεκα μεγάλους θεοὺς καὶ παρὰ τούτων οἱ Ἕλληνες παρέλαβον τὴν ἑαυτῶν θρησκείαν καὶ πρῶτοι βωμοὺς καὶ ἀγάλματα καὶ ναοὺς ἐπίνευσαν εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἐνέγλυψαν εἰς λίθους ζῷα. Πρῶτος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ἦτο ὁ Μήν, ἐπὶ τούτου δὲ πᾶσα ἡ Αἴγυπτος ἦτο ἕλος· ἡ Αἴγυπτος εἶνε δῶρον τοῦ ποταμοῦ Νείλου, ὁ Νεῖλος κατερχόμενος φέρει μεθ' ἑαυτοῦ παντοίαν ἰλὺν, τὴν ὁποίαν ἀποθέτει ἐμπρὸς καὶ εἰς τὰ πλάγια καὶ διὰ τῆς προσχώσεως ταύτης ἐσχηματίσθη βαθμηδὸν ἡ λιπαρὰ αὕτη χώρα. Τοῦτο δὲ μαρτυρεῖ καὶ ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους, ὅπερ εἶνε πηλῶδες καὶ παχύ. Τὸ δὲ παραθαλάσσιον αὐτῆς μέρος εἶνε τριῶν χιλιάδων ἑξακοσίων σταδίων. Μέχρι δὲ τῆς Ἡλίου πόλεως εἶνε πλατεῖα πεδιὰς ἔνυδρος, ἀπὸ δὲ τῆς Ἡλίου πόλεως ἀρχίζει νὰ γίνηται στενωτέρα, διότι παρατείνεται αὐτῇ τὸ ὄρος τῆς Ἀραβίας, διευθυνόμενον ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον. πάντοτε τεῖνον εἰς τὴν καλουμένην Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Εἰς αὐτὸ εὑρίσκονται τὰ λατομεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκτίσθησαν αἱ ἐν Μέμφιδι πυραμίδες. Ἀφ' οὗ δὲ φθάσῃ τὸ ὄρος μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, ἔπειτα ἀνακάμπτει διευθυνόμενον ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς. Ἐνταῦθα ἄνε μαρμάτον καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χρειάζονται, ὡς ἐγὼ ἔμαθον, δύο μῆνες, διὰ νὰ διέλθῃ τις αὐτό. Πρὸς δὲ τὸ μέρος τῆς Λιβύης ἐκτείνεται ἄλλο ὄρος τραχὺ, ἐπ' ἴσης μακρὸν, διευθυνόμενον πρὸς μεσημβρίαν, κεκαλυμμένον ὑπὸ ἄμμου· εἰς τοῦτο εὑρίσκονται αἱ πυραμίδες. Ἀπὸ τῆς Ἡλίου πόλεως, ὁπόθεν γίνεται στενὴ ἡ Αἴγυπτος, ἀφ' οὗ διέλθῃ τις τεσσάρων ἡμερῶν δρόμον, ἀρχίζει πάλιν νὰ γίνηται πλατεῖα. Τὸ στενώτερον αὐτῆς μέρος μεταξὺ τοῦ Ἀραβικοῦ καὶ τοῦ Λυβικοῦ ὄρους δὲν εἶνε περισσότερον τῶν διακοσίων σταδίων. Ἀπὸ τῆς Ἡλίου πόλεως μέχρι τῶν Θηβῶν διὰ μὲν τοῦ ποταμοῦ εἶνε ἀνάπλους ἐννέα ἡμερῶν, διὰ ξηρᾶς δὲ τέσσαρες χιλιάδες ὀκτακόσια ἑξήκοντα στάδια, ἀπὸ δὲ τῶν Θηβῶν μέχρι τῆς Ἐλεφαντίνης χίλια ὀκτακόσια. Εἶνε δὲ προφανὲς ὅτι τὸ μέρος τοῦτο μέχρι τῶν ὀρέων ἦτο κόλπος, προσέχωσε δὲ αὐτό, ὡς προεῖπον, ὁ Νεῖλος· παρόμοιον φαινόμενον δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ καὶ εἰς ἄλλους μεγάλους ποταμούς.

Πλησίον δὲ τῆς Αἰγύπτου εἶνε κόλπος τῆς Ἀραβίας μακρὸς καὶ στενός, τοῦ ὁποίου τὸ μῆκος μέχρι τῆς εὐρείας θαλάσσης δύναταί τις κωπηλατῶν νὰ διέλθῃ εἰς 40 ἡμέρας, τὸ δὲ εὐρύτατον πλάτος εἰς ἡμίσειαν ἡμέραν. Οὗτος νῦν καλεῖται Ἐρυθρὰ θάλασσα. Ἐν αὐτῷ συμβαίνει καθ' ἑκάστην πλημμυρὶς καὶ ἄμπωτις. Τοιοῦτος κόλπος ἦτο καὶ ἡ Αἴγυπτος, ὡς προεῖπον, τὴν ὁποίαν παρέχωσεν ὁ Νεῖλος. Ἐὰν τὸ ῥεῖθρον τοῦ Νείλου ἐξετρέπετο καὶ ἐχύνετο εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, θὰ παρέχωνε βεβαίως καὶ ταύτην.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὅτι δὲ προῆλθεν ἡ Αἴγυπτος ἐκ προσχώσεως, μαρτυροῦσι καὶ ταῦτα, ἐπὶ τῶν ὀρέων φαίνονται κογχύλια καὶ ἄλατα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀποθέσῃ ἄλλοτε ἡ θάλασσα· δὲν ὁμοιάζει δὲ ἡ γῆ αὐτῆς μὲ τὴν γῆν οὔτε τῆς Ἀραβίας οὔτε τῆς Λιβύης οὔτε τῆς Συρίας, ἀλλ' εἶνε μέλαινα καὶ τετριμμένη, ὥστε φαίνεται ὅτι εἶνε ἰλύς, τὴν ὁποίαν ἔφερεν ὁ ποταμὸς ἐκ τῆς Αἰθιοπίας. Γνωρίζομεν δὲ ὅτι ἡ μὲν γῆ τῆς Λιβύης εἶνε ἐρυθροτέρα καὶ ἀμμωδεστέρα, ἡ δὲ τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Συρίας ἀργιλωδεστέρα καὶ πετρωδεστέρα.

Ὁ Νεῖλος ποταμός, ὅστις διαρρέει τὴν Αἴγυπτον, ἀπὸ τῆς πόλεως Κερκασώρου σχηματίζει δέλτα καὶ χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν διὰ 5 στομάτων, πηγάζει δὲ ἐκ τῶν τροπικῶν χωρῶν. Λέγουσι δὲ ὅτι ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας τὰ ὕδατα αὐτοῦ ἐξογκοῦνται καὶ κατακλύζουσι τὴν χώραν, ἔπειτα δὲ ἀποσύρονται κατὰ τὸν χειμῶνα μέχρι τῶν θερινῶν τροπῶν. Κατὰ πολλοὺς δὲ τρόπους ἐξηγοῦσι τὸ φαινόμενον τοῦτο· ἡ μία τῶν διδομένων ἐξηγήσεων εἶνε ὅτι τὸ θέρος ἀναλύεται ἡ χιὼν εἰς τὰ ὄρη, ἐκ τῶν ὁποίων κατέρχεται, καὶ οὕτω πληροῦται ὕδατος, ἐν ᾧ τὸν χειμῶνα συμβαίνει τὸ ἐναντίον.

Περὶ τῶν πηγῶν τοῦ Νείλου οὐδεὶς οὔτε ἐκ τῶν Αἰγυπτίων οὔτε ἐκ τῶν Λιβύων οὔτε ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἤξευρε νά μοι εἴπῃ, μόνον ἐν τῇ πόλει τῆς Αἰγύπτου Σάϊδι ὁ γραμματεὺς τῶν ἱερῶν χρημάτων τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς μοὶ ἐφάνη ὅτι ἔπαιζε, διισχυριζόμενος ὅτι γνωρίζει τὰς πηγὰς πραγματικῶς. Ἔλεγε δὲ οὗτος ὅτι με-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ταξὺ τῆς πόλεως Συήνης καὶ τῆς Ἐλεφαντίνης κεῖνται δύο ὄρη ἔχοντα ὀξείας τὰς κορυφὰς καὶ ὀνομάζονται τὸ μὲν Κρῶφι, τὸ δὲ Μῶφι. Αἱ πηγαὶ λοιπὸν τοῦ Νείλου εἶνε ἄβυσσοι καὶ ῥέουσιν ἐκ τοῦ μέσου τῶν ὀρέων τούτων καὶ τὸ μέν ἥμισυ τοῦ ὕδατος ῥέει εἰς τὴν Αἴγυπτον πρὸς βορρᾶν, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ εἰς τὴν Αἰθιοπίαν πρὸς νότον. Εἶπε δὲ ὅτι καὶ ὁ Ψαμμήτιχος, ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, ἐδοκίμασεν, ἂν εἶνε ἄβυσσοι καὶ πρὸς τοῦτο ἔπλεξε πολλῶν χιλιάδων ὀργυιῶν σχοινίον, τὸ ἔρριψεν ἐντὸς καὶ δὲν ἔφθασεν εἰς τὸν πυθμένα. Ἐγὼ δὲ ὁ ἴδιος ἀνέπλευσα τὸν Νεῖλον μέχρι τῆς πόλεως Ἐλεφαντίνης· τί δὲ εἶνε πέραν τῆς πόλεως ταύτης ἐξ ἀκοῆς ἔμαθον. Ὁ δὲ ποταμὸς ἔχει εἰς πολλὰ μέρη καταῤῥάκτας καὶ κατοικοῦσι κατὰ μῆκος αὐτοῦ πολλὰ καὶ διάφορα γένη ἀνθρώπων παραδόξων κατὰ τὴν μορφήν, τὰ ἤθη, τὰ ἔθιμα, τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν πολιτισμόν, τῶν πλείστων ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει καὶ ὅλως ἀπολιτίστων,

37. Ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν Αἰγυπτίων.

Ἡ Αἴγυπτος ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην χώραν περιέχει θαυμάσια ἔργα ἄξια περιγραφῆς. Ὅπως ὁ οὐρανὸς τῆς Αἰγύπτου ἔχει τι ἰδιαίτερον, ὅπως ἡ χώρα των διαῤῥέεται ὑπὸ ποταμοῦ ἔχοντος φύσιν ἀλλοίαν ἢ οἱ ἄλλοι ποταμοί, οὕτω καὶ τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν Αἰγυπτίων εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅλως ἀντίθετα πρὸς τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Παρ' αὐτοῖς αἱ μὲν γυναῖκες διατρίβουσιν ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῇ ἀγορᾷ, πωλοῦσαι καὶ ἀγοράζουσαι, οἱ δὲ ἄνδρες μένουσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ ὑφαίνουσιν. Ὑφαίνουσι δὲ οἱ μὲν ἄλλοι ὠθοῦντες τὴν κρόκην πρὸς τὰ ἄνω, οἱ δὲ Αἰγύπτιοι πρὸς τὰ κάτω. Τὰ δὲ φορτία οἱ μὲν ἄνδρες ἐπὶ τῶν κεφαλῶν φέρουσιν, αἱ δὲ γυναῖκες ἐπὶ τῶν ὤμων· οὐδεμία δὲ γυνὴ γίνεται ἱέρεια θεοῦ ἢ θεᾶς, ἀλλ' ἄνδρες. Τὰ δὲ τέκνα δὲν ὑποχρεοῦνται νὰ τρέφωσι τοὺς γονεῖς, ἂν δὲν θέλωσιν, ἐν ᾧ αἱ θυγατέρες εἶνε ὑπόχρεοι νὰ πράττωσι τοῦτο καὶ ἀκουσίως.

Ἀλλαχοῦ οἱ ἱερεῖς ἔχουσι κόμην, ἐν Αἰγύπτῳ ὅμως ξυρίζονται. Εἰς τοὺς ἄλλους εἶνε συνήθεια νὰ κείρωσι τὰς κεφαλὰς, ὅταν ἔχωσι πένθος, ἐν ᾧ οἱ Αἰγύπτιοι πρὸς τιμὴν τῶν νεκρῶν ἀφίνουσι νὰ αὐξάνῃ ἡ κόμη καὶ τὸ γένειον, τὰ ὁποῖα πρότερον εἶχον ξυρίσῃ. Οἱ ἄλλοι ζῶσι χωριστὰ τῶν ζῴων, οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ὁμοῦ. Οἱ ἄλλοι τρέφονται διὰ σίτου καὶ κριθῆς, ἐν ᾧ οἱ Αἰγύπτιοι θεωροῦσιν ὄνειδος νὰ τρέφωνται ἀπὸ τούτων, μεταχειρίζονται δὲ τροφὰς ἐξ ὀλυρῶν, εἴδους διστίχων κριθῶν, τὰς ὁποίας ἄλλοι ὀνομάζουσι ζειάς. Ζυμώνουσι δὲ τὴν μὲν ζύμην τοῦ ἄρτου διὰ τῶν ποδῶν, τὸν δὲ πηλὸν διὰ τῶν χειρῶν, διὰ τῶν ὁποίων σηκώνουσι καὶ τὴν κόπρον. Ἕκαστος μὲν τῶν ἀνδρῶν ἔχει δύο ἐνδυμασίας, ἑκάστη δὲ τῶν γυναικῶν μίαν. Τοὺς δὲ κρίκους τῶν ἱστῶν καὶ τὰ σχοινία οἱ μὲν ἄλλοι προσλένουσιν ξωθεν, οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔσωθεν. Γράμματα γράφουσι καὶ λογαριάζουσι διὰ χαλικῶν, ἀλλ' ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες φέρουσι τὴν χεῖρα ἐκ τῶν ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά, οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν δεξιῶν πρὸς τὰ ἀρι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στερά· ἔχουσι δὲ δύο εἰδῶν γράμματα, τὰ ἱερὰ καὶ τὰ κοινὰ ἢ δημοτικά. Ἐπειδὴ δὲ εἶνε θεοσεβέστατοι πάντων τῶν ἀνθρώπων ἔχουσι καὶ τὰ ἔθιμα ταῦτα. Πίνουσι διὰ χαλκοῦ ποτηρίου πάντες, τὸ ὁποῖον καθ' ἑκάστην καθαρίζουσι, φοροῦσι δὲ λινᾶ φορέματα πάντοτε νεόπλυτα, προτιμῶντες νὰ ἦνε καθαρώτεροι παρὰ ὡραιότεροι. Οἱ δὲ ἱερεῖς φοροῦσι μόνον λινοῦν φόρεμα καὶ ὑποδήματα ἐκ φλοιοῦ παπύρου, δὲν ἐπιτρέπεται δὲ νὰ λάβωσιν ἄλλο φόρεμα οὐδὲ ἄλλα ὑποδήματα. Λούονται δὲ δὶς τῆς ἡμέρας καὶ δὶς τῆς νυκτὸς διὰ ψυχροῦ ὕδατος. Ἐκτελοῦσι δὲ καὶ ἄλλα θρησκευτικὰ καθήκοντα, ἀλλ' ἀπολαμβάνουσι καὶ ἀγαθὰ οὐχὶ ὀλίγα. Δὲν φθείρουσιν οὔτε δαπανῶσί τι τῶν ἀνηκόντων εἰς αὐτούς, ψήνονται δὲ καὶ ἱεραὶ τροφαὶ δι' αὐτοὺς καὶ λαμβάνουσι καθ' ἑκάστην ἄφθονον κρέας βοῶν καὶ χηνῶν, δίδεται δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ οἶνος ἐκ σταφυλῶν· δὲν ἐπιτρέπεται ὅμως εἰς αὐτοὺς νὰ τρώγωσιν ἰχθῦς. Κυάμους δὲ οὔτε σπείρουσιν οὔτε τρώγουσιν ὠμοὺς ἢ βεβρασμένους. Οἱ δὲ ἱερεῖς οὐδὲ νὰ βλέπωσιν ἀνέχονται, διότι νομίζουσιν αὐτοὺς ὄσπριον ἀκάθαρτον. Ἕκαστος δὲ θεὸς δὲν ὑπηρετεῖται ὑφ' ἑνὸς μόνον ἱερέως, ἀλλὰ ὑπὸ πολλῶν, τῶν ὁποίων εἷς εἶνε ἀρχιερεύς. Ὅταν δέ τις ἱερεὺς ἀποθάνῃ, ἀντικαθιστᾷ αὐτὸν ὁ υἱός του. Φρονοῦσι δὲ ὅτι οἱ ἀρσενικοὶ βόες εἶνε τοῦ Ἐπάφου[1] καὶ τούτου ἕνεκα δοκιμάζουσιν αὐτοὺς κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον· ἐὰν ἐπὶ τοῦ βοὸς ἀνακαλύψωσι μίαν καὶ μόνην

1 Υἱοῦ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἰοῦς, βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, γενομένου θεοῦ καὶ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων Ἄπιδος καλουμένου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μέλαιναν τρίχα, νομίζουσιν ὅτι ὁ βοῦς δὲν εἶνε καθαρός. Ἱερεύς τις, ὅστις ἔχει τοῦτο τὸ ἔργον, ἐξετάζει τὸ κτῆνος ὀρθὸν καὶ ὕπτιον, ἐξάγει δὲ καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, διὰ νὰ ἴδῃ, ἂν ἦνε καθαρὰ ἀπὸ τῶν σημείων, τὰ ὁποῖα θὰ εἴπω ἀλλαχοῦ. Ἐπὶ τέλους παρατηρεῖ τὰς τρίχας τῆς οὐρᾶς, διὰ νὰ βεβαιωθῇ ἂν ηὔξησαν φυσικῶς. Ἐὰν δὲ ὁ βοῦς ἦνε καθαρὸς τούτων πάντων, ὁ ἱερεὺς σημαίνει αὐτὸ περιτυλίσσων τὰ κέρατα μὲ φλοιὸν παπύρου, ἔπειτα δὲ ἐπιθέτει γῆν σημαντρίδα καὶ σφραγίζει διὰ τοῦ δακτυλίου του· καὶ οὕτως ἀπάγουσι τὸν βοῦν· ὁ δὲ θυσιάζων ἀσφράγιστον ζῷον τιμωρεῖται διὰ θανάτου. Ἡ δὲ θυσία ἐκτελεῖται οὕτως· ἀφ' οὗ φέρωσι τὸ ἐσφραγισμένον ζῷον ἔμπροσθεν τοῦ βωμοῦ, ἀνάπτουσι τὸ πῦρ, ἔπειτα ποιοῦσι σπονδὰς οἴνου ἐπὶ τοῦ θύματος καὶ, ἀφ' οὗ ἐπικαλεσθῶσι τὸν θεὸν, σφάζουσιν αὐτό· σφάξαντες δὲ ἀποκόπτουσι τὴν κεφαλήν, ἔπειτα τὸ μὲν σῶμα ἐκδέρουσιν, ἀφ' οὗ δὲ εἴπωσι πολλὰς κατάρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, φέρουσιν αὐτὴν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ, ἂν εὑρεθῇ ἐκεῖ ἔμπορός τις Ἕλλην παρεπίδημος, πωλοῦσιν εἰς αὐτόν, ἐὰν δὲ δὲν εὑρεθῇ τοιοῦτος, ῥίπτουσιν αὐτὴν εἰς τὸν ποταμόν. Αἱ κατάραι δὲ ἔχουσι τοιαύτην περίπου ἔννοιαν, «ἐὰν μέλλῃ νὰ ἐπέλθῃ δυστυχία τις ε᾽ς τὸν προσφέροντα τὴν θυσίαν ἢ εἰς ἅπασαν ἐν γένει τὴν Αἴγυπτον, αὕτη ἂς πέσῃ εἰς τὴν κεφαλὴν ταύτην». Ἡ δὲ ἐξαγωγὴ τῶν ἐντέρων καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν καίουσι τὰ θύματα, ποικίλλουσι κατὰ τὸ θῦμα. Τώρα θὰ εἴπω τίνα νομίζουσι μεγίστην ἑορτὴν τελουμένην πρὸς τιμὴν μεγίστης θεότητος. Ἀφ' οὗ δὲ ἐκδάρωσι τὸν βοῦν, προς-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ευχηθέντες ἐξάγουσιν ὅλα τὰ ἔντερα, ἀφίνουσι δὲ ἐντὸς τοῦ σώματος τὰ σπλάγχνα καὶ τὸ πάχος, ἀποκόπτουσι δὲ τὰ σκέλη καὶ τὴν ἄκραν τῆς οὐρᾶς καὶ τοὺς ὤμους καὶ τὸν τράχηλον. Μετὰ τοῦτο πληροῦσι τὸ ἐπίλοιπον σῶμα ἄρτων καθαρῶν καὶ μέλιτος καὶ σταφίδος καὶ σύκων καὶ λιβανωτοῦ καὶ σμύρνης καὶ τῶν ἄλλων ἀρωμάτων· ἔπειτα καίουσιν αὐτὸ εἰς τὸν ὠμὸν, ἐπιχύνοντες ἔλαιον ἄφθονον. Θυσιάζουσι δὲ, ἀφ' οὗ πρότερον νηστεύσωσιν· ἐν ᾧ δὲ καίονται τὰ θύματα, στηθοκοποῦνται πάντες καὶ ἔπειτα τρώγουσιν, ὅσα ἔμειναν ἐκ τῶν θυμάτων. Πάντες λοιπὸν οἱ Αἰγύπτιοι θυσιάζουσι τοὺς ἄρρενας βοῦς καὶ τοὺς μόσχους, τὰς δὲ θηλείας δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτοὺς νὰ θυσιάζωσι, διότι εἶνε ἱεραὶ τῆς Ἴσιδος καὶ αὐτὸ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἴσιδος παριστᾷ γυναῖκα μὲ κέρατα βοός, ὡς οἱ Ἕλληνες παριστῶσι τὴν Ἰώ. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς Αἰγύπτιος μεταχειρίζεται μάχαιραν ἢ ὀβελοὺς ἢ λέβητα Ἕλληνος, οὐδὲ τρώγει κρέας καθαροῦ βοὸς, κοπέντος δι' ἑλληνικῆς μαχαίρας. Τὸν δὲ χοῖρον θεωροῦσιν ἀκάθαρτον ζῷον, καὶ ἐάν τις διαβαίνων πλησίον χοίρου ἐγγίσῃ αὐτόν, πηγαίνει εἰς τὸν ποταμὸν μὲ ὅλα του τὰ φορέματα καὶ καθαρίζεται, μόνοι δὲ οἱ χοιροβοσκοὶ τῶν Αἰγυπτίων, ἂν καὶ εἶνε ἐγχώριοι, εἰς οὐδὲν ἱερὸν εἰσέρχονται, οὐδὲ θέλει τις νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν θυγατέρα του, οὐδὲ λαμβάνουσιν ἐξ αὐτῶν εἰ μὴ ἐκ τῶν ὁμοτέχνων του.

Οἱ Αἰγύπτιοι φυλάττουσι μετὰ μεγάλης προσοχῆς ὅλας τὰς θρησκευτικὰς διατάξεις, ἰδίως δὲ τὰς ἑπομένας. Ἡ χώρα των, ἂν καὶ συνορεύει μὲ τὴν Λιβυην, δὲν ἔχει

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἄγρια θηρία· ἅπαντα δὲ τὰ ζῷα, τὰ ὁποῖα ἔχει, νομίζουσιν ἱερά· τούτων ἄλλα μὲν εἶνε σύντροφα τῶν ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ οὐχί. Ὑπάρχει δὲ μεταξὺ αὐτῶν περίεργος συνήθεια ὡς πρὸς τὰ ζῷα· φύλακες διορίζονται καὶ ἐκ τῶν δύο φύλων τῶν Αἰγυπτίων, διὰ νὰ τρέφωσιν ἕκαστον εἶδος χωριστά· τούτων ὁ υἱὸς διαδέχεται τὸν πατέρα εἰς τὴν τιμητικὴν ταύτην ἐργασίαν. Οἱ δὲ κάτοικοι τῶν πόλεων ἐκτελοῦσι τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ταξίματά των διὰ μεσολαβήσεως τῶν ζωοφυλάκων κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· ἀφ' οὗ τάξωσιν εἰς τὸν θεὸν, τοῦ ὁποίου εἶνε τὸ ζῷον, ξυρίζουσιν ἢ ὁλόκληρον τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ ἥμισυ ἢ τὸ τρίτον τῆς κεφαλῆς τοῦ υἱοῦ των, ἔπειτα θέτουσιν εἰς τὸν ἕνα δίσκον μιᾶς πλάστιγγος τὰς τρίχας, εἰς δὲ τὸν ἄλλον ἀργύριον ἴσου βάρους. Τοῦτο δὲ τὸ ἀργύριον, ὅσον καὶ ἂν ἦνε, δίδουσιν εἰς τὸν ζωοφύλακα. Οὗτος δὲ εἰς ἀντάλλαγμα κόπτει ἰχθῦς καὶ ῥίπτει αὐτοὺς εἰς τροφὴν τῶν ζῴων. Τοιαύτη δὲ τροφὴ προσφέρεται εἰς αὐτά. Ἐὰν δέ τις φονεύσῃ ἑκουσίως ζῷόν τι τιμωρεῖται διὰ θανάτου, ἐὰν δὲ ἀκουσίως, πληρώνει πρόστιμον ὅσον προσδιορίσωσιν οἱ ἱερεῖς. Ὅστις ὅμως ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως φονεύσῃ ἶβιν ἢ ἱέρακα, ἐξ ἅπαντος καταδικάζεται εἰς θάνατον. Ὅταν δὲ γείνῃ πυρκαϊὰ, θεῖα σημεῖα καταλαμβάνουσι τοὺς αἰλούρους· διότι οἱ Αἰγύπτιοι ἀμελοῦσι νὰ σβέσωσι τὸ καιόμενον, καὶ διαιρεθέντες εἰς ὁμάδας φυλάττουσι τοὺς αἰλούρους, οὗτοι δὲ χωνόμενοι καὶ πηδῶντες ὑπεράνω τῶν ἀνθρώπων ῥίπτονται εἰς τὸ πῦρ. Τότε δὲ πένθος μέγα καταλαμβάνει τοὺς Αἰγυπτίους. Ὅταν δὲ εἰς οἰκίαν τινὰ ἀποθάνῃ αἴλουρός τις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φυτικὸν θάνατον, πάντες οἱ ἄνθρωποι τῆς οἰκίας ξυρίζουσι μόνον τὰς ὀφρῦς. ὅταν δὲ ἀποθάνῃ κύων, ξυρίζουσιν ὅλον τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλήν. Μεταφέρουσι δὲ τοὺς ἀποθανόντας αλοίρους εἰς ἱερὰ οἰκήματα ἐν τῇ πολει Βουβάστει, ὅπου θάπτονται, ὅφ' οὗ ταριχευθῶσι· τοὺς δὲ κύνας θάπτει ἕκαστος ἐν τῇ πόλει του ἐντὸς ἱερῶν θηκῶν. Οὕτω θάπτονται καὶ οἱ ἰχνεύμονες· τὰς δὲ μυγαλᾶς καὶ τοὺς ἱέρακας μεταφέρουσιν εἰς τὴν πολιν Βουτοῦν, τὰς δὲ ἴβεις εἰς τὴν πολιν τοῦ Ἑρμοῦ, τὰς δὲ ἄρκτους, αἵτινες εἶνε σπάνιαι, καὶ τοὺς λύκους, οἵτινες δὲν εἶνε πολὺ μεγαλείτεροι τῶν ἀλωπέκων, θάπτουσιν ὅπου αὐτοὶ εὑρεθῶσιν.

Τῶν δὲ κροκοδείλων ἡ φύσις εἶνε τοιαύτη. Κατὰ τοὺς 4 ψυχροτάτους μῆνας οὐδὲν τρώγει ὁ κροκόδειλος· ἐν ᾧ δὲ εἶνε τετράποδον, ζῇ καὶ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὸ ὕδωρ· γεννᾷ τὰ ᾠά του εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐκεῖ ἐκκολάπτει αὐτά· τὸ δὲ πλεῖστον τῆς ἡμέρας διατρίβει εἰς τὴν ὀκτήν, τὴν δὲ νύκτα ὅλην ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ· διότι τὸ ὕδωρ τοτε εἶνε θερμότερον τῆς νυκτερινῆς αὔρας καὶ τῆς δρόσου. Ἐκ πάντων δὲ τῶν θνητῶν ζῴων, τὰ ὁποῖα γιγνώσκομεν, τοῦτο ἐξ ἐλαχίστου γίνεται μέγιστον· διότι τὰ μὲν ᾠὰ αὐτοῦ δὲν εἶνε πολὺ μεγαλείτερα τῶν τῆς χηνὸς καὶ τὸ νεογνὸν γίνεται ὅσον καὶ τὸ ᾠόν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθεν, αὐξανόμενον δὲ γίνεται μέχρι δέκα ἑπτὰ πήχεων, πολλάκις δὲ καὶ περισσότερον· ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς χοίρου, ὀδόντας δὲ μεγάλους καὶ χαυλιόδοντας ἀναλόγους πρὸς τὸ σῶμα· μόνον δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ζῴων δὲν ἔχει γλῶσσαν καὶ μόνον αὐτὸ δὲν κινεῖ τὴν κάτω σιαγόνα, ἀλλὰ προς-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

άγει τὴν ἄνω σιαγόνα πρὸς τὴν κάτω· ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας ἰσχυροὺς καὶ δέρμα λεπιδωτόν, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τῆς ῥάχεως εἶνε ἀδιαπέραστον. Ἐντὸς δὲ τοῦ ὕδατος εἶνε τυφλόν, εἰς δὲ τὴν ξηρὰν εἶνε ὀξυδερκέστατον. Ἐπειδὴ δὲ τὸν πλεῖστον χρόνον διατρίβει εἰς τὸ ὕδωρ, ἔνδοθεν τὸ στόμα του εἶνε πλῆρες βδελλῶν. Τὰ μὲν λοιπὸν ἄλλα πτηνὰ καὶ ζῷα φεύγουσιν αὐτόν, ὁ δὲ τροχίλος διάγει μετ' αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ, διότι ὠφελεῖται ἐξ αὐτοῦ, διότι ὅταν ὁ κροκόδειλος ἐξέλθῃ τοῦ ὕδατος εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἔπειτα ἀνοίξῃ τὸ στόμα πρὸς τὸν ζέφυρον, διὰ νὰ ἀναπνεύσῃ τὴν αὔραν, τότε ὁ τροχίλος εἰσδύει εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ καταπίνει τὰς ἐκεῖ εὑρισκομένας βδέλλας· ὁ δὲ κροκόδειλος ὠφελούμενος εὐχαριστεῖται καὶ οὐδ' ὅλως πειράζει τὸν τροχίλον. Εἷς τινας μὲν τῶν Αἰγυπτίων εἶνε ἱεροὶ οἱ κροκόδειλοι, εἷς τινας δὲ οὐχί. Οἱ πέριξ τῶν Θηβῶν καὶ τῆς Μοίριδος λίμνης κατοικοῦντες θεωροῦσι τοὺς κροκοδείλους παρὰ πολὺ ἱερούς διὰ τοῦτο καὶ ἕκαστος αὐτῶν τρέφει ἕνα κροκόδειλον, τὸν ὁποῖον κατορθώνουσι νὰ ἐξημερώσωσι· κρεμῶσι μάλιστα εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν ἐνώτια λίθινα χυτὰ καὶ χρυσᾶ καὶ βραχία εἰς τοὺς ἐμπροσθίους πόδας· δίδουσι δὲ εἰς αὐτοὺς ἐκλεκτὰς τροφὰς καὶ τεμάχια ἐκ τῶν θυσιαζομένων ζῴων, περιποιοῦνται δὲ ζῶντας ὅσον δύνανται κάλλιστα, ἀποθανόντας δὲ ταριχεύουσι καὶ θάπτουσιν ἐντὸς ἱερῶν θηκῶν. Οἱ δὲ κατοικοῦντες τὴν Ἐλεφαντίνην καὶ τρώγουσι, μὴ νομίζοντες αὐτοὺς ἱερούς. Μεταχειρίζονται δὲ πολλοὺς τρόπους, διὰ νὰ συλλαμβάνωσιν αὐτούς. Θέλω δὲ ἀναφέρῃ ἐκεῖνον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅστις κατ' ἐμέ εἶνε ἀξιώτατος διηγήσεως· ὁ ἅλιεύς, ἀφ' οὗ θέσῃ εἰς τὸ ἄγκιστρον ὡς δέλεαρ πλάτην χοίρου, ῥίπτει αὐτὸ εἰς τὸ μέσον τοῦ ποταμοῦ, αὐτὸς δὲ, καθήμενος ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ ποταμοῦ, κρατεῖ ζῶν χοιρίδιον καὶ το κτυπᾷ. Ὁ δὲ κροκόδειλος, ἀκούσας τὴν φωνήν, τρέχει πρὸς αὐτήν, συνατήσας δὲ τὸ δέλεαρ καταπίνει αὐτό, ἄνθρωποι δὲ τότε ἀνασύρουσιν αὐτὸν ἔξω. Ἔπειτα δὲ ἀλείφουσι διὰ πηλοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ· ἀφ' οὗ δὲ τοῦτο γείνῃ, ὁ κροκόδειλος δαμάζεται εὐκόλως, ἄνευ δὲ τούτου, χρειάζεται κόπος πολὺς, διὰ νὰ δαμασθῇ.

Καὶ οἱ ποτάμιοι ἵπποι εἰς ἄλλους μὲν τῶν Αἰγυπτίων εἶνε ἱεροὶ, εἰς ἄλλους δὲ οὐχί· εἶνε τετράποδα, δίχηλα, ἔχουσιν ὁπλὰς ὡς τοῦ βοὸς, ῥῖνα σιμὴν, χαίτην ἵππου, χαυλιόδοντας μεγάλους, οὐρὰν καὶ φωνὴν ἵππου καὶ μέγεθος ὅσον ἔχει μέγιστος βοῦς· τὸ δὲ δέρμα αὐτοῦ εἶνε τόσον παχὺ, ὥστε ξηραίνουσιν αὐτὸ καὶ κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτοῦ ἀκόντια.

Γίνονται δὲ καὶ ἐνυδρίδες ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ, τὰς ὁποίας νομίζουσιν ἱεράς. Ἐκ δὲ τῶν ἰχθύων τὸν καλούμενον λεπιδωτὸν καὶ τὴν ἔγχελυν νομίζουσιν ἱεροὺς τοῦ Νείλου ποταμοῦ. Ἐκ δὲ τῶν πτηνῶν τοὺς χηναλώπεκας. Εἶνε δὲ καὶ ἄλλο πτηνὸν ἱερὸν τὸ καλούμενον φοῖνιξ· τοῦτο ὅμως ἐγὼ οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ἐζωγραφημένον, διότι σπανίως ἔρχεται εἰς τὴν Αἴγυπτον, κατὰ πεντακόσια ἔτη, καθὼς λέγουσιν οἱ κάτοικοι τῆς Ἡλίου πόλεως· καὶ μάλιστα προσθέτουσιν, ὅταν ἀποθάνῃ ὁ πατήρ του. Ἔχει δὲ, ἐὰν ὑπάρχει τῷ ὄντι, ὅπως ζωγραφοῦσιν αὐτὸν, πτέρυγας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χρυσᾶς καὶ ἐρυθράς, κατὰ δὲ τὸ μέγεθος εἶνε ὁμοιότατος πρὸς τὸν ἀετόν. Λέγουσι δὲ ὅτι οὗτος μηχανᾶται ταῦτα, τὰ ὁποῖα ὅμως ἐγὼ δὲν πιστεύω. Ἐκ τῆς Ἀραβίας ὁρμώμενος φέρει εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἡλίου τὸν πατέρα αὐτοῦ, κεκαλυμμένον διὰ σμύρνης καὶ θάπτει αὐτὸν ἐκεῖ οὕτω· πρῶτον πλάττει σμύρναν καὶ δι' αὐτῆς σχηματίζει ᾠὸν τόσον ὅσον δύναται νὰ σηκώσῃ. Ἔπειτα δὲ κοιλαίνει αὐτὸ καὶ θέτει ἐντὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, δι' ἄλλης δὲ σμύρνης πληροῖ τὸ κενὸν καὶ τὴν ὀπὴν τοῦ ᾠοῦ, τόσον ὥστε τοῦτο νὰ ἔχῃ τὸ πρότερον βάρος.

Πέριξ τῶν Θηβῶν ὑπάρχουσιν ἱεροὶ τοῦ Διὸς ὄφεις, οὐδαμῶς τοὺς ἀνθρώπους βλάπτοντες· εἶνε δὲ μικροὶ καὶ φέρουσι δύο κέρατα εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς. Ἀποθανόντας δὲ θάπτουσιν αὐτοὺς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Διός.

Ὑπάρχει χῶρός τις ἐν τῇ Ἀραβίᾳ σχεδὸν ἀπέναντι τῆς πόλεως Βουτοῦς· εἰς τοῦτον μετέβην, διὰ νὰ μάθω περὶ τῶν πτερωτῶν ὄφεων· εἶδον δ' ἐκεῖ τόσον πλῆθος ὀστῶν καὶ σκελετῶν ὄφεων, ὥστε μοὶ εἶνε ἀδύνατον νά το παραστήσω. Ἦσαν δὲ πολλοὶ σωροὶ σκελετῶν καὶ μεγάλοι καὶ μέτριοι καὶ μικρότεροι· ἦσαν δὲ ἐγκατεσπαρμένοι εἰς τὴν διάβασιν μεταξὺ στενῆς κοιλάδος καὶ μεγάλης πεδιάδος, ἥτις συνέχεται μετὰ τῆς πεδιάδος τῆς Αἰγύπτου. Λέγεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος οἱ πτερωτοὶ ὄφεις πετῶσιν ἐκ τῆς Ἀραβίας, διὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὰ δὲ πτηνὰ αἱ ἴβις ἐξέρχονται εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν εἰς τοῦτο τὸ στενόν, ἐμποδίζουσι τοὺς ὄφεις νὰ εἰσέλθωσι καὶ φονεύουσιν αὐτούς. Διὰ τοῦτο λέγεται ὅτι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡ ἶβις μεγάλως τιμᾶται ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων· εἶνε δὲ ἡ ἶβις ἄλη παρὰ πολὺ μέλαινα, ἔχει σκέλη γεράνου, τὸ ῥάμφος δὲ πολὺ ἐπίγρυπον (κυρτὸν). Εἶνε δὲ καὶ ἄλλο εἶδος ἰβίων, αἵτινες ἔρχονται εἰς αὐτοὺς τοὺς πόδας τῶν ἀνθρώπων· αὗται ἔχουσι γυμνὴν τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν λαιμὸν ὅλον, λευκὰ πτερὰ ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ αὐχένος καὶ τῶν ἄκρων τῶν πτερύγων καὶ τοῦ ἄκρου τῆς οὐρᾶς, τὰ ὁποῖα ἔχουσι χρῶμα βαθύτατον μέλαν· οἱ δὲ πόδες καὶ τὸ ῥάμφος αὐτῶν εἶνε ὡς τὰ τοῦ ἄλλου εἴδους. Τοῦ δὲ πτερωτοῦ ὄφεως ἡ μορφὴ ὁμοιάζει πρὸς τὴν τοῦ ὕδρου· δὲν ἔχει δὲ πτέρυγας μὲ πτερὰ, ἀλλὰ μὲ ὑμένα, ὡς εἶνε αἱ τῆς νυκτερίδος.

Ἐκ τῶν Αἰγυπτίων οἱ κατοικοῦντες τὴν καλλιεργουμένην Αἴγυπτον, ἐπειδὴ γυμνάζουσι τὴν μνήμην περισσότερον πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, εἶνε τὰ μάλιστα πεπαιδευμένοι ἐκ πάντων ὅσους ἐγνώρισα. Εἶνε δὲ μετὰ τοὺς Λίβυας ὑγιέστεροι πάντων τῶν ἀνθρώπων ἕνεκα, φρονῶ, τῆς σταθερότητος τοῦ καιροῦ κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους· τρέφονται δὲ δι' ἄρτου, τὸν ὁποῖον κατασκευάζουσιν ἐξ ὀλύρας· πίνουσι δὲ οἶνον κατεσκευασμένον ἐκ κριθῆς, διότι εἰς τὴν χώραν των δὲν ὑπάρχουσιν ἄμπελοι. Τρώγουσιν ἰχθῦς ἄλλους μὲν ὠμοὺς ἀλλ' ἀπεξηραμένους εἰς τὸν ἥλιον, ἄλλους δὲ ἡλατισμένους. Ἐκ δὲ τῶν πτηνῶν τοὺς ὄρτυγας καὶ τὰς νήσσας καὶ τὰ μικρὰ τῶν πτηνῶν προταριχεύουσι καὶ τρώγουσιν ὠμά· τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τῶν πτηνῶν καὶ τοὺς ἰχθῦς τρώγουσι βραστοὺς ἢ ἑψητοὺς ἐκτὸς τῶν νομιζομένων ἱερῶν. Εἰς τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γεύματα τῶν πλουσίων, ὅταν τελειώσῃ τὸ συμπόσιον, ἀνήρ τις περιφέρει εἰκόνα ξυλίνην νεκροῦ ἐντὸς νεκροθήκης, ἥτις ἐντελῶς παριστάνει τὸ ἀληθὲς καὶ ὑπὸ ζωγραφικὴν καὶ ὑπὸ γλυπτικὴν ἔποψιν καὶ ἔχει μῆκος ἑνὸς ἢ δύο πήχεων· δεικνύων δὲ αὐτὴν εἰς ἕκαστον τῶν συμποσιαζόντων λέγει «εἰς τοῦτον βλέπε καὶ πῖνε καὶ διασκέδαζε· διότι, ἀφ' οὗ ἀποθάνῃς, τοιοῦτος θὰ ἦσαι».

Φυλάττουσι δὲ τὰ πάτρια ἔθιμα, νέα δὲ οὐδ' ὅλως εἰσάγουσι. Πολλὰ τούτων εἶνε ἄξια λόγου καὶ μεταξὺ τούτων τὸ ᾆσμα ὁ λίνος, ὅστις εἶνε ἐν χρήσει καὶ ἐν Φοινίκῃ καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου εἶνε γνωστὸς ὑπ' ἄλλο ὄνομα· εὑρίσκουσι δὲ ὅτι εἶνε τὸ αὐτὸ ᾆσμα μὲ τὸν λίνον τῶν Ἑλλήνων· ὥστε μεταξὺ τῶν θαυμαστῶν πραγμάτων τῆς Αἰγύπτου πρέπει νὰ κατατάξωμεν καὶ τὸ πόθεν ἔλαβον τὸ ᾆσμα τοῦτο. Φαίνεται δὲ ὅτι πάντοτε ἐτραγῴδουν τοῦτο. Ὁ Λίνος εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν γλῶσσαν καλεῖται Μανέρως. Ἔλεγον δὲ οἱ Αἰγύπτιοι ὅτι οὗτος ἦτο μονογενὴς υἱὸς τοῦ πρώτου αὐτῶν βασιλέως, ὅτι ἀπέθανε προώρως, ὅτι ὁ λαὸς ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ θρήνων καὶ οὕτως ἐπήγασε τὸ πρῶτον τοῦτο καὶ μοναδικὸν ᾆσμα. Ἔχουσι δὲ καὶ τὸ ἑπόμενον ἔθιμον κοινὸν πρὸς μόνους τοὺς Λακεδαιμονίους ἐκ τῶν Ἑλλήνων, οἱ νεώτεροι αὐτῶν, ἀπαντῶντες καθ' ὁδὸν πρεσβυτέρους ἑαυτῶν, ὑποχωροῦσι καὶ παραμερίζουσιν· ἂν δὲ κάθωνται, ἀνίστανται καὶ παραχωροῦσι τὸ κάθισμα.

Κατὰ τὸ ἑπόμενον ὅμως ἔθιμον διαφέρουσι πάντων τῶν Ἑλλήνων· ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀντὶ νὰ χαιρετίζωσιν ἀλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λήλους διὰ λέξεων προσκυνοῦσι καταβιβάζοντες τὴν χεῖρα μέχρι τοῦ γόνατος. Φοροῦσι δὲ χιτῶνας λινοῦς περὶ τὰ σκέλη θυσανωτοὺς, τοὺς ὁποίους καλοῦσι καλασίρις· ἄνωθεν δὲ τούτων φοροῦσι χλαίνας ἐκ λευκοῦ ἐρίου· οὐδέ ποτε ὅμως εἰσέρχονται εἰς τοὺς ναοὺς μὲ τὰ ἐξ ἐρίου ἐνδύματα οὐδὲ θάπτονται μετ' αὐτῶν, διότι νομίζεται τοῦτο ἀνόσιον.

Καὶ τὰ ἑξῆς ἐφεῦρον οἱ Αἰγύπτιοι· ἕκαστος μὴν καὶ ἑκάστη ἡμέρα εἶνε ἑνός τινος ἐκ τῶν θεῶν καὶ ἕκαστος δύναται νὰ προΐδῃ ἐκ τῆς καλῆς ἢ κακῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐγεννήθη τις, τί θά τον εὕρῃ καὶ πῶς θὰ ἀποθάνῃ καὶ ὁποῖός τις θὰ γείνῃ· παρ' αὐτοῖς δὲ διατηροῦνται περισσότερα θαυμάσια παρὰ εἰς πάντας τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, διότι οὐδὲν σημεῖον ἀφίνουσι νὰ διέλθῃ χωρὶς νά το ἐξετάσωσι καὶ νὰ σημειώσωσι τὴν ἔκβασίν του καὶ, ἐάν ποτε ὕστερον παρόμοιον μὲ τοῦτο συμβῇ, νομίζουσιν ὅτι τὴν αὐτὴν ἔκβασιν θὰ λάβῃ, ὅπως πρότερον. Παρ' αὐτοῖς οὐδεὶς ἄνθρωπος δύναται νὰ μαντεύῃ, ἀλλὰ μόνον θεοί τινες, ὧν ὑπάρχουσι καὶ μαντεῖα.

Ἡ ἰατρικὴ παρ' Αἰγυπτίοις κατανέμεται εἰς πολλούς· ἕκαστος δὲ ἰατρὸς ἀσχολεῖται μόνον περὶ ἓν εἶδος νόσου· πάντα δὲ τὰ μέρη εἶνε πλήρη ἰατρῶν· διότι ἄλλοι μὲν εἶνε ἰατροὶ ὀφθαλμῶν, ἄλλοι δὲ τῆς κεφαλῆς, ἄλλοι δὲ τῶν ὀδόντων, ἄλλοι δὲ ἄλλων μερῶν τοῦ σώματος. Οἱ δὲ θρῆνοι καὶ αἱ κηδεῖαι αὐτῶν γίνονται οὕτως· ὅταν ἀποθάνῃ τις ἐκ τῶν οἰκείων, ἔχων ὑπόληψιν μεγάλην, πᾶσαι αἱ γυναῖκες τῆς οἰκογενείας, ἀφ' οὗ ἀλείψωσι τὴν κεφαλὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἢ καὶ τὸ πρόσωπον μὲ πηλὸν, ἀφίνουσι τὸν νεκρὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ τρέχουσαι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν πόλιν μὲ τὰς φίλας των στηθοκοποῦνται· τὸ αὐτὸ δὲ πράττουσι χωριστὰ καὶ οἱ ἄνδρες. Μετὰ ταῦτα μεταφέρουσι τὸν νεκρὸν, διὰ νὰ ταριχευθῇ· εἶνε δὲ πρὸς τοῦτο τεταγμένοι ἄνθρωποι εἰδήμονες τῆς τέχνης ταύτης, οἵτινες, ὅταν κομισθῇ εἰς αὐτοὺς ὁ νεκρὸς, δεικνύουσιν εἰς τοὺς κομίσαντας τὸν νεκρὸν ξύλινα πρότυπα νεκρῶν, ἀπεικονισμένα διὰ τῆς ζωγραφικῆς. Λέγουσι δὲ ὅτι ἡ σπουδαιοτάτη ταρίχευσις εἶνε ἐκείνου, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν νομίζω πρέπον νὰ ἀναφέρω διὰ τοιοῦτο πρᾶγμα (τοῦ Ὀσίριδος). Μετὰ ταύτην δεικνύουσι τὴν δευτέραν, ἥτις εἶνε ὑποδεεστέρα καὶ εὐτελεστέρα, καὶ ἔπειτα τὴν τρίτην, ἥτις εἶνε εὐτελεστάτη. Ἀφ' οὗ δὲ ἐξηγήσωσι ταῦτα, ἐρωτῶσι κατὰ τίνα τῶν τρόπων τούτων θέλουσι νὰ ταριχευθῇ ὁ νεκρός· οὗτοι μὲν λοιπὸν συμφωνήσαντες περὶ τοῦ τιμήματος ἀπέρχονται· οἱ δὲ ταριχευταὶ, μένοντες ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις των μόνοι, τὴν μὲν σπουδαιοτάτην ταρίχευσιν ἐκτελοῦσι κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· πρῶτον διὰ κυρτοῦ σιδήρου ἐξάγουσι τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἐγκεφάλου διὰ τῶν ρωθώνων, τὸ δὲ ὑπόλοιπον δι' ἐγχύσεως διαλυτικῶν φαρμάκων· ἔπειτα δι' ὀξέος αἰθιοπικοῦ λίθου σχίζουσι τὴν λαγόνα, ἐξάγουσι πάντα τὰ ἔντερα, τὰ ὁποῖα καθαρίζουσι καὶ ποτίζουσι δι' οἴνου φοίνικος, ἐπιπάσσουσι δὲ τετριμμένα θυμιάματα· ἔπειτα δὲ, ἀφ' οὗ πληρώσωσι τὴν κοιλίαν σμύρνης καθαρᾶς τετριμμένης καὶ κασίας (κανέλας) καὶ τῶν ἄλλων ἀρωμάτων ἐκτὸς λιβανωτοῦ, θέτουσιν ἐντὸς τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔντερα καὶ ῥάπτουσιν αὐτὴν ὀπίσω. Ἀφ' οὗ δὲ κάμωσι ταῦτα, θέτουσι τὸ σῶμα ἐντὸς νίτρου ἐπὶ ἑβδομήκοντα ἡμέρας καὶ οὐχὶ περισσοτέρας, διὰ νὰ ταριχευθῇ. Μετὰ δὲ τὰς 70 ἡμέρας λούουσι τὸν νεκρὸν, περιτυλίσσουσιν ὅλον αὐτοῦ τὸ σῶμα διὰ τελαμώνων κατατετμημένων σινδόνος μεταξωτῆς, ἠλειμμένων μὲ κόμμι, τὸ ὁποῖον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεταχειρίζονται οἱ Αἰγύπτιοι ἀντὶ κόλλας. Τότε δὲ οἱ συγγενεῖς παραλαμβάνουσι τὸν νεκρὸν, ἐγκλείουσιν αὐτὸν ἐντὸς ξυλίνης θήκης ἐχούσης σχῆμα ἀνθρώπου καὶ στήνουσιν ὀρθὸν εἰς τὸν τοῖχον τοῦ προσδιωρισμένου διὰ τὰς θήκας τῶν νεκρῶν οἰκήματος.

Τὸ δὲ δεύτερον εἶδος τῆς ταριχεύσεως γίνεται οὕτω· διὰ κλυστήρων πληροῦσι τὴν κοιλίαν τοῦ νεκροῦ ἐλαίου κέδρου χωρὶς οὔτε νὰ σχίσωσιν αὐτὴν οὔτε νὰ ἐκβάλωσι τὰ ἔντερα· προσέχουσι δὲ νὰ μὴ ἐκχυθῇ τὸ ὑγρόν· ἔπειτα καλύπτουσι τὸ σῶμα διὰ νάτρου καὶ ἀφίνουσιν αὐτὸ ἐκεῖ τὸν τεταγμένον χρόνον· κατόπιν ἐξάγουσιν ἐκ τῆς κοιλίας τὸ κεδρέλαιον, τὸ ὁποῖον ἔχει τοσαύτην δύναμιν, ὥστε ἐξάγει μεθ' ἑαυτοῦ τὰ ἔντερα καὶ τὰ σπλάγχνα εἰς ὑγρὰν κατάστασιν· τὰς δὲ σάρκας ἔχει ἀποξηράνῃ τὸ νάτρον καὶ μάλιστα μόνον τὸ δέρμα καὶ τὰ ὀστᾶ ἀπομένουσιν. Ἀφ' οὗ δὲ ταῦτα κάμωσι, δίδουσι τὸν νεκρὸν εἰς ἐκείνους, παρὰ τῶν ὁποίων ἔλαβον αὐτόν. Ἡ δὲ διὰ τοὺς πτωχοὺς τρίτη ταρίχευσις γίνεται οὕτως· εἰσάγουσιν εἰς τὴν κοιλίαν ἀπόσταγμα ραφανίδων, ἀποξηραίνουσι τὸ σῶμα ἐντὸς νάτρου εἰς ἑβδομήκοντα ἡμέρας, μετὰ τὰς ὁποίας παραδίδουσιν αὐτόν. Ἐὰν δὲ Αἰγύπτιος ἢ ξένος ἁρπαχθῇ ὑπὸ κροκοδείλου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἢ παρασυρθῇ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ, εἰς οἵαν δήποτε πόλιν ἐκβρασθῇ τὸ σῶμα αὐτοῦ, καθῆκον ἔχουσιν οἱ κάτοικοι αὐτῆς νὰ ταριχεύωσιν αὐτό, νὰ περιποιῶνται ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον καὶ νὰ θάπτωσιν αὐτὸ εἰς τὰς ἱερὰς θήκας. Οὐδεὶς δὲ ἄλλος οὔτε ἐκ τῶν συγγενῶν οὔτε ἐκ τῶν φίλων ἐπιτρέπεται νὰ ἐγγίσῃ αὐτό, ἀλλὰ μόνον οἱ ἱερεῖς τοῦ Νείλου.

Διὰ νὰ προμηθεύωνται ἄφθονα τρόφιμα οἱ παρὰ τὰ ἕλη κατοικοῦντες Αἰγύπτιοι ἔχουσιν ἰδιαιτέρας τινὰς συνηθείας. Ὅταν ὁ ποταμὸς γείνῃ πλήρης καὶ καταστήσῃ τὰς πεδιάδας πέλαγος, φύονται ἐν τῷ ὕδατι κρίνα πολλά, τὰ ὁποῖα οἱ Αἰγύπτιοι ὀνομάζουσι λωτούς. Ταῦτα συλλέγουσιν, ἀποξηραίνουσιν εἰς τὸν ἥλιον, ἔπειτα δὲ κοπανίζουσι τὸ ἐντὸς τοῦ λωτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶνε ὅμοιον μὲ μήκωνα, καὶ ἀναπλάττουσιν ἄρτους, τοὺς ὁποίους ψήνουσιν εἰς τὸ πῦρ. Τρώγεται δὲ καὶ ἡ ρίζα τοῦ λωτοῦ τούτου, ἥτις εἶνε καὶ πολὺ γλυκεῖα, στρογγύλη καὶ μεγάλη ὡς τὸ μῆλον. Εἶνε δὲ καὶ ἄλλα κρίνα, ὅμοια μὲ ρόδα, τὰ ὁποῖα γίνονται ἐν τῷ ποταμῷ, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ καρπὸς γίνεται ἐντὸς ἄλλης κάλυκος, ἥτις παραφύεται ἐκ τῆς ρίζης· εἶνε δὲ ὁμοιότατος μὲ κηρήθραν σφηκῶν. Τρώγονται δὲ καὶ ταῦτα ἁπαλὰ καὶ ξηρὰ καὶ εἶνε χονδρὰ ὅσον πυρὴν ἐλαίας. Ὁ δὲ πάπυρος εἶνε φυτὸν ἐτήσιον· ἐκριζώνουσι δὲ ἐκ τῶν ἑλῶν καὶ τὸ μὲν ἄνω μέρος αὐτοῦ κόπτουσι διὰ διαφόρους χρείας, τὸ δὲ κάτω τοῦ στελέχους, τὸ ὁποῖον εἶνε ὅσον πῆχυς, τρώγουσι καὶ πωλοῦσιν. Ὅσοι δὲ θέλουσι νὰ ἔχωσι πολὺ καλὸν τὸν πάπυρον, ἐγκλείουσιν ἐντὸς κλι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βάνου, τὸν ὁποῖον καίουσιν, ἕως οὗ κοκκινίσῃ καὶ οὕτω τρώγουσιν αὐτόν. Τινὲς δὲ αὐτῶν ζῶσι μόνον ἀπὸ τῶν ἰχθύων, τοὺς ὁποίους, ὅταν συλλάβωσικαὶ ἐκβάλωσι τὴν κοιλίαν, ξηραίνουσιν εἰς τὸν ἥλιον καὶ ἔπειτα ξηροὺς τρώγουσιν αὐτούς.

Οἱ κατοικοῦντες περὶ τὰ ἕλη μεταχειρίζονται ἀλοιφὴν, τὴν ὁποίαν ἐξάγουσιν ἐκ τοῦ καρποῦ τῶν σιλλικυπρίων, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουσι κίκι· ποιοῦσι δὲ κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν σπείρουσι τὰ σιλλικύπρια ταῦτα, τὰ ὁποῖα παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εἶνε αὐτοφυῆ· τὰ σπειρόμενα ἐν Αἰγύπτῳ φέρουσι καρπὸν πολὺν μὲν ἀλλὰ δυςώδη. Μετὰ τὴν συγκομιδὴν ἄλλοι μὲν τοὺς κόκκους ἐκθλίβουσιν, ἄλλοι δὲ φρύγουσιν αὐτοὺς καὶ βράζουσι, διὰ νὰ παραχθῇ ἔλαιον, ὅπερ συλλέγουσιν· εἶνε δὲ παχύτερον καὶ οὐχὶ κατώτερον τοῦ ἐλαίου, κατάλληλον διὰ φωτισμὸν, ὀσμὴν ὅμως βαρεῖαν ἔχει.

Κατὰ τῶν κωνώπων δὲ, οἵτινες εἶνε ἄφθονοι, μηχανῶνται διαφόρους τρόπους. Οἱ μὲν κατοικοῦντες ἄνω τῶν ἑλῶν οἰκοδομοῦσι πύργους, εἰς τοὺς ὁποίους ἀναβαίνουσι καὶ κοιμῶνται, διότι οἱ κώνωπες ἕνεκα τῶν ἀνέμων δὲν δύνανται νὰ πετῶσιν ὑψηλά. Οἱ δὲ κατοικοῦντες τὰ ἕλη ἀντὶ τῶν πύργων ἔχουσι δίκτυον, διὰ τοῦ ὁποίου τὴν μὲν ἡμέραν ἀγρεύουσιν ἰχθῦς, τὴν δὲ νύκτα περιτυλίσσουσι τὴν κοίτην, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀναπαύονται, ἔπειτα εἰςδύουσιν ὑπὸ τὸ δίκτυον καὶ κοιμῶνται. Οἱ δὲ κώνωπες, ἐὰν μέν τις κοιμηθῇ, περιτυλιχθεὶς μὲ ἱμάτιον ἢ σινδόνα, δαγκάνουσι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διὰ τούτων, διὰ δὲ τοῦ δικτύου οὐδὲ κἂν προσπαθοῦσι νὰ πράξωσι τοῦτο.

Οἱ Αἰγύπτιοι κατασκευάζουσι τὰ φορτηγὰ πλοῖα ἐκ τῆς ἀκακίας, τῆς ὁποίας ἡ μορφὴ εἶνε ὁμοιοτάτη μὲ τὸν λωτὸν τῆς Κυρήνης, τοῦ ὁποίου τὸ δάκρυον εἶνε κόμμι. Ἐκ τῆς ἀκακίας ταύτης κόπτουσι σανίδας δύο πήχεων καὶ θέτουσιν αὐτὰς ὡς τὰς πλίνθους· ταύτας δὲ καρφώνουσι διὰ πυκνῶν καὶ μακρῶν ξυλίνων καρφίων, τὰ ὁποῖα συνδέουσι τὴν μίαν σανίδα μὲ τὴν ἄλλην. Ἀφ' οὗ δὲ οὕτω δώσωσιν εἰς τὸ σύνολον τὴν μορφὴν πλοίου, κατασκευάζουσι τὸ κατάστρωμα δι' ἐγκαρσίων σανίδων. Δὲν κατασκευάζουσι δὲ στραβόξυλα, διὰ νὰ ὑποστηρίξωσι τὰ πλευρὰ, ἀλλ' ἔσωθεν ἐμφράττουσι τὰς συναρμογὰς διὰ τῆς βύβλου· πηδάλιον δὲ ἓν προσαρμόζουσι καὶ τοῦτο διέρχεται διὰ τῆς τρόπιδος. Ὁ δὲ ἱστὸς εἶνε ἐξ ἀκακίας, τὰ δὲ ἱστία ἐκ βύβλου. Ταῦτα τὰ πλοῖα δὲν δύνανται νὰ ἀναπλεύσωσι τὸν ποταμὸν, ἐκτὸς ἐὰν πλέῃ ἰσχυρὸς ἄνεμος ἐκ μέρους τῶν ἐκβολῶν, ἀλλὰ ῥυμουλκοῦνται ἐκ τῆς ξηρᾶς. Ἀκολουθοῦσι δὲ τὸ ῥεῦμα οὕτω πως, ἔχουσι θύραν ἐκ μυρίκης, ἡ ὁποία εἶνε ἐρραμμένη μὲ κλάδον καλάμων καὶ λίθον τετρυπημένον βάρους 2 ταλάντων σχεδόν· καὶ ἔμπροσθεν μὲν τοῦ πλοίου δένουσι διὰ σχοινίου τὴν θύραν καὶ ἀφίνουσιν αὐτὸ νά το σύρῃ τὸ ὕδωρ ὅπως θέλει, ὄπισθεν δὲ ταύτης τὸν λίθον δι' ἄλλου σχοινίου. Ἡ μὲν λοιπὸν θύρα ἀκολουθεῖ τὸν δρόμον τοῦ ῥεύματος καὶ προχωρεῖ ταχέως σύρουσα τὸ πλοῖον· ὁ δὲ λίθος συρόμενος ὄπισθεν ἐγγίζει τὸν πυθμένα τοῦ ποταμοῦ καὶ κανονίζει

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν πλοῦν. Ἔχουσι δὲ πολλὰ πλοῖα, τῶν ὁποίων τινὰ φέρουσι φορτίον πολλῶν χιλιάδων ταλάντων.

Ὅταν δὲ ὁ Νεῖλος ἐκχειλίσῃ, ἡ Αἴγυπτος ὅλη μεταβάλλεται εἰς θάλασσαν, μόναι δὲ αἱ πόλεις φαίνονται ὑπεράνω τοῦ ὕδατος, σχεδὸν ὅμοιαι μὲ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Τότε τὰ πλοῖα πλέουσι, διὰ μέσου τῆς πεδιάδος μεταφέροντα φορτία.

38. Οἱ βασιλεῖς τῶν Αἰγυπτίων.

Παρὰ τῶν ἱερέων ἤκουσα ὅτι ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ἦτο ὁ Μ ή ν, ὅστις, ὡς λέγεται, ἔφραξε τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ καὶ ἔτρεψεν αὐτὸ πρὸς ἀνατολὰς διὰ τῆς κοιλάδος. Ἐκεῖ δέ, ὅπου ἦτο ἡ παλαιὰ κοίτη, ἔκτισε τὴν πόλιν Μέμφιν, ἔξωθεν δὲ αὐτῆς περιώρυξε λίμνην συγκοινωνοῦσαν μὲ τὸν ποταμόν, ὥστε πρὸς βορρᾶν μὲν καὶ δυσμὰς τῆς πόλεως ἦτο ἡ λίμνη, πρὸς μεσημβρίαν δὲ καὶ ἀνατολὰς ὁ ποταμός· ᾠκοδόμησε δὲ καὶ τὸν μέγαν καὶ ἀξιοθαυμαστότατον ναὸν τοῦ Ἡφαίστου. Μετὰ τὸν βασιλέα τοῦτον οἱ ἱερεῖς ἀπηρίθμησαν τριακοσίους τριάκοντα βασιλεῖς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν δέκα ὀκτὼ Αἰθίοπες καὶ μία γυνὴ ἐντοπία, Ν ί τ ω κ ρ ι ς ὀνομαζομένη, Προκάτοχος ταύτης ἦτο ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσαν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ παρέδωκαν εἰς αὐτὴν τὴν βασιλείαν· ἀλλ' αὕτη, ἵνα ἐκδικήσῃ τὸν φονευθέντα βασιλέα, ἐθανάτωσε πολλοὺς ἐκ τῶν Αἰγυπτίων· κατασκευάσασα δὲ εὐρύχωρον ὑπόγειον οἴκημα προσεκάλεσεν ἐν αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῷ ὅσους ἐνόμιζεν ἐνόχους τοῦ φόνου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, ἵνα δῆθεν ἐστιάσῃ αὐτούς· ἐν ᾧ δὲ ἔτρωγον, εἰσήγαγε τὸν ποταμὸν διὰ μεγάλης κρυπτῆς ὑπονόμου καὶ τους κατέπνιξεν. Ἔπειτα δέ, ἵνα ἀποφύγῃ τὴν τιμωρίαν, ἐρρίφθη εἰς οἴκημα πλῆρες σποδοῦ. Παραλείπων τοὺς ἄλλους βασιλεῖς, περὶ ὧν μοὶ ἀνέφερον, ὡς ἀναξίους λόγου, θέλω ἀναφέρῃ μόνον τὸν Σέσωστριν. Πρῶτος οὗτος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ κόλπου μὲ πολεμικὰ πλοῖα καὶ ὑπέταξε τὰ παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἔθνη. Πλέων δὲ ἔφθασεν εἰς μέρος, ὅπου δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ διὰ τὸ ἀβαθὲς τῶν ὑδάτων. Τότε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, παρεσκεύασε πολὺ στράτευμα καὶ ἐξεστράτευσε διὰ τῆς ἠπείρου, ὑποτάξας πάντα τὰ ἔθνη ὅσα ἀπήντησε. Παρὰ τοῖς ἀνδρείοις ἐξ αὐτῶν καὶ παρ' ἐκείνοις, οἵτινες ἐπεθύμουν πολὺ τὴν ἐλευθερίαν των, ἀνήγειρε στήλας, ἐφ' ὧν ἐπέγραψε τὸ ὄνομά του καὶ τῆς πατρίδος του καὶ ὅτι ὑπέταξε τὰ ἔθνη ταῦτα διὰ τῆς δυνάμεώς του. Ἀπὸ κατακτήσεως εἰς κατάκτησιν διέδραμε τὴν ἤπειρον καὶ διέβη ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου ὑπέταξε τοὺς Σκύθας καὶ τοὺς Θρᾷκας· δὲν ἠδυνήθη δὲ νὰ προχωρήσῃ περισσότερον, διότι ἐνταῦθα φαίνονται αἱ τελευταῖαι στῆλαι, τὰς ὁποίας ἀνήγειρεν ὁ Σέσωστρις. Ἐντεῦθεν δὲ ἐπέστρεψεν. Αἱ πλεῖσται τῶν ἀνεγερθεισῶν στηλῶν δὲν σώζονται πλέον, εἶδον ὅμως τινὰς ἐν τῇ Παλαιστίνῃ τῆς Συρίας μὲ τὰ εἰρημένα γράμματα. Εἰς τὴν Ἰωνίαν εἶνε δύο εἰκόνες τοῦ ἀνδρὸς τούτου γεγλυμμέναι ἐντὸς βράχων, ἡ μὲν μία ἐν τῇ ὁδῷ, ἥτις φέρει ἐκ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς Ἐφέσου εἰς τὴν Φώκαιαν, ἡ δὲ ἑτέρα εἰς τὴν ὁδόν, ἥτις φέρει ἐκ τῶν Σάρδεων εἰς τὴν Σμύρνην. Παρίσταται δὲ ὑψηλὸς πέντε σπιθαμάς, κρατεῖ δὲ διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς αἰγυπτιακὴν αἰχμήν, διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς αἰθιοπικὸν τόξον. Ἐκ δὲ τοῦ ἑνὸς ὤμου πρὸς τὸν ἕτερον διὰ τῶν στηθῶν εἶνε ἐγκεχαραγμένα γράμματα ἱερογλυφικά, λέγοντα ταῦτα· ἐγὼ ταύτην τὴν χώραν κατέκτησα διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὤμων μου.

Κατὰ τὴν διήγησιν τῶν ἱερέων ἐπιστρέφων ὁ Σέσωστρις μετὰ πολλῶν αἰχμαλώτων ἐκ τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας ὑπέταξεν, ἔφθασεν εἰς τὰς Πηλουσίας Δάφνας, ὅπου ὁ ἀδελφός του, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναχωρῶν ἐνεπιστεύθη τὴν κυβέρνησιν τῆς Αἰγύπτου, ἐφιλοξένησεν αὐτὸν καὶ τοὺς υἱούς του, πέριξ δὲ τῆς οἰκίας, ὅπου κατέλυσαν, συνήθροισε ξύλα καὶ ἤναψεν αὐτά, διὰ νὰ τον καύσῃ μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας του. Καθὼς δὲ ἔμαθε τοῦτο, συνεσκέφθη μετὰ τῆς γυναικός του, ἥτις συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ ἐξαπλώσῃ τοὺς δύο ἐκ τῶν ἓξ υἱῶν του ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ὥστε νὰ γείνῃ γέφυρα ἄνωθεν αὐτῆς, καὶ οὕτως οἱ λοιποὶ νὰ διέλθωσιν ἄνωθεν αὐτῶν καὶ νὰ σωθῶσι. Ταῦτα ἐξετέλεσεν ὁ Σέσωστρις καὶ δύο μὲν ἐκ τῶν υἱῶν του κατεκάησαν διὰ τρόπου τοιούτου, οἱ δὲ λοιποὶ μετὰ τοῦ πατρὸς ἐσώθησαν. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐτιμώρησε τὸν ἀδελφόν του. Τὸ δὲ πλῆθος τῶν αἰχμαλώτων, τοὺς ὁποίους ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ, μετεχειρίσθη πρὸς ἐξόρυξιν καὶ μετακόμισιν τῶν μεγίστων λίθων, οἵτινες ἐχρειάζοντο διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἡφαίστου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἔπειτα ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ὀρύξωσι πάσας τὰς διώρυχας, αἵτινες ὑπάρχουσι νῦν ἐν Αἰγύπτῳ. Ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου ἡ Αἴγυπτος, ἂν καὶ πᾶσα εἶνε ἐπίπεδος, οὔτε ἵππους οὔτε ἁμάξια ἔχει ἕνεκα τῶν πολλῶν διωρύχων καὶ τῶν διακλαδώσεων τούτων. Ἔπραξε δὲ ταῦτα, διότι, ὅσοι ἐκ τῶν Αἰγυπτίων δὲν ἔχουσι τὰς πόλεις των ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' εἰς τὰ ἐνδότερα, οὗτοι μετεχειρίζοντο ὕδατα ὑφάλμυρα, τὰ ὁποῖα ἤντλουν ἐκ φρεάτων.

Οἱ ἱερεῖς εἶπον εἰς ἐμὲ προσέτι ὅτι ὁ βασιλεὺς διῄρεσε τὴν χώραν εἰς ἴσα τετράγωνα καὶ διὰ κλήρου διένειμεν αὐτὰ εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, δώσας εἰς ἕκαστον ἀνὰ ἕν, ὥρισε δὲ κατὰ τὸ ἐτήσιον ἑκάστου εἰσόδημα καὶ τὸν πληρωτέον εἰς τὸν βασιλέα φόρον. Ἐὰν δὲ ὁ ποταμὸς ἤθελε παρασύρῃ μέρος τι τοῦ κλήρου τινὸς τῶν κατοίκων, οὗτος ὤφειλε νὰ ἀναφέρῃ τὸ συμβὰν εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις ἔπεμπεν ἐκτιμητάς, διὰ νὰ μετρήσωσι πόσον ἠλαττώθη τὸ κτῆμα, διὰ νὰ πληρώνῃ τοῦ λοιποῦ φόρον ἀνάλογον τοῦ ἀπομείναντος μέρους· νομίζω δὲ ὅτι ἐνταῦθα εὑρέθη ἡ γεωμετρία, ἥτις ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα· τὸ δὲ ἡλιακὸν ὡρολόγιον, τὸ ὁποῖον ἔχει σχῆμα κοίλης σφαίρας, τὸν γνώμονα (δείκτην) αὐτοῦ καὶ τὰ δώδεκα μέρη τῆς ἡμέρας οἱ Ἕλληνες ἔμαθον παρὰ τῶν Βαβυλωνίων.

Ὁ βασιλεὺς οὗτος μόνος ἐκ τῶν Αἰγυπτίων ἐβασίλευσε τῆς Αἰθιοπίας· κατέλιπε δὲ μνημεῖα πρὸ τοῦ Ἡφαιστείου λιθίνους ἀνδριάντας τριάκοντα δύο πήχεων, ἑαυτὸν καὶ τὴν γυναῖκά του, καὶ τοὺς τῶν 4 υἱῶν του

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἴκοσι πήχεων ἕκαστον. Πολὺν χρόνον ὕστερον ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἡφαίστου δὲν ἠνέχθη νὰ ἀνεγείρῃ ὁ Δαρεῖος ἔμπροσθεν τούτων τὸν ἀνδριάντα ἑαυτοῦ, λέγων ὅτι ὁ Πέρσης δὲν εἶχε κάμῃ ἔργα, ὁποῖα ὁ Αἰγύπτιος Σέσωστρις· διότι ὁ Σέσωστρις ὑπέταξε μὲν καὶ ἄλλα ἔθνη οὐχὶ ὀλιγώτερα ἐκείνου καὶ μάλιστα καὶ τοὺς Σκύθας, ὁ δὲ Δαρεῖος δὲν ἠδυνήθη νὰ κατακτήσῃ τοὺς Σκύθας· δὲν εἶνε λοιπὸν δίκαιον νὰ στήσῃ ὁ Δαρεῖος τὸν ἑαυτοῦ ἀνδριάντα ἔμπροσθεν τῶν ἀφιερωμάτων ἐκείνου, τὸν ὁποῖον δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπερτερήσῃ κατὰ τὰ ἔργα. Λέγουσι δὲ ὅτι ὁ Δαρεῖος παρεδέχθη ταῦτα.

Κατ' αὐτοὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σεσώστριος διεδέχθη τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φ ε ρ ὼ ν, ὅστις οὐδεμίαν ἐκστρατείαν ἐπεχείρησεν, ἐτυφλώθη δὲ διὰ τοιοῦτο πρᾶγμα· τότε ἐπλημμύρησεν ὁ ποταμὸς Νεῖλος περισσότερον τοῦ συνήθους καὶ ἔφθασεν εἰς ὕψος μέγα, περισσότερον τῶν 18 πήχεων, ἐπῆλθε δὲ καὶ θύελλα, ἥτις ἀνετάραξεν αὐτόν. Τότε ὁ βασιλεὺς, παραφερθεὶς ὑπὸ μανίας, ἔλαβε λόγχην καὶ ἔρριψεν αὐτὴν εἰς τὸ μέσον τῶν δινῶν τοῦ ποταμοῦ, πάραυτα δὲ ἐσκοτίσθησαν οἱ ὀφθαλμοί του καὶ μετ' ὀλίγον ἐτυφλώθη. Ἦτο δὲ τυφλὸς δέκα ἔτη, τὸ δὲ ἐνδέκατον ἔτος ἀνέβλεψε καὶ ἀφιέρωσε διάφορα ἀφιερώματα εἰς πάντας τοὺς ἐπισήμους ναοὺς, εἰς δὲ τὸν ναὸν τοῦ Ἡλίου ἀφιέρωσεν ἔργα ἀξιοθέατα, ὀβελοὺς, δύο μονολίθους, τῶν ὁποίων ἕκαστος εἶχεν ὕψος μὲν ἑκατὸν πήχεων, πλάτος δὲ ὀκτώ.

Μετὰ τοῦτον δὲ ἐβασίλευσεν ὁ Π ρ ω τ ε ὺ ς καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Ῥ α μ ψ ί ν ι τ ο ς, ὅστις κατέλιπε μνημεῖα τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πρὸς δυσμὰς ἐστραμμένα προπύλαια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡφαίστου, ἔμπροσθεν δὲ τούτων ἔστησε δύο ἀνδριάντας εἴκοσι πέντε πήχεων τὸ ὕψος, ἐκ τῶν ὁποίων τὸν μὲν πρὸς βορρᾶν οἱ Αἰγύπτιοι καλοῦσι θέρος, τὸν δὲ πρὸς μεσημβρίαν χειμῶνα. Οὗτος ὁ βασιλεὺς εἶχε μέγαν πλοῦτον ἀργύρου, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς τῶν διαδόχων ἠδυνήθη νὰ ὑπερτερήσῃ οὐδὲ νὰ πλησιάσῃ. Θέλων δὲ νά τον φυλάξῃ ἀσφαλῶς, διέταξε νὰ οἰκοδομήσωσιν οἴκημα λίθινον, τοῦ ὁποίου ὁ εἷς τοῖχος ἀπετέλει μέρος τοῦ ἔξω τοίχου τῶν ἀνακτόρων. Ὁ οἰκοδόμος τότε, ἐπιβουλεύων τοὺς θησαυροὺς, ἐμηχανεύθη νὰ θέσῃ ἕνα τῶν λίθων ὥστε δύο ἄνθρωποι ἢ καὶ εἷς μόνος νὰ δύνωνται εὐκόλως νά τον ἐκβάλωσιν ἐκ τοῦ τοίχου. Καθὼς δὲ τὸ κτίριον ἐτελείωσεν, ὁ μὲν βασιλεὺς κατέθηκεν ἐν αὐτῷ τὰ χρήματα, μετὰ πάροδον δὲ χρόνου ὁ οἰκοδόμος, περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του εὑρισκόμενος, προσεκάλεσε τοὺς δύο υἱούς του, διηγήθη εἰς αὐτοὺς ὅτι, προνοῶν περὶ αὐτῶν, διὰ νὰ ἔχωσιν ἀφθονίαν ἀγαθῶν, ὅτε ᾠκοδόμει τὸν θησαυρὸν τοῦ βασιλέως, ἐμηχανεύθη τοῦτο.

Ἀφ' οὗ ἐξήγησεν εἰς αὐτοὺς σαφῶς πῶς ἠδύναντο νὰ ἐκβάλωσι τὸν λίθον, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὰ μέτρα αὐτοῦ καὶ εἶπεν ὅτι, ἂν διαφυλάξωσιν αὐτὰ, θὰ ἦνε κύριοι τῶν χρημάτων τοῦ βασιλέως. Ἀφ' οὗ δὲ οὗτος ἀπέθανεν, οἱ υἱοί του δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐπιχειρήσωσι τὸ ἔργον· μετέβησαν λοιπὸν τὴν νύκτα εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἀνεῦρον τὸν λίθον ἐπὶ τοῦ οἰκοδομήματος, μετεκίνησαν αὐτὸν εὐκόλως καὶ ἀπεκόμισαν πολλὰ ἐκ τῶν χρημάτων. Καθὼς δὲ κατὰ τύχην ἤνοιξεν ὁ βασιλεὺς τὸ θησαυροφυλάκιον, ἐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θαύμασεν, ἰδὼν, ὅτι ἐκ τῶν χρηματοκιβωτίων ἔλειπον πολλὰ χρήματα, δὲν ἤξευρεν ὅμως ποῖον νὰ θεωρήσῃ ἔνοχον, διότι καὶ τὰ σήμαντρα (σφραγῖδες) ἦσαν σῶα καὶ τὸ θησαυροφυλάκιον κεκλεισμένον. Ἐπειδὴ δέ, δὶς καὶ τρὶς ἀνοίξας, παρετήρησεν, ὅτι πάντοτε τὰ χρήματα ἠλαττοῦντο (διότι οἱ κλέπται ἐξηκολούθουν νὰ ἀφαιρῶσιν), ἀπεφάσισε νὰ πράξῃ τὰ ἑξῆς, προσέταξε νά τῳ κατασκευάσωσι παγίδας καὶ νὰ στήσωσιν αὐτὰς περὶ τὰ χρηματοκιβώτια. Οἱ κλέπται ἐπανῆλθον, ὡς καὶ πρότερον, ὁ εἷς τούτων εἰσῆλθεν, ἐπλησίασεν εἰς ἓν χρηματοκιβώτιον, ἀλλ' εὐθὺς συνελήφθη εἰς τὴν παγίδα. Καθὼς δὲ ἐνόησεν, εἰς ποίαν συμφορὰν ἐνέπεσεν, εὐθὺς ἐκάλεσε τὸν ἀδελφόν του καί τῳ ἐφανέρωσε τὸ συμβὰν καί τον προέτρεψε νὰ εἰσέλθῃ τάχιστα. «Ἀπόκοψε τὴν κεφαλήν μου, «εἶπεν εἰς αὐτὸν πλησιάσαντα,» διότι ἄν με ἴδωσι καί με γνωρίσωσι, θὰ χαθῇς καὶ σὺ μετ' ἐμοῦ». Ὁ ἀδελφός του ἐνόησεν ὅτι εἶχε δίκαιον καὶ ἐπείσθη νὰ πράξῃ, ὅπως ἔλεγε. Θέσας ἐπιτηδείως τὸν λίθον εἰς τὸν τόπον του, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀδελφοῦ του. Καθὼς δὲ ἔγεινεν ἡμέρα, εἰσῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον καὶ ἔμεινεν ἔκπληκτος, εὑρὼν ἐν τῇ παγίδι τὸ σῶμα τοῦ κλέπτου ἄνευ κεφαλῆς, τὸ δὲ κτίριον ἀβλαβὲς καὶ οὔτε εἴσοδον ἄλλην οὔτε ἔξοδον οὐδεμίαν ἔχον. Εὑρισκόμενος δὲ εἰς ἀπορίαν ἕνεκα τούτων, ἐπενόησε ταῦτα, κατεκρέμασε τὸ πτῶμα τοῦ κλέπτου εἰς τὸ τεῖχος, διώρισε δὲ φύλακας αὐτοῦ, παραγγείλας νὰ συλλάβωσι καὶ νὰ φέρωσιν εἰς αὐτὸν ὁποῖον δήποτε ἴδωσι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κλαίοντα ἢ στενάζοντα ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ σώματος. Ἐν ᾧ δὲ τὸ σῶμα ἐκρέματο, ἡ μήτηρ ἐλυπεῖτο ὑπερβολικά· ἔλεγε δὲ πρὸς τὸν ἐπιζῶντα υἱόν της νὰ εὕρῃ τρόπον νὰ λυσῃ τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ του μὲ ὁποῖον δήποτε τρόπον δύναται καὶ νὰ φέρῃ αὐτὸ εἰς τὴν οἰκίαν των· ἠπείλει δὲ αὐτὸν ὅτι, ἂν δὲν ὑπακούσῃ, θὰ μηνύσῃ εἰς τὸν βασιλέα, ὅτι αὐτὸς ἔχει τὰ χρήματα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μήτηρ ἐστενοχώρει πολὺ τὸν υἱὸν καὶ, πολλὰ πρὸς αὐτὴν λέγων, δὲν ἔπειθεν αὐτήν, ἐπενόησε τὸ ἑξῆς στρατήγημα· ἐσαμάρωσεν ὄνους καὶ, πληρώσας ἀσκοὺς οἴνου, ἐφόρτωσεν αὐτούς ἐπὶ τῶν ὄνων, καὶ ἔπειτα ὡδήγει αὐτούς. Ὅτε δὲ ἔφθασεν ἔμπροσθεν τῶν φυλάκων τοῦ κρεμαμένου πτώματος, ἔσυρε δύο ἢ τρία στόμια τῶν ἀσκῶν καὶ ἔλυσεν αὐτά. Ἐπειδὴ δὲ ὁ οἶνος ἔρρεεν, αὐτὸς ἐκτύπει τὴν κεφαλήν του καὶ ἐφώναζε δυνατά, προσποιούμενος, ὅτι δὲν ἠξεύρει πρὸς ποῖον ὄνον νὰ δράμῃ πρῶτον. Οἱ δὲ φύλακες, καθὼς εἶδον ὅτι ἔρρεε πολὺς οἶνος, συνέτρεχον εἰς τὴν ὁδὸν, ἔχοντες ἀγγεῖα καὶ συνέλεγον τὸν χυνόμενον οἶνον, θέλοντες νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς περιστάσεως. Ἐκεῖνος δὲ, προσποιούμενος τὸν θυμωμένον, ὕβριζε πάντας. Ἔπειτα, βλέπων ὅτι παρηγόρουν αὐτὸν οἱ φύλακες, προσεποιεῖτο ὅτι κατεπραύνετο καὶ κατέπαυε βαθμηδὸν τὴν ὀργήν του, τέλος δὲ ὤθησε τοὺς ὄνους ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ καὶ διώρθωνε τὸ φορτίον. Ἐπειδὴ δὲ ἐγίνοντο περισσότεροι λόγοι καί τις ἐξ αὐτῶν καὶ ἔσκωψεν αὐτὸν καί τον ἔκαμε νὰ γελάσῃ, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ἕνα ἀσκόν. Αὐτοὶ δὲ ἐκάθισαν αὐτοῦ, ὅπως ἦσαν, καὶ διενοοῦντο νὰ πίνωσι καὶ νὰ διασκεδάζωσιν· ἔλεγον δὲ εἰς αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν νὰ καθίσῃ καὶ νὰ πίνῃ μετ' αὐτῶν. Οὗτος δὲ προσεποιήθη ὅτι ἐπείσθη καὶ ἔμεινεν. Ἐπειδὴ δὲ πίνοντες μετεχειρίζοντο αὐτὸν φιλοφρόνως, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς καὶ ἄλλον ἀσκόν.

Ἀφ' οὗ δὲ οἱ φύλακες ἔπιον ἀφθόνως, ὑπερεμεθύσθησαν καὶ ὑπὸ τοῦ ὕπνου κυριευθέντες, αὐτοῦ, ὅπου ἔπινον, κατεκοιμήθησαν· Οὗτος δὲ, ἀφ' οὗ ἡ νὺξ ἐπῆλθε, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ ἔλυσε καὶ τὰς δεξιὰς παρειὰς τῶν φυλάκων πάντων ἐξύρισε πρὸς χλεύην, ἔπειτα δὲ ἔθεσε τὸν νεκρὸν ἐπὶ τοῦ ὄνου καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ἐκτελέσας τὰς προσταγὰς τῆς μητρός του. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ὅτε ἀνηγγέλθη εἰς αὐτὸν ὅτι ὁ νεκρὸς τοῦ κλέπτου ἐκλάπη, ἐθαύμασε πολὺ τὴν ἐπιτηδειότητα καὶ τὴν τόλμην τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐκήρυξεν εἰς πάσας τὰς πόλεις, ὅτι θὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ἀμνηστείαν καὶ θά τον ὑποδεχθῇ εὐχαρίστως, ἂν ἔλθῃ ἐνώπιόν του. Ὁ δὲ κλέπτης τότε ἦλθε πρὸς αὐτὸν πλήρης ἐμπιστοσύνης, ὁ δὲ Ῥαμψίνιτος ἐθαύμασεν αὐτὸν μεγάλως καί τῳ ἔδωκε σύζυγον τὴν θυγατέρα του, θεωρήσας αὐτὸν εὐφυέστατον πάντων τῶν ἀνθρώπων, διότι οἱ μὲν Αἰγύπτιοι προέχουσι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἐκεῖνος δὲ τῶν Αἰγυπτίων.

Οἱ Αἰγύπτιοι πρῶτοι εἶπον ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἀθάνατος, μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν τοῦ σώματος εἰσέρχεται εἰς ἄλλο ζῷον, γινόμενον ἑκάστοτε. Ὅταν δὲ περιέλθῃ πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινὰ, πάλιν εἰσέρχεται εἰς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον, ἡ δὲ περιοδεία αὕτη γίνεται ἐντὸς τριῶν χιλιάδων ἐτῶν. Τὴν διδασκαλίαν ταύτην ᾠκειοποιήθησαν καὶ οἱ Ἕλληνες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ ἱερεῖς μοὶ εἶπον προσέτι ὅτι ἐν Αἰγύπτῳ μέχρι τοῦ Ραμψινίτου ἐπεκράτει εὐνομία καὶ εὐθηνία μεγάλη. Μετὰ δὲ τοῦτον ἐβασίλευσεν ὁ Χέοψ, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἡ Αἴγυπτος περιῆλθεν εἰς μεγάλην ἀθλιότητα. Οὗτος ἔκλεισε πάντας τοὺς ναοὺς καὶ ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους νὰ προσφέρωσι θυσίας, ἔπειτα δὲ διέταξε πάντας νὰ ἐργάζωνται δι' ἑαυτὸν, ἄλλους μὲν ἀναγκάσας νὰ μετακομίζωσι λίθους μέχρι τοῦ Νείλου, τοὺς ὁποίους ἐξῆγον ἐκ τῶν λιθοτομείων τοῦ Ἀραβικοῦ ὄρους, ἄλλους δὲ νὰ διαπεραιῶσι διὰ πλοίων τοὺς λίθους τούτους καὶ νὰ μεταφέρωσιν αὐτοὺς εἰς τὸ Λιβυκὸν ὄρος. Εἰργάζοντο δὲ ἑκατὸν χιλιάδες ἀνδρῶν ἀδιαλείπτως ἐπὶ τρεῖς μῆνας. Ὁ δὲ λαὸς, καταβαλλόμενος δέκα ὅλα ἔτη, ἐδαπάνησε πρὸς κατασκευὴν τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς μετέφερον τοὺς λίθους, ἔργον, ὡς νομίζω, οὐχὶ πολὺ κατώτερον τῆς πυραμίδος, διότι τὸ μὲν μῆκος τῆς ὁδοῦ εἶνε πέντε στάδια, τὸ δὲ πλάτος δέκα ὀργυιαί, τὸ δὲ μέγιστον ὕψος ὀκτὼ ὀργυιαί· κατεσκευάσθη δὲ διὰ λίθου ξεστοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶνε ἐγγεγλυμμένα ζῷα. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον κατεσκευάζοντο καὶ τὰ ὑπὸ τὴν γῆν οἰκήματα, σκαφέντα ἐν τῷ λόφῳ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἵστανται αἱ πυραμίδες, τὰς ὁποίας κατεσκεύασε πρὸς ταφὴν ἑαυτοῦ ἐπὶ νήσου, ἀφ' οὗ εἰσήγαγε τὸ ὕδωρ τοῦ Νείλου διὰ διώρυχος.

Διὰ δὲ τὴν πυραμίδα αὐτὴν ἐχρειάσθησαν εἴκοσιν ἔτη· εἶνε δὲ τετράγωνος καὶ ἕκαστον μέτωπον αὐτῆς ἔχει μῆκος ὀκτὼ πλέθρα καὶ ἴσον ὕψος, οἱ δὲ λίθοι εἶνε ξεστοὶ καὶ ἀκριβέστατα προσηρμοσμένοι. Οὐδεὶς δὲ τῶν λίθων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἶνε μικρότερος τριάκοντα ποδῶν. Ἐποιήθη δὲ αὕτη ἡ πυραμὶς διὰ βαθμίδων. Ὅτε δὲ κατεσκεύασαν τὴν βάσιν αὐτῆς, μετεώριζον τοὺς λίθους διὰ μηχανῶν, κατεσκευασμένων ἐκ ξύλων βραχέων εἰς τὸν πρῶτον στοῖχον τῶν βαθμίδων· διὰ νὰ ἀνέλθῃ δὲ ὁ λίθος εἰς αὐτὸν, ἐτίθετο εἰς ἄλλην, ἥτις ἦτο ἑστημένη ἐπὶ τοῦ πρώτου στοίχου, ἀπὸ τούτου δὲ μετεφέρετο εἰς τὸν δεύτερον στοῖχον ἐπὶ ἄλλης μηχανῆς· διότι ὅσοι στοῖχοι τῶν ἀναβαθμίδων ἦσαν, τοσαῦται ἦσαν καὶ αἱ μηχαναί· ἀλλὰ καὶ μία καὶ ἡ αὐτὴ μηχανὴ ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ τὴν αὐτὴν ἐργασίαν, μεταφερομένη ἀπὸ βαθμῖδος εἰς βαθμῖδα μετὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ λίθου. Πρῶτον λοιπὸν ἐγένετο ἡ κορυφὴ τῆς πυραμίδος, ἔπειτα αἱ ἑπόμεναι βαθμῖδες, τελευταῖον δὲ ἡ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Εἶνε δὲ σεσημειωμένον διὰ γραμμάτων Αἰγυπτίων ἐν τῇ πυραμίδι, ὅτι ἐδαπανήθησαν χίλια ἑξακόσια τάλαντα ἀργυρίου διὰ ῥάπανα καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα τῶν ἐργατῶν. Ἐὰν τοῦτο εἶνε ἀληθὲς, πόσα ἄλλα εἶνε ἑπόμενον ὅτι ἐδαπανήθησαν διὰ σιδηρᾶ ἐργαλεῖα καὶ τρόφιμα καὶ ἐνδύματα.

Ἐβασίλευσε δὲ ὁ Χέοψ ἔτη πεντήκοντα, καθὼς ἔλεγον οἱ Αἰγύπτιοι. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ διεδέχθη τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Χεφρήν, προσενεχθεὶς κατὰ πάντα, ὡς ἐκεῖνος, ἔκτισε δὲ καὶ πυραμίδα μικροτέραν κατὰ τὰ μέτρα τῆς τοῦ ἀδελφοῦ του, ἣν ἐγὼ αὐτὸς κατεμέτρησα· οὔτε δὲ ὑπόγεια οἰκήματα ἔχει αὕτη οὔτε διώρυχα, φέρουσαν εἰς αὐτὴν τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὡς εἰς τὴν ἄλλην, ὅπου διὰ διοχετεύσεων τοῦ Νείλου ἀπετελέσθη νῆσος, ἐν τῇ ὁποίᾳ λέγουσιν ὅτι κεῖται τὸ σῶμα αὐτοῦ τοῦ Χέοπος. Ἀφ' οὗ δὲ ἔκτισε τὴν πρώτην αὐτοῦ βαθμῖδα ἐκ μαρμάρου τῆς Αἰθιοπίας ποικίλου, ἔδωκεν εἰς τὴν πυραμίδα ὕψος κατὰ τεσσαράκοντα πόδας ὀλιγώτερον τῆς πρώτης, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὀλίγον ἀφίσταται. Ἀμφότεραι εἶνε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λόφου, ὑψηλοῦ περὶ τοὺς 100 πόδας. Ἐβασίλευσε δὲ ὁ Χεφρὴν ἔτη πεντήκοντα ἕξ. Ὑπολογίζουσι λοιπὸν ἑκατὸν ἓξ ἔτη, καθ' ἃ οἱ Αἰγύπτιοι ὑπέστησαν πᾶσαν ἀθλιότητα καὶ οἱ ναοὶ αὐτῶν ἦσαν κεκλεισμένοι. Ὁ δὲ λαὸς τοσοῦτον μῖσος αἰσθάνεται κατὰ τῶν βασιλέων τούτων, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα αὐτῶν ἀποφεύγει νὰ ἀναφέρῃ, τὰς δὲ πυραμίδας ὀνομάζει πυραμίδας τοῦ Φιλιτίου, ποιμένος τινὸς, ὅστις τότε ἐβόσκε τὰ πρόβατά του εἰς τὰ μέρη ταῦτα.

Μετὰ τὸν Χεφρῆνα ἐβασίλευσεν ὁ Μυκερῖνος, ὁ υἱὸς τοῦ Χέοπος, εἰς τὸν ὁποῖον αἱ πράξεις τοῦ πατρός του ἀπήρεσκον. Οὗτος ἤνοιξε τοὺς ναοὺς καὶ τὸν λαὸν, ὅστις εἶχε περιέλθῃ εἰς τὴν ἐσχάτην ἀθλιότητα, ἀφῆκε νὰ ἐκτελῇ τὰ ἴδιά του ἔργα καὶ θυσίας, πάντων δὲ τῶν βασιλέων ἐδίκαζε δικαιότερον, διὰ τοῦτο καὶ ἐπαινοῦσιν αὐτὸν περισσότερον παρὰ πάντας τοὺς γενομένους βασιλεῖς τῶν Αἰγυπτίων· διότι οὐχὶ μόνον ἐδίκαζε καλῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν παραπονούμενον κατά τινος ἀποφάσεώς του ἔδωκε δῶρόν τι, διὰ νὰ καταπαύσῃ τὸν θυμὸν αὐτοῦ. Καὶ ὅμως ὁ Μυκερῖνος οὗτος, ὁ τοσοῦτον ἥπιος καὶ ὁ τοσοῦτον ἀσχολούμενος περὶ τὴν εὐτυχίαν τῶν Αἰγυπτίων, ἔ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παθε συμφορὰς, αἵτινες ἤρχισαν ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ. Αὕτη ἦτο τὸ μόνον τέκνον, ὅπερ εἶχεν ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Οὗτος δὲ ἕνεκα τοῦ συμβάντος τούτου κατελήφθη ὑπὸ βαρυτάτης λύπης καὶ, ἐπιθυμῶν νὰ θάψῃ τὴν θυγατέρα μετ' ἐξαιρετικῆς λαμπρότητος, διέταξε νὰ κατασκευάσωσι βοῦν (ἀγελάδαν) κοίλην ἐκ ξύλου καὶ ἔπειτα ἐχρύσωσεν αὐτὴν καὶ ἐντὸς αὐτῆς ἔθαψε τὴν ἀποθανοῦσαν θυγατέρα του. Αὕτη λοιπὸν ἡ βοῦς δὲν ἐκρύφθη εἰς τὴν γῆν ἀλλ' ἔτι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μου ἐφαίνετο, ἐν Σάϊδι, ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἐντὸς δωματίου πλουσίως κεκοσμημένου. Πλησίον αὐτῆς κατὰ πᾶσαν ἡμέραν καίουσι παντοῖα θυμιάματα, καθ' ἑκάστην δὲ νύκτα μέχρι τῆς πρωίας καίεται λυχνία.

Μετὰ δὲ τὸ πάθημα τῆς θυγατρὸς δεύτερον δυστύχημα συνέβη εἰς τὸν βασιλέα, τοῦτο· ἦλθε χρησμὸς εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς πόλεως Βουτοῦς, ὅτι μέλλει μόνον ἓξ ἔτη νὰ ζήσῃ, τὸ δὲ ἕβδομον θὰ ἀποθάνῃ· διὰ τοῦτο λυπηθεὶς πολὺ, ἔπεμψεν εἰς τὸ μαντεῖον ὀνειδισμοὺς πρὸς τὸν θεὸν, παραπονούμενος ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ὁ θεῖος, οἵτινες ἀπέκλεισαν τοὺς ναοὺς, δὲν ἐνεθυμοῦντο τοὺς θεοὺς καὶ κατεπίεσαν τοὺς ἀνθρώπους, ἔζησαν πολὺν χρόνον, ἐν ᾧ αὐτὸς, εὐσεβὴς ὤν, μέλλει τόσον ταχέως νὰ ἀποθάνῃ. Ἐκ δὲ τοῦ μαντείου ἦλθεν εἰς αὐτὸν δευτέραν φορὰν ἀπόκρισις, λέγουσα ὅτι τούτων ἕνεκα ὁ θεὸς θὰ ἐπιταχύνῃ τὸν βίον αὐτοῦ, διότι δὲν ἔπραξεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ πράξῃ, διότι ἡ Αἴγυπτος ὤφειλε νὰ πάσχῃ ἑκατὸν πεντήκοντα ἔτη καὶ οἱ μὲν δύο πρὸ ἐκείνου βασιλεῖς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατενόησαν τοῦτο, ἐκεῖνος δὲ οὐχί. Ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Μυκερῖνος, ἐπείσθη ἤδη περὶ τῆς καταδίκης αὐτοῦ καὶ διέταξε νὰ κατασκευάσωσι πολλὰς λυχνίας, διὰ νὰ ἀνάπτῃ αὐτὰς τὴν νύκτα, καὶ νὰ πίνῃ καὶ νὰ διασκεδάζῃ χωρὶς νὰ παύῃ οὔτε ἡμέραν οὔτε νύκτα· ἐπλανᾶτο δὲ καὶ εἰς τὰ ἕλη καὶ εἰς τὰ ἄλση καὶ ὅπου ἐμάνθανεν ὅτι ὑπάρχουσι τόποι ἡδονῆς ἐπιτηδειότατοι· ἐμηχανεύθη δὲ ταῦτα, θέλων νὰ ἀποδείξῃ ψευδόμενον τὸ μαντεῖον καὶ νὰ ζήσῃ δώδεκα ἔτη ἀντὶ τῶν ἓξ, κάμνων τὰς νύκτας ἡμέρας. Πυραμίδα δὲ καὶ οὗτος κατέλιπε πολὺ κατωτέραν τῆς τοῦ πατρός του, τετράγωνον ἔχουσαν ἑκάστην πλευρὰν τρία πλέθρα παρὰ εἴκοσι πόδας καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ ἐκτισμένην ἐκ λίθου Αἰθιοπικοῦ.

Μετὰ τὸν Μυκερῖνον ἐβασίλευσεν ὁ Ἄσυχις, ὅστις ἤγειρε τὰ πρὸς ἀνατολὰς προπύλαια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἡφαίστου, τὰ πολὺ ὡραιότατα κατὰ τὰ ἀνάγλυφα καὶ πολὺ μέγιστα. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου ἔλεγον ὅτι συνέβη μεγάλη ἔλλειψις χρημάτων καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἔκαμον νόμον, ὅστις ἐπέτρεπε νὰ λαμβάνῃ τις χρήματα, δίδων ἐνέχυρον τὸν νεκρὸν τοῦ πατρός του. Προσετέθη δὲ καὶ οὗτος ὁ νόμος, ὁ δανειστὴς νὰ ἦνε κύριος καὶ ὅλης τῆς νεκροθήκης τοῦ δανειζομένου. Ἐὰν δὲ ὁ δώσας τοῦτο τὸ ἐνέχυρον δὲν ἤθελε νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος, ἐτιμωρεῖτο οὕτως· ἂν ἡ αὐτὸς ἀπέθνησκεν ἢ ἄλλος τις τῶν οἰκείων, δὲν ἐπετρέπετο νὰ ταφῇ οὔτε εἰς τὸν πατρικὸν τάφον οὔτε εἰς ἄλλον τινά. Θέλων δὲ ὁ Ἄσυχις νὰ ὑπερτερήσῃ τοὺς προκατόχους αὐτοῦ, ᾠκοδόμησε πυραμίδα ἐκ πλίν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θων, ἐν τῇ ὁποίᾳ εἶνε ἐγκεχαραγμένα τὰ ἑξῆς γράμματα: μή με κατηγορήσῃς, παραβάλλων με πρὸς τὰς λιθίνας πυραμίδας, διότι ὑπερέχω τούτων τοσοῦτον, ὅσον ὁ Ζεὺς τῶν ἄλλων θεῶν, διότι, βυθίζοντες πάσσαλον εἰς τὴν λίμνην, εἵλκυον ἔξω αὐτὸν καὶ, τὸν προσκολλώμενον πηλὸν συλλέγοντες, ἔπλαττον πλίνθον καὶ διὰ τρόπου τοιούτου κατεσκεύασαν ἐμέ.

Μετὰ τὸν Ἄσυχιν ἐβασίλευσεν ἀνὴρ τυφλὸς, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνύσεως, ὠνομάζετο δὲ Ἄνυσις. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου οἱ Αἰθίοπες καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Σαβακὼς μετὰ μεγάλης στρατιᾶς εἰσέβαλον εἰς τὴν Αἴγυπτον. Οὗτος δὲ ὁ τυφλὸς κατέφυγεν εἰς τὰ ἕλη· ὁ δὲ Αἰθίοψ ἐβασίλευσε πεντήκοντα ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐφήρμοσε ταῦτα· ὅτε τις τῶν Αἰγυπτίων διέπραττεν ἔγκλημά τι, ἐπειδὴ οὐδένα ἤθελε νὰ φονεύῃ, ἐδίκαζεν αὐτὸν κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἀδικήματος, διατάσσων νὰ ἐπισωρεύῃ χώματα πλησίον τῆς πόλεώς των, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἦτο ἕκαστος τῶν ἐγκληματούντων. Καὶ οὕτως αἱ πόλεις ἔγειναν ἀκόμη ὑψηλότεραι ἢ πρότερον, διότι τὸ πρῶτον ἐχώσθησαν ὑπ' ἐκείνων, οἵτινες ὤρυξαν τὰς διώρυχας ἐπὶ τοῦ βασιλέως Σεσώστριος, δεύτερον δὲ ἐπὶ τοῦ Αἰθίοπος ἔγειναν καὶ παρὰ πολὺ ὑψηλαί. Τοιουτοτρόπως δὲ ἔλεγον τὴν αἰτίαν τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Αἰθίοπος.

Εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον του ἄνθρωπον ἱστάμενον πλησίον του, ὅστις συνεβούλευεν νὰ συλλέξῃ πάντας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἱερεῖς καὶ νὰ κόψῃ αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον. Εἶπε δὲ τότε ὅτι οἱ θεοὶ ὡς πρόφασιν προεδήλωσαν ταῦτα διὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ ὀνείρου, διὰ νὰ πράξῃ ἀνοσιούργημα καὶ ἐπισύρῃ καθ' ἑαυτοῦ κακόν τι ἐκ μέρους τῶν θεῶν ἢ ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων· ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ μὴ ἐκτελέσῃ ταῦτα, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας νὰ ἀναχωρήσῃ, διότι εἶχε παρέλθῃ καὶ ὁ χρόνος, καθ' ὃν εἶχον προείπῃ ὅτι θὰ βασιλεύσῃ τῆς Αἰγύπτου. Ὅτε δὲ ἦτο ἐν τῇ Αἰθιοπίᾳ, τὰ μαντεῖα, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται οἱ Αἰθίοπες, εἶχον μαντεύσῃ εἰς αὐτὸν ὅτι ἔμελλε νὰ βασιλεύσῃ τῆς Αἰγύπτου πεντήκοντα ἔτη. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ χρόνος οὗτος παρῆλθε καὶ τὸ ὄνειρον ἐτάρασσεν αὐτὸν, ὁ Σαβακὼς ἑκουσίως ἀναχωρεῖ ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ βασιλεύει ἐκ νέου τῆς Αἰγύπτου ὁ τυφλὸς, ἐπανελθὼν ἐκ τοῦ ἕλους, ὅπου διέμεινε πεντήκοντα ἔτη.

Μετὰ τὸν Ἄνυσιν ἐβασίλευσεν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἡφαίστου Σεθών, ὅστις περιεφρόνησε καὶ ἠμέλησε τοὺς μαχίμους Αἰγυπτίους, νομίζων, ὅτι δὲν θὰ ἔχῃ ἀνάγκην αὐτῶν καὶ ἄλλα πολλὰ ἄτιμα ἔπραξεν εἰς αὐτοὺς καὶ ἀφῄρεσεν ἀπ' αὐτῶν τὰς γαίας, τὰς ὁποίας οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ εἶχον δώσῃ εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν. Μετὰ ταῦτα δὲ ὁ Σεναχάριβος, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀράβων καὶ Ἀσσυρίων, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Αἴγυπτον μετὰ πολλοῦ στρατοῦ· οἱ μάχιμοι λοιπὸν τῶν Αἰγυπτίων δὲν ἤθελον νὰ βοηθήσωσι τὸν ἱερέα. Οὗτος δὲ, εὑρεθεὶς εἰς ἀπορίαν, εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν καὶ ἔμπροσθεν τοῦ ἀγάλματος ὀδυρόμενος ἔλεγεν ὁποῖα κινδυνεύει νὰ πάθῃ. Ἐν ᾧ λοιπὸν ὠλοφύρετο, ἐπῆλθεν εἰς αὐτὸν ὕπνος καί τῳ ἐφάνη εἰς τὸ ὄνειρόν του ὅτι ὁ θεὸς ἵστατο πλησίον, ἐθάρρυνεν αὐτὸν καί τῳ ὑπέσχετο ὅτι, ἐὰν ἀντισταθῇ κατὰ τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀρά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δων, δὲν θὰ πάθῃ ἤττάν τινα, διότι αὐτὸς μέλλει νά τῳ πέμψῃ βοηθούς. Ἔχων λοιπὸν πίστιν εἰς τὸ ὄνειρον, παρέλαβεν ἐκ τῶν Αἰγυπτίων τοὺς θέλοντας νά τον ἀκολουθήσωσι καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὸ Πηλούσιον, διότι ἐν ταῦθα εἶνε αἱ εἰσβολαί. Οὐδεὶς δὲ τῶν μαχίμων ἠκολούθησεν αὐτὸν, ἀλλὰ κάπηλοι καὶ χειρώνακτες καὶ πωληταὶ ζωοτροφιῶν. Ἐνταῦθα τὴν νύκτα πλῆθος ἀρουραίων μυῶν ἐπεχύθη κατὰ τῶν ἐναντίων, οἵτινες κατέφαγον τοὺς φαρετρεῶνας αὐτῶν, τὰς χορδὰς τῶν τόξων, τὰ ὄχανα (λωρία) τῶν ἀσπίδων, ὥστε τὴν ἄλλην ἡμέραν οἱ ἐπιδρομεῖς, βλέποντες ὅτι ἦσαν γυμνοὶ ὅπλων, ἐτράπησαν εἰς φυγήν· Πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν. Καὶ τώρα τούτου τοῦ βασιλέως λίθινον ἄγαλμα ἵσταται ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἡφαίστου, κρατεῖ δὲ εἰς τὴν χεῖρα μῦν καὶ φέρει τὰ γράμματα ταῦτα. «Εἰς ἐμέ τις βλέπων ἔστω εὐσεβής».

Μετὰ τὴν βασιλείαν τοῦ ἱερέως τοῦ Ἡφαίστου οἱ Αἰγύπτιοι, ἐλευθερωθέντες, διῄρεσαν τὸ βασίλειον εἰς δώδεκα μέρη, ἀναγορεύσαντες δώδεκα βασιλεῖς, διότι οὐδέ ποτε ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ζήσωσιν ἄνευ βασιλέως. Οἱ δὲ ἐκλεχθέντες συνεδέθησαν πρὸς ἀλλήλους διὰ γάμων καὶ ἐβασίλευον, φυλάττοντες τὰς ἑπομένας συνθήκας : νὰ μὴ καθαιρῶσιν ἀλλήλους μήτε ὁ ἕτερος νὰ ἐπιθυμῇ νὰ λάβῃ τι πλέον τοῦ ἑτέρου καὶ νὰ διατελῶσι πάντοτε φίλτατοι. Ἔθεσαν δὲ καὶ διεφύλαξαν ταῦτα, διότι χρησμός τις προεῖπεν εἰς αὐτοὺς ὅτι ἐκεῖνος ἐκ τῶν δώδεκα, ὅστις ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἡφαίστου τελέσῃ σπονδὰς διὰ χαλκίνης φιάλης,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θὰ βασιλεύσῃ μόνος ἁπάσης τῆς Αἰγύπτου. Διὰ τοῦτο συνείθιζον ἀπὸ κοινοῦ νὰ θυσιάζωσιν εἰς πάντας τοὺς ναοὺς ἕκαστος δὲ μόνον ἐν τῷ ναῷ τῆς περιφερείας του ἠδύνατο νὰ θυσιάζῃ. Ἀπεφάσισαν δὲ νὰ ἀφήσωσι καὶ κοινὸν μνημεῖον καὶ κατεσκεύασαν λαβύρινθον ὀλίγον ὑπεράνω τῆς λίμνης Μοίριδος πλησίον τῆς πόλεως τῶν Κροκοδείλων. Τοῦτον εἶδον ἐγὼ καὶ νομίζω ἀνώτερον πάσης περιγραφῆς. Διότι, ἐάν τις ἑνώσῃ πάντα τὰ τείχη καὶ τὰ κτίρια τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἴδῃ ὅτι δι' αὐτὰ κατεβλήθη ὀλιγώτερος κόπος καὶ δαπάνη παρὰ διὰ τὸν λαβύρινθον τοῦτον. Ὅσον καὶ ἂν ἦνε ἀξιόλογος ὁ ναὸς τῆς Ἐφέσου καὶ τῆς Σάμου, αἱ πυραμίδες ὑπερέβησαν αὐτοὺς κατὰ τὴν φήμην, διότι ἑκάστη αὐτῶν εἶνε ἀνταξία πολλῶν καὶ μεγάλων ἑλληνικῶν ἔργων. Ὁ λαβύρινθος λοιπὸν κατὰ πολὺ ὑπερτερεῖ καὶ τὰς πυραμίδας, διότι τούτου εἶνε δώδεκα συνεχεῖς αὐλαὶ (στοαὶ) ἐστεγασμέναι, τῶν ὁποίων αἱ πύλαι ἦσαν ἀντικρὺ ἀλλήλων, ἓξ πρὸς βορρᾶν καὶ ἓξ πρὸς νότον ἐστραμμέναι. Εἷς δὲ καὶ ὁ αὐτὸς τοῖχος περιβάλλει πάσας ταύτας τὰς αὐλάς. Τὰ δωμάτια εἶνε εἰς δύο πατώματα, ἄλλα μὲν ὑπόγεια, ἄλλα δὲ ὑπεράνω ἐκείνων, τρεῖς χιλιάδες τὸν ἀριθμὸν, ἕκαστον δὲ ἔχει χίλια πεντακόσια. Ἐκ δὲ τούτων τὰ μὲν ἀνώτερα καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος εἶδον καὶ ἐθαύμασα. Περὶ δὲ τῶν ὑπογείων ἤκουσα ἁπλῶς νὰ λέγωσι· διότι οἱ ἐπιστάται κατ' οὐδένα τρόπον ἤθελον νὰ δείξωσιν εἰς ἡμᾶς, λέγοντες, ὅτι αὐτοῦ εἶνε σαρκοφάγοι τῶν κτισάντων τὸν λαβύρινθον τοῦτον βασιλέων καὶ τῶν ἱερῶν κροκοδείλων. Ἡ μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δωματίων ἑλικοειδεῖς διάδρομοι καὶ αἱ ἔξοδοι τῶν στοῶν ἐπέφεραν εἰς ἡμᾶς ἄπειρον θαυμασμὸν διὰ τὴν ποικιλίαν αὐτῶν καὶ διὰ τὴν τέχνην· διότι μετεβαίνομεν ἐξ αὐλῆς εἰς δωμάτια, ἐκ δωματίων εἰς στοὰς, ἐκ στοῶν εἰς περιστύλια ἐστεγασμένα καὶ ἐκ δωματίων εἰς αὐλὰς ἄλλας. Ἡ δὲ ὀροφὴ πάντων τούτων εἶνε λιθίνη, ὡς καὶ οἱ τοῖχοι. Οἱ δὲ τοῖχοι εἶνε πλήρεις ἀναγλύφων· ἑκάστη δὲ αὐλὴ εἶνε περίστυλος ἐκ λίθου λευκοῦ θαυμασίως ἡρμοσμένου. Εἰς ἑκάστην δὲ τῶν γωνιῶν τοῦ λαβυρίνθου εἶνε πυραμὶς τεσσαράκοντα ὀργυιῶν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶνε ἐγγεγλυμμένα ζῷα μεγάλα. Ὁδὸς δὲ ὑπὸ τὴν γῆν φέρει εἰς αὐτὴν (ἑκάστην). Ἔτι ὅμως μεγαλείτερον θαυμασμὸν προξενεῖ ἡ λίμνη τοῦ Μοίριδος, παρὰ τὴν ὁποίαν ὁ λαβύρινθος οὗτος ἐκτίσθη. Ταύτης ἡ περίμετρος εἶνε στάδια τρεῖς χιλιάδες ἑξακόσια, ὅσον εἶνε καὶ τὸ παραθαλάσσιον αὐτῆς τῆς Αἰγύπτου. Εἶνε δὲ μακρὰ ἡ λίμνη καὶ πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς νότον καὶ τὸ μεγαλείτερον αὐτῆς βάθος εἶνε πεντήκοντα ὀργυιαί. Ὅτι δὲ εἶνε χειροποίητος καὶ ὀρυκτὴ, αὐτὴ τὸ ἀποδεικνύει, διότι ἐν τῷ μέσῳ τῆς λίμνης ἵστανται δύο πυραμίδες, τῶν ὁποίων ἑκάστη ὑπερέχει τοῦ ὕδατος πεντήκοντα ὀργυιάς· τὸ δὲ ὑπὸ τὸ ὕδωρ εἶνε ἄλλο τόσον καὶ ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχει λίθινος κολοσσὸς καθήμενος ἐν θρόνῳ. Τὸ δὲ ὕδωρ τῆς λίμνης δὲν ἀναβρύει ἐκ τοῦ ἐδάφους (διότι ἐνταῦθα εἶνε παρὰ πολὺ ἄνυδρον), ἀλλὰ εἰσάγεται εἰς αὐτὸν ἐκ τοῦ Νείλου διὰ διώρυχος. Καὶ ἓξ μὲν μῆνας εἰσρέει εἰς τὴν λίμνην, ἓξ δὲ μῆνας ῥέει ἔξω πάλιν εἰς τὸν Νεῖλον. Καὶ ὅτε μὲν ἐκρέει ἔξω,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀποφέρει εἰς τὸ βασίλειον καθ' ἑκάστην ἡμέραν τάλαντον ἀργυρίου ἐκ τῶν ἰχθύων, ὅτε δὲ τὸ ὕδωρ εἰσρέει εἰς αὐτὴν, μόνον εἴκοσι μνᾶς.

Οἱ δώδεκα βασιλεῖς ἐκυβέρνησαν μετὰ δικαιοσύνης. Μετὰ χρόνον, καθὼς ἐθυσίαζον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἡφαίστου, κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς ἔμελλον νὰ τελέσωσι σπονδάς. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἔφερεν εἰς αὐτοὺς φιάλας χρυσᾶς, διὰ τῶν ὁποίων συνείθιζον νὰ τελῶσι σπονδὰς, ἀλλ' ἠπατήθη κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ, ἐν ᾧ οἱ βασιλεῖς ἦσαν δώδεκα, οὗτος ἔφερεν ἕνδεκα. Τότε δὲ ὁ ἱστάμενος ἐξ αὐτῶν ἔσχατος, ὀνόματι Ψ α μ μ ή τ ι χ ο ς, ἐπειδὴ δὲν εἶχε φιάλην, ἀφήρεσε τὸ χαλκοῦν αὐτοῦ κράνος, ἐκράτησεν αὐτὸ καὶ ἐτέλεσε τὴν σπονδήν. Κράνη δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ὅλοι βασιλεῖς ἐφόρουν καὶ τότε εἶχον αὐτὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ὁ δὲ Ψαμμήτιχος οὐδὲν κακὸν εἶχε κατὰ νοῦν, ὅτε ἔλαβε τὸ κράνος, ἀλλ' οἱ λοιποὶ βασιλεῖς παρέβαλον τὸ γενόμενον πρὸς τὸν χρησμὸν, δῆλ. ὅτι, ὅστις ἐκ τῶν δώδεκα τελέσῃ σπονδὰς διὰ χαλκῆς φιάλης, οὗτος θὰ γείνῃ μόνος βασιλεὺς ἁπάσης τῆς Αἰγύπτου. Ἀναμνησθέντες δὲ τοῦ χρησμοῦ, δὲν ἔκριναν δίκαιον νὰ φονεύσωσι τὸν Ψαμμήτιχον, διότι, ἐξετάσαντες καλῶς, ἀνεῦρον ὅτι αὐτὸς ἔκαμε τοῦτο ἄνευ προμελέτης τινός· ἀπεφάσισαν ὅμως νὰ ἐξορίσωσιν αὐτὸν εἰς τὰ ἕλη, ἀπογυμνώσαντες αὐτὸν σχεδὸν πάσης τῆς ἐξουσίας καὶ ἀπαγορεύσαντες νὰ ἐξέρχηται ἐκ τῶν ἑλῶν καὶ νὰ ἀναμιγνύηται μετὰ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων. Ὁ δὲ Ψαμμήτιχος εἶχε πρότερον καταφύγη, διωκόμενος ὑπὸ τοῦ Αἰθίοπος Σαβακῶ, ὅστις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐφόνευσε τὸν πατέρα αὐτοῦ Νεκὼν, εἰς τὴν Συρίαν· ὅτε δὲ ὁ Αἰθίοψ ἀπεχώρησεν ἕνεκα τοῦ ὀνείρου, οἱ Αἰγύπτιοι τῆς Σάϊδος ἐπέφερον τὸν Ψαμμήτιχον. Ἔπειτα δὲ γενόμενος βασιλεὺς, κατεδικάσθη, ὡς προείπομεν, ὑπὸ τῶν 11 διὰ τὸ κράνος του νὰ φύγῃ δευτέραν φορὰν εἰς τὰ ἕλη. Ὀργισθεὶς δὲ διὰ τὸν προσβλητικὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον μετεχειρίσθησαν αὐτὸν, ἐπενόησε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς διώξαντας. Ἔπεμψε δὲ εἰς τὴν πόλιν Βουτοῦν, ἵνα συμβουλευθῇ τὸ μαντεῖον τῆς Λητοῦς τὸ ἀψευδέστατον τῶν Αἰγυπτίων. Ἔλαβε δὲ τὴν ἀπόκρισιν ταύτην «ἡ ἐκδίκησις θὰ ἔλθῃ ἐκ τῆς θαλάσσης, ὅταν φανῶσιν ἄνδρες χαλκοφόροι». Ἐδυσκολεύετο ὅμως νὰ πιστεύσῃ ὅτι θὰ ἔλθωσι χαλκοφόροι ἄνδρες πρὸς βοήθειάν του. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον χρόνον τρικυμία κατέλαβεν Ἴωνας καὶ Κᾶρας καὶ ἔφερεν αὐτοὺς εἰς Αἴγυπτον. Οὗτοι δὲ εἶχον ἐκπλεύσῃ πρὸς λείαν καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν ξηρὰν, φέροντες χαλκᾶς πανοπλίας. Αἰγύπτιος δέ τις, ὅστις οὐδέ ποτε πρότερον εἶδεν ἄνδρας διὰ χαλκοῦ ὡπλισμένους, ἔδραμεν εἰς τὰ ἕλη καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Ψαμμήτιχον, ὅτι χαλκοῖ ἄνδρες, ἐλθόντες ἐκ τῆς θαλάσσης, λεηλατοῦσι τὴν χώραν. Οὗτος δὲ, κατανοήσας ὅτι ὁ χρησμὸς ἐξετελεῖτο, φιλοφρόνως ὑπεδέχθη τοὺς Ἴωνας καὶ Κᾶρας καὶ κατέπεισεν αὐτοὺς διὰ μεγάλων ὑποσχέσεων νὰ συμμαχήσωσι μετ' αὐτοῦ. Τῇ βοηθείᾳ λοιπὸν τούτων καὶ τῶν Αἰγυπτίων ὀπαδῶν του καθήρεσε τοὺς 11 βασιλεῖς.

Ὁ δὲ Ψαμμήτιχος ἔδωκεν εἰς τοὺς Ἴωνας καὶ Κᾶρας, οἵτινες ἐβοήθησαν αὐτὸν, γαίας, ὅπου κατῴκησαν οἱ Κᾶρες

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀντικρὺ τῶν Ἰώνων, ἔχοντες εἰς τὸ μέσον τὸν Νεῖλον. Εἰς τὰς γαίας ταύτας ἐτέθη τὸ ὄνομα Στρατόπεδα. Ἔδωκε δὲ εἰς αὐτοὺς Αἰγυπτίους παῖδας, διὰ νὰ μάθωσι τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐκ τούτων δὲ τῶν παίδων κατάγονται οἱ σημερινοὶ ἑρμηνεῖς ἐν Αἰγύπτῳ. Οἱ δὲ Ἴωνες καὶ οἱ Κᾶρες τὰς γαίας ταύτας κατῴκησαν πολὺν χρόνον· εἶνε δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν ὀλίγον κατωτέρω τῆς πόλεως Βουβάστιος ἐπὶ τοῦ Πηλουσίου λεγομένου στόματος τοῦ Νείλου. Ὕστερον δὲ ὁ βασιλεὺς Ἄμασις ἐξετόπισεν αὐτοὺς καὶ κατῴκισεν ἐν Μέμφιδι, ὡς ἰδίους ἑαυτοῦ φύλακας κατὰ τῶν Αἰγυπτίων. Ἀφ' οὗ δὲ οὗτοι κατῳκίσθησαν ἐν Αἰγύπτῳ, οἱ Ἕλληνες διετήρησαν τὰς πρὸς τὴν Αἴγυπτον σχέσεις των καὶ διὰ τοῦτο ἠξεύρομεν ἀκριβῶς τί συνέβη ἐν Αἰγύπτῳ ἀπὸ Ψαμμητίχου καὶ ὕστερον. Οὗτοι δὲ πρῶτοι ἐν Αἰγύπτῳ κατῳκίσθησαν, ἀλλόγλωσσοι ὄντες. Τὰ νεώρεια αὐτῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκιῶν των ἦσαν μέχρις ἐμοῦ ἐν τῷ τόπῳ, ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ Ἄμασις ἐξέβαλεν αὐτούς. Ὁ Ψαμμήτιχος ἐβασίλευσε τῆς Αἰγύπτου πεντήκοντα τέσσαρα ἔτη. Ἐπὶ 29 δὲ ἔτη ἐπολιόρκει τὴν Ἄζωτον τῆς Συρίας, τὴν ὁποίαν καὶ ἐκυρίευσε.

Τὸν Ψαμμήτιχον διεδέχθη Νεκὼς, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὅστις πρῶτος ἐπεχείρησε τὴν διώρυχα, ἥτις φέρει εἰς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, τὴν ὁποίαν δευτέραν φορὰν διώρυξε Δαρεῖος ὁ Πέρσης. Τὸ δὲ μῆκος αὐτῆς εἶνε πλοῦς τεσσάρων ἡμερῶν, τὸ δὲ πλάτος τοσοῦτον, ὥστε δύο τριήρεις ὁμοῦ δύνανται νὰ πλεύσωσι διὰ κωπηλασίας. Ἐν ᾧ δὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐσκάπτετο, ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες Αἰγυπτίων ἀπωλέσθησαν. Ὁ δὲ Νεκὼς ἔπαυσε τὸ ἔργον εἰς τὸ μέσον, διότι χρησμός τις ἐγένετο ἐμπόδιον, ὅστις ἔλεγεν ὅτι αὐτὸς ἐργάζεται διὰ τὸν βάρβαρον. Βαρβάρους δὲ οἱ Αἰγύπτιοι ὀνομάζουσι τοὺς μὴ ὁμιλοῦντας τὴν γλῶσσάν των. Ὁ δὲ Νεκὼς, ἀφήσας τὴν διώρυχα, ἐτράπη εἰς ἐκστρατείας καὶ κατεσκεύασε τριήρεις καὶ ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλπῳ, τῶν ὁποίων τὰ ναυπηγεῖα ἔτι καὶ σήμερον φαίνονται. Μετεχειρίζετο δὲ ταύτας ἐν ἀνάγκῃ. Ἐκστρατεύσας δὲ διὰ ξηρᾶς, ἐκυρίευσε καὶ μέρος τῆς Συρίας. Ἀπέθανε δὲ βασιλεύσας 16 ἔτη καὶ ἀφήσας διάδοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ψάμμιν, ὅστις ἐβασίλευσεν ἓν μόνον ἔτος, ἐξεστράτευσε δὲ κατὰ τῆς Αἰθιοπίας καὶ ἀπέθανεν, ἀφήσας τὸ βασίλειόν του εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀπρίην. Ὁ Ἀπρίης μετὰ τὸν Ψαμμήτιχον ἦτο ὁ εὐδαιμονέστατος τῶν πρότερον βασιλέων· ἐβασίλευσε δὲ εἴκοσι καὶ πέντε ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα ὡδήγησε στρατὸν κατὰ τῆς Σιδῶνος καὶ ἐναυμάχησε κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Τυρίων· Ἔπειτα δὲ ἔπεμψε στράτευμα κατὰ τῶν Κυρηναίων, τὸ ὁποῖον ἡττήθη. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἀπεστάτησαν ἀπ' αὐτοῦ, διότι ἐνόμισαν ὅτι ὁ Ἀπρίης ἐκ προμελέτης ἔπεμψεν αὐτοὺς εἰς προφανῆ κίνδυνον, διὰ νὰ γείνῃ καταστροφὴ αὐτῶν, αὐτὸς δὲ νὰ βασιλεύῃ ἀσφαλέστερον τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων. Τότε δὲ οἱ διασωθέντες καὶ οἱ φίλοι τῶν ἀπολεσθέντων ἐπανεστάτησαν εὐθύς. Ταῦτα δὲ μαθὼν ὁ Ἀπρίης πέμπει πρὸς αὐτοὺς τὸν Ἄμασιν, διὰ νά τους παύσῃ μὲ λόγους. Οὗτος δὲ, μεταβὰς, προσεπάθει νὰ κρα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τήση αὐτούς· ἐν ᾧ δὲ αὐτὸς ἔλεγε νὰ μὴ πράττωσι ταῦτα, εἷς ἐκ τῶν Αἰγυπτίων, σταθεὶς ὄπισθεν αὐτοῦ, ἐπέθηκεν εἰς τὴν κεφαλήν του κράνος, λέγων ὅτι ἔπραξε τοῦτο, ἵνα ὁ Ἄμασις γείνῃ βασιλεύς. Τοῦτο δὲ οὐδ' ὅλως δυσηρέστησε τὸν Ἄμασιν καὶ δὲν ἐβράδυνε νά το ἀποδείξῃ. Τῷ ὄντι, ἀφ' οὗ οἱ ἐπαναστατήσαντες ἀνηγόρευσαν αὐτὸν βασιλέα, παρεσκευάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Ἀπρίου. Ὁ δὲ Ἀπρίης, μαθὼν τοῦτο, ἔπεμψεν εἰς τὸν Ἄμασιν τὸν Πατάρβημιν, ἄνδρα εὐυπόληπτον μεταξὺ τῶν Αἰγυπτίων, οἵτινες ἔμειναν πιστοὶ εἰς αὐτὸν, καὶ παρήγγειλε νὰ φέρῃ εἰς αὐτὸν τὸν Ἄμασιν ζῶντα. Ὁ Πατάρβημις λοιπὸν ὑπῆγε νὰ εὕρῃ τὸν Ἄμασιν καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν νά τον ἀκολουθήσῃ. Τότε δὲ ἔτυχεν ὁ Ἄμασις νὰ κάθηται ἐπὶ ἵππου, ἀπεκρίθη δὲ ὅτι ἑτοιμάζεται ἀπὸ πολλοῦ νὰ πράξῃ τοῦτο καὶ δὲν θὰ μεμφθῇ αὐτὸν ὁ Ἀπρίης, διότι καὶ ὁ ἴδιος θὰ παρουσιασθῇ εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλους θὰ φέρῃ. Ὁ δὲ Πατάρβημις ἐκ τῶν λόγων ἐνόησε τὸν σκοπόν του καὶ, βλέπων ὅτι παρασκευάζεται, ἀνεχώρησε μετὰ σπουδῆς, θέλων τάχιστα νὰ δηλώσῃ εἰς τὸν βασιλέα, πῶς εὑρίσκονται τὰ πράγματα. Ἀλλὰ, καθὼς ἦλθε πρὸς τὸν Ἀπρίην, χωρὶς νὰ φέρῃ τὸν Ἄμασιν, ὁ Ἀπρίης, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ, παραφερθεὶς ὑπὸ τῆς ὀργῆς, προσέταξε νὰ κόψωσιν αὐτοῦ τὰ ὦτα καὶ τὴν ῥῖνα. Ἰδόντες δὲ οἱ λοιποὶ Αἰγύπτιοι, οἱ ὁποῖοι ἀκόμη ἦσαν μὲ τὸ κόμμα του, ὅτι τόσον αἰσχρῶς μετεχειρίσθη τὸν σημαντικώτατον ἑαυτῶν, εὐθὺς ἀπεστάτησαν καὶ ἡνώθησαν μὲ τοὺς ἄλλους, προσελθόντες εἰς τὸν Ἄμασιν. Μαθὼν δὲ καὶ ταῦτα ὁ Ἀπρίης,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὥπλιζε τοὺς ἐπικούρους καὶ ἐπεξήρχετο κατὰ τῶν Αἰγυπτίων. Εἶχε δὲ περὶ ἑαυτὸν Κᾶρας καὶ Ἴωνας τριάκοντα χιλιάδας. Οὕτως δὲ ὁ μὲν Ἀπρίης ἐπορεύετο κατὰ τῶν Αἰγυπτίων, ὁ δὲ Ἄμασις κατὰ τῶν ξένων· ἀμφότεροι δὲ ἔφθασαν ἐν τῇ πόλει Μέμφιδι καὶ ἐκεῖ ἔμελλον νὰ δοκιμάσωσιν ὁ εἷς τὸν ἄλλον.

Εἶνε δὲ ἑπτὰ γένη τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἐκ τούτων οἱ μὲν ἱερεῖς, οἱ δὲ μάχιμοι καλοῦνται, οἱ δὲ βουκόλοι, οἱ δὲ συβῶται, οἱ δὲ ἔμποροι, οἱ δὲ ἑρμηνεῖς, οἱ δὲ πλοηγοί. Ἑκάστη δὲ τάξις ἔχει τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ ἐπαγγέλματος. Εἰς δὲ τοὺς μαχίμους οὐδεμίαν ἐπιτρέπεται νὰ μετέρχωνται τέχνην, ἀλλ' ἐξασκοῦσι μόνον τὰ τοῦ πολέμου, ὁ δὲ υἱὸς κληρονομεῖ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός. Ἐὰν λοιπὸν οἱ Ἕλληνες ἔχουσι μάθη καὶ τοῦτο παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, δὲν δύναμαι ἀκριβῶς νὰ κρίνω, διότι βλέπω ὅτι καὶ οἱ Θρᾷκες καὶ οἱ Σκύθαι καὶ οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Λυδοὶ καὶ σχεδὸν πάντες οἱ βάρβαροι νομίζουσιν εὐτελεστέρους τῶν ἄλλων πολιτῶν τοὺς μανθάνοντας τὰς τέχνας καὶ τοὺς ἀπογόνους τούτων, τοὺς δὲ ἀπηλλαγμένους τῶν χειρωναξιῶν νομίζουσιν εὐγενεῖς καὶ μάλιστα τοὺς δεδομένους εἰς τὰ πολεμικά. Ἔχουσι δὲ μάθη τοῦτο πάντες οἱ Ἕλληνες καὶ μάλιστα οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὀλιγώτερον δὲ πάντων οἱ Κορίνθιοι καταφρονοῦσι τοὺς χειροτέχνας. Ἐκτὸς τῶν ἱερέων μόνοι οἱ μάχιμοι εἶχον τὸ προνόμιον νὰ ἔχῃ ἕκαστος δώδεκα κλήρους γῆς, χωρὶς νὰ πληρώνῃ φόρον. Ἕκαστος δὲ κλῆρος εἶνε ἑκατὸν πήχεων. Δύο χιλιάδες ἐκ τούτων ἐδορυφόρουν τὸν βασιλέα κατ' ἔτος. Εἰς ἕκαστον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ ἐκ τούτων ἐκτὸς τοῦ κλήρου ἐδίδοντο καθ' ἑκάστην πέντε μναῖ ἐψημένου ἄρτου, δύο μναῖ κρέατος βοείου, καὶ τέσσαρες φιάλαι οἴνου.

Ἀφ' οὗ δὲ, συναντηθέντες ἐν Μέμφιδι, ὁ Ἀπρίης καὶ ὁ Ἄμασις συνεπλάκησαν, ἐπολέμησαν μὲν οἱ ξένοι ἀνδρείως, ἦσαν ὅμως πολὺ ὀλιγώτεροι καὶ διὰ τοῦτο μόνον ἡττήθησαν. Λέγουσι δὲ ὅτι ὁ Ἀπρίης εἶχε τὴν γνώμην ὅτι οὐδὲ θεός τις δύναται νά τον παύσῃ ἀπὸ τῆς βασιλείας· τόσον ἀσφαλῶς ἐνόμιζεν ὅτι κάθηται ἐπὶ τοῦ θρόνου. Τότε ὅμως συμπλακεὶς ἡττήθη καὶ συλληφθεὶς ζῶν ἀπήχθη εἰς τὴν Σάϊν πόλιν, εἰς τὰ ἀνάκτορα, τὰ ὁποῖα πρότερον μὲν ἦσαν ἰδικά του, τότε ὅμως ἦσαν τοῦ Ἀμάσιος. Ἐνταῦθα δὲ ἐπί τινα χρόνον ἐτρέφετο καὶ ὁ Ἄμασις περιεποιεῖτο αὐτόν· τέλος δὲ, ἐπειδὴ οἱ Αἰγύπτιοι ἐμέμφοντο αὐτὸν, ὅτι δὲν πράττει τὰ δίκαια, τρέφων τὸν μισητότατον καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς ἑαυτὸν, παραδίδει τὸν Ἀπρίην εἰς τοὺς Αἰγυπτίους. Οὗτοι δὲ ἀπέπνιξαν αὐτὸν καὶ ἔπειτα ἔθαψαν εἰς τοὺς τάφους τῶν προγόνων του, οἵτινες εἶνε ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς.

Οἱ Αἰγύπτιοι κατὰ πρῶτον κατεφρόνουν τὸν Ἄμασιν καὶ ἐνόμιζον αὐτὸν μικροῦ λόγου ἄξιον, διότι πρότερον ἦτο ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ καὶ ἐξ ἀφανοῦς οἰκογενείας· ἔπειτα ὅμως προσείλκυσεν αὐτοὺς διὰ τῆς σοφίας του καὶ ἱκανότητός του. Εἶχε δὲ ἄπειρα πολύτιμα πράγματα, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ νιπτῆρα ποδῶν χρυσοῦν, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ αὐτὸς ὁ Ἄμασις καὶ πάντες οἱ δαιτυμόνες ἐνίπτοντο τοὺς πόδας. Τοῦτον λοιπὸν κατακόψας, κατεσκεύ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ασεν ἐξ αὐτοῦ ἄγαλμα θεοῦ καὶ ἵδρυσεν αὐτὸ εἰς τὸ καταλληλότατον μέρος τῆς πόλεως. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, ἐρχόμενοι ἔμπροσθεν τοῦ ἀγάλματος, ἐσέβοντο αὐτὸ μεγάλως. Μαθὼν δὲ ὁ Ἄμασις τὸ ὑπὸ τῶν πολιτῶν ποιούμενον, συνεκάλεσε τοὺς Αἰγυπτίους καὶ ἐφανέρωσεν εἰς αὐτοὺς ὅτι τὸ ἄγαλμα ἔχει κατασκευασθεὶ ἐκ τοῦ νιπτῆρος, εἰς τὸν ὁποῖον πρότερον ἐνίπτοντο τοὺς πόδας οἱ Αἰγύπτιοι, τότε δὲ πολὺ ἐλάτρευον. «Τώρα λοιπὸν» εἶπε «καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἔχω πάθη τὸ αὐτό, τὸ ὁποῖον καὶ ὁ νιπτὴρ, διότι, ἐὰν πρότερον ἤμην κοινὸς ἄνθρωπος, ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶμαι βασιλεὺς καὶ ὀφείλετε νά με τιμᾶτε καὶ νά με σέβησθε». Μὲ τοιοῦτον μὲν τρόπον προσείλκυσε τὴν ἀγάπην τῶν Αἰγυπτίων, ὥστε ἔκριναν δίκαιον νὰ ἦνε ὑπήκοοι αὐτοῦ. Ἐκυβέρνα δὲ οὕτως. Ἀπὸ τοῦ ὄρθρου μέχρι τῆς ὥρας, καθ' ἣν ἡ ἀγορὰ ἦτο πλήρης ἀνθρώπων, ἐξετέλει προθύμως τὰς ὑποβαλλομένας εἰς αὐτὸν ὑποθέσεις, ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου τούτου καὶ ἔπινε καὶ ἔσκωπτε τοὺς συνδαιτυμόνας του καὶ ἦτο χαρίεις καὶ φιλοπαίγμων. Οἱ δὲ φίλοι αὐτοῦ δυσαρεστούμενοι ἐνουθέτουν αὐτὸν, λέγοντες τοιαῦτα: «βασιλεῦ, ἡ διαγωγὴ αὕτη δέν σοι ἁρμόζει, καταβιβάζεις οὕτω τὴν ἀξιοπρέπειάν σου, διότι ἔπρεπε σὺ ἀνὴρ σεμνὸς νὰ κάθησαι ἐπὶ θρόνου σεμνοῦ καὶ νὰ ἀσχολῆσαι ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ λαοῦ. Τοιουτοτρόπως οἱ Αἰγύπτιοι ἤθελον ἐννοήσῃ ὅτι κυβερνῶνται ὑπὸ μεγάλου ἀνδρὸς καὶ σὺ ἤθελες ἀκούει νὰ ὁμιλῶσι περὶ σοῦ μετὰ μεγαλειτέρας εὐλαβείας· τώρα ὅμως οὐδ' ὅλως πράττεις, ὡς ἐμπρέπει εἰς βασιλέα».

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οὗτος δὲ ἀπεκρίθη τοιαῦτα: «Οἱ ἔχοντες τὰ τόξα, ὅτε μὲν ἔχουσιν ἀνάγκην νά τα μεταχειρισθῶσι. τανύουσιν αὐτὰ, ἀφ' οὗ δὲ μεταχειρισθῶσιν αὐτὰ, χαλαροῦσιν αὐτὰ, διότι, ἐὰν ἦσαν καθ' ὅλον τὸν χρόνον τεταμένα, θὰ ἐθραύοντο καὶ δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ μεταχειρίζωνται αὐτὰ πλέον ἐν ἀνάγκῃ. Τοιαύτη λοιπὸν εἶνε καὶ ἡ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου· ἐὰν θέλει ἀδιακόπως νὰ ἐνασχολῆται εἰς τὰ σπουδαῖα καὶ νὰ μὴ παραδίδηται ὀλίγον καὶ εἰς τὰς διασκεδάσεις, ἀναμφιβόλως ἤθελε καταντήσῃ χωρὶς νά το ἐννοήσῃ ἢ μανικὸς ἢ βλάξ. Ταῦτα γιγνώσκων καλῶς ἔχω ὡρισμένον χρόνον καὶ διὰ τὸ ἓν καὶ διὰ τὸ ἄλλο».

Λέγουσι δὲ ὅτι ὁ Ἄμασις, καὶ ὅτε ἦτο ἰδιώτης, ἦτο φιλοπότης καὶ φιλοσκώμμων καὶ οὐδ' ὅλως ἠγάπα τὰ σπουδαῖα. Ὅτε δὲ, πίνων καὶ παραδιδόμενος εἰς τὰς ἡδονὰς, δὲν εἶχε τὰ πρὸς τοῦτο μέσα, περιερχόμενος ἔκλεπτε. Πολλάκις δὲ οἱ κατηγορήσαντες αὐτὸν ὅτι ἔκλεψε τὰ χρήματά των, ἐπειδὴ ἠρνεῖτο, ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸ μαντεῖον. Πολλάκις λοιπὸν κατεδικάζετο ὑπὸ τῶν μαντείων, πολλάκις ὅμως καὶ ἀπέφευγε τὴν καταδίκην. Ἀφ' οὗ ὅμως ἔγεινε βασιλεὺς, ἔπραξε τοιαῦτα· ὅσοι ἐκ τῶν θεῶν ἀπέλυσαν αὐτὸν, παραδεχθέντες ὅτι δὲν εἶνε κλέπτης, τούτων οὔτε τὰ ἱερὰ ἐπεμελεῖτο, οὔτε ἔδιδέ τι πρὸς ἐπισκευὴν, οὔτε προσήρχετο καὶ ἐθυσίαζε, διότι οὐδεμιᾶς τιμῆς ἦσαν ἄξιοι, ὡς ἔχοντες ψευδῆ μαντεῖα. Ὅσοι δὲ ἐκήρυξαν ὅτι αὐτὸς εἶνε κλέπτης, τούτους ὁ Ἄμασις ἐπεμελεῖτο τὰ μάλιστα, διότι ἦσαν ἀληθῶς θεοὶ καὶ ἔδιδον χρησμοὺς ἀψευδεῖς. Διὰ τοῦτο δὲ θαυμάσια προπύλαια ᾠκοδόμησε τῇ Ἀθηνᾷ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐν Σάϊδι, πολὺ ὑπέρτερα κατὰ τὸ ὕψος καὶ τὸ μέγεθος, τὰς διαστάσεις τῶν λίθων καὶ τὴν ποιότητα τῶν ὑπὸ τῶν προκατόχων του οἰκοδομηθέντων, ἀφιέρωσε δὲ κολοσσοὺς μεγάλους καὶ ἀνδρόσφιγγας περιμήκεις καὶ τέλος διέταξε νὰ κομίσωσι λίθους ἄλλους ὑπερμεγέθεις πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ κτιρίου. Ἐκ τούτων δὲ ἄλλους μὲν ἔφερεν ἐκ τῶν περὶ τὴν Μέμφιν λατομείων, ἄλλους δὲ ἐκ τῆς πόλεως Ἐλεφαντίνης, ἀπεχούσης ἀπὸ τῆς Σάϊδος εἰκοσαήμερον πλοῦν. Παρὰ πολὺ ὅμως θαυμάζω τὸ ἑξῆς ἔργον· ἐκόμισεν ἐκ τῆς Ἐλεφαντίνης οἴκημα μονόλιθον καὶ τοῦτο ἐκόμιζον ἐπὶ τρία ἔτη δύο χιλιάδες ἀνδρῶν, διαταχθέντων πρὸς τοῦτο. οὗτοι δὲ ἅπαντες ἦσαν πλοηγοί. Τὸ δὲ μῆκος ἔξωθεν εἶνε εἴκοσι καὶ εἷς πήχεις, τὸ δὲ πλάτος δεκατέσσαρες καὶ τὸ ὕψος ὀκτώ. Ἔσωθεν δὲ τὸ μῆκος εἶνε 18 πήχεων καὶ 20 δακτύλων, τὸ δὲ πλάτος 12 πήχεων, τὸ δὲ ὕψος πέντε. Τοῦτο δὲ κεῖται παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ἱεροῦ, διότι λέγουσιν ὅτι δὲν ἔσυραν αὐτὸ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ἕνεκα τούτου. Ὁ ἀρχιτέκτων, ὅτε ἐσύρετο τὸ μονόλιθον οἴκημα, ἀνεστέναξε, λυπηθεὶς τὴν ὑπ' αὐτοῦ καταβληθεῖσαν πολλὴν ἐργασίαν καὶ τὸν καταναλωθέντα πολὺν χρόνον δι' αὐτό. Ὁ δὲ Ἄμασις συνεκινήθη καὶ δὲν ἐπέτρεψε νὰ σύρωσιν αὐτὸ περισσότερον. Ἤδη δέ τινες λέγουσιν ὅτι ἄνθρωπός τις ἐκ τῶν μοχλευόντων αὐτὸ κατεπλακώθη ὑπὸ τοῦ οἰκήματος καὶ ἕνεκα τούτου δὲν ἐσύρθη ἐντός.

Λέγεται δὲ ὅτι ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀμάσιος ἡ Αἴγυπτος ἦτο μάλιστα εὐδαίμων καὶ ὁ ποταμὸς ἐπεδαψίλευεν ἀφθόνως τὰ ἀγαθὰ εἰς τὴν χώραν, ἡ δὲ χώρα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἅπασαι αἱ τότε κατοικούμεναι πόλεις ἀνῆλθον εἰς εἴκοσι χιλιάδας. Ὁ δὲ Ἄμασις πρῶτος ἔκαμε τὸν νόμον, ὅστις ὑπεχρέωνε πάντα Αἰγύπτιον νὰ δηλώνῃ κατ' ἔτος εἰς τὸν νομάρχην πόθεν πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ὁ δὲ μὴ πράττων τοῦτο καὶ ὁ μὴ ἀποδεικνύων ὅτι ζῇ ἐκ νομίμων πόρων τιμωρεῖται διὰ θανάτου. Ὁ δὲ Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, λαβὼν ἐξ Αἰγύπτου τὸν νόμον τοῦτον, ἔθεσεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες πάντοτε φυλάττουσιν αὐτὸν, ὅστις εἶνε ἄμεμπτος. Φιλέλλην δὲ γενόμενος ὁ Ἄμασις ἔδωκε τὴν ἄδειαν εἰς τοὺς ἐρχομένους ἐν Αἰγύπτῳ Ἕλληνας νὰ ἐνοικήσωσι τὴν πόλιν Ναύκρατιν, εἰς δὲ τοὺς μὴ θέλοντας ἐξ αὐτῶν νὰ κατοικῶσιν ἀλλὰ μόνον ναυτιλλομένους αὐτοῦ, ἔδωκε τόπους, διὰ νὰ ἱδρύσωσι βωμοὺς καὶ τεμένη διὰ τοὺς θεούς των. Τὸ πάλαι δὲ ἡ Ναύκρατις ἦτο ἡ μόνη ἀγορὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ οὐδεμία ἄλλη ἦτο. Ἐὰν δέ τις ἤθελεν ὑπάγῃ εἰς ἄλλο τι τῶν στομάτων τοῦ Νείλου, ἔπρεπε νὰ ὀμόσῃ ὅτι δὲν ὑπῆγεν ἑκουσίως, μετὰ δὲ τὸν ὅρκον ἔπρεπε νὰ πλεύσῃ εἰς τὸ Κανωβικὸν στόμα· ἐὰν δὲ ἐναντίοι ἄνεμοι ἐκώλυον αὐτὸν νὰ πλεύσῃ, ὑπεχρεοῦτο νὰ περιφέρῃ τὰ φορτία εἰς βάριδας περὶ τὸ Δέλτα, μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς Ναύκρατιν. Οὕτω λοιπὸν ἡ Ναύκρατις εἶχε τὸ προνόμιον τοῦτο. Ὁ δὲ Ἄμασις ἔδωκε χίλια τάλαντα στυπτηρίας πρὸς ἐπεξεργασίαν τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ καὶ ἀναθήματα εἰς διαφόρους ναοὺς τῶν πολλῶν ἑλληνίδων πόλεων, πρῶτος δὲ αὐτὸς ὑπέταξε καὶ φόρου ὑποτελῆ κατέστησε τὴν νῆσον Κύπρον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

39. Ἐκστρατεία τοῦ Καμβύσου

Κατὰ τούτου λοιπὸν τοῦ Ἀμάσιος ἐξεστράτευσεν ὁ Καμβύσης, ὁ υἱὸς τοῦ Κύρου, ἔχων καὶ ἄλλους, τοὺς ὁποίους ἐξουσίαζε καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων τοὺς Ἴωνας καὶ Αἰολεῖς, διότι προεφασίσθη ὅτι δὲν ἤθελε νὰ δώσῃ ὁ Ἄμασις εἰς αὐτὸν τὴν θυγατέρα του εἰς σύζυγον. Εἷς δὲ τῶν ἐπικούρων τοῦ Ἀμάσιος, ἀνὴρ Ἁλικαρνασσεὺς, συνετὸς καὶ ἀνδρεῖος, ὀνομαζόμενος Φ ά ν η ς, ἔχων ἀφορμὰς παραπόνων κατὰ τοῦ Ἀμάσιος, φεύγων κρυφίως μὲ πλοῖον ἐκ τῆς Αἰγύπτου, θέλων νὰ συνεννοηθῇ μὲ τὸν Καμβύσην. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς ἦτο σπουδαιότατος μεταξὺ τῶν ἐπικούρων καὶ ἐγίνωσκεν ἀκριβέστατα τὰ πράγματα τῆς Αἰγύπτου, ὁ Ἄμασις κατεδίωκεν αὐτὸν καὶ οὐδὲν μέσον παρέλιπε, διὰ νὰ συλλάβῃ αὐτόν· πρὸς τοῦτο δὲ ἀπέστειλε τὸν πιστότατον τῶν ὑπηρετῶν του μὲ τριήρη κατ' αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος συλλαμβάνει αὐτὸν εἰς τὴν Λυκίαν, ἀλλὰ δέν τον ἔφερεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, διότι ὁ Φάνης ἐξηπάτησεν αὐτὸν διὰ τεχνάσματος· διότι, ἀφ' οὗ ἐμέθυσε τοὺς φύλακας, ἀνεχώρησεν εἰς τοὺς Πέρσας. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Καμβύσης εἶχεν ἀποφασίσῃ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ ἦτο ἐν ἀπορίᾳ πῶς νὰ διαπεράσῃ τὴν ἔρημον, ἐλθὼν αὐτὸς λέγει εἰς αὐτὸν καὶ τὰς ἄλλας ὑποθέσεις τοῦ Ἀμάσιος, δεικνύει δὲ καὶ πόθεν νὰ διέλθῃ, συμβουλεύσας νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀράβων νὰ παράσχῃ εἰς αὐτὸν τὴν διέξοδον ἀσφαλῆ. Εἶνε δὲ φανερὸν ὅτι μόνον διὰ τούτου τοῦ μέρους εἰσβάλλει τις εὐκόλως εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐκεῖνο δὲ, τὸ ὁποῖον ὀλίγοι ἐκ τῶν ναυτιλλομένων εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔχουσιν ἐννοήσῃ, ἔρχομαι νὰ εἴπω. Εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἑλλάδος πάσης καὶ ἐκ τῆς Φοινίκης εἰσάγονται πίθοι, πλήρεις οἴνου, δὶς ἑκάστου ἔτους καὶ ὅμως, ἐν ᾧ εἶνε τόσον πολλοὶ, οὐδὲ ἕνα δύναταί τις νὰ ἴδῃ. Ποῦ λοιπὸν, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, μεταχειρίζονται αὐτούς. Ἐγὼ καὶ τοῦτο θὰ εἴπω. Ἕκαστος δήμαρχος εἶνε ὑπόχρεος νὰ συναθροίσῃ ὅλους τοὺς πίθους καὶ ἐκ τῆς πόλεώς του νὰ μεταφέρῃ αὐτοὺς εἰς τὴν Μέμφιν, ἐκ δὲ τῆς Μέμφιδος, ἀφ' οὗ πληρώσωσιν αὐτοὺς ὕδατος, κομίζουσιν εἰς ταῦτα τὰ ἄνυδρα μέρη τῆς Συρίας. Οὕτω δὲ ὅλοι οὗτοι οἱ πίθοι, οἱ φερόμενοι εἰς τὴν Αγυπτον, κομίζονται εἰς τὴν Συρίαν πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν πρότερον σταλέντων. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν οἱ Πέρσαι, ἀφ' οὗ παρέλαβον τὴν Αἴγυπτον, κατέστησαν εὔκολον τὴν εἰς τὴν Αἴγυπτον εἴσοδον διὰ τῆς ἐρήμου, προμηθεύοντες ἐκεῖ ὕδωρ, ὅπως εἴπομεν. Τότε δὲ μαθὼν ὁ Καμβύσης παρὰ τοῦ Φάνητος, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ ὕδωρ ἕτοιμον, ἔπεμψεν ἀγγέλους εἰς τὸν Ἀράβιον καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν νά τῳ δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ διέλθῃ ἀσφαλῶς. Ἔκαμε δὲ μὲ αὐτὸν συνθήκας. Σέβονται δὲ οἱ Ἀράβιοι τὰς συνθήκας περισσότερον παντὸς ἄλλου λαοῦ, συνθηκολογοῦσι δὲ κατὰ τρόπον τοιοῦτον. Μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες θέλουσι νὰ συνθηκολογήσωσιν, ἵσταται ἄλλος τις, ὅστις δι' ὀξέος λίθου χαράττει τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χειρὸς καὶ τοὺς μεγάλους δακτύλους καὶ ἔπειτα λαβὼν ἔνοῦν ἐκ τοῦ ἐπανωφορίου ἑκατέρου αὐτῶν, βρέχει αὐτὸν διὰ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αἵματος καὶ ἀλείφει δι' αὐτοῦ ἑπτὰ λίθους ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν κειμένους, ἐπικαλούμενος τὸν θεὸν Διόνυσον καὶ τὴν Οὐρανίαν Ἀφροδίτην. Ἀφ' οὗ δὲ γείνωσι ταῦτα, ὁ συνθηκολογήσας παρουσιάζει εἰς τοὺς φίλους του τὸν ξένον ἢ τὸν πολίτην, ἐὰν μετὰ πολίτου ἐσυνθηκολόγησε· οὗτοι δὲ κρίνουσι δίκαιον νὰ σεβασθῶσι καὶ αὐτοὶ τὰ συμφωνηθέντα. Ὅτε δὲ ὁ Ἀράβιος ἐσυνθηκολόγησε μὲ τοὺς ἀπεσταλμένους ὑπὸ τοῦ Καμβύσου τοιαῦτα, ἐπλήρωσεν ὕδατος ἀσκοὺς ἐκ δέρματος καμήλων, ἐφόρτωσε δὲ ταύτας ἐπὶ καμήλων, αἵτινες ἔζων, ὡδήγησεν αὐτὰς εἰς τὴν ἄνυδρον καὶ περιέμενεν ἐνταῦθα τὸν στρατὸν τοῦ Καμβύσου.

Ψ α μ μ ή ν ι τ ο ς, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀμάσιος, ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὸ Πηλούσιον στόμα τοῦ Νείλου, περιμένων τὸν Καμβύσην, διότι ὁ Καμβύσης, ὅτε ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Αἰγύπτου, δὲν προέφθασε τὸν Ἄμασιν ζῶντα, διότι, βασιλεύσας ὁ Ἄμασις τεσσαράκοντα τέσσαρα ἔτη, χωρὶς νὰ ὑποφέρῃ μεγάλην δυστυχίαν, ἀπέθανεν. Ἀποθανὼν δὲ καὶ ταριχευθείς, ἐτάφη εἰς τοὺς ἐντὸς τοῦ ναοῦ τάφους, τοὺς ὁποίους αὐτὸς ᾠκοδόμησεν. Ἐπὶ τοῦ Ψαμμηνίτου δὲ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, συνέβη μέγιστον θαῦμα εἰς τοὺς Αἰγυπτίους. Ἔπεσεν εἰς Θήβας βροχή, ὅπου οὔτε πρότερόν ποτε ἔβρεχεν οὔτε ὕστερον μέχρι τῶν ἡμερῶν μου, ὡς λέγουσιν αὐτοὶ οἱ Θηβαῖοι· διότι τῷ ὄντι οὐδὲ σταγὼν ὕδατος πίπτει εἰς τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου. Οἱ δὲ Πέρσαι, ἀφ' οὗ διεπέρασαν τὴν ἄνυδρον, ἐστρατοπέδευσαν πλησίον τῶν Αἰγυπτίων, ἕτοιμοι εἰς μάχην. Ἰδόντες δὲ οἱ ἐπίκουροι Ἕλληνες καὶ Κᾶρες, ὀργιζόμενοι κατὰ τοῦ Φάνους,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διότι ὡδήγησε στρατὸν ξένον κατὰ τῆς Αἰγύπτου, σκληρῶς ἐτιμώρησαν αὐτόν. Εἶχε δὲ ἀφήσῃ ὁ Φάνης τοὺς υἱούς του ἐν Αἰγύπτῳ. Τούτους δὲ ἔφερον εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἔστησαν ἐνώπιον τοῦ πατρὸς κρατῆρα ἐν τῷ μέσῳ καὶ τῶν δύο στρατοπέδων· ἔπειτα φέροντες ἕνα ἕκαστον τῶν παιδίων ἔσφαζον εἰς τὸν κρατῆρα, εἰς αὐτὸν δὲ καὶ οἶνον καὶ ὕδωρ ἔρριπτον· ἀφ' οὗ δὲ ἔπιον τὸ κρᾶμα τοῦτο πάντες οἱ ἐπίκουροι, συνεπλάκησαν εἰς κρατερὰν μάχην, καθ' ἣν ἔπεσον πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν, οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Παρὰ τῶν ἐντοπίων μαθὼν, παρετήρησα μέγα θαῦμα· τὰ ὀστᾶ τῶν πεσόντων ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἔκειντο χωρὶς· καὶ τὰ μὲν κρανία τῶν Περσῶν εἶνε ἀσθενῆ τόσον, ὥστε, ἐὰν θέλεις νὰ κτυπήσῃς αὐτὰ δι' ἑνός μόνου μικροῦ χάλικος, διατρυπᾷς αὐτὰ, τὰ δὲ τῶν Αἰγυπτίων εἶνε τόσον ἰσχυρὰ, ὥστε καὶ διὰ λίθου μεγάλου ἐὰν κτυπήσῃς, μόλις ἤθελες διαρρήξῃ αὐτά. Αἴτιον δὲ τούτου ἔλεγον τὸ ἑξῆς καὶ ἐμὲ εὐκολως ἔπειθον, ὅτι δῆλ. οἱ Αἰγύπτιοι εὐθὺς ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀρχίζουσι νὰ ξυρίζωσι τὰς κεφαλὰς καὶ τὸ κρανίον ἐκτιθέμενον εἰς τὸν ἥλιον σκληρύνεται. Δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ δὲν φαλακροῦνται, διότι οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ δύναταί τις νὰ ἴδῃ ἐλαχίστους φαλακροὺς ἢ ἐν Αἰγύπτῳ· τοὐναντίον δὲ τὸ κρανίον τῶν Περσῶν εἶνε ἀσθενὲς, διότι παιδιόθεν ἀγαπῶσι τὴν σκιὰν καὶ φοροῦσι τιάρας μαλλίνας. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, ἡττηθέντες, ἔφευγον ἀτάκτως. Ἀφ' οὗ δὲ ἐκλείσθησαν εἰς τὴν Μέμφιν, ὁ Καμβύσης ἔπεμψεν εἰς αὐτοὺς διὰ τοῦ ποταμοῦ Μυτιληναῖον πλοῖον,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φέρον ἄνδρα κήρυκα Πέρσην, ἵνα προσκαλέσῃ αὐτοὺς νὰ συνθηκολογήσωσιν. Οἱ Αἰγύπτιοι ὅμως, ἀφ' οὗ εἶδον τὸ πλοῖον εἰσελθὸν εἰς τὴν Μέμφιν, ἐκχυθέντες συνηνωμένοι ἐκ τοῦ τείχους καὶ τὸ πλοῖον κατέστρεψαν καὶ, τοὺς ἄνδρας καταμελίσαντες, ἔφερον τὰ μέλη των εἰς τὸ τεῖχος. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν, ἥτις ἐπὶ μακρὸν ἀντισταθεῖσα παρεδόθη. Οἱ δὲ γείτονες Λίβυες, φοβηθέντες μὴ πάθωσι τὸ αὐτό, παρεδόθησαν ἑκουσίως ἀμαχητεί, ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν πληρωμὴν φόρου καὶ ἔπεμψαν καὶ δῶρα. Τὸ αὐτὸ ἔπραξαν καὶ οἱ Κυρηναῖοι καὶ οἱ Βαρκαῖοι. Ὁ δὲ Καμβύσης φιλοφρόνως ἐδέχθη τὰ δῶρα τῶν Λιβύων, ἀλλὰ παρεπονέθη διὰ τὰ τῶν Κυρηναίων, διότι, καθώς μοι φαίνεται, ἦσαν ὀλίγα (διότι ἔπεμψαν πεντακοσίας μνᾶς ἀργυρίου). Ὁ Καμβύσης λοιπὸν, διὰ τῆς ἰδίας χειρὸς λαβὼν κατὰ δρᾶκας τὰ νομίσματα αὐτῶν, διέσπειρεν εἰς τοὺς στρατιώτας.

40. Οἱ Σκύθαι.

Μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Βαβυλῶνος συνέβη ἡ ἐκστρατεία αὐτοῦ τοῦ Δαρείου κατὰ τῶν Σκυθῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἀσία εὑρίσκετο εἰς μεγάλην ἀκμὴν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν καὶ τὰ μεγάλα πλούτη συνέρρεον εἰς αὐτὴν, ὁ Δαρεῖος ἐπεθύμησε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Σκύθας, διότι ἐκεῖνοι ἤρξαντο τῆς ἀδικίας, εἰσβαλόντες πρῶτοι εἰς τὴν Μηδικὴν χώραν καὶ νικήσαντες εἰς μάχην ὅλους, ὅσοι ἐξῆλθον, ἵνα αὐτοὺς ἐμποδίσωσι. Διετέλεσαν δὲ τῷ ὄντι κύ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ριοι τῆς ἄνω Ἀσίας, ὡς προείπομεν, οἱ Σκύθαι ἐπὶ 28 ἔτη. Ἐξέβαλον δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν τότε, καταδιώκοντες τοὺς Κιμμερίους, καὶ κατέπαυσαν τοὺς Μήδους τῆς ἀρχῆς, οἵτινες ἕως τότε ἦσαν κύριοι τῆς Ἀσίας.

Ὁ δὲ Εὔξεινος Πόντος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐξεστράτευεν ὁ Δαρεῖος, παρέχει ἔθνη ἀμαθέστατα ἐκ πασῶν τῶν χωρῶν ἐκτὸς τῶν Σκυθῶν. Διότι οὐδὲ ἓν καὶ μόνον ἔθνος ἐκ τῶν ἐντὸς τοῦ Πόντου κατοικούντων ἔχομεν νὰ ἀναφέρωμεν χάριν τῆς σοφίας του οὐδὲ ἕνα καὶ μόνον ἄνδρα λόγιον ἠξεύρομεν, ὅτι ὑπῆρξεν ἐκτὸς τῶν Σκυθῶν καὶ τοῦ Ἀναχάρσιος. Τὸ δὲ Σκυθικὸν γένος, ἓν μόνον, ἀλλὰ τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων σοφώτατα ἔχει ἐπινοήση μεταξὺ ὅλων ὅσους ἡμεῖς γνωρίζομεν. Τοῦτο δὲ τὸ μέγιστον εἶνε ὁ τρόπος, τὸν ὁποῖον ἐπενόησεν, ἵνα ὑπερασπίζῃ τὴν χώραν του. Οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐπερχομένων ἐναντίον αὐτῶν δύναται νὰ ἀποφύγῃ αὐτούς, οὐδὲ εἶνέ τις ἱκανὸς νά τους εὕρῃ, ἐὰν αὐτοὶ δὲν θέλωσι νὰ εὑρεθῶσι, διότι αὐτοὶ οὔτε πόλεις ἔχουσιν ἐκτισμένας οὔτε τείχη, ἀλλ᾽ εἶνε πάντες φερέοικοι καὶ ἱπποτοξόται, ζῶντες οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀρότρου, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν κτηνῶν καὶ τὰ οἰκήματα αὐτῶν ἔχουσιν ἐπὶ ἁμαξίων· πῶς λοιπὸν δὲν ἤθελον εἶναι ἀπρόσβλητοι· καὶ πῶς ἤθελεν εἶναι δυνατὸν νά τους πλησιάσῃ τις. Ἐπενόησαν δὲ τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ὑπερασπίσεως, διότι ἡ χώρα των εἶνε πρὸς τοῦτο κατάλληλος, βοηθοῦσι δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ ποταμοί. Καὶ τὸ μὲν ἔδαφος αὐτῶν εἶνε πεδιὰς χλοερὰ καὶ εὔυδρος καὶ ποταμοὶ ῥέουσι δι᾽ αὐτῆς οὐχὶ πολὺ ὀλιγώτεροι τῶν ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αἰγύπτῳ διωρύχων, οἱ κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶνε ὁ πεντάστομος Ἴστρος καὶ ὁ Βορυσθένης, ὅστις παρέχει καλλίστας νομὰς διὰ τὰ κτήνη, ἰχθῦς ἀρίστους καὶ πλείστους, ὕδωρ πόσιμον καθαρὸν, ἀρίστην σποράν, χόρτον εἰς τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα δὲν σπείρονται, ἄλατα ἐπὶ τοῦ στομίου αὐτοῦ ἄφθονα καὶ μεγάλα κήτη χωρὶς ἄκανθαν (ψαροκόκκαλον), τὰ ὁποῖα ὀνομάζουσιν ἀνταϰαίους (ἀστακοὺς) πρὸς ταρίχευσιν καὶ ἄλλα πολλὰ ἄξια θαυμασμοῦ. Ὁ χόρτος δὲ, ὁ φυόμενος ἐν τῇ Σκυθικῇ χώρᾳ, αὐξάνει τὴν χολὴν εἰς τὰ κτήνη περισσότερον παντὸς ἄλλου χόρτου, τὸν ὁποῖον γνωρίζομεν· ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ἀποδεικνύεται, ἐὰν ἀνοίγομεν τὰ κτήνη ταῦτα.

41. Θυσίαι τῶν Σκυθῶν.

Οἱ Σκύθαι προσεύχονται εἰς τούτους μόνους τοὺς θεοὺς, πρὸ πάντων εἰς τὴν Ἑστίαν, ἔπειτα εἰς τὸν Δία καὶ εἰς τὴν Γῆν, τὴν ὁποίαν νομίζουσι γυναῖκα τοῦ Διὸς, μετὰ δὲ τούτους εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, τὴν Οὐρανίαν Ἀφροδίτην, τὸν Ἡρακλέα καὶ τὸν Ἄρην. Καὶ πάντες μὲν οἱ Σκύθαι τούτους τοὺς θεοὺς τιμῶσιν, οἱ δὲ καλούμενοι βασιλικοὶ Σκύθαι θυσιάζουσι καὶ εἰς τὸν Ποσειδῶνα. Ἔχουσι δὲ Σκυθικὰ ὀνόματα. Ἀγάλματα δὲ καὶ βωμοὺς καὶ ναοὺς δὲν ἐγείρουσιν εἰ μὴ μόνον εἰς τὸν Ἄρην. Ἡ δὲ θυσία εἶνε ἡ αὐτὴ εἰς πάντας καὶ ἐκτελεῖται εἰς πάντα τὰ ἱερὰ καθ' ὅμοιον τρόπον. Γίνεται δὲ οὕτω· τὸ μὲν σφάγιον ἵσταται ὀρθὸν, ἔχον δεδεμένους τοὺς ἐμπροσθίους πόδας, ὁ δὲ θυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σιάζων, ἱστάμενος ὄπισθεν αὐτοῦ, τραβᾷ τὴν ἄκραν τοῦ σχοινίου καὶ πίπτει αὐτὸ κάτω. Ἐν ᾧ δὲ πίπτει τοῦτο, αὐτὸς ἐπικαλεῖται τὸν θεὸν, εἰς τὸν ὁποῖον θυσιάζει καὶ ἔπειτα διὰ βρόχου περιβάλλει τὸν λαιμὸν τοῦ ζώου, ἐμβάλλων δὲ ραβδίον, περιστρέφει αὐτὸ καὶ ἀποπνίγει τὸ ζῷον, χωρὶς οὔτε πῦρ νὰ ἀνάψῃ οὔτε ἀπαρχὰς νὰ κάμῃ οὔτε σπονδάς. Ἀφ' οὗ δὲ ἀποπνίξῃ καὶ ἐκδάρῃ αὐτὸ, τὸ ἑψήνει. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Σκυθικὴ γῆ εἶνε ὅλως δι' ὅλου ἄξυλος, ἐφεῦρον τὸν ἑξῆς τρόπον, διὰ νὰ μαγειρεύωσι τὰ κρέατα. Ἀφ' οὗ ἐκδάρωσι τὰ σφάγια, γυμνοῦσι τὰ ὀστᾶ ἀπὸ τῶν κρεάτων, τὰ δὲ κρέατα βάλλουσιν εἰς ἐπιχωρίους λέβητας, ἐὰν τύχῃ νὰ ἔχωσι τοιούτους, οἵτινες ὁμοιάζουσι πολὺ μὲ τοὺς Λεσβίους κρατῆρας, ἐκτὸς μόνον ὅτι ἐκεῖνοι εἶνε πολὺ μεγαλείτεροι· βράζουσι δὲ αὐτὰ ἐντὸς τούτων, καίοντες ὑποκάτω τὰ ὀστᾶ ἀντὶ ξύλων· ἐὰν δὲ δὲν ἔχουσι λέβητα, βάλλουσι τὰ κρέατα τῶν σφαγίων εἰς τὰς γαστέρας αὐτῶν καὶ ἀναμίξαντες μὲ ὕδωρ καίουσιν ὑποκάτω τὰ ὀστᾶ καί τα μαγειρεύουσι· ταῦτα δὲ καίονται κάλλιστα, αἱ δὲ γαστέρες χωροῦσιν ἐντελῶς τὰ κρέατα μόνον, ἄνευ τῶν ὀστῶν, καὶ οὕτως ὁ βοῦς βράζει ἑαυτὸν καὶ τὰ ἄλλα σφάγια ὁμοίως μαγειρεύει ἕκαστον ἑαυτό. Ἀφ' οὗ δὲ τὰ κρέατα μαγειρευθῶσιν, ὁ θυσιάζων ῥίπτει ἐξ αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν σπλάγχνων τινὰ ἔμπροσθεν ὡς ἀπαρχὰς, θυσιάζει δὲ καὶ τὰ ἄλλα ζῷα καὶ πρὸ πάντων ἵππους. Καὶ διὰ μὲν τοὺς ἄλλους θεοὺς οὕτω γίνεται ἡ θυσία, διὰ δὲ τὸν Ἄρην κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· εἰς ἕκαστον ἀρχεῖον ἑκάστου νομοῦ ἔχουσιν ἱδρυμένον πρὸς τιμὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτοῦ ἱερὸν τοιοῦτον. Σωρεύονται δεμάτια φρυγάνων, τὰ ὁποῖα καταλαμβάνουσι μῆκος τριῶν σταδίων, πλάτος ἴσον καὶ ὕψος ὀλιγώτερον· ἐπὶ δὲ τούτων γίνεται ἐπίπεδον τετράγωνον, τοῦ ὁποίου αἱ μὲν τρεῖς πλευραὶ εἶνε ἀπότομοι, ἡ δὲ ἄλλη κεκλιμένη καὶ εὔκολος νά την ἀναβῇ τις. Καθ' ἕκαστον δὲ ἔτος ἐπισωρεύουσιν 150 ἁμάξας φρυγάνων, διότι ἀκαταπαύστως ἀφαιρεῖται τὸ ὑλικὸν τοῦ βάθρου τούτου ἕνεκα τῶν κακοκαιριῶν. Ἐπὶ τούτου λοιπὸν τοῦ ὄγκου στήνεται ἀρχαῖος ἀκινάκης σιδηροῦς καὶ οὗτος εἶνε τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἄρεως. Εἰς τοῦτον δὲ τὸν ἀκινάκην προσφέρουσιν ἐπετείους θυσίας ζώων καὶ ἵππων καὶ θυσιάζουσιν εἰς αὐτὸν μόνον περισσότερα παρὰ εἰς τοὺς ἄλλους θεούς. Ὅσους δὲ ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἤθελον συλλάβει ζῶντας ἀπὸ τῶν 100 ἀνδρῶν λαμβάνουσιν ἕνα καί τον θυσιάζουσιν, ἀλλ' ὄχι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον θυσιάζουσι τὰ ζῷα, ἀλλὰ κατὰ διάφορον τρόπον, διότι, ἀφ' οὗ κάμωσι σπονδὰς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των, σφάζουσιν τοὺς ἀνθρώπους ἄνωθεν ἀγγείου καὶ ἔπειτα φέρουσι τὸ αἷμα εἰς τὸν ὄγκον τῶν φρυγάνων καὶ χύνουσιν αὐτὸ ἐπάνω εἰς τὸν ἀκινάκην. Ἐν ᾧ δὲ φέρουσιν ἐπάνω τοῦτο, κάτω τοῦ βόθρου πράττουσι τὰ ἑξῆς. Κόπτουσι τῶν σφαγέντων ἀνδρῶν πάντας τοὺς δεξιοὺς ὤμους καὶ ῥίπτουσιν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀέρα. Ἀφ' οὗ δὲ οὗτος ὅλαι αἱ τελεταὶ τῆς θυσίας τελειώσωσιν, ἀναχωροῦσιν ἐκεῖθεν, καὶ αἱ μὲν χεῖρες τῶν σφαγέντων μένουσιν ὅπου ἤθελον πέσει, τὸ δὲ σῶμά των κεῖται χωριστά. Τοιαῦται εἶνε αἱ θυσίαι αἱ καθιερωμέναι παρὰ τοῖς Σκύθαις,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὐδ' ὅλως δὲ μεταχειρίζονται χοίρους οὐδὲ θέλουσι παντάπασι νὰ τρέφωσιν αὐτοὺς ἐν τῇ χώρᾳ των.

42. Πολεμικὰ ἔθιμα τῶν Σκυθῶν.

Τὰ δὲ πράγματα τοῦ πολέμου διάκεινται οὕτω παρ' αὐτοῖς. Ὅταν ἀνὴρ Σκύθης καταβάλῃ τὸν πρῶτον ἄνδρα εἰς τὸν πόλεμον, πίνει ἐκ τοῦ αἵματος αὐτοῦ· ὅσους δὲ φονεύσῃ ἐν τῇ μάχῃ, τούτων τὰς κεφαλὰς φέρει εἰς τὸν βασιλέα, διότι, ἐὰν φέρῃ κεφαλήν, ἔχει δικαίωμα νὰ λάβῃ μέρος ἐκ τῶν λαφύρων, ὅσα ἤθελον λάβει· ἐὰν δὲ δὲν φέρῃ κεφαλήν, οὐδὲν λαμβάνει. Ἐκδαίρει δὲ αὐτὴν κατὰ τρόπον τοιοῦτον· χαράττει αὐτὴν κύκλῳ περὶ τὰ ὦτα, ἔπειτα τὴν λαμβάνει ἀπὸ τὰς τρίχας καὶ την σείει· ὅταν δὲ τὸ δέρμα ἀποσπασθῇ ἀπὸ τοῦ κρανίου, λειαίνει αὐτὸ διὰ τῆς χειρὸς, μεταχειριζόμενος πρὸς τοῦτο πλευρὰς βοὸς· ἀφ' οὗ δὲ γείνῃ εὔκαμπτον, μεταχειρίζεται αὐτὸ ὡς χειρόμακτρον, κρεμᾷ αὐτὸ ἔμπροσθέν του ἐκ τοῦ χαλινοῦ τοῦ ἵππου καὶ εὐφραίνεται· ὅστις δὲ ἤθελεν ἔχει πλεῖστα τοιαῦτα δέρματα ὡς χειρόμακτρα, ὁ τοιοῦτος θεωρεῖται ἀνὴρ ἄριστος. Πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν κατασκευάζουσιν ἐκ τῶν ἀποδερμάτων τούτων καὶ χλαίνας, διὰ νὰ ἐνδύωνται, τὰς ὁποίας συρράπτουσι, καθὼς τὰ δερμάτινα καλύμματα τῆς κεφαλῆς. Πολλοὶ δὲ, ἀφ' οὗ ἐκδάρωσιτὰς δεξιὰς χεῖρας νεκρῶν ἐχθρῶν πεφονευμένων, μὲ αὐτοὺς τοὺς ὄνυχας κατασκευάζουσι καλύπτρας τῶν φαρετρῶν. Τὸ δὲ δέρμα τοῦ ἀνθρώπου εἶνε παχὺ καὶ λαμπρὸν, σχε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὸν πάντων τῶν δερμάτων λαμπρότατον κατὰ τὴν λευκότητα. Πολλοὶ δὲ, ἀφ' οὗ ὁλοκλήρους ἀνθρώπους ἐκδάρωσι καὶ διατείνωσι τὸ δέρμα ἐπὶ ξύλων, περιφέρουσιν αὐτὸ ἐφ' ἵππων. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω συνήθως γίνονται. Αὐτὰς δὲ τὰς κεφαλὰς, οὐχὶ πάντων, ἀλλὰ τῶν ἀσπονδοτάτων ἐχθρῶν μεταχειρίζονται οὕτω. Πριονίζουσι τὸ κρανίον ὑποκάτω τῶν ὀφρύων καὶ καθαρίζουσιν αὐτό. Καὶ ὁ μὲν πτωχὸς, διὰ νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸ, τὸ καλύπτει ἐξωθεν διὰ δέρματος βοὸς ἀκατεργάστου, ὁ δὲ πλούσιος περικαλύπτει αὐτὸ ἐπ' ἴσης διὰ δέρματος βοὸς ἐξωθεν, καὶ, ἀφ' οὗ περιχρυσώσῃ ἔσωθεν μεταχειρίζεται αὐτὸ ὡς ποτήριον. Πράττουσι δὲ τοῦτο καὶ πρὸς συγγενῆ, ἐὰν περιέλθῃ εἰς διαφορὰς πρὸς αὐτὸν καὶ ἐὰν καταβάλῃ αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. Ἐὰν δὲ ἔλθωσι ξένοι εἰς τὴν οἰκίαν του, τοὺς ὁποίους μεγάλως ὑπολήπτεται, φέρει ἔμπροσθεν τὰς κεφαλὰς ταύτας καὶ ἐπιλέγει, ὅτι οὗτοι, ἐν ᾧ ἦσαν συγγενεῖς του, περιῆλθον εἰς πόλεμον πρὸς αὐτὸν καὶ αὐτὸς τοὺς ἐνίκησε. Τοῦτο δὲ λέγουσιν ὅτι εἶνε μεγάλη ἀνδραγαθία. Ἅπαξ δὲ τοῦ ἔτους ἕκαστος νομάρχης εἰς τὸν νομόν του πληροῖ κρατῆρα οἴνου, ἐκ τοῦ ὁποίου πίνουσιν ὅσοι ἐκ τῶν Σκυθῶν ἔχουσι φονεύση ἐχθρούς· ὅσοι δὲ δὲν ἔχουσι κατορθώση τοιοῦτό τι, δὲν γεύονται ἐκ τοῦ οἴνου τούτου, ἀλλὰ, θεωρούμενοι ὡς ἄτιμοι, κάθηνται κατὰ μέρος· εἶνε δὲ τοῦτο δι' αὐτοὺς μέγιστον ὄνειδος. Ὅσοι δὲ πάλιν ἔχουσι φονεύση πολλοὺς ἄνδρας, οὗτοι ἔχουσι δύο ποτήρια καὶ πίνουσι καὶ μὲ τὰ δύο.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

43. Οἱ μάντεις τῶν Σκυθῶν.

Μάντεις δὲ τῶν Σκυθῶν εἶνε πολλοί, οἱ ὁποῖοι προλέγουσι τὰ μέλλοντα, μεταχειριζόμενοι πολλὰς ἰτεΐνας ῥάβδους, οὕτως· ἀφ' οὗ φέρωσι μεγάλους φακέλους (δέματα) τοιούτων ῥάβδων, θέσαντες αὐτοὺς χαμαί, λύουσιν αὐτοὺς καὶ θέτουσιν ἀνὰ μίαν ῥάβδον καὶ προφητεύουσιν. Ἐν ᾧ δὲ ἐξακολουθοῦσι νὰ λέγωσι, συλλέγουσιν αὐτὰς ὀπίσω καὶ θέτουσι πάλιν μίαν μίαν καὶ ἀποτελοῦσι τὸ δεμάτιον. Οὗτος ὁ τρόπος τῆς μαντικῆς εἶνε εἰς αὐτοὺς πατροπαράδοτος. Σκύθαι τινὲς διισχυρίζονται ὅτι ἡ Ἀφροδίτη ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὴν μαντικὴν ἐπιστήμην. Προφητεύουσι δὲ καὶ διὰ τοῦ φλοιοῦ τῆς φιλύρας. Ἀφ' οὗ δὲ σχίσῃ τὴν φιλύραν εἰς τρία μέρη, διαπλέκει τὸν φλοιὸν αὐτῆς εἰς τοὺς δακτύλους του, ἔπειτα τὸν λύει καὶ προφητεύει. Ὅταν δὲ ὁ βασιλεὺς τῶν Σκυθῶν ἀσθενήσῃ, προσκαλεῖ τρεῖς, τοὺς περιφημοτέρους μάντεις· οὗτοι δὲ, ἀφ' οὗ τελέσωσι τὰς ἀνωτέρω περιγραφείσας διατυπώσεις, σχεδὸν πάντοτε ἀποφαίνονται ὅτι ἡ νόσος προέρχεται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα (καὶ ὀνομάζουσιν αὐτοὺς) ἐπιώρκησε τὰς βασιλικὰς ἑστίας. Ἔχουσι δὲ συνήθειαν οἱ Σκύθαι νὰ ὀμνύωσιν εἰς τὰς ἑστίας τοῦ βασιλέως, ὅταν θέλωσι νὰ ὀμόσωσι τὸν μέγιστον ὅρκον. Ἐκεῖνος δὲ, τὸν ὁποῖον εἴπωσιν οἱ μάντεις ὅτι ἐπιώρκησε, φέρεται ἀμέσως· τοῦτον δὲ ἐλθόντα οἱ μάντεις ἐλέγχουσιν ὅτι, καθὼς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς μαντικῆς, ἐπιώρκησε τὰς βασιλικὰς ἑστίας καὶ διὰ τοῦτο πάσχει ὁ βασιλεύς. Οὗτος δὲ ἀρνεῖ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ται, λέγων ὅτι δὲν ἐπιώρκησε καὶ ὑπερασπίζεται μετὰ δυνάμεως. Τότε ὁ βασιλεὺς προσκαλεῖ ἄλλους μάντεις διπλασίους· καὶ ἂν μὲν καὶ οὗτοι, μεταχειριοθέντες τὴν μαντικὴν, βεβαιώσωσιν ἐπ' ἴσης ὅτι ἐπιώρκησε, κόπτουσιν αὐτοῦ εὐθὺς τὴν κεφαλὴν καὶ οἱ πρῶτοι μάντεις διαμοιράζονται τὴν περιουσίαν αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ οἱ δεύτεροι μάντεις ἀπολύσωσιν αὐτὸν τῆς κατηγορίας, τότε προσκαλοῦνται ἄλλοι μάντεις καὶ πάλιν ἄλλοι. Τέλος δὲ, ἐὰν οἱ περισσότεροι τούτων ἀπολύσωσιν αὐτὸν, ἀποφασίζεται νὰ θανατωθῶσιν αὐτοὶ οἱ τρεῖς πρῶτοι μάντεις. Θανατώνουσι δὲ αὐτοὺς κατὰ τοιοῦτον τρόπον· ἀφ' οὗ πληρώσωσι μίαν ἅμαξαν φρυγάνων, ὑποζευγνύουσιν εἰς αὐτὴν βοῦς. Ἔπειτα δένουσι τοὺς πόδας τῶν μάντεων καὶ τὰς χεῖρας ὀπίσω καὶ, φιμώσαντες τὸ στόμα αὐτῶν, ἀναβιβάζουσιν αὐτοὺς εἰς τὸ ἁμάξιον, θέτοντες ἐντὸς τῶν φρυγάνων, τὰ ὁποῖα ἀνάπτουσι. Τότε ἐκφοβίζουσι τοὺς βοῦς καὶ ἡ ἅμαξα τρέχει. Πολλοὶ βόες συγκατακαίονται μετὰ τῶν μάντεων, πολλοὶ δὲ, ἀφ' οὗ ὁ ρυμὸς τῆς ἁμάξης κατακαυθῇ, κατορθώνουσι νὰ φύγωσι περικεκαυμένοι. Κατακαίουσι δὲ τοὺς μάντεις κατὰ τὸν ῥηθέντα τρόπον καὶ δι' ἄλλας αἰτίας, καλοῦντες αὐτοὺς ψευδομάντεις. Θανατώνει δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὰ ἄρρενα τέκνα τῶν καταδικασθέντων μάντεων, μόνον δὲ τὰ θήλεα δὲν βλάπτει.

Οἱ Σκύθαι ἐπιτελοῦσι τοὺς ὅρκους των πρὸς οἷον δήποτε κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Πληροῦσι μεγάλην πηλίνην κύλικα οἴνου. Μετ' αὐτοῦ ἀναμιγνύουσι καὶ αἷμα ἰδικόν των οἱ ὁρκιζόμενοι, τὸ ὁποῖον ἐξάγουσι, τρυπήσαντες διὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βελόνης ἢ κόψαντες διὰ μαχαίρας ὀλίγον ἐκ τοῦ σώματός των, καὶ ἔπειτα, ἀφ' οὗ ὀυθίσωσιν εἰς τὴν κύλικα ἀκινάκην καὶ βέλη καὶ πέλεκυν καὶ ἀκόντιον, λέγουσιν εὐχὰς καὶ πίνουσιν ἐξ αὐτῆς οἱ ὁρκιζόμενοι καὶ οἱ σπουδαιότεροι ἐκ τῶν ἀκολούθων αὐτῶν.

44. Ἡ ταφὴ τῶν νεκρῶν παρὰ Σκύθαις

Τὰ νεκροταφεῖα τῶν βασιλέων εἶνε ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Γέρρων, εἰς τὸ μέρος, ὅπου ὁ Βορυσθένης ποταμὸς ἀρχίζει νὰ ἦνε πλατύς. Ἐνταῦθα, ὅταν ἀποθάνῃ ὁ βοσιλεὺς αὐτῶν, σκάπτουσι μέγα ὄρυγμα γῆς τετράγωνον. Ἀφ' οὗ δὲ ἑτοιμάσωσι τοῦτο, ἀναλαμβάνουσι τὸν νεκρὸν περικεκαλυμμένον μὲ κηρίον, ἔχοντα τὴν κοιλίαν ἐσχισμένην καὶ καθαρισμένην, γεμάτην κυπείρου κεκομμένου καὶ θυμιάματος καὶ σπέρματος σελίνου καὶ γλυκανήσου, ἐρραμμένην δὲ πάλιν, καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐφ' ἁμάξης εἰς χώραν κατοικουμένην ὑπὸ ἄλλης φυλῆς. Οὗτοι δὲ, οἵτινες ὑποδέχονται τὸν νεκρὸν, καθὼς καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ βασιλέως Σκύθαι, οἵτινες ἔφερον τὸν νεκρὸν, κόπτουσι τὸ ἄκρον τοῦ ὠτὸς, κουρεύουσι κυκλοτερῶς τὰς τρίχας των, χαράττουσι πέριξ τοὺς βραχίονάς των, ἐκδαίρουσι τὸ μέτωπόν των καὶ τὴν ῥῖνά των καὶ καρφώνουσι βέλη εἰς τὴν ἀριστεράν των χεῖρα. Ἐκεῖθεν μεταφέρουσιν ἐφ' ἁμάξης τὸ πτῶμα τοῦ βασιλέως εἰς ἄλλο ἔθνος, τοῦ ὁποίου ἄρχουσιν· ἐκεῖνοι δὲ, εἰς τοὺς ὁποίους πρότερον ἦλθον, ἀκολουθοῦσιν· ἀφ' οὗ δὲ περιέλθωσιν ὅλους φέροντες τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νεκρὸν, φθάνουσιν εἰς τοὺς Γέρρους, οἵτινες εἶνε τὸ ἔσχατον τῶν ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ὑποτάξη, ὅπου εἶνε τὸ νεκροταφεῖον. Τότε καταθέτουσι τὸν νεκρὸν ἐπὶ στιβάδος χόρτων καὶ καρφώνουσιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ νεκροῦ αἰχμὰς, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπερτείνουσι ξύλα καὶ ἐπιστεγάζουσι διὰ πλεκτῶν κλάδων. Ἐντὸς τοῦ λοιποῦ κενοῦ χώρου θάπτουσι μίαν τῶν γυναικῶν τοῦ βασιλέως, ἀφ' οὗ πνίξωσιν αὐτήν, καὶ τὸν οἰνοχόον καὶ μάγειρον καὶ ἱπποκόμον καὶ θεράποντα καὶ ἀγγελιοφόρον καὶ ἵππους καὶ ἀπαρχὰς ἐκ πάντων τῶν ἄλλων πραγμάτων καὶ χρυσᾶς φιάλας, διότι οὔτε ἄργυρον οὔτε χαλκὸν μεταχειρίζονται. Μετὰ ταῦτα δὲ πάντες ῥίπτουσι χῶμα πολὺ ἁμιλλώμενοι καὶ προθυμούμενοι νὰ καταστήσωσι τὸν τύμβον ὅσον τὸ δυνατὸν μέγιστον.

Μετὰ ἔτος δὲ ποιοῦσι πάλιν τὸ ἑξῆς. Φέρουσιν ἐκεῖ τοὺς πιστοτέρους ἐκ τῶν λοιπῶν θεραπόντων τοῦ βασιλέως (οὗτοι δὲ εἶνε καθαροὶ Σκύθαι κατὰ τὸ γένος, διότι παρ' αὐτοῖς δὲν ὑπάρχουσι δοῦλοι ἀγορασθέντες διὰ χρημάτων, ἀλλ' ὑπηρετοῦσι τὸν βασιλέα ἐκεῖνοι ἐξ αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἤθελεν αὐτὸς προστάξη)· ἐκ τούτων λοιπὸν τῶν θεραπόντων, ἀφ' οὗ πνίξωσι πεντήκοντα καὶ πεντήκοντα ἐκ τῶν ὡραιοτέρων ἵππων, ἐξάγουσι τὰ ἐντόσθια αὐτῶν, καθαρίζουσι τὴν κοιλίαν αὐτῶν, τὴν πληροῦσιν ἀχύρων καὶ τὴν συρράπτουσιν. Ἔπειτα ἐπὶ δύο ξύλων θέτουσι τὸ ἥμισυ τροχοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ περιφέρεια ἐγγίζει τὴν γῆν, ἐπὶ ἑτέρων δύο τὸ ἄλλο ἥμισυ· οὕτω δὲ στήνουσι πολλοὺς ἡμίσεις τροχούς· ἐν τούτοις διὰ μακρῶν καὶ ἰσχυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρῶν ξύλων διαπερῶσι τὰ σώματα πάντων τῶν πεπνιγμένων ἵππων μέχρι τῶν τραχήλων καὶ θέτουσιν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν ἡμιτροχίων, τούτων δὲ τὰ μὲν ἐμπρόσθια ὑποστηρίζουσι τοὺς ὤμους τοῦ ἵππου, τὰ δὲ ὀπίσθια τὰς κοιλίας πλησίον τῶν μηρῶν, ἀμφότερα δὲ τὰ σκέλη κρέμανται μετέωρα. Ἔπειτα ἐμβάλλουσιν εἰς τοὺς ἵππους χαλινοὺς καὶ στόμια, κατατείναντες δὲ αὐτὰ ἔμπροσθεν αὐτῶν δένουσιν ἐκ πασσάλων. Κατόπιν ἀναβιβάζουσιν ἐπὶ ἑκάστου ἵππου ἕνα ἕκαστον ἐκ τῶν πεντήκοντα πεπνιγμένων νεανίσκων κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Διαπερῶσι κατὰ τὴν σπονδυλικὴν στήλην ἑκάστου νεκροῦ ξύλον ὀρθὸν μέχρι τοῦ τραχήλου, τὸ ὁποῖον κάτωθεν ἐξέχει ἀρκετὸν, εἰσάγουσι τὸ ἐξέχον μέρος ἐντὸς τοῦ ἵππου κατακορύφως καί το ἐμπήγουσιν ἐπὶ τοῦ ἄλλου ξύλου, τὸ ὁποῖον διαπερᾷ τὸν ἵππον ὁριζοντίως· οὕτω δὲ ὁ νεκρὸς ἄνθρωπος φαίνεται ἔφιππος ἐπὶ τοῦ νεκροῦ ἵππου. Τοιουτοτρόπως τοποθετοῦσι τὸ ἱππικὸν τοῦτο κύκλῳ τοῦ τάφου καὶ ἀπομακρύνονται. Τοιαῦται εἶνε αἱ ἐπιτάφιοι τιμαὶ τῶν βασιλέων παρὰ τοῖς Σκύθαις.

Ὅταν δὲ ἀποθάνῃ τις ἐκ τῶν ἄλλων Σκυθῶν, οἱ στενώτεροι συγγενεῖς αὐτοῦ φέρουσιν αὐτὸν ἐφ' ἁμάξης πρὸς τοὺς φίλους αὐτῶν. Τότε δὲ ἕκαστος αὐτῶν, ὑποδεχόμενος τὸν νεκρὸν, προσφέρει εὐωχίαν εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸν καὶ παραθέτει εἰς τὸν νεκρὸν τὰ αὐτὰ φαγητὰ καὶ ποτὰ, τὰ ὁποῖα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Περιάγουσι δὲ τὸν νεκρὸν τοιουτοτρόπως ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας. Ἔπειτα τοῦτον μὲν θάπτουσιν, αὐτοὶ δὲ καθαρίζονται οὕτω. Πλύ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νουσι κατὰ πρῶτον τὴν κεφαλήν· ἔπειτα στήνουσι τρία ξύλα κεκλιμένα πρὸς ἄλληλα ἐν σχήματι πυραμίδος καὶ περὶ αὐτὰ ἁπλώνουσι μαλλίνους πίλους. Εἰς δὲ τὸ μέσον τῶν ξύλων καὶ τῶν πίλων θέτουσι σκάφην καὶ ἐντὸς αὐτῆς θέτουσι τρεῖς λίθους καιόντας καὶ διαφανεῖς ἐκ τῆς θερμότητος. Ὑπάρχει δὲ παρ' αὐτοῖς κάνναβις, ἥτις φύεται εἰς τὴν χώραν των, πολὺ ὁμοία μὲ τὸ λίνον κατὰ τὰ ἄλλα ἐκτὸς τοῦ πάχους καὶ τοῦ μεγέθους, κατὰ τὰ ὁποῖα εἶνε ἀνωτέρα. Αὕτη φύεται καὶ αὐτομάτως καὶ σπειρομένη· ἐξ αὐτῆς δὲ οἱ Θρᾷκες κατασκευάζουσιν ἐνδύματα ὁμοιότατα πρὸς τὰ λινᾶ. Ἀφ' οὗ λοιπὸν λάβωσιν οἱ Σκύθαι τὸ σπέρμα ταύτης τῆς καννάβεως, δένουσιν αὐτὸ ὑπὸ τοὺς πίλους καὶ ἔπειτα θέτουσιν αὐτὸ ἐπὶ τῶν λίθων, οἵτινες εἶνε διαφανεῖς ἐκ τοῦ πυρός· τοῦτο δὲ τιθέμενον ἐκεῖ καπνίζει ὡς θυμίαμα καὶ παράγει τόσον ἀτμὸν, ὅσον οὐδεμία Ἑλληνικὴ πυρά. Οἱ δὲ Σκύθαι, ἐνθουσιαζόμενοι ἐκ τοῦ καπνοῦ τούτου, ὠρύονται. Τοῦτο δὲ χρησιμεύει εἰς αὐτοὺς ἀντὶ λουτροῦ, διότι οὐδέποτε λούουσι τὸ σῶμά των δι' ὕδατος.

45. Ἄλλα ἔθιμα τῶν Σκυθῶν.

Οἱ Σκύθαι φροντίζουσιν ἐπιμελῶς νὰ ἀποφεύγωσι τὰ ξένα ἔθιμα καὶ ἰδίως τὰ Ἑλληνικὰ, ὡς ἔδειξαν πρὸς τὸν Ἀνάχαρσιν καὶ ἔπειτα πάλιν πρὸς τὸν Σκύλην. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ Ἀνάχαρσις, περιηγηθεὶς πολλὰ μέρη καὶ ἀποκτήσας μεγάλην σοφίαν, ἐπανήρχετο εἰς τὴν πατρίδα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

του. Πλέων δὲ διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου προσορμίζεται εἰς τὴν Κύζικον, ὅπου εὗρε τοὺς Κυζικηνοὺς τελοῦντας μεγαλοπρεπέστατα τὴν ἑορτὴν τῆς μητρὸς τῶν θεῶν Κυβέλης. Προσηυχήθη λοιπὸν εἰς αὐτὴν ὁ Ἀνάχαρσις, ὑποσχόμενος ὅτι, ἐὰν ἐπιστρέψῃ σῶος καὶ ὑγιὴς εἰς τὴν πατρίδα του, θὰ θυσιάσῃ πρὸς αὐτὴν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, καθ' ὃν ἔβλεπε τοὺς Κυζικηνοὺς ποιοῦντας τοῦτο, καὶ ὅτι θὰ συστήσῃ παννυχίδα (ὁλονυκτίαν). Καθὼς δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν Σκυθικὴν, κρυφθεὶς εἰς τὴν Ὑλαίαν χώραν, πλήρη παντοδαπῶν δένδρων πλησίον τοῦ δρόμου τοῦ Ἀχιλλείου ποταμοῦ, ἐπετέλει ὁ Ἀνάχαρσις πᾶσαν τὴν ἑορτὴν, ἔχων καὶ τύμπανον ἀνὰ χεῖρας καὶ εἰκόνας ἀνηρτημένας. Τῶν Σκυθῶν δέ τις, ἰδὼν αὐτὸν ταῦτα ποιοῦντα, ἐφανέρωσε τοῦτο εἰς τὸν βασιλέα Σαύλιον, ὅστις, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν τὸν Ἀνάχαρσιν ταῦτα ποιοῦντα, τοξεύσας ἐθανάτωσεν αὐτόν. Καὶ ἤδη, ἐὰν ἐρωτήσῃ τις περὶ τοῦ Ἀναχάρσιος, οἱ Σκύθαι λέγουσιν ὅτι δέν τον γνωρίζουσι, διότι ἐξεδήμησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μετεχειρίσθη ξενικὰ ἔθιμα. Ἄλλοι δὲ ἄλλως διηγοῦνται τὰ περὶ Ἀναχάρσιος, συμφωνοῦσιν ὅμως περὶ τοῦ τρόπου τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

Μετὰ πολλὰ δὲ ἔτη Σκύλης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀριαπείθους, ἔπαθεν ὅμοια μὲ τοῦτον. Οὗτος ἐγεννήθη ἐξ Ἀριαπείθους, βασιλέως τῶν Σκυθῶν, καὶ γυναικός τινος οὐχὶ ἐγχωρίου, ἀλλὰ ἐκ τῆς Ἰστρίας, ἥτις, ἐδίδαξεν αὐτὸν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Βραδύτερον δὲ ὁ Ἀριαπείθης ἐφονεύθη διὰ δόλου ὑπὸ Σπαργαπείθους, τοῦ βασιλέως τῶν Ἀγαθύρσων, ὁ δὲ Σκύλης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παρέλαβε τὴν βασιλείαν καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρός του, ἥτις ὠνομάζετο Ὀποία. Ἦτο δὲ ἡ Ὀποία ἐγχωρία καὶ ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς υἱὸν, τὸν Ὄρυκον. Βασιλεύων δὲ τῶν Σκυθῶν ὁ Σκύλης οὐδ' ὅλως εὐχαριστεῖτο εἰς τὴν Σκυθικὴν δίαιταν, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ἦτο τετραμμένος πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ ἔθιμα ἕνεκα τῆς παιδεύσεως, μὲ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐκπαιδευθεί. Ὁσάκις λοιπὸν ἤθελε φέρει τὸ στράτευμα τῶν Σκυθῶν εἰς τὴν πόλιν τῶν Βορυσθενειτῶν, οἵτινες λέγουσιν ὅτι κατάγονται ἐκ τῶν Μιλησίων, τὸ μὲν στράτευμα κατέλειπεν εἰς τὸ προάστειον, αὐτὸς δὲ ἤρχετο εἰς τὸ τεῖχος, ἔκλειε τὰς θύρας, ἐξεδύετο τὴν Σκυθικὴν στολὴν καὶ ἐνεδύετο Ἑλληνικὰ φορέματα· ταῦτα δὲ φέρων περιεφέρετο εἰς τὴν ἀγοράν, οὔτε ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων οὔτε ὑπ' ἄλλου τινὸς ἀκολουθούμενος· οὗτοι δὲ ἐφύλαττον τὰς πύλας, μήπως τις ἐκ τῶν Σκυθῶν ἴδῃ ἔχοντα ταύτην τὴν στολήν· καὶ κατὰ τὰ ἄλλα δὲ μετεχειρίζετο Ἑλληνικὴν δίαιταν καὶ εἰς τοὺς θεοὺς ἐθυσίαζε κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων. Ἀφ' οὗ δὲ διέτριβεν ἐκεῖ ἕνα μῆνα ἢ καὶ περισσότερον, ἐφόρει πάλιν τὴν Σκυθικὴν στολὴν καὶ ἀνεχώρει. Ταῦτα ἐποίει πολλάκις· ᾠκοδόμησε δὲ ἐκεῖ καὶ παλάτια καὶ ἐνυμφεύθη γυναῖκα ἐγχωρίαν.

Ἀφ' οὗ δὲ ἦτο πεπρωμένον νὰ πάθῃ δυστυχίαν, ἔπαθε ταύτην ἐκ τῆς ἀκολούθου προφάσεως. Ἐπεθύμησε νὰ μυηθῇ εἰς τὰ τῆς τελετῆς τοῦ Βάκχου. Ἐν ᾧ δὲ ἔμελλε νὰ ἀρχίσῃ τὴν τελετὴν, συνέβη μέγα θαῦμα. Κατεῖχεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Βορυσθενειτῶν οἰκίαν μεγάλην

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καί πολυτελῆ, περὶ τῆς ὁποίας καὶ πρὸ ὀλίγου ἀνέφερον. Πέριξ αὐτῆς ἵσταντο σφίγγες καὶ γρῦπες ἐκ λευκοῦ λίθου. Ὁ θεὸς ἔρριψε βέλος ἐπὶ τῆς οἰκίας ταύτης καὶ αὕτη μὲν ὁλόκληρος κατεκάη, ὁ δὲ Σκύλης χωρὶς νὰ ταραχθῇ ἐπετέλεσε τὴν τελετήν. Ἀλλ' οἱ Σκύθαι ὀνειδίζουσι τοὺς Ἕλληνας, διότι τιμῶσι τὸν Βάκχον, λέγοντες ὅτι δὲν εἶνε πρέπον νὰ φαντάζηταί τις θεὸν ὡς τοῦτον, ὅστις φέρει τοὺς ἀνθρώπους εἰς μανίαν. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Σκύλης ἐτελείωσε τὴν τελετὴν, ἦλθέ τις τῶν Βορυσθενειτῶν πρὸς τοὺς Σκύθας καὶ λέγει· «Ὑμεῖς, ὦ Σκύθαι, ἡμᾶς περιπαίζετε, ὅτι βακχεύομεν καὶ ὁ θεὸς οὗτος ἡμᾶς κυριεύει, ἀλλ' ἤδη ὁ θεὸς οὗτος ἔχει κυριεύσῃ καὶ τὸν βασιλέα ὑμῶν, ὅστις καὶ βακχεύει καὶ κατέστη ὑπὸ τοῦ θεοῦ μανικός. Ἐὰν δὲ δέν με πιστεύετε, ἀκολουθήσατέ με καὶ θέλω σᾶς τον δείξῃ». Οἱ προεστῶτες λοιπὸν τῶν Σκυθῶν ἠκολούθησαν αὐτὸν καὶ ὁ Βορυσθενείτης, ἀφ' οὗ ἀνήγαγεν αὐτοὺς κρυφίως ἐπάνω εἰς πύργον, εἶπε νὰ καθίσωσι· καὶ ὅτε διήρχετο ἐκεῖθεν ὁ Σκύλης μετὰ τοῦ θιάσου αὐτοῦ καὶ εἶδον αὐτὸν οἱ Σκύθαι βακχεύοντα, ἐθεώρησαν τοῦτο μεγίστην συμφορὰν, ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν καὶ ἔκαμον γνωστὸν τὸ πρᾶγμα εἰς πᾶν τὸ στράτευμα. Ὅτε δὲ κατόπιν ἐπέστρεφεν ὁ Σκύλης εἰς τὴν Σκυθίαν, ὁ λαὸς ἀπεστάτησε κατ' αὐτοῦ καὶ κατέστησεν ἄρχοντα αὐτῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ὀκταμασάρην. Μαθὼν δὲ ὁ Σκύλης τὸ γινόμενον κατ' αὐτοῦ καὶ τὴν αἰτίαν, κατέφυγεν εἰς τὴν Θράκην· ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ὀκταμασάρης ἔμαθε ταῦτα, ἐξεστράτευσε κττὰ τῆς Θράκης, φθάσαντα δὲ εἰς τὸν Ἰ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στρον ποταμὸν, ἀπήντησαν αὐτὸν οἱ Θρᾷκες. Ἐν' ᾧ δὲ ἔμελλον αὐτοὶ νὰ συνάψωσι μάχην, ὁ Σιτάλκης, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Θρᾳκῶν, ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς τὸν Ὀκταμασάρην λέγων τοιαῦτα. «Τίς ἡ ἀνάγκη νὰ δοκιμάσωμεν τὰς δυνάμεις μας κατ' ἀλλήλων. Εἶσαι υἱὸς τῆς ἀδελφῆς μου καὶ ἔχεις τὸν ἀδελφόν μου αἰχμάλωτον, σὺ δῶσε ὀπίσω εἰς ἐμὲ τοῦτον καὶ ἐγὼ παραδίδω εἰς ἐσὲ τὸν ἀδελφόν σου Σκύλην. Οὕτω δὲ οὔτε σὺ θὰ κινδυνεύσῃς διὰ τοῦ στρατεύματός σου οὔτε ἐγώ.» Ταῦτα ἐμήνυσε πρὸς αὐτὸν ὁ Σιτάλκης διὰ κηρύκων, διότι εὑρίσκετο πλησίον τοῦ Ὀκταμασάρου ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σιτάλκου, διωχθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ Ὀκταμασάρης παρεδέχθη τὴν πρότασιν, παρέδωκε τὸν ἐκ μητρὸς θεῖον του εἰς τὸν Σιτάλκην καὶ παρέλαβε παρ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφον του Σκύλην. Καὶ ὁ μὲν Σιτάλκης, παραλαβὼν τόν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ, ὁ δὲ Ὀκταμασάρης εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ μέρος ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ Σκύλου. Οὕτω διατηροῦσιν οἱ Σκύθαι τὰ ἔθιμα ἑαυτῶν καὶ οὕτω μεταχειρίζονται τοὺς μεταχειριζομένους ξενικὰ ἔθιμα.

Οὐδὲν ἄλλο θαυμαστὸν ἔχει ἡ χώρα αὕτη εἰ μὴ μόνον ποταμοὺς μεγίστους καὶ πλείστους. Ἐκτὸς δὲ τῶν ποταμῶν καὶ τῆς ἀπεράντου ἐκτάσεως τῆς πεδιάδος, τοῦτο εἶνε ἀξιοθαύμαστον· δεικνύουσιν ἐντετυπωμένον ἐπὶ βράχου παρὰ τὸν Τύρην ποταμὸν ἴχνος (πάτημα) τοῦ Ἡρακλέους, τὸ ὁποῖον ὁμοιάζει μὲ βῆμα ἀνδρὸς· εἶνε δὲ δίπηχυ κατὰ τὸ μέγεθος. Καὶ τοῦτο μὲν τοιοῦτον εἶνε· ἤδη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ ἀναλαμβάνω τὴν ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν κατ' ἀρχὰς προέκειτο νὰ διηγηθῶ.

46. Σκληραὶ δοκιμασίαι καὶ θάνατος τοῦ Ψαμμηνίτου.

Κατὰ τὴν δεκάτην δὲ ἡμέραν ἀπὸ τῆς καταλήψεως τοῦ ἐν Μέμφιδι τείχους, ὁ Καμβύσης, καθίσας τὸν βασιλέα Ψαμμήνιτον, ὅστις ἐβασίλευσε μῆνας ἓξ μετ' ἄλλων Αἰγυπτίων εἰς τὸ προάστειον, ἵνα τιμωρήσῃ αὐτὸν, ἐδοκίμαζε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ποιῶν τοιαῦτα. Στολίσας τὴν θυγατέρα αὐτοῦ μὲ δουλικὸν φόρεμα, ἔστειλεν αὐτὴν ἔξω, ἔχουσαν ὑδρίαν, διὰ νὰ φέρῃ ὕδωρ, ἔστειλε δὲ μετ' αὐτῆς καὶ ἄλλας παρθένους, ἐκλεχθείσας μεταξὺ τῶν θυγατέρων τῶν πρώτων ἀνδρῶν τῆς Αἰγύπτου, ἐστολισμένας ὡς τὴν κόρην τοῦ βασιλέως. Καθὼς δὲ αἱ παρθένοι διήρχοντο πλησίον τῶν πατέρων αὐτῶν, φωνάζουσαι καὶ κλαίουσαι, οἱ μὲν ἄλλοι πατέρες καὶ ἐφώναζον δυνατὰ καὶ ἔκλαιον βλέποντες τὴν κάκωσιν τῶν τέκνων των, ὁ δὲ Ψαμμήνιτος, ἰδὼν μακρόθεν καὶ γνωρίσας τὴν κόρην του, ἔκυψε μόνον τὴν κεφαλήν του. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπέρασαν αἱ ὑδροφόροι, ἔστειλε δεύτερον τὸν υἱὸν τοῦ Ψαμμηνίτου μετ' ἄλλων δισχιλίων Αἰγυπτίων, οἵτινες εἶχον τὴν αὐτὴν ἡλικίαν, ἦσαν δὲ δεδεμένοι ἐκ τοῦ λαιμοῦ διὰ σχοινίων καὶ εἶχον χαλινοὺς εἰς τὸ στόμα. Ὡδηγοῦντο δὲ, διὰ νὰ τιμωρηθῶσι πρὸς ἐκδίκησιν τῶν Μυτιληναίων, οἵτινες ἀπωλέσθησαν εἰς τὴν Μέμφιν μετὰ τοῦ πλοίου των. Δι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ότι οἱ βασιλικοὶ δικασταὶ εἶχον ἀποφασίση νὰ θανατωθῶσι δέκα ἐκ τῶν πρώτων Αἰγυπτίων ἀντὶ ἑνὸς ἑκάστου ἀνδρὸς Μυτιληναίου. Ὁ δὲ Ψαμμήνιτος, ἰδὼν αὐτοὺς διερχομένους, καὶ μαθὼν ὅτι ὁδηγεῖται ὁ υἱός του, διὰ νὰ θανατωθῇ, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ αὐτὸν Αἰγύπτιοι ἔκλαιον καὶ μεγάλα κακὰ ἔκαμνον ἐκ τῆς λύπης των, ὁ Ψαμμήνιτος ἔπραξε τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ διὰ τὴν θυγατέρα του. Ἀφ' οὗ δὲ διῆλθον καὶ οὗτοι, συνέβη ὥστε ἀνήρ τις, ἄλλοτε ὁμοτράπεζος αὐτοῦ, ἔχων δὲ μεγαλειτέραν αὐτοῦ ἡλικίαν, ὅστις εἶχεν ἀπολέση τὴν περιουσίαν του καὶ οὐδὲν εἶχεν, εἰ μὴ ὅσα πτωχός τις, καὶ ὅστις ἐζήτει ἐλεημοσύνην παρὰ τοῦ στρατοῦ, νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Ψαμμήνιτον καὶ τοὺς ἐν τῷ προαστείῳ καθημένους Αἰγυπτίους. Ὁ δὲ Ψαμμήνιτος, καθὼς εἶδεν αὐτὸν, ἔκλαυσε δυνατὰ καὶ προσκαλέσας ὀνομαστὶ τὸν ἄλλοτε φίλον του, ἐκτύπησε τὴν κεφαλήν του. Ἦσαν δὲ φύλακες αὐτοῦ, οἵτινες πᾶν ὅ, τι ἔπραττεν ἀνέφερον εἰς τὸν Καμβύσην. Ὁ δὲ Καμβύσης, θαυμάσας διὰ τὰ ποιούμενα ἔστειλεν ἀπεσταλμένον καὶ ἠρώτα αὐτὸν, λέγων «Ψαμμήνιτε, ὁ δεσπότης Καμβύσης σὲ ἐρωτᾷ, διὰ τὶ, ἐν ᾧ ἔβλεπες τὴν θυγατέρα σου κακοπαθοῦσαν καὶ τὸν υἱόν σου ὁδηγούμενον εἰς τὸν θάνατον, οὔτε ἐφώναξας οὔτε ἔκλαυσας, ὅτε δὲ εἶδες τὸν πτωχὸν, ὅστις δὲν ἦτο ποσῶς συγγενής σου, ὡς παρ' ἄλλων μανθάνει, ἐτίμησας αὐτόν». Ὁ δὲ Ψαμμήνιτος ἀπεκρίθη οὕτως. «Ὦ υἱὲ τοῦ Κύρου, τὰ μὲν ἰδικά μου κακὰ ἦσαν μεγαλείτερα ἢ ὥστε νά τα κλαίω, τὸ δὲ πάθημα τοῦ φίλου μου ἦτο ἄξιον δακρύων, διότι,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐν ᾧ ἦτο πλούσιος καὶ εὐτυχὴς, ἐξέπεσε καὶ ἔφθασεν εἰς πτωχείαν, καθ' ἣν στιγμὴν πατεῖ τὸ κατώφλιον τοῦ γήρατος.» Ταῦτα ἀνέφερεν ὁ ἀπεσταλμένος εἰς τὸν Καμβύσης, ὅστις ἔκρινε ταῦτα ὀρθῶς λεχθέντα. Προσθέτουσι μάλιστα οἱ Αἰγύπτιοι, ὅτι ὁ Κροῖσος, ὅστις ἔτυχε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Καμβύσην εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔκλαυσεν, ἐπ' ἴσης δὲ καὶ οἱ παρευρεθέντες Πέρσαι καὶ αὐτὸς ὁ Καμβύσης συνεπάθησε καὶ εὐθὺς διέταξε νὰ σώσωσι τὸν υἱόν του ἐκ τῶν μελλόντων νὰ θανατωθῶσιν, αὐτὸν δὲ τὸν ἴδιον νὰ σηκώσωσιν ἐκ τοῦ προαστείου καὶ νά τον φέρωσιν ἐνώπιόν του. Ἀλλὰ τὸν μὲν υἱόν του δὲν εὗρον οἱ ἀπεσταλμένοι ἐν τῇ ζωῇ, διότι εἶχε πρῶτος κατακοπεῖ, αὐτὸν δὲ τὸν Ψαμμήνιτον σηκώσαντες ἔφερον εἰς τὸν Καμβύσην, ὅπου τοῦ λοιποῦ διέμενε, χωρὶς νὰ ὑποφέρῃ καμμίαν βίαν. Ἐὰν δὲ δέν τον ὑπώπτευον ὡς ὑποκινοῦντα ἀπόστασιν κατὰ τοῦ Καμβύσου, θὰ ἔδιδον αὐτῷ πάλιν τὴν Αἴγυπτον νά την κυβερνᾷ ὡς ἐπίτροπος τοῦ Καμβύσου, διότι οἱ Πέρσαι συνειθίζουσι νὰ τιμῶσι τοὺς υἱοὺς τῶν βασιλέων. Καὶ οἱ πατέρες δὲ αὐτῶν, ἐὰν ἀποστατήσωσι κατὰ τῶν Περσῶν, δίδουσι οὗτοι τὴν ἐξουσίαν πάλιν εἰς τοὺς υἱούς των. Ἀλλ' ὁ Ψαμμήνιτος, μηχανευόμενος κακὰ κατὰ τῶν Περσῶν, ἔλαβε τὴν πρέπουσαν ἀνταμοιβὴν, διότι συνελήφθη ὑποκινῶν τοὺς Αἰγυπτίους εἰς ἀπόστασιν καὶ, ἐπειδὴ ἔγεινε γνωστὸν εἰς τὸν Καμβύσην, αὐτὸς ἔπιεν αἷμα ταύρου καὶ ἀπέθανεν εὐθύς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

47. Βδελυρὰ καὶ ἀνόσια ἔργα τοῦ Καμβύσου.

Ὁ δὲ Καμβύσης ἐκ τῆς Μέμφιδος μετέβη εἰς τὴν πόλιν Σάϊν, θέλων νὰ κάμῃ ὅσα καὶ ἔκαμε, διότι, ἀφ' οὗ εἰσῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἀμάσιος, διέταξεν εὐθὺς νὰ ἐκβάλωσιν ἔξω τοῦ τάφου τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμάσιος. Καθὼς δὲ τοῦτο ἐξετελέσθη, διέταξε νά τον μαστιγώσωσι, νὰ μαδήσωσι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του, νά τον τρυπήσωσι μὲ βελόνας καὶ νὰ κάμωσιν εἰς αὐτὸν διαφόρους ὕβρεις. Ἀφ' οὗ δὲ ἀπέκαμον πράττοντες καὶ ταῦτα (διότι ὁ νεκρὸς ἀντεῖχεν, ἐπειδὴ ἦτο τεταριχευμένος καὶ δὲν κατεκερματίζετο), ὁ Καμβύσης προσέταξε νά τον κατακαύσωσι, παραγγέλλων πρᾶξιν ἀνόσιον· διότι οἱ μὲν Πέρσαι νομίζουσιν ὅτι τὸ πῦρ εἶνε θεός, δὲν συνειθίζουσι δὲ οὔτε τὸ ἓν ἔθνος οὔτε τὸ ἄλλο νὰ καίωσι τοὺς νεκρούς, οἱ μὲν Πέρσαι διισχυριζόμενοι ὅτι δὲν ἁρμόζει νὰ προσφέρηται εἰς τὸν θεὸν τὸ πτῶμα νεκροῦ ἀνθρώπου, οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, νομίζοντες, ὅτι τὸ πῦρ εἶνε ἔμψυχον θηρίον, τὸ ὁποῖον κατατρώγει πᾶν ὅ τι συλλάβῃ, ἀφ' οὗ δὲ χορτάσῃ, συναποθνήσκει μετ' ἐκείνου τοῦ πράγματος, τὸ ὁποῖον κατατρώγει. Οὐδ' ὅλως λοιπὸν ἔχουσι συνήθειαν νὰ δίδωσι τὸν νεκρὸν εἰς τὰ θηρία καὶ διὰ τοῦτο ταριχεύουσιν αὐτὸν, ἵνα μὴ, ἐντὸς τοῦ τάφου κείμενος, κατατρώγηται ὑπὸ τῶν σκωλήκων. Ὁ Καμβύσης λοιπὸν διέταξε νὰ γείνωσι πράγματα ἐναντία τῶν νόμων καὶ τῶν δύο ἐθνῶν. Μετὰ ταῦτα δὲ ὁ Καμβύσης ἀπεφάσισε τρεῖς ἐκ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στρατείας, κατὰ τῶν Καρχηδονίων, κατὰ τῶν Ἀμμωνίων καὶ κατὰ τῶν μακροβίων Αἰθιόπων, οἵτινες κατοικοῦσι τὰ νότια παραθαλάσσια τῆς Λιβύης. Ἀπεφάσισε δὲ κατὰ μὲν τῶν Καρχηδονίων νὰ ἀποστείλῃ τὸν ναυτικὸν στρατὸν, κατὰ δὲ τῶν Ἀμμωνίων μέρος ἐκλεκτὸν τοῦ πεζικοῦ, κατὰ δὲ τῶν Αἰθιόπων νὰ στείλῃ πρῶτον κατασκόπους, οἵτινες νὰ παρατηρήσωσι τὰ πάντα ἐπὶ τῷ λόγῳ δῆθεν ὅτι φέρουσι δῶρα εἰς τὸν βασιλέα αὐτῶν. Ἔπεμψε δὲ εἰς τὴν Ἐλέφαντίνην νὰ ζητήσωσιν ἐκ τῶν Ἰχθυοφάγων ἄνδρας γινώσκοντας τὴν Αἰθιοπικὴν γλῶσσαν. Ταὐτοχρόνως δὲ διέταξε τὸν τακτικὸν στρατὸν νὰ πλεύσῃ κατὰ τῆς Καρχηδόνος. Ἀλλ' οἱ Φοίνικες δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐκπλεύσωσι λέγοντες, ὅτι ἐμποδίζονται ὑπὸ μεγάλων ὅρκων καὶ ὅτι θὰ ἦτο ἀνόσιον νὰ ἐκστρατεύσωσιν ἐναντίον τῶν ἰδίων αὐτῶν τέκνων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Φοίνικες δὲν ἤθελον τοῦτο, οἱ λοιποὶ δὲν ἐγίνοντο ἀξιόμαχοι. Καὶ οὕτως οἱ Καρχηδόνιοι διέφυγον τὴν δουλείαν τῶν Περσῶν, διότι ὁ Καμβύσης δὲν ἔκρινε δίκαιον νὰ μεταχειρισθῇ βίαν κατὰ τῶν Φοινίκων, διότι αὐθορμήτως προσέφερον ἑαυτοὺς εἰς τοὺς Πέρσας καὶ ὅλος ὁ ναυτικὸς στρατὸς ἐξηρτᾶτο ἐκ τῶν Φοινίκων. Ἐξεστράσευσαν δὲ κατὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ οἱ Κύπριοι, ἑκουσίως προσελθόντες εἰς τοὺς Πέρσας.

Ἀφ' οὗ δὲ οἱ Ἰχθυοφάγοι ἦλθον πρὸς τὸν Καμβύσην ἐκ τῆς Ἐλεφαντίνης, ἔστειλεν αὐτοὺς εἰς τοὺς Αἰθίοπας, παραγγείλας ὅσα ἔπρεπε νὰ εἴπωσιν, ἔφερον δὲ δῶρα πορφυροῦν ἱμάτιον καὶ χρυσοῦν περιλαίμιον καὶ ψέλια καὶ ἀγγεῖον ἀλαβάστρινον πλῆρες μύρου καὶ κάδον οἴνου ἐκ φοίνικος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

48. Οἱ Αἰθίοπες.

Λέγουσιν ὅτι οἱ Αἰθίοπες εἶνε μέγιστοι καὶ ὡραιότατοι πάντων τῶν ἀνθρώπων. Λέγουσι δὲ ὅτι ἔχουσι καὶ ἄλλα ἔθιμα, διαφορετικὰ παρὰ τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, μάλιστα δὲ καὶ τὸ ἑξῆς, ὅτε πρόκειται περὶ βασιλέως. Ἐκεῖνον ἐκ τῶν πολιτῶν, τὸν ὁποῖον ἤθελον κρίνει ὅτι εἶνε μέγιστος ἐκ τῶν πολιτῶν καὶ ὅτι ἔχει ἰσχὺν ἀνάλογον πρὸς τὸ ἀνάστημά του, τοῦτον κρίνουσιν ἄξιον νὰ βασιλεύῃ. Εἰς τούτους λοιπὸν τοὺς ἄνδρας, καθὼς ἔφθασαν οἱ Ἰχθυοφάγοι, δίδοντες τὰ δῶρα εἰς τὸν βασιλέα αὐτῶν, ἔλεγον τὰ ἑξῆς «ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Καμβύσης, ἐπιθυμῶν νὰ γείνῃ φίλος καὶ σύμμαχός σου, ἔπεμψεν ἡμᾶς νὰ διαπραγματευθῶμεν μετὰ σοῦ καὶ ταῦτα σοὶ προσφέρει ὡς δῶρα, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὸς μεταχειριζόμενος μεγάλως εὐχαριστεῖται». Ὁ δὲ Αἰθίοψ, ἐννοήσας ὅτι ἦλθον ὡς κατάσκοποι, λέγει πρὸς αὐτοὺς τὰ ἑξῆς «οὔτε ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἔπεμψεν ὑμᾶς, διὰ νὰ φέρητε δῶρα, διότι πολὺ προτιμᾷ νὰ γείνῃ σύμμαχός μου, οὔτε ὑμεῖς λέγετε τὴν ἀλήθειαν, διότι ἤλθετε νὰ κατασκοπεύσητε τὸ βασίλειόν μου, οὔτε ἐκεῖνος εἶνε ἀνὴρ δίκαιος, διότι, ἐὰν ἦτο δίκαιος, οὔτε ἤθελεν ἐπιθυμήσῃ ἄλλην χώραν, ἐκτὸς τῆς ἰδικῆς του, οὔτε ἤθελεν ὑποδουλώσῃ ἀνθρώπους, ὑπὸ τῶν ὁποίων οὐδ' ὅλως ἔχει ἀδικηθεί. Τώρα δὲ δίδετε εἰς αὐτὸν τοῦτο τὸ τόξον καὶ λέγετε πρὸς αὐτὸν τοὺς ἑξῆς λόγους «ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰθιόπων συμβουλεύει τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν, ὅταν οἱ Πέρσαι τόσον εὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κόλως ἔλκωσι τὰ τόξα των, τὰ ὁποῖα εἶνε, ὡς τοῦτο, κατὰ τὸ μέγεθος, τότε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν μακροβίων Αἰθιόπων ὑπερτερῶν πολὺ κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ στρατοῦ. Ἕως τότε δὲ νὰ χρεωστῇ χάριν εἰς τοὺς θεοὺς, οἵτινες δὲν ἐνέπνευσαν εἰς τὸν νοῦν τῶν Αἰθιόπων νὰ προσθέσωσι καὶ ἄλλην γῆν εἰς τὴν ἰδικήν των». Ἀφ' οὗ δὲ εἶπε ταῦτα, ἔτεινε τὸ τόξον καί το προσέφερεν εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους. Λαβὼν δὲ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον, ἠρώτησε τί εἶνε τοῦτο καὶ πῶς κατεσκευάσθη. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἰχθυοφάγοι εἶπον τὴν ἀλήθειαν περὶ τῆς πορφύρας καὶ τῆς βαφῆς, ἀπήντησεν «ὅτι εἶνε ἄνθρωποι δολεροὶ, δολερὰ δὲ καὶ τὰ φορέματα αὐτῶν». Δεύτερον δὲ ἠρώτα τί εἶνε τὸ χρυσοῦν περιλαίμιον καὶ τὰ ψέλια. Οἱ δὲ Ἰχθυοφάγοι ἐξήγησαν εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον αὐτὰ φοροῦσι. Τότε ὁ βασιλεὺς ἐγέλασε καὶ, ἐπειδὴ ἐνόμισεν ὅτι ἦσαν δεσμὰ τῶν ποδῶν, εἶπεν ὅτι παρ' αὐτοῖς ὑπάρχουσι δεσμὰ τῶν ποδῶν (πέδουκλα) πολὺ στερεώτερα αὐτῶν. Τρίτον δὲ ἠρώτα περὶ τοῦ μύρου. Ἀφ' οὗ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς καὶ περὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ, ἐπανέλαβε τὰ αὐτὰ, τὰ ὁποῖα καὶ περὶ τοῦ ἱματίου. Ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὸν οἶνον καὶ ἔμαθε τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, ὑπερευχαριστήθη ἐκ τοῦ ποτοῦ, ἐπηρώτησε τί τρώγει ὁ βασιλεὺς καὶ πόσον μακρότατον χρόνον ζῇ ἀνὴρ Πέρσης. Ἐκεῖνοι δὲ εἶπον ὅτι τρώγει ἄρτον, ἐξηγήσαντες πῶς φυτρώνουσι τὰ σιτηρὰ καὶ ὅτι τὸ μακρότατον ὅριον τῆς ζωῆς ἑνὸς ἀνθρώπου εἶνε ὀγδοήκοντα ἔτη.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πρὸς ταῦτα ὁ Αἰθίοψ εἶπεν ὅτι δὲν εἶνε δι' ὅλου θαυμαστὸν, ἄνθρωποι τρεφόμενοι διὰ κόπρου νὰ ζῶσιν ὀλίγα ἔτη, διότι οὐδὲ τόσα ἔτη θὰ ἔζων, ἐὰν δὲν ἔπινον τοῦτο τὸ ποτὸν, καὶ ἐδείκνυεν εἰς τοὺς Ἰχθυοφάγους τὸν οἶνον· ὡς πρὸς τοῦτο δὲ παρεδέχετο ὅτι οἱ Πέρσαι εἶνε ἀνώτεροι αὐτῶν. Οἱ δὲ Ἰχθυοφάγοι ἀντηρώτησαν τὸν βασιλέα περὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς διαίτης τῶν Αἰθιόπων. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπήντησεν ὅτι οἱ μὲν περισσότεροι φθάνουσιν εἰς τὰ ἑκατὸν εἴκοσιν ἔτη, τινὲς δὲ ὑπερβαίνουσι καὶ ταῦτα, τρώγουσι δὲ κρέατα ἑψητὰ καὶ πίνουσι γάλα.

Οἱ δὲ κατάσκοποι, παρατηρήσαντες τὰ πάντα, ἐπέστρεψαν ὀπίσω καὶ ἀνήγγειλαν ταῦτα εἰς τὸν Καμβύσην, ὅστις ὀργισθεὶς πολὺ ἐξεστράτευσεν εὐθὺς κατὰ τῶν Αἰθιόπων χωρὶς οὔτε προμήθειαν σίτου νὰ παραγγείλῃ οὔτε νὰ σκεφθῇ ὅτι ἔμελλε νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὰ ἔσχατα τῆς γῆς. Ὡς μανιώδης δὲ ἐξεκίνησε, καθὼς ἤκουσε τοὺς Ἰχθυοφάγους, τοὺς μὲν ἐν Αἰγύπτῳ εὑρισκομένους Ἕλληνας διατάξας νὰ μείνωσιν ἐκεῖ, πάντα δὲ τὰ πεζικὰ στρατεύματα λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ. Ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὰς Θήβας, ἀπεχώρισε πεντήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς νὰ ὑποδουλώσωσι τοὺς Ἀμμωνίους καὶ νὰ καύσωσι τὸ μαντεῖον τοῦ Διός, αὐτὸς δὲ, ἄγων τὸν ἐπίλοιπον στρατὸν, ἐπορεύετο κατὰ τῶν Αἰθιόπων. Πρὶν δὲ διέλθῃ τὸ πέμπτον μέρος τῆς ὁδοῦ, ἐτελείωσαν πᾶσαι αἱ τροφαὶ, τὰς ὁποίας εἶχον φέρῃ μεθ' ἑαυτῶν, μετὰ δὲ τὰς τροφὰς ἐτελείωσαν καὶ τὰ ὑποζύγια, τὰ ὁποῖα κατέφαγον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐὰν μὲν λοιπὸν ὁ Καμβύσης,μαθὼν ταῦτα, ἤλλασσε γνώμην καὶ ὠδήγει ὀπίσω τὸν στρατὸν, διὰ τὸ σφάλμα, τὸ ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς ἔπραξε, θὰ ἦτο ἄνθρωπος συνετός, τώρα ὅμως ἄνευ λόγου προεχώρει πάντοτε πρὸς τὰ ἐμπρός. Οἱ δὲ στρατιῶται, ἐν ὅσῳ μὲν εἶχον νὰ λαμβάνωσί τι ἐκ τῆς γῆς, ἔζων, τρώγοντες χόρτα, ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασαν εἰς τὴν ἄμμον, τινὲς ἐξ αὐτῶν διέπραξαν πρᾶξιν φρικώδη, διότι οἱ στρατιῶται ἐκλήρωνον ἕνα εἰς τοὺς δέκα καὶ ἔτρωγον αὐτόν. Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης, ἐφοβήθη τὴν ἀλληλοφαγίαν καὶ, παραιτήσας τὴν κατὰ τῶν Αἰθιόπων ἐκστρατείαν, ἐπορεύετο ὀπίσω καὶ ἔφθασεν εἰς τὰς Θήβας, ἀφ' οὗ πολλοὺς ἀπώλεσεν ἐκ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ. Ἐκ τῶν Θηβῶν δὲ καταβὰς εἰς τὴν Μέμφιν, ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἀποπλεύσωσιν.

Οὕτω μὲν ἀπέληξεν ἡ κατὰ τῶν Αἰθιόπων ἐκστρατεία, ὁ δὲ κατὰ τῶν Ἀμμωνίων ἀποσταλεὶς στρατὸς, ἐξελθὼν τῶν Θηβῶν, ἐπορεύετο, ἔχων ὁδηγοὺς, καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν Ὄασιν, ὡς θετικῶς γνωρίζομεν, διαβὰς ἔρημον ἀμμώδη. Ὁ δὲ τόπος οὗτος ἀπέχει ἀπὸ τῶν Θηβῶν ἑπτὰ ἡμερῶν ὁδὸν καὶ ὀνομάζεται ἑλληνιστὶ νῆσος τῶν Μακάρων. Εἰς τοῦτον λοιπὸν τὸν τόπον λέγουσιν ὅτι ἔφθασεν ὁ στρατὸς, πέραν δὲ τούτου οὐδεὶς ἠξεύρει νὰ εἴπῃ τι περὶ αὐτοῦ, εἰ μὴ αὐτοὶ οἱ Ἀμμώνιοι καὶ ὅσοι ἤκουσαν τούτους, διότι οὔτε εἰς τοὺς Ἀμμωνίους ἔφθασαν οὔτε ὀπίσω ἐπέστρεψαν. Αὐτοὶ δὲ οἱ Ἀμμώνιοι λέγουσιν ὅτι, ἐξελθὼν τῆς Ὀάσεως, ἐπορεύετο διὰ τῆς ἐρήμου κατ' αὐτῶν, ὅτι ἔφθασε σχεδὸν μεταξὺ τῆς Ὀάσεως καὶ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀμμωνίων καὶ ὅτι, ἐν ᾧ ἠρίστων, ἔπνευσε νότιος ἄνεμος ἰσχυρὸς καὶ τρομερὸς, ὥστε ὕψωσεν ὄρη ὁλόκληρα ἄμμου καὶ κατέχωσεν αὐτούς. Τοιουτοτρόπως δὲ ἐγένοντο ἄφαντοι.

49. Παραφροσύνη καὶ ἀνόσια ἔργα Καμβύσου.

Ὅτε δὲ ὁ Καμβύσης ἔφθασεν εἰς τὴν Μέμφιν, ἐφάνη εἰς τοὺς Αἰγυπτίους ὁ Ἆπις, τὸν ὁποῖον οἱ Ἕλληνες καλοῦσιν Ἔπαφον. Καθὼς δὲ οὗτος ἐπεφάνη, εὐθὺς οἱ Αἰγύπτιοι ἐφόρεσαν τὰ ὡραιότατα αὐτῶν ἐνδύματα καὶ ἤρχισαν νὰ διασκεδάζωσιν. Ὁ δὲ Καμβύσης, ἰδὼν τοὺς Αἰγυπτίους ποιοῦντας ταῦτα καὶ νομίσας ὅτι χαίρουσι πολὺ ἕνεκα τῶν καταστροφῶν, τὰς ὁποίας ἔπαθε, προσεκάλεσε τοὺς ἄρχοντας τῆς Μέμφιδος. Ὅτε δὲ ἦλθον ἐνώπιόν του, ἠρώτησε τούτους διὰ τί πρότερον μὲν, ὅτε αὐτὸς ἦτο εἰς τὴν Μέμφιν, οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίουν οἱ Αἰγύπτιοι, ποιοῦσι δὲ τώρα, ὅτε ἐπέστρεψεν, ἀπολέσας πλῆθος τοῦ στρατεύματός του. Ἐκεῖνοι δὲ εἶπον ὅτι ἐφανερώθη εἰς αὐτοὺς θεὸς, ὅστις συνειθίζει νὰ φανερώνηται κατὰ μακρὰ διαλείμματα χρόνου, καὶ ὅτι, καθὼς ἀναφανῇ, πάντες οἱ Αἰγύπτιοι πλήρεις χαρᾶς ἑορτάζουσι. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης εἶπεν ὅτι ψεύδονται καὶ ὡς ψευδομένους κατεδίκασεν αὐτοὺς εἰς θάνατον. Τούτους δὲ θανατώσας, προσεκάλεσε δεύτερον ἐνώπιόν του τοὺς ἱερεῖς. Ἐπειδὴ δὲ καὶ οὗτοι ἔλεγον τὰ ἴδια, εἶπεν ὅτι θὰ βεβαιωθῇ ἐὰν ὁ θεὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅστις ἦλθεν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, εἶνε χειροήθης. Τοῦτο δὲ εἰπὼν, διέταξε τοὺς ἱερεῖς νὰ φέρωσιν ἐνώπιόν του τὸν Ἄπιν καὶ οὗτοι ἐξῆλθον, διὰ νὰ φέρωσιν αὐτόν.

Ὁ δὲ Ἄπις οὗτος, ὁ Ἔπαφος, γεννᾶται μόσχος ἐκ βοὸς, ἥτις δὲν δύναται νὰ γεννήσῃ πλέον ἄλλον. Λέγουσι δὲ οἱ Αἰγύπτιοι ὅτι καταβαίνει φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν βοῦν καὶ διὰ τοιούτου τρόπου γεννᾷ τὸν Ἄπιν. Ἔχει δὲ ὁ μόσχος οὗτος ὁ καλούμενος Ἄπις τοιαῦτα σημεῖα. Εἶνε μέλας καὶ εἰς τὸ μέτωπον φέρει λευκὸν τετράγωνον, ἐπὶ δὲ τῶν νώτων ἔχει εἰκόνα ἀετοῦ, εἰς δὲ τὴν οὐρὰν διπλᾶς τρίχας καὶ ὑπὸ τὴν γλῶσσάν του κάνθαρον. Καθὼς δὲ ἔφερον οἱ ἱερεῖς τὸν Ἄπιν πρὸς τὸν Καμβύσην, ἐπειδὴ ἦτο μανιωδέστερος, ἐξείλκυσε τὸ ἐγχειρίδιόν του καὶ, ἐν ᾧ ἤθελε νὰ κτυπήσῃ τὴν γαστέρα τοῦ Ἄπιος, ἐκτύπησε τὸν μηρὸν αὐτοῦ· γελάσας δὲ, εἶπε πρὸς τοὺς ἱερεῖς «ὦ κακαὶ κεφαλαὶ, γίνονται τοιοῦτοι θεοὶ, οἱ ὁποῖοι ἔχουσιν αἷμα καὶ σάρκας καὶ τραυματίζονται ὑπὸ σιδηρῶν ὅπλων; Οὗτος ὁ θεὸς εἶνε βέβαια ἄξιος τῶν Αἰγυπτίων. Ἀλλὰ σεῖς δὲν θέλετε χαρῆ, διότι κατωρθώσατε νὰ περιπαίξητε». Ταῦτα εἰπὼν, διέταξε τοὺς ἐπιτετραμμένους του νὰ μαστιγώσωσι τοὺς ἱερεῖς καὶ νὰ φονεύωσιν ὁποῖον δήποτε ἐκ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων συλλάβωσιν ἑορτάζοντα. Ἡ μὲν ἑορτὴ λοιπὸν τῶν Αἰγυπτίων οὕτω διελύθη, οἱ δὲ ἱερεῖς ἐμαστιγώθησαν καὶ ὁ Ἄπις, τετραυματισμένος εἰς τὸν μηρὸν, ἀπέθανεν ἐξηπλωμένος εἰς τὸν ναόν. Τελευτήσαντα δὲ ἐκ τοῦ τραύματος ἔθαψαν οἱ ἱερεῖς κρυφίως τοῦ Καμβύσου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ δὲ Καμβύσης, καθὼς λέγουσιν οἱ Αἰγύπτιοι, εὐθὺς ἔγεινε μανικὸς ἕνεκα τοῦ ἀδικήματος τούτου, ἂν καὶ οὐδὲ πρότερον ἦτο εἰς τὰ λογικά του. Τὸ πρῶτον κακὸν, τὸ ὁποῖον ἔπραξεν ἦτο ὅτι ἀπέπεμψεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Περσίαν τὸν ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς καὶ τῆς αὐτῆς μητρὸς ἀδελφόν του Σμέρδιν ἕνεκα φθόνου, διότι μόνος αὐτὸς ἐκ τῶν Περσῶν ἐτεντωσε κατὰ δύο δακτύλους τὸ τόξον τῶν Αἰθιόπων, τὸ ὁποῖον ἔφερον οἱ Ἰχθυοφάγοι, οὐδεὶς δὲ τῶν ἄλλων Περσῶν ὑπῆρξεν ἱκανὸς νά το τεντώσῃ. Ὁ Καμβύσης λοιπὸν, ἀφ' οὗ ὁ Σμέρδις ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Περσίαν, εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον του ὄνειρον τοιοῦτον. Ἐφάνη εἰς αὐτὸν ὅτι ἦλθεν ἄγγελος ἐκ τῆς Περσίας καὶ ἀνήγγειλεν εἰς αὐτὸν ὅτι ὁ Σμέρδις, καθήμενος εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἤγγισε μὲ τὴν κεφαλήν του τὸν οὐρανόν. Ἕνεκα λοιπὸν τοῦ ὀνείρου τούτου ἐφοβήθη, μή πως ὁ ἀδελφός του φονεύσῃ αὐτὸν καὶ γείνῃ βασιλεύς. Τότε ἔπεμψε τὸν Πρηξάσπη εἰς τὴν Περσίαν, ὅστις ἦτο πιστότατος εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν Περσῶν, διὰ νὰ φονεύσῃ τὸν ἀδελφόν του. Οὗτος δὲ, ἀναβὰς εἰς τὰ Σοῦσα, ἐφόνευσε τὸν Σμέρδιν. Ἄλλοι μὲν λέγουσιν ὅτι ἐξήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ κυνήγιον καὶ ἐφόνευσεν, ἄλλοι δὲ ὅτι ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὰς ὄχθας τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης καί τον ἔπνιξε.

Παραλείπω ὅσα κατὰ τῶν ἄλλων Περσῶν ἐν τῇ μανίᾳ του ἔπραξε. Θὰ διηγηθῶ δὲ ὅσα ἔπραξεν πρὸς τὸν Πρηξάσπη, τὸν πιστότατον αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον ἐτίμα τὰ μέγιστα, διότι οὗτος ἔφερεν εἰς αὐτὸν τὰς ἀγγελίας καὶ τούτου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ υἱὸς ἦτο παρὰ τῷ Καμβύσῃ οἰνοχόος, τὸ ὁποῖον ἦτο ὄχι μικρὰ τιμή.

Λέγουσι λοιπὸν ὅτι εἶπε πρὸς αὐτὸν τὰ ἑξῆς. «Πρήξασπες, ποῖόν τινα ἄνδρα μὲ νομίζουσιν οἱ Πέρσαι ὅτι εἶμαι· τίνας δὲ λόγους λέγουσι περὶ ἐμοῦ.» «Ὦ βασιλεῦ, ἀπήντησεν ὁ Πρηξάσπης, κατὰ μὲν τὰ ἄλλα πάντα μεγάλως σὲ ἐπαινοῦσι, λέγουσιν ὅμως ὅτι παρὰ πολὺ ἐπιδίδεσαι εἰς τὴν οἰνοποσίαν». Ὁ δὲ Καμβύσης θυμωθεὶς ἀπήντησεν οὕτω· «τώρα λοιπὸν οἱ Πέρσαι λέγουσιν ὅτι, ἀγαπῶν τὸν οἶνον, εἶμαι παράφρων καὶ ἔχω χάσῃ τὸν νοῦν μου. Λοιπὸν καὶ οἱ πρότεροι αὐτῶν λόγοι δὲν ἦσαν ἀληθεῖς, διότι πρότερον, ὅτε οἱ Πέρσαι καὶ ὁ Κροῖσος ἐκάθηντο πέριξ αὐτοῦ, ἠρώτησεν ὁ Καμβύσης «ποῖός τις ἀνὴρ νομίζουσιν ὅτι εἶνε, ἂν παραβληθῇ πρὸς τὸν πατέρα του», οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν ὅτι ἦτο καλλίτερος τοῦ πατρός του, διότι ἔχει ὅλας τὰς χώρας ὅσας εἶχεν ἐκεῖνος, ἀπέκτησε δὲ προσέτι τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰ παραθαλάσσια». Οἱ μὲν Πέρσαι ταῦτα ἔλεγον, ὁ δὲ Κροῖσος, παρὼν καὶ μὴ εὐχαριστημένος διὰ τὴν κρίσιν, εἶπε πρὸς τὸν Καμβύσην «ἐγὼ, ὦ υἱὲ τοῦ Κύρου, νομίζω ὅτι δὲν εἶσαι ὅμοιος πρὸς τὸν πατέρα σου, διότι ἀκόμη δὲν ἀπέκτησας υἱὸν ὡς ἐσὲ, τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος ἀφῆκεν εἰς ἡμᾶς». Καὶ ἐχάρη ὁ Καμβύσης, ἀκούσας ταῦτα, καὶ ἐπῄνει τὴν κρίσιν τοῦ Κροίσου. Ταῦτα λοιπὸν ἐνθυμηθεὶς, εἶπε μετ' ὀργῆς πρὸς τὸν Πρηξάσπη «σὺ μάθε τώρα, ἐὰν οἱ Πέρσαι λέγουσι τὴν ἀλήθειαν, ἢ ἐὰν, λέγοντες ταῦτα, εἶνε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι παράφρονες. Θὰ τοξεύσω τὸν υἱόν σου τοῦτον, ὅς-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τις ἵσταται εἰς τὰ πρόθυρα, καὶ ἐὰν μὲν ἐπιτύχω αὐτὸν εἰς τὸ μέσον τῆς καρδίας, θὰ ἀποδειχθῇ ὅτι οἱ Πέρσαι δὲν λέγουσι τί ποτε, ἐὰν δὲ δέν τον ἐπιτύχω, θὰ ἀποδειχθῇ ὅτι οἱ Πέρσαι λέγουσι τὴν ἀλήθειαν καὶ ὅτι ἐγὼ δὲν ἔχω τὸ λογικόν μου». Ἀφ' οὗ δὲ εἶπε ταῦτα, ἐτέντωσε τὸ τόξον καὶ ἐτόξευσε τὸν νέον, ὅστις ἔπεσε κατὰ γῆς. Διέταξε δὲ νά τον σχίσωσι καὶ νὰ παρατηρήσωσι ποῦ εἶνε τὸ βλῆμα· ἐπειδὴ δὲ εὑρέθη τὸ βέλος ἐντὸς τῆς καρδίας, ὁ Καμβύσης ἐγέλασε καὶ πλήρης χαρᾶς εἶπε πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς «ὦ Πρήξασπες, βλέπω πλέον φανερὰ ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι παράφρων, ἀλλ' οἱ Πέρσαι εἶνε παράφρονες. Εἰπέ μοι δὲ τώρα τίνα εἶδες μεταξὺ πάντων τῶν ἀνθρώπων νὰ σκοπεύῃ τόσον ἐπιτυχῶς» Ὁ δὲ Πρηξάσπης, βλέπων ὅτι ὁ ἀνὴρ δὲν εἶχε τὰς φρένας του σωστὰς, φοβούμενος δὲ καὶ περὶ ἑαυτοῦ, εἶπε «Δέσποτα, νομίζω ὅτι οὐδὲ ὁ ἴδιος ὁ θεὸς ἤθελε τοξεύσῃ τόσον καλῶς».

Τότε μὲν ταῦτα ἔπραξεν ὁ Καμβύσης, ἀλλαχοῦ δὲ, συλλαβὼν δώδεκα ἐκ τῶν πρώτων Περσῶν, ἔθαψεν αὐτοὺς ζῶντας μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω. Ἐπειδὴ δὲ ἐποίει ταῦτα, Κροῖσος ὁ Λυδὸς ἐνόμισε καθῆκόν του νά τον συμβουλεύσῃ διὰ τοῦ ἑξῆς λόγου «Ὦ βασιλεῦ, μὴ κυριεύησαι ἀπὸ τὰς ὁρμὰς τῆς νεότητος καὶ τοῦ θυμοῦ, ἀλλὰ κράτει καὶ μετρίαζε τὸν ἑαυτόν σου. Τὸ νὰ ἦνέ τις προεκτικὸς εἶνε ἀγαθόν, τὸ δὲ νὰ σκέπτηταί τις ἐκ τῶν προτέρων εἶνε σοφόν· σὺ φονεύεις μὲν τοὺς συμπολίτας σου, συλλαμβάνων αὐτοὺς χωρὶς καμμίαν αἰτίαν, φονεύεις δὲ τοὺς νέους· ἐὰν δὲ ἐξακολουθῇς πράττων πολλὰ τοιαῦ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τα, πρόσεχε μή πως οἱ Πέρσαι ἀποστατήσωσι κατὰ σοῦ. Εἰς ἐμὲ ὁ πατήρ σου Κῦρος παρήγγειλε πολλὰ καί με διεδιέταξε νά σε νουθετῶ καὶ νά σοι ὑποδεικνύω ὅ τι ἤθελον θεωρήσῃ καλὸν δι' ἐσέ». Ὁ μὲν Κροῖσος συνεβούλευεν αὐτὸν ταῦτα, ἀποδεικνύων τὴν ἀγάπην του. Ὁ δὲ Καμβύσης ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν «σὺ τολμᾷς καὶ ἐμὲ νὰ συμβουλεύῃς, ὅστις τόσον καλὰ ἐκυβέρνησας τὴν ἰδικήν σου πατρίδα καὶ τόσον ὀρθῶς συνεβούλευσας τὸν πατέρα μου, παρακινήσας αὐτὸν νὰ διαβῇ τὸν Ἀράξην καὶ νὰ ὑπάγῃ κατὰ τῶν Μασσαγετῶν, ἐν ᾧ ἐκεῖνοι ἤθελον νὰ διαβῶσιν εἰς τὴν ἰδικήν μας χώραν, ὡς τε κατέστρεψας τὸν ἑαυτόν σου, ἐπειδὴ ἐκυβέρνησας κακῶς τὴν πατρίδα σου, κατέστρεψας δὲ καὶ τὸν Κῦρον, ἐπειδὴ σὲ ἤκουσεν; ἀλλὰ δὲν θὰ χαρῇς πολὺ ἀκόμη, διότι ἀπὸ πολλοῦ ἐζήτουν ἀφορμὴν νά σε διορθώσω.» Ἀφ' οὗ δὲ εἶπε ταῦτα, ἥρπασε τὸ τόξον του, διὰ νά τον τοξεύσῃ. Ὁ δὲ Κροῖσος, πηδήσας, ἔτρεχεν ἔξω. Ὁ δὲ Καμβύσης, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νά τον τοξεύσῃ, διέταξε τοὺς θεράποντας νά τον συλλάβωσι καὶ νά τον φονεύσωσιν. Οἱ δὲ ὑπηρέται γνωρίζοντες τὸν τρόπον τοῦ κυρίου των, κατέκρυψαν τὸν Κροῖσον, σκεφθέντες, ἐὰν ὁ Καμβύσης μετανοήσῃ καὶ ἐπιζητήσῃ τὸν Κροῖσον, τότε νά τον παρουσιάσωσι καὶ νὰ λάβωσι δῶρα, διότι ἔσωσαν τὴν ζωήν του, ἐὰν δὲ δὲν μετανοήσῃ καὶ δὲν ἐπιθυμήσῃ αὐτόν, νά τον θανατώσωσιν. Ὁ Καμβύσης λοιπὸν μετ' ὀλίγον ἐπεθύμησε τὸν Κροῖσον καὶ οἱ ὑπηρέται, μαθόντες τοῦτο, ἐφανέρωσαν εἰς αὐτὸν ὅτι ζῇ, ὁ δὲ Καμβύσης εἰς μὲν τὸν Κροῖσον εἶπεν ὅτι ἐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χάρη, διότι ζῇ, ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀνέλαβον νά τον σώσωσι, δὲν θὰ ἔμενον ἀτιμώρητοι, ἀλλὰ θὰ ἐθανατώνοντο. Καὶ ἔπραξε τοῦτο.

Ὁ μὲν Καμβύσης λοιπὸν πολλὰς τοιαύτας ἔπραξε μανιώδεις πράξεις καὶ εἰς τοὺς Πέρσας καὶ εἰς τοὺς συμμάχους,διαμένων εἰς τὴν Μέμφιν καὶ ἀνοίγων παλαιοὺς τάφους καὶ παρατηρῶν τοὺς νεκρούς. Ἦλθε δὲ καὶ εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἡφαίστου καὶ κατὰ πολλὰ ἐγέλασεν ἔμπροσθεν τοῦ ἀγάλματος, διότι ὡμοίαζε πολὺ πρὸς τὰ ἀγαλμάτια, τὰ ὁποῖα οἱ Φοίνικες θέτουσιν εἰς τὰς πρῴρας τῶν πλοίων των, τὰ ὁποῖα εἶνε μίμησις ἀνδρὸς Καβείρου.

Εἰςῆλθε καὶ εἰς τὸν ναὸν τῶν Καβείρων, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ εἰσέρχηται ἄλλος, εἰ μὴ μόνον ὁ ἱερεύς. Τούτων δὲ τὰ ἀγάλματα ἔκαυσεν, ἀφ' οὗ αὐτὰ περιέπαιξε πολύ· εἶνε δὲ καὶ ταῦτα ὅμοια μὲ τὰ τοῦ Ἡφαίστου καὶ λέγουσιν ὅτι οἱ Κάβειροι εἶνε παῖδες τούτου. Ἐκ πάντων τῶν διδομένων πειθομαι ἀδιστάκτως, ὅτι ὁ Καμβύσης ἦτο ἐντελῶς τρελὸς, διότι ἄλλως δὲν ἤθελε τολμήσῃ νὰ περιπαίζῃ τὰ ἱερὰ καὶ τοὺς νόμους, διότι, ἐάν τις ἤθελε προτείνῃ εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐκλέξωσι τοὺς καλλιτέρους ἐκ πάντων τῶν νόμων,ἀφ' οὗ ἤθελε σκεφθῇ, ἕκαστος ἤθελε προτιμήσῃ τοὺς ἰδικούς του νόμους· οὕτω νομίζει ἕκαστος ὅτι οἱ ἰδικοί του νόμοι εἶνε ο κάλλιστοι.Μόνον τρελὸς ἄνθρωπος δύναται νὰ περιγελάσῃ τὰ τοιαῦτα. Ὅτι δὲ πάντες οἱ ἄνθρωποι οὕτω νομίζουσι περὶ τῶν νόμων,δυνάμεθα νὰ βεβαιωθῶμεν καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων τεκμηρίων,προσέτι δὲ καὶ ἐκ τούτου. Ὅτε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἦτο βασιλεὺς ὁ Δαρεῖος, καλέσας τοὺς παρευρεθέντας ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ἠρώτησεν αὐτοὺς, διὰ πόσα χρήματα ἤθελον ἀποφασιση νὰ τρώγωσι τοὺς πατέρας των, ὅταν ἀποθνήσκωσιν· οἱ δὲ εἶπον· «δὲν θὰ ἔπραττον τοῦτο δι' οὐδέν. Μετὰ ταῦτα ἐκάλεσεν ἐκ τῶν Λυδῶν τοὺς καλουμένους Καλατίας, οἱ ὁποῖοι κατατρώγουσι τοὺς γονεῖς των, καὶ ἐνώπιον τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἐμάνθανον τὰ λεγόμενα διὰ διερμηνέως, ἠρώτησεν αὐτοὺς διὰ πόσα χρήματα ἤθελον παραδεχθῆ νὰ κατακαίωσιν εἰς τὸ πῦρ τοὺς πατέρας των, ὅταν ἀποθνήσκωσιν. Οὗτοι δὲ ἀφῆκαν φωνὴν θαυμασμοῦ καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν νὰ μὴ βλασφημῇ. Οὕτω λοιπὸν ταῦτα συνειθίζονται καὶ νομίζω ὅτι ὁ Πίνδαρος ὀρθῶς εἶπεν ὅτι ὁ νόμος εἶνε βασιλεὺς πάντων.

30. Εὐτυχία τοῦ Πολυκράτους.

Ὅτε ὁ Καμβύσης ἐξεστράτευε κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἐξεστράτευσαν καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι κατὰ τῆς Σάμου καὶ τοῦ Πολυκράτους, τοῦ υἱοῦ τοῦ Αἰάκους, ὅστις ἐγένετο κύριος τῆς Σάμου, ἐπαναστατήσας αὐτήν. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν διεμοίρασε τὴν πόλιν εἰς τρία μέρη μετὰ τῶν ἀδελφῶν του Πανταγνώτου καὶ Συλοσῶντος, ἔπειτα ὅμως, τὸν μὲν ἐξ αὐτῶν θανατώσας, τὸν δὲ νώτερον Συλοσῶντα ἐκδιώξας, κατέλαβε πᾶσαν τὴν Σάμον, συνῆψε δὲ φιλίαν καὶ συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἀμάσιος, βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀντήλλαξε καὶ δῶρα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐντὸς δὲ ὀλίγου χρόνου ἡ δύναμις τοῦ Πολυκράτους ηὔξησε καὶ εἰς τὴν Ἰωνίαν καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, διότι, ὅπου καὶ ἂν ἔφερε τὸν πόλεμον, ἠκολούθει αὐτὸν εὐτυχία. Εἶχε δὲ ἑκατὸν πεντηκοντόρους καὶ χιλίους τοξότας. Ὑπεταττε δὲ πάντας ἄνευ διακρίσεως, διότι ἔλεγε, θὰ εὐχαρίστει περισσότερον τὸν φίλον, ἀποδίδων ὅσα ἔλαβε παρ' αὐτοῦ, ἢ, ἐὰν ὅλως δι' ὅλου δὲν λάβῃ παρ' αὐτοῦ. Ἐκυρίευσε λοιπὸν πολλὰς νήσους καὶ πολλὰς πόλεις τῆς ἠπείρου.

Ἡ μεγάλη τοῦ Πολυκράτους εὐτυχία ἔφθασέ πως καὶ εἰς τὸν Ἄμασιν, ὅστις ἤρχισε νὰ ἀνησυχῇ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ εὐτυχία του ἐγένετο πολὺ περισσοτέρα, ὁ Ἄμασις ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς αὐτὸν, τὴν ὁποίαν ἀπέστειλεν εἰς τὴν Σάμον. Ἔγραφε δέ «Ὁ Ἄμασις εἰς τὸν Πολυκράτη λέγει ταῦτα. Εὐχάριστον πρᾶγμα εἶνε νὰ μανθάνῃ τις ὅτι ἀνὴρ φίλος καὶ σύμμαχος εὐτυχεῖ, εἰς ἐμὲ ὅμως αἱ ἰδικαί σου μεγάλαι εὐτυχίαι δὲν ἀρέσκουσι, διότι ἠξεύρω ὅτι ὁ θεὸς εἶνε φθονερός. Ἐπιθυμῶ δέ πως καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος καὶ ἐκεῖνοι, περὶ τῶν ὁποίων ἐνδιαφέρομαι, εἰς ἄλλα μὲν τῶν πραγμάτων νὰ εὐτυχῶμεν, εἰς ἄλλα δὲ νὰ ἀποτυγχάνωμεν καὶ οὕτω νὰ περνῶμεν τὴν ζωὴν ἡμῶν ἐναλλάξ, εὐτυχοῦντες καὶ δυστυχοῦντες μᾶλλον ἢ νὰ εὐτυχῶμεν κατὰ πάντα. Διότι οὐδένα ἔχω ἀκούσῃ ἐκ φήμης ἕως τώρα, ὅστις, εὐτυχῶν κατὰ πάντα, εἰς τὸ τέλος δὲν ἐτελεύτησε κακῶς. Σύ λοιπὸν πείσθητι τώρα εἰς ἐμὲ καὶ πρᾶξον πρὸς τὴν εὐτυχίαν σου τὰ ἑξῆς. Σκέφθητι ποῖον πρᾶγμα ἔχεις, τὸ ὁποῖον ἔχει δι' ἐσὲ μεγάλην ἀξίαν καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διὰ τὸ ὁποῖον, ἐὰν ἀπολέσῃς, θὰ λυπηθῇς πολὺ ἐνδομύχως· τοῦτο ἀπόρριψον οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἀναφανῇ πλέον μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, καὶ, ἐὰν μετὰ τοῦτο αἱ εὐτυχίαι σου ἐξακολουθήσωσι διαρκῶς καὶ δὲν συναλλάσσωνται μὲ παθήματα, ἐπανάλαβε τὴν χρῆσιν τοῦ μέσου, τὸ ὁποῖον σοὶ ὑποδεικνύω.» Ὁ Πολυκράτης κατενόησεν ὅτι ὁ Ἄμασις καλῶς συνεβούλευεν αὐτόν· ἐζήτει λοιπὸν νὰ εὕρῃ ἐκ τῶν κειμηλίων του ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον, ἐὰν χάσῃ, θὰ λυπηθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον, ἐξετάζων δὲ εὗρε τὸ ἑξῆς· εἶχε σφραγῖδα χρυσόδετον ἐκ σμαράγδου λίθου, τὴν ὁποίαν ἐφόρει, ἔργον Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέους, Σαμίου. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀπεφάσισε ταύτην νὰ ἀπολέσῃ, πληρώσας ἀνδρῶν μίαν πεντηκόντορον, ἐπέβη εἰς αὐτὴν καὶ μετὰ τοῦτο διέταξε νὰ ἀναπλεύσῃ εἰς τὸ πέλαγος. Ὅτε δὲ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τῆς νήσου ἐνώπιον πάντων τῶν συμπλεόντων, ἀφῆρεσε τὴν σφραγῖδά του καὶ ἔρριψεν αὐτὴν εἰς τὸ πέλαγος. Τοῦτο δὲ ποιήσας, ἀπέπλευσεν ὀπίσω καὶ φθάσας εἰς τὰ ἀνάκτορά του ἠσθάνετο συμφοράν.

Κατὰ τὴν πέμπτην ὅμως ἢ ἕκτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ συμβάντος τούτου, ἁλιεύς τις συνέλαβε μέγαν καὶ ὡραῖον ἰχθὺν καὶ ἐνόμισεν αὐτὸν ἄξιον νὰ δοθῇ δῶρον εἰς τὸν Πολυκράτη· φέρων λοιπὸν αὐτὸν πρὸ τῆς θύρας τοῦ Πολυκράτους, εἶπεν ὅτι θέλει νὰ παρουσιασθῇ πρὸς αὐτόν. Καθὼς δὲ προεχώρησε δίδων τὸν ἰχθύν, ἔλεγεν «ὦ βασιλεῦ, συλλαβὼν τοῦτον τὸν ἰχθύν, δὲν ἔκρινα δίκαιον νὰ φέρω αὐτὸν εἰς τὴν ἀγοράν, καί τοι ζῶ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν μου, ἀλλ' ἐνόμισα ὅτι εἶνε ἄξιος σοῦ καὶ τῆς ἀρχῆς,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν ὁποίαν ἔχεις. Εἰς ἐσὲ λοιπὸν προσφέρω αὐτόν». Ὁ δὲ Πολυκράτης, εὐχαριστηθεὶς, ἀπεκρίθη εἰς αὐτὸν «πολὺ καλῶς ἔπραξας καί σοι χρεωστῶ διπλῆν χάριν καὶ διὰ τοὺς λόγους σου καὶ διὰ τὸ δῶρόν σου καί σε καλῶ εἰς τὸ δεῖπνον». Ὁ μὲν λοιπὸν ἁλιεὺς, θεωρήσας τοῦτο μεγάλην τιμὴν, ἐπορεύθη εἰς τὴν οἰκίαν του, οἱ δὲ ὑπηρέται, κόπτοντες τὸν ἰχθὺν, εὑρίσκουσιν ἐντὸς τῆς κοιλίας τὴν σφραγῖδα τοῦ Πολυκράτους. Καθὼς δὲ εἶδον αὐτὴν, εὐθὺς ἔφερον αὐτὴν πλήρεις χαρᾶς εἰς τὸν Πολυκράτη, δίδοντες δὲ αὐτὴν, ἔλεγον πρὸς αὐτὸν κατὰ ποῖον τρόπον εὑρέθη. Ἐπειδὴ δὲ ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν του, ὅτι εἶνε θεία ἐπέμβασις, γράφει εἰς γράμμα πάντα, ὅσα συνέβησαν, καὶ τί ἀποτέλεσμα ἐπῆλθε, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ὁ δὲ Ἄμασις, διελθὼν αὐτὸ, ἔμαθεν ὅτι εἶνε ἀδύνατον εἰς ἄνθρωπον νὰ ἀποτρέψῃ τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν εἰς ἄλλον ἄνθρωπον καὶ ὅτι ὁ Πολυκράτης, ὅστις ἦτο εὐτυχὴς κατὰ πάντα καὶ ὅστις καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα χάνει, εὑρίσκει, δὲν μέλλει νὰ ἔχῃ καλὸν τέλος. Πέμψας δὲ κήρυκα εἰς τὴν Σάμον, εἶπεν ὅτι διαλύει τὴν μετ' αὐτοῦ συμμαχίαν. Ταῦτα δὲ ἔκαμνεν ἕνεκα τούτου, διὰ νὰ μὴ λυπηθῇ πολὺ, ἐὰν καταλάβῃ τὸν Πολυκράτη φοβερὰ δυστυχία. Κατὰ τούτου λοιπὸν τοῦ Πολυκράτους, εὐτυχοῦντος κατὰ πάντα, ἐξεστράτευον οἱ Λακεδαιμόνιοι, προσκληθέντες ὑπὸ τῶν Σαμίων, οἵτινες ἔκτισαν μετὰ ταῦτα τὴν ἐν Κρήτῃ Κυδωνίαν, ἀλλ' ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι.

31. Οἰκτρὸν τέλος τοῦ Πολυκράτους καὶ τῆς εὐτυχίας αὐτοῦ.

Ὑπὸ τοῦ Κύρου ἦτο διωρισμένος ὕπαρχος τῶν Σάρδεων ὁ Ὀροίτης, ἀνὴρ Πέρσης. Οὗτος ἐπεθύμησε πρᾶγμα ἀνόσιον, διότι, ἐν ᾧ οὔτε ἔπαθέ τι οὔτε ἤκουσε λόγον κακὸν παρὰ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πολυκράτους τοῦ Σαμίου οὔτε εἶδεν αὐτὸν πρότερον, ἐπεθύμησε νὰ συλλάβῃ αὐτὸν καὶ νὰ φονεύσῃ, καθὼς οἱ περισσότεροι διηγοῦνται, διὰ τοιαύτην τινὰ αἰτίαν. Ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν θυρῶν τοῦ βασιλέως ὁ Ὀροίτης καὶ ἄλλος Πέρσης, τὸ ὄνομα Μητροβάτης, νομάρχης τοῦ Δασκυλείου· συζητοῦντες δὲ κατήντησαν εἰς φιλονικίαν· ἐπειδὴ δὲ ἤριζον περὶ ἀνδρείας, εἶπε, λέγουσιν, ὁ Μητροβάτης πρὸς τὸν Ὀροίτην. «Καὶ σὺ νὰ συγκαταλέγησαι μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, ὅστις δὲν κατώρθωσας νὰ προσθέσῃς εἰς τὰς κτήσεις τοῦ βασιλέως τὴν κειμένην πλησίον τοῦ νομοῦ σου νῆσον Σάμον, ἥτις εὐκόλως κυριεύεται, αὐτὴν τὴν ὁποίαν τις ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς, μὲ μόνους 15 ὁπλίτας ἐπαναστατήσας, κατέλαβε καὶ τώρα εἶνε τύραννος αὐτῆς;» Ἄλλοι μὲν λέγουσιν, ὅτι ὁ Ὀροίτης, ἀκούσας τοῦτο καὶ λυπηθεὶς διὰ τὴν μομφὴν ταύτην, ἐπεθύμησεν οὐχὶ τόσον νὰ ἐκδικηθῇ τὸν εἰπόντα, ὅσον νὰ ἐξολοθρεύσῃ ἐξ ἅπαντος τὸν Πολυκράτη, ἕνεκα τοῦ ὁποίου προσεβλήθη, οἱ δὲ ὀλιγώτεροι λέγουσιν ὅτι ἔπεμψεν ὁ Ὀροίτης εἰς τὴν Σάμον κήρυκα, διὰ νὰ ζητήσῃ πρᾶγμά τι, καὶ ὁ Πολυκράτης ἔτυχε νὰ ἦνε ἐξηπλωμένος ἐντὸς τοῦ ἀνδρῶνος, νὰ ἦνε δὲ παρὼν καὶ ὁ Ἀνακρέων ὁ Τήϊος. Τότε λοιπὸν περιεφρόνησε τὰς ὑποθέσεις τοῦ Ὀροίτου εἴτε ἐπίτηδες εἴτε καὶ κατὰ σύμπτωσιν, διότι, ἐν ᾧ ὁ κῆρυξ τοῦ Ὀροίτου ἦλθε νὰ διαλεχθῇ, ὁ Πολυκράτης ἦτο ἐστραμμένος πρὸς τὸν τοῖχον καὶ οὔτε ἐγύρισε νά τον ἴδῃ, οὔτε ἀπαντήσεως ἠξίωσεν αὐτόν. Αὗται εἶνε αἱ δύο αἰτίαι, αἵτινες λέγονται περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Πολυκράτους. Ἕκαστος δὲ ἂς πιστεύσῃ ὁποίαν δήποτε προτιμᾷ. Ὁ Ὀροίτης λοιπὸν, διαμένων ἐν τῇ Μαγνησίᾳ πόλει πρὸς βορρᾶν τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ, μαθὼν περὶ τῶν φιλοδόξων σκοπῶν τοῦ Πολυκράτους, ἔπεμψε τὸν Μύρσον, τὸν υἱὸν τοῦ Γύγου, ἄνδρα Λυδὸν, εἰς τὴν Σάμον,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φέροντα ἀγγελίαν τινά. Μετὰ τὸν Μίνωα, τὸν υἱὸν τοῦ Κνωσίου καὶ οἷον δήποτε ἄλλον ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς, ὅστις πρότερον τούτου ἦτο κύριος τῆς θαλάσσης, πρῶτος ὁ Πολυκράτης ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐπενόησε νὰ γείνῃ θαλασσοκράτωρ. Ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν δὲ χρόνων πρῶτος εἶνε ὁ Πολυκράτης, ὅστις εἶχε πολλὰς ἐλπίδας νὰ γείνῃ κύριος καὶ τῆς Ἰωνίας καὶ τῶν νήσων. Ὁ Ὀροίτης λοιπὸν μαθὼν ὅτι αὐτὸς τοιαῦτα διενοεῖτο, πέμψας ἀγγελίαν, ἔλεγεν εἰς αὐτὸν ταῦτα. «Ταῦτα λέγει ὁ Ὀροίτης πρὸς τὸν Πολυκράτη. Μανθάνω ὅτι σκέπτεσαι νὰ ἐκτελέσῃς μεγάλα σχέδια καὶ ὅτι δὲν ἔχεις χρήματα ἀνάλογα πρὸς τὰ φρονήματά σου. Ἐὰν ὅμως σὺ πράξῃς τὰ ἑξῆς, θὰ ὑψώσῃς μὲν τὸν ἑαυτόν σου, θὰ σώσῃς δὲ καὶ ἐμὲ, διότι ὁ βασιλεὺς Καμβύσης ἔχει σκοπὸν νά με θανατώσῃ καὶ τοῦτο ἔμαθον μετὰ θετικότητος. Σὺ λοιπὸν, ἀφ' οὗ μὲ ἐξαγάγῃς ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν χρημάτων μου ἄλλα μὲν ἔχε σὺ ὁ ἴδιος, ἄλλα δὲ ἄφες νὰ ἔχω ἐγώ. Καὶ διὰ τῶν χρημάτων θὰ γείνῃς κύριος ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος. Ἐὰν δὲ ἀπιστεῖς εἰς ἐμὲ περὶ τῶν χρημάτων, στεῖλε τὸν πιστότατον ἐκ τῶν ἀνθρώπων σου καὶ ἐγὼ θὰ δείξω αὐτὰ εἰς αὐτόν.»

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Πολυκράτης, ἐχάρη μεγάλως καὶ παρεδέχθη τὴν πρότασιν. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε μεγάλην ἐπιθυμίαν χρημάτων, ἔπεμψεν εὐθὺς τὸν Μαιάνδριον, τὸν υἱὸν τοῦ Μαιανδρίου, ἄνδρα ἐκ τῶν πολιτῶν, ὅστις ἦτο γραμματεὺς αὐτοῦ, διὰ νὰ ἴδῃ τὰ χρήματα. Ὁ δὲ Ὀροίτης, μαθὼν ὅτι ὁ Μαιάνδριος ἔμελλε νὰ ὑπάγῃ, διὰ νὰ ἴδῃ, ἔπραξε τὰ ἑξῆς. Ἐπλήρωσεν ὀκτὼ κιβώτια λίθων, ἀφήσας κενὸν ὀλίγον μόνον τόπον περὶ τὰ χείλη, ἐπὶ δὲ τῶν λίθων ἔθεσε λεπτὸν στρῶμα χρυσοῦ, ἔπειτα ἔδεσε τὰ κιβώτια διὰ σχοινίου καὶ εἶχεν αὐτὰ ἕτοιμα. Ἐλθὼν δὲ ὁ Μαιάνδριος καὶ παρατηρήσας, ἀνέφερε περὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τούτου εἰς τὸν Πολυκράτη. Οὗτος δὲ, ἐν ᾧ τὰ μαντεῖα καὶ οἱ φίλοι του προσεπάθουν διὰ πολλῶν μέσων νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτὸν, ἡτοιμάζετο αὐτοπροσώπως νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν Ὀροίτην. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἡ θυγάτηρ του εἶδε τὸ ἑξῆς ὄνειρον· ἐφάνη εἰς αὐτὴν ὅτι ὁ πατήρ της ἐκρέματο εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἐλούετο μὲν ὑπὸ τοῦ Διὸς, ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ Ἡλίου. Ἀφ' οὗ δὲ εἶδε τοῦτο τὸ ὄνειρον, πάσῃ δυνάμει προσεπάθησε νὰ μὴ ἀποδημήσῃ ὁ πατήρ της πρὸς τὸν Ὀροίτην, μάλιστα δὲ καὶ, ὅτε ἐπήγαινεν νὰ ἐπιβῇ εἰς τὴν πεντηκόντορον, προέλεγεν αὐτῷ ὅτι θὰ πάθῃ κακόν. Ὁ δὲ ἠπείλησεν αὐτὴν ὅτι, ἐὰν ἐπιστρέψῃ μὲ τὸ καλὸν, πρὸς τιμωρίαν θὰ ἀφήσῃ αὐτὴν πολὺν χρόνον ἀνύπανδρον. Αὕτη ὅμως ηὐχήθη νὰ γείνωσι ταῦτα, διότι προετίμα νὰ μείνῃ ἄγαμος περισσότερον χρόνον, ἢ νὰ στερηθῇ τοῦ πατρός της. Ὁ δὲ Πολυκράτης, ἀψηφήσας πᾶσαν συμβουλὴν, ἔπλεε πρὸς τὸν Ὀροίτην, φέρων ἐν ταὐτῷ καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐκ τῆς ἀκολουθίας του καὶ τὸν Δημοκήδη, τὸν υἱὸν τοῦ Καλλιφῶντος, ἐκ τῆς Κρότωνος, ἰατρὸν ἄριστον μεταξὺ τῶν συγχρόνων του. Φθάσας δὲ εἰς τὴν Μαγνησίαν, ὁ Πολυκράτης σκληρῶς ἐθανατώθη καὶ ἀναξίως καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν φρονημάτων του· διότι, ἐκτὸς τῶν τυράννων τῶν Συρακουσῶν, οὐδὲ εἷς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τυράννων εἶνε ἄξιος νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν Πολυκράτη κατὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν. Τοῦτον ὁ Ὀροίτης ἀφ' οὗ ἐθανάτωσε κατὰ τρόπον ἀνάξιον διηγήσεως, ἐκρέμασεν ἐπὶ σταυροῦ. Ἐκ δὲ τῶν ἀκολούθων του τοὺς μὲν Σαμίους ἀφῆκε ν' ἀπέλθωσι, λέγων αὐτοῖς ὅτι πρέπει νὰ χρεωστῶσιν εἰς αὐτὸν χάριν, διότι ἔμειναν ἐλεύθεροι, τοὺς δὲ ξένους καὶ δούλους αὐτῶν ἐκράτησεν ὡς ἀνδράποδα. Ὁ δὲ Πολυκράτης, κρεμάμενος, ἐξεπλήρωσεν ἀκριβῶς τὸ ὄνειρον τῆς θυγατρός του, διότι ἐλούετο μὲν ὑπὸ τοῦ Διὸς, διότι ἔβρεχεν,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ Ἡλίου, διότι ὁ ἴδιος ἀνέδιδεν ἐκ τοῦ σώματος ἰδρῶτα.

Δὲν ἐβράδυνεν ὅμως νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἐκδίκησις εἰς τὸν Ὀροίτην διὰ τὸν θάνατον τοῦ Πολυκράτους· διότι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καμβύσου καὶ τὴν βασιλείαν τῶν μάγων ὁ Ὀροίτης, μένων εἰς τὰς Σάρδεις, οὐδ' ὅλως μὲν ὠφέλει τοὺς Πέρσας κατὰ τῶν Μήδων, οἵτινες ἀφῄρεσαν ἀπ' αὐτοὺς τὴν ἀρχήν, μάλιστα δὲ, ὠφεληθεὶς ἐκ ταύτης τῆς ταραχῆς, ἐφόνευσε τὸν Μιτροβάτη, τὸν νομάρχην Δασκυλείου, ὅστις ὠνείδισεν αὐτὸν διὰ τὰ τοῦ Πολυκράτους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Μιτροβάτου Κρανάσπην, ἄνδρας ἀμφοτέρους προκρίτους τῶν Περσῶν. Καὶ ἄλλα δὲ παντοῖα ἔπραξε καὶ ὅτε ἦλθε πρὸς αὐτὸν ὁ ταχυδρόμος τοῦ βασιλέως Δαρείου, φέρων διαταγὰς, ἐπειδὴ δέν τῳ ἤρεσκον τὰ ἀναγγελθέντα εἰς αὐτὸν, καθὼς ὁ ταχυδρόμος ἐπέστρεφεν εἰς τὸν βασιλέα, ἔκρυψεν ἀνθρώπους εἰς τὸν δρόμον, οἵτινες ἐθανάτωσαν καὶ ἠξηφάνισαν αὐτὸν καὶ τὸν ἵππον του. Κατωτέρω θέλομεν διηγηθῆ, ὁποία τιμωρία εὗρεν αὐτὸν διὰ τὰ κακουργήματά του.

§2. Ὁ Ψευδοσμέρδις καὶ ὁ θάνατος τοῦ Καμβύσου

Κατὰ τοῦ Καμβύσου, ὅστις διέτριβεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ παρεφρόνει, ἐπαναστατοῦσι δύο μάγοι ἀδελφοί. Τὸν ἕτερον τούτων εἶχεν ἀφήσῃ ὁ Καμβύσης ἐπιμελητὴν τῶν ἀνακτόρων του. Οὗτος λοιπὸν, μαθὼν ὅτι ὁ Σμέρδις ἐθανατώθη, ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ κρατεῖται μυστικὸς καὶ ὅτι ὀλίγοι ἐκ τῶν Περσῶν ἦσαν οἱ γνωρίζοντες αὐτὸν, οἱ δὲ περισσότεροι ἤξευρον ὅτι ζῇ, ἐπανεστάτησε κατὰ τοῦ Καμβύσου. Πρὸς τοῦτο ἔκαμε τὴν ἀκόλουθον σκέψιν καὶ ἔβαλε χεῖρα εἰς τὸν θρόνον του·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εἶχεν ἀδελφὸν, περὶ τοῦ ὁποίου εἶπον ὅτι συναπεστάτησεν, ὅστις ὡμοίαζε πολὺ κατὰ τὴν μορφὴν μὲ τὸν Σμέρδιν, τὸν υἱὸν τοῦ Κύρου, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Καμβύσου, τὸν ὁποῖον οὗτος ἐφόνευσε. Καὶ ἦτο ὅμοιος μὲ τὸν Σμέρδιν καὶ μάλιστα καὶ εἶχε τὸ αὐτὸ ὄνομα Σμέρδιν. Τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἀφ' οὗ κατέπεισεν ὁ Μάγος Πατιζείθης, ὅτι αὐτὸς τὰ πάντα θὰ διαπράξῃ ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐκάθισεν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον. Ποιήσας δὲ τοῦτο, κήρυκας καὶ ἀλλαχοῦ καὶ μάλιστα καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔστειλε, διὰ νὰ εἴπωσιν εἰς τὸν στρατὸν, ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ ὑπακούωσιν εἰς τὸν Σμέρδιν, τὸν υἱὸν τοῦ Κύρου, καὶ οὐχὶ εἰς τὸν Καμβύσην. Καὶ οἱ ἄλλοι λοιπὸν κήρυκες ἀνήγγελλον ταῦτα, ἀκόμη δὲ καὶ ὁ διορισθεὶς διὰ τὴν Αἴγυπτον ἀνήγγελλε τὰ διαταχθέντα ὑπὸ τοῦ μάγου, ἀφ' οὗ ἐστάθη εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοῦ, τὸν ὁποῖον εὗρεν εἰς τὰ Ἀγβάτανα τῆς Συρίας, ὡς καὶ τὸν Καμβύσην. Ὁ δὲ Καμβύσης, ἀκούσας ταῦτα παρὰ τοῦ κήρυκος καὶ νομίσας, ὅτι ὁ κῆρυξ λέγει τὴν ἀλήθειαν καὶ ὅτι αὐτὸς εἶχε προδοθεὶ ὑπὸ τοῦ Πρηξάσπους, διότι, ἐν ᾧ ἐστάλη νὰ φονεύσῃ τὸν Σμέρδιν, δὲν ἔπραξε τοῦτο, ῥίψας τὰ βλέμματά του εἰς τὸν Πρηξάσπη, εἶπε «Πρήξασπες, τοιουτοτρόπως ἐξετέλεσας τὴν ὑπόθεσιν, τὴν ὁποίαν ἀνέθηκα εἰς ἐσέ;» Ἐκεῖνος δὲ εἶπεν «Ὦ δέσποτα, δὲν εἶνε ταῦτα ἀληθῆ, ὅτι ὁ Σμέρδις ὁ ἀδελφός σου ἐπανεστάτησε κατὰ σοῦ, οὐδὲ ὅτι θὰ ἔχῃς φιλονικίαν ἢ μεγάλην ἢ μικρὰν μὲ ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα, διότι ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐξετέλεσα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μὲ διέταξες καὶ ἔθαψα αὐτὸν μὲ τὰς χεῖρας τὰς ἰδικάς μου. Ἐὰν μὲν λοιπὸν οἱ ἀποθανόντες ἀνίστανται, πρόσμενε νὰ ἐπαναστατήσῃ κατὰ σοῦ καὶ ὁ Ἀστυάγης ὁ Μῆδος, ἐὰν δὲ τὰ πράγματα εἶνε, ὅπως καὶ πρὸ τοῦ, δὲν εἶνε φόβος μή πως ἀναβλαστήσῃ κατὰ σοῦ κακόν τι ἐξ ἐκείνου. Τώρα λοιπὸν φρονῶ, ὅτι πρέπει νὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καταφθάσωμεν τὸν κήρυκα καὶ ἐξετάσωμεν αὐτὸν, ἐρωτῶντες ἐκ μέρους τίνος ἔρχεται καὶ διατάττει ἡμᾶς νὰ ὑπακούωμεν εἰς τὸν βασιλέα Σμέρδιν».

Ἀφ' οὗ ταῦτα εἶπεν ὁ Πρηξάσπης, τὰ ὁποῖα ἤρεσαν εἰς τὸν Καμβύσην, εὐθὺς καταφθάνουσι τὸν κήρυκα, ὅστις ἦλθεν. Ἐλθόντα δὲ ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Πρηξάσπης ταῦτα «ὦ ἄνθρωπε, λέγεις ὅτι ἦλθες ἄγγελος παρὰ τοῦ Σμέρδιος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Κύρου· τώρα λοιπὸν εἰπὲ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀναχώρησε χαίρων, αὐτὸς ὁ ἴδιος Σμέρδις παρουσιάσθη καί σε διέταξε ταῦτα ἢ τις ἐκ τῶν ὑπηρετῶν ἐκείνου;» Ἐκεῖνος δὲ εἶπεν «ἐγὼ τὸν μὲν Σμέρδιν, τὸν υἱὸν τοῦ Κύρου, ἀφ' ὅτου ὁ βασιλεὺς Καμβύσης ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀκόμη ἕως τώρα δὲν ἔχω ἴδη, ὁ μάγος ὅμως, τὸν ὁποῖον ὁ Καμβύσης διώρισεν ἐπίτροπον τῶν ἀνακτόρων του, αὐτὸς διέταξε ταῦτα καὶ εἶπεν ὅτι ὁ Σμέρδις ὁ υἱὸς τοῦ Κύρου εἶνε ὁ διατάξας νὰ εἴπω ταῦτα πρὸς ὑμᾶς». Ὁ δὲ Καμβύσης εἶπε «Πρηξάσπες, σὺ μὲν, ἐπειδὴ εἶσαι ἀνὴρ ἀγαθὸς, ἐξετέλεσας τὸ προσταχθὲν καὶ ἀπηλλάγης τῆς κατηγορίας, κατ' ἐμοῦ ὅμως τίς ἐκ τῶν Περσῶν εἶνε ὁ ἐπαναστατήσας καὶ σφετερισθεὶς τὸ ὄνομα τοῦ Σμέρδιος. Ὁ δὲ Πρηξάσπης εἶπεν «ἐγὼ νομίζω ὅτι ἐνόησα τὸ γεγονὸς τοῦτο, βασιλεῦ· οἱ μάγοι εἶνε οἱ ἐπαναστατήσαντες κατὰ σοῦ, ὁ Πατιζείθης, τὸν ὁποῖον ἀφῆκες ἐπιμελητὴν τῶν ἀνακτόρων σου καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σμέρδις».

Καθὼς ὁ Καμβύσης ἤκουσε τὸ ὄνομα τοῦ Σμέρδιος, κατέλαβεν αὐτὸν ἡ ἀλήθεια τῶν λόγων καὶ τοῦ ὀνείρου, κατὰ τὸ ὁποῖον ἀπήγγειλέ τις εἰς αὐτὸν, ὅτι ὁ Σμέρδις ἐκάθισεν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον καὶ μὲ τὴν κεφαλήν του ἤγγισε τὸν οὐρανόν. Ἐννοήσας δὲ ὅτι μάτην εἶχεν ἐξαφανίσῃ τὸν ἀδελφόν του, ἤρχισε νὰ κλαίῃ αὐτόν. Ἀφ' οὗ δὲ ἔκλαυσε καὶ ἐθρήνησε διὰ τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

συμφοράν του ὅλην, πηδᾷ ἐπὶ τοῦ ἵππου του, ἔχων εἰς τὸν νοῦν του νὰ ἐκστρατεύσῃ τάχιστα εἰς τὰ Σοῦσα κατὰ τοῦ μάγου. Ἀλλὰ, καθὼς ἐπήδησεν ἐπὶ τοῦ ἵππου, ἔπεσε τὸ κομβίον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκρέματο ἡ θήκη τοῦ ξίφους, γυμνωθὲν δὲ τὸ ξίφος ἐκτύπησε τὸν μηρὸν, ἐτραυματίσθη δὲ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπου ὁ ἴδιος πρότερον ἐκτύπησε τὸν θεὸν τῶν Αἰγυπτίων Ἄπιν. Ἐπειδὴ δὲ ἐνόμισεν ὅτι ἡ πληγὴ εἶνε καιρία, ἠρώτησεν ὁ Καμβύσης τί ὄνομα εἶχεν ἡ πόλις· οἱ δὲ εἶπον ὅτι ὀνομάζεται Ἀγβάτανα. Εἶχε δὲ προφητεύσῃ εἰς αὐτὸν τὸ μαντεῖον τῆς πόλεως Βουτοῦς, ὅτι ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ εἰς τὰ Ἀγβάτανα. Ὁ μὲν λοιπὸν Καμβύσης ἐπίστευεν ὅτι θὰ ἀποθάνῃ ἐν βαθυτάτῳ γήρατι εἰς τὰ Ἀγβάτανα τῆς Μηδίας, ὅπου ἦσαν ὅλα του τὰ πράγματα, τὸ μαντεῖον ὅμως ἐνόει τὰ Ἀγβάτανα τῆς Συρίας. Καὶ λοιπὸν, καθὼς τότε, ἐρωτήσας, ἔμαθε τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, γενόμενος ἔκπληκτος καὶ ὑπὸ τῆς συμφορᾶς τοῦ μάγου καὶ ὑπὸ τοῦ τραύματος, ἐγένετο σώφρων, ἐννοήσας δὲ τὸν χρησμὸν εἶπεν «ἐνταῦθα εἶνε πεπρωμένον νὰ ἀποθάνῃ ὁ Καμβύσης, ὁ υἱὸς τοῦ Κύρου».

Τότε μὲν τοσαῦτα εἶπε, μεθ' ἡμέρας δὲ εἴκοσι προσκαλέσας τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν ἐκεῖ εὑρισκομένων Περσῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς «Ὦ Πέρσαι, ἀναγκάζομαι νά σας φανερώσω πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον περισσότερον πάντων ἔκρυπτον. Ἐγὼ, ἐν Αἰγύπτῳ εὑρισκόμενος, εἶδον ὄνειρον εἰς τὸν ὕπνον μου, τὸ ὁποῖον εἴθε παντάπασι νὰ μὴ ἔβλεπον. Μοὶ ἐφάνη ὅτι ἦλθεν ἄγγελος ἐκ τοῦ οἴκου μου καί μοι ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ Σμέρδις, καθήμενος εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἤγγισε μὲ τὴν κεφαλήν του τὸν οὐρανόν. Φοβηθεὶς δὲ μή πως ὁ ἀδελφός μου μὲ ἀφαιρέσῃ τὴν βασιλείαν, ἔπραξα ταχύτερα παρὰ σοφώτερα, διότι δὲν ἦτο δυνατὸν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν νὰ ἀποτρέψῃ τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μέλλον νὰ συμβῇ, ἐγὼ δὲ ὁ μάταιος ἔστειλα τὸν Πρηξάσπη εἰς τὰ Σοῦσα, διὰ νὰ φονεύσῃ τὸν Σμέρδιν. Ἀφ' οὗ δὲ ἐξετελέσθη τόσον μέγα κακὸν, ἔζων ἀφόβως, χωρὶς νὰ σκεφθῶ μή ποτε, ἀφ' οὗ ἐφονεύθη ὁ Σμέρδις, ἄλλος τις τῶν ἀνθρώπων ἐπαναστατήσῃ κατ' ἐμοῦ. Εὑρισκόμενος δὲ εἰς παντελῆ ἄγνοιαν περὶ τοῦ μέλλοντος νὰ συμβῇ, καὶ ἀδελφοκτόνος ἔγεινα ἄνευ ἀνάγκης καὶ τὴν βασιλείαν ὁμοίως ἐστερήθην. Διότι ἦτο ἴσα ἴσα ὁ Σμέρδις ὁ μάγος, περὶ τοῦ ὁποίου μοὶ προεδήλωνεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ ἐνυπνίου ὅτι ἔμελλε νὰ ἐπαναστατήσῃ. Τὸ μὲν λοιπὸν κακούργημα ἐξετέλεσα καὶ μὴ λογαριάζητε ὅτι ὑπάρχει πλέον μεταξὺ ἡμῶν ὁ Σμέρδις, ὁ υἱὸς τοῦ Κύρου, οἱ δὲ μάγοι εἶνε κύριοι τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἀφῆκα ἐπιμελητὴν τῶν ἀνακτόρων, καὶ ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου Σμέρδις. Ἐκεῖνος λοιπὸν, ὅστις περισσότερον παντὸς ἄλλου ἔμελλε νά μ' ἐκδικήσῃ διὰ τὰ αἴσχη, τὰ ὁποῖα ἔπαθον ὑπὸ τῶν μάγων, οὗτος ἔχει ἀποθάνη δι' ἀνοσίου θανάτου ὑπὸ τῶν στενωτάτων συγγενῶν του. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος δὲν ὑπάρχει πλέον, διὰ τοῦτο περισσότερον εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ παραγγείλω εἰς ὑμᾶς, ὦ Πέρσαι, ἀφ' οὗ τοῦτο ὑπολείπεται εἰς ἐμὲ, ὅσα ἐπιθυμῶ νὰ γείνωσι, καὶ μετὰ τοῦτο ἀποθνήσκω. Καὶ λοιπὸν παραγγέλλω εἰς ὑμᾶς τὰ ἑξῆς, ἐπικαλούμενος τοὺς θεοὺς τοῦ βασιλείου μου, εἰς ὑμᾶς πάντας καὶ πρὸ πάντων εἰς τοὺς παρόντας ἐκ τῶν Ἀχαιμενιδῶν νὰ μὴ παραβλέψητε νὰ περιέλθῃ πάλιν ἡ ἡγεμονία εἰς τοὺς Μήδους, ἀλλ' ἐὰν μὲν ἔχουσιν ἀποκτήσῃ αὐτὴν διὰ δόλου, διὰ δόλου καὶ ὑμεῖς νὰ ἀφαιρέσητε ἀπ' αὐτούς. Ἐὰν δὲ κατώρθωσαν τοῦτο καὶ διά τινος ἀνδρείας, δι' ἀνδρείας, ὅσον δύνασθε μεγαλειτέρας, νὰ ἀποκτήσητε πάλιν αὐτὴν. Καὶ ἐὰν μὲν κάμητε ταῦτα, εἴθε καὶ ἡ γῆ νά σας παράγῃ καρπὸν καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ ποίμνιά σας νὰ γεν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νῶσι καὶ νὰ ἦσθε διὰ παντὸς ἐλεύθεροι. Ἐὰν δὲ δὲν ἀποκτήσητε πάλιν τὴν ἀρχὴν, μηδ' ἐπιχειρήσητε νά την ἀποκτήσητε, καταρῶμαι νὰ γείνωσιν εἰς ὑμᾶς τὰ ἐναντία τούτων καὶ προσέτι τὸ τέλος ἑκάστου ἐκ τῶν Περσῶν νὰ γείνῃ τοιοῦτον ὁποῖον εἰς ἐμὲ ἔγεινεν.» Εἶπε ταῦτα ὁ Καμβύσης καὶ ἔκλαιε τὴν δυστυχίαν του. Οἱ δὲ Πέρσαι, καθὼς εἶδον τὸν βασιλέα νὰ κλαίῃ δυνατὰ, πάντες διέρρηξαν τὰ ἱμάτιά των καὶ ἐθρήνουν ἀτελεύτητον θρῆνον. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπειδὴ καὶ τὸ ὀστοῦν ἐφλογίσθη καὶ ὁ μηρὸς τάχιστα ἐσάπη, ἀφήρπασεν ἡ νόσος τὸν Καμβύσην, τὸν υἱὸν τοῦ Κύρου, ὅστις ἐβασίλευσε μὲν ἑπτὰ ἔτη καὶ 5 μῆνας, δὲν ἀφῆκε δὲ οὔτε ἄρρενα οὔτε θῆλυν ἀπόγονον. Οἱ παρευρεθέντες ὅμως ἐκ τῶν Περσῶν δὲν ἐπίστευσαν ὅτι οἱ μάγοι ἔχουσι τὰ πράγματα εἰς τὰς χεῖράς των, ἀλλ' ἦσαν τῆς γνώμης ὅτι ὁ Καμβύσης ἐκ δόλου εἶπεν ὅσα εἶπε περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σμέρδιος, διὰ νὰ κάμῃ πάντας τοὺς Πέρσας ἐχθροὺς τοῦ ἀδελφοῦ του. Οὗτοι λοιπὸν ἐνόμιζον ὅτι ὁ Σμέρδις, ὁ υἱὸς τοῦ Κύρου, εἶνε βασιλεύς, διότι καὶ ὁ Πρηξάσπης ἐπιμόνως ἠρνεῖτο ὅτι ἐθανάτωσε τὸν Σμέρδιν, διότι ἐπικίνδυνον ἦτο εἰς αὐτὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καμβύσου νὰ φανερώσῃ, ὅτι διὰ τῆς ἰδίας του χειρὸς ἐφόνευσε τὸν υἱὸν τοῦ Κύρου. Ὁ μάγος λοιπὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καμβύσου ἐβασίλευσεν ἀφόβως, ἰδιοποιούμενος τὸ ὁμώνυμον τοῦ Σμέρδιος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Κύρου, ἑπτὰ μῆνας, οἵτινες προστιθέμενοι εἰς τὸν χρόνον τῆς βασιλείας τοῦ Καμβύσου ἀποτελοῦσιν ὀκτὼ ἔτη πλήρη. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἔκαμεν εἰς πάντας τοὺς ὑπηκόους μεγάλας εὐεργεσίας, ὥστε, ὅτε ἀπέθανε, πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐπόθουν αὐτὸν, ἐκτὸς μόνον τῶν Περσῶν, διότι, πέμψας ἀπεσταλμένους εἰς πάντα τὰ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του ἔθνη, προεκήρυξεν ὅτι ἐπὶ 3 ἔτη δὲν θὰ ὑποβληθῶσιν οὔτε εἰς στρατολογίαν οὔ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τε εἰς φόρον. Ταῦτα μὲν προεκήρυξεν εὐθὺς, καθὼς ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν, τὸν ὄγδοον ὅμως μῆνα ἐφανερώθη ποῖος εἶνε, καθ' ὃν τρόπον θέλομεν διηγηθῆ κατωτέρω.

33. Ἡ συνωμοσία.

Ὁ Ὀτάνης ἦτο υἱὸς τοῦ Φαρνάσπου ἐκ τῶν πρώτων μεταξὺ τῶν Περσῶν καὶ κατὰ τὸ γένος καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον. Ὁ Ὀτάνης οὗτος πρῶτος ὑπώπτευσεν ὅτι ὁ μάγος δὲν ἦτο ὁ Σμέρδις, ὁ υἱὸς τοῦ Κύρου, ἀλλ' ἐκεῖνος, ὅστις ἦτο πράγματι, συμπεραίνων ἐκ τούτου, ὅτι δὲν ἐξήρχετο ἐκ τῆς ἀκροπόλεως καὶ ὅτι οὐδένα προσκάλει ἐνώπιόν του ἐκ τῶν προκρίτων Περσῶν.

Ἀφ' οὗ δὲ ὑπώπτευσε τοῦτο, ἔπραξεν ὡς ἑξῆς. Ὁ Καμβύσης εἶχε σύζυγον μίαν τῶν θυγατέρων του, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἦτο Φαιδύμη. Τὴν ἰδίαν λοιπὸν ταύτην εἶχε καὶ ὁ μάγος τότε σύζυγον. Ὁ Ὀτάνης λοιπὸν ἔπεμψε πρὸς τὴν θυγατέρα του ταύτην ἄνθρωπον καὶ ἐζήτει νὰ μάθῃ τίς εἶνε ὁ σύζυγός της, ἐὰν εἶνε ὁ Σμέρδις, ὁ υἱὸς τοῦ Κύρου, ἢ ἄλλος τις. Αὕτη δὲ ἔπεμψεν ἀπάντησιν, λέγουσα ὅτι δὲν ἠξεύρει, διότι οὔτε τὸν Σμέρδιν, τὸν υἱὸν τοῦ Κύρου, εἶδέ ποτε, οὔτε ποῖός τις εἶνε ὁ συνοικῶν μετ' αὐτῆς ἠξεύρει. Ὁ Ὀτάνης ἔπεμψεν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτὴν, λέγων «ἐὰν σὺ ἡ ἰδία δὲν γνωρίζεις τὸν Σμέρδιν, τὸν υἱὸν τοῦ Κύρου, ἐρώτησε τὴν Ἄτοσσαν καὶ μάθε παρ' αὐτῆς τίς εἶνε οὗτος, μετὰ τοῦ ὁποίου συνοικεῖ καὶ ἐκείνη ἡ ἰδία καὶ σὺ, διότι ἐξ ἅπαντος αὕτη γνωρίζει τὸν ἀδελφόν της». Ἀνταπήντησε δὲ πρὸς ταῦτα ἡ θυγάτηρ, «οὔτε πρὸς τὴν Ἄτοσσαν δύναμαι νὰ ὁμιλήσω οὔτε ἄλλην τινὰ νὰ ἴδω ἐκ τῶν συγκαθημένων γυναικῶν, διότι εὐθὺς, καθὼς παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὅστις δήποτε εἶνε, διέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σπειρεν ἡμᾶς, τοποθετήσας ἄλλην εἰς ἄλλο μέρος καὶ ἄλλην εἰς ἄλλο». Εἰς δὲ τὸν Ὀτάνην, ἀκούοντα ταῦτα, τὸ πρᾶγμα ἐγίνετο καταφανέστερον. Πέμπει δὲ πρὸς αὐτὴν καὶ τρίτην ἀγγελίαν, λέγουσαν ταῦτα «θύγατερ, ἐπειδὴ εἶσαι εὐγενής, πρέπει νὰ ἀναλάβῃς τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον ἤθελε σὲ διατάξῃ ὁ πατήρ σου· διότι, ἐὰν ὁ σύζυγός σου δὲν εἶνε ὁ Σμέρδις, ὁ υἱὸς τοῦ Κύρου, ἀλλ' ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ὑποπτεύω, δὲν πρέπει βεβαίως αὐτὸς, συγκοιμώμενος μετὰ σοῦ καὶ ἔχων εἰς χεῖράς του τὸ κράτος τῶν Περσῶν, νὰ ἀφεθῇ ἐλεύθερος, ἀλλὰ πρέπει νὰ τιμωρηθῇ. Τώρα λοιπὸν πρᾶξε τὰ ἑξῆς «ὅταν κατακλιθῇ καὶ βεβαιωθῇς, ὅτι ἀπεκοιμήθη βαθέως, ψηλάφισε τὰ ὦτά του· καὶ ἐὰν μὲν βεβαιωθῇς ὅτι ἔχει ὦτα, νόμιζε ὅτι ἔχεις σύζυγον τὸν Σμέρδιν, τὸν υἱὸν τοῦ Κύρου, ἐὰν δὲ δὲν ἔχει, τὸν μάγον Σμέρδιν». Πρὸς ταῦτα ἀνταπήντησεν ἡ Φαιδύμη, λέγουσα ὅτι ἐὰν κάμῃ ταῦτα, θὰ κινδυνεύσῃ μεγάλως, διότι, ἐὰν μὲν δὲν ἔχει τὰ ὦτα καὶ συλλάβῃ αὐτὴν ψηλαφοῦσαν, βεβαίως θέλει τὴν θανατώσῃ· ἐν τούτοις ὅμως θέλει κάμει ταῦτα. Τὰ ὦτα τοῦ Σμέρδιος τοῦ μάγου εἶχέ ποτε διατάξῃ νὰ κόψωσιν ὁ Κῦρος ἕνεκα αἰτίας τινὸς οὐχὶ μικρᾶς.

Ἡ Φαιδύμη λοιπὸν αὕτη, ἡ τοῦ Ὀτάνου θυγάτηρ, ὑπεσχέθη τῷ πατρὶ αὐτῆς νὰ ἐκτελέσῃ πάντα. Ὅτε δὲ ὁ σύζυγος αὐτῆς βαθέως ἀπεκοιμήθη, εὐκόλως διέκρινεν ὅτι δὲν εἶχεν ὦτα· ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμέρα, εὐθὺς πέμψασα ἐφανέρωσεν εἰς τὸν πατέρα της τὰ γενόμενα. Ὁ δὲ Ὀτάνης, παραλαβὼν τὸν Ἀσπαθίνην καὶ τὸν Γωβρύαν, οἵτινες ἦσαν ἐκ τῶν πρώτων μεταξὺ τῶν Περσῶν καὶ πιστότατοι εἰς ἑαυτὸν, διηγήθη εἰς αὐτοὺς ὅλον τὸ πρᾶγμα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτοὶ ὑπώπτευον, ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, παρεδέχθησαν ἀδιστάκτως τοὺς λόγους τοῦ Ὀτάνου καὶ ἀπεφάσισαν νὰ προσεταιρισθῶσιν ἕκαστος ἄνδρα τινὰ ἐκ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν Περσῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχει μεγίστην ἐμπιστοσύνην. Ὁ μὲν λοιπὸν Ὀτάνης εἰσήγαγεν εἰς τὴν συνωμοσίαν τὸν Ἰνταφέρνην, ὁ δὲ Γωβρύας τὸν Μεγάβυζον, ὁ δὲ Ἀσπαθίνης τὸν Ὑδαρνην. Ἀφ' οὗ δὲ ἔγειναν οὗτοι ἓξ, φθάνει εἰς τὰ Σοῦσα ὁ Δαρεῖος, ὁ υἱὸς τοῦ Ὑστάσπους, ἐρχόμενος ἐκ τῆς Περσίας, ὅπου ὁ πατήρ αὐτοῦ ἦτο ἔπαρχος. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἔφθασεν ὁ Δαρεῖος, ἀπεφάσισαν οἱ ἓξ οὗτοι Πέρσαι νὰ προσεταιρισθῶσι καὶ τοῦτον. Συνελθόντες δὲ οἱ ἑπτὰ οὗτοι, ὡρκίσθησαν ἀμοιβαίαν πίστιν. Ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ Δαρείου νὰ ὁμιλήσῃ, εἶπε τὰ ἑξῆς «ἐγὼ ἐνόμιζον ὅτι μόνος ἤξευρον ταῦτα, ὅτι δῆλ. ὁ μάγος βασιλεύει καὶ ὅτι ὁ Σμέρδις, ὁ υἱὸς τοῦ Κύρου, ἀπέθανε· καὶ τούτου ἕνεκα ἦλθον μετὰ σπουδῆς, διὰ νὰ ἐπιδιώξω τὸν θάνατον τοῦ μάγου. Ἐπειδὴ δὲ συνέβη, ὥστε καὶ ὑμεῖς νὰ ἠξεύρητε ταῦτα καὶ οὐχὶ μόνος ἐγὼ, νομίζω ὅτι πρέπει εὐθὺς νὰ ἐνεργήσωμεν καὶ νὰ μὴ ἀναβάλωμεν, διότι τοῦτο δὲν εἶνε συμφέρον». Εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ὀτάνης· «ὦ υἱὲ τοῦ Ὑστάσπους, καὶ υἱὸς ἀνδρείου πατρὸς εἶσαι καὶ φαίνεσαι ὅτι δὲν εἶσαι κατώτερος τοῦ πατρός σου. Μὴ ἐπισπεύδῃς ὅμως ἀσκέπτως τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, ἀλλὰ σκέφθητι αὐτὴν σωφρονέστερον, διότι πρέπει νὰ ἐπιχειρήσωμεν αὐτὴν, ἀφ' οὗ γείνωμεν περισσότεροι». Πρὸς ταῦτα λέγει ὁ Δαρεῖος, «Ἄνδρες, οἱ παρόντες, ἐὰν μεταχειρισθῆτε τὸν τρόπον, τὸν ὁποῖον λέγει ὁ Ὀτάνης, μάθετε ὅτι θὰ ἀπολεσθῆτε κάκιστα, διότι θὰ καταστήσῃ τις γνωστὸν αὐτὸ εἰς τὸν μάγον, ἐπιδιώκων δι' ἑαυτὸν κέρδη. Μάλιστα ἔπρεπε νὰ ἐκτελέσητε ταῦτα σεῖς μόνοι. Ἀφ' οὗ ὅμως ἐνομίσατε καλὸν νὰ ἀναφέρητε αὐτὸ εἰς περισσοτέρους, τὸ ἐνεπιστεύθητε δὲ καὶ εἰς ἐμὲ, ἢ σήμερον ἐνεργοῦμεν ἢ μάθετε καλῶς, ὅτι, ἐὰν περάσῃ ἡ σημερινὴ ἡμέρα, διὰ νὰ μὴ προ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φθάσῃ ἄλλος καὶ γείνῃ κατήγορος πρὸς τὸν μάγον, ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ εἴπω αὐτὰ πρὸς αὐτόν».

Τότε ὁ Ὀτάνης, ἐπειδὴ ἔβλεπε τὸν Δαρεῖον σπεύδοντα, εἶπεν «ἀφ' οὗ ἀναγκάζεις ἡμᾶς νὰ ἐπιταχύνωμεν καὶ δὲν ἀφίνεις νὰ ἀναβάλωμεν, ἔλα ἐξηγήθητι σὺ ὁ ἴδιος τίνι τρόπῳ θὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ θὰ προσβάλωμεν αὐτούς, διότι ἠξεύρεις βεβαίως καὶ σὺ ὁ ἴδιος, ἂν δὲν εἶδες, τοὐλάχιστον ἤκουσες, ὅτι κατὰ διαστήματα ὑπάρχουσι φύλακες, τούτους τίνι τρόπῳ θέλομεν διέλθει;» Ἀποκρίνεται ὁ Δαρεῖος «Ὀτάνη, βεβαίως εἶνε πολλὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα διὰ λόγου μὲν δὲν δύναταί τις νὰ δηλώσῃ, δύναται ὅμως δι' ἔργου, ἄλλα δὲ πάλιν, τὰ ὁποῖα εἶνε μὲν δυνατὰ διὰ τοῦ λόγου, ἀπ' αὐτῶν δὲ οὐδὲν λαμπρὸν ἔργον γίνεται. Ὑμεῖς δὲ ἠξεύρετε, ὅτι διὰ τῶν ὑπαρχόντων εἰς τὰ ἀνάκτορα φυλάκων δὲν εἶνε δύσκολον νὰ διέλθῃ τις. Διότι οὐδεὶς, ἀφ' οὗ ἡμεῖς εἴμεθα εὐγενεῖς, θὰ ἐμποδίσῃ ἡμᾶς εἴτε ἕνεκα σεβασμοῦ εἴτε ἕνεκα φόβου· ἔπειτα ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔχω εὐπρεπεστάτην πρόφασιν, διὰ τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ εἰσχωρήσωμεν, λέγων, ὅτι ἔφθασα πρὸ ὀλίγου ἐκ τῆς Περσίας καὶ θέλω νὰ εἴπω πρὸς τὸν βασιλέα λόγον τινὰ ἐκ μέρους τοῦ πατρός μου. Ὅστις λοιπὸν ἐκ τῶν πυλωρῶν ἑκουσίως ἐπιτρέψῃ νὰ διαβῶμεν, οὗτος ἐν καιρῷ τῷ δέοντι θέλει λάβει τὴν προσήκουσαν ἀμοιβήν, ὅστις δὲ ἀποπειραθῇ ν' ἀντισταθῇ, ἂς θεωρήσωμεν αὐτὸν τότε πολέμιον καὶ ἔπειτα, ῥιφθέντες εἰς τὰ ἐντὸς, ἂς ἀρχίσωμεν τὸ ἔργον ἡμῶν». Μετὰ ταῦτα λέγει ὁ Γωβρύας «Ἄνδρες φίλοι, πότε θὰ ὑπάρξῃ καλλιτέρα εὐκαιρία νὰ λάβωμεν πάλιν ἡμεῖς τὴν ἀρχὴν, ἢ νὰ ἀποθάνωμεν, ἐὰν δὲν εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ λάβωμεν πάλιν αὐτήν; Βεβαίως τώρα, ὅτε ἡμεῖς, Πέρσαι ὄντες, κυβερνώμεθα ὑπ' ἀνδρὸς μάγου, ὅστις μάλιστα δὲν ἔχει ὦτα. Ὅσοι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐξ ὑμῶν παρευρέθητε κατὰ τὴν νόσον τοῦ Καμβύσου, ἐξ ἅπαντος θὰ ἐνθυμῆσθε ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀποθνήσκων παρήγγειλεν εἰς τοὺς Πέρσας, μὴ προσπαθοῦντας νὰ ἀνακτήσωσι τὴν ἀρχήν. Αὐτὰ τότε δὲν περιεμένομεν, ἀλλ' ἐνομίζομεν ὅτι ὁ Καμβύσης εἶπεν αὐτὰ χάριν διαβολῆς. Τώρα λοιπὸν εἶμαι τῆς γνώμης νὰ πεισθῶμεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Δαρείου καὶ νὰ μὴ διαλύσωμεν τὴν συνάθροισιν ταύτην, ἀλλὰ νὰ πορευθῶμεν κατ' εὐθεῖαν κατὰ τοῦ μάγου». Ταῦτα εἶπεν ὁ Γωβρύας καὶ πάντες ἐπεδοκίμαζον ταῦτα.

34. Ὁμολογία καὶ αὐτοκτονία τοῦ Πρηξάσπους

Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐβουλεύοντο, ἐγίνοντο κατὰ συντυχίαν τὰ ἑξῆς. Οἱ μάγοι, συσκεφθέντες, ἀπεφάσισαν νὰ καταστήσωσι φίλον των τὸν Πρηξάσπη καὶ διότι εἶχε πάθη συμφορᾶς ὑπὸ τοῦ Καμβύσου, ὅστις, τοξεύσας, εἶχε φονεύσῃ τὸν υἱόν του, καὶ διότι μόνος αὐτὸς ἐγνώριζε τὸν θάνατον τοῦ Σμέρδιος, θανατώσας αὐτὸν διὰ τῆς ἰδίας του χειρὸς, προσέτι δὲ διότι ὁ Πρηξάσπης εἶχε μεγίστην τιμὴν μεταξὺ τῶν Περσῶν. Ἕνεκα τούτων λοιπὸν προσεκάλεσαν καὶ ἔκαμον αὐτὸν φίλον· ἀφ' οὗ δὲ οὗτος ὡρκίσθη, ὅτι θὰ τηρήσῃ μυστικὸν καὶ ὅτι εἰς οὐδένα τῶν ἀνθρώπων θὰ φανερώσῃ τὴν ἀπάτην, ἥτις ἐγένετο ὑπ' αὐτῶν εἰς τοὺς Πέρσας, ὑπεσχέθησαν ἄπειρα δῶρα. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Πρηξάσπης παρεδέχθη νὰ πράξῃ αὐτά, ὅπως κατέπεισαν αὐτὸν οἱ μάγοι, προέτειναν δεύτερον εἰς αὐτὸν, ὅταν συγκαλέσωσιν ὑπὸ τὰ τείχη τῶν ἀνακτόρων πάντας τοὺς Πέρσας, ν' ἀναβῇ εἰς πύργον καὶ νὰ κηρύξῃ ὅτι κυβερνῶνται ὑπὸ τοῦ Σμέρδιος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Κύρου καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου. Παρήγγειλαν δὲ ταῦτα οὕτω, διότι ἦτο ἀξιοπιστότατος με-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ταξὺ τῶν Περσῶν καὶ διότι πολλάκις ἐβεβαίωσεν ὅτι ζῇ ὁ Σμέρδις τοῦ Κύρου καὶ ἠρνήθη τὸν φόνον αὐτοῦ. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Πρηξάσπης ὑπεσχέθη ὅτι καὶ ταῦτα εἶνε ἕτοιμος νὰ πράξῃ, συγκαλέσαντες οἱ μάγοι τοὺς Πέρσας, ἀνεβίβασαν αὐτὸν εἰς πύργον καὶ παρήγγειλαν ν' ἀγορεύσῃ. Ἐκεῖνος ὅμως αὐτὰ μὲν, διὰ τὰ ὁποῖα παρεκάλουν αὐτὸν οἱ μάγοι, ἑκουσίως ἐλησμόνησεν, ἀρχίσας δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀχαιμένους, ἐγενεαλόγησε τὴν πατριὰν τοῦ Κύρου, μετὰ δὲ ταῦτα, καθὼς κατέβη εἰς τοῦτον, τελευτῶν ἀπηρίθμησεν, ὅσα ἀγαθὰ ὁ Κῦρος εἶχε κάμῃ εἰς τοὺς Πέρσας, ἀφ' οὗ δὲ διεξῆλθε ταῦτα, ἐφανέρωνε τὴν ἀλήθειαν, λέγων ὅτι πρότερον μὲν ἔκρυπτεν αὐτὴν, διότι ἦτο ἐπικίνδυνον εἰς αὐτὸν νὰ εἴπῃ τὰ γενόμενα, ἐπὶ τοῦ παρόντος ὅμως ἀνάγκη κάμνει αὐτὸν νὰ φανερώσῃ αὐτά. Καὶ λοιπὸν ἔλεγεν ὅτι τὸν μὲν Σμέρδιν, τὸν υἱὸν τοῦ Κύρου, ἐθανάτωσεν, ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τοῦ Καμβύσου, βασιλεύουσι δὲ οἱ μάγοι. Ἀφ' οὗ δὲ ἐξεφώνησε πολλὰς κατάρας κατὰ τῶν Περσῶν, ἐὰν δὲν ἀνακτήσωσι πάλιν τὴν ἀρχὴν καὶ ἐκδικηθῶσι τοὺς μάγους, ἐρρίφθη μὲ τὴν κεφαλὴν κάτω ἀπὸ τοῦ πύργου. Ὁ Πρηξάσπης λοιπὸν, ὅστις ἦτο πάντοτε ἀνὴρ ἔντιμος, οὕτως ἐτελεύτησεν.

ΝΒ'. Μαγοφόνια

Οἱ ἑπτὰ λοιπὸν ἐκ τῶν Περσῶν, ἀποφασίσαντες νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν μάγων εὐθὺς καὶ νὰ μὴ ἀναβάλωσι, προσευχηθέντες εἰς τοὺς θεοὺς, ἐπορεύοντο, οὐδ' ὅλως ἠξεύροντες τί ἔπραξεν ὁ Πρηξάσπης. Βαδίζοντες δὲ ἐφθασαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ καὶ ἔμαθον τὰ τοῦ Πρηξάσπους. Τότε ἀπεσύρθησαν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ καὶ ἀντήλλασσον λόγους πάλιν περὶ τοῦ πρακτέου. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν Ὀτάνην ἔλεγον νὰ ἀναβληθῇ ἡ ἐπιχείρησις καὶ νὰ μὴ ἐπιτεθῶσι τώρα, καθ' ἣν στιγμὴν τὰ πράγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ματα ἐδειλιάσθησαν, οἱ δὲ περὶ τὸν Δαρεῖον νὰ πορευθῶσιν εὐθὺς καὶ νὰ ἐκτελέσωσι τὰ ἀποφασισθέντα ἄνευ ἀναβολῆς. Ἐν ᾧ δὲ συνεζήτουν, ἐφάνησαν ἑπτὰ ζεύγη ἱεράκων, διώκοντα δύο ζεύγη γυπῶν, τὰ ὁποῖα ἐμάδων καὶ ἐξέσχιζον διὰ τῶν ὀνύχων· ἰδόντες δὲ ταῦτα οἱ ἑπτὰ ἐπεδοκίμασαν τὴν γνώμην τοῦ Δαρείου καὶ ἔπειτα ἐπορεύθησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα, λαβόντες ἐκ τοῦ οἰωνοῦ τούτου θάρρος. Ὅτε δὲ ἔφθασαν εἰς τὰς πύλας, συνέβη ὅ,τι προεῖπεν ὁ Δαρεῖος. Διότι οἱ φύλακες, σεβόμενοι τοὺς πρώτους τῶν Περσῶν ἄνδρας καὶ οὐδ' ὅλως ὑποπτεύοντες ὅτι ἔμελλε νὰ γείνῃ ὑπ' αὐτῶν τοιοῦτό τι, ἐπέτρεψαν αὐτοῖς νὰ περάσωσιν ἐλευθέρως, οὗτοι δὲ προεχώρησαν προστατευόμενοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, οὐδὲ ἠρώτησεν αὐτούς τις. Ἀφ' οὗ δὲ καὶ ἐπέρασαν εἰς τὴν αὐλὴν, συνήντησαν τοὺς ἀγγελιαφόρους, οἵτινες ἠρώτησαν αὐτοὺς τί ἤθελον καὶ ἦλθον, ἠπείλησαν δὲ καὶ τοὺς θυρωρούς, διότι ἀφῆκαν αὐτοὺς νὰ εἰσέλθωσι, καὶ ἐκώλυον τοὺς ἑπτὰ, θέλοντας νὰ προχωρήσωσι. Τότε οἱ συνωμόται ἐξήγαγον τὰ ἐγχειρίδια αὐτῶν καὶ ἐτρύπουν τοὺς ἐμποδίζοντας αὐτοὺς εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον μέρος καὶ ἔδραμον ταχέως εἰς τὸν ἀνδρῶνα. Οἱ δὲ μάγοι ἔτυχε νὰ ἦνε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐντὸς καὶ συνεσκέπτοντο περὶ τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ Πρηξάσπους. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶδον τοὺς ὑπηρέτας τεθορυβημένους καὶ φωνάζοντας, ἔδραμον πάλιν καὶ οἱ δύο ἐπάνω καὶ, καθὼς ἔμαθον περὶ τίνος πρόκειται, ἐτράπησαν πρὸς ἄμυναν. Καὶ ὁ μὲν ἐξ αὐτῶν προφθάνει νὰ καταβιβάσῃ τὸ τόξον του, ὁ δὲ ἕτερος τὴν λόγχην του. Τότε συνεπλάκησαν μετὰ τῶν συνωμοτῶν. Ὁ λαβὼν λοιπὸν τὸ τόξον του δὲν ἠδυνήθη νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸ, διότι οἱ πολέμιοι ἦσαν πλησίον καί τῳ ἐπετέθησαν, ὁ δὲ ἄλλος ἠμύνετο διὰ τῆς λόγχης καὶ τὸν μὲν Ἀσπαθίνην ἐκτύπησεν εἰς τὸν μηρὸν, τὸν δὲ Ἰνταφέρνην εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν ὀφθαλμόν· καὶ ἐστερήθη μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τοῦ τραύματος ὁ Ἰνταφέρνης, ἀλλ' ὅμως δὲν ἀπέθανεν.

Ἐν ᾧ λοιπὸν ὁ εἷς τῶν μάγων ἐτραυμάτιζε τούτους, ὁ ἄλλος, ἐπειδὴ οὐδ' ὅλως ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ τὸ τόξον, κατέφυγεν εἰς τὸν παρακείμενον θάλαμον, θέλων νὰ κλείσῃ τὰς θύρας. Καὶ ἐρρίφθησαν ἐντὸς τοῦ θαλάμου μετ' αὐτοῦ δύο ἐκ τῶν ἑπτά, ὁ Δαρεῖος καὶ ὁ Γωβρύας. Καθὼς δὲ συνεπλάκη ὁ Γωβρύας μετὰ τοῦ μάγου, ὁ Δαρεῖος ἐσταμάτησεν, εὑρισκόμενος εἰς ἀπορίαν, διότι ἦτο σκότος καὶ ἐφοβεῖτο μή πως κτυπήσῃ τὸν Γωβρύαν. Βλέπων δὲ ὁ Γωβρύας ὅτι αὐτὸς ἵστατο ἀργός, ἠρώτησεν αὐτὸν, διὰ τί δὲν μεταχειρίζεται τὴν χεῖρά του, ὁ δὲ εἶπεν «φοβούμενος μή πως κτυπήσω ἐσέ». Ὁ δὲ Γωβρύας ἀπεκρίθη «βύθισε τὸ ξίφος καὶ διαπέρασε καὶ τοὺς δύο μας»· ὁ δὲ Δαρεῖος, πεισθεὶς, ἐνέπηξε τὸ ἐγχειρίδιον καὶ ἐπέτυχέ πως τὸν μάγον. Ἀφ' οὗ δὲ ἐφόνευσαν τοὺς μάγους καὶ ἔκοψαν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, τοὺς μὲν ἰδικούς των τετραυματισμένους ἀφῆκαν ἐκεῖ καὶ ἕνεκα τῆς ἀδυναμίας των καὶ διὰ νὰ φυλάττωσι τὴν ἀκρόπολιν, οἱ δὲ πέντε ἐξ αὐτῶν, ἔχοντες τὰς κεφαλὰς τῶν μάγων, μετὰ βοῆς καὶ πατάγου ἔτρεχον ἔξω καὶ προσεκάλουν τοὺς ἄλλους Πέρσας, διηγούμενοι τὸ πρᾶγμα καὶ δεικνύοντες τὰς κεφαλάς. Καὶ ἐν ταυτῷ ἐφόνευον πάντα μάγον, τὸν ὁποῖον ἤθελον συναντήσῃ. Οἱ δὲ Πέρσαι, μαθόντες τὸ γεγονὸς ὑπὸ τῶν ἑπτὰ καὶ τῶν μάγων τὴν ἀπάτην, ἔκριναν δίκαιον καὶ αὐτοὶ νὰ μιμηθῶσιν αὐτοὺς, ἐκβαλόντες δὲ τὰ ἐγχειρίδια, ὅπου εὕρισκον μάγον τινὰ, ἐφόνευον αὐτὸν· ἐὰν δὲ ἡ νὺξ, ἐπελθοῦσα, δὲν ἐκράτει αὐτοὺς, οὐδὲ ἕνα ἤθελον ἀφήσῃ. Ταύτην τὴν ἡμέραν ἑορτάζουσιν δημοσίως οἱ Πέρσαι περισσότερον ὅλων τῶν ἡμερῶν καὶ κατ' αὐτὴν τελοῦσιν ἑορτὴν μεγάλην, ἥτις ὑπὸ τῶν Περσῶν καλεῖται Μαγοφόνια· κατὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ταύτην δὲ οὐδεὶς μάγος ἐπιτρέπεται νὰ φανῇ εἰς τὸ φῶς, ἀλλὰ πάντες μένουσιν καθ' ὅλην ταύτην τὴν ἡμέραν κεκλεισμένοι εἰς τοὺς οἴκους των.

36. Συμβούλιον περὶ τοῦ προσήκοντος πολιτεύματος.

Ἀφ' οὗ δὲ ἔπαυσεν ὁ θόρυβος καὶ παρῆλθον πέντε ἡμέραι, ἐσκέφθησαν οἱ ἐπαναστατήσαντες κατὰ τῶν μάγων περὶ πάντων τῶν δημοσίων πραγμάτων καὶ ἐλέχθησαν λόγοι ἀπίστευτοι μὲν εἰς τινας τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ὅμως πράγματι ἐλέχθησαν. Ὁ μὲν Ὀτάνης προέτεινε νὰ καταθέσωσι τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων εἰς τὸ κοινὸν τῶν Περσῶν, λέγων «νομίζω ὅτι δὲν πρέπει πλέον εἷς ἐξ ἡμῶν νὰ γείνῃ μονάρχης· διότι τοῦτο οὔτε εὐάρεστον εἶνε οὔτε ἀγαθόν, διότι εἴδετε πόσον σᾶς ὕβρισεν ὁ Καμβύσης, καὶ ἐδοκιμάσατε καὶ τὴν τοῦ μάγου ὕβριν. Πῶς λοιπὸν ἡ μοναρχία δύναται νὰ ἦνε πολίτευμα καλῶς διωργανωμένον, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπιτρέπεται εἰς ἕνα ἄνθρωπον ἀνεύθυνον νὰ πράττῃ ὅ,τι θέλει· διότι καὶ ὁ ἄριστος πάντων τῶν ἀνδρῶν, ἐγκατασταθεὶς εἰς ταύτην τὴν ἀρχὴν, ἤθελε καταντήσῃ ἐκτὸς τῶν συνήθων ὀρθῶν φρονημάτων του, διότι ἐκ μὲν πολλῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἀπολαύει, γεννᾶται εἰς αὐτὸν ἡ ὑψηλοφροσύνη, τὸν δὲ φθόνον ἔχει ὁ ἄνθρωπος φυσικὰ ἀπὸ τῆς γεννήσεως. Ἔχων δὲ τὰ δύο ταῦτα, ἔχει πᾶσαν κακίαν, διότι πολλὰ μὲν κακὰ καὶ ἀνόητα πράττει ἐκ τῆς ἐπάρσεως, ἄλλα δὲ ἐκ φθόνου. Ἴσα ἴσα δὲ ὁ βασιλεὺς ἔπρεπε νὰ μὴ ἦνε φθονερὸς, διότι ἔχει ὅλα τὰ ἀγαθὰ, πράττει ὅμως τὸ ἐναντίον τούτου εἰς τοὺς πολίτας, διότι φθονεῖ τοὺς ἀρίστους ἐξ αὐτῶν, διότι ὑπερέχουσι καὶ ζῶσιν, εὐχαριστεῖται δὲ εἰς τοὺς κακίστους πολίτας καὶ παραδέχεται προθυμότατα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰς διαβολάς, ὅπερ εἶνε ἀτοπώτατον πάντων, διότι, ἐὰν θαυμάζῃς αὐτὸν μετρίως, δυσαρεστεῖται, διότι δὲν περιποιεῖσαι αὐτὸν ἀρκούντως, ἐὰν δέ τις περιποιεῖται αὐτὸν πολὺ, δυσαρεστεῖται κατ' αὐτοῦ ὡς κόλακος. Ἤδη ἔρχομαι νά σας εἴπω τὰ μέγιστα κακουργήματά του. Κινεῖ τοὺς πατρίους νόμους, ἁρπάζει διὰ τῆς βίας τὰ τῶν ἄλλων καὶ θανατώνει ἀνθρώπους χωρὶς νὰ δικασθῶσιν. Ὁ λαὸς ὅμως, ὅταν ἄρχῃ, πρῶτον μὲν ἔχει τὸ κάλλιστον ὄνομα πάντων, τὴν ἰσονομίαν, δεύτερον δὲ οὐδὲν ποιεῖ ἐκ τούτων τῶν κακῶν, ὅσα ὁ μονάρχης κάμνει, διορίζει δὲ τὰς δημοσίας ἀρχὰς διὰ κλήρου, ἔχει δὲ τὰς ἀρχάς του ὑπευθύνους, τὰς ἀποφάσεις δὲ πάσας ἀναθέτει εἰς τὸ κοινόν. Προτείνω λοιπὸν τὴν γνώμην νὰ καταργήσωμεν τὴν μοναρχίαν καὶ νὰ δώσωμεν ἰσχὺν εἰς τὸν λαὸν, διότι τὰ πάντα ὑπάρχουσιν εἰς τὸ πλῆθος.» Ὁ Ὀτάνης λοιπὸν ταύτην τὴν γνώμην εἶπεν, ὁ δὲ Μεγάβυζος συνεβούλευσε νὰ κάμωσιν ὀλιγαρχίαν, λέγων τὰ ἑξῆς « ὅσα μὲν εἶπεν ὁ Ὀτάνης περὶ καταργήσεως τῆς βασιλείας παραδέχομαι καὶ ἐγὼ, τὸ νὰ προτρέπῃ ὅμως νὰ δώσωμεν τὴν ἀνωτάτην δύναμιν εἰς τὸ πλῆθος, δι' ὅλου δὲν εἶνε ὀρθόν. Διότι οὐδὲν εἶνε ἀσυνετώτερον καὶ αὐθαδέστερον ἀπερισκέπτου ὄχλου. Καὶ τῷ ὄντι οὐδ' ὅλως εἶνε ὑποφερτὸν ἄνδρες, χθὲς ἀποφεύγοντες τοῦ τυράννου τὴν ἔπαρσιν, νὰ περιπέσωσιν εἰς τὴν θρασύτητα ὄχλου ἀκολάστου. Διότι ὁ μὲν τύραννος, ἐάν τι κάμνει, κάμνει αὐτὸ μετὰ συνέσεως, ὁ ὄχλος ὅμως οὐδὲ νὰ ἔχῃ σύνεσιν εἶνε εἰς κατάστασιν. Διότι πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχῃ σύνεσιν ἐκεῖνος, ὅστις οὔτε ἐδιδάχθη οὔτε ἠξεύρει τί καλὸν ἢ πρέπον καὶ ὅστις ἐμπίπτει ὁρμητικῶς εἰς τὰ πράγματα καὶ ὠθεῖ αὐτὰ ἄνευ περισκέψεως, ὅμοιος πρὸς χείμαρρον; Ὅσοι λοιπὸν μελετῶσι τὸ κακὸν τῶν Περσῶν, οὗτοι ἂς κάμωσι δημοκρατίαν, ἡμεῖς ὅμως ἂς ἐκλέξωμέν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τινας ἐκ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν καὶ εἰς τούτους ἂς παραδώσωμεν τὸ κράτος. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν φυσικὰ θὰ ἤμεθα καὶ ἡμεῖς αὐτοί, τῶν δὲ ἀρίστων ἀνδρῶν αἱ ἀποφάσεις φυσικὸν εἶνε νὰ ἦνε ἄρισται».

Τρίτος δὲ εἶπε τὴν γνώμην του ὁ Δαρεῖος, «φρονῶ ὅτι, ὅσα μὲν εἶπεν ὁ Μεγάβυζος περὶ τοῦ πλήθους εἶνε ὀρθά, ὅσα δὲ περὶ ὀλιγαρχίας δὲν εἶνε ὀρθά, διότι ἐκ τῶν τριῶν πολιτευμάτων, περὶ τῶν ὁποίων πρόκειται, καὶ ἂν ταῦτα εἶνε ἄριστα, δῆλ. ἀρίστη δημοκρατία καὶ ὀλιγαρχία ἀρίστη καὶ μοναρχία ἀρίστη, λέγω ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο ὑπερτερεῖ κατὰ πολύ, διότι οὐδὲν δύναται νὰ φανῇ καλλίτερον ἑνὸς ἀνδρὸς τοῦ ἀρίστου· διότι, ἔχων σύνεσιν τοιαύτην, ἤθελε κυβερνᾷ ἀψέκτως τὸ πλῆθος· ἤθελε δὲ μάλιστα φυλάττει μυστικὰ τὰ ἐναντίον τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν σχέδια. Εἰς δὲ τὴν ὀλιγαρχίαν μεταξὺ πολλῶν, οἵτινες ἀσκοῦσι τὴν καλοκαγαθίαν πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ κοινοῦ, γεννῶνται συνήθως προσωπικὰ μίση ἰσχυρά, ἕκαστος δῆλ. θέλει αὐτὸς νὰ ἦνε κορυφαῖος καὶ αἱ γνῶμαί του νὰ ἐπικρατῶσι, διὰ δὲ τοῦτο φθάνουσιν εἰς μεγάλα κατ' ἀλλήλων μίση, ἐκ τούτων δὲ γίνονται στάσεις, ἐκ δὲ τῶν στάσεων φόνοι, ἐκ δὲ τῶν φόνων καταντᾷ τὸ πρᾶγμα εἰς μοναρχίαν, ὅπερ δεικνύει ὅτι αὕτη εἶνε τὸ ἄριστον πολίτευμα. Ἐὰν δὲ ἐξ ἄλλου μέρους ἄρχει ὁ λαός, ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ ἐπικρατήσῃ ἡ κακία. Ὅταν λοιπὸν αὕτη εἰσαχθῇ εἰς τὰ κοινὰ πράγματα, μίση μὲν δὲν γεννῶνται μεταξὺ τῶν κακῶν, ἀλλὰ φιλίαι ἰσχυραί, διότι οἱ βλάπτοντες τὰ κοινὰ πράττουσι τὸ κακὸν ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην· τοῦτο δὲ γίνεται, ἕως ὅτου ἀνήρ τις γείνῃ προϊστάμενος τοῦ λαοῦ καὶ παύσῃ τοὺς τοιούτους τῆς ἀρχῆς. Ὁ λαὸς τότε ἕνεκα τούτου θαυμάζει τὸν ἄνδρα τοῦτον, οὗτος δὲ θαυμαζόμενος δὲν βραδύνει νὰ γείνῃ μονάρχης· ὥστε καὶ ἐκ τού-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

του ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ μοναρχία εἶνε κάλλιστον πολίτευμα. Διὰ νὰ εἴπω δὲ μὲ ἕνα λόγον, πόθεν ἦλθεν ἡ ἐλευθερία εἰς ἡμᾶς, τίς ἔδωκεν ταύτην. Ἆρά γε ὁ λαὸς ἢ ἡ ὀλιγαρχία ἢ ὁ μονάρχης. Ἔχω λοιπὸν τὴν γνώμην ὅτι, ἀφ' οὗ ἕνεκα ἑνὸς μόνου ἀνδρὸς ἠλευθερώθημεν, καθῆκον ἔχομεν τὸ πολίτευμα τοῦτο νὰ διατηρῶμεν καὶ νὰ μὴ καταργῶμεν πατρίους νόμους, ἔχοντας καλῶς, διότι δὲν εἶνε ὠφέλιμον». Αὗται λοιπὸν αἱ τρεῖς γνῶμαι εἶχον προταθεῖ, οἱ δὲ τέσσαρες ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν παρεδέχθησαν τὴν τελευταίαν.

37. Ὁ Δαρεῖος γίνεται βασιλεύς.

Ἀφ' οὗ δὲ ἡ γνώμη τοῦ Ὀτάνου, ὅστις ἤθελε νὰ κάμῃ ἰσονομίαν ἐν τοῖς Πέρσαις, δὲν ἐπεκράτησεν, εἶπεν οὗτος ἐν μέσῳ αὐτῶν τὰ ἑξῆς· «Ἄνδρες συνωμόται, εἶνε λοιπὸν φανερὸν ὅτι εἷς ἐξ ἡμῶν πρέπει νὰ γείνῃ βασιλεύς, ἢ λαχὼν διὰ κλήρου, ἢ ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἤθελεν ἐκλέξῃ ὁ λαός, ἂν ἀναθέσωμεν τοῦτο εἰς αὐτόν, ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον. Ἐγὼ λοιπὸν δὲν θὰ διαγωνισθῶ μεθ' ὑμῶν περὶ τούτου, διότι οὔτε νὰ ἄρχω οὔτε νὰ ἄρχωμαι θέλω. Παραχωρῶ λοιπὸν τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ ὑποτάσσωμαι εἰς τινα ἐξ ὑμῶν οὔτε ἐγὼ ὁ ἴδιος οὔτε οἱ ἀπόγονοί μου». Ἀφ' οὗ δὲ εἶπε ταῦτα, ἐπειδὴ οἱ ἓξ συγκατετέθησαν εἰς ταῦτα, οὗτος δὲν ἠγωνίσθη μετ' αὐτῶν, ἀλλ' ἔμεινε κατὰ μέρος, οὐδέτερος. Καὶ τώρα δὲ αὕτη ἡ οἰκογένεια μόνη ἐκ τῶν Περσῶν διατελεῖ οὖσα ἐλευθέρα καὶ ὑπακούει εἰς ὅσα αὕτη θέλει, ἀλλὰ δὲν παραβαίνει τοὺς νόμους τῶν Περσῶν. Οἱ δὲ λοιποὶ ἓξ ἀπεφάσισαν, ὅστις δήποτε ἐξ αὐτῶν γείνῃ βασιλεὺς νὰ δίδῃ εἰς τὸν Ὀτάνην κατ' ἔτος δῶρα ἐξαίρετα, διότι πρῶτος αὐτὸς ἐσκέφθη τὸ πρᾶγμα καὶ συνήνωσεν αὐτούς. Συνεσκέφθησαν δὲ καὶ τίς εἶνε ὁ δικαιότερος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τρόπος τοῦ νὰ κάμωσι βασιλέα. Ἀπεφάσισαν νὰ ἱππεύσωσι καὶ οἱ ἓξ ἐν τῷ προαστείῳ κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καὶ νὰ γείνῃ βασιλεὺς ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ὁ ἵππος χρεμετίσῃ πρῶτος. Εἶχε δὲ ὁ Δαρεῖος ἱπποκόμον σοφὸν, ὅστις ὠνομάζεται Οἰβάρης· ἀφ' οὗ δὲ διελύθησαν, εἶπεν ὁ Δαρεῖος πρὸς αὐτὸν τὰ ἀποφασισθέντα καὶ παρήγγειλεν αὐτὸν νὰ ἐφεύρῃ τρόπον, δι' οὗ αὐτὸς νὰ λάβῃ τὴν βασιλείαν καὶ οὐχὶ ἄλλος τις· ἀπεκρίθη δὲ ὁ Οἰβάρης «ὦ δέσποτα, ἐὰν ἐκ τούτου ἐξαρτᾶται νὰ γείνῃς βασιλεὺς ἢ ὄχι, ἔχε θάρρος καὶ καλὴν καρδίαν καὶ νὰ ἦσαι βέβαιος ὅτι οὐδεὶς ἄλλος πρὸ σοῦ θὰ ἦνε βασιλεύς. Τοιαῦτα μέσα ἔχω». Λέγει δὲ ὁ Δαρεῖος· «ἐὰν λοιπὸν ἔχεις τοιοῦτο σόφισμα, καιρὸς εἶνε νά το θέσῃς εἰς ἐνέργειαν καὶ νὰ μὴ ἀναβάλῃς, διότι ὁ ἀγὼν μεταξὺ ἡμῶν θὰ γείνῃ αὔριον». Ταῦτα ἀκούσας ὁ Οἰβάρης ἔπραξε τὰ ἑξῆς. Καθὼς ἐνύκτωσεν, ἔλαβε μίαν θήλειαν ἵππον, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ ἵππος τοῦ Δαρείου ἠγάπα νὰ παίζῃ. Ταύτην λοιπὸν ἔφερεν εἰς τὸ προάστειον καὶ ἔδεσε καλῶς καὶ ἔφερεν ἐκεῖ τὸν ἵππον τοῦ Δαρείου, περιέφερε δὲ αὐτὸν πολλάκις πλησίον τῆς ἵππου καὶ ἔπειτα ἀφῆκεν ἐλεύθερον νὰ παίζῃ μετ' αὐτῆς. Καθὼς δὲ ἐξημέρωσεν, οἱ ἓξ κατὰ τὴν συμφωνίαν προσῆλθον ἔφιπποι. Καθὼς δὲ ἐξήρχοντο πρὸς τὸ προάστειον, καθὼς ἔφθασαν εἰς τὸ μέρος τοῦτο, ὅπου τὴν προηγουμένην νύκτα ἦτο δεδεμένη ἡ θήλεια ἵππος, ὁ ἵππος τοῦ Δαρείου ἔδραμεν ἐμπρὸς καὶ ἐχρεμέτισε, ταυτοχρόνως δὲ, ἐν ᾧ ἦτο αἰθρία, ἔγεινεν ἀστραπὴ καὶ βροντή· ταῦτα δὲ, ὡς νὰ ἔγειναν ἐκ συμφωνίας, συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ Δαρείου, οἱ δὲ λοιποὶ, καταβάντες ἀπὸ τῶν ἵππων, προσεκύνουν τὸν Δαρεῖον. Ὁ Δαρεῖος λοιπὸν, ὁ υἱὸς τοῦ Ὑστάπους, ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς καὶ εἶχεν ὑπηκόους πάντας τοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας, οὓς ὑπέταξεν ὁ Κῦρος καὶ ὕστερον πάλιν ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καμβύσης πλὴν τῶν Ἀράβων· οὗτοι δὲ οὐδαμῶς ὑπεδουλώθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἀλλ' ἐγένοντο σύμμαχοι αὐτῶν, διότι ἐπέτρεψαν εἰς τὸν Καμβύσην, ὅτε εἰσέβαλεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, νὰ διέλθῃ διὰ τῆς χώρας των. Ὁ Δαρεῖος ἔλαβε συζύγους ἐκ τῶν πρώτων οἰκογενειῶν δύο μὲν θυγατέρας τοῦ Κύρου, τὴν Ἄτοσσαν, χήραν τοῦ Καμβύσου καὶ τοῦ μάγου, καὶ τὴν Ἀρτυστώνην, ἑτέραν δὲ θυγατέρα τοῦ Σμέρδιος καὶ τετάρτην θυγατέρα τοῦ Ὀτάνου, ἥτις ἀνεκάλυψε τὸν μάγον· ἦτο δὲ πλήρης δόξης καὶ δυνάμεως· πρώτη αὐτοῦ φροντὶς ἦτο νὰ ἐγείρῃ λίθινον μνημεῖον, ἐφ' οὗ παρίστατο ἀνὴρ ἔφιππος, ἐχάραξε δὲ ἐπ' αὐτοῦ γράμματα λέγοντα «Δαρεῖος ὁ υἱὸς τοῦ Ὑστάσπους διὰ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἵππου (καὶ ἐδῶ ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ ἵππου) καὶ τοῦ Οἰβάρους τοῦ ἱπποκόμου ἀπέκτησε τὴν βασιλείαν τῶν Περσῶν».

Ἔπειτα συνέστησεν εἴκοσι νομαρχίας, τὰς ὁποίας ὀνομάζουσι σατραπείας, διώρισε νομάρχας, ὥρισε τοὺς φόρους, τοὺς ὁποίους ἕκαστον ἔθνος ἔπρεπε νὰ τελῇ. Ἐπὶ Κύρου καὶ Καμβύσου οὐδὲν ἦτο διωρισμένον περὶ φόρου, ἀλλ' ἔφερον δῶρα. Εἰσέπραττε δὲ κατ' ἔτος φόρον 14 χιλ. καὶ πεντακόσια ἑξήκοντα τάλαντα εἰς ἄργυρον καὶ εἰς χρυσόν· τοῦτον δὲ τὸν φόρον ἐθησαύριζεν ὁ Δαρεῖος κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· ἀνέλυε τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον καὶ, ἐν ᾧ ἔτι ἦσαν ἀναλελυμένα, ἔχυνεν αὐτὰ ἐντὸς πίθων κεραμίνων, ἀφ' οὗ δὲ ἐγέμιζε τὸ ἀγγεῖον ἀφῄρει τὸν κέραμον. Ὁσάκις δὲ ὁ βασιλεὺς εἶχεν ἀνάγκην χρημάτων, διέταττε καὶ ἔκοπτον τοσοῦτον, ὅσον ἑκάστην φορὰν ἐχρειάζετο.

38. Δικαία τιμωρία τοῦ Ὀροίτου.

Ὁ Δαρεῖος, καθὼς ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἐπεθύμει νὰ τιμωρήσῃ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν Ὀροίτην δι' ἅπαντα αὐτοῦ τὰ ἀδικήματα καὶ μάλιστα διὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιτροβάτου καὶ τοῦ υἱοῦ του. Καὶ εὐθὺς μὲν δὲν ἐνόμισε καλὸν νὰ πέμψῃ στρατὸν κατ' αὐτοῦ, διότι τὰ πράγματα τοῦ βασιλείου ἦσαν ἀκόμη εἰς δεινὴν κατάστασιν καὶ αὐτὸς νεωστὶ εἶχε λάβῃ τὴν ἐξουσίαν, καὶ διότι ἐμάνθανεν ὅτι ὁ Ὀροίτης εἶχε μεγάλην τὴν ἰσχύν, διότι ἐδορυφόρουν αὐτὸν χίλιοι Πέρσαι, ἐκυβέρνα δὲ τὸν νομὸν Φρυγίας, Λυδίας καὶ Ἰωνίας. Πρὸς ταῦτα λοιπὸν ὁ Δαρεῖος ἐμηχανεύθη τὰ ἑξῆς. Συγκαλέσας τοὺς ἐπισημοτάτους τῶν Περσῶν, ἔλεγεν «ὦ Πέρσαι, τίς ἐξ ὑμῶν θέλει ἀναλάβει ἐπιχείρησιν, ἥτις ἀπαιτεῖ σοφίαν καὶ οὐχὶ βίαν καὶ πλῆθος, διότι, ὅπου χρειάζεται σοφία, βίας οὐδεμία ἀνάγκη εἶνε. Τίς λοιπὸν ἐξ ὑμῶν δύναται ἢ νά μοι φέρῃ ζωντανὸν τὸν Ὀροίτην ἢ νὰ θανατώσῃ αὐτόν, ὅστις οὐδ' ὅλως μὲν ἕως τώρα ὠφέλησε τοὺς Πέρσας, κακὰ δὲ μεγάλα ἔπραξε· διότι ἐτόξευσε δύο ἐξ ἡμῶν, τὸν Μιτροβάτη καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ διότι ἐφόνευσεν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπέμφθησαν ὑπ' ἐμοῦ, διὰ νά τον προσκαλέσωσιν ἐνώπιόν μου, δείξας ἀνυπόφορον αὐθάδειαν. Πρὶν λοιπὸν προξενήσῃ εἰς τοὺς Πέρσας μεγαλείτερόν τι κακόν, πρέπει νὰ συλληφθῇ ὑφ' ἡμῶν, διὰ νὰ θανατωθῇ». Μετὰ τὴν πρότασιν τοῦ Δαρείου τριάκοντα ἄνδρες παρουσιάσθησαν, ἐπιθυμῶν ἕκαστος νὰ πράξῃ ταῦτα. Ἐπειδὴ δὲ ἤριζον, ὁ Δαρεῖος καθησύχασεν αὐτούς, διατάξας νὰ ῥίψωσι κλῆρον. Ἐκίνησαν τοὺς κλήρους καὶ ἐξῆλθεν ἐκ πάντων ὁ Βαγαῖος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρτόντου, ὅστις ἔπραξε τὰ ἑξῆς· ἔγραψε πολλὰς ἐπιστολὰς καὶ περὶ πολλῶν πραγμάτων καὶ ἐπέβαλεν εἰς αὐτὰς τὴν σφραγῖδα τοῦ Δαρείου, φέρων δὲ ταύτας, ἀνεχώρησεν εἰς τὰς Σάρδεις. Φθάσας ἐκεῖ, παρουσιάσθη εἰς τὸν Ὀροίτην καὶ, ἀποσφραγίζων μίαν ἑκάστην τῶν ἐπιστολῶν, ἔδιδεν εἰς τὸν βασιλικὸν γραμματέα νὰ ἀναγι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νώσκῃ αὐτάς. Βασιλικοὺς δὲ γραμματεῖς ἔχουσι πάντες οἱ νομάρχαι. Ἔδιδε δὲ τὰ γράμματα ὁ Βαγαῖος, διὰ νὰ δοκιμάσῃ τοὺς δορυφόρους, ἐὰν εἶνε διατεθειμένοι νὰ ἀποστατήσωσιν ἀπὸ τοῦ Ὀροίτου. Ὅτε δὲ ἔβλεπεν ὅτι μεγάλως ἐσέβοντο τὰ γράμματα ταῦτα καὶ τὰ περιεχόμενα αὐτῶν ἔτι περισσότερον, ἔδιδεν ἄλλο γράμμα, εἰς τὸ ὁποῖον περιείχοντο τὰ ἑξῆς «Ὦ Πέρσαι, ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος σᾶς ἀπαγορεύει νὰ ἦσθε δορυφόροι τοῦ Ὀροίτου». Οἱ δὲ, ἀκούσαντες ταῦτα, παρέδωκαν αὐτῷ τὰς λόγχας των. Ἰδὼν δὲ ὁ Βαγαῖος ὅτι προθύμως ἐπείθοντο εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν ἐπιστολῶν, ἔλαβε τότε θάρρος καὶ δίδει τῳ γραμματεῖ καὶ τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο γεγραμμένον «ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος παραγγέλλει εἰς τοὺς ἐν Σάρδεσι Πέρσας νὰ θανατώσωσι τὸν Ὀροίτην». Οἱ δὲ δορυφόροι, καθὼς ἤκουσαν ταῦτα, ἐγύμνωσαν τὰ ἐγχειρίδια καὶ φονεύουσιν αὐτὸν πάραυτα. Οὕτω λοιπὸν ὁ Ὀροίτης ὁ Πέρσης ἐτιμωρήθη διὰ τὸν θάνατον τοῦ Πολυκράτους τοῦ Σαμίου.

Τὴν δὲ Σάμον καταλαβόντες βραδύτερον οἱ Πέρσαι παρέδωκαν εἰς τὸν Συλοσῶντα, τὸν υἱὸν τοῦ Αἰάκους, ἐξορισθέντα ποτὲ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Πολυκράτους. Ὁ Συλοσῶν οὗτος εἶχέ ποτε ἐν Αἰγύπτῳ εὐεργετήσῃ τὸν Δαρεῖον, δορυφόρον τοῦ Καμβύσου τότε ὄντα, οὗτος δὲ, ἵνα δείξῃ αὐτῷ τὴν εὐγνωμοσύνην του, ἐβοήθησεν αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ παρέδωκεν αὐτῷ τὴν διοίκησιν τῆς νήσου.

39.' Απόστασις τῶν Βαβυλωνίων.

Ὅτε ὁ Περσικὸς στόλος ἀνεχώρησε διὰ τὴν Σάμον, ἀπεστάτησαν οἱ Βαβυλώνιοι, πολὺ καλῶς παρεσκευασμένοι. Διότι, ἐν ὅσῳ καὶ ὁ μάγος ἦρχε καὶ οἱ ἑπτὰ ἐπανεστάτησαν, καθ' ὅλον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἐν καιρῷ τῆς ταραχῆς εἶχον παρασκευασθεὶ εἰς τὴν πολιορκίαν, χωρὶς νά τους ἐννοήσῃ τις. Ἀφ' οὗ ὅμως φανερὰ ἀπεστάτησαν, ἐξαιρέσαντες τὰς μητέρας καὶ μίαν ἕκαστος ἐκ τῶν γυναικῶν τῆς οἰκογενείας, τὴν ὁποίαν ἤθελε, συνήθροισαν τὰς λοιπὰς ἁπάσας καὶ ἀπέπνιξαν αὐτάς. Ἐξήρεσαν δὲ μίαν ἕκαστος, διὰ νὰ προετοιμάζῃ τὸ φαγητὸν, ἀπέπνιξαν δὲ αὐτὰς, διὰ νὰ μὴ καταναλώσωσι τὰς τροφάς των.

Ὁ Δαρεῖος, μαθὼν ταῦτα καὶ συλλέξας πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἐξεστράτευσε κατ' αὐτῶν· φθάσας δὲ εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἐπολιόρκει αὐτοὺς οὐδ' ὅλως φροντίζοντας διὰ τὴν πολιορκίαν, διότι, ἀναβαίνοντες εἰς τοὺς προμαχῶνας τοῦ τείχους, οἱ Βαβυλώνιοι ἐχόρευον καὶ ἐχλεύαζον τὸν Δαρεῖον καὶ τὴν στρατιὰν αὐτοῦ, καί τις ἐξ αὐτῶν εἶπε τοῦτον τὸν λόγον «Τί κάθησθε ἐδῶ Πέρσαι, δὲν θ' ἀναχωρήσητε. Τότε θὰ κυριεύσητε ἡμᾶς, ὅταν γεννήσωσιν οἱ ἡμίονοι». Εἶπε δὲ τοῦτο, διότι ἐνόμιζεν ὅτι δὲν δύναται ἡμίονος νὰ γεννήσῃ. Ἀφ' οὗ δὲ εἶχεν ἤδη διέλθη ἓν ἔτος καὶ ἑπτὰ μῆνες, ὁ Δαρεῖος καὶ ἡ στρατιὰ πᾶσα βαθέως ἐλυποῦντο, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ κυριεύσωσι τοὺς Βαβυλωνίους, ἂν καὶ ὁ Δαρεῖος εἶχε κάμῃ κατ' αὐτῶν πάντα τὰ τεχνάσματα καὶ πάντα τὰ μηχανήματα. Ἐδοκίμασε καὶ ἄλλα τεχνάσματα καὶ ἐκεῖνο, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Κῦρος ἐκυρίευσεν αὐτοὺς, ἀλλὰ ματαίως, διότι οἱ Βαβυλώνιοι ἄριστα ἐφυλάττοντο καὶ δὲν ἦτο ἱκανὸς νὰ κυριεύσῃ αὐτούς. Τότε κατὰ τὸν εἰκοστὸν μῆνα συνέβη εἰς τὸν Ζώπυρον, τὸν υἱὸν τοῦ Μεγαβύζου, ἑνὸς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν τῶν καθαιρεσάντων τὸν μάγον, τὸ ἑξῆς θαῦμα. Μία ἐκ τῶν σιτοφόρων ἡμιόνων αὐτοῦ ἐγέννησε. Καθὼς δὲ ἔμαθεν αὐτὸ ὁ Ζώπυρος, δέν το ἐπίστευσεν, εἰ μὴ ἀφ' οὗ μετέβη ὁ ἴδιος καὶ εἶδε τὸ βρέφος. Παραγγείλας δὲ εἰς τοὺς ὑπηρέτας νὰ μὴ εἴπωσιν εἴς τινα τὸ γεγονὸς,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐσκέπτετο περὶ αὐτοῦ. Παραβάλλων δὲ τοῦτο πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Βαβυλωνίου, ὅστις εἶπεν ὅτι, ὅταν οἱ ἡμίονοι γεννήσωσι, τότε θὰ κυριευθῇ τὸ τεῖχος, ἐφρόνει ὅτι δύναται νὰ κυριευθῇ ἡ Βαβυλὼν, διότι κατὰ θείαν συνέργειαν ὁ μὲν Βαβυλώνιος εἶπε ταῦτα, ἡ δὲ ἰδική του ἡμίονος ἐγέννησεν. Ἐπειδὴ δὲ ἐπείσθη ὅτι εἶνε πεπρωμένον πλέον νὰ κυριευθῇ ἡ Βαβυλὼν, προσῆλθεν εἰς τὸν Δαρεῖον καὶ τον ἠρώτησεν, ἐὰν ἐνδιαφέρεται τὰ μέγιστα νὰ κυριεύσῃ τὴν Βαβυλῶνα. Μαθὼν δὲ ὅτι ὁ Δαρεῖος ἐθεώρει τοῦτο μέγα πρᾶγμα, ἐσκέφθη πῶς αὐτὸς νὰ κυριεύσῃ ταύτην καὶ πῶς τὸ κατόρθωμα τοῦτο νὰ ἦνε ἰδικόν του. Διότι παρὰ τοῖς Πέρσαις τὰ ἔνδοξα κατορθώματα τιμῶνται μεγάλως. Ἐσκέπτετο λοιπὸν ὅτι δὲν θὰ κατώρθου εὐκόλως τὸν σκοπόν του, εἰ μή δι' ἑνὸς μόνου μέσου, τούτου, νὰ ἀκρωτηριάσῃ ἑαυτὸν καὶ ν' αὐτομολήσῃ πρὸς τὸν ἐχθρόν. Τότε νομίσας τοῦτο ἐλαφρὸν, ἀκρωτηριάζει ἑαυτὸν κατὰ τρόπον ἀθεράπευτον, διότι ἀπέκοψε τὴν ῥῖνα καὶ τὰ ὦτα, ἐκούρευσε κακῶς τὴν κόμην του, ἐμαστίγωσεν ἑαυτὸν καὶ ἦλθε πρὸς τὸν Δαρεῖον. Οὗτος δὲ τὰ μέγιστα ἐλυπήθη, ἰδὼν ἄνδρα ἐπισημότατον ἠκρωτηριασμένον καὶ, ἀναπηδήσας ἐκ τοῦ θρόνου, ἐφώναξε δυνατὰ καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν τίς ἦτο ὁ ἀκρωτηριάσας καὶ τί ἔκαμεν, ὁ δὲ ἀπεκρίθη· «οὐδεὶς ἀνὴρ ἐκτὸς σοῦ ἔχει τόσην δύναμιν, ὥστε νά με φέρῃ εἰς τοιαύτην κατάστασιν, οὐδ' ἔπραξε τοῦτο ἄλλος τις, ὦ βασιλεῦ, ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς ἔπραξα ταῦτα εἰς ἐμαυτὸν, διότι νομίζω φοβερὸν πρᾶγμα οἱ Ἀσσύριοι νὰ χλευάζωσι τοὺς Πέρσας». Ὁ δὲ ἀπεκρίθη «ὦ πάντων ἀνθρώπων φοβερώτατε, ἔδωκας τὸ κάλλιστον ὄνομα εἰς τὸ αἰσχρότατον ἔργον, εἰπὼν ὅτι ἕνεκα τῶν πολιορκουμένων ἠκρωτηρίασες τὸν ἑαυτόν σου χωρὶς ἐλπίδα θεραπείας. Τί δὲ, ὦ ἀνόητε· ἐὰν σὺ εἶσαι ἠκρωτηριασμένος, ταχύτερον θὰ κυριευθῶσιν οἱ ἐχ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θροί; Πῶς δὲν εἶσαι ἔξω φρενῶν, ποῦ ἠκρωτηρίασες τὸν ἑαυτόν σου» Ὁ δὲ εἶπεν «ἐὰν ἤθελόν σοι φανερώσῃ ὅσα ἔμελλον νὰ πράξω, δὲν ἤθελές μοί τα ἐπιτρέψῃ· τώρα ὅμως ἔπραξα οὕτως ἀπ' ἐμαυτοῦ. Ἤδη λοιπὸν, ἐὰν δὲν ὑπάρχει ἔλλειψις ἐκ μέρους σου, κυριεύομεν τὴν Βαβυλῶνα· ἐγὼ δῆλ., ὅπως εὑρίσκομαι, θὰ αὐτομολήσω εἰς τὸ τεῖχος καὶ θὰ εἴπω πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἔχω πάθη ταῦτα ὑπὸ σοῦ. Καὶ νομίζω ὅτι, ἀφ' οὗ πείσω αὐτοὺς ὅτι οὕτως εἶνε, θὰ ἐπιτύχω νά μοι ἐμπιστευθῶσι τὸ στράτευμά των. Σὺ δὲ τὴν δεκάτην ἡμέραν, ἀφ' ἧς εἰσέλθω εἰς τὸ τεῖχος, βάλε παρὰ τὴν πύλην τῆς Σεμιράμιδος χιλίους ἄνδρας ἐκ τοῦ στρατοῦ σου ἐξ ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὴν ἀπώλειαν δὲν νομίζεις σπουδαίαν ζημίαν. Ἔπειτα δὲ πάλιν μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας βάλε δύο χιλιάδας εἰς τὰς καλουμένας πύλας τῶν Νινίων. Μετὰ δὲ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἄφησε νὰ περάσωσιν ἀκόμη εἴκοσιν ἡμέραι καὶ βάλε τέσσαρας χιλιάδας ἀνδρῶν παρὰ τὰς πύλας τῶν Χαλδαίων. Ἂς μὴ ἔχωσι δὲ μήτε οἱ πρότεροι μήτε οὗτοι ἄλλα ἀμυντικὰ ὅπλα εἰ μὴ μόνον ἐγχειρίδια. Μετὰ δὲ τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν διάταξε τὸ ἄλλο στράτευμα νὰ προσβάλῃ πέριξ τὸ τεῖχος, τοὺς δὲ Πέρσας βάλε κατὰ τὰς καλουμένας Βηλίδας καὶ Κισσίας πύλας. Διότι, καθὼς ἐγὼ νομίζω, ἀφ' οὗ οἱ Βαβυλώνιοι μὲ ἴδωσιν ἐκτελοῦντα μεγάλα ἔργα, θά μοι παραδώσωσι καὶ τὰ ἄλλα καὶ μάλιστα καὶ τὰς κλεῖδας τῶν πυλῶν, κατόπιν δὲ καὶ ἐγὼ καὶ οἱ Πέρσαι θὰ φροντίσωμεν νὰ κάμωμεν ὅ,τι πρέπει».

Ἀφ' οὗ δὲ παρήγγειλε ταῦτα, ἐπορεύθη πρὸς τὰς πύλας τῆς πόλεως, στρέφων ὀπίσω καὶ παρατηρῶν, ὡς νὰ ἦτο ἀληθῶς αὐτόμολος. Βλέποντες δὲ αὐτὸν ἐκ τῶν πύργων οἱ ἐκεῖ τεταγμένοι φύλακες, ἔδραμον κάτω καὶ, ἀνοίξαντες ὀλίγον τὴν ἑτέραν πύλην, ἠρώτων αὐτὸν τίς εἶνε καὶ τί ζητεῖ. Ὁ δὲ εἶπε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πρὸς αὐτοὺς ὅτι εἶνε ὁ Ζώπυρος καὶ ὅτι αὐτομολεῖ πρὸς ἐκείνους. Οἱ δὲ πυλωροί, καθὼς ἤκουσαν τοῦτο, ὡδήγησαν αὐτὸν εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν Βαβυλωνίων. Φθάσας δὲ ἐκεῖ, προσεπάθει νὰ κινήσῃ τὸν οἶκτον, λέγων, ὅτι ἔχει πάθῃ ὑπὸ τοῦ Δαρείου ὅσα ἔπαθεν ὑφ' ἑαυτοῦ καὶ ὅτι ἔπαθε ταῦτα, διότι συνεβούλευσεν αὐτὸν νὰ ἄρῃ τὴν πολιορκίαν, διότι οὐδεὶς τρόπος ὑπῆρχε νὰ κυριευθῇ ἡ πόλις. Καὶ τώρα, εἶπεν, ἦλθον, ὦ Βαβυλώνιοι, πρὸς μέγιστον μὲν ἀγαθὸν ὑμῶν, πρὸς μεγίστην δὲ βλάβην τοῦ Δαρείου καὶ τοῦ στρατεύματός του καὶ τῶν Περσῶν μέγιστον κακόν, διότι, ἀφ' οὗ τοιουτοτρόπως μὲ ἠκρωτηρίασε, δὲν θὰ μείνῃ ἀτιμώρητος, ἠξεύρω δὲ καλῶς πάντα αὐτοῦ τὰ σχέδια». Τοιαῦτα εἶπεν ὁ Ζώπυρος. Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι, βλέποντες ἄνδρα ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων Περσῶν ἐστερημένον καὶ τῆς ῥινὸς καὶ τῶν ὤτων καὶ καταβεβαμμένον ἐκ τοῦ αἵματος, ὅπερ ἔτρεχεν ἐκ τῶν μαστιγώσεων, ἀδιστάκτως ἐπίστευσαν ὅτι λέγει τὴν ἀλήθειαν καὶ ὅτι ἤρχετο νὰ πολεμήσῃ μετ' αὐτῶν ὡς σύμμαχος, καὶ ἦσαν ἕτοιμοι νὰ δώσωσιν αὐτῷ ὅ,τι ἐζήτει· ἐζήτει δὲ στράτευμα. Ἀφ' οὗ δὲ τοῦτο παρέλαβε, ἐξετέλεσεν ὅσα συνεφώνησε μετὰ τοῦ Δαρείου, διότι, κατὰ τὴν δεκάτην ἡμέραν ἐξαγαγὼν τὸ στράτευμα τῶν Βαβυλωνίων καὶ περικυκλώσας τοὺς χιλίους, τοὺς ὁποίους παρήγγειλεν εἰς τὸν Δαρεῖον νὰ παρατάξῃ πρώτους, ἐφόνευσεν αὐτούς. Πεισθέντες δὲ οἱ Βαβυλώνιοι ὅτι ἐξισώνει τοὺς λόγους μὲ τὰ ἔργα, ἐκ τῆς μεγάλης των χαρᾶς ἦσαν ἕτοιμοι νὰ κάμωσι πάντα κατὰ τὴν θέλησίν του. Οὗτος δέ, ἀφ' οὗ ἀφῆκε νὰ περάσωσιν αἱ συμπεφωνημέναι ἡμέραι, ἐκλέξας πάλιν στρατὸν ἐκ τῶν Βαβυλωνίων, ἐξήγαγεν αὐτοὺς καὶ ἐφόνευσε τοὺς δύο χιλιάδας τῶν στρατιωτῶν τοῦ Δαρείου. Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι, ἰδόντες καὶ τοῦτο τὸ ἔργον, πάντες εἶχον εἰς τὰ στόματά των τὸν Ζώπυρον ἐπαινοῦν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τες. Οὗτος δὲ, πάλιν ἀφήσας νὰ παρέλθωσιν αἱ συμπεφωνημέναι ἡμέραι, ἐξήγαγεν εἰς τὸ προειρημένον μέρος καὶ περικυκλώσας ἐφόνευσε τὰς τέσσαρας χιλιάδας. Ὁ Ζώπυρος ἦτο πλέον τὸ πᾶν μεταξὺ τῶν Βαβυλωνίων καὶ διωρίσθη καὶ στρατάρχης καὶ τειχοφύλαξ. Ὅτε δὲ ὁ Δαρεῖος κατὰ τὰ συμπεφωνημένα ἔκαμε προσβολὴν περὶ τὸ τεῖχος, τότε ὁ Ζώπυρος ἔδειξε πάντα αὐτοῦ τὸν δόλον, διότι οἱ μὲν Βαβυλώνιοι, ἀναβάντες εἰς τὸ τεῖχος, ἀπέκρουον τὴν στρατιὰν τοῦ Δαρείου, ἥτις προσέβαλεν αὐτοὺς, ὁ δὲ Ζώπυρος, ἀνοίξας τὰς καλουμένας Κισσίας καὶ Βηλίδας πύλας, εἰσήγαγε τοὺς Πέρσας ἐντὸς τοῦ τείχους. Ἐκ δὲ τῶν Βαβυλωνίων, ὅσοι μὲν εἶδον τὸ γινόμενον, οὗτοι ἔφυγον εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς τοῦ Βήλου, ὅσοι δὲ δὲν εἶδον, ἔμενον ἕκαστος εἰς τὴν θέσιν του, ἕως ὅτου ἔμαθον καὶ οὗτοι ὅτι εἶχον προδοθεί. Ἡ μὲν λοιπὸν Βαβυλὼν ἐκυριεύθη δευτέραν φοράν, ὁ δὲ Δαρεῖος, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσε τοὺς Βαβυλωνίους, τὸ μὲν τεῖχος αὐτῶν ἐκρήμνισε καὶ ἀπέσπασε πάσας τὰς πύλας (διότι πρότερον ὁ Κῦρος, κυριεύσας τὴν Βαβυλῶνα, οὐδέτερον τούτων ἔπραξε), τοὺς δὲ μάλιστα κορυφαίους ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἕως τρεῖς χιλιάδας ἀνεσκολόπισεν, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς Βαβυλωνίους ἀπέδωκε τὴν πόλιν, διὰ νὰ οἰκῶσιν αὐτήν.

Κατὰ δὲ τὴν κρίσιν τοῦ Δαρείου οὐδεὶς τῶν Περσῶν ὑπερέβη τὸν Ζώπυρον κατὰ τὰ μεγάλα ἔργα, οὔτε ἐκ τῶν ὕστερον γενομένων οὔτε ἐκ τῶν πρότερον, ἐκτὸς μόνου τοῦ Κύρου, διότι οὐδεὶς ἐκ τῶν Περσῶν ἔκρινεν ἑαυτὸν ἄξιον νὰ παραβληθῇ πρὸς τοῦτον. Λέγεται δὲ ὅτι παλλάκις ὁ Δαρεῖος ἐξέφρασε ταύτην τὴν γνώμην, ὅτι ἐπεθύμει μᾶλλον νὰ μὴ εἶχε πάθη ὁ Ζώπυρος τὸν ἀκρωτηριασμὸν, ἢ νὰ ἀπέκτα ἀκόμη εἴκοσι Βαβυλῶνας. Ἐτίμησε δὲ αὐτὸν μεγάλως, διότι καὶ δῶρα ἔδιδεν εἰς αὐτὸν κατ' ἔτος ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα οἱ Πέρσαι νομίζουσι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πολυτιμότατα, καὶ τὴν Βαβυλῶνα ἔδωκεν εἰς αὐτὸν νὰ κυβερνᾷ ἀφορολόγητος μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του καὶ ἄλλα πολλὰ ἔδωκεν εἰς αὐτόν.

60. Ἐκστρατεία τοῦ Δαρείου κατὰ τῶν Σκυθῶν.

Ἐν ᾧ ὁ Δαρεῖος ἡτοιμάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ καὶ κατὰ τῶν Σκυθῶν καὶ ἔστελλεν ἀγγέλους, διὰ νὰ διατάξωσιν ἄλλους μὲν νὰ ἑτοιμάσωσι πεζικὸν, ἄλλους δὲ νὰ δώσωσι πλοῖα καὶ ἄλλους νὰ κατασκευάσωσι γέφυραν ἐπὶ τοῦ θρακικοῦ Βοσπόρου, ὁ Ἀρτάβανος, ὁ υἱὸς τοῦ Ὑστάσπους, ὅστις ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Δαρείου, παρεκάλει αὐτὸν νὰ μὴ ἐπιχειρήσῃ ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Σκυθῶν, ἀναφέρων τὴν ἀπορίαν αὐτῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ πείσῃ αὐτὸν, ἂν καὶ συνεβούλευεν αὐτὸν ὀρθὰ, ἔπαυσεν ὁμιλῶν περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Ὁ δὲ Δαρεῖος, ἀφ' οὗ παρεσκευάσθησαν τὰ πάντα, ἐξεκίνησεν ἐκ τῶν Σούσων ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ.

Τότε Πέρσης τις, ὀνόματι Οἰόβαζος, ὅστις εἶχε τρία τέκνα, τὰ ὁποῖα ἦσαν πάντα ἐν τῷ στρατῷ, παρεκάλει τὸν Δαρεῖον νὰ μείνῃ εἰς αὐτὸν ἕν. Ὁ δὲ Δαρεῖος εἶπεν εἰς αὐτὸν, ὅτι, ἐπειδὴ εἶνε φίλος του καὶ ἐζήτησε μέτρια πράγματα, θὰ ἀφήσῃ πάντας τοὺς υἱούς του. Ὁ μὲν λοιπὸν Οἰόβαζος ἦτο περιχαρὴς, διότι ἤλπιζεν ὅτι οἱ υἱοί του θὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐκστρατείας, ὁ δὲ Δαρεῖος διέταξε τοὺς προϊσταμένους αὐτῶν ἀξιωματικοὺς νὰ θανατώσωσι πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ Οἰοβάζου. Καὶ οὗτοι μὲν, ἀφ' οὗ ἐσφάγησαν, ἀφέθησαν εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ὁ δὲ Δαρεῖος, ἀναχωρήσας ἐκ τῶν Σούσων, ἔφθασεν εἰς τὸν Βόσπορον τῆς Χαλκηδονίας, ὅπου ἦτο ἐζευγμένη ἡ γέφυρα. Ἐντεῦθεν δὲ, ἐπιβιβασθεὶς εἰς πλοῖον, ἔπλεε πρὸς τὰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κυανᾶς καλουμένας πέτρας ἢ κατὰ τοὺς Ἕλληνας Πλαγκτάς. Φθάσας δ' ἐκεῖ, ἐκάθισεν εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐθεώρει τὸν Πόντον, ὅστις ἦτο ἀξιοθέατος. Ἔπειτα ἐπεβιβάσθη πάλιν καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Βόσπορον, ὅπου ἦτο ἡ γέφυρα, τῆς ὁποίας ἀρχιτέκτων ἦτο ὁ Μανδροκλῆς, ὁ Σάμιος. Θεωρήσας δὲ καὶ τὸν Βόσπορον, διέταξε νὰ στήσωσιν ἐπ' αὐτοῦ στήλας ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ νὰ χαράξωσιν εἰς μὲν τὴν μίαν διὰ χαρακτήρων ἀσσυριανῶν, εἰς δὲ τὴν ἄλλην διὰ χαρακτήρων ἑλληνικῶν πάντα τὰ ἔθνη, ὅσα ὡδήγει. Ἐμετρήθησαν δὲ ἑπτακόσιοι χιλιάδες μετὰ τοῦ ἱππικοῦ ἐκτὸς τοῦ ναυτικοῦ· πλοῖα δὲ συνελέχθησαν ἑξακόσια.

Οἱ Βυζάντιοι, μετακομίσαντες ὕστερον τὰς στήλας ταύτας εἰς τὴν πόλιν των, μετεχειρίσθησαν αὐτὰς εἰς οἰκοδομὴν τοῦ βωμοῦ τῆς Ὀρθωσίας Ἀρτέμιδος, ἐκτὸς ἑνὸς λίθου, ὅστις ἀφέθη παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Διονύσου ἐν Βυζαντίῳ πλήρης Ἀσσυριανῶν γραμμάτων. Ὁ δὲ χῶρος τοῦ Βοσπόρου, τὸν ὁποῖον ὁ Δαρεῖος ἔξευξε διὰ γεφύρας, ὡς φρονῶ, κεῖται εἰς τὸ μέσον τοῦ Βυζαντίου καὶ τοῦ ναοῦ, ὅστις εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ στομίου τοῦ πορθμοῦ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Δαρεῖος, εὐχαριστηθεὶς τὰ μέγιστα διὰ τὴν γέφυραν, ἐδώρησεν εἰς τὸν Μανδροκλέα ἄφθονα δῶρα. Ἐκ τούτων δὲ πρῶτον ἐδαπάνησεν ὁ Μανδροκλῆς καὶ ἐζωγραφήθη ἡ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου γέφυρα, ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος καθήμενος ἐπὶ θρόνου καὶ τὸ στράτευμα διαβαῖνον. Ἀφιέρωσε δὲ τὴν εἰκόνα εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας, ἐπιγράψας ταῦτα «ὁ Μανδροκλῆς, ὅστις ἐγεφύρωσε τὸν ἰχθύων πλήρη Βόσπορον, ἀφιέρωσε τὸ μνημεῖον τοῦτο, ἑαυτὸν μὲν κοσμήσας μὲ στέφανον, τοὺς δὲ Σαμίους μὲ δόξαν, διότι ἐξετέλεσε κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως Δαρείου». Ὁ δὲ Δαρεῖος, ἀφ' οὗ ἔδωκε τὰ δῶρα εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν Μανδροκλέα, διέβη εἰς τὴν Εὐρώπην, παραγγείλας εἰς τοὺς Ἴωνας νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον μέχρι τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ, ὅταν δὲ φθάσωσιν εἰς τὸν Ἴστρον, νὰ γεφυρώσωσι τὸν ποταμὸν διὰ πλοίων καὶ νὰ περιμένωσιν αὐτὸν ἐκεῖ. Ὁ μὲν λοιπὸν ναυτικὸς στρατὸς, διεκπλεύσας τὰς Κυανᾶς πέτρας, ἔπλεε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν Ἴστρον, ἀναπλεύσας δὲ τὸν ποταμὸν δύο ἡμερῶν πλοῦν ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ φθάσας μέχρι τοῦ αὐχένος, ὅπου ὁ ποταμὸς σχίζεται εἰς στόματα, ἔζευξεν ἐκεῖ γέφυραν ἐκ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην.

Ὁ δὲ Δαρεῖος μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐπορεύετο διὰ τῆς Θράκης. Φθάσας δὲ εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Τεάρου ποταμοῦ, ἐστρατοπέδευσε τρεῖς ἡμέρας. Οἱ δὲ κάτοικοι τῶν περιχώρων λέγουσιν ὅτι ὁ Τέαρος εἶνε ὁ ἄριστος τῶν ποταμῶν καὶ πάσας τὰς ἄλλας ἀσθενείας θεραπεύει καὶ μάλιστα τὴν ψώραν τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ἵππων. Ἔχει 36 πηγὰς, αἵτινες ῥέουσιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ βράχου, καὶ ἄλλαι μὲν ἐξ αὐτῶν εἶνε ψυχραὶ, ἄλλαι δὲ θερμαί. Ἐκβάλλει δὲ εἰς τὸν Κοντάδεστον ποταμὸν, οὗτος δὲ εἰς τὸν Ἀγριάνην, ὁ δὲ Ἀγριάνης εἰς τὸν Ἕβρον καὶ ὁ Ἕβρος εἰς τὴν πλησίον τῆς πόλεως Αἶνου θάλασσαν.

Φθάσας λοιπὸν ὁ Δαρεῖος εἰς τὸν ποταμὸν τοῦτον, καθὼς ἐστρατοπέδευσεν, ἐξ εὐχαριστήσεως ἔστησε καὶ ἐνταῦθα στήλην, ἐγγράψας καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην «αἱ πηγαὶ τοῦ Τεάρου ποταμοῦ παρέχουσιν ἄριστον καὶ κάλλιστον ὕδωρ πάντων τῶν ποταμῶν καὶ εἰς αὐτὰς ἔρθασεν, ὁδηγῶν τὸν στρατὸν κατὰ τῶν Σκυθῶν, ἰὼν ἄριστος καὶ κάλλιστος πάντων τῶν ἀνθρώπων, ὁ Δαρεῖος, ὁ υἱὸς τοῦ Ὑστάσπους, βασιλεὺς τῶν Περσῶν καὶ πάσης τῆς ἠπείρου». Ἀναχωρήσας δ' ἐντεῦθεν ἔφθασεν ὁ Δαρεῖος εἰς ἄλλον ποταμὸν, ὀνομαζόμενον Ἀρτισκὸν, ὅστις ῥέει διὰ τῆς χώρας τῶν Ὀδρυσῶν. Ἐνταῦθα ὁ Δαρεῖος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔδειξεν εἰς τὸν στρατὸν τόπον τινὰ καὶ διέταξεν, ἕκαστος ἀνὴρ, καθὼς περνᾷ, νὰ θέτῃ εἰς τὸν δειχθέντα τόπον ἕνα λίθον. Καθὼς δὲ ὁ στρατὸς ἐξετέλεσε τὴν διαταγὴν ταύτην, ἀνεχώρησεν, ἀφήσας μεγάλους λόφους ἐκ τῶν λίθων τούτων.

61. Οἱ Γέται.

Πρὶν φθάσῃ ὁ Δαρεῖος εἰς τὸν Ἴστρον ποταμὸν, ὑπέταξε τοὺς Γέτας, οἵτινες νομίζουσιν ὅτι εἶνε ἀθάνατοι. Καὶ οἱ μὲν Θρᾷκες οἱ ἔχοντες τὴν Σαλμυδησὸν καὶ οἱ κατοικοῦντες ὑπεράνω τῶν πόλεων Ἀπολλωνίας καὶ Μεσημβρίας, οἵτινες καλοῦνται Σκυρμιάδαι καὶ Νιψαῖαι, ἀμαχητὶ παρεδόθησαν εἰς τὸν Δαρεῖον, οἱ Γέται ὅμως, φρενθέντες ἀνοήτως, εὐθὺς ὑπεδουλώθησαν, ἐν ᾧ ἦσαν ἀνδρειότατοι καὶ δικαιότατοι τῶν Θρᾳκῶν.

Νομίζουσι δὲ ὅτι εἶνε ἀθάνατοι ἕνεκα τῶν ἑξῆς. Πιστεύουσιν ὅτι δὲν ἀποθνήσκουσιν, ὁ δὲ ἀπερχόμενος τοῦ βίου μεταβαίνει πρὸς τὸν Ζάλμοξιν τὸν θεόν. Κατὰ πενταετίαν δὲ τὸν λαχόντα διὰ κλήρου ἐξ αὐτῶν ἀποπέμπουσι πρὸς τὸν Ζάλμοξιν ὡς ἄγγελον, παραγγέλλοντες εἰς αὐτὸν νὰ εἴπῃ ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἔχουσιν ἀνάγκην. Πέμπουσι δὲ αὐτὸν κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν τοποθετοῦνται, κρατοῦντες τρία ἀκόντια, ἄλλοι δὲ συλλαμβάνουσιν ἐκ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν τὸν ἀποστελλόμενον πρὸς τὸν Ζάλμοξιν καὶ, ἀφ' οὗ τινάξωσιν αὐτὸν, ῥίπτουσιν αὐτὸν ὑψηλὰ, ὥστε νὰ πέσῃ εἰς τὰς λόγχας. Ἐὰν μὲν λοιπὸν οὗτος ἀποθάνῃ διαπερασθεὶς, νομίζουσιν ὅτι ὁ θεὸς εἶνε εὐμενὴς πρὸς αὐτούς· ἐὰν δὲ δὲν ἀποθάνῃ, θεωροῦσιν αἴτιον αὐτὸν τὸν ἄγγελον, λέγοντες ὅτι εἶνε κακὸς ἄνθρωπος, καὶ πέμπουσιν ἄλλον, εἰς τὸν ὁποῖον παραγγέλλουσιν, ἐν ᾧ ἀκόμη ζῇ. Οἱ αὐτοὶ Θρᾷκες καὶ κατὰ τῆς βρον-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς καὶ ἀστραπῆς τοξεύουσιν ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀπειλοῦσι τὸν θεὸν, διότι νομίζουσιν ὅτι οὐδεὶς ἄλλος θεὸς ὑπάρχει εἰ μὴ ὁ ἰδικός των.

Καθὼς δὲ ἐγὼ ἔμαθον παρὰ τῶν Ἑλλήνων, τῶν κατοικούντων τὸν Ἑλλήσποντον καὶ τὸν Εὔξεινον Πόντον, ὁ Ζάλμοξις οὗτος ὡς ἄνθρωπος ἦτο δοῦλος ἐν Σάμῳ τοῦ Πυθαγόρου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Μνησάρχου. Ὅτε δὲ ἠλευθερώθη, εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην περιουσίαν, μετὰ τῆς ὁποίας ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Θρᾷκες ἔζων ἀθλίως καὶ ἀνοήτως, ὁ Ζάλμοξις οὗτος, συνοικειωθεὶς μὲ τὴν δίαιταν τῶν Ἰώνων καὶ μὲ ἤθη ἀβρότερα τῶν ἠθῶν τῶν Θρᾳκῶν, διότι συνανεστράφη μὲ Ἕλληνας καὶ μάλιστα μὲ τὸν Πυθαγόραν, ὅστις δὲν ἦτο ὁ ἀσθενέστατος τῶν Ἑλλήνων, κατεσκεύασεν ἀνδρῶνα. Ἐν τῷ ἀνδρῶνι ἐδέχετο τοὺς πρώτους ἐκ τῶν συμπολιτῶν καὶ, φιλεύων αὐτοὺς, ἐδίδασκεν ὅτι οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ συμπόται αὐτοῦ οὔτε οἱ ἐκ τούτων γεννώμενοι μέλλουσι νὰ ἀποθάνωσιν, ἀλλὰ θὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ὅπου θὰ ζῶσιν αἰωνίως καὶ θὰ ἔχωσι πάντα τὰ ἀγαθά. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἐποίει τὰ εἰρημένα καὶ ἔλεγε ταῦτα, κατεσκεύαζεν ὑπόγειον οἴκημα. Καθὼς δὲ τοῦτο ἐτελείωσεν, ἔγεινεν ἀφανὴς ἐκ τῶν Θρᾳκῶν, καταβὰς δὲ κάτω εἰς τὸ ὑπόγειον οἴκημα, ἔζη ἐκεῖ τρία ἔτη. Οἱ δὲ Θρᾷκες ἐπόθουν αὐτὸν καὶ ἐπένθουν ὡς ἀποθανόντα. Τὸ δὲ τέταρτον ἔτος ἐφάνη εἰς τοὺς Θρᾷκας καὶ οὕτως ἐπίστευσαν ὅσα ἔλεγεν ὁ Ζάλμοξις.

62. Διάβασις τοῦ Ἴστρου.

Ὅτε δὲ ὁ Δαρεῖος καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ στρατὸς ἔφθασεν εἰς τὸν Ἴστρον, ἀφ' οὗ πάντες διέβησαν αὐτὸν, ὁ Δαρεῖος διέταξε τοὺς Ἴωνας νὰ χαλάσωσι τὴν γέφυραν καὶ νὰ ἀκολουθή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σωσιν αὐτοὺς διὰ ξηρᾶς αὐτοὶ καὶ πάντες οἱ ἐν τοῖς πλοίοις ἄνδρες. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Ἴωνες ἔμελλον νὰ ἐκτελέσωσι τὰ προσταχθέντα, Κώης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἐρξάνδρου, στατηγὸς τῶν Μυτιληναίων, εἶπεν εἰς τὸν Δαρεῖον τὰ ἑξῆς «Βασιλεῦ, μέλλεις νὰ ἐκστρατεύσῃς εἰς χώραν, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὔτε ἀγροὺς καλλιεργημένους οὔτε πόλιν κατοικουμένην θὰ εὕρῃς. Ἄφες λοιπὸν τὴν γέφυραν ταύτην νὰ ἦνε ἐστημένη εἰς τὴν θέσιν της καὶ φύλακας αὐτῆς βάλε ἐκείνους, οἵτινες κατεσκεύασαν αὐτήν. Καὶ ἐὰν μὲν, εὑρόντες τοὺς Σκύθας, τελειώσωμεν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν, αὕτη θὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἡμῶν, ἐὰν δὲ δὲν δυνηθῶμεν νὰ εὕρωμεν αὐτοὺς, αὕτη θὰ χρησιμεύσῃ, διὰ νὰ ὑποχωρήσωμεν ἀσφαλῶς· διότι δὲν φοβοῦμαι, μή πως νικηθῶμεν ὑπὸ τῶν Σκυθῶν ἐν τῇ μάχῃ, ἀλλὰ περισσότερον μή πως δὲν δυνηθῶμεν νὰ εὕρωμεν αὐτοὺς καὶ πάθωμέν τι τυχαίως περιπλανώμενοι. Καὶ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι λέγω ταῦτα ἕνεκα ἐμαυτοῦ, διὰ νὰ μείνω ἐδῶ· ἐγὼ ὅμως, βασιλεῦ, φέρω εἰς τὸ μέσον γνώμην, τὴν ὁποίαν εὕρισκον ὠφελιμωτάτην εἰς ἐσὲ, ἐγὼ δὲ ὁ ἴδιος θά σε ἀκολουθήσω καὶ οὐδαμῶς ἤθελον μείνῃ ὀπίσω».

Πολὺ εὐχαριστήθη διὰ τὴν γνώμην ταύτην ὁ Δαρεῖος καὶ ἀπεκρίθη εἰς αὐτὸν οὕτως «ἀγαπητὲ Λέσβιε, ἐὰν σωθῶ καὶ ἔλθω ὀπίσω εἰς τὸν οἶκόν μου, νὰ παρουσιασθῇς ἐνώπιόν μου ἐξ ἄπαντος, διὰ νά σε ἀνταμείψω διὰ γενναίων ἔργων διὰ τὴν ὠφέλιμον συμβουλήν σου».

Μετὰ δὲ ταῦτα ἔδεσεν ἑξήκοντα κόμβους εἰς ἱμάντα καὶ καλέσας τοὺς βασιλεῖς τῶν Ἰώνων, εἶπεν εἰς αὐτοὺς τὰ ἑξῆς «ἄνδρες Ἴωνες, τὴν γνώμην, τὴν ὁποίαν ἐξέφρασα πρότερον περὶ τῆς γεφύρας, παραιτῶ· λάβετε ὅμως τοῦτον τὸν ἱμάντα καὶ πράξατε ταῦτα. Ὅταν με ἴδητε πορευόμενον κατὰ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σκυθῶν, ἀρχίσατε ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου καὶ λύετε καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἕνα κόμβον. Ἐὰν δὲ ἐντὸς τοῦ χρόνου τούτου δεν ἐπανέλθω, ἀλλὰ παρέλθωσι τόσαι ἡμέραι, ὅσοι εἶνε οἱ κόμβοι, ἀποπλεύσατε εἰς τὴν πατρίδα σας. Μέχρι τούτου ὅμως τοῦ χρόνου, ἐπειδὴ μετέβαλον γνώμην, φυλάττετε τὴν γέφυραν, καταβάλλοντες πᾶσαν προθυμίαν πρὸς σωτηρίαν καὶ φύλαξιν αὐτῆς. Ταῦτα δὲ ποιοῦντες, θέλετε μεγάλως μὲ εὐχαριστήσῃ». Οὕτω δὲ εἰπὼν ὁ Δαρεῖος, κατεπειγόντως ἐπορεύετο εἰς τὰ πρόσω.

Οἱ Σκύθαι, πεισθέντες, ὅτι δὲν ἦσαν ἱκανοὶ μόνοι νὰ νικήσωσι καὶ νὰ ἀποκρούσωσι τὸν στρατὸν τοῦ Δαρείου, ἔπεμψαν πρέσβεις εἰς τοὺς πλησιοχώρους λαούς, οἱ δὲ βασιλεῖς τούτων, συνελθόντες, ἐσκέπτοντο ἕνεκα τῆς ἐπιδρομῆς μεγάλου στρατοῦ. Οἱ ἀπεσταλμένοι λοιπὸν τῶν Σκυθῶν, φθάσαντες πρὸς τοὺς συνηθροισμένους βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν τούτων, ἔλεγον πρὸς αὐτούς, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ἀφ' οὗ ἔχει ὑποτάξῃ πάντα τὰ εὑρισκόμενα εἰς τὴν ἑτέραν ἤπειρον, ζεύξας γέφυραν ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, ἔχει διαβῆ εἰς ταύτην τὴν ἤπειρον, διαβὰς δὲ καὶ ὑποτάξας τοὺς Θρᾷκας, γεφυρώνει τὸν Ἴστρον ποταμὸν, θέλων νὰ ὑποτάξῃ καὶ αὐτὰ ἐδῶ τὰ μέρη πάντα. Ὑμεῖς λοιπὸν κατ' οὐδένα τρόπον μὴ καθίσητε ἀδιάφοροι καὶ ἀφήσητε ἡμᾶς νὰ καταστραφῶμεν, ἀλλὰ, συμφωνήσαντες, ἂς ἀντισταθῶμεν εἰς τὸν ἐπερχόμενον ἐχθρόν. Δὲν θὰ πράξητε λοιπὸν ταῦτα. Τότε, πιεζόμενοι, ἢ θὰ ἀφήσωμεν τὴν χώραν ἢ θὰ μείνωμεν καὶ θὰ κάμωμεν συνθήκην, διότι τί ἄλλο θὰ πάθωμεν, ἐὰν δὲν συναινεῖτε ὑμεῖς νὰ στείλητε βοήθειαν· εἰς ὑμᾶς ὅμως οὐδ' ὅλως θὰ ἦνε ἐλαφρότερον, διότι ὁ Πέρσης δὲν ἐπέρχεται ἐναντίον ἡμῶν καὶ ὄχι καὶ καθ' ὑμῶν, οὐδὲ θὰ ἀρκεσθῇ νὰ ὑποτάξῃ ἡμᾶς καὶ νὰ ἀφήσῃ ὑμᾶς. Θά σας φέρωμεν δὲ μεγάλην

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΥΤΙΛΗΝΗ, ὅπως εἶνε σήμερον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπόδειξιν τῶν λόγων ἡμῶν τούτων. Δῆλα δὴ, ἐὰν ὁ Πέρσης ἐξεστράτευεν ἐναντίον ἡμῶν μόνων, θέλων νὰ ἐκδικηθῇ ἡμᾶς διὰ τὴν προτέραν δουλείαν, ἔπρεπεν αὐτὸς, ἀφίνων ἐλεύθερα πάντα τὰ ἄλλα ἔθνη, νὰ πορευθῇ κατ' εὐθεῖαν κατὰ τῆς ἡμετέρας χώρας, καὶ ἤθελε μάλιστα δηλώσῃ εἰς πάντας ὅτι βαδίζει κατὰ τῶν Σκυθῶν μόνον καὶ οὐχὶ κατὰ τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ τώρα εὐθὺς, καθὼς διέβη ταύτην ἐδῶ τὴν ἤπειρον, πάντας, ὅσους εὑρίσκει ἐμπρός του, ὑποτάσσει. Καὶ τοὺς ἄλλους Θρᾷκας ἔχει ἤδη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του καὶ μάλιστα καὶ τοὺς Γέτας, οἵτινες εἶνε πλησιόχωροι ἡμῶν. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ Σκύθαι ἀνήγγειλαν ταῦτα, ἐλθόντες οἱ τῶν διαφόρων ἐθνῶν βασιλεῖς ἐσκέφθησαν καὶ αἱ γνῶμαι αὐτῶν διηρέθησαν. Καὶ ἄλλοι μὲν παρεδέχθησαν νὰ βοηθήσωσι τοὺς Σκύθας, οἱ δὲ ἐπίλοιποι ἀπεφάσισαν νὰ ἀναμείνωσι, φρονοῦντες ὅτι οἱ Πέρσαι ἔρχονται ν' ἀντεκδικηθῶσι μόνον τοὺς Σκύθας, οὐδ' ὅλως δὲ νὰ ἐπιτεθῶσι καὶ κατ' αὐτῶν, διότι οὐδεμία ὑπάρχει ἀφορμή.

Μαθόντες δὲ οἱ Σκύθαι τὴν ἀπάντησιν ταύτην, ἀπεφάσισαν μηδεμίαν μὲν νὰ συγκροτήσωσι φανερὰν μάχην, διότι οὗτοι δὲν προσῆλθον σύμμαχοι αὐτῶν, ἀλλὰ, διαιρεθέντες εἰς δύο μέρη, νὰ ἀναχωρήσωσι, καὶ τὰ μὲν φρέατα καὶ τὰς κρήνας, ὅσας εὕρωσιν, νὰ καταχώσωσι, τὰ δὲ χόρτα νὰ ἐξαφανίσωσιν ἐκ τῆς γῆς. Εἰς τὸ ἓν δὲ μέρος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὁ βασιλεὺς Σκώπασις, προσετέθησαν οἱ Σαυρομάται. Οὗτοι μὲν λοιπὸν διετάχθησαν νὰ ὑπάγωσιν κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν Τάναϊν ποταμὸν, βαδίζοντες βῆμα πρὸς βῆμα κατὰ μῆκος τῆς Μαιώτιδος λίμνης, ἐὰν ὁ Πέρσης διευθυνθῇ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος, ἐὰν ὅμως ὁ Πέρσης ἐπιστρέψῃ, νὰ ἐξορμήσωσι κατ' αὐτοῦ καὶ νά τον καταδιώξωσιν.

Τὸ δὲ ἄλλο σῶμα, ἀποτελούμενον ἐκ δύο μοιρῶν, αἵτινες συνῆλθησαν μετ' ἄλλων τινῶν συμμάχων, διετάχθη νὰ ἦνε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μιᾶς ἡμέρας δρόμον πρὸ τῶν Περσῶν καὶ νὰ ὑποχωρῇ, ὅπως εἶχεν ἀποφασισθεὶ ἐν τῷ συμβουλίῳ των. Πρῶτον δῆλ. νὰ ἀποσυρθῇ πρὸς τοὺς γείνονας λαοὺς, οἵτινες ἠρνήθησαν τὴν συμμαχίαν των, διὰ νὰ περιπλέξῃ καὶ τούτους εἰς τὸν πόλεμον, ἐὰν δὲ οὗτοι δὲν ἤθελον ἑκουσίως νὰ ἀναμιχθῶσιν εἰς τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον, θὰ ὑποχρεωθῶσιν ὅμως νὰ πράξωσι τοῦτο ἀκουσίως· μετὰ δὲ τοῦτο νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν χώραν των καὶ τότε νὰ προσβάλωσιν αὐτοὺς, ἐὰν εὕρωσιν αὐτὸ καλὸν ἐν συμβουλίῳ.

ΟΒ'. Πῶς διεξήχθη ὁ πόλεμος μεταξὺ Σκυθῶν καὶ Περσῶν.

Ἀφ' οὗ οἱ Σκύθαι ἀπεφάσισαν ταῦτα, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τῆς στρατιᾶς τοῦ Δαρείου, ἀποστείλαντες προδρόμους τοὺς ἀρίστους τῶν ἱππέων, τὰς δὲ ἁμάξας, ἐντὸς τῶν ὁποίων διητῶντο τὰ τέκνα καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, πᾶσαι καὶ τὰ ζῷα, ἐκτὸς τῶν ἀναγκαιούντων πρὸς τροφὴν αὐτῶν, τὰ ὁποῖα μόνα ἐκράτησαν ἐκεῖ, συγχρόνως μετὰ τῶν ἁμαξῶν ἔστειλαν ἐμπρὸς, παραγγείλαντες νὰ προχωρῶσι πάντοτε πρὸς βορρᾶν. Οἱ δὲ πρόδρομοι αὐτῶν, καθὼς εὗρον τοὺς Πέρσας ἀπέχοντας τριῶν ἡμερῶν δρόμον ἀπὸ τοῦ Ἴστρου, ἐστρατοπέδευσαν πρὸ αὐτῶν εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ἡμέρας ἀπ' αὐτῶν, καταστρέφοντες τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα. Οἱ δὲ Πέρσαι, καθὼς εἶδον τὸ ἱππικὸν τῶν Σκυθῶν, ἠκολούθουν αὐτοὺς πάντοτε βῆμα πρὸς βῆμα καὶ ἔπειτα κατεδίωκον αὐτὸ, διότι διευθύνθησαν πρὸς τὸ ἓν σῶμα τῶν Σκυθῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς τὸν Τάναϊν ποταμόν. Ἀφ' οὗ δὲ διέβησαν τοῦτον οἱ Σκύθαι, διέβησαν κατόπιν καὶ οἱ Πέρσαι καὶ κατεδίωκον αὐτοὺς, ἕως οὗ, διελθόντες τὴν χώραν τῶν Σαυροματῶν, ἔφθασαν εἰς τὴν χώραν τῶν Βουδίνων. Ἐφ'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅσον μὲν λοιπὸν χρόνον οἱ Πέρσαι ἐπορεύοντο διὰ τῆς χώρας τῶν Σκυθῶν καὶ τῶν Σαυροματῶν, οὐδὲν εἶχον νὰ καταστρέψωσι, διότι ἡ χώρα εἶνε χέρσος· ἀφ' οὗ ὅμως εἰσέβαλον εἰς τὴν χώραν τῶν Βουδίνων, τότε ἀπήντησαν τὸ ξύλινον τεῖχος, τὸ ὁποῖον οἱ Βουδῖνοι εἶχον ἀφήσει, καὶ, ἀφ' οὗ ἐκένωσαν αὐτὸ πάντων, ἐπυρπόλησαν αὐτό. Ἠκολούθουν δὲ αὐτοὺς πάντοτε ἐμπρὸς βῆμα πρὸς βῆμα, ἕως ὅτου, διελθόντες καὶ ταύτην τὴν χώραν, ἔφθασαν εἰς τὴν ἔρημον. Ἡ δὲ ἔρημος αὕτη ὑπ' οὐδενὸς ἀνθρώπου κατοικεῖται, κεῖται δὲ ὑπεράνω τῆς χώρας τῶν Βουδίνων καὶ ἔχει ἔκτασιν ἑπτὰ ἡμερῶν. Ὑπεράνω ταύτης τῆς ἐρήμου κατοικοῦσιν οἱ Θυσσαγέται, ἐξ ὧν πηγάζουσι τέσσαρες μεγάλοι ποταμοί, ἐκβάλλοντες εἰς τὴν Μαιώτιδα λίμνην.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν ὁ Δαρεῖος ἔφθασεν εἰς τὴν ἔρημον, ἔπαυσε τὸν δρόμον καὶ ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ὁάρου ποταμοῦ, κατεσκεύασε δὲ ἐκεῖ ὀκτὼ τείχη μεγάλα, ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων ἑξήκοντα περίπου στάδια. Ἐν ᾧ δὲ οὗτος εἰς ταῦτα κατεγίνετο, οἱ διωκόμενοι Σκύθαι, περιελθόντες τὰ πρὸς βορρᾶν μέρη, ἐπέστρεφον εἰς τὴν Σκυθικήν. Ἀφ' οὗ δὲ οὗτοι ἦσαν ὅλως δι' ὅλου ἀφανεῖς καὶ δὲν ἐφαίνοντο πλέον εἰς αὐτούς, ὁ Δαρεῖος τὰ μὲν τείχη ἀφῆκεν ἡμιτελῆ, αὐτὸς δὲ ἐπιστρέψας, ἐπορεύετο πρὸς δυσμάς, νομίζων ὅτι πάντες οὗτοι εἶνε Σκύθαι καὶ ὅτι φεύγουσι πρὸς δυσμάς.

Προχωρῶν δὲ μετὰ μεγίστης ταχύτητος, καθὼς ἔφθασεν εἰς τὴν Σκυθικὴν γῆν, ἀπήντησε πάλιν καὶ τὰς δύο μοίρας τῶν Σκυθῶν καὶ ἐδίωκεν αὐτούς, οἵτινες πάντοτε ἐβάδιζον ἐμπρὸς μιᾶς ἡμέρας δρόμον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Δαρεῖος οὐδὲ στιγμὴν ἔπαυσε νὰ καταδιώκῃ τοὺς Σκύθας, οἱ Σκύθαι κατὰ τὰ προαποφασισθέντα ὑπεχώρουν εἰς τὴν χώραν ἐκείνων, οἵτινες ἠρνήθησαν νὰ δώσωσιν αὐτοῖς βοήθειαν, καὶ κατὰ πρῶτον εἰς τὴν γῆν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν Μελαγχλαίνων. Καθὼς δὲ οἱ Σκύθαι καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Πέρσαι εἰσέβαλον, ἔφερον τούτους ἄνω κάτω· ἔπειτα ὠδήγουν τὸν ἐχθρὸν οἱ Σκύθαι εἰς τοὺς τόπους τῶν 'Ανδροφάγων· ἀφ' οὗ δὲ ἔφερον καὶ τούτους ἄνω κάτω, ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν Κουρίδα· ἀφ' οὗ δὲ καὶ οὗτοι ἔγειναν ἄνω κάτω, ὑπεχώρησαν καὶ ὑπῆγον εἰς τοὺς 'Αγαθύρσους. Οἱ δὲ 'Αγάθυρσοι, βλέποντες τοὺς γείτονάς των φεύγοντας ἕνεκα τῶν Σκυθῶν καὶ ἄνω κάτω εὑρισκομένους, πρὶν οἱ Σκύθαι εἰσβάλωσιν εἰς τὴν χώραν των, ἔπεμψαν κήρυκα καὶ ἀπηγόρευσαν εἰς τοὺς Σκύθας νὰ πατήσωσι τὰ ὅριά των· προέλεγον δὲ εἰς αὐτοὺς, ὅτι, ἐὰν ἀποπειραθῶσι νὰ εἰσβάλωσι, θὰ πολεμήσωσι πρὸς αὐτοὺς πρῶτον. Εὐθὺς δὲ μετέβησαν ἔνοπλοι εἰς τὰ σύνορά των, κατὰ νοῦν ἔχοντες νὰ ἀποκρούσωσι τοὺς ἐπερχομένους. Οἱ δὲ Μελάγχλαινοι καὶ οἱ 'Ανδροφάγοι καὶ οἱ Νευροὶ, ὅτε μετὰ τῶν Σκυθῶν εἰσέβαλον οἱ Πέρσαι εἰς τὴν χώραν των, οὐδεμίαν ἀντέταξαν ἄμυναν καὶ, λησμονήσαντες τὰς ἀπειλάς των, ἔφευγον πάντοτε ἐν ἀταξίᾳ πρὸς βορρᾶν εἰς τὴν ἔρημον. Οἱ δὲ Σκύθαι δὲν εἰσέβαλον πλέον εἰς τοὺς 'Αγαθύρσους, οἵτινες εἶχον ἀπαγορεύσῃ τοῦτο, ἐκ δὲ τῆς χώρας τῶν Νευρῶν ὡδήγησαν τοὺς Πέρσας εἰς τὴν ἑαυτῶν χώραν. 'Επειδὴ δὲ ὁ τρόπος οὗτος τῆς φυγῆς διήρκεσε πολὺν χρόνον καὶ δὲν ἔπαυεν, ὁ Δαρεῖος, πέμψας ἱππέα πρὸς 'Ιδάνθυρσον, τὸν βασιλέα τῶν Σκυθῶν, εἶπε πρὸς αὐτὸν τὰ ἑξῆς «Παράδοξε ἄνθρωπε, τί φεύγεις πάντοτε, ἐν ᾧ εἰς τὴν ἐξουσίαν σου εἶνε νὰ πράξῃς ἓν τῶν δύο τούτων. 'Εὰν μὲν δὴλ. νομίζεις ὅτι εἶσαι ἱκανὸς νὰ ἀντικρούσῃς τὰς δυνάμεις μου, τότε στάσου, παῦσε τὰς περιπλανήσεις καὶ πολέμησε, ἐὰν δὲ ἀναγνωρίζεις ὅτι εἶσαι κατώτερος, καὶ τότε παῦσε νὰ τρέχῃς τοιουτοτρόπως, φέρε πρὸς τὸν κύριόν σου γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἐλθὲ νὰ ὁμιλήσῃς μετ' αὐτοῦ».

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πρὸς ταῦτα ὁ βασιλεὺς τῶν Σκυθῶν Ἰδάνθυρσος ἀπήντησε τὰ ἑξῆς «Τοιοῦτος εἶνε ὁ χαρακτήρ μου, ὦ Πέρσαι· ἐγὼ οὐδένα ἄνθρωπον ἕως τώρα ἔφυγον, φοβηθεὶς αὐτὸν, οὔτε πρότερον οὔτε τώρα φεύγω σε, οὐδὲ ἔπραξα τώρα ἔκτακτόν τι, εἰ μὴ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συνειθίζω νὰ κάμνω καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης. Διὰ τί δὲ εὐθὺς δὲν μάχομαι μὲ ἐσὲ, ἐγὼ καὶ τοῦτο θά σοι εἴπω. Ἡμεῖς οὔτε πόλεις ἔχομεν οὔτε γῆν πεφυτευμένην, διὰ νὰ φοβηθῶμεν, μή πως κυριευθῇ ἢ λεηλατηθῇ καὶ ταχύτερον συγκροτήσωμεν μάχην μὲ ὑμᾶς. Ἐὰν δὲ εἶνε ἀνάγκη ἐξ ἄπαντος νὰ φθάσωμεν ταχέως εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον, ἔχομεν τοὺς τάφους τῶν πατέρων ἡμῶν. Τούτους ἀφ' οὗ ἀνεύρητε, προσπαθήσατε νὰ καταστρέψητε καὶ θέλετε μάθει τότε, ἐὰν κάμωμεν μάχην περὶ τῶν τάφων μὲ ὑμᾶς ἢ οὐχί. Πρότερον ὅμως, ἐὰν ὁ ὀρθὸς λόγος δὲν πείθει ἡμᾶς, δὲν θὰ συμπλακῶμεν μὲ ἐσὲ. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς μάχης. Κυρίους μου δὲ ἐγὼ νομίζω μόνον ὅτι εἶνε ὁ Ζεὺς ὁ πρόγονός μου καὶ ἡ Ἑστία ἡ βασίλισσα τῶν Σκυθῶν. Εἰς ἐσὲ δὲ ἀντὶ νὰ στείλω δῶρα γῆν καὶ ὕδωρ, θά σοι στείλω δῶρα τοιαῦτα, ὁποῖα ἁρμόζουσιν εἰς ἐσέ. Ἀντὶ δὲ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον εἶπας, ὅτι εἶσαι κύριός μου, σοὶ λέγω συμφορὰ νά σου ἔλθῃ». Ὁ μὲν λοιπὸν κῆρυξ ἀνεχώρησε, διὰ νὰ ἀναγγείλῃ ταῦτα εἰς τὸν Δαρεῖον, οἱ δὲ βασιλεῖς τῶν Σκυθῶν, ἀκούσαντες τὸ ὄνομα τῆς δουλείας, ἔγειναν πλήρεις ὀργῆς. Τότε δὲ τὴν μὲν μοῖραν τοῦ στρατεύματος, ἥτις ἐτάχθη μετὰ τῶν Σαυροματῶν καὶ τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Σκώπασις, ἔπεμψαν πρὸς τοὺς Ἴωνας, οἵτινες ἐφρούρουν τὴν ἐπὶ τοῦ Ἴστρου γέφυραν, διὰ νὰ συνδιαλεχθῶσι πρὸς αὐτοὺς, οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι ἀπεφάσισαν νὰ μὴ περιπλανῶσι πλέον τοὺς Πέρσας, ἀλλὰ νὰ ἐπιτίθενται κατ' αὐτῶν πάντοτε, καθ' ἣν ὥραν τρώγουσι. Παραφυλάττοντες λοιπὸν τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἐκά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θηντο νὰ φάγωσιν οἱ στρατιῶται τοῦ Δαρείου, ἐξετέλουν τὰ ἀποφασισθέντα. Τὸ μὲν λοιπὸν ἱππικὸν τῶν Σκυθῶν πάντοτε ἔτρεπεν εἰς φυγὴν τὸ ἱππικὸν τῶν Περσῶν, τοῦτο ὅμως, φεῦγον, ἔπιπτεν ἐντὸς τοῦ πεζικοῦ, τὸ δὲ πεζικὸν ἤρχετο εἰς ἐπικουρίαν. Οἱ δὲ Σκύθαι, ἀφ' οὗ ἔρριπτον τὸ ἱππικὸν ἐντὸς τοῦ πεζικοῦ ἐπέστρεφον, φοβούμενοι τὸ πεζικόν. Ἔκαμον δὲ καὶ τὴν νύκτα, παραπλησίας προσβολὰς οἱ Σκύθαι. Θὰ εἴπω δὲ περί τινος τὰ μέγιστα θαυμαστοῦ πράγματος, τὸ ὁποῖον εἰς μὲν τοὺς Πέρσας ἦτο βοηθητικόν, εἰς δὲ τοὺς Σκύθας ἐναντίον, ὁσάκις ἐπετίθεντο κατὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Δαρείου. Τοῦτο δ' εἶνε ἡ φωνὴ τῶν ὄνων καὶ ἡ μορφὴ τῶν ἡμιόνων. Διότι ἡ Σκυθικὴ γῆ οὔτε ὄνους φέρει οὔτε ἡμιόνους διὰ τὰ ψύχη. Οἱ ὄνοι λοιπόν, ὀγκανίζοντες καὶ λακτίζοντες, ἔφερον εἰς ἀταξίαν τὸ ἱππικὸν τῶν Σκυθῶν, πολλάκις δὲ, ἐν ᾧ ὥρμα τοῦτο κατὰ τῶν Περσῶν, οἱ ἵπποι καθὼς ἤκουον τὴν φωνὴν τῶν ὄνων, ἐταράσσοντο, ἔστρεφον ὀπίσω καὶ ἐξεπλήττοντο πολὺ, ἀνορθώνοντες τὰ ὦτά των, διότι οὔτε ἤκουσαν ποτε πρότερον τοιαύτην φωνὴν οὔτε εἶδον τὴν μορφὴν αὐτῶν. Ἀλλὰ τοῦτο ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὴν ἔκβασιν τοῦ πολέμου.

Οἱ δὲ Σκύθαι, καθὼς εἶδον ὅτι οἱ Πέρσαι ἦσαν ἀνήσυχοι, ἐποίουν τὰ ἑπόμενα, διὰ νὰ παραμείνωσιν οἱ Πέρσαι περισσότερον χρόνον ἐν τῇ Σκυθικῇ γῇ καὶ παραμένοντες νὰ καταστενοχωρηθῶσι, στερούμενοι τῶν πάντων, ἀφῆκαν ποίμνια ἰδικά των μετὰ τῶν ποιμένων, αὐτοὶ δὲ ἀπεσύροντο εἰς ἄλλον τόπον· οἱ δὲ Πέρσαι, ἀφ' οὗ ἤθελον ἐπιτεθῆ, ἐλάμβανον τὰ πρόβατα καὶ ἐπήροντο διὰ τὸ κατόρθωμά των.

Τοιοῦτο δὲ πολλάκις ἐγίνετο καὶ τέλος ὁ Δαρεῖος ἦτο ἐν στενοχωρίᾳ, καὶ οἱ βασιλεῖς τῶν Σκυθῶν, ἐννοήσαντες τοῦτο, ἔπεμψαν κήρυκα, φέροντα δῶρα εἰς τὸν Δαρεῖον, πτηνὸν καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μῦν καὶ βάτραχον καὶ 5 βέλη. Οἱ Πέρσαι ἠρώτησαν τὸν φέροντα τὸ νόημα τῶν διδομένων. Ἐκεῖνος δὲ εἶπεν, ὅτι οὐδὲν ἄλλο παρήγγειλαν εἰς αὐτὸν, εἰ μὴ νὰ δώσῃ αὐτὸ καὶ εὐθὺς νὰ ἀναχωρήσῃ, ἔλεγε δὲ «αὐτοὶ οἱ Πέρσαι, ἐὰν εἶνε σοφοὶ, νὰ ἐννοήσωσι τί θέλουσι νὰ εἴπωσι τὰ δῶρα».

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Πέρσαι συνεσκέπτοντο. Ἡ μὲν λοιπὸν γνώμη τοῦ Δαρείου ἦτο ὅτι οἱ Σκύθαι παραδίδουσιν εἰς αὐτὸν ἑαυτοὺς καὶ γῆν καὶ ὕδωρ, συμπεραίνων ἐκ τούτου, ὅτι ὁ μὲν μῦς γίνεται ἐν τῇ γῇ, τρώγων τὸν αὐτὸν καρπὸν μὲ τὸν ἄνθρωπον, ὁ δὲ βάτραχος ἐν τῷ ὕδατι, τὸ δὲ πτηνὸν ὁμοιάζει τὰ μέγιστα πρὸς ἵππον, τὰ δὲ βέλη δηλοῦσιν ὅτι παραδίδουσι τὴν δύναμιν ἑαυτῶν. Ἐναντία εἰς τὴν γνώμην ταύτην ἦτο ἡ γνώμη τοῦ Γωβρύου, ἑνὸς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν, οἵτινες καθήρεσαν τὸν μάγον, ὅστις συνεπέρανε ὅτι τὰ δῶρα λέγουσιν «ἐὰν, Πέρσαι, δὲν γείνητε πτηνὰ καὶ πετάξητε εἰς τὸν οὐρανὸν, ἢ μῦς καὶ κρυβῆτε ὑπὸ τὴν γῆν, ἢ βάτραχοι καὶ εἰσπηδήσητε εἰς τὰς λίμνας, δὲν θὰ ἐπιστρέψητε ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα σας, ἀλλὰ θὰ κτυπηθῆτε ὑπὸ τούτων τῶν βελῶν».

64. Διαπραγματεύσεις τῶν Σκυθῶν μετὰ τῶν φρουρούντων τὴν γέφυραν.

Οἱ μὲν Πέρσαι λοιπὸν τοιουτοτρόπως ἠρμήνευσαν τὰ δῶρα, ἡ δὲ μία μοῖρα τῶν Σκυθῶν, ἥτις ἐτάχθη πρότερον μὲν νὰ φρουρῇ παρὰ τὴν Μαιώτιδα λίμνην, τότε δὲ διετάχθη νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν Ἴστρον καὶ νὰ διαπραγματευθῇ πρὸς τοὺς Ἴωνας, καθὼς ἔφθασεν εἰς τὴν γέφυραν, εἶπε τὰ ἑξῆς «Ἄνδρες Ἴωνες, ἤλθομεν φέροντες εἰς ὑμᾶς τὴν ἐλευθερίαν, ἐὰν βεβαίως θέλετε νὰ μας ἀκούσητε. Μανθάνομεν δῆλα δή, ὅτι ὁ Δαρεῖος παρήγγειλεν εἰς ὑμᾶς νὰ φρουρήσητε τὴν γέφυραν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἑξήκοντα μόνον ἡμέρας καὶ, ἐὰν αὐτὸς δὲν ἔλθῃ ἐντὸς τοῦ χρόνου τούτου, νὰ ἀναχωρήσητε εἰς τὴν πατρίδα σας. Τώρα λοιπόν, ἂν κάμητε τὸ ἐξῆς, θὰ ἦσθε ἐκτὸς κατηγορίας ἀπέναντι ἐκείνου καὶ ἐκτὸς κατηγορίας ἀπέναντι ἡμῶν, μείνατε τὰς ὡρισμένας ἡμέρας καὶ ἔπειτα ἀναχωρήσατε.»

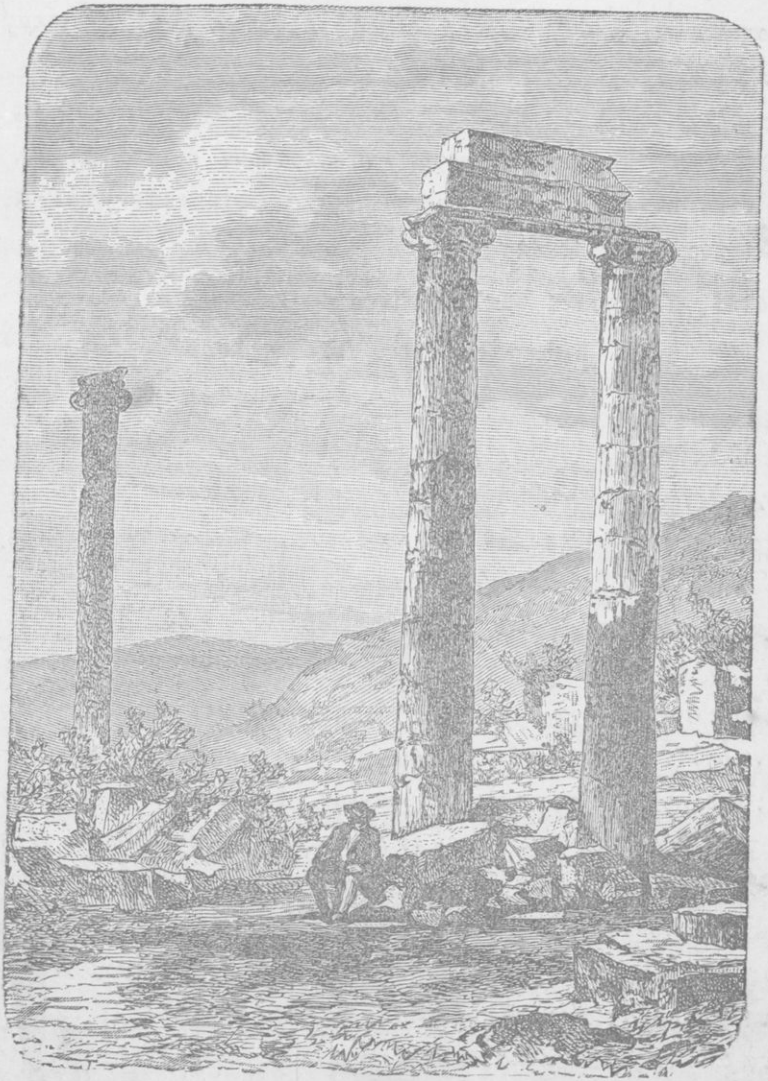
Οἱ μὲν λοιπὸν Ἴωνες ὑπεσχέθησαν νὰ κάμωσι ταῦτα, οὗτοι δὲ ἐπέστρεψαν μετὰ μεγίστης ταχύτητος. Οἱ δὲ ὀπίσω μείναντες Σκύθαι, ἀφ' οὗ ὑπῆγον τὰ δῶρα εἰς τὸν Δαρεῖον, παρετάχθησαν μὲ πεζικὸν καὶ ἱππικὸν κατὰ τῶν Περσῶν ὡς εἰς μάχην. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Σκύθαι ἦσαν παρατεταγμένοι, λαγός τις ἔτρεξε ὁρμαίως εἰς τὸ μέσον. Ἕκαστος δὲ, καθὼς ἔβλεπεν τοῦτον τὸν λαγὸν, κατεδίωκεν αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Σκύθαι ἐθορύβουν καὶ ἐφώναζον, ἠρώτησεν ὁ Δαρεῖος τὴν αἰτίαν τοῦ θορύβου τῶν ἀντιπάλων, μαθὼν δὲ ὅτι διώκουσι τὸν λαγὸν, εἶπε πρὸς ἐκείνους, πρὸς τοὺς ὁποίους συνήθως συνδιελέγετο «Οἱ ἄνδρες οὗτοι πολὺ καταφρονοῦσιν ἡμᾶς καὶ βλέπω τώρα ὅτι ὁ Γωβρύας ὀρθῶς εἶπε περὶ τῶν Σκυθικῶν δώρων. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος φρονῶ τώρα πλέον ὅτι οὕτως ἔχουσι τὰ πράγματα, εἶνε ἀνάγκη νὰ σκεφθῶμεν καλῶς πῶς θὰ ἐπιστρέψωμεν ἀσφαλῶς ὀπίσω». Πρὸς ταῦτα εἶπεν ὁ Γωβρύας «ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ μετρίως μὲν καὶ ἐκ ῥήμης ἤξευρον ὅτι εἶνε ἄποροι οἱ ἄνδρες οὗτοι, ἀφ' οὗ ὅμως ἦλθον, περισσότερον κατενόησα τοῦτο, διότι βλέπω αὐτοὺς ὅτι ἐμπαίζουσιν ἡμᾶς. Τώρα λοιπὸν φρονῶ, εὐθὺς καθὼς ἐπέλθῃ νὺξ, ἀφ' οὗ ἀνάψωμεν τὰς πυρὰς, ὡς καὶ ἄλλοτε συνειθίζομεν νὰ κάμνωμεν, νὰ ἐξαπατήσωμεν ἐκ τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀσθενεστάτους εἰς τὰς ταλαιπωρίας, νὰ δέσωμεν τοὺς ὄνους πάντας καὶ νὰ ἀναχωρήσωμεν, πρὶν οἱ Σκύθαι διευθυνθῶσι καὶ εἰς τὸν Ἴστρον, διὰ νὰ λύσωσι τὴν γέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φυραν ἢ καὶ οἱ Ἴωνες ἀποφασίσωσί τι, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ καταστρέψῃ ἡμᾶς». Ὁ μὲν Γωβρύας ταῦτα συνεβούλευε, μετὰ δὲ τοῦτο ἔγεινε νὺξ καὶ ὁ Δαρεῖος τῷ ὄντι ἐξετέλει τὴν γνώμην ταύτην· τοὺς μὲν ἐξησθενημένους ἐκ τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐκείνους, περὶ τῶν ὁποίων, ἐὰν ἐχάνοντο, ἐλάχιστος λόγος θὰ ἐγίνετο, καὶ τοὺς ὄνους πάντας, ἀφ' οὗ ἔδεσεν, ἀφῆκεν αὐτοῦ εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἀφῆκε δὲ τοὺς ὄνους μετὰ τῶν ἀσθενῶν τοῦ στρατεύματος, διὰ νὰ φωνάζωσιν, τοὺς δὲ ἄνδρας ἕνεκα μὲν ἀδυναμίας, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν πρόφασιν ταύτην, ὅτι αὐτὸς μὲν μὲ τὸ κέντρον τοῦ στρατοῦ μέλλει νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Σκυθῶν, αὐτοὶ δὲ νὰ φυλάττωσι κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον τὸ στρατόπεδον.

Ὁ Δαρεῖος, εἰπὼν ταῦτα εἰς τοὺς ὑπολειπομένους καὶ διατάξας νὰ ἀνάψωσι πυρὰς, διευθύνετο κατεπειγόντως εἰς τὸν Ἴστρον. Οἱ δὲ ὄνοι, μόνοι μείναντες ἐφώναζον περισσότερον, οἱ δὲ Σκύθαι, ἀκούσαντες τοὺς ὄνους εἶχον ἀκράδαντον βεβαιότητα, ὅτι οἱ Πέρσαι ἦσαν εἰς τὸν τόπον των. Καθὼς ὅμως ἐξημέρωσεν, ἐννοήσαντες οἱ ἀφεθέντες, ὅτι προεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Δαρείου, προέτειναν τὰς χεῖράς των εἰς τοὺς Σκύθας καὶ ἔλεγον τὰ πρέποντα. Καθὼς δὲ ἤκουσαν ταῦτα οἱ Σκύθαι, τάχιστα συνηθροίσθησαν καὶ αἱ δύο μοῖραι αὐτῶν καὶ, ἡ μετὰ τῶν Σαυροματῶν καὶ οἱ Βουδῖνοι καὶ οἱ Γελωνοὶ καὶ κατεδίωκον τοὺς Πέρσας κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν Ἴστρον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ στρατοῦ ἦτο πεζικὸν καὶ δὲν ἤξευρε τὰς συντομωτέρας ὁδοὺς, οἱ δὲ Σκύθαι ἱππεῖς ἐγνώριζον τὰς συντόμους ὁδοὺς, δὲν κατώρθωσαν τὰ δύο στρατεύματα νὰ συναντήσωσιν ἄλληλα, ἀλλ' οἱ Σκύθαι ἔφθασαν εἰς τὴν γέφυραν πολὺ πρότερον τῶν Περσῶν. Μαθόντες δὲ, ὅτι οἱ Πέρσαι δὲν ἔφθασαν ἀκόμη, ἔλεγον πρὸς τοὺς Ἴωνας, οἵτινες ἦσαν ἐντὸς τῶν πλοίων «Ἄνδρες Ἴωνες, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν, τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Μιλήτῳ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁποῖον σᾶς προσδιώρισαν, παρῆλθε καὶ δὲν εἶνε δίκαιον ἔργον νὰ παραμένητε ἀκόμη. Ἀλλ' ἐπειδὴ πρότερον ἐμένετε ἕνεκα φόβου, τώρα λύσατε τὴν γέφυραν καὶ ἀναχωρήσατε τάχιστα χαίροντες ἐλεύθεροι, χρεωστοῦντες χάριν εἰς τοὺς θεοὺς καὶ εἰς τοὺς Σκύθας. Ἐκεῖνον δέ, ὅστις ἦτο πρότερον δεσπότης σας, ἡμεῖς θέλομεν φέρει εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε κατὰ μηδενὸς λαοῦ νὰ ἦνε πλέον εἰς κατάστασιν νὰ ἐκστρατεύσῃ».

63. Γνώμαι Μιλτιάδου τοῦ Ἀθηναίου καὶ Ἱστιαίου τοῦ Μιλησίου.

Οἱ Ἴωνες συνεσκέπτοντο νὰ ἀπαντήσωσι πρὸς ταῦτα καὶ ὁ μὲν Μιλτιάδης ὁ Ἀθηναῖος, στρατηγὸς καὶ τύραννος τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ χερσονησιτῶν, ἐγνωμάτευσε νὰ παραδεχθῶσι τὴν πρότασιν τῶν Σκυθῶν καὶ νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν Ἰωνίαν, ὁ δὲ Ἱστιαῖος ὁ Μιλήσιος, τὰ ἐναντία φρονῶν, εἶπεν ὅτι ἕκαστος αὐτῶν εἶνε τώρα τύραννος πόλεώς τινος ἕνεκα τοῦ Δαρείου, ἐὰν δὲ ἡ δύναμις τοῦ Δαρείου καταλυθῇ, οὔτε αὐτὸς πλέον θὰ δύναται νὰ ἄρχῃ τῶν Μιλησίων, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς ἄλλων· διότι ἑκάστη τῶν πόλεων θὰ προτιμήσῃ νὰ δημοκρατῆται μᾶλλον παρὰ νὰ ἔχῃ τύραννον. Πάντες τότε ἔκλιναν πρὸς ταύτην τὴν γνώμην, ἐν ᾧ πρότερον παρεδέχθησαν τὴν τοῦ Μιλτιάδου. Ἦσαν δὲ οὗτοι τύραννοι διαφόρων πόλεων τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Ἰωνίας, τοὺς ὁποίους ἐτίμα ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν. Οὗτοι λοιπόν, ἀφ' οὗ προετίμησαν τὴν γνώμην τοῦ Ἱστιαίου, ἀπεφάσισαν νὰ προσθέσωσιν εἰς ταύτην καὶ τὰ ἀκόλουθα ἔργα καὶ τοὺς ἑπομένους λόγους, τῆς μὲν γεφύρας δῆλ. νὰ λύσωσι τὸ πρὸς τοὺς Σκύθας μέρος καὶ νὰ λύσωσι τόσον, ὅσον βολὴ τόξου φθάνει, διὰ νὰ φανῶσιν ὅτι καὶ κάμνουσί τι, ἐν ᾧ οὐδὲν ἔκαμνον, καὶ διὰ νὰ μὴ δο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κιμάσωσιν οἱ Σκύθαι διὰ τῆς βίας καὶ ἑκουσίως νὰ διαβῶσ' τὸν Ἴστρον διὰ τῆς γεφύρας. Λύοντες δὲ τὸ πρὸς τὴν Σκυθικὴν μέρος τῆς γεφύρας νὰ εἴπωσιν εἰς τοὺς Σκύθας ὅτι θὰ κάμωσι πάντα, ὅσα εἶνε ἀρεστὰ εἰς αὐτούς. Ταῦτα προξέθηκεν εἰς τὴν γνώμην τοῦ Ἰστιαίου, οὗτος δὲ μετὰ τοῦτο ἀπεκρίθη ἐκ μέρους πάντων, πρὸς τοὺς Σκύθας λέγων· «Ἄνδρες Σκύθαι, ἤλθετε φέροντες πρὸς ἡμᾶς ὠφελίμους συμβουλὰς καὶ εἰς κατάλληλον στιγμὴν ἐσπεύσατε, καὶ ὑμεῖς δεικνύετε εἰς ἡμᾶς τὸ ὠφέλιμον, καὶ ἡμεῖς πάλιν σᾶς ὑπηρετοῦμεν ἐπωφελῶς· διότι, καθὼς βλέπετε, καὶ τὴν γέφυραν λύομεν καὶ πᾶσαν προθυμίαν θὰ ἔχωμεν, διότι θέλομεν νὰ ἤμεθα ἐλεύθεροι. Ἐν ᾧ δὲ ἡμεῖς ἐδῶ λύομεν τὴν γέφυραν, καιρὸς εἶνε ὑμεῖς νὰ ζητήσητε ἐκείνους, καὶ ἐὰν εὕρητε αὐτούς, νά τους τιμωρήσητε, ὅπως πρέπει, δι' ὅσα καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ὑμᾶς ἔπραξαν».

Οἱ Σκύθαι, τὸ δεύτερον ἤδη πιστεύσαντες ὅτι οἱ Ἴωνες ἔλεγον τὴν ἀλήθειαν, ἐπέστρεψαν πρὸς ἀναζήτησιν τῶν Περσῶν, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχον τὴν ὁδὸν, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνοι εἶχον ἀκολουθήσῃ· αἴτιοι δὲ τούτου ἦσαν αὐτοὶ οἱ Σκύθαι, διότι κατέστρεψαν τὰς εἰς τὸ μέρος τοῦτο νομὰς τῶν ἵππων καὶ κατέχωσαν τὰ ὕδατα· ἐὰν δὲ δὲν ἤθελον πράξῃ ταῦτα, θὰ ἦτο εὔκολον, ἐὰν ἤθελον, νὰ εὕρωσι τοὺς Πέρσας· τώρα δὲ σφάλμα ἦτο τοῦτο, περὶ τοῦ ὁποίου ἐνόμισαν ὅτι ἄριστα εἶχον σκεφθεί. Οἱ μὲν λοιπὸν Σκύθαι ἐζήτουν τοὺς ἐχθροὺς δι' ἐκείνων τῶν μερῶν τῆς χώρας των, εἰς τὰ ὁποῖα ἦτο χόρτον διὰ τοὺς ἵππους καὶ ὕδατα, νομίζοντες ὅτι ἐκεῖνοι διὰ τοιούτων μερῶν θὰ ἀποδράσωσιν, ἀλλ' οἱ Πέρσαι ἐβάδισαν εἰς τὰ ἴχνη τοῦ ἰδίου δρόμου, διὰ τοῦ ὁποίου πρότερον εἰσέβαλον καὶ οὕτω μετὰ δυσκολίας εὗρον τὴν γέφυραν. Ἐπει-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὴ δὲ ἔφθασαν νύκτα καὶ εὗρον τὴν γέφυραν λελυμένην, ἐφοβήθησαν παρὰ πολὺ, μή πως οἱ Ἴωνες ἔχουσιν ἀφήσῃ αὐτούς.

Περὶ τὸν Δαρεῖον ἦτο Αἰγύπτιός τις, δυνάμενος νὰ φωνάζῃ δυνατώτερα πάντων τῶν ἀνθρώπων· τοῦτον τὸν ἄνδρα διέταξεν ὁ Δαρεῖος νὰ σταθῇ ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ καὶ νὰ καλέσῃ τὸν Ἱστιαῖον τὸν Μιλήσιον. Οὗτος μὲν λοιπὸν ἐποίησε ταῦτα, ὁ δὲ Ἱστιαῖος, μὲ τὴν πρώτην φωνὴν ἀκούσας, ἔπεμψεν ἁπάσας τὰς ναῦς, διὰ νὰ περάσωσι τὸ στράτευμα, ἔζευξε δὲ καὶ τὴν γέφυραν. Οἱ μὲν λοιπὸν Πέρσαι τοιουτοτρόπως ἐξέφυγον. Οἱ δὲ Σκύθαι, ζητήσαντες αὐτοὺς καὶ δευτέραν φορὰν, ἀπέτυχον καὶ ἔκρινον, ὅτι οἱ Ἴωνες, ἐὰν μὲν ἦνε ἐλεύθεροι, εἶνε οἱ κάκιστοι καὶ ἀνανδρότατοι ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν δὲ ἦνε δοῦλοι, εἶνε ἀνδράποδα φιλοδέσποτα καὶ τὰ μέγιστα ἀπρόθυμα εἰς ἀπόδρασιν.

Ὁ δὲ Δαρεῖος, διὰ τῆς Θράκης πορευόμενος, ἔφθασεν εἰς τὴν Σηστὸν τῆς Χερσονήσου. Ἐντεῦθεν δὲ αὐτὸς μὲν διέβη διὰ τῶν πλοίων εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐν Εὐρώπῃ δὲ ἀφῆκε στρατηγὸν τὸν Μεγάβαζον, ἄνδρα Πέρσην, τὸν ὁποῖον ὁ Δαρεῖος ἐτίμησέ ποτε, διότι εἶπε τὸν ἑπόμενον λόγον. Ὅτε ὁ Δαρεῖος ὡρέχθη νὰ φάγῃ ῥοιὰς, εὐθὺς καθὼς ἤνοιξε τὴν πρώτην ῥοιὰν, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ ἀδελφός του Ἀρτάβανος τίνος πράγματος ἤθελε νὰ ἔχῃ τόσον πλῆθος, ὅσοι εἶνε οἱ κόκκοι τῆς ῥοιᾶς. Ὁ δὲ Δαρεῖος εἶπεν ὅτι ἤθελε μᾶλλον νὰ ἔχῃ τόσους Μεγαβάζους παρὰ τὴν Ἑλλάδα ὑπήκοον. Τότε δὲ ἀφῆκεν αὐτὸν στρατηγὸν μετὰ ὀγδοήκοντα χιλιάδων ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ στρατεύματος. Οὗτος δὲ ὁ Μεγάβαζος, εἰπὼν τὸν ἐξῆς λόγον, ἀφῆκεν ἀθάνατον μνήμην μεταξὺ τῶν Ἑλλησποντίων. Ὅτε δῆλα δὴ ἔφθασεν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἔμαθεν, ὅτι οἱ Καρχηδόνιοι ἔκτισαν πρὸ δέκα ἑπτὰ ἐτῶν τὴν χώραν τῶν Βυζαντίων. Μαθὼν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ τοῦτο εἶπεν, ὅτι οἱ Καρχηδόνιοι κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἦσαν τυφλοί, διότι δὲν θὰ ἄφινον τὸν καλλίτερον τόπον καὶ δὲν θὰ ἐξέλεγον τὸν χειρότερον, ἂν δὲν ἦσαν τυφλοί. Οὗτος λοιπὸν ὁ Μεγάβαζος, διορισθεὶς τότε στρατηγὸς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἑλλησποντίων, ὑπέταξεν πάντας, ὅσοι δὲν ἦσαν φίλοι τῶν Μήδων.

66. Ὑποταγὴ τῆς Θράκης.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀφεθέντες ὑπὸ τοῦ Δαρείου Πέρσαι, τῶν ὁποίων στρατηγὸς ἦτο ὁ Μεγάβαζος, πρώτους ὑπέταξε τοὺς Περινθίους, διότι δὲν ἤθελον νὰ γείνωσιν ὑπήκοοι τοῦ Δαρείου. Ἐπολέμησαν δὲ οὗτοι ἀνδρείως ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των, ἀλλ' ὑπερίσχυσαν οἱ Πέρσαι καὶ ὁ Μεγάβαζος ἕνεκα τοῦ πλήθους. Ἀφ' οὗ δὲ ὑπετάχθη ἡ Πέρινθος, ὁ Μεγάβαζος ὡδήγει τὸν στρατὸν διὰ τῆς Θράκης, ὑποτάσσων εἰς τὸν βασιλέα πᾶσαν πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος, ὅπερ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ κατῴκει, διότι εἶχε λάβη ἐντολὴν παρὰ τοῦ Δαρείου νὰ ὑποτάξῃ τὴν Θράκην.

Τὸ δὲ ἔθνος τῶν Θρᾳκῶν εἶνε μετὰ τοὺς Ἰνδοὺς τὸ μέγιστον πάντων τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν δὲ ἐκυβερνᾶτο ὑφ' ἑνὸς ἄρχοντος ἢ ἐὰν εἶχεν ὁμοφροσύνην, θὰ ἦτο ἀκαταμάχητον καὶ πολὺ ἰσχυρότερον πάντων τῶν ἐθνῶν κατὰ τὴν γνώμην μου. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδ' ὅλως εἶνε δυνατὸν νὰ συμβῇ τοῦτο εἰς αὐτούς, διὰ τοῦτο εἶνε ἀσθενεῖς. Ἔχουσι δὲ πολλὰ ὀνόματα, ἕκαστος δῆλ. λαὸς κατὰ τὴν χώραν, ἣν κατοικεῖ, ἔχει ἴδιον ὄνομα ἀλλὰ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα πάντων κατὰ πάντα σχεδὸν ὁμοιάζουσιν, ἐκτὸς τῶν Γετῶν, τῶν Τραυσῶν καὶ τῶν κατοικούντων πρὸς βορρᾶν τῶν Κρηστωναίων. Τούτων δὲ ὅσα μὲν ποιοῦσιν οἱ Γέται, οἱ φρονοῦντες ὅτι εἶνε ἀθάνατοι, ἔχω εἴπη, οἱ δὲ Τραυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σοὶ κατὰ μὲν τὰ ἄλλα πάντα ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς ἄλλους Θρᾷκας, ὅταν δὲ γεννηθῇ τις ἐν αὐτοῖς ἢ ἀποθάνῃ, ποιοῦσι τοιαῦτα· κάθηνται περὶ τὸ γεννηθὲν παιδίον οἱ συγγενεῖς καὶ κλαίουσι δι' ὅσα κακὰ μέλλει νὰ ὑποφέρῃ ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς γεννήσεώς του, διηγοῦνται δὲ πάντα τὰ ἀνθρώπινα πάθη. Τὸν δὲ ἀποθνήσκοντα κρύπτουσιν εἰς τὴν γῆν, παίζοντες καὶ χαίροντες, ἐπιλέγουσι δὲ ὅτι ζῇ ἤδη ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ, ἀφ' οὗ ἀπηλλάχθη πάντων τῶν κακῶν.

Οἱ δὲ κατοικοῦντες ὑπεράνω τῶν Κρηστωναίων ποιοῦσι τοιαῦτα· ἕκαστος ἔχει πολλὰς γυναῖκας· ὅταν λοιπὸν ἀποθάνῃ τις ἐξ αὐτῶν, γίνεται μεγάλη φιλονικία μεταξὺ τῶν γυναικῶν περὶ τοῦ ποία ἐξ αὐτῶν ἠγαπᾶτο περισσότερον ὑπὸ τοῦ ἀνδρός. Περὶ δὲ ταύτης σπουδαίως ἐνδιαφέρονται καὶ οἱ φίλοι. Ἐκείνη δὲ, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἤθελεν ἀποβῇ ἡ κρίσις καὶ ἡ ὁποία ἤθελε τοιουτοτρόπως τιμηθῇ, ἀφ' οὗ ἤθελεν ἐγκωμιασθῇ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν, σφάζεται εἰς τὸν τάφον ὑπὸ τοῦ στενωτάτου αὐτῆς συγγενοῦς, ἀφ' οὗ δὲ σφαγῇ, συνθάπτεται μετὰ τοῦ ἀνδρός· αἱ δὲ ἄλλαι λυποῦνται πολὺ, διότι τοῦτο εἶνε δι' αὐτὰς μεγίστη ἐντροπή. Οἱ δὲ ἄλλοι Θρᾷκες ἔχουσι τὴν ἐξῆς συνήθειαν. Πωλοῦσι τὰ τέκνα των διὰ τὸ ἐξωτερικόν. Τὰς παρθένους ἀφίνουσι νὰ ὑπανδρεύωνται μὲ ὁποῖον δήποτε θέλουσι, τὰς δὲ γυναῖκας φυλάττουσιν αὐστηρῶς καὶ ἀγοράζουσιν αὐτὰς παρὰ τῶν γονέων ἀντὶ μεγάλης πληρωμῆς. Καὶ τὸν μὲν ἔχοντα ἐστιγμένην τὴν ἐπιδερμίδα θεωροῦσιν εὐγενῆ, τὸν δὲ ἄστικτον ἀγενῆ. Ἀξιοπρεπέστατον θεωρεῖται τὸ νὰ ἦνέ τις ἀργὸς, ἀτιμότατον δὲ τὸ νὰ ἦνε ἐργάτης τῆς γῆς. Τὸ δὲ νὰ ζῇ τις ἀπὸ τοῦ πολέμου καὶ τῆς λῃστείας θεωρεῖται ἐντιμότατον. Θεοὺς δὲ σέβονται μόνους τὸν Ἄρη, τὸν Διόνυσον καὶ τὴν Ἄρτεμιν. Οἱ δὲ βασιλεῖς αὐτῶν ἐκτὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν ἄλλων πολιτῶν σέβονται περισσότερον τῶν ἄλλων θεῶν τὸν Ἑρμῆν, καὶ τοῦτον μόνον ὀμνύουσι καὶ λέγουσιν ὅτι κατάγονται ἐξ αὐτοῦ. Ἡ δὲ κηδεία τῶν πλουσίων γίνεται οὕτως. Ἐκθέτουσι τὸν νεκρὸν τρεῖς ἡμέρας καὶ, ἀφ' οὗ πρῶτον κλαύσωσι, σφάζουσι παντὸς εἴδους θύματα καὶ εὐωχοῦνται. Ἔπειτα δὲ κατακαίουσιν αὐτὸν καὶ θάπτουσιν ἢ κρύπτουσιν αὐτὸν ἐν τῇ γῇ κατ' ἄλλον τρόπον. Ἀφ' οὗ δὲ ῥίψωσι χῶμα ἐπ' αὐτοῦ, τελοῦσι παντοειδεῖς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους προτείνονται βραβεῖα μέγιστα, ἀνάλογα πρὸς ἑκάστην μονομαχίαν.

Πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς χώρας ταύτης οὐδεὶς ἔτι δύναται μετὰ βεβαιότητος νὰ εἴπῃ, τίνες ἄνθρωποι κατοικοῦσιν. Ἀλλὰ τὰ πέραν τοῦ Ἴστρου φαίνεται ὅτι εἶνε χώρα ἔρημος καὶ ἀπέραντος. Μόνον δὲ ἠδυνήθην νὰ μάθω, ὅτι πέραν τοῦ Ἴστρου κατοικοῦσιν ἄνθρωποι, ὀνομαζόμενοι Σιγύνναι, οἵτινες ἔχουσι Μηδικὴν ἐνδυμασίαν, ὅτι οἱ ἵπποι αὐτῶν εἶνε λάσιοι καθ' ἅπαν τὸ σῶμα, αἱ δὲ τρίχες αὐτῶν ἔχουσι βάθος πέντε δακτύλων, εἶνε δὲ μικροὶ καὶ ἀδύνατοι νὰ βαστάζωσιν ἄνδρας, ζευγνυόμενοι ὅμως ὑπὸ τὰ ἅρματα, σύρουσιν αὐτὰ μετὰ μεγίστης ταχύτητος· διὰ δὲ τοῦτο οἱ ἐγχώριοι ἁρματηλατοῦσι. Τὰ δὲ ὅρια τούτων φθάνουσι πλησίον τῶν ἐν τῇ Ἀδριατικῇ θαλάσσῃ Ἐνετῶν. Λέγουσι δὲ ὅτι οὗτοι εἶνε ἄποικοι τῶν Μήδων, δὲν δύναμαι ὅμως νὰ εἴπω, πῶς οὗτοι ἔγειναν ἄποικοι τῶν Μήδων· δύνανται ὅμως τὰ πάντα νὰ συμβῶσιν ἐντὸς τοῦ μακροῦ χρόνου. Σιγύννας δὲ οἱ μὲν Λίγυες, οἱ κατοικοῦντες πρὸς βορρᾶν τῆς Μασσαλίας, ὀνομάζουσι τοὺς ἐμπόρους, οἱ δὲ Κύπριοι τὰ δόρατα. Καθὼς δὲ λέγουσιν οἱ Θρᾷκες, τὰ πέραν τοῦ Ἴστρου κατέχουσι μέλισσαι, καὶ ἕνεκα τούτων δὲν δύναταί τις νὰ περάσῃ τὰ ἐνδότερα. Ἀλλ' ἐγὼ νομίζω, ὅτι, λέγοντες ταῦτα, δὲν λέγουσι πιθανὰ, διότι τὸ ζῷα ταῦτα δυσκόλως ὑποφέρουσι τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ψῦχος· ἀλλὰ φρονῶ ὅτι τὰ ὑπὸ τὴν ἄρκτον μέρη εἶνε ἀκατοίκητα ἕνεκα τοῦ ψύχους. Ταῦτα μὲν λοιπὸν περὶ τῆς χώρας ταύτης λέγονται, τῆς ὁποίας τὰ παραθαλάσσια ὑπέταξεν ὁ Μεγάβαζος εἰς τοὺς Πέρσας.

67. Ἱστιαῖος καὶ Μεγάβαζος.

Ὁ δὲ Δαρεῖος εὐθὺς, καθὼς διέβη τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἔφθασεν εἰς τὰς Σάρδεις, ἐνεθυμήθη καὶ τοῦ Μιλησίου Ἱστιαίου τὴν εὐεργεσίαν καὶ τοῦ Μυτιληναίου Κώου τὴν καλὴν συμβουλήν. Προσκαλέσας δὲ αὐτοὺς εἰς τὰς Σάρδεις, ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν ἄδειαν νὰ ζητήσωσι παρ' αὐτοῦ ὅ,τι θέλωσιν. Ὁ μὲν λοιπὸν Ἱστιαῖος, ἐπειδὴ ἦτο ἤδη τύραννος τῆς Μιλήτου καὶ οὐδεμίαν τυραννίδα ἐπόθει, ἐζήτησε τὴν Μύρκινον τῶν Ἠδώνων (*), θέλων νὰ κτίσῃ ἐν αὐτῇ πόλιν. Ὁ δὲ Κώης, ἐπειδὴ δὲν ἦτο τύραννος, ἀλλ' ἁπλοῦς πολίτης, ἐζήτησε νὰ γείνῃ τύραννος τῆς Μυτιλήνης. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπέτυχον τὰ ζητηθέντα, ἕκαστος ἀνεχώρησεν εἰς τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἐξέλεξεν.

Ἐν τούτοις ὁ Μεγάβαζος, ὑποτάξας διαφόρους τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας λαοὺς, ἐν οἷς καὶ τοὺς Παίονας, διετάχθη ὑπὸ τοῦ Δαρείου νὰ μεταβιβάσῃ τούτους εἰς τὴν Ἀσίαν. Διὰ τοῦτο, διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον, ἦλθε μετ' αὐτῶν εἰς Σάρδεις.

Ὁ δὲ Ἱστιαῖος, λαβὼν τὴν Μύρκινον, κειμένην παρὰ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν, ὡς δῶρον, διότι πιστῶς ἐφύλαξε τὴν γέφυραν, ἐτείχιζεν αὐτήν. Ὁ δὲ Μεγάβαζος, μαθὼν τὸ ὑπὸ τοῦ Ἱστιαίου ποιούμενον, καθὼς ἔφθασεν εἰς τὰς Σάρδεις, ἄγων τοὺς Παίονας, ἔλεγεν εἰς τὸν Δαρεῖον τὰ ἑξῆς· «ὦ βασιλεῦ,

---

(*) Οἱ Ἤδωνες, Θρακικὴ φυλὴ, κατῴκουν παρὰ τὸν Στρυμόνα καὶ τὰ θρακικὰ παράλια.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τί ἔκαμες, νὰ δώσῃς τὴν ἄδειαν εἰς ἄνδρα Ἕλληνα πνευματώδη καὶ ἱκανὸν νὰ κτίσῃ πόλιν εἰς τὴν Θράκην, ὅπου εὑρίσκεται ἄφθονος ναυπηγήσιμος ξυλεία, πολλὰ ξύλα διὰ κώπας, μεταλλεῖα ἀργύρου, καὶ ὅπου πολὺ πλῆθος καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων κατοικεῖ πέριξ· οὗτοι, ἔχοντες ἀρχηγὸν ὡς αὐτὸν, θὰ κάμωσιν ἡμέραν καὶ νύκτα ὅ,τι ἐκεῖνος συμβουλεύσῃ. Σὺ λοιπὸν ἐμπόδισε τοῦτον τὸν ἄνδρα νὰ κάμνῃ ταῦτα, διὰ νὰ μὴ ἐμπλεχθῇς εἰς τὸν γενικὸν πόλεμον. Προσκάλεσε αὐτὸν μὲ τρόπον ἥπιον καὶ ἐμπόδισέ τον. Ὅταν δὲ ἔχῃς αὐτὸν ἐδῶ, τότε νὰ κάμῃς, ὥστε νὰ μὴ ὑπάγῃ πλέον εἰς τοὺς Ἕλληνας». Ταῦτα λέγων ὁ Μεγάβαζος ἔπεισε τὸν Δαρεῖον, ὅτι καλῶς προέβλεπε τὸ μέλλον νὰ γείνῃ. Ἔπειτα δὲ ὁ Δαρεῖος, πέμψας ἄγγελον εἰς τὴν Μύρκινον, εἶπε τὰ ἑξῆς· «Ἰστιαῖε, σκεπτόμενος, εὑρίσκω, ὅτι οὐδεὶς ἀνὴρ εἶνε εὐμενέστερος σοῦ εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὰς ὑποθέσεις μου· τοῦτο δὲ ἐνόησα οὐχὶ ἐκ λόγων, ἀλλὰ ἐξ ἔργων. Τώρα λοιπὸν, ἐπειδὴ ἔχω κατὰ νοῦν νὰ ἐκτελέσω μεγάλα πράγματα, ἐλθὲ πρὸς ἐμὲ ἐξ ἄπαντος, διὰ νά σοι καθυποβάλω αὐτά».

Ὁ δὲ Ἰστιαῖος, πιστεύσας εἰς τοὺς λόγους τούτους καὶ μεγάλην τιμὴν νομίσας νὰ γείνῃ σύμβουλος τοῦ βασιλέως, ἀπῆλθεν εἰς τὰς Σάρδεις. Ὅτε δὲ ἔφθασεν, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Δαρεῖος «Ἰστιαῖε, ἐγὼ σὲ ἐκάλεσα νὰ ἔλθῃς ἕνεκα τῶν ἑξῆς· ἀφ' οὗ ἐπανῆλθον ἐκ τῶν Σκυθῶν καὶ σὺ ἦσο μακρὰν τῶν ὀφθαλμῶν μου, οὐδὲν ἄλλο πρᾶγμα ἕως τώρα ἐπεθύμησα εἰς τόσον ὀλίγον χρόνον, ὅσον νά σε ἴδω καὶ νὰ συνομιλήσω μετὰ σοῦ, γινώσκων, ὅτι πάντων τῶν κτημάτων πολυτιμότατον εἶνε ἀνὴρ συνετὸς καὶ εὔνους· ἀμφότερα δὲ ταῦτα δύναμαι νὰ βεβαιώσω περὶ σοῦ, ὅτι ἐδοκίμασα εἰς τὰς ἰδικάς μου περιστάσεις. Τώρα λοιπὸν καλὰ ἔκαμες καὶ ἦλθες ἐδῶ, προτείνω δὲ τὰ ἑξῆς·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἄφες τὴν Μίλητον καὶ τὴν νεόκτιστον ἐν Θράκῃ πόλιν· σὺ δὲ ἐλθὲ πλησίον μου εἰς τὰ Σοῦσα καὶ ἔχε, ὅσα ἐγὼ ἔχω, θὰ ἦσαι δὲ ὁμοτράπεζός μου καὶ σύμβουλος». Ἀφ' οὗ δὲ εἶπε ταῦτα ὁ Δαρεῖος, τὸν μὲν Ἀρταφέρνην, ὁμοπάτριον αὐτοῦ ἀδελφὸν, διώρισεν ὕπαρχον τῶν Σάρδεων, αὐτὸς δὲ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ Σοῦσα, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Ἰστιαῖον. Συγχρόνως διώρισε τὸν Ὀτάνην στρατηγὸν τῶν παραθαλασσίων ἀνδρῶν. Τούτου τὸν πατέρα Σισάμνην, ὅστις ὑπῆρξε βασιλικὸς δικαστὴς, ἐπειδὴ, λαβὼν χρήματα, ἐδίκασε δίκην τινὰ ἀδίκως, ὁ βασιλεὺς Καμβύσης διέταξε νὰ σφάξωσι καὶ ἐκδάρωσιν ὅλον αὐτοῦ τὸ δέρμα. Ἀφ' οὗ δὲ ἐξέδειραν τὸ δέρμα, ἔκοψεν αὐτὸ εἰς λωρίδας καὶ ἐνέτεινεν αὐτὰς ἐπὶ τοῦ θρόνου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐκάθιζε καὶ ἐδίκαζεν. Ἔπειτα διώρισε δικαστὴν ἀντὶ τοῦ Σισάμνου τὸν υἱὸν αὐτοῦ, παραγγείλας αὐτῷ νὰ ἐνθυμῆται ἐπὶ ποίου θρόνου καθήμενος δικάζει. Οὗτος λοιπὸν ὁ Ὀτάνης, ὁ καθήμενος εἰς τοῦτον τὸν θρόνον, διαδεχθεὶς τότε τὸν Μεγάβαζον εἰς τὴν στρατηγίαν, ὑπέταξε τοὺς Βυζαντίους, τοὺς Καρχηδονίους καὶ πλείστους ἄλλους.

68. Ἀρισταγόρας καὶ Μεγαβάτης.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἦτο ὀλίγον χρόνον ἄνεσις κακῶν καὶ ἤρχισαν ἐκ δευτέρου νὰ συμβαίνωσι κακὰ εἰς τοὺς Ἴωνας ἐκ τῆς Νάξου καὶ τῆς Μιλήτου· ἡ μὲν Νάξος δῆλ. ὑπερέβαινε τὰς νήσους κατὰ τὴν εὐδαιμονίαν· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἡ Μίλητος ἦτο εἰς τὴν μεγίστην αὐτῆς ἀκμὴν καὶ μάλιστα τὸ προπύργιον τῆς Ἰωνίας. Πρὸ τούτων ὅμως ἐπὶ δύο γενεὰς εἶχε πάθη ἐξ ἐσωτερικῶν ταραχῶν, μέχρις ὅτου ἡσύχασαν αὐτὴν οἱ Πάριοι· διότι τούτους ἐκ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐξέλεξαν οἱ Μιλήσιοι διαιτητὰς, συμβιβαστάς. Συνδιήλλαξαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ αὐτοὺς οἱ Πάριοι κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Καθὼς οἱ ἄριστοι αὐτῶν ἄνδρες ἔφθασαν εἰς τὴν Μίλητον, ἐπειδὴ εἶδον τοὺς κατοίκους εἰς τρομερὰν ταραχὴν, εἶπον ὅτι ἤθελον νὰ περιοδεύσωσι τὴν χώραν αὐτῶν. Ἐν ᾧ δὲ περιώδευον, ὅπου ἤθελον ἴδει ἐν τῇ κατεστραμμένῃ ταύτῃ χώρᾳ ἀγρόν τινα καλῶς καλλιεργημένον, κατέγραφον τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου τοῦ ἀγροῦ. Ἀφ' οὗ δὲ διῆλθον πᾶσαν τὴν χώραν καὶ εὗρον ὅτι οὗτοι ἦσαν σπάνιοι, εὐθὺς ἐπανῆλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ, συγκαλέσαντες τὸν λαὸν, διώρισαν νὰ κυβερνῶσι τὴν πόλιν ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τοὺς ἀγροὺς εὗρον καλῶς καλλιεργημένους, διότι, εἶπον, φρονοῦσιν ὅτι καὶ διὰ τὰ δημόσια θὰ φροντίσωσιν οὕτως, ὅπως καὶ διὰ τὰ ἰδικά των, τοὺς δὲ ἄλλους Μιλησίους, οἵτινες πρότερον ἔκαμον ταραχὰς, διέταξαν νὰ πείθωνται εἰς τούτους. Οἱ μὲν λοιπὸν Πάριοι τοιουτοτρόπως καθησύχασαν τοὺς Μιλησίους. Ἐκ τούτων λοιπὸν τῶν πόλεων ἤρχισαν τότε νὰ γίνωνται κακὰ εἰς τὴν Ἰωνίαν ὡς ἑξῆς.

Ἐκ τῆς Νάξου ὁ λαὸς ἐξεδίωξεν ἄνδρας τινὰς ἐκ τῶν πλουσίων, οἵτινες ἦλθον εἰς τὴν Μίλητον. Ἔτυχε τότε νὰ ἦνε διοικητὴς ὁ Ἀρισταγόρας, ὁ υἱὸς τοῦ Μολπαγόρου, ὅστις ἦτο γαμβρὸς καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Ἱστιαίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Λυσαγόρου, τὸν ὁποῖον ὁ Δαρεῖος ἐκράτει εἰς τὰ Σοῦσα. Διότι ὁ Ἱστιαῖος ἦτο τύραννος τῆς Μιλήτου καὶ ἔτυχε νὰ ἦνε εἰς τὰ Σοῦσα, καθ' ὃν χρόνον ἦλθον οἱ Νάξιοι, τοὺς ὁποίους πρότερον εἶχε φιλοξενήσῃ. Ἐλθόντες δὲ οἱ Νάξιοι εἰς τὴν Μίλητον, παρεκάλουν τὸν Ἀρισταγόραν, ἐὰν δύναται νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς δύναμίν τινα, διὰ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των. Ὁ δὲ Ἀρισταγόρας, διανοηθεὶς, ὅτι, ἐὰν διὰ τῆς βοηθείας του ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν των, αὐτὸς θὰ γείνῃ κύριος τῆς Νάξου, προεφασίσθη τὴν πρὸς τὸν Ἱστιαῖον φιλίαν καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς τὸν ἑπό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μενον λόγον· «Ἐγὼ μὲν ὁ ἴδιος δὲν εἶμαι εἰς κατάστασιν νά σας παράσχω τόσην δύναμιν, ὥστε νὰ ἐπανέλθητε ἐναντίον τῆς θελήσεως τῶν κατεχόντων τὴν πόλιν Ναξίων· διότι μανθάνω ὅτι οἱ Νάξιοι ἔχουσιν ὀκτὼ χιλιάδας ἀσπιδοφόρων καὶ πλοῖα πολεμικὰ πολλά. Ἐν τούτοις θὰ καταβάλω πᾶσαν προσπάθειαν νὰ εὕρω τρόπον νά σας βοηθήσω. Σκέπτομαι δὲ ὡς ἑξῆς. «Ὁ Ἀρταφέρνης εἶνε φίλος μου, εἶνε δὲ υἱὸς μὲν τοῦ Ὑστάσπους ἀδελφὸς δὲ τοῦ βασιλέως Δαρείου, ἄρχων δὲ πάντων τῶν κατοικούντων τὰ παραθαλάσσια τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἔχει δὲ καὶ στράτευμα πολὺ καὶ πλοῖα πολλά. Νομίζω λοιπόν, ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος θὰ ἐκτελέσῃ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἠθέλομεν ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ». Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Νάξιοι παρεκάλεσαν τὸν Ἀριστογόραν νὰ ἐνεργήσῃ μὲ ὅλα τὰ δυνατά, προέτεινον δὲ νὰ ὑποσχεθῇ καὶ δῶρα καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ στρατοῦ, διότι ἔχουσι πολλὰς ἐλπίδας, ὅτι, ὅταν φανῶσιν αὐτοὶ εἰς τὴν Νάξον, ὄχι μόνον οἱ Νάξιοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι νησιῶται θὰ κάμωσιν ὅ,τι αὐτοὶ προστάξωσι, διότι ἐκ τῶν Κυκλάδων νήσων οὐδεμία ἀκόμη ἕως τότε ἦτο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Δαρείου.

Ὁ δὲ Ἀριστογόρας, ἐλθὼν εἰς τὰς Σάρδεις, λέγει πρὸς τὸν Ἀρταφέρνην, ὅτι ἡ Νάξος εἶνε νῆσος, ὄχι μὲν μεγάλη κατὰ τὸ μέγεθος, ὡραία ὅμως καὶ εὔφορος καὶ πλησίον τῆς Ἰωνίας, ἔχουσα πλοῦτη πολλὰ καὶ ἀνδράποδα. «Σὺ λοιπὸν φέρε τὸν στρατὸν ἐναντίον ταύτης τῆς χώρας, ἐπαναφέρων εἰς αὐτὴν τοὺς ἐξ αὐτῆς ἐξορισθέντας. Ἐὰν δὲ ταῦτα πράξῃς, καὶ χρήματα πολλὰ εἶνε πρόχειρα εἰς ἐμὲ ἐκτὸς τῆς δαπάνης τοῦ στρατοῦ, διότι ταύτην εἶνε δίκαιον νὰ παρέχωμεν ἡμεῖς οἱ ἀρχηγοί, καὶ θὰ προσθέσῃς εἰς τὰς κτήσεις τοῦ βασιλέως νήσους, καὶ αὐτὴν τὴν Νάξον καὶ τὰς ἐκ ταύτης ἐξηρτημένας Πάρον καὶ Ἄνδρον καὶ ἄλλας, αἵτινες καλοῦνται Κυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κλάδες. Ὁρμώμενος δ' ἐκεῖθεν, εὐκόλως θέλεις ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Εὐβοίας, νήσου μεγάλης καὶ πλουσίας, οὐχὶ μικροτέρας τῆς Κύπρου καὶ πολὺ εὐκόλως κυριευομένης. Διὰ νὰ ὑποτάξῃς δὲ πάσας ταύτας, χρειάζονται ἑκατὸν νῆες». Ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν οὕτω· «σὺ γίνεσαι εἰς τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως σύμβουλος ὠφελίμων ἐπιχειρήσεων καὶ ὀρθῶς συμβουλεύεις πάντα ταῦτα, ἐκτὸς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νεῶν. Ἀντὶ δὲ ἑκατὸν νεῶν, καθὼς ἔλθῃ τὸ ἔαρ, θὰ ἦνε ἕτοιμαι διακόσιαι. Εἶνε δὲ ἀνάγκη νὰ ἐπιδοκιμάσῃ ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεύς».

Ὁ μὲν λοιπὸν Ἀρισταγόρας, καθὼς ἤκουσε ταῦτα, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Μίλητον πλήρης χαρᾶς, ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ἔπεμψεν εἰς τὰ Σοῦσα καὶ ὑπέβαλε τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀρισταγόρου λεγόμενα εἰς τὸν Δαρεῖον. Εὐθὺς δέ, καθὼς συγκατετέθη ὁ Δαρεῖος, παρεσκεύασε μὲν διακοσίας τριήρεις, μέγαν δὲ ἀριθμὸν Περσῶν καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, διώρισε δὲ στρατηγὸν τούτων τὸν Μεγαβάτην, ἄνδρα Πέρσην ἐκ τῶν Ἀχαιμενιδῶν, ἀνεψιὸν δὲ καὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Δαρείου. Μετὰ τοῦτο δὲ ἀπέστειλε τὸν στρατὸν πρὸς τὸν Ἀρισταγόραν. Ὁ δὲ Μεγαβάτης, παραλαβὼν ἐκ τῆς Μιλήτου τὸν Ἀρισταγόραν μετὰ τοῦ Ἰωνικοῦ στρατεύματος καὶ τοὺς Ναξίους, ἔπλεε δῆθεν πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν Χίον, ἤραξε τὰς ναῦς εἰς τὰ Καύκασα (λιμένα τῆς νήσου), διὰ νὰ διαπεράσῃ αὐτὰς ἐκεῖθεν εἰς τὴν Νάξον μὲ βόρειον ἄνεμον. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἔπρεπε νὰ συμβῇ, ὥστε ὁ στόλος οὗτος νὰ καταστρέψῃ τοὺς Ναξίους, συνέβη νὰ γείνῃ πρᾶγμα τοιοῦτον. Ὁ Μεγαβάτης, περιερχόμενος τὰς ἐπὶ τῶν πλοίων φυλακάς, ἐπὶ πλοίου τινὸς Μυνδίου ἔτυχε νὰ μὴ εὕρῃ φύλακα. Ἐπειδὴ δὲ ἐθεώρησε τοῦτο μέγα κακόν, διέταξε τοὺς δορυφόρους του νὰ εὕρωσι τὸν κυβερνήτην τοῦ πλοίου τούτου, ὅστις ὠνομάζετο Σκύλαξ, καὶ νὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δέσωσιν αὐτὸν εἰς τὸ μέσον τῆς κατωτέρας ὀπῆς τοῦ πλοίου οὕτως, ὥστε ἡ μὲν κεφαλὴ νὰ ἦνε ἔξω, ἐντὸς δὲ τὸ σῶμα. Ἀφ' οὗ δὲ ἐδέθη ὁ Σκύλαξ, ἀνήγγειλέ τις εἰς τὸν Ἀρισταγόραν, ὅτι ὁ Μεγαβάτης, δέσας τὸν φίλον αὐτοῦ Μύνδιον, ἐκακοποίει αὐτόν. Οὗτος δὲ, ἐλθὼν, παρεκάλει τὸν Πέρσην νά τον συγχωρήσῃ. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ἐπετύγχανε διὰ τῶν παρακλήσεών του, ἐπῆγεν ὁ ἴδιος καί τον ἔλυσεν. Ὁ δὲ Μεγαβάτης, μαθὼν τοῦτο, ὠργίσθη τὰ μέγιστα καὶ ἐπέπληξε τὸν Ἀρισταγόραν. Ὁ δὲ εἶπε «τί δικαίωμα ἔχεις ν' ἀναμιγνύησαι σὺ εἰς ταῦτα τὰ πράγματα. Δέν σε ἀπέστειλεν ὁ Ἀρταφέρνης, διὰ νὰ ὑπακούῃς εἰς ἐμὲ καὶ νὰ πλέῃς, ὅπου ἐγὼ ἤθελόν σε διατάξῃ; Διὰ τί λοιπὸν ἀναμιγνύεσαι, ὅπου δὲν πρέπει». Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἀρισταγόρας. Ὁ δὲ, θυμωθεὶς ἕνεκα τούτων, καθὼς ἐνύκτωσεν ἔπεμψεν ἄνδρας πρὸς τοὺς Ναξίους διὰ πλοίου, διὰ νὰ εἴπωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ συμβαίνοντα. Οἱ Νάξιοι λοιπὸν, οἵτινες οὐδ' ὅλως περιέμενον, ὅτι ὁ στόλος οὗτος θὰ ἐπήρχετο κατ' αὐτῶν, τότε ἔμαθον τοῦτο καὶ εὐθὺς εἰσήγαγον πάντα τὰ πράγματα, ὅσα εἶχον εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐντὸς τοῦ τείχους, παρεσκευάσθησαν δὲ, ὡς νὰ ἔμελλον νὰ πολιορκηθῶσι, καὶ εἰσήγαγον ταχέως καὶ τροφὰς καὶ ποτά. Καὶ οὗτοι μὲν παρεσκευάσθησαν, ὡς νὰ ἔμελλε νὰ γείνῃ πόλεμος, οἱ δὲ, ἀφ' οὗ διεπέρασαν τὰ πλοῖα ἐκ τῆς Χίου εἰς τὴν Νάξον, διευθύνοντο ἐναντίον ὠχυρωμένων καὶ ἐπολιόρκουν μῆνας τέσσαρας. Ἀφ' οὗ δὲ κατεδαπάνησαν καὶ οἱ Πέρσαι τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα εἶχον, ὅτε ἦλθον, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρισταγόρας πολλὰ, ἡ δὲ πολιορκία ἀπῄτει περισσότερα, τότε, οἰκοδομήσαντες τείχη διὰ τοὺς φυγάδας τῶν Ναξίων, ἀνεχώρησαν εἰς τὴν ξηρὰν κακῶς ἔχοντες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

69. Ἀπόστασις τῆς Ἰωνίας.

Ὁ δὲ Ἀρισταγόρας δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν πρὸς τὸν Ἀρταφέρνην ὑπόσχεσίν του, συγχρόνως δὲ ἐπίεζεν αὐτὸν ἡ δαπάνη, τὴν ὁποίαν ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ οἱ στρατιῶται, καὶ ἐφοβεῖτο, διότι ὁ στρατὸς ἦτο εἰς κακὴν κατάστασιν καὶ διότι εἶχε διαβληθεὶ ὑπὸ τοῦ Μεγαβάτου καὶ ἐνόμιζεν ὅτι θὰ ἀφαιρεθῇ ἀπ' αὐτοῦ ἡ βασιλεία τῆς Μιλήτου. Πάντα δὲ ταῦτα φοβούμενος, ἐσκέπτετο νὰ ἀποστατήσῃ. Συνέπεσε δὲ νὰ ἔλθῃ ἐκ τῶν Σούσων ἀπὸ μέρους τοῦ Ἰστιαίου καὶ ὁ ἐστιγμένος τὴν κεφαλήν, δι' οὗ παρηγγέλλετο ὁ Ἀρισταγόρας νὰ ἀποστατήσῃ ἀπὸ τοῦ βασιλέως. Διότι ὁ Ἰστιαῖος, θέλων νὰ μηνύσῃ εἰς τὸν Ἀρισταγόραν νὰ ἀποστατήσῃ, ἐπειδὴ ἐφυλάσσοντο αἱ ὁδοί, κατ' οὐδένα ἄλλον τρόπον ἠδύνατο ἀσφαλῶς νὰ πράξῃ τοῦτο, ἐξύρισε τὴν κεφαλὴν τοῦ πιστοτάτου τῶν δούλων του, ἔστιξεν αὐτὴν καὶ ἀνέμεινε νὰ φυτρώσωσι πάλιν αἱ τρίχες. Εὐθὺς δὲ, καθὼς ἐφύτρωσαν, ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὴν Μίλητον, παραγγείλας αὐτῷ οὐδὲν ἄλλο, εἰ μὴ μόνον, ὅταν φθάσῃ εἰς τὴν Μίλητον, νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Ἀρισταγόραν νὰ ξυρίσῃ τὴν κεφαλήν του καὶ νὰ παρατηρήσῃ ἐπ' αὐτῆς. Τὰ δὲ στίγματα ἐσήμαινον, καθὼς καὶ πρότερον εἶπον, ἀπόστασιν. Ὁ δὲ Ἰστιαῖος ἔπραττε ταῦτα, διότι ἐνόμιζε συμφορὰν μεγάλην, ὅτι ἐκράτουν αὐτὸν περιωρισμένον εἰς τὰ Σοῦσα. Ἐὰν δὲ ἐγίνετο ἀπόστασις πολλὰς εἶχεν ἐλπίδας, ὅτι θὰ ἐξεπέμπετο εἰς τὴν θάλασσαν· ἐὰν ὅμως ἡ Μίλητος δὲν ἔκαμνέ τι, ὑπελόγιζεν ὅτι οὐδέ ποτε πλέον ἤθελεν ἐπανέλθει εἰς αὐτήν. Ὁ μὲν λοιπὸν Ἰστιαῖος, ταῦτα διανοούμενος, ἀπέστειλε τὸν ἀγγελιαφόρον του, εἰς δὲ τὸν Ἀρισταγόραν συνέπεσε νὰ γείνωσι πάντα ταῦτα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. Ἐσκέπτετο λοιπὸν μετὰ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στασιωτῶν, φανερώσας καὶ τὴν ἰδικήν του γνώμην καὶ τὴν παρὰ τοῦ Ἰστιαίου ἐλθοῦσαν παραγγελίαν. Οἱ μὲν λοιπὸν ἄλλοι πάντες συνεφώνησαν μὲ τὴν γνώμην αὐτοῦ, συμβουλεύοντες νὰ ἀποστατήσωσιν, ὁ Ἑκαταῖος ὅμως, ὁ ἱστορικὸς, κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν ἄφινε νὰ ἀναλάβωσι πόλεμον κατὰ τῶν Περσῶν, ἀπαριθμῶν τὰ ἔθνη πάντα, τὰ ὁποῖα ἐκυβέρνα ὁ Δαρεῖος, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲ οὐδένα ἔπειθε, συνεβούλευε δεύτερον νὰ προσπαθήσωσι νὰ ἦνε κύριοι τῆς θαλάσσης. Ἔλεγε δὲ ὅτι βλέπει, ὅτι κατ' οὐδένα ἄλλον τρόπον δύναται νὰ γείνῃ τοῦτο, διότι ἤξευρεν ὅτι ἡ δύναμις τῶν Μιλησίων εἶνε ἀσθενὴς, ἐὰν δὲ ἀφαιρεθῶσιν ἐκ τοῦ ἐν Βραγχίδαις ναοῦ οἱ θησαυροὶ, τοὺς ὁποίους ἀφιέρωσεν ὁ Κροῖσος ὁ Λυδὸς, εἶχε πολλὰς ἐλπίδας, ὅτι θὰ ἐπικρατήσωσι κατὰ θάλασσαν· οὕτω δὲ καὶ αὐτοὶ θὰ ἔχωσι χρήματα νὰ δαπανῶσι καὶ οἱ ἐχθροὶ δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ συλήσωσιν αὐτά. Οὗτοι δὲ οἱ θησαυροὶ ἦσαν μεγάλοι. Αὕτη μὲν λοιπὸν ἡ γνώμη δὲν ἐνίκησεν, ἀπεφάσισαν ὅμως νὰ ἀποστατήσωσι, καὶ εἷς ἐξ αὐτῶν, πλεύσας εἰς τὴν Μυοῦντα, ὅπου εἶχε στρατοπεδεύσῃ ὁ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπελθὼν στρατὸς, νὰ προσπαθήσῃ νὰ συλλάβῃ τοὺς ἐπὶ νεῶν ἐπιπλέοντας στρατηγούς. Ἀπεστάλη λοιπὸν πρὸς τοῦτο ὁ Ἰατραγόρας, ὅστις διὰ δόλου συνέλαβε πολλούς. Οὕτω λοιπὸν ὁ Ἀρισταγόρας φανερὰ ἀπεστάτησε, μηχανευόμενος τὰ πάντα κατὰ τοῦ Δαρείου. Καὶ πρῶτον μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον παρητήθη τῆς τυραννίδος καὶ κατέστησεν εἰς τὴν Μίλητον ἰσονομίαν, διὰ νὰ ἀποστατήσωσι μετ' αὐτοῦ οἱ Μιλήσιοι ἑκουσίως. Ἔπειτα δὲ ἔπραξε τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὴν ἄλλην Ἰωνίαν, διότι ἄλλους μὲν ἐκ τῶν τυράννων ἐξεδίωκεν, τοὺς δὲ τυράννους, ὅσους συνέλαβε ἐπὶ τῶν πλοίων τῶν συμπλευσάντων μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Νάξον, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἔχῃ τὴν φιλίαν τῶν πόλεων, παρέδιδεν εἰς τὰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πόλεις ἄλλον εἰς τὴν μίαν πόλιν καὶ ἄλλον εἰς τὴν ἄλλην, ἐκ τῆς ὁποίας ἦτο ἕκαστος. Καὶ οἱ μὲν Μυτιληναῖοι εὐθὺς, καθὼς παρέλαβον τὸν τύραννον αὐτῶν Κώην, ἐξαγαγόντες, διὰ λίθων ἐθανάτωσαν αὐτὸν, οἱ δὲ Κυμαῖοι ἀπέλυσαν τὸν ἰδικόν των, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περισσότεροι. Ἔγεινε λοιπὸν εἰς τὰς πόλεις κατάπαυσις τῶν τυράννων. Ὁ δὲ Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος, ἀφ' οὗ κατέπαυσε τοὺς τυράννους, παρήγγειλεν εἰς ἑκάστην τῶν πόλεων νὰ διορίσωσι στρατηγοὺς, αὐτὸς δὲ ἐπέβη εἰς πλοῖον καὶ ἀνεχώρησεν ὡς ἀπεσταλμένος εἰς τὴν Λακεδαίμονα, διότι εἶχεν ἀνάγκην νὰ εὕρῃ μεγάλην τινὰ συμμαχίαν.

70. Ἀρισταγόρας καὶ Κλεομένης.

Ἔφθασε λοιπὸν ὁ Ἀρισταγόρας, ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου, εἰς τὴν Σπάρτην, ὅτε ἐβασίλευεν αὐτῆς ὁ Κλεομένης, ὡς λέγουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἔχων χαλκοῦν πίνακα, ἐν ᾧ ἦτο ἐγγεγλυμμένος ὁ χάρτης ὅλης τῆς γῆς καὶ πᾶσα ἡ θάλασσα καὶ πάντες οἱ ποταμοί. Ἐλθὼν δὲ εἰς λόγους μετ' αὐτοῦ, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀρισταγόρας τὰ ἑξῆς. « Κλεόμενες, μὴ θαυμάσῃς τὴν σπουδὴν τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεώς μου, διότι αἱ περιστάσεις τοιαῦται εἶνε· οἱ παῖδες τῶν Ἰώνων νὰ ἤμεθα δοῦλοι ἀντὶ ἐλευθέρων εἶνε ἀτιμία καὶ θλῖψις μεγίστη δι' ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, ἀλλὰ προσέτι καὶ δι' ὑμᾶς ἐκ τῶν λοιπῶν, ὅσον προΐστασθε τῆς Ἑλλάδος. Τώρα λοιπὸν ἐν ὀνόματι τῶν θεῶν τῶν Ἑλλήνων λυτρώσατε ἐκ τῆς δουλείας τοὺς Ἴωνας, ἄνδρας ὁμαίμονας· εὐκόλως δὲ δύνασθε ὑμεῖς νὰ κατορθώσητε τοῦτο, διότι οἱ βάρβαροι δὲν εἶνε ἀνδρεῖοι, ὑμεῖς δὲ ὡς πρὸς τὰ πολεμικὰ ἔχετε φθάσῃ εἰς τὸν μέγιστον τῆς ἀρετῆς βαθμόν. Αὐτοὶ ἔχουσι τόξα καὶ λόγχας βραχείας· ἀπέρχονται δὲ εἰς τὰς μάχας, φοροῦντες ἀναξυρίδας καὶ τιάρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οὕτω λοιπὸν εἶνε εὔκολον νὰ γείνωσιν ὑποχείριοι. Ἔχουσι δὲ καὶ ἀγαθὰ οἱ κατοικοῦντες τὴν ἤπειρον ἐκείνην, ὅσα οὐδὲ σύμπαντες οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἔχουσι. Καὶ κατὰ πρῶτον χρυσὸν, ἔπειτα ἄργυρον, χαλκὸν, ἐνδυμασίας πεποικιλμένας καὶ ὑποζύγια καὶ ἀνδράποδα, τὰ ὁποῖα, ἐὰν θελήσητε, θὰ ἔχητε εἰς τὴν διάθεσίν σας. Αἱ χῶραι αὐτῶν κεῖνται πλησίον ἀλλήλων, καθὼς θά σας δείξω. Πλησίον τῶν Ἰώνων εἶνε οἱ Λυδοί, οἵτινες κατοικοῦσι χώραν εὔφορον καὶ εἶνε πολυαργυρώτατοι (ἔλεγε δὲ ταῦτα δεικνύων εἰς τὸν πίνακα), μετὰ τοὺς Λυδοὺς, ἐξηκολούθει ὁ Ἀριστταγόρας, ἔπονται οἱ πρὸς ἀνατολὰς Φρύγες, πολυπροβατώτατοι ὄντες πάντων, ὅσους ἐγὼ γνωρίζω, καὶ πολυκαρπότατοι. Μετὰ τοὺς Φρύγας ἔπονται οἱ Καππαδόκαι, τοὺς ὁποίους ἡμεῖς καλοῦμεν Συρίους. Τούτων δὲ γείτονες εἶνε οἱ Κίλικες, φθάνοντες μέχρι ταύτης τῆς θαλάσσης, ἐντὸς τῆς ὁποίας κεῖται ἡ νῆσος αὕτη, ἡ Κύπρος, οἵτινες πληρώνουσιν ἐτήσιον φόρον εἰς τὸν βασιλέα 500 τάλαντα. Μετὰ τοὺς Κίλικας ἔπονται οὗτοι ἐδῶ οἱ Ἀρμένιοι, ὄντες καὶ οὗτοι πολυπρόβατοι, μετὰ δὲ τοὺς Ἀρμενίους οἱ Ματιηνοί, ἔχοντες ταύτην τὴν χώραν. Μετὰ δὲ τούτους ἔρχεται ἡ γῆ αὕτη, ἡ Κισσία, ἐντὸς τῆς ὁποίας πλησίον τοῦ ποταμοῦ τούτου τοῦ Χοάσπου κεῖνται τὰ Σοῦσα ταῦτα, ὅπου κατοικεῖ ὁ μέγας βασιλεὺς, καὶ τῶν χρημάτων οἱ θησαυροὶ ἐνταῦθα εἶνε. Ἀφ' οὗ δὲ κυριεύσητε ταύτην τὴν πόλιν, δύνασθε τότε πλέον μετὰ θάρρους νὰ ἐρίσητε περὶ πλούτου μὲ τὸν Δία. Καὶ λοιπὸν πρέπει περὶ χώρας ἀναξίας λόγου καὶ οὐχὶ τόσον εὐφόρου καὶ περὶ στενῶν ὁρίων νὰ μάχησθε πρὸς τοὺς Μεσσηνίους, οἵτινες εἶνε ἰσόπαλοι καὶ πρὸς τοὺς Ἀρκάδας καὶ πρὸς τοὺς Ἀργείους, οἵτινες οὐδὲν οὔτε χρυσοῦ ἔχουσιν οὔτε ἀργύρου, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ διαγείρωσι τὴν προθυμίαν νὰ πολεμήσῃ τις καὶ νὰ ἀποθάνῃ; Ἐὰν ὅμως εἶνε εἰς τὴν ἐξουσίαν σας νὰ γείνητε εὐκό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λως κύριοι πάσης τῆς Ἀσίας, ἄλλο τι θὰ προτιμήσητε;».

Ὁ μὲν Ἀρισταγόρας ταῦτα εἶπεν, ὁ δὲ Κλεομένης ἀπεκρίθη μὲ τόσα μόνον. «Ὦ ξένε Μιλήσιε, θά σοι ἀποκριθῶ μετὰ δύο ἡμέρας». Τότε μὲν ἕως ἐδῶ προέβησαν, ἀφ' οὗ δὲ ἦλθεν ἡ ὁρισθεῖσα διὰ τὴν ἀπόκρισιν ἡμέρα καὶ ἦλθον εἰς τὸ συμφωνηθὲν μέρος, ἠρώτησεν ὁ Κλεομένης τὸν Ἀρισταγόραν, πόσων ἡμερῶν δρόμος εἶνε ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῶν Ἰώνων μέχρι τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ Ἀρισταγόρας, ἐν ᾧ κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο ἱκανὸς καὶ εὐκόλως κατέπειθεν ἐκεῖνον, εἰς τοῦτο ἀπέτυχε, διότι, ἐν ᾧ δὲν ἔπρεπε νὰ εἴπῃ τὸ πραγματικόν, ἐὰν ἤθελε νὰ ἐξαγάγῃ τοὺς Σπαρτιάτας εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀπαντᾷ ὅτι ἀπαιτοῦνται τρεῖς μῆνες, διὰ νὰ ἀνέλθῃ τις μέχρι τῆς πρωτευούσης. Ὁ δὲ Κλεομένης, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ τὸν Ἀρισταγόραν νὰ τελειώσῃ τὸν λόγον, τὸν ὁποῖον ἤρχισε περὶ τῆς ὁδοῦ, εἶπεν «ὦ ξένε Μιλήσιε, ἀναχώρησε ἐκ τῆς Σπάρτης πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, διότι οὐδένα λόγον εἶπες εὐάρεστον εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, διότι θέλεις νὰ κάμωσι τριῶν μηνῶν δρόμον μακρὰν τῆς θαλάσσης».

Ὁ μὲν λοιπὸν Κλεομένης, εἰπὼν ταῦτα, ὑπῆγεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὁ δὲ Ἀρισταγόρας, λαβὼν ἱκετηρίαν (κλάδον ἐλαίας), μετέβη εἰς τοῦ Κλεομένους, εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἱκέτευεν αὐτὸν νὰ ἀπομακρύνῃ τὸ παιδίον του καὶ νά τον ἀκούσῃ, διότι ἴστατο πλησίον τοῦ Κλεομένους ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, ἥτις ὠνομάζετο Γοργώ. Εἶχε δὲ τοῦτο καὶ μόνον τὸ τέκνον εἰς ἡλικίαν ὀκτὼ ἢ ἐννέα ἐτῶν. Ὁ δὲ Κλεομένης εἶπεν εἰς αὐτὸν νὰ ὁμιλήσῃ ὅ,τι θέλει καὶ νὰ μὴ ἀποκρύψῃ μηδὲν ἕνεκα τοῦ παιδίου. Τότε λοιπὸν ὁ Ἀρισταγόρας ἤρχισεν ἐκ δέκα ταλάντων νὰ δίδῃ ὑποσχέσεις, ἐὰν ὁ Κλεομένης ἐκτελέσῃ, ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁποῖα παρεκάλει. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κλεομένης ἔνευεν ἀρνητικῶς τὴν κεφαλήν, ὁ Ἀρισταγόρας προέβαινε προσφέρων περισ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σότερα χρήματα, ἕως ὅτου εἶχεν ὑποσχεθεὶ πεντήκοντα τάλαντα καὶ τὸ παιδίον τότε ἀνέκραξε «πάτερ, θά σε διαφθείρῃ ὁ ξένος, ἐὰν δέν τον ἀφήσῃς καὶ φύγῃς». Καὶ τῷ ὄντι ὁ Κλεομένης, εὐχαριστηθεὶς διὰ τὴν προτροπὴν τοῦ παιδίου, ἀπεχώρησεν εἰς ἄλλο δωμάτιον καὶ ὁ Ἀρισταγόρας ἀνεχώρησεν ὁλοτελῶς ἐκ τῆς Σπάρτης, οὐδ' ἦτο δυνατὸν εἰς αὐτὸν νὰ εἴπῃ πλέον τι περὶ τῆς πρὸς τὸν βασιλέα ἀνόδου.

ΚΑ'. Ἀπελευθέρωσις τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τῶν τυράννων.

Ὁ Ἀρισταγόρας, ἀποπεμφθεὶς ἐκ τῆς Σπάρτης, μετέβη εἰς τὰς Ἀθήνας, αἵτινες ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τῶν τυράννων κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Ἀφ' οὗ ὁ Ἁρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων ἐφόνευσαν τὸν Ἵππαρχον, τὸν υἱὸν τοῦ Πεισιστράτου καὶ τοῦ Ἱππίου τοῦ τυράννου ἀδελφὸν, μετὰ ταῦτα ὑπέμειναν αἱ Ἀθῆναι τὸν ζυγὸν τῆς τυραννίας ἐπὶ τέσσαρα ἔτη περισσότερον ἢ πρότερον. Ὁ δὲ Ἵππαρχος εἶδε πρὸ τοῦ θανάτου καθαρώτατον ὄνειρον. Κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν τῶν Παναθηναίων νύκτα εἶδεν ὁ Ἵππαρχος ἄνδρα μέγαν καὶ εὐειδῆ, ὁ ὁποῖος ἐστάθη ἔμπροσθέν του καὶ εἶπεν «ὑπόμεινε, λέων, μετὰ καρτερικῆς καρδίας τὸ ἀνυπόφορον κακὸν, ὅπερ θὰ πάθῃς. Οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἀδικῶν θὰ μείνῃ ἀτιμώρητος». Εὐθὺς δὲ καθὼς ἐξημέρωσεν, εἶδον πολλοὶ τὸν Ἵππαρχον ζητοῦντα τὴν ἐξήγησιν τούτου παρὰ τῶν ὀνειροκριτῶν. Μετὰ ταῦτα δὲ διέταξε τὰ τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων, ἐν τῇ ὁποίᾳ μάλιστα φονεύεται.

Μετὰ τὸν θάνατον τούτου ἔμεινε τύραννος ἐν Ἀθήναις ὁ Ἱππίας, ὅστις σκληρῶς ἐφέρετο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἕνεκα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ θανάτου τοῦ Ἱππάρχου. Τότε οἱ Ἀλκμεωνίδαι, Ἀθηναϊκὴ οἰκογένεια, ἐξορισθεῖσα ὑπὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν μετ' ἄλλων Ἀθηναίων φυγάδων, προσεπάθουν νὰ ἔλθωσιν ὀπίσω εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ τῆς βίας καὶ νὰ ἐλευθερώσωσιν αὐτὰς ἀπὸ τῶν τυράννων. Ἐπειδὴ δὲ εὗρισκον ἐμπόδια, κατέλαβον τὸ φρούριον

Ἡ Πυθία ἐπὶ τοῦ τρίποδος

Λειψύδριον ὑπεράνω τῆς Παιονίας (δήμου τῆς Ἀττικῆς) καὶ, τειχίσαντες αὐτὸ, ἐμηχανῶντο τὰ πάντα κατὰ τῶν Πεισιστρατιδῶν. Οὗτοι ἀνέλαβον παρὰ τῶν Ἀμφικτυόνων νὰ οἰκοδομήσωσι τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν, τὸν νῦν ὑπάρχοντα, ὅστις τότε ἀκόμη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲν ὑπῆρχεν. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν εὐκατάστατοι καὶ ἀνέκαθεν ἀκόμη ἄνδρες εὐυπόληπτοι, κατεσκεύασαν ναὸν ὡραιότερον καὶ κατὰ τὰ ἄλλα καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι, ἐν ᾧ εἶχον συμφωνήσῃ νὰ κάμωσι τὸν ναὸν ἐκ πωρίνου λίθου, κατεσκεύασαν τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐκ Παρίου μαρμάρου. Καθὼς λοιπὸν λέγουσιν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ ἄνδρες οὗτοι, καθήμενοι εἰς τοὺς Δελφοὺς, κατέπειθον τὴν Πυθίαν διὰ χρημάτων νὰ προβάλλῃ τὴν ἐλευθέρωσιν τῶν Ἀθηνῶν εἰς πάντας τοὺς Σπαρτιάτας, οἵτινες ἤρχοντο εἰς αὐτὴν, διὰ νά την ἐρωτήσωσιν εἴτε δι' ἰδιωτικὴν εἴτε διὰ δημοσίαν ὑπόθεσιν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ πάντοτε ὁ αὐτὸς χρησμὸς εἰς αὐτοὺς ἐδίδετο, ἔπεμψαν τὸν Ἀγχιμόλιον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀστέρος, πολίτην πρόκριτον τῆς Σπάρτης, μετὰ στρατοῦ, διὰ νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν τοὺς Πεισιστρατίδας, ἂν καὶ ἦσαν πολὺ φίλοι αὐτοῦ· διότι ἐσέβοντο μᾶλλον τὸ θεῖον παρὰ τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἔπεμψαν δὲ τούτους μετὰ πλοίων διὰ θαλάσσης.

Οὗτος λοιπὸν, προσορμισθεὶς εἰς τὸ Φάληρον, ἀπεβίβασε τὸν στρατὸν εἰς τὴν ξηράν, οἱ δὲ Πεισιστρατίδαι, μαθόντες τοῦτο πρότερον, ἐζήτησαν ἐπικουρίαν ἐκ τῆς Θεσσαλίας, διότι εἶχον μὲ αὐτοὺς συμμαχίαν. Οἱ δὲ Θεσσαλοὶ, κοινῇ γνώμῃ ἀποφασίσαντες, ἔπεμψαν πρὸς αὐτοὺς χιλίους ἱππεῖς ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτῶν Κινέαν. Ἐνισχυθέντες οὕτως οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐμηχανεύθησαν τὰ ἑξῆς. Ἔκοψαν τὰ δένδρα τῆς Φαληρικῆς πεδιάδος καὶ κατέστησαν αὐτὴν ἱππάσιμον, ἔπειτα ἀπέλυσαν τὸ ἱππικὸν κατὰ τοῦ στρατοπέδου. Τότε δὲ ἐπέπεσε καὶ πολλοὺς ἄλλους τῶν Λακεδαιμονίων ἐφόνευσε καὶ αὐτὸν τὸν Ἀγχιμόλιον, τοὺς δὲ σωθέντας κατέκλεισεν εἰς τὰ πλοῖα. Ἡ πρώτη λοιπὸν ἀποστολὴ στρατοῦ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος οὕτως ἐτελείωσε. Τοῦ δὲ Ἀγχιμολίου ὁ τάφος εἶνε εἰς τὴν Ἀλωπεκῆν,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δῆμον τῆς Ἀττικῆς, πλησίον τοῦ ἐν Κυνοσάργει Ἡρακλείου.

Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Λακεδαιμόνιοι κατήρτισαν μεγαλείτερον στρατιωτικὸν σῶμα καὶ ἔπεμψαν αὐτὸ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, διορίσαντες στρατηγὸν τὸν βασιλέα αὐτῶν Κλεομένη, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀναξανδρίδου, οὐχὶ πλέον διὰ θαλάσσης, ἀλλὰ διὰ ξηρᾶς. Καθὼς δὲ οὗτοι εἰςέβαλον εἰς τὴν Ἀττικὴν, πρῶτον τὸ Θεσσαλικὸν ἱππικὸν συνεκρούσθη μετ' αὐτῶν καὶ μετ' ὀλίγον ἐτράπη εἰς φυγὴν καὶ ἔπεσον ἐξ αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα ἄνδρας· οἱ δὲ ὑπόλοιποι ἱππεῖς ἀνεχώρησαν, ὅπως ἦσαν, κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ δὲ Κλεομένης, φθάσας εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ἠνώθη μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἐκείνων, οἵτινες ἐπεθύμουν νὰ ἦνε ἐλεύθεροι καὶ ἐπολιόρκει τοὺς τυράννους, οἵτινες ἦσαν ἀποκεκλεισμένοι ἐντὸς τοῦ Πελασγικοῦ τείχους. Καὶ βεβαίως, κατ' οὐδένα τρόπον ἤθελον ἐκβάλει οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς Πεισιστρατίδας (διότι οὔτε πολιορκίαν εἶχον κατὰ νοῦν νὰ κάμωσι καὶ οἱ Πεισιστρατίδαι ἦσαν καλῶς ἐφωδιασμένοι μὲ τροφὰς καὶ ποτὰ) καὶ, ἀφ' οὗ ἤθελον πολιορκήσῃ αὐτοὺς ὀλίγας ἡμέρας, ἤθελον ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν Σπάρτην. Τώρα ὅμως ἐπῆλθε τυχαῖον συμβὰν, εἰς ἐκείνους μὲν ὀλέθριον, εἰς τούτους δὲ εὐνοϊκὸν. Οἱ Πεισιστρατίδαι δῆλ. ἀπέστελλον κρυφίως τὰ τέκνα των ἔξω τῆς χώρας εἰς τόπον ἀσφαλῆ· ταῦτα δὲ συνελήφθησαν. Καθὼς δὲ ἔγεινε τοῦτο, πάντα τῶν Πεισιστρατιδῶν τὰ πράγματα εἶχον ταραχθεὶ, ἐζήτησαν δὲ νά τοις ἀποδοθῶσι τὰ τέκνα των ὑπὸ ὅρους, τοὺς ὁποίους οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεθύμουν, νὰ ἀναχωρήσωσι δῆλα δὴ ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἐντὸς πέντε ἡμερῶν. Μετὰ τοῦτο ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ παρὰ τὸν Σκάμανδρον ποταμὸν Σίγειον, ἀφ' οὗ ἦρξαν τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τριάκοντα ἔξ ἔτη. Οὕτως οἱ Ἀθηναῖοι ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τῶν τυράννων· ὅσα δε, ἀφ' οὗ ἠλευθερώθησαν, ἔπραξαν ἢ ἔπαθον ἄξια διηγή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σεως, πρὶν ἡ Ἰωνία ἀποστατήσῃ ἀπὸ τοῦ Δαρείου καὶ ὁ Ἀριστταγόρας ὁ Μιλήσιος ἔλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ζητήσῃ βοήθειαν, ταῦτα πρῶτον θὰ διηγηθῶ.

72. Κλεισθένης καὶ Ἰσαγόρας.

Αἱ Ἀθῆναι, οὖσαι καὶ πρότερον μεγάλαι, τότε ἀπαλλαχθεῖσαι τῶν τυράννων, ἐγίνοντο μεγαλείτεραι. Ἐν αὐταῖς δὲ δύο ἄνδρες εἶχον ὅλην τὴν δύναμιν, ὁ Κλεισθένης ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Ἀλκμεωνιδῶν, ὅστις εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν Πυθίαν, καὶ ὁ Ἰσαγόρας, ὁ υἱὸς τοῦ Τισάνδρου ἐκ προκρίτου οἰκογενείας. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ὑπεκίνησαν ταραχάς, διότι ἤριζον τίς τῶν δύο νὰ ὑπερισχύσῃ. Ὁ δὲ Κλεισθένης, ἡττηθεὶς, προσεταιρίζεται τὸν λαόν. Μετὰ τοῦτο δὲ τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες πρότερον διηροῦντο εἰς τέσσαρας φυλὰς, φερούσας τὰ ὀνόματα τῶν τεσσάρων υἱῶν τοῦ Ἴωνος, διήρεσεν εἰς δέκα φυλάς, ἐπονομάσας αὐτὰς δι' ὀνομάτων ἄλλων ἡρώων ἐπιχωρίων. Ἐμιμήθη δὲ κατὰ τοῦτο τὸν μητροπάτορα αὐτοῦ Κλεισθένην, τὸν τύραννον τῆς Σικυῶνος.

Ὁ Κλεισθένης λοιπὸν, ἀφ' οὗ προσείλκυσε πρὸς τὸ μέρος του ὅλον τὸν λαὸν, ὑπερίσχυσε πολὺ τῶν ἀντιπάλων του. Ὁ δὲ Ἰσαγόρας, ἡττηθεὶς τὴν φορὰν ταύτην, ἐτεχνάσθη κατὰ τῶν ἀντιπάλων του τὰ ἑξῆς. Προσεκάλεσεν εἰς βοήθειάν του τὸν Κλεομένην, τὸν βασιλέα τῶν Λακεδαιμονίων, τὸν ὁποῖον εἶχε φιλοξενήσῃ, ὅτε ἐπολιόρκουν ἐν τῇ ἀκροπόλει τοὺς Πεισιστρατίδας. Ὁ δὲ Κλεομένης, πέμψας κατὰ πρῶτον εἰς τὰς Ἀθήνας κήρυκα, ἐζήτει νὰ ἐξορίσωσι τὸν Κλεισθένην καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς ἐκ τῶν Ἀθηναίων, ἀποκαλῶν αὐτοὺς ἐναγεῖς (μεμολυσμένους). Ἔπραξε δὲ τοῦτο κατ' εἰσήγησιν τοῦ Ἰσαγόρου. Διότι οἱ μὲν Ἀλκμεωνίδαι καὶ οἱ ἀποτελοῦν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τες τὸ κόμμα αὐτῶν κατηγοροῦντο διὰ τὸν φόνον, τὸν ὁποῖον θέλω διηγηθῆ, ὁ δὲ Ἰσαγόρας καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ δὲν μετεῖχον αὐτοῦ. Ἐναγεῖς δὲ ὠνομάσθησαν διὰ τὴν ἐπομένην αἰτίαν. Ὑπῆρχεν ἐν Ἀθήναις ἀνήρ τις Κύλων, Ὀλυμπιονίκης. Οὗτος ἐπεθύμει νὰ γείνῃ τύραννος τῶν Ἀθηνῶν καὶ, συνεταιρισθεὶς μετὰ τῶν συνηλικιωτῶν αὐτοῦ, ἐπειράθη νὰ καταλάβῃ τὴν ἀκρόπολιν· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπικρατήσῃ, ἐκάθισεν ὡς ἱκέτης ἔμπροσθεν τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς. Οἱ δὲ πρυτάνεις τῶν ναυκρατῶν, οἵτινες τότε ἐκυβέρνων τὰς Ἀθήνας, ἐσήκωσαν τούτους ἐκεῖθεν, ἐγγυηθέντες εἰς αὐτοὺς τοὐλάχιστον ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς των· κατηγοροῦνται δὲ οἱ Ἀλκμεωνίδαι, ὅτι ἐφόνευσαν αὐτούς. Ταῦτα συνέβησαν πρὸ τοῦ Πεισιστράτου.

Ὅτε δὲ ὁ Κλεομένης ἐζήτει διὰ κήρυκος νὰ ἐξορισθῇ ὁ Κλεισθένης καὶ οἱ ἐναγεῖς, αὐτὸς μὲν ὁ Κλεισθένης ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πόλεως κρυφίως, οὐχ ἧττον δὲ ὁ Κλεομένης ἦλθε μετ' ὀλίγον εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ δυνάμεως οὐχὶ μεγάλης· καθὼς δὲ ἔφθασεν, ἐξεδίωξεν ἑπτακοσίας Ἀθηναϊκὰς οἰκογενείας, τὰς ὁποίας ὑπέδειξεν εἰς αὐτὸν ὁ Ἰσαγόρας. Ἔπειτα προσεπάθει νὰ καταλύσῃ τὴν βουλὴν καὶ νὰ ἐγχειρίσῃ τὰς ἀρχὰς εἰς τριακοσίους ἐκ τοῦ κόμματος τοῦ Ἰσαγόρου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ βουλὴ ἀντέστη καὶ δὲν ἤθελε νὰ ὑπακούσῃ, ὁ Κλεομένης καὶ ὁ Ἰσαγόρας καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. Οἱ δὲ λοιποὶ Ἀθηναῖοι, ὁμοφρονήσαντες, ἐπολιόρκουν αὐτοὺς ἡμέρας δύο. Κατὰ δὲ τὴν τρίτην ἡμέραν ὅσοι ἐκ τῶν πολιορκουμένων ἦσαν Λακεδαιμόνιοι ἐξέρχονται ἐκ τῆς χώρας διὰ συνθήκης, τοὺς δὲ ἄλλους ἔδεσαν καὶ ἀπέθανον δεδεμένοι. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι μετὰ ταῦτα ἀνεκάλεσαν ἐκ τῆς ἐξορίας τὸν Κλεισθένην καὶ τὰς ἑπτακοσίας ἐξορίστους Ἀθηναϊκὰς οἰκογενείας καὶ ἔπεμψαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πρέσβεις εἰς τὰς Σάρδεις, θέλοντες νὰ συμμαχήσωσι πρὸς τοὺς Πέρσας, διότι ἤξευρον ὅτι ἦσαν πολέμιοι τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοῦ Κλεομένους. Ὅτε δὲ ἔφθασαν οἱ πρέσβεις εἰς τὰς Σάρδεις καὶ ἔλεγον τὴν ἐντολήν των, ὁ Ἀρταφέρνης, ὁ υἱὸς τοῦ Ὑστάσπους, διοικητὴς τῶν Σάρδεων, ἠρώτησεν αὐτοὺς τί ἄνθρωποι εἶνε καὶ εἰς ποῖον μέρος τῆς γῆς κατοικοῦντες ζητοῦσι νὰ γείνωσι σύμμαχοι τῶν Περσῶν· μαθὼν δὲ παρ' αὐτῶν, ἀπεκρίθη ἐν συντομίᾳ ταῦτα «ἐὰν μὲν οἱ Ἀθηναῖοι δίδουσιν εἰς τὸν Δαρεῖον γῆν καὶ ὕδωρ, οὗτος συμμαχεῖ μετ' αὐτῶν, ἐὰν δὲ δὲν δίδουσιν, εἶπεν εἰς αὐτοὺς ν' ἀναχωρήσωσιν». Οἱ δὲ πρέσβεις ὑπ' εὐθύνην των εἶπον ὅτι δίδουσι, διότι ἐπεθύμουν νὰ κάμωσι τὴν συμμαχίαν.

Ἀλλ' ὅτε ἀπῆλθον εἰς τὴν πατρίδα των, μεγάλως κατηγορήθησαν. Ὁ δὲ Κλεομένης, συναισθανόμενος, ὅτι περιυβρίσθη διὰ λόγων καὶ ἔργων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, συνέλεγε στρατὸν ἐκ πάσης τῆς Πελοποννήσου, χωρὶς νὰ λέγῃ διὰ τί συλλέγει αὐτόν, θέλων δὲ νὰ τιμωρήσῃ τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων καὶ νὰ καταστήσῃ τύραννον τὸν Ἰσαγόραν, διότι οὗτος εἶχε συνεξέλθῃ μετ' αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως. Εἰσέβαλε λοιπὸν ὁ Κλεομένης μετὰ μεγάλου στρατοῦ εἰς τὴν Ἐλευσῖνα καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἐκ συνθήματος κυριεύουσι τὴν Οἰνόην καὶ τὰς Ὑσιάς, τοὺς ἐσχάτους δήμους τῆς Ἀττικῆς, καὶ οἱ Χαλκιδεῖς, ἐπιδραμόντες εἰς τὰ ἄλλα μέρη, κατέστρεφον τόπους τῆς Ἀττικῆς. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἂν καὶ ἦσαν ἐν ἀμφιβολίᾳ, ἐσκόπευον νὰ ἐνθυμηθῶσι βραδύτερον τοὺς Βοιωτοὺς καὶ τοὺς Χαλκιδεῖς, παρετάχθησαν δὲ ἔνοπλοι ἀντικρὺ τῶν Πελοποννησίων ἐν Ἐλευσῖνι. Ὅτε δὲ τὰ δύο στρατόπεδα ἔμελλον νὰ συνάψωσι μάχην, οἱ Κορίνθιοι πρῶτοι, σκεφθέντες καθ' ἑαυτούς, ὅτι δὲν εἶνε δικαία αὕτη ἡ πρᾶξις, μετέβαλον γνώμην καὶ ἀπεχώρη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σαν, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Δημάρατος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρίστωνος, ἀνεχώρησεν, ὅστις καὶ οὗτος ἦτο βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐξήγαγε τὸν στρατὸν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος μετὰ τοῦ Κλεομένους, πρὸς τὸν ὁποῖον πρότερον δὲν διεφώνει. Ἀφ' ὅτου δ' ἔγεινεν ἡ διχοστασία αὕτη, ἐτέθη νόμος ἐν τῇ Σπάρτῃ νὰ μὴ ἦνε ἐπιτετραμμένον νὰ ἀκολουθῶσι τὸν στρατὸν, ὅτε ἐκστρατεύει, ἀμφότεροι οἱ βασιλεῖς, διότι μέχρι τοῦδε καὶ οἱ δύο ἠκολούθουν. Τότε λοιπὸν ἐν τῇ Ἐλευσῖνι οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων, βλέποντες ὅτι καὶ οἱ βασιλεῖς τῶν Λακεδαιμονίων δὲν συνεφώνουν καὶ οἱ Κορίνθιοι ἐγκατέλιπον τὴν θέσιν των, ἀνεχώρησαν καὶ αὐτοί.

Ἀφ' οὗ λοιπὸν διελύθη τὸ στράτευμα τοῦτο ἀδόξως, οἱ Ἀθηναῖοι, θέλοντες νὰ ἐκδικηθῶσιν, ἐξεστράτευσαν τὸ πρῶτον κατὰ τῶν Χαλκιδέων. Οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἦλθον ἐπὶ τοῦ Εὐρίπου πρὸς βοήθειαν τῶν Χαλκιδέων. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἰδόντες τοὺς βοηθοὺς τούτους, ἀπεφάσισαν νὰ προσβάλωσι πρότερον τοὺς Βοιωτοὺς καὶ ἔπειτα τοὺς Χαλκιδεῖς. Συνάπτουσι λοιπὸν μάχην πρὸς τούτους οἱ Ἀθηναῖοι καὶ πολὺ ὑπερίσχυσαν, παρὰ πολλοὺς δὲ ἐξ αὐτῶν ἐφόνευσαν καὶ ἑπτακοσίους ἐζώγρησαν. Τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην ἡμέραν οἱ Ἀθηναῖοι, διαβάντες εἰς τὴν Εὔβοιαν, συνάπτουσι μάχην καὶ πρὸς τοὺς Χαλκιδεῖς, νικήσαντες δὲ καὶ τούτους, ἀφίνουσι τέσσαρας χιλιάδας κληρούχων ἐπὶ τῆς χώρας τῶν ἱπποβοτῶν. Ἱπποβόται δὲ ἐκαλοῦντο οἱ πλούσιοι ἐκ τῶν Χαλκιδέων. Ὅσους δὲ καὶ ἐκ τούτων ἐζώγρησαν, ἔρριψαν εἰς τὴν φυλακὴν μετὰ τῶν ζωγρηθέντων Βοιωτῶν, δέσαντες μὲ πέδας. Μετὰ καιρὸν δὲ ἔλυσαν αὐτοὺς, λαβόντες ὡς λύτρα δύο μνᾶς δι' ἕκαστον. Τὰς δὲ πέδας αὐτῶν, μὲ τὰς ὁποίας ἦσαν δεδεμένοι, ἐκρέμασαν ἐπάνω εἰς τὴν ἀκρόπολιν, αἵτινες ἀκόμη καὶ ἐπ' ἐμοῦ ἐσώζοντο, κρεμάμεναι ἐκ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν τειχῶν, τὰ ὁποῖα ἦσαν περικεκαυμένα ὑπὸ τοῦ Μήδου, ἀπέναντι δὲ τῆς δυτικῆς προσόψεως τοῦ ναοῦ. Ἀφιέρωσαν δὲ καὶ τὸ δέκατον ἐκ τῶν λύτρων, κατασκευάσαντες ἐξ αὐτοῦ χαλκοῦν τέθριππον. Τοῦτο δὲ ἵσταται πρῶτον πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ εἰσερχομένου εἰς τὰ ἐν τῇ ἀκροπόλει προπύλαια, φέρει δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην «οἱ παῖδες τῶν Ἀθηναίων, δαμάσαντες τοὺς λαοὺς τῶν Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων εἰς τὰ ἔργα τοῦ πολέμου, ἔσβεσαν τὴν προσβολὴν διὰ σιδηρῶν σκοτεινῶν δεσμῶν· τούτων δὲ ὡς δέκατον ταύτας τὰς ἵππους ἀφιέρωσαν εἰς τὴν Παλλάδα».

Οἱ Ἀθηναῖοι λοιπὸν ηὔξησαν. Γίνεται δὲ τοῦτο φανερὸν οὐχὶ εἰς ἓν μόνον, ἀλλὰ εἰς πάντα, ὅτι ἡ ἰσονομία εἶνε σπουδαῖον πρᾶγμα, ἀφ' οὗ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἐν ὅσῳ μὲν ἐκυβερνῶντο ὑπὸ τυράννων, οὐδ' ἑνὸς τῶν γειτόνων αὐτῶν ἦσαν ἀνώτεροι κατὰ τὰ πολεμικά, ἀφ' οὗ ὅμως ἀπηλλάχθησαν τῶν τυράννων, ἔγειναν κατὰ πολὺ αὐτῶν ἀνώτεροι. Ἐκ τούτων δὲ γίνεται φανερὸν, ὅτι, ἐν ὅσῳ μὲν διετέλουν δοῦλοι, ἑκουσίως ὑπέφερον πᾶσαν δυστυχίαν, διότι εἰργαζοντο ὑπὲρ τοῦ δεσπότου αὐτῶν, ἀφ' οὗ δὲ ἠλευθερώθησαν, ἕκαστος αὐτῶν εἰργάζετο μετὰ προθυμίας, διότι ἦτο πρόθυμος νὰ ἐργάζηται δι' ἑαυτόν.

73. Ἡ Σπάρτη καλεῖ τὸν Ἱππίαν.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ ἔβλεπον, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι προώδευον καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἦσαν πρόθυμοι νὰ ὑπακούσωσιν εἰς αὐτοὺς, ἐσκέφθησαν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, ἐλεύθεροι μὲν ὄντες, δύνανται νὰ γείνωσιν ἴσοι πρὸς αὐτοὺς κατὰ τὴν δύναμιν, ὑποτεταγμένοι δὲ εἰς τυράννους, εἶνε ἀσθενεῖς καὶ πρόθυμοι νὰ ὑποτάσσωνται. Ἕκαστον δὲ τούτων ἐξετάσαντες, προσεκάλεσαν τὸν Ἱππίαν, τὸν υἱὸν τοῦ Πεισιστράτου, ἐκ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐν Ἑλλησπόντῳ Σιγείου, ὅπου κατέφυγον οἱ Πεισιστρατίδαι. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ἱππίας, προσκληθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἦλθε, προσκαλέσαντες καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων πρέσβεις, ἔλεγον πρὸς αὐτοὺς οἱ Σπαρτιᾶται τὰ ἑξῆς· «ἄνδρες σύμμαχοι, γνωρίζομεν ὅτι δὲν ἐπράξαμεν ὀρθῶς, διότι, ἐξαρεθισθέντες ὑπὸ κιβδήλων χρησμῶν, ἐξεδιώξαμεν ἐκ τῆς πατρίδος αὐτῶν ἄνδρας, πρὸς τοὺς ὁποίους συνδεόμεθα διὰ στενωτάτων δεσμῶν φιλοξενίας καὶ οἵτινες ἀνεδέχθησαν νὰ καταστήσωσιν ὑποχειρίους εἰς ἡμᾶς τὰς Ἀθήνας· καὶ ἔπειτα ταῦτα ποιήσαντες, παρεδώκαμεν τὴν πόλιν εἰς λαὸν ἀχάριστον, ὅστις, ἀφ' οὗ, ἐλευθερωθεὶς ἐξ αἰτίας ἡμῶν, ἀνέκυψε, διὰ τρόπου ὑβριστικοῦ ἐξεδίωξεν ἡμᾶς καὶ τὸν βασιλέα ἡμῶν, μεγαλοφρονήσας δὲ ἤδη, προοδεύει, καθὼς ἔχουσι μάθη πρὸ πάντων μὲν οἱ γείτονες αὐτῶν Βοιωτοὶ καὶ Χαλκιδεῖς, ταχέως δὲ θά το μάθῃ καὶ πᾶς ἄλλος, ὅστις ἔπραξε σφάλμα. Ἐπειδὴ δὲ, ἐκεῖνα ποιήσαντες, ἐκάμομεν σφάλμα, τώρα θὰ προσπαθήσωμεν μεθ' ὑμῶν νὰ ὑπάγωμεν καὶ τιμωρήσωμεν αὐτοὺς, ἐπανορθοῦντες τὸ σφάλμα. Αὐτοῦ λοιπὸν τούτου ἕνεκα προσεκαλέσαμεν τοῦτον ἐδῶ τὸν Ἱππίαν καὶ ὑμᾶς ἐκ τῶν πόλεών σας, ἵνα διὰ κοινῆς ἀποφάσεως καὶ κοινῆς ἐκστρατείας εἰσαγάγωμεν αὐτὸν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀποδώσωμεν εἰς αὐτὸν, ὅσα τὸν ἀφῃρέσαμεν.» Οὗτοι μὲν ταῦτα ἔλεγον, τὸ δὲ πλῆθος τῶν συμμάχων δὲν ἐπεδοκίμασε τοὺς λόγους αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλοι ἔμενον ἥσυχοι, ὁ δὲ Κορίνθιος Σωσικλῆς εἶπε τὰ ἑξῆς «τῇ ἀληθείᾳ ὁ οὐρανὸς θὰ εἶνε ὑπὸ τὴν γῆν καὶ ἡ γῆ θὰ εἶνε μετέωρος ὑπεράνω τοῦ οὐρανοῦ καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ ἔχουσι κατοικίαν ἐντὸς τῆς θαλάσσης καὶ οἱ ἰχθύες ἐκείνην, τὴν ὁποίαν εἶχον πρότερον οἱ ἄνθρωποι, ἀφ' οὗ ἴσα ἴσα ὑμεῖς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καταλύοντες τὰς ἰσονομίας, παρασκευάζεσθε νὰ εἰσάγητε εἰς τὰς πόλεις τυραννίδας, τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἄλλο πρᾶγμα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων εἶνε ἀδικώτερον καὶ βδελυκτότερον. Διότι, ἐὰν νομίζετε ὅτι εἶνε ὠφέλιμον νὰ κυβερνῶνται αἱ πόλεις ὑπὸ τυράννων, κάμετε ὑμεῖς αὐτοὶ πρῶτοι τύραννον μεταξύ σας καὶ τότε προσπαθήσατε νὰ βάλετε τοιοῦτον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Τώρα δὲ, ἐν ᾧ ὑμεῖς οὐδέ ποτε ἐδοκιμάσατε τί εἶνε τύραννος καὶ, ἐν ᾧ αὐστηρότατα προσέχετε νὰ μὴ συμβῇ τοῦτο εἰς τὴν Σπάρτην, ὑμεῖς παραβλέπετε αὐτὸ ὡς πρὸς τοὺς συμμάχους. Ἐὰν δὲ ὑμεῖς αὐτοὶ εἴχετε πεῖραν τούτου, καθὼς ἡμεῖς, θὰ εἴχετε περὶ αὐτοῦ νὰ προτείνητε καλλιτέρας γνώμας ἐκείνης, τὴν ὁποίαν τώρα λέγετε».

74. Οἱ τύραννοι τῆς Κορίνθου.

Τῆς πόλεως Κορίνθου τὸ πολίτευμα ἦτο τοιοῦτον. Ἦτο ὀλιγαρχία καὶ ἐκυβέρνων τὴν πόλιν οἱ Βακχιάδαι. Ἐκ τῶν ἀνδρῶν τούτων τις, ὀνόματι Ἀμφίων, ἐγέννησε θυγατέρα χωλήν· τὸ ὄνομα δὲ αὐτῆς ἦτο Λάβδα. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἤθελε νὰ νυμφευθῇ αὐτήν, ἔλαβεν αὐτὴν σύζυγον ὁ Ἠετίων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἐχεκράτους, ὅστις ἦτο μὲν ἐκ τοῦ δήμου Πέτρας, ἀλλὰ τὴν καταγωγὴν Λαπίθης καὶ Καινείδης, ἐκ δὲ ταύτης τῆς γυναικὸς δὲν ἀπέκτησε τέκνα· μετέβη λοιπὸν εἰς τοὺς Δελφοὺς, διὰ νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τούτου. Καθὼς δὲ εἰσῆλθεν, ἡ Πυθία εὐθὺς προσαγορεύει αὐτὸν διὰ τῶν ἑξῆς λόγων «Ἠετίων, οὐδεὶς σὲ τιμᾷ, ἐν ᾧ εἶσαι ἄξιος πολλῆς τιμῆς· ἡ Λάβδα εἶνε ἔγκυος, θὰ γεννήσῃ δὲ κοτρώνι, θὰ πέσῃ δὲ ἐν μέσῳ τῶν κυβερνώντων ἀνδρῶν καὶ θὰ δικαιώσῃ τὴν Κόρινθον». Τὸ μάντευμα τοῦτο, γίνεται πως γνωστὸν εἰς τοὺς Βακχιάδας, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ πρότερον δοθεὶς χρησμὸς ὡς πρὸς τὴν Κόρινθον ἦτο ἀσαφής. Οὗτος εἶχε τὴν αὐτὴν ἔννοιαν μὲ τὸν τοῦ Ἠετίωνος καὶ ἔλεγεν οὕτως. «Λετὸς ἐμφωλεύει ἐντὸς τῶν βράχων, θὰ γεννήσῃ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ λέοντα δυνατὸν σαρκοφάγον· πολλῶν δὲ θὰ σπάσῃ τὰ γόνατα. Ταῦτα λοιπὸν σκέφθητε καλῶς, Κορίνθιοι, οἱ ὁποῖοι κατοικεῖτε πέριξ τῆς ὡραίας Πειρήνης καὶ τῆς λοφώδους Κορίνθου.» Οὗτος λοιπὸν ὁ χρησμός, ὃν ἔλαβον πρότερον οἱ Βακχιάδαι ἦτο ἀκατανόητος, τότε δὲ, ἀφ' οὗ ἔμαθον τὸν δοθέντα εἰς τὸν Ἠετίωνα, εὐθὺς κατενόησαν, ὅτι καὶ ὁ προηγούμενος χρησμὸς ἦτο σύμφωνος πρὸς τὸν τοῦ Ἠετίωνος.

Ἀφ' οὗ δ' ἐνόησαν καὶ τοῦτον, ἡσύχαζον, ἀπόφασιν ἔχοντες νὰ θανατώσωσι τὸ μέλλον νὰ γεννηθῇ παιδίον τοῦ Ἠετίωνος. Εὐθὺς δὲ, καθὼς ἐγέννησεν ἡ γυνὴ, στέλλουσι δέκα ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν δῆμον, ὅπου κατῴκει ὁ Ἠετίων, διὰ νὰ θανατώσωσι τὸ παιδίον. Φθάσαντες δὲ οὗτοι εἰς τὴν Πέτραν καὶ περάσαντες εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἠετίωνος, ἐζήτουν τὸ παιδίον. Ἡ δὲ Λάβδα, οὐδ' ὅλως ἠξεύρουσα διὰ τί ἐκεῖνοι ἦλθον καὶ νομίζουσα ὅτι ἐζήτουν αὐτὸ ἕνεκα φιλοφροσύνης πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἔφερεν αὐτὸ καί το ἐνεχείρισεν εἰς ἕνα ἐξ αὐτῶν. Οὗτοι δὲ καθ' ὁδὸν εἶχον ἀποφασίσῃ, ὅστις ἐξ αὐτῶν λάβῃ πρῶτος τὸ παιδίον, αὐτὸς νά το κτυπήσῃ κατὰ γῆς. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἡ Λάβδα ἔδωκεν αὐτὸ, τὸ παιδίον κατὰ θείαν παραχώρησιν ἐγέλασε πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις ἔλαβεν αὐτό. Τοῦτον δὲ, ἐννοήσαντα τοῦτο, ἐκράτησεν οἰκτός τις καὶ δὲν ὑπέφερε νὰ φονεύσῃ αὐτὸ, ἀλλ' ἐλυπήθη καὶ παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὸν δεύτερον, οὗτος δὲ εἰς τὸν τρίτον. Οὕτω δὲ, παραδιδόμενον ὑπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον, περιῆλθε καὶ διὰ τῶν δέκα καὶ οὐδεὶς ἀπεφάσισε νά το ἀποτελειώσῃ. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ἀπέδωκαν τὸ παιδίον ὀπίσω εἰς τὴν μητέρα του, ἐξῆλθον καὶ ἐστάθησαν εἰς τὰς θύρας. Ἕκαστος δὲ ἤρχισε νὰ κατηγορῇ τοὺς ἄλλους, καὶ μάλιστα ἐκεῖνον, ὅστις πρῶτος ἔλαβεν αὐτὸ εἰς τὰς χεῖράς του, διότι δὲν ἔπραξε, καθὼς εἶχον ἀποφασίσῃ. Τέλος δὲ, ἀφ' οὗ ἐπέρασε χρόνος τις, ἀπεφά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σισαν πάλιν νὰ ὑπάγωσι καὶ νὰ φονεύσωσιν αὐτὸ πάντες ὁμοῦ. Ἦτο δὲ πεπρωμένον ἐκ τοῦ παιδίου τοῦ Ἠετίωνος νὰ ἐπέλθωσι συμφοραὶ εἰς τὴν Κόρινθον, διότι ἡ Λάβδα ἵστατο πλησίον τῆς θύρας αὐτῆς καὶ ἤκουε πάντα ταῦτα· φοβηθεῖσα δὲ μή πως ἀλλάξωσι γνώμην καὶ, λαβοντες ἐκ δευτέρου τὸ παιδίον φονεύσωσιν αὐτὸ, ἐπῆγε καὶ κατέκρυψεν αὐτὸ εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζεν ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ βάλῃ ὁ νοῦς των. Τὸ ἔκρυψε λοιπὸν εἰς μίαν κυψέλην, διότι ἤξευρεν ὅτι, ἐὰν ἐπιστρέψωσι νά το ζητήσωσιν, ἤθελον ἐρευνήσῃ ὅλα, διὰ νά το εὕρωσι. Ταῦτα μάλιστα καὶ ἔγειναν. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνοι, ἐλθόντες καὶ ἐρευνήσαντες, δὲν ἀνεύρισκον αὐτὸ, ἀπεφάσισαν νὰ ἀναχωρήσωσι καὶ νὰ εἴπωσι πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας αὐτοὺς, ὅτι ἔπραξαν πάντα, ὅσα ἐκεῖνοι παρήγγειλαν. Οὗτοι λοιπὸν ἀπελθόντες ἔλεγον ταῦτα, ὁ δὲ παῖς τοῦ Ἠετίωνος μετὰ ταῦτα ηὐξάνετο καὶ, ἀφ' οὗ διέφυγε τοῦτον τὸν κίνδυνον, ἐπωνομάσθη ἀπὸ τῆς κυψέλης Κύψελος. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Κύψελος ἔγεινεν ἀνὴρ, ἠρώτησε τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ ἔλαβε πολὺ εὐνοϊκὸν χρησμὸν, τὸν ὁποῖον ἀκολουθήσας καὶ ἐπεχείρησε καὶ κατέλαβε τὴν Κόρινθον. Ὁ δὲ χρησμὸς οὗτος ἦτο ὁ ἑξῆς «εὐδαίμων ἀνὴρ εἶνε οὗτος, ὅστις καταβαίνει εἰς τὴν κατοικίαν μου, ὁ Κύψελος ὁ Ἠετίδης, ὁ βασιλεὺς τῆς περιφήμου Κορίνθου, αὐτὸς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, ἀλλὰ τῶν παίδων του οἱ παῖδες δὲν θὰ ἦνε πλέον βασιλεῖς». Ὁ δὲ Κύψελος, γενόμενος τύραννος (658 π. Χρ.), πολλοὺς τῶν Κορινθίων ἐδίωξε, πολλοὺς δὲ ἀπεστέρησε τῆς περιουσίας των, ἀκόμη δὲ πολὺ περισσοτέρους τῆς ζωῆς των. Ἀφ' οὗ δὲ ἐκυβέρνησεν ἐπὶ τριάκοντα ἔτη καὶ ἐπέρασε καλὰ τὴν ζωήν του, ἔγεινε διάδοχος αὐτοῦ εἰς τὴν τυραννίδα ὁ υἱὸς αὐτοῦ Περίανδρος, Ὁ Περίανδρος οὗτος (628 π. Χρ.) κατ' ἀρχὰς μὲν ἦτο ἠπιώτερος τοῦ πατρός του, ἀλλ'

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀφ' οὗ διὰ πρέσβεων ἐσχετίσθη μὲ τὸν Θρασύβουλον, τὸν τύραννον τῆς Μιλήτου, ἔγεινε πολὺ σκληρότερος τοῦ Κυψέλου, πέμψας δῆλ. κήρυκα πρὸς τὸν Θρασύβουλον, ἔμαθε παρ' αὐτοῦ κατὰ ποῖον τρόπον ἤθελε διευθετήσῃ τὰ πράγματα ἀσφαλέστατα, ὥστε νὰ κυβερνᾷ κάλλιστα τὴν πόλιν. Ὁ δὲ Θρασύβουλος ὡδήγησεν ἔξω τῆς πόλεως τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Περιάνδρου, ἀφ' οὗ δὲ εἰςῆλθεν εἰς ἐσπαρμένον ἀγρὸν, διεξήρχετο τὰ σπαρτὰ, ἐπερωτῶν καὶ ἀνακαλῶν τὸν κήρυκα εἰς τὴν ἐκ τῆς Κορίνθου ἄφιξίν του, καὶ ἀπέκοπτε συγχρόνως τοὺς στάχυς, τοὺς ὁποίους ἔβλεπεν ὑπερέχοντας· ἀποκόπτων δὲ αὐτοὺς, ἀπέρριπτε μακρὰν, ἕως ὅτου διὰ τοῦ τοιούτου τρόπου κατέστρεψε τὰ σπαρτὰ, ὅπου ἦσαν κάλλιστα καὶ πυκνότατα. Ἀφ' οὗ δὲ διεξῆλθε τὸ χωράφιον καὶ οὐδὲ μίαν λέξιν εἶπεν, ἀπέπεμψε τὸν κήρυκα. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ κῆρυξ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κόρινθον, ὁ Περίανδρος μετὰ προθυμίας ἠρώτα νὰ μάθῃ τὴν συμβουλὴν τοῦ Θρασυβούλου. Ὁ δὲ κῆρυξ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι οὐδεμίαν συμβουλὴν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ Θρασύβουλος καὶ μάλιστα θαυμάζει, διὰ τί ἔστειλεν αὐτὸν πρὸς τοιοῦτον ἄνδρα παράφρονα καὶ καταστροφέα τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ πραγμάτων καὶ ἐνταυτῷ διηγήθη, ὅσα εἶδε τὸν Θρασύβουλον πράττοντα. Ὁ δὲ Περίανδρος κατενόησε καὶ ἔβαλε καλῶς εἰς τὸν νοῦν του, ὅτι διὰ τῆς πράξεώς του ἐκείνης συνεβούλευεν αὐτὸν ὁ Θρασύβουλος νὰ φονεύῃ τοὺς ὑπερέχοντας ἐκ τῶν πολιτῶν, ἔκτοτε δὲ διέπραττε πᾶσαν κακουργίαν κατὰ τῶν πολιτῶν. Διότι, ὅσα ὁ Κύψελος φονεύων καὶ διώκων ἀφῆκε, ταῦτα ἀπετελείωσεν ὁ Περίανδρος. Μίαν δὲ ἡμέραν ἀπεγύμνωσε πάσας τὰς γυναῖκας τῶν Κορινθίων χάριν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς Μελίσσης· ἔπεμψε δῆλ. ἀπεσταλμένους εἰς τὸ νεκρομαντεῖον, τὸ ὁποῖον κεῖται ἐπὶ τοῦ Ἀχέροντος ποταμοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Θεσπρωτῶν νὰ ἐρωτήσωσι τὴν σκιὰν τῆς νεκρᾶς συζύγου του Μελίσσης περί τινος παρακαταθήκης φιλοξενηθέντος τινός. Καὶ ἡ Μέλισσα φανερωθεῖσα εἶπεν, ὅτι οὔτε διὰ σημείου οὔτε διὰ λόγου θὰ φανερώσῃ εἰς ποῖον τόπον κεῖται ἡ παρακαταθήκη, διότι κρυώνει καὶ εἶνε γυμνή. Τὰ ἐνδύματα δῆλ., τὰ ὁποῖα συγκατέθαψε μὲ αὐτὴν, οὐδ' ὅλως ὠφέλησαν αὐτὴν, διότι δὲν κατεκάησαν· ἀπόδειξις δὲ ἦτο δι' αὐτὸν, ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτῆς εἶνε ἀληθῆ, ὅτι ἦτο ψυχρὸς ὁ κλίβανος, ὅτε ἔβαλε τοὺς ἄρτους εἰς αὐτὸν. Καθὼς δὲ ἔμαθε ταῦτα ὁ Περίανδρος, εὐθὺς προσεκάλεσε διὰ κήρυκος πάσας τὰς γυναῖκας τῶν Κορινθίων νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας. Αὗται λοιπὸν μετέβησαν ἐκεῖ ὡς εἰς ἑορτὴν, ὡραιότατα στολισθεῖσαι. Ἐκεῖνος δέ, ἔχων ἐκεῖ κεκρυμμένους τοὺς δορυφόρους του, ἀπεγύμνωσεν αὐτὰς πάσας ἄνευ διακρίσεως, καὶ τὰς ἐλευθέρας καὶ τὰς ὑπηρετρίας, καὶ, σωρεύσας τὰ ἐνδύματα εἰς λάκκον, κατέκαιεν αὐτὰ, προσευχόμενος ὑπὲρ τῆς Μελίσσης. Ἀφ' οὗ δὲ ἔπραξε ταῦτα καὶ ἔπεμψε πάλιν εἰς τὸ μαντεῖον δευτέραν φοράν, ἡ σκιὰ τῆς Μελίσσης εἶπεν εἰς ποῖον τόπον εἶχε βάλη τὴν παρακαταθήκην τοῦ φιλοξενηθέντος. Τοιοῦτο μὲν πρᾶγμα εἶνε ἡ τυραννὶς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τοιαῦτα τὰ ἔργα αὐτῆς. Ἡμᾶς δὲ τοὺς Κορινθίους εὐθὺς τότε μέγας θαυμασμὸς κατέλαβεν, ὅτε εἴδομεν ὅτι προσκαλεῖτε τὸν Ἱππίαν, τώρα δὲ ἀκόμη περισσότερον θαυμάζομεν, διότι λέγετε ταῦτα καί σας ἐξορκίζομεν εἰς τὸ ὄνομα τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν νὰ μὴ καταστήσητε τυραννίδας εἰς τὰς πόλεις. Ἐὰν δὲ δὲν παύσητε, ἀλλὰ προσπαθήσητε παρὰ τὸ δίκαιον νὰ ἐπαναφέρητε τὸν Ἱππίαν, μάθετε ὅτι οἱ Κορίνθιοι τοὐλάχιστον δὲν συμφωνοῦσι πρὸς ὑμᾶς».

Ὁ μὲν ἐκ Κορίνθου πρέσβυς Σωσικλῆς ταῦτα εἶπεν, ὁ δὲ Ἱππίας ἀπήντησε πρὸς αὐτὸν, ὅτι οἱ Κορίνθιοι περισσότερον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πάντων θὰ ἐπιποθήσωσι τοὺς Πεισιστρατίδας, ὅταν ἔλθωσιν αἱ πεπρωμέναι ἡμέραι νὰ πάθωσιν αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ὁ μὲν Ἱππίας τοιουτοτρόπως ἀπεκρίθη, διότι ἐγίνωσκε κάλλιστα πάντων τοὺς χρησμούς, οἱ δὲ λοιποὶ ἐκ τῶν συμμάχων ἕως τότε μὲν ἡσύχαζον, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἤκουσαν τὸν Σωσικλέα, εἰπόντα ἐλευθέρως, πάντες μιᾷ φωνῇ παρεδέχθησαν τὴν γνώμην τοῦ Κορινθίου καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὡρκίσθησαν νὰ μὴ κάμωσι νεωτερισμὸν εἰς πόλιν τῆς Ἑλλάδος.

ΥΒ. Ὁ Ἀρισταγόρας ἐν Ἀθήναις.

Εἰς δὲ τὸν Ἱππίαν, διωχθέντα ἐντεῦθεν, ἔδωκεν ὁ μὲν Ἀμύντας, ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων, τὴν Ἀνθεμοῦντα, οἱ δὲ Θεσσαλοὶ τὴν Ἰωλκόν. Οὗτος δὲ οὐδετέραν τούτων προετίμησεν, ἀλλ' ἀνεχώρησεν ὀπίσω εἰς τὸ Σίγειον. Ἐνταῦθα δὲ διαμένων, τὰ πάντα ἐκίνει κατὰ τῶν Ἀθηναίων, διαβάλλων αὐτοὺ πρὸς τὸν Ἀρταφέρνην καὶ ἅπαντα ποιῶν, διὰ νὰ ὑποταχθῶσιν αἱ Ἀθῆναι εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὸν Δαρεῖον. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, μαθόντες ταῦτα, ἔπεμψαν πρέσβεις εἰς τὰς Σάρδεις, ἀποτρέποντες τοὺς Πέρσας νὰ πείθωνται εἰς τοὺς ἐξορίστους τῶν Ἀθηναίων. Ὁ δὲ Ἀρταφέρνης παρήγγειλεν εἰς αὐτούς, ἐὰν θέλωσι νὰ ἦνε σῶοι, νὰ δεχθῶσιν ὀπίσω τὸν Ἱππίαν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν παρεδέχθησαν τοὺς λόγους τούτους, ἀπεφάσισαν νὰ ἦνε φανερὰ ἐχθροὶ τῶν Περσῶν.

Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν ὁ Μιλήσιος Ἀρισταγόρας, διωχθεὶς ἐκ τῆς Σπάρτης ὑπὸ τοῦ Κλεομένους τοῦ Λακεδαιμονίου, ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, διότι αὕτη ἡ πόλις εἶχε μεγίστην δύναμιν μεταξὺ τῶν λοιπῶν. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὸν δῆμον, ὁ Ἀρισταγόρας ἔλεγε τὰ αὐτὰ, τὰ ὁποῖα καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀγαθῶν καὶ περὶ τοῦ κατὰ τῶν Περσῶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πολέμου, ὅτι οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ μεταχειρίζονται καὶ ὅτι εἶνε εὔκολον νὰ νικηθῶσι, καὶ πρὸς τούτοις ὅτι οἱ Μιλήσιοι εἶνε ἄποικοι τῶν Ἀθηναίων καὶ ὅτι δίκαιον εἶνε οἱ Ἀθηναῖοι, ἔχοντες μεγάλην δύναμιν, νὰ σώσωσιν αὐτούς. Καὶ τὰ πάντα ὑπεσχέθη, ὡς εὑρισκόμενος εἰς σπουδαιοτάτην ἀνάγκην, ἕως ὅτου κατέπεισεν αὐτούς. Διότι φυσικὰ εὐκολώτερον εἶνε νὰ καταπείσῃ τοὺς πολλούς, παρὰ ἕνα, ἀφ' οὗ τὸν μὲν Κλεομένην τὸν Λακεδαιμόνιον μόνον δὲν ἠδυνήθη νὰ καταπείσῃ, τριάκοντα δὲ χιλιάδας Ἀθηναίων κατέπεισεν. Οἱ μὲν λοιπὸν Ἀθηναῖοι, καταπεισθέντες, ἐψήφισαν νὰ ἀποστείλωσι πρὸς βοήθειαν τῶν Ἰώνων εἴκοσι πλοῖα, διορίσαντες στρατηγὸν αὐτῶν τὸν Μελάνθιον, πολίτην κατὰ πάντα ἔντιμον. Ταῦτα δὲ τὰ πλοῖα ἐγένοντο ἀρχὴ κακῶν καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς βαρβάρους.

76. Ἅλωσις καὶ πυρπόλησις Σάρδεων.

Ὁ δὲ Ἀρισταγόρας ἀνεχώρησεν ἐμπρὸς καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Μίλητον. Κατόπιν ἔφθασαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ εἴκοσι πλοίων, ἔφερον δὲ ὁμοῦ καὶ πέντε τριήρεις τῶν Ἐρετριέων, οἵτινες ἐξεστράτευον οὐχὶ χάριν τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ χάριν αὐτῶν τῶν Μιλησίων, ἀποδίδοντες τὰ ὀφειλόμενα εἰς αὐτούς, διότι οἱ Μιλήσιοι πρότερον ἐβοήθησαν τοὺς Ἐρετριεῖς, πολεμοῦντας πρὸς τοὺς Χαλκιδεῖς. Ἀφ' οὗ λοιπὸν οὗτοι ἦλθον καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι, αὐτὸς μὲν ὁ Ἀρισταγόρας δὲν ἐξεστράτευσεν, ἀλλ' ἔμεινεν ἐν Μιλήτῳ, στρατηγοὺς δὲ τῶν Μιλησίων ἄλλους διώρισε, τὸν ἀδελφόν του Χαροπῖνον καὶ τὸν Ἑρμόφαντον. Φθάσαντες δὲ εἰς τὴν Ἔφεσον οἱ Ἴωνες, τὰ μὲν πλοῖα ἀφῆκαν εἰς τὴν Κορησσὸν τῆς Ἐφεσίας, αὐτοὶ δὲ μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἀνέβαινον, ἔχοντες Ἐφεσίους ὁδηγούς. Ἐπορεύοντο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ Καϋστρίου. Ἐντεῦθεν δὲ ὑπερέβησαν τὸν Τμῶλον (ὄρος), ἔφθασαν εἰς τὰς Σάρδεις καὶ ἐκυρίευσαν αὐτὰς, χωρὶς νὰ ἐναντιωθῇ τις εἰς αὐτούς. Ἐκυρίευσαν δὲ τὰ ἄλλα πάντα ἐκτὸς τῆς ἀκροπόλεως· τὴν δὲ ἀκρόπολιν ἔσωσεν αὐτὸς ὁ Ἀρταφέρνης, ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν οὐχὶ ὀλίγην. Τὴν δὲ λεηλασίαν τῆς κυριευθείσης ὑπ' αὐτῶν πόλεως, ἐμπόδισε τὸ ἀκόλουθον. Ἦσαν εἰς τὰς Σάρδεις οἰκίαι αἱ μὲν περισσότεραι καλάμιναι, ὅσαι δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν πλίνθιναι, εἶχον τὰς ὀροφὰς ἐκ καλάμου. Εὐθὺς δὲ, καθὼς ἐκ τῶν στρατιωτῶν τις ἔβαλε πῦρ εἰς μίαν τῶν οἰκιῶν τούτων, ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν διεδίδετο τὸ πῦρ καὶ ἐξηφάνισε πᾶσαν τὴν πόλιν. Ἐν ᾧ δὲ ἐκαίετο ἡ πόλις, οἱ Λυδοὶ καὶ ὅσοι ἐκ τῶν Περσῶν ἦσαν ἐντὸς τῆς πόλεως, περικυκλωθέντες πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ πυρὸς, τὸ ὁποῖον ἔκαιε τὰ ἄκρα, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξέλθωσι τῆς πόλεως, συνέρρεον εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὸν Πακτωλὸν ποταμόν. Ὁ δὲ ποταμὸς οὗτος, καταφέρων ψήγματα χρυσοῦ ἐκ τοῦ Τμώλου ὄρους, ῥέει διὰ τοῦ μέσου τῆς ἀγορᾶς καὶ ἔπειτα χύνεται εἰς τὸν Ἕρμον ποταμὸν, οὗτος δὲ ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν. Εἰς τοῦτον λοιπὸν τὸν Πακτωλὸν καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν συναθροιζόμενοι καὶ οἱ Λυδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι, ἠναγκάζοντο νὰ ἀμύνωνται. Οἱ δὲ Ἴωνες, βλέποντες ἄλλους μὲν ἐκ τῶν πολεμίων ἀμυνομένους, ἄλλους δὲ πολλοὺς ὁμοῦ ἐπερχομένους, φοβηθέντες, ὑπεχώρησαν εἰς τὸ ὄρος Τμῶλον καὶ ἐκεῖθεν διὰ νυκτὸς ἀνεχώρησαν εἰς τὰ πλοῖα. Καὶ αἱ μὲν Σάρδεις κατεκάησαν, καθὼς καὶ ὁ ἐν αὐταῖς ναὸς τῆς Ἐπιχωρίας θεᾶς Κυβέλης, οἱ δὲ Πέρσαι, προφασιζόμενοι τὴν πυρπόλησιν τούτου, ἔκαυσαν ὕστερον πρὸς ἀντεκδίκησιν τοὺς ἐν Ἑλλάδι ναούς. Τότε δὲ οἱ Πέρσαι, οἱ κατοικοῦντες ἐντὸς τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ, μαθόντες ταῦτα, συνηθροίζοντο καὶ ἔτρεχον εἰς βοήθειαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐρείπια τοῦ ἐν Σάρδεσι ναοῦ τῆς Κυβέλης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν Λυδῶν. Ἐπειδὴ δὲ, ἐλθόντες εἰς τὰς Σάρδεις, δὲν εὗρον τοὺς Ἴωνας, ἀκολουθοῦντες τὰ ἴχνη αὐτῶν, ἔφθασαν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἔφεσον, καὶ ἀντετάχθησαν μὲν οἱ Ἴωνες, ἀλλὰ, συγκρουσθέντες, ἡττήθησαν κατὰ κράτος· καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν οἱ Πέρσαι ἐφόνευσαν, καὶ ἄλλους ὀνομαστοὺς ἄνδρας, μεταξὺ δὲ τούτων καὶ τὸν Εὐαλκίδην, τὸν στρατηγὸν τῶν Ἐρετριέων· ὅσοι δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπέφυγον τὴν μάχην, διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς πόλεις των.

77. Ὀργὴ τοῦ Δαρείου.

Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, ἂν καὶ παρεκάλει αὐτοὺς πολὺ δι' ἀπεσταλμένων ὁ Ἀρισταγόρας, ἠρνήθησαν νὰ βοηθήσωσι τοὺς Ἴωνας καὶ ὅλως δι' ὅλου ἀφῆκαν αὐτούς· οἱ δὲ Ἴωνες, ἂν καὶ ἐστερήθησαν τῆς συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων, ἐπειδὴ ὅμως πλέον εἶχον ἐνεργήσῃ κατὰ τοῦ Δαρείου, οὐχ ἧττον ἐξηκολούθησαν νὰ παρασκευάζωνται πρὸς πόλεμον κατ' αὐτοῦ. Πλεύσαντες δὲ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ὑπέταξαν καὶ τὸ Βυζάντιον καὶ τὰς ἄλλας ἐκεῖ πόλεις ἁπάσας, ἐκπλεύσαντες δὲ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἔκαμον συμμάχους ἑαυτῶν τοὺς πλείστους τῆς Καρίας, διότι καὶ αὐτὴ ἡ Καῦνος, ἥτις πρότερον δὲν ἤθελε νὰ συμμαχήσῃ μετ' αὐτῶν, μετὰ τὸν ἐμπρησμὸν τῶν Σάρδεων ἠνώθη μετ' αὐτῶν. Οἱ δὲ Κύπριοι πάντες πλὴν τῶν Ἀμαθουσίων ἑκουσίως προσετέθησαν εἰς αὐτοὺς, ἀποστατήσαντες καὶ οὗτοι ἀπὸ τῶν Μήδων. Καθὼς δὲ ἀνηγγέλθη εἰς τὸν βασιλέα Δαρεῖον, ὅτι αἱ μὲν Σάρδες, κυριευθεῖσαι, ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἰώνων, ἀρχηγὸς δὲ τούτων, ὅστις ταῦτα συνύφανεν, ἦτο ὁ Μιλήσιος Ἀρισταγόρας, πρῶτον μὲν οὐδὲν εἶπεν περὶ τῶν Ἰώνων, διότι ἤξευρε καλῶς, ὅτι οὐδὲν θὰ κατορθώσωσιν, ἀποστατήσαντες, ἠρώτησε δὲ τί ἄνθρωποι εἶνε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οἱ Ἀθηναῖοι. Ἀφ' οὗ δὲ ἔμαθεν, ἐζήτησε τὸ τόξον του, λαβὼν δὲ αὐτὸ καὶ ἐπιθέσας βέλος, ἐτόξευσεν ἄνω εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ, ἐν ᾧ ἔρριπτε τὸ βέλος εἰς τὸν ἀέρα, εἶπεν «ὦ Ζεῦ, ἀξίωσέ με νὰ ἐκδικηθῶ τοὺς Ἀθηναίους», εἰπὼν δὲ ταῦτα, προσέταξεν ἕνα ἐκ τῶν ὑπηρετῶν αὐτοῦ, ὅτε εἶνε δεῖπνον, νὰ λέγῃ εἰς αὐτὸν τρεῖς φορὰς «δέσποτα, ἐνθυμοῦ τοὺς Ἀθηναίους». Ταῦτα δὲ προστάξας, ἐκάλεσεν ἐνώπιόν του τὸν Ἰστιαῖον τὸν Μιλήσιον, τὸν ὁποῖον ὁ Δαρεῖος ἐκράτει πολὺν ἤδη χρόνον, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν «μανθάνω, Ἰστιαῖε, ὅτι ὁ ἐπιτροπός σου, εἰς τὸν ὁποῖον σὺ ἐνεπιστεύθης τὴν Μίλητον, ὑποκινεῖ ἐπαναστάσεις ἐναντίον μου· διότι ἔφερεν ἄνδρας ἐκ τῆς ἄλλης ἠπείρου καὶ μετ' αὐτῶν Ἴωνας, οἵτινες θέλουσι δώσῃ εἰς ἐμὲ ἱκανοποίησιν δι' ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔπραξαν, καὶ ἀφ' οὗ κατέπεισε τούτους νὰ ἀκολουθήσωσιν ὁμοῦ μὲ ἐκείνους, μὲ ἀπεστέρησε τῶν Σάρδεων. Τώρα λοιπὸν πῶς, σοὶ φαίνονται, ὅτι εἶνε καλὰ πράγματα αὐτά ; Πῶς δὲ ἄνευ συμβουλῶν σου τοιοῦτόν τι ἐπράχθη. Πρόσεχε, μή πως εἰς τὰ ὕστερα κατηγορηθῇς ὁ ἴδιος». Πρὸς ταῦτα εἶπεν ὁ Ἰστιαῖος «βασιλεῦ, ποῖον ἐξέφρασες λόγον. Ἐγὼ νὰ σκεφθῶ πρᾶγμα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔμελλε νὰ προέλθῃ λύπη εἰς ἐσὲ ἢ μεγάλη ἢ μικρά; τί δὲ ζητῶν ἤθελον πράξῃ ταῦτα· τί μοι ἐλλείπει. Εἰς τὴν διάθεσίν μου εἶνε πάντα, ὅσα σὺ ἔχεις, ἔχω δὲ τὴν τιμὴν νὰ ἀκούω πάντα, ὅσα σκέπτεσαι. Ἀλλ' ἐὰν βεβαίως ὁ ἐπίτροπός μου πράττει τοιοῦτόν τι, ὁποῖον σὺ εἶπας , ἤξευρε ὅτι αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ του ἔχει πράξῃ αὐτό. Ἐγὼ τοὐλάχιστον οὐδ' ὅλως ἀποδέχομαι, ὅτι οἱ Μιλήσιοι καὶ ὁ ἐπίτροπός μου ὑποκινοῦσι νεωτερισμοὺς κατὰ τῆς κυβερνήσεώς σου· ἐὰν ὅμως πράττουσι τοιοῦτόν τι καὶ σὺ ἤκουσας τὴν ἀλήθειαν, ἐννόησε βασιλεῦ, τί ἔκαμες, ἀπομακρύνας ἐμὲ ἀπὸ τὰ παραθαλάσσια. Διότι οἱ Ἴωνες, φαίνεται, ἀφ' οὗ μὲ ἔχασαν ἀπ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ μάτιά των, ἔπραξαν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ πολλοῦ ἐπεθύμουν· ἐὰν ὅμως ἐγὼ ἤμην ἐν τῇ Ἰωνίᾳ, οὐδεμία πόλις ἤθελε κινηθῆ. Τώρα λοιπὸν ἄφες με τὸ ταχύτερον νὰ πορευθῶ εἰς τὴν Ἰωνίαν, διὰ νά σου βάλω εἰς τάξιν ἐκεῖ κάτω ὅλα, καὶ τὸν ἐπίτροπον τοῦτον τῆς Μιλήτου, ὅστις ἐμηχανεύθη ταῦτα, νά σοί τον παραδώσω εἰς τὰς χεῖράς σου. Ἀφ' οὗ δὲ ἐκτελέσω ταῦτα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου, σοῦ ὁρκίζομαι εἰς τοὺς βασιλικοὺς θεούς, ὅτι δὲν θέλω ἐκβάλει τὸν χιτῶνα, μὲ τὸν ὁποῖον θὰ μεταβῶ εἰς τὴν Ἰωνίαν, πρὶν κάμω δασμοφόρον εἰς ἐσὲ τὴν μεγίστην νῆσον Σαρδώ». Ὁ μὲν Ἱστιαῖος, ταῦτα λέγων, ἐξηπάτησε τὸν Δαρεῖον, ὁ δὲ Δαρεῖος ἐπείθετο καὶ ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ ἀναχωρήσῃ, παραγγείλας, ὅταν τελειώσῃ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ὑπεσχέθη, νὰ ἔλθῃ ὀπίσω εἰς τὰ Σοῦσα παρ' αὐτῷ.

78. Ἡ ἐν Ἰωνίᾳ ἐπανάστασις.

Αἱ πολεμικαὶ ἐνέργειαι τῶν ἐπαναστατῶν ἤρχισαν ἐκ τῆς νήσου Κύπρου, ὅπου ὁ Ὀνήσιλος ὁ Σαλαμίνιος ἐπολιόρκει τὴν πόλιν Ἀμαθοῦντα. Οὗτος, μαθὼν ὅτι ἔρχονται κατ' αὐτοῦ οἱ Πέρσαι μετὰ ναυτικῆς δυνάμεως καὶ στρατοῦ πολλοῦ, προσεκάλεσε τοὺς Ἴωνας, οἵτινες ἔσπευσαν πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ. Καὶ διὰ ξηρᾶς μὲν συμπλακέντες οἱ Κύπριοι μετὰ τῶν Περσῶν, ἡττήθησαν. Οἱ δὲ Ἴωνες, ναυμαχήσαντες πρὸς τοὺς Φοίνικας, συμμάχους τῶν Περσῶν, ἐνίκων, ἀλλὰ, μαθόντες τὴν ἧτταν τῶν Κυπρίων, ἀπέπλευσαν εὐθὺς εἰς τὴν Ἰωνίαν.

Ἐν δὲ τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ τρεῖς γαμβροὶ τοῦ Δαρείου καὶ ἄλλοι Πέρσαι στρατηγοὶ κατεδίωξαν τοὺς κατὰ τῶν Σάρδεων ἐκστρατεύσαντας Ἴωνας καὶ ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ πλοῖα, ἔπειτα δὲ ἐπόρθησαν τὰς πόλεις, ὅσαι ἀπεστάτησαν, ἀντεστάθησαν δὲ μόνοι οἱ Κᾶρες παρὰ τὸν Μαρσύαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ποταμὸν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι τέλος ἠττήθησαν διὰ τὸ πλῆθος τῶν Περσῶν. Ἐν ᾧ δὲ αἱ πόλεις αὗται ἐκυριεύοντο, ὁ Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος, ἀνὴρ οὐδ' ὅλως μεγαλόψυχος, καθὼς ἀπεδείχθη, ὅς τις ἔφερεν ἄνω κάτω τὴν Ἰωνίαν καὶ διήγειρε μεγάλα πράγματα, ἐσκέπτετο τώρα νὰ ἀποδράσῃ, διότι ἔβλεπε ταῦτα· προσέτι δὲ ἦτο φανερὸν εἰς αὐτὸν ὅτι ἦτο καὶ ἀδύνατον νὰ καταβάλῃ τὸν βασιλέα Δαρεῖον. Ἡρὸς ταῦτα λοιπὸν συγκαλέσας τοὺς συστασιώτας του ἐσκέπτετο, ὅτι ἦτο καλλίτερον, ἐὰν τυχὸν ἐκδιωχθῶσιν ἐκ τῆς Μιλήτου, νὰ ἔχωσιν ἀσφαλές τι μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ καταφύγωσι, προέτεινε δὲ νὰ ὁδηγήσῃ αὐτοὺς ὡς ἀποίκους εἴτε εἰς τὴν Σαρδὼ, εἴτε εἰς τὴν Μύρκινον τῶν Ἠδωνῶν, τὴν ὁποίαν λαβὼν ὁ Ἱστιαῖος δῶρον παρὰ τοῦ Δαρείου εἶχε τειχίσῃ. Ταῦτα ἠρώτησεν ὁ Ἀρισταγόρας· ὁ δὲ Ἑκαταῖος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἡγησάνδρου, ὁ ἱστορικὸς, εἶπε μήτε εἰς τὸ ἓν μήτε εἰς τὸ ἄλλο μερος νὰ ἀπέλθωσιν, ἀλλὰ νὰ οἰκοδομήσωσι τεῖχος ἐν τῇ νήσῳ Λέρῳ καὶ ἐκεῖ νὰ ἡσυχάζωσιν, ἐὰν ὁ Ἀρισταγόρας ἐξορισθῇ ἐκ τῆς Μιλήτου· ἔπειτα δὲ, ὁρμώμενος ἐκ ταύτης, νὰ ἔλθῃ πάλιν εἰς τὴν Μίλητον. Ἀλλ' ὁ Ἀρισταγόρας αὐτὸς ἦτο μᾶλλον τῆς γνώμης νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν Μύρκινον. Τὴν μὲν λοιπὸν Μίλητον παρέδωκεν εἰς τὸν Πυθαγόραν, ἕνα ἐκ τῶν ἐντίμων πολιτῶν, αὐτὸς δὲ, παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ πάντα τὸν βουλόμενον, ἔπλευσεν εἰς τὴν Θράκην καὶ κατέλαβε τὴν χώραν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐκίνησεν. Ὁρμώμενος δὲ ἐκ ταύτης, ἐπολέμει τοὺς Θρᾷκας, ὑφ' ὧν κατεστράφη αὐτὸς καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, ὅτε ἐπολιόρκει πόλιν τινὰ καὶ ἤθελον οἱ Θρᾷκες νὰ ἐξέλθωσι μὲ συνθήκην.

Ὁ μὲν λοιπὸν Ἀρισταγόρας, ἀποστατήσας τὴν Ἰωνίαν, οὕτως ἐτελεύτησεν, ὁ δὲ Ἱστιαῖος, ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου, ἀποσταλεὶς ὑπὸ τοῦ Δαρείου, ἔφθασεν εἰς τὰς Σάρδεις. Καθὼς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ ἔφθασεν ἐκ τῶν Σούσων, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Ἀρταφέρνης, ὁ διοικητὴς τῶν Σάρδεων, διὰ ποῖον λόγον νομίζει ὅτι ἀπεστάτησαν οἱ Ἴωνες, ὁ δὲ εἶπεν ὅτι οὐδὲν ἠξεύρει περὶ τούτου καὶ ὅτι θαυμάζει διὰ τὸ γεγονὸς, προσποιούμενος δῆθεν ὅτι οὐδὲν ἠξεύρει ἐκ τῶν συμβαινόντων. Ὁ δὲ Ἀρταφέρνης, βλέπων αὐτὸν ὑποκρινόμενον, εἶπε, διότι ἤξευρε τὴν ἀκριβῆ αἰτίαν τῆς ἀποστάσεως· «Οὕτως, Ἱστιαῖε, ἔχει τὸ πρᾶγμα· τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας μὲν σὺ, ἐφόρεσε δὲ ὁ Ἀρισταγόρας». Ὁ δὲ Ἱστιαῖος, καθὼς εἶδεν ὅτι ἐνόησεν αὐτὸν ὁ Ἀρταφέρνης, φοβηθεὶς, κατὰ τὴν πρώτην ἐπελθοῦσαν νύκτα ἐδραπέτευσεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον, ἐξαπατήσας οὕτω τὸν βασιλέα Δαρεῖον, διότι, ἐν ᾧ ὑπεσχέθη, ὅτι θὰ ὑποτάξῃ εἰς αὐτὸν τὴν μεγίστην νῆσον Σαρδὼ, ἀνέλαβε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ κατὰ τοῦ Δαρείου πολέμου. Διαβὰς δὲ εἰς τὴν Χίον, ἐδέθη ὑπὸ τῶν Χίων, διότι διέβαλον αὐτὸν, ὅτι ἐνεργεῖ κατ' αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ Δαρείου. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἔμαθον τὴν ἀλήθειαν, ὅτι εἶνε δῆλ. ἐχθρὸς τοῦ βασιλέως, ἔλυσαν αὐτὸν. Τότε λοιπὸν ὁ Ἱστιαῖος, ἐρωτώμενος ὑπὸ τῶν Ἰώνων, διὰ τί τόσον προθύμως ἐπέστειλεν εἰς τὸν Ἀρισταγόραν ν' ἀποστατήσῃ ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ ἔκαμε τόσον μέγα κακὸν εἰς τοὺς Ἴωνας, τὴν μὲν πραγματικὴν αἰτίαν, ἥτις παρεκίνησεν αὐτοὺς εἰς τοῦτο, οὐδ' ὅλως ἐφανέρωσεν, ἔλεγε δὲ εἰς αὐτοὺς, ὅτι ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος ἐσκέφθη νὰ σηκώσῃ τοὺς Φοίνικας ἐκ τῆς χώρας των καὶ νά τους κατοικίσῃ εἰς τὴν Ἰωνίαν· τοὺς δὲ Ἴωνας εἰς τὴν Φοινίκην καὶ τούτων ἕνεκα ἔγραψεν εἰς τὸν Ἀρισταγόραν ν' ἀποστατήσῃ. Ὁ δὲ βασιλεὺς, χωρὶς παντάπασι νὰ σκεφθῇ ταῦτα, ἐφόβιζε τοὺς Ἴωνας. Μεταχειριζόμενος δὲ τὸν Ἕρμιππον τὸν Ἀταρνείτην ἀγγελιαφόρον, ἔστελλεν ἐπιστολὰς εἰς τοὺς ἐν Σάρδεσιν εὑρισκομένους Πέρσας, ὡς νὰ εἶχε προτήτερα ὁμιλήσῃ περὶ τῆς ἀποστάσεως. Ὁ δὲ Ἕρμιπ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πος δὲν ἔδωκε μὲν τὰ γράμματα πρὸς ἐκείνους, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐστάλη, φέρων δὲ ἐνεχείρισε ταῦτα εἰς τὸν Ἀρταφέρνην. Οὗτος δὲ, μαθὼν ἅπαν τὸ γινόμενον, παρήγγειλεν εἰς τὸν Ἕρμιππον, τὰ μὲν παρὰ τοῦ Ἰστιαίου γράμματα νὰ δώσῃ εἰς ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἔφερεν αὐτά, τὰς δὲ ἀπαντήσεις τὰς ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀντιπεμπομένας πρὸς τὸν Ἰστιαῖον νὰ παραδώσῃ εἰς ἑαυτόν. Ἀφ' οὗ δὲ ταῦτα ἔγειναν φανερὰ, ἀπέκτεινε τότε ὁ Ἀρταφέρνης πολλοὺς ἐκ τῶν Περσῶν. Οἱ δὲ Χῖοι, ἐπειδὴ ὁ Ἰστιαῖος ἀπέτυχε τῆς ἐλπίδος του ταύτης, ἐπανέφεραν αὐτὸν εἰς τὴν Μίλητον κατὰ παράκλησιν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου. Οἱ δὲ Μιλήσιοι, οἵτινες εὐχαρίστως ἀπηλλάχθησαν καὶ τοῦ Ἀρισταγόρου, οὐδ' ὅλως ἦσαν πρόθυμοι νὰ δεχθῶσιν ἄλλον τύραννον εἰς τὴν χώραν των, διότι ἐγεύθησαν ἐλευθερίας.

Ὁ Ἰστιαῖος λοιπὸν, ἐπειδὴ ἐν καιρῷ νυκτὸς προσεπάθει διὰ τῆς βίας νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Μίλητον, ἐπληγώθη ὑπό τινος Μιλησίου εἰς τὸν μηρόν. Οὗτος μὲν λοιπὸν, καθὼς ἐκδιώκεται ἐκ τῆς πατρίδος του, ἔρχεται ὀπίσω εἰς τὴν Χίον καὶ ἐντεῦθεν, ἐπειδὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ πείσῃ τοὺς Χίους νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὸν πλοῖα, διέβη εἰς τὴν Μυτιλήνην καὶ ἔπεισε τοὺς Λεσβίους νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὸν πλοῖα. Οἱ δὲ Λέσβιοι, πληρώσαντες ὀκτὼ τριήρεις, ἔπλευσαν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ, καθίσαντες ἐκεῖ, συνελάμβανον πάντα τὰ ἐκ τοῦ Εὐξείνου Πόντου προερχόμενα πλοῖα, ἐκτὸς ἐκείνων ὅσοι ὡμολόγησαν ὅτι εἶνε πρόθυμοι νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὸν Ἰστιαῖον.

Ὁ μὲν λοιπὸν Ἰστιαῖος καὶ οἱ Μυτιληναῖοι ἐποίουν ταῦτα· εἰς δὲ τὴν Μίλητον περιεμένετο πολὺς ναυτικὸς καὶ πεζικὸς στρατός. Διότι οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσῶν, συνενωθέντες κα, ποιήσαντες ἓν στρατιωτικὸν σῶμα, ἐβάδιζον κατὰ τῆς Μιλήτου· διότι τὰς ἄλλας πόλεις ἐθεώρησαν μικροτέρου λόγου ἀξίας. Οἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ Ἴωνες, μαθόντες ταῦτα, ἔπεμψαν ἀπεσταλμένους εἰς τὸ Πανιώνιον. Οὗτοι δὲ, ἐλθόντες καὶ συσκεφθέντες ἐκεῖ, ἀπεφάσισαν, πεζὸν μὲν στρατὸν νὰ μὴ συλλέξωσι κατὰ τῶν Περσῶν, ἀλλὰ τὰ τείχη νὰ ὑπερασπίσωσιν αὐτοὶ οἱ Μιλήσιοι, τὸ δὲ ναυτικὸν νὰ πληρώσωσι, οὐδεμιᾶς τριήρεως ἐξαιρουμένης, καὶ νὰ συναθροίσωσι ὅσον τὸ δυνατὸν τάχιστα εἰς τὴν Λάδην, διὰ νὰ ναυμαχήσωσιν ἐκεῖ ὑπὲρ τῆς Μιλήτου. Ἡ δὲ Λάδη εἶνε νῆσος μικρὰ, κειμένη ἀπέναντι τῆς Μιλήτου. Μετὰ δὲ ταῦτα ἦλθον ἐκεῖ οἱ Ἴωνες, πληρώσαντες τὰ πλοῖα αὐτῶν, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ οἱ Αἰολεῖς, οἱ κατοικοῦντες τὴν Λέσβον. Παρετάχθησαν δὲ οὕτω· τὸ μὲν δεξιὸν κέρας εἶχον αὐτοὶ οἱ Μιλήσιοι μετὰ ὀγδοήκοντα πλοίων, μετὰ τούτους ἦσαν οἱ Πριηνεῖς μετὰ δώδεκα πλοίων καὶ οἱ Μυούσιοι μετὰ τριῶν, μετὰ τούτους οἱ Τήιοι μετὰ δέκα ἑπτὰ, ἔπειτα οἱ Χῖοι μετὰ ἑκατὸν πλοίων, ἔπειτα οἱ Ἐρυθραῖοι μετὰ ὀκτὼ καὶ οἱ Φωκαιεῖς μετὰ τριῶν, ἔπειτα οἱ Λέσβιοι μετὰ ἑβδομήκοντα, τελευταῖοι δὲ ἦσαν οἱ Σάμιοι, ἔχοντες τὸ ἀριστερὸν κέρας μετὰ ἑξήκοντα πλοίων. Πάντων δὲ τούτων ὁ ὅλος ἀριθμὸς ἦτο τριακόσια πεντήκοντα τρία. Ταῦτα μὲν ἦσαν τῶν Ἰώνων, τῶν δὲ Περσῶν τὰ πλοῖα ἦσαν ἑξαίσια. Καθὼς δὲ ταῦτα ἔφθασαν ἔμπροσθεν τῆς Μιλήτου καὶ ἅπας ὁ πεζὸς στρατὸς τῶν Περσῶν ἦλθεν ἐκεῖ, οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσῶν, μαθόντες τὸ πλῆθος τῶν Ἰωνικῶν πλοίων, κατελήφθησαν ὑπὸ μεγάλου φόβου, μή πως δὲν δυνηθῶσι νὰ νικήσωσιν αὐτὰ, καὶ οὕτως οὔτε τὴν Μίλητον δυνηθῶσι νὰ κυριεύσωσι, μὴ ὄντες κύριοι τῆς θαλάσσης, κινδυνεύσωσι δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Δαρείου νὰ λάβωσι κακόν τι. Ταῦτα ἀναλογιζόμενοι, συνέλεξαν τοὺς τυράννους τῶν Ἰώνων, οἵτινες ἔφυγον εἰς τοὺς Μήδους, παυθέντες τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ὑπὸ Ἀρισταγόρου τοῦ Μιλησίου· τότε δὲ συνεστράτευον μετ' αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν κατὰ τῆς Μιλήτου, καὶ εἶπον αὐτοῖς· «ἄνδρες Ἴωνες, τώρα ἕκαστος ὑμῶν ἂς φανερωθῇ ὅτι εὐεργετεῖ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, ἕκαστος ἐξ ὑμῶν ἂς προσπαθήσῃ νὰ ἀποσχίσῃ τοὺς συμπολίτας του ἀπὸ τοῦ λοιποῦ συμμαχικοῦ στρατεύματος. Προτείνατε δὲ καὶ ὑποσχέθητε, ὅτι, ἐὰν τοῦτο πράξωσιν, οὐδὲν δυσάρεστον θὰ πάθωσι διὰ τὴν ἀπόστασίν των, οὐδὲ τὰ ἱερὰ αὐτῶν ἢ αἱ οἰκίαι θὰ καῶσιν οὐδὲ θὰ ὑποφέρωσί τι βιαιότερον ἢ πρότερον. Ἐὰν δὲ ταῦτα μηδὲν κάμωσι, προτιμήσωσι δὲ ἐξ ἅπαντος νὰ πολεμήσωσιν, ἀπειλήσατε αὐτούς, προλέγοντες αὐτοῖς ὅσα κακὰ θά τους εὕρωσιν, ὅτι δῆλα δή, ἐὰν ἡττηθῶσιν εἰς τὴν μάχην, θὰ ἐξανδραποδισθῶσι, τὰ δὲ τέκνα των θὰ σφάξωμεν, τὰς δὲ κόρας των θὰ στείλωμεν εἰς Βάκτρα καὶ τὴν χώραν των θὰ παραδώσωμεν εἰς ἄλλους». Οἱ δὲ τύραννοι τῶν Ἰώνων ἔπεμψαν διὰ νυκτὸς ἀπεσταλμένους, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ χώραν, διὰ νὰ εἴπῃ ταῦτα. Οἱ δὲ Ἴωνες, εἰς τοὺς ὁποίους ἔφθασαν αὗται αἱ ἀγγελίαι, οὐδὲν ἠθέλησαν νὰ ἀκούσωσιν οὔτε παρεδέχθησαν νὰ γείνωσι προδόται, ἐνόμιζε δὲ ἕκαστος ὅτι εἰς αὐτοὺς μόνους ἀνήγγελλον ταῦτα οἱ Πέρσαι.

79. Ἅλωσις τῆς Μιλήτου ὑπὸ τῶν Περσῶν.

Μετὰ ταῦτα, ἀφ' οὗ συνηθροίσθησαν εἰς τὴν Λάδην, ἐγίνοντο συνελεύσεις, εἰς τὰς ὁποίας πολλοὶ ἠγόρευον, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ στρατηγὸς Διονύσιος ὁ Φωκαιεύς, ὅστις εἶπε τὰ ἑπόμενα «Ἄνδρες Ἴωνες, τὰ πράγματα ἡμῶν εἶνε εἰς κρίσιμον περίστασιν. Πρόκειται νὰ ἤμεθα ἢ ἐλεύθεροι ἢ δοῦλοι καὶ μάλιστα δοῦλοι δραπέται. Τώρα λοιπὸν ὑμεῖς, ἐὰν μὲν θέλετε νὰ παραδεχθῆτε ταλαιπωρίας, ἐπὶ τοῦ παρόντος μὲν θὰ ὑποφέρητε κόπους, ἀλλὰ θὰ γείνητε ἱκανοὶ νὰ νικήσητε τοὺς ἐναντίους καὶ νὰ ἦσθε τοῦ λοιποῦ ἐλεύθεροι· ἐὰν δὲ παραδοθῆτε εἰς τὴν μαλθα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κότητα καὶ τὴν ἀταξίαν, οὐδεμίαν ἔχω ἐλπίδα, ὅτι ὑμεῖς δὲν θὰ τιμωρηθῆτε ὑπὸ τοῦ βασιλέως διὰ τὴν ἀπόστασίν σας· ἀλλὰ πείθεσθε εἰς ἐμὲ καὶ ἀναθέσατε εἰς ἐμὲ ὑμᾶς αὐτοὺς καὶ ἐγὼ σᾶς ὑπόσχομαι, ἐὰν οἱ θεοὶ εἶνε ἀμερόληπτοι, ὅτι οἱ ἐχθροὶ δὲν θὰ τολμήσωσι νὰ συμπλακῶσι μὲ ἡμᾶς, ἢ, ἐὰν συμπλακῶσι, θὰ φανῶσι πολὺ ὑμῶν κατώτεροι». Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἴωνες ἀνέθεσαν ἑαυτοὺς εἰς τὸν Διονύσιον. Οὗτος δὲ ἑκάστην ἡμέραν, φέρων ἐν γραμμῇ τὰ πλοῖα εἰς τὸ πέλαγος, ἐγύμναζε τοὺς κωπηλάτας νὰ διαπερῶσι τὰ πλοῖα μεταξὺ ἀλλήλων καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν πλοίων στρατιώτας νὰ μεταχειρίζωνται τὰ ὅπλα των, τὸν δὲ ἐπίλοιπον καιρὸν ἐκράτει τὰ πλοῖα εἰς τὰς ἀγκύρας καὶ ἐπησχόλει τοὺς Ἴωνας καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν. Μέχρι μὲν λοιπὸν ἑπτὰ ἡμερῶν ὑπήκουν καὶ ἐξετέλουν τὸ προσταττόμενον, ἀλλὰ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν οἱ Ἴωνες, ἐπειδὴ δὲν ἦσαν συνειθισμένοι εἰς τοιούτους κόπους καὶ ἐπειδὴ κατετρύχοντο ὑπὸ ταλαιπωριῶν καὶ τοῦ ἡλίου, εἶπον μεταξύ των τὰ ἑξῆς «τίνα ἐκ τῶν θεῶν ὠργίσαμεν καὶ ὑποφέρομεν ταῦτα. Παρεφρονήσαμεν καὶ ἐχάσαμεν τὸν νοῦν μας, παραδοθέντες εἰς ἕνα ἀλαζόνα Φωκαιέα, ὅστις μόνον τρία πλοῖα συνεισέφερεν, οὗτος δὲ παρέλαβεν ἡμᾶς καὶ βασανίζει μὲ ἀνυποφόρους ταλαιπωρίας, καὶ μάλιστα πολλοὶ μὲν ἐξ ἡμῶν ἔχουσι περιπέσῃ εἰς νόσους, πολλοὶ δὲ περιμένουσι νὰ πάθωσι τὸ αὐτό; Βεβαίως ἀπέναντι τούτων τῶν κακῶν προτιμότερον εἶνε νὰ πάθωμεν καὶ ὅ τι δή ποτε ἄλλο καὶ τὴν μέλλουσαν δουλείαν νὰ ὑπομείνωμεν, ὁποία δή ποτε καὶ ἂν θὰ ἦνε, μᾶλλον παρὰ νὰ ἤμεθα κυριευμένοι ὑπὸ τῆς παρούσης. Ἐλᾶτε νὰ μή τον ὑπακούωμεν τοῦ λοιποῦ». Ταῦτα εἶπον καὶ μετὰ ταῦτα εὐθὺς οὐδεὶς ἤθελε νὰ ὑπακούῃ, ἀλλ' ὡς πεζικὸν στράτευμα στήσαντες σκηνὰς ἐν τῇ νήσῳ, ἐκάθηντο ὑπὸ τὴν σκιὰν καὶ δὲν ἤθελον νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὰ πλοῖα οὔτε νὰ ἐπαναλά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δωσι τὰ γυμνάσια. Μαθόντες δὲ ταῦτα τὰ ὑπὸ τῶν Ἰώνων γινόμενα, οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων παρεδέχθησαν τὰς προτάσεις τοῦ Αἰάκους τοῦ υἱοῦ τοῦ Συλοσῶντος, τυράννου τῆς Σάμου, ἐξορισθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀρισταγόρου, τὰς ὁποίας ὑπέβαλεν αὐτοῖς ἐκ μέρους τῶν Περσῶν, παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ ἀφήσωσι τὴν συμμαχίαν τῶν Ἰώνων. Ἔπραξαν δὲ τοῦτο καὶ διότι ἔβλεπον πολλὴν ἀταξίαν ἐκ μέρους τῶν Ἰώνων καὶ διότι ἦτο καταφανὲς, ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπερισχύσωσι τοῦ Δαρείου, γινώσκοντες καλῶς, ὅτι, ἐὰν ἤθελον νικήσῃ καὶ τὸ παρὸν τοῦ Δαρείου ναυτικὸν, θὰ ἐπέλθῃ ἄλλο πενταπλάσιον. Προφασισθέντες λοιπὸν, καθὼς εἶδον τοὺς Ἴωνας, ἀρνουμένους νὰ ἐκτελέσωσι τὰ καθήκοντά των, ἐθεώρησαν κέρδος νὰ σώσωσι καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὰς οἰκίας των.

Τότε λοιπὸν οἱ Φοίνικες ἐπέπλεον κατὰ τῶν Ἰώνων, ἀντέπλεον δὲ καὶ οἱ Ἴωνες μὲ τὰ πλοῖα παρατεταγμένα. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπλησίασαν καὶ συνεπλάκησαν, δὲν δύναμαι νὰ περιγράψω ἀκριβῶς τίνες τῶν Ἰώνων ἐδείχθησαν ἄνανδροι ἢ γενναῖοι ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ταύτῃ, διότι ὁ εἷς αἰτιᾶται τὸν ἄλλον. Λέγεται δὲ ὅτι τότε οἱ Σάμιοι, καθὼς εἶχον προσυμφωνήσῃ μετὰ τοῦ Αἰάκους, ἁπλώσαντες τὰ ἱστία των, ἀφῆκαν καὶ ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Σάμον πλὴν ἕνδεκα πλοίων. Τούτων δὲ οἱ πλοίαρχοι, μὴ ὑπακούσαντες εἰς τοὺς στρατηγοὺς, περιέμενον καὶ ἐναυμάχουν. Τὸ δὲ κοινὸν τῶν Σαμίων διὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην ἐπέτρεψε νὰ ἀναγραφῶσι τὰ ὀνόματα αὐτῶν καὶ τῶν πατέρων των ἐν στήλῃ, διότι ἀνεδείχθησαν ἄνδρες γενναῖοι καὶ εἶνε αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ ἀγορᾷ. Ἰδόντες δὲ καὶ οἱ Λέσβιοι τοὺς γείτονας αὐτῶν φεύγοντας, ἔπραξαν καὶ αὐτοὶ τὸ αὐτὸ μὲ τοὺς Σαμίους. Οὕτω δὲ ἔπραξαν καὶ οἱ πλείονες τῶν Ἰώνων τὰ αὐτὰ ταῦτα. Ἐκ δὲ τῶν παραμεινάντων εἰς τὴν ναυμαχίαν οἱ Χῖοι ἔπαθον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μεγίστας ζημίας, διότι ἀπέδειξαν ἔργα λαμπρὰ καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ παραμελήσωσι τὰ στρατιωτικά των καθήκοντα. Διότι συνεισέφερον, καθὼς καὶ πρότερον ἐλέχθη, ἑκατὸν πλοῖα καὶ ἐπὶ ἑκάστου αὐτῶν τεσσαράκοντα ἐπιβάτας ἐκλεκτούς. Ὅτε δὲ εἶδον, ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν συμμάχων ἐδείχθησαν προδόται, δὲν ἔκριναν δίκαιον νὰ γείνωσι ὅμοιοι πρὸς τοὺς ἀνάνδρους, ἀλλὰ μετ' ὀλίγων συμμάχων, μεμονωμένοι, ἔπλεον διὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων καὶ ἐναυμάχουν, ἕως ὅτου, πολλὰ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων κυριεύσαντες, ἀπώλεσαν τὰ πλεῖστα τῶν ἰδικῶν των.

Οἱ μὲν λοιπὸν Χῖοι μετὰ τῶν ὑπολοίπων πλοίων ἀναχωροῦσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ὅσοι δὲ ἐξ αὐτῶν εἶχον ἀδύνατα πλοῖα ἕνεκα τραυμάτων, ἐπειδὴ κατεδιώκοντο, κατέφυγον εἰς τὴν Μυκάλην. Αὐτοῦ δὲ ῥίψαντες ἔξω τὰ πλοῖά των, ἀφῆκαν ἐκεῖ καὶ ἐπορεύοντο πεζοὶ διὰ τῆς ξηρᾶς. Ἔφθασαν δὲ εἰς τὴν Ἔφεσον νύκτα, ὅτε αἱ γυναῖκες ἐτέλουν αὐτοῦ τὰ θεσμοφόρια. Οἱ Ἐφέσιοι λοιπὸν, ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἀκούσῃ πρότερον πῶς εἶχον τὰ πράγματα τῶν Χίων, ἰδόντες ὅτι εἶχεν εἰσβάλῃ στρατὸς εἰς τὴν χώραν των καὶ νομίσαντες, ὅτι εἶνε λῃσταὶ καὶ ὅτι ἦλθον νὰ ἁρπάσωσι τὰς γυναῖκάς των, ἐξῆλθον κατ' αὐτῶν πάντες ὁμοῦ καὶ ἐφόνευον αὐτούς. Οὗτοι μὲν λοιπὸν εἰς τοιαύτας περιέπιπτον τύχας, ὁ δὲ Διονύσιος ὁ Φωκαιεὺς, ἀφ' οὗ ἔμαθεν ὅτι κατεστράφησαν τὰ πράγματα τῶν Ἰώνων, συλλαβὼν τρία πλοῖα τῶν πολεμίων, εἰς μὲν τὴν Φώκαιαν δὲν ἀπέπλεε πλέον, διότι καλῶς ἐγίνωσκεν ὅτι καὶ αὕτη θὰ ἐξανδραποδισθῇ μετὰ τῆς ἄλλης Ἰωνίας, ἀλλὰ, ὅπως εὑρίσκετο, ἔπλευσε κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Φοινίκην, ἐκεῖ δὲ βυθίσας ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ λαβὼν ἐξ αὐτῶν πολλὰ πράγματα, ἔπλευσεν εἰς τὴν Σικελίαν. Οἱ δὲ Πέρσαι, ἀφ' οὗ ἐνίκησαν εἰς τὴν ναυμαχίαν τοὺς Ἴωνας, πολιορκοῦντες τὴν Μίλητον διὰ ξηρᾶς καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διὰ θαλάσσης, ὑπονομεύοντες τὰ τείχη καὶ προσβάλλοντες διὰ παντοίων μηχανῶν, ἐκυρίευσαν αὐτὴν κατὰ κράτος κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος ἀπὸ τῆς ἀποστάσεως τοῦ Ἀρισταγόρου καὶ ἐξηνδραπόδισαν αὐτήν. Καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν ἀνδρῶν ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία ἔγειναν ἀνδράποδα, ὁ δὲ ἐν Διδύμοις ναὸς καὶ τὸ μαντεῖον ἐσυλήθησαν καὶ ἐπυρπολήθησαν. Οἱ δὲ ζωγρηθέντες ἐκ τῶν Μιλησίων ἤχθησαν εἰς τὰ Σοῦσα. Ὁ δὲ Δαρεῖος κατῴκισεν αὐτοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν καλουμένην θάλασσαν (Περσικὸν κόλπον) ἐν τῇ πόλει Ἄμπῃ, παρὰ τὴν ὁποίαν διερχόμενος ὁ Τίγρης ποταμὸς ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν. Τῆς δὲ Μιλησίας χώρας τὰ μὲν περὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν πεδιάδα κατεῖχον αὐτοὶ οἱ Πέρσαι, τὰ δὲ βουνώδη μέρη ἔδωκαν εἰς τοὺς Κᾶρας τοὺς Πηδασεῖς νὰ ἔχωσι. Πολὺ ἐλυπήθησαν διὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Μιλήτου, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πολὺ περισσότερον καὶ μάλιστα, ὅτε ὁ Φρύνιχος ἐποίησε δρᾶμα τὴν ἅλωσιν τῆς Μιλήτου καὶ ἐδίδαξεν αὐτό, ἐδάκρυσαν πάντες καὶ κατεδίκασαν τὸν ποιητὴν εἰς πρόστιμον χιλίων δραχμῶν, διότι ἀνέμνησεν ἴδια δυστυχήματα καὶ διέταξαν μηδεὶς πλέον νὰ παραστήσῃ τὸ δρᾶμα τοῦτο.

Ἡ μὲν λοιπὸν Μίλητος ἠρημώθη, εἰς δὲ τοὺς ἔχοντας περιουσίαν τινὰ ἐκ τῶν Σαμίων οὐδ' ὅλως ἤρεσκεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔπραξαν εἰς τοὺς Μήδους οἱ στρατηγοί των, ἀπεφάσισαν δὲ, συσκεφθέντες εὐθὺς μετὰ τὴν ναυμαχίαν, πρὶν ἔλθῃ εἰς τὴν χώραν ὁ τύραννος Αἰάκης, νὰ μὴ μείνωσι δοῦλοι τῶν Μήδων καὶ τοῦ Αἰάκου, ἀλλὰ νὰ ἐκπλεύσωσιν εἰς ἀποικίαν. Μετὰ πολλοὺς δὲ ἀγῶνας καὶ δεινὰ ἀποκατεστάθησαν εἰς τὴν Ζάγκλην τῆς Σικελίας. Οἱ δὲ Φοίνικες κατὰ διαταγὴν τῶν Περσῶν ἔφερον εἰς τὴν Σάμον τὸν Αἰάκην, τὸν υἱὸν τοῦ Συλοσῶντος, διότι πολλὰ καὶ μεγάλα κατώρθωσεν ὑπὲρ αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν. Ἐκ πάντων δὲ τῶν ἀποστατησάντων κατὰ τοῦ Δαρείου μόνον τῶν Σαμίων οὔτε ἡ πόλις οὔτε τὰ ἱερὰ ἐνεπρήσθησαν, διότι τὰ πλοῖά των ἐλιποτάκτησαν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ. Μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Μιλήτου ἐκυρίευσαν εὐθὺς οἱ Πέρσαι τὴν Καρίαν, τῆς ὁποίας ἄλλαι μὲν πόλεις ὑπέκυψαν ἐθελουσίως, ἄλλαι δὲ ἐξ ἀνάγκης.

Ἕλλην στρατιώτης.

ΜΟ. Θάνατος Ἱστιαίου τοῦ Μιλησίου

Ὁ δὲ Ἱστιαῖος ὁ Μιλήσιος, ὅτε ἦτο περὶ τὸ Βυζάντιον καὶ συνελάμβανε τὰς ὁλκάδας τῶν Ἰώνων, ὅσαι προήρχοντο ἐκ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἔμαθε τὰ περὶ τὴν Μίλητον συμβάντα. Τ μὲν λοιπὸν περὶ τὸν Ἑλλήσποντον πράγματα ἀναθέτει εἰς τὸν Βισάλτην, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀπολλοφάνους, Ἀβυδηνόν, αὐτὸς δὲ, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς Λεσβίους, ἔπλεεν εἰς τὴν Χίον καί, ἐπει-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὴ ἡ φρουρὰ τῆς Χίου δὲν ἐδέχετο αὐτὸν, συνεπλάκη μετ' αὐτῆς εἰς τὰ καλούμενα Κοῖλα. Ἐφόνευσε δὲ πολλοὺς ἐκ τῆς φρουρᾶς καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν Χίων, διότι εἶχον κακοπαθήσῃ ἐκ τῆς ναυμαχίας, ἐνίκησεν αὐτοὺς μετὰ τῶν Λεσβίων, ὁρμώμενος ἐκ τῆς πολίχνης τῶν Χίων. Ὅταν δὲ μεγάλα κακὰ μέλλῃ νὰ συμβῶσιν εἰς πόλιν τινὰ ἢ ἔθνος, συμβαίνει πως νὰ προαναγγέλλωνται. Τῷ ὄντι καὶ εἰς τοὺς Χίους πρὸ τῶν συμφορῶν τούτων μεγάλα σημεῖα ἔγειναν, ἓν μὲν ὅτι, ἐν ᾧ ἔπεμψαν εἰς τοὺς Δελφοὺς χορὸν ἑκατὸν νεανιῶν, δύο μόνοι ἐκ τούτων ἐπέστρεψαν, τοὺς δὲ ἄλλους ἐνενήκοντα ὀκτὼ λοιμὸς καταλαβὼν ἐθέρισεν· ἄλλο δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐντὸς τῆς πόλεως αὐτῶν, ὅτι ὀλίγον πρὸ τῆς ναυμαχίας ἐπὶ τῶν παιδίων, τὰ ὁποῖα ἐδιδάσκοντο γράμματα, ἔπεσεν ἡ στέγη, ὥστε ἐξ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι παίδων εἷς μόνος ἐσώθη. Ταῦτα μὲν τὰ σημεῖα προέδειξεν εἰς αὐτοὺς ὁ θεὸς, μετὰ δὲ ταῦτα ἡ ναυμαχία ἐπισυμβᾶσα ἐντελῶς ἐγονάτισε τὴν πόλιν, μετὰ δὲ ταύτην ἀπῆλθεν ὁ Ἰστιαῖος, ἄγων τοὺς Λεσβίους. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Χῖοι εἶχον πάθῃ συμφορὰς, εὐκόλως κατέστρεψεν αὐτούς.

Ἐντεῦθεν ἐξεστράτευσεν ὁ Ἰστιαῖος κατὰ τῆς Θάσου, ὁδηγῶν πολλοὺς τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων. Ἐν ᾧ δὲ ἐπολιόρκει ταύτην, ἦλθεν ἀγγελία, ὅτι οἱ Φοίνικες ἐκ τῆς Μιλήτου ἀναπλέουσι κατὰ τῆς ἄλλης Ἰωνίας. Ταῦτα δὲ μαθὼν, τὴν μὲν Θάσον ἀπόρθητον ἀφίνει, αὐτὸς δὲ ἀναχωρεῖ κατεπειγόντως εἰς τὴν Λέσβον, πᾶσαν φέρων τὴν στρατιάν. Ἐκ τῆς Λέσβου δὲ, ἐπειδὴ ἡ πεῖνα ἐμάστιζε τὸ στράτευμα αὐτοῦ, διέβη ἀντιπέραν εἰς τὴν Ἀταρνεῖτιν χώραν, διὰ νὰ συλλέξῃ τὸν σῖτον καὶ ἐκεῖθεν καὶ ἐκ τῆς πεδιάδος τοῦ Καΐκου, ἥτις ἦτο τῶν Μυσῶν. Εἰς ταῦτα δὲ τὰ μέρη ἔτυχε νὰ ἦνε ὁ Ἅρπαγος, ἀνὴρ Πέρσης, στρατηγὸς οὐχὶ ὀλίγου στρατεύματος, ὅστις, καθὼς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπέβη εἰς τὴν ξηράν, συμπλακεὶς μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν τὸν Ἱστιαῖον συνέλαβε ζῶντα καὶ τὸν περισσότερον στρατὸν αὐτοῦ κατέστρεψε. Συνελήφθη δὲ ζῶν ὁ Ἱστιαῖος κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Ἐν ᾧ ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες πρὸς τοὺς Πέρσας ἐν τῇ Μαλήνῃ τῆς Ἀταρνείτιδος χώρας πολὺν χρόνον, τὸ ἱππικὸν, τὸ ὁποῖον ἐκίνησεν ὕστερον, ἐπέπεσε κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔτρεψεν αὐτοὺς εἰς φυγήν. Τότε ὁ Ἱστιαῖος, ἐλπίζων ὅτι δὲν θὰ θανατωθῇ ὑπὸ τοῦ βασιλέως διὰ τὸ παρὸν αὐτοῦ ἁμάρτημα, ἐσκέφθη τὸν ἑξῆς τρόπον, διὰ νὰ σώσῃ τὴν ζωήν του. Καθὼς ἔφευγε, κατέλαβεν αὐτὸν ἀνὴρ Πέρσης καὶ ἔμελλε νά τον διατρυπήσῃ, ἀλλ' αὐτὸς, μεταχειρισθεὶς Περσικὴν γλῶσσαν, ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν ὅτι εἶνε ὁ Ἱστιαῖος ὁ Μιλήσιος. Ἐὰν μὲν λοιπὸν, καθὼς συνελήφθη, ἀπεστέλλετο πρὸς τὸν βασιλέα Δαρεῖον, νομίζω ὅτι οὐδὲν κακὸν ἤθελε πάθει καὶ τὸ σφάλμα του ἤθελε συγχωρήσῃ ὁ Δαρεῖος. Τώρα ὅμως ἕνεκα αὐτῶν τούτων καὶ ἵνα μὴ, διαφυγὼν πάλιν, γείνῃ μέγας πλησίον τοῦ βασιλέως, ὁ Ἀρταφέρνης, ὁ διοικητὴς τῶν Σάρδεων, καὶ ὁ Ἅρπαγος, ὁ συλλαβὼν αὐτὸν, καθὼς ἔφθασεν ὁ Ἱστιαῖος φερόμενος εἰς τὰς Σάρδεις, τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ ἐνταῦθα ἀνεσταύρωσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν, ταριχεύσαντες, ἔφεραν πρὸς τὸν βασιλέα Δαρεῖον εἰς τὰ Σοῦσα. Ὁ δὲ Δαρεῖος, μαθὼν ταῦτα καὶ κατακρίνας τοὺς ταῦτα ποιήσαντας, διότι δὲν ἔφεραν αὐτὸν ζῶντα ἐνώπιόν του, παρήγγειλε νὰ λούσωσι καὶ νὰ κοσμήσωσι καλῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἱστιαίου καὶ νὰ θάψωσιν αὐτὴν, ὡς ἀνδρὸς μεγάλως εὐεργετήσαντος καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς Πέρσας.

Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς τῶν Περσῶν, διαχειμάσας περὶ τὴν Μίλητον, καθὼς ἀνέπλευσε τὸ δεύτερον ἔτος, ἐκυρίευσεν εὐκόλως τὰς πλησίον τῆς ἠπείρου κειμένας νήσους, Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. Καθὼς δὲ ἐκυρίευόν τινα ἐκ τῶν νήσω

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

συνελάμβανον τοὺς ἀνθρώπους ὡς διὰ δικτύου κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· ὁ εἷς ἐλάμβανε τὴν χεῖρα τοῦ ἄλλου καὶ κρατούμενοι τοιουτοτρόπως ἐσχημάτιζον γραμμὴν ἀπὸ τῆς βορείας θαλάσσης μέχρι τῆς νοτίας καὶ ἔπειτα διήρχοντο τοιουτοτρόπως δι' ὅλης τῆς νήσου, σαγηνεύοντες τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκυρίευσαν δὲ εὐκόλως καὶ τὰς ἐπὶ τῆς ἠπείρου Ἰωνικὰς πόλεις, πλὴν δὲν ἐσαγήνευον τοὺς ἀνθρώπους, διότι δὲν ἦτο δυνατόν. Τότε οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσῶν ἀπέδειξαν, ὅτι δὲν ἦσαν ψευδεῖς αἱ ἀπειλαί, τὰς ὁποίας ἠπείλησαν κατὰ τῶν Ἰώνων, ὅτε ἐστρατοπέδευον ἀπέναντι αὐτῶν. Διότι, καθὼς ἐκυρίευσαν τὰς πόλεις αὐτῶν, ἐξηνδραπόδιζον αὐτοὺς καὶ τὰς πόλεις μετὰ τῶν ἐν αὐταῖς ἱερῶν ναῶν ἐπυρπόλουν. Οὕτω λοιπὸν οἱ Ἴωνες ὑπεδουλώθησαν πρῶτον μὲν ὑπὸ τῶν Λυδῶν, δεύτερον δὲ καὶ τρίτον τότε κατὰ σειρὰν ὑπὸ τῶν Περσῶν.

81. Οἱ δύο Μιλτιάδαι.

Ἀναχωρήσας δὲ ἐκ τῆς Ἰωνίας ὁ ναυτικὸς τῶν Περσῶν στρατὸς καθυπέταττε πάντα τὰ κείμενα ἐπ' ἀριστερὰ τοῦ εἰσπλέοντος εἰς τὸν Ἑλλήσποντον· διότι τὰ ἐπὶ δεξιὰ ἦσαν ἤδη ὑποτεταγμένα εἰς τοὺς Πέρσας· κεῖνται δὲ ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου ἡ Χερσόνησος, εἰς τὴν ὁποίαν πολλαὶ ὑπάρχουσι πόλεις καὶ ἡ Πέρινθος καὶ τὰ ἐπὶ τῆς Θράκης τείχη καὶ ἡ Σηλυβρία καὶ τὸ Βυζάντιον. Οἱ μὲν λοιπὸν Βυζάντιοι καὶ οἱ ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης Καλχηδόνιοι οὐδὲ ὑπέμειναν τοὺς Φοίνικας, ἐπιπλέοντας κατ' αὐτῶν· ἀλλ' ἀφήσαντες τὴν χώραν αὐτῶν, ἀνεχώρησαν ἐντὸς τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ ἐκεῖ ᾤκισαν τὴν πόλιν Μεσημβρίαν, οἱ δὲ Φοίνικες, κατακαύσαντες τὰς ἀπαριθμηθείσας ταύτας χώρας, ἐτράπησαν εἰς τὴν Προκόννησον καὶ Ἀρτάκην, πυρπολήσαντες δὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ταύτας, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Χερσόνησον, διὰ νὰ καταστρέψωσι τὰς ἐπιλοίπους πόλεις, ὅσας πρότερον δὲν ἐλεηλάτησαν. Κατὰ δὲ τῆς Κυζίκου οὐδ' ὅλως ἔπλευσαν, διότι οἱ Κυζικηνοὶ πρὸ τοῦ εἴσπλου ἀκόμη τῶν Φοινίκων εἶχον ὑποταχθεὶ εἰς τὸν βασιλέα, ἀφ' οὗ ἔκαμον συνθήκας μετὰ τοῦ Ἀβάρους, τοῦ υἱοῦ τοῦ Μεγαβάζου, ὅστις ἦτο διοικητὴς τοῦ Δασκυλείου. Τῆς δὲ Χερσονήσου ὑπέταξαν οἱ Φοίνικες πάσας τὰς ἄλλας πόλεις ἐκτὸς τῆς Καρδίας.

Ἦτο δὲ τότε τύραννος αὐτῶν ὁ Μιλτιάδης, ὁ υἱὸς τοῦ Κίμωνος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Στησαγόρου· τὴν δὲ ἀρχὴν ταύτην εἶχεν ἀποκτήσῃ πρότερον ὁ Μιλτιάδης, ὁ υἱὸς τοῦ Κυψέλου κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Τὴν Χερσόνησον ταύτην εἶχον οἱ Δόλογκοι, λαὸς Θρᾳκικός· οὗτοι λοιπὸν, πιεσθέντες διὰ πολέμου ὑπὸ τῶν Ἀψινθίων, ἔπεμψαν εἰς τοὺς Δελφοὺς τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν, διὰ νὰ ἐρωτήσωσι τὸ μαντεῖον περὶ τοῦ πολέμου. Ἡ δὲ Πυθία ἐχρησμοδότησεν αὐτοῖς νὰ παραλάβωσιν ὡς διοργανωτὴν τῆς χώρας αὐτῶν ἐκεῖνον, ὅστις πρῶτος αὐτοὺς, ἐξερχομένους ἐκ τοῦ ναοῦ, προσκαλέσῃ, ἵνα φιλοξενήσῃ αὐτούς. Πορευόμενοι δὲ οἱ Δόλογκοι τὴν ἱερὰν ὁδὸν, ἦλθον διὰ τῶν Φωκαιέων καὶ Βοιωτῶν καὶ, ἐπειδὴ οὐδεὶς προσεκάλει αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκόν του, διευθύνθησαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τότε ἦτο πανίσχυρος ὁ Πεισίστρατος, εἶχεν ὅμως δύναμιν καὶ ὁ Μιλτιάδης, ὁ υἱὸς τοῦ Κυψέλου, ὅστις ἦτο οἰκογενείας, ἥτις ἔτρεφε τέθριππον (πλουσίας), κατήγετο δὲ ἀπὸ τοῦ Αἰακοῦ καὶ τῆς Αἰγίνης, καὶ τοῦ Φιλαίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Αἴαντος, ὅστις πρῶτος ἔγεινεν Ἀθηναῖος. Οὗτος λοιπὸν ὁ Μιλτιάδης, καθήμενος εἰς τὰ ἑαυτοῦ πρόθυρα, εἶδε διερχομένους ἐκεῖθεν τοὺς Δολόγκους, ἔχοντας ἐνδυμασίαν καὶ λόγχας οὐχὶ ἐγχωρίους, καὶ προσεκάλεσεν αὐτούς· ἀφ' οὗ δὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

προσῆλθον αὐτῷ, ὑπεσχέθη νὰ φιλοξενήσῃ καὶ ν' ἀποστείλῃ αὐτοὺς εἰς τὴν πατρίδα των. Οὗτοι δὲ ἐδέχθησαν καὶ, φιλοξενηθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἐφανέρωσαν αὐτῷ τὸν χρησμὸν καὶ παρεκάλουν αὐτὸν νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ θεοῦ. Τὸν δὲ Μιλτιάδην, ἀκούσαντα, εὐθὺς ἔπεισεν ὁ λόγος αὐτῶν, διότι ἦτο δυσηρεστημένος κατὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πεισιστράτου καὶ ἤθελε νὰ ἀναχωρήσῃ. Εὐθὺς δὲ ἀπέστειλεν εἰς Δελφοὺς, διὰ νὰ ἐρωτήσῃ τὸ μαντεῖον, ἐὰν πρέπει νὰ ἐκτελέσῃ ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα παρεκάλουν αὐτὸν οἱ Δόλογκοι. Ἐπειδὴ δὲ διέταξε τοῦτο καὶ ἡ Πυθία, ὁ Μιλτιάδης, ὁ υἱὸς τοῦ Κυψέλου, ὅστις πρὸ τούτων τῶν συμβάντων εἶχε νικήσῃ διὰ τεθρίππου εἰς τὰ Ὀλύμπια, τότε, ἀφ' οὗ παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐκείνους, οἵτινες ἤθελον νὰ μετάσχωσι τῆς ἀποστολῆς, ἔπλευσε μετὰ τῶν Δολόγκων καὶ κατέλαβε τὴν χώραν αὐτῶν. Οὗτοι δὲ, προσκαλέσαντες αὐτὸν, κατέστησαν τύραννον. Οὗτος δὲ πρῶτον μὲν ἀπετείχισε τὸν ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου ἀπὸ τῆς πόλεως Καρδίας μέχρι τῆς Πακτύης, διὰ νὰ μὴ δύνανται νὰ βλάπτωσιν αὐτοὺς οἱ Ἀψύνθιοι, εἰσβάλλοντες εἰς τὴν χώραν.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Μιλτιάδης ἐπολέμησε πρῶτον πρὸς τοὺς Λαμψακηνούς, οἱ δὲ Λαμψακηνοὶ, ἐνεδρεύσαντες, συνέλαβεν αὐτὸν ζῶντα. Ἀλλ' ἦτο φίλος στενὸς τοῦ Κροίσου, τοῦ βασιλέως τῆς Λυδίας· οὗτος δὲ, μαθὼν ταῦτα, ἔπεμψε καὶ παρήγγειλεν εἰς τοὺς Λαμψακηνοὺς νὰ ἀπολύσωσι τὸν Μιλτιάδην, εἰ δὲ μὴ, ἠπείλει ὅτι θὰ καταστρέψῃ αὐτούς, ὡς τὴν πίτυν. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Λαμψακηνοὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσι τί θέλει νὰ εἴπῃ ὁ λόγος τοῦ Κροίσου, τῶν πρεσβυτέρων τις, μόλις ἐννοήσας, εἶπε τί τοῦτο ἐσήμαινεν, ὅτι δῆλ. μόνη ἡ πίτυς ἐκ πάντων τῶν δένδρων, ὅταν κοπῇ, οὐδένα βλαστὸν ἀφίνει καὶ ὅλως δι' ὅλου καταστρέφεται. Φοβηθέντες λοιπὸν οἱ Λαμψακηνοὶ τὸν Κροῖ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σον, ἔλυσαν καὶ ἀφῆκαν τὸν Μιλτιάδην. Οὗτος λοιπὸν χάριν τοῦ Κροίσου ἐσώθη, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐτελεύτησεν ἄπαις, παραδώσας τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ εἰς τὸν Στησαγόραν, τὸν υἱὸν τοῦ ὁμομητρίου ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κίμωνος. Καὶ εἰς τοῦτον, ἀφ' οὗ ἐτελεύτησεν, οἱ κάτοικοι τῆς Χερσονήσου προσφέρουσι θυσίας, ὅπως εἶνε συνήθεια νὰ γίνηται εἰς τὸν οἰκιστὴν τῆς χώρας, καὶ ἀγῶνα ἱππικὸν καὶ γυμνικὸν τελοῦσι πρὸς τιμὴν αὐτοῦ, κατὰ τὸν ὁποῖον εἰς οὐδένα τῶν Λαμψακηνῶν ἐπιτρέπεται νὰ ἀγωνίζηται. Ἐν ᾧ δὲ ἐξηκολούθει ὁ πόλεμος κατὰ τῶν Λαμψακηνῶν, συνέπεσε νὰ ἀποθάνῃ καὶ ὁ Στησαγόρας ἄπαις, κτυπηθεὶς εἰς τὴν κεφαλὴν διὰ πελέκεως ἐντὸς τοῦ πρυτανείου ὑπ' ἀνδρὸς, ὅστις προσεποιεῖτο μὲν ὅτι ἦτο αὐτόμελος, πράγματι ὅμως ἦτο ἐχθρὸς καὶ ὀλίγον τι παράφορος. Ἀφ' οὗ δὲ ἐτελεύτησε κατὰ τοιοῦτον τρόπον καὶ ὁ Στησαγόρας, οἱ Πεισιστρατίδαι ἀπέστειλαν διὰ τριήρους τὸν Μιλτιάδην, τὸν υἱὸν τοῦ Κίμωνος καὶ ἀδελφὸν τοῦ ἀποθανόντος Στησαγόρου, εἰς τὴν Χερσόνησον, διὰ νὰ καταλάβῃ αὐτήν. Οἱ δὲ Πεισιστρατίδαι περιεποιοῦντο αὐτὸν καὶ ἐν Ἀθήναι, προσποιούμενοι ὅτι ἀγνοοῦσι τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κίμωνος, τὸν ὁποῖον ἐγὼ θὰ εἴπω ἀλλαχοῦ πῶς ἔγεινεν.

Ὁ δὲ Μιλτιάδης, ἐλθὼν εἰς τὴν Χερσόνησον, διετέλει κεκλεισμένος ἐντὸς τῆς οἰκίας του, τιμῶν μετὰ θάνατον τὸν ἀδελφόν του Στησαγόραν. Οἱ δὲ Χερσονησῖται ἔμαθον ταῦτα καὶ οἱ πρόκριτοι αὐτῶν ἐκ πασῶν τῶν πόλεων συνηθροίσθησαν καὶ πάντες ἀπὸ κοινοῦ ἦλθον, διὰ νὰ τον συλλυπηθῶσιν, ἀλλ' ἐδέθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ Μιλτιάδης λοιπὸν καταλαμβάνει τὴν Χερσόνησον, τρέφων 500 δορυφόρους καὶ νυμφεύεται τὴν Ἡγησιπύλην, θυγατέρα τοῦ Ὀλόρου τοῦ βασιλέως τῶν Θρακῶν. Μόλις δὲ εἶχεν ἔλθῃ εἰς τὴν Χερσόνησον, καὶ κατέλαβον αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν χειρότερα πράγματα. Διότι κατὰ τὸ τρίτον ἔτος ἀπὸ τῶν συμβάντων τούτων ἠναγκάσθη νὰ ἐκφύγῃ τοὺς Σκύθας ἐπερχομένους, οἵτινες, ἐρεθισθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως Δαρείου, συνηνώθησαν καὶ προεχώρησαν μέχρι τῆς Χερσονήσου ταύτης.

Ἀλλ' ἀφ' οὗ οἱ Σκύθαι ἀνεχώρησαν, οἱ Δόλογκοι ἐπανέφερον αὐτόν. Ταῦτα συνέβησαν τρία ἔτη πρὸ τῶν συμβάντων, τὰ ὁποῖα κατέλαβον αὐτὸν τότε. Τότε δὲ, μαθὼν ὅτι οἱ Φοίνικες εἶνε εἰς τὴν Τένεδον, πληρώσας πέντε τριήρεις ἐκ τῶν θησαυρῶν, τοὺς ὁποίους εἶχεν, ἀπέπλεεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐξελθὼν δὲ τῆς πόλεως Καρδίας, ἔπλεε διὰ τοῦ Μέλανος κόλπου καὶ, καθὼς παρέκαμπτε τὴν Χερσόνησον, περιεκυκλώθη ὑπὸ τῶν Φοινικικῶν πλοίων. Κατέφυγε λοιπὸν μὲ 4 πλοῖα εἰς τὴν Ἴμβρον, τὸ δὲ πέμπτον διώκοντες κατέλαβον οἱ Φοίνικες. Ἔτυχε δὲ νὰ ἦνε ἄρχων τῆς τριήρους ταύτης ὁ Μητίοχος, ὁ πρεσβύτατος τῶν υἱῶν τοῦ Μιλτιάδου, γεννηθεὶς οὐχὶ ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ὀλόρου, ἀλλ' ἐξ ἄλλης. Καὶ τοῦτον μετὰ τοῦ πλοίου συνέλαβον οἱ Φοίνικες, ἀλλὰ μαθόντες ὅτι εἶνε υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου, ἔπεμψαν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, νομίζοντες ὅτι θὰ ἀνταμειφθῶσι μὲ μεγάλην ἀνταμοιβὴν, διότι ὁ Μιλτιάδης, ὅτε οἱ Σκύθαι παρεκάλουν τοὺς Ἴωνας νὰ λύσωσι τὴν γέφυραν τοῦ Δαρείου καὶ νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, παρεκίνει τοὺς Ἴωνας ν' ἀκούσωσι τὴν συμβουλὴν τῶν Σκυθῶν. Ἀλλ' ὁ Δαρεῖος οὐδὲν μὲν κακὸν ἔκαμε τοῦ Μητιόχου, τοὐναντίον δὲ πολλὰ ἀγαθά. Διότι ἔδωκεν αὐτῷ καὶ οἶκον καὶ κτήματα καὶ Περσίδα γυναῖκα, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέκτησε τέκνα, τὰ ὁποῖα ἔτυχον μεγάλων ἀξιωμάτων ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ὁ δὲ Μιλτιάδης ἐκ τῆς Ἴμβρου ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

82. Ἐκστρατεία τοῦ Μαρδονίου κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οὐδεμία πλέον ἔγεινεν ἐκ μέρους τῶν Περσῶν πολεμικὴ ἐνέργεια κατὰ τῶν Ἰώνων, ἀλλὰ μάλιστα ἔγειναν τὰ ἑξῆς ὠφελιμώτατα εἰς τοὺς Ἴωνας. Ὁ Ἀρταφέρνης ὁ διοικητὴς τῶν Σάρδεων προσεκάλεσεν ἀπεσταλμένους ἐκ τῶν πόλεων καὶ ἠνάγκασε τοὺς Ἴωνας νὰ κάμωσι μεταξύ των συνθήκας, διὰ νὰ λύωσι τὰς διαφοράς των καὶ μὴ καταστρέφωσιν ὁ εἷς τὸν ἄλλον. Μετρήσας δὲ τὰς χώρας αὐτῶν κατὰ παρασάγγας (οὕτως οἱ Πέρσαι καλοῦσι τὰ τριάκοντα στάδια), διώρισεν εἰς ἑκάστην χώραν τοὺς πληρωτέους φόρους, οἵτινες διατηροῦνται ἐκ τούτου τοῦ χρόνου οἱ αὐτοὶ μέχρι σήμερον, ὡς ὡρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀρταφέρνους. Καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν εἰρηνικά, ἀλλά, καθὼς ἤρχιζε τὸ ἔαρ, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ εἶχον καταλυθεῖ ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὁ Μαρδόνιος, ὁ υἱὸς τοῦ Γωβρύου, κατέβαινεν εἰς τὰ παραθαλάσσια, ὁδηγῶν πολὺν πεζικὸν καὶ ναυτικὸν στρατόν. Ἦτο δὲ νέος τὴν ἡλικίαν καὶ εἶχε νεωστὶ νυμφευθεῖ τὴν Ἀρταζώστραν, τὴν θυγατέρα τοῦ Δαρείου. Οὕτω δὲ, ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν Κιλικίαν, αὐτὸς μὲν ἐπέβη εἰς πλοῖον καὶ ἤρχετο μετὰ τοῦ λοιποῦ στόλου, τὸ δὲ πεζικὸν ἄλλοι ἀρχηγοὶ ὡδήγουν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Καθὼς δὲ ὁ Μαρδόνιος, παραπλέων τὴν Ἀσίαν, ἔφθασεν εἰς τὴν Ἰωνίαν, τότε μέγιστον θαῦμα ἔγεινεν· ὁ Ὀτάνης, εἷς τῶν ἑπτὰ Περσῶν, προέτεινεν ὅτι πρέπει οἱ Πέρσαι νὰ δημοκρατηθῶσι. Διότι ὁ Μαρδόνιος, παύσας πάντας τοὺς τυράννους τῶν Ἰώνων, ἔκαμνε δημοκρατίας εἰς τὰς πόλεις. Ταῦτα δὲ ποιήσας, ἔσπευδεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Καθὼς δὲ συνηθροίσθησαν πολλὰ πλοῖα καὶ πολὺς πεζὸς στρατὸς, διαβάντες διὰ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πλοίων τὸν Ἑλλήσποντον, ἐπορεύοντο διὰ τῆς Εὐρώπης κατὰ τῆς Ἐρετρίας καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ αὗται μὲν αἱ πόλεις ἦσαν εἰς αὐτοὺς πρόφασις διὰ τὴν ἐκστρατείαν, εἶχον ὅμως κατὰ νοῦν νὰ ὑποτάξωσιν ὅσας περισσότερον ἤθελον δυνηθῆ ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων· διὰ τοῦτο ὑπέταξαν διὰ μὲν τῶν πλοίων τοὺς Θασίους, οἵτινες οὐδὲ χεῖρα ὕψωσαν κατ' αὐτῶν, διὰ δὲ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ τοὺς Μακεδόνας. Ἐκ τῆς Θάσου λοιπὸν ἐπέρασαν εἰς τὴν ἤπειρον καὶ ἦλθον μέχρι τῆς Ἀκάνθου· ἐκ δὲ τῆς Ἀκάνθου ὁρμώμενοι, περιέκαμπτον τὸν Ἄθων. Καθὼς δὲ περιέπλεον, ἐσηκώθη μέγας καὶ ἐναντίος βορρᾶς ἄνεμος καὶ κατέστρεψε πολλὰ τῶν πλοίων, ῥίπτων αὐτὰ εἰς τὸν Ἄθων. Λέγουσι δὲ ὅτι τὰ καταστραφέντα πλοῖα ἦσαν περὶ τὰ τριακόσια, ἄνθρωποι δὲ ὑπὲρ τὰς εἴκοσι χιλιάδας. Διότι, ἐπειδὴ ἡ περὶ τὸν Ἄθων θάλασσα εἶνε πλήρης θαλασσίων θηρίων, ἄλλοι μὲν κατεστρέφοντο ἁρπαζόμενοι ὑπ' αὐτῶν, ἄλλοι δὲ συνετρίβοντο εἰς τοὺς βράχους, ἄλλοι δὲ δὲν ἤξευρον νὰ κολυμβῶσι καὶ διὰ τοῦτο ἐπνίγοντο, ἄλλοι δὲ ἀπέθνησκον ὑπὸ τοῦ ψύχους. Ὁ μὲν λοιπὸν ναυτικὸς στρατὸς τοιαῦτα ἔπαθε, κατὰ δὲ τοῦ Μαρδονίου καὶ τοῦ πεζικοῦ στρατεύματος, ὅπερ ἐστρατοπέδευεν ἐν Μακεδονίᾳ, διὰ νυκτὸς ἐπετέθησαν οἱ Θρᾷκες Βρύγοι καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, ἐτραυμάτισαν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Μαρδόνιον. Δὲν διέφυγον ὅμως οὐδὲ αὐτοὶ τὴν δουλείαν τῶν Περσῶν, διότι ὁ Μαρδόνιος δὲν ἀπεμακρύνθη ἐκ τῶν χωρῶν τούτων, εἰ μὴ, ἀφ' οὗ ὑπεδούλωσεν αὐτούς.

Ἀφ' οὗ ὅμως ὑπέταξεν αὐτούς, ἀνεχώρησεν ὀπίσω μετὰ τοῦ στρατοῦ, διότι τὸ μὲν πεζικὸν ἔπαθεν ὑπὸ τῶν Βρύγων, τὸ δὲ ναυτικὸν πολὺ περὶ τὸν Ἄθων. Οὗτος λοιπὸν ὁ στρατός, κακῶς πολεμήσας, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀσίαν. Τὸ δὲ ἀκόλουθον ἔτος ὁ Δαρεῖος ποῶτον τοὺς Θασίους, πέμψας ἄγγελον,

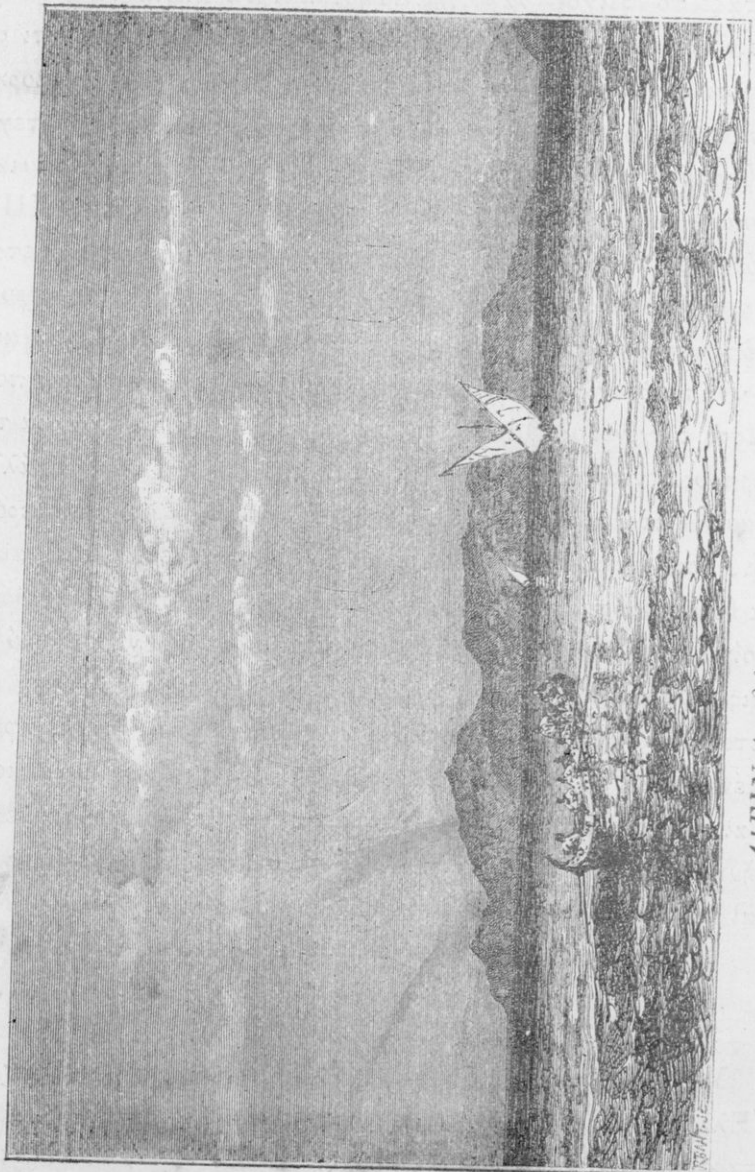
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διέταξε τὸ τεῖχος νὰ κρημνίσωσι καὶ τὰ πλοῖά των νὰ φέρωσιν εἰς τὰ Ἄβδηρα, διότι διέβαλον οἱ γείτονές των ὅτι μελετῶσι νὰ ἀποστατήσωσι, διότι οἱ Θάσιοι, ἐπειδὴ ἐπολιορκήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἰστιαίου καὶ εἶχον μεγάλας προόδους, μετεχειρίσθησαν τὰ χρήματά των εἰς τὴν ναυπήγησιν πολεμικῶν πλοίων καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν ἰσχυροτέρου τείχους. Ἡ δὲ πρόοδος προήρχετο καὶ ἐκ τῆς ἠπείρου καὶ ἐκ τῶν μεταλλείων. Καὶ ἐκ μὲν τῶν τῆς Σκαπτῆς ὕλης μεταλλείων χρυσοῦ εἰςέπραττον ἐν γένει ὀγδοήκοντα τάλαντα, ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ Θάσῳ ὀλιγώτερα μὲν τούτων, πολλὰ ὅμως ὅπως δή ποτε. Ὥστε ἐν γένει οἱ Θάσιοι, ἐπειδὴ δὲν ἐπλήρωνον φόρον διὰ τοὺς καρποὺς, εἶχον πρόσοδον ἀπὸ τῆς ἠπείρου καὶ τῶν μετάλλων ἕκαστον ἔτος διακόσια τάλαντα, ὅτε δὲ εἶχον μεγάλην πρόσοδον, τριακόσια. Εἶδον δὲ καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος τὰ μεταλλεῖα ταῦτα· τὰ θαυμασιώτατα δὲ αὐτῶν εἶνε ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀνάνεῦρονοἱ Φοίνικες, οἵτινες μετὰ τοῦ Θάσου ἔκτισαν τὴν νῆσον ταύτην, ἥτις ἐκ τούτου ὠνομάσθη Θάσος. Ταῦτα δὲ τὰ Φοινικικὰ μεταλλεῖα εἶνε ἀπέναντι τῆς Σαμοθράκης, ὄρος μέγα, ἠφανισμένον ἐκ τῆς ἀνορύξεως, ἀνεστραμμένον ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν. Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα εἶνε, οἱ δὲ Θάσιοι, ὑπακούσαντες εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως, καὶ τὸ τεῖχος αὐτῶν ἐκρήμνισαν καὶ πάντα τὰ πλοῖα ἐκόμισαν εἰς τὰ Ἄβδηρα.

83. Ὁ Δᾶτις καὶ ὁ Ἀρταφέρνης ἐκστρατεύουσι κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ Δαρεῖος ἤθελε νὰ δοκιμάσῃ τί εἶχον οἱ Ἕλληνες εἰς τὸν νοῦν των, νὰ πολεμήσωσι κατ' αὐτοῦ ἢ νὰ παραδοθῶσιν. Ἔπεμψε λοιπὸν κήρυκα ἄλλον εἰς τὸ ἓν καὶ ἄλλον εἰς τὸ ἄλλο μέρος τῆς Ἑλλάδος, παραγγείλας νὰ ζητή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΙΓΙΝΑ, βλεπομένη ἀπὸ τοῦ Φαλήρου

σωσι γῆν καὶ ὕδωρ διὰ τὸν βασιλέα. Ἔπεμψε δὲ καὶ ἄλλους κήρυκας εἰς τὰς φόρου ὑποτελεῖς παραθαλασσίους πόλεις, παραγγέλλων νὰ κατασκευάσωσι καὶ πολεμικὰ καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα. Καὶ οὗτοι λοιπὸν παρεσκεύαζον ταῦτα, εἰς δὲ τοὺς κήρυκας, οἵτινες ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, πολλοὶ ἐκ τῶν ἠπειρωτῶν ἔδωκαν, ὅσα ὁ Πέρσης ἐζήτει, καὶ πάντες οἱ νησιῶται καὶ μάλιστα καὶ οἱ Αἰγινῆται. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, νομίσαντες, ὅτι οἱ Αἰγινῆται ἔδωκαν, διὰ νὰ ἐκστρατεύσωσι κατ' αὐτῶν μετὰ τοῦ Πέρσου, ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν καὶ, μεταβάντες εἰς τὴν Σπάρτην, κατηγόρουν τοὺς Αἰγινήτας, ὅσα ἔχουσι κάμη προδώσαντες τὴν Ἑλλάδα. Διὰ ταύτην δὲ τὴν κατηγορίαν μετέβη εἰς τὴν Αἴγιναν ὁ Κλεομένης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀναξανδρίδου, ὢν βασιλεὺς τῶν Σπαρτιατῶν, θέλων νὰ συλλάβῃ τοὺς πρωταιτίους ἐκ τῶν Αἰγινητῶν. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἀπεπειράθη νὰ τους συλλάβῃ, ἀντέστησαν καὶ ἄλλοι καὶ ὁ Κρῖος, ὅστις εἶπεν ὅτι οὐδένα ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ συλλάβῃ καὶ ὅτι ταῦτα πράττει ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ κοινοῦ τῶν Σπαρτιατῶν, πεισθεὶς διὰ χρημάτων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων· διότι ἄλλως ἤθελεν ἔλθει νὰ συλλάβῃ αὐτοὺς καὶ μετὰ τοῦ ἄλλου βασιλέως. Ὁ δὲ Κλεομένης, ἐπανελθὼν εἰς τὴν Σπάρτην, ἔμαθεν ὅτι διέβαλε αὐτὸν ὁ Δημάρατος, ὢν βασιλεὺς καὶ οὗτος τῶν Σπαρτιατῶν. Διὰ δὲ τοῦτο, συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Λεωτυχίδου, κατηγόρησε τὸν Δημάρατον ὡς βασιλεύσαντα παρὰ τὸν νόμον, διότι δὲν εἶνε υἱὸς τοῦ Ἀρίστωνος, ἀλλὰ τοῦ Ἀγήτου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλκείδου· καὶ οἱ Σπαρτιᾶται, παραπεισθέντες, ἔπαυσαν αὐτὸν τῆς βασιλείας καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ὁ Λεωτυχίδης. Ὁ δὲ Δημάρατος κρυφίως κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀσίαν παρὰ τῷ Δαρείῳ. Ὁ δὲ Κλεομένης ἐξεστράτευσε μετὰ τοῦ Λεωτυχίδου κατὰ τῶν Αἰγινητῶν, οἵτινες ἔκριναν δίκαιον νὰ μὴ ἀντιστα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θῶσι καὶ ἔδωκαν ὁμήρους τοὺς προκρίτους τῆς πόλεως, τοὺς ὁποίους ἔδωκαν ὡς παρακαταθήκην εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῶν Αἰγινητῶν Ἀθηναίους. Τοῦτο ἔγεινεν ἀφορμὴ ἔχθρας μεγάλης μεταξὺ Αἰγινητῶν καὶ Ἀθηναίων, διότι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤθελον νὰ δώσωσι τοὺς ὁμήρους, ἂν καὶ μετέβη ὁ Λεωτυχίδης εἰς Ἀθήνας καὶ ὡμίλησε πρὸς αὐτοὺς μετὰ πειθοῦς.

Ὁ δὲ Δαρεῖος δὲν ἐλησμόνησε τοὺς Ἀθηναίους, διότι ὁ ὑπηρέτης αὐτοῦ καθ' ἑκάστην ὑπενθύμιζεν αὐτόν. Προσέτι οἱ Πεισιστρατίδαι προέτρεπον αὐτὸν διὰ παρακλήσεων καὶ διέβαλλον τοὺς Ἀθηναίους, ἤθελε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Δαρεῖος, ἔχων ταύτην τὴν πρόφασιν, νὰ ὑποτάξῃ τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες δὲν ἔδωκαν αὐτῷ γῆν καὶ ὕδωρ. Τὸν Μαρδόνιον λοιπὸν, ἀποτυχόντα ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ, καθήρεσε τῆς στρατηγίας, διορίσας δὲ ἄλλους στρατηγοὺς, τὸν Δᾶτιν, Μῆδον τὸ γένος, καὶ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Ἀρταφέρνην, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀρταφέρνους, ἀπέστειλεν αὐτοὺς κατὰ τῆς Ἐρετρίας καὶ τῶν Ἀθηνῶν, παραγγείλας αὐτοῖς νὰ ἐξανδραποδίσωσι τὰς πόλεις ταύτας καὶ νὰ φέρωσιν ἐνώπιόν του τὰ ἀνδράποδα. Καθὼς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι ἔφθασαν εἰς τὸ Ἀλήϊον πεδίον τῆς Κιλικίας μετὰ πολλοῦ καὶ καλῶς κατηρτισμένου πεζικοῦ στρατοῦ, ἔφθασεν ἐξ ἑκάστης πόλεως καὶ ὅλος ὁ διαταχθεὶς ναυτικὸς στρατὸς, ἦλθον δὲ καὶ τὰ ἱππαγωγὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα τὸ πρότερον ἔτος διέταξεν ὁ Δαρεῖος τὰς φόρου ὑποτελεῖς πόλεις νὰ ἑτοιμάσωσιν. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπεβίβασαν τοὺς ἵππους καὶ τὸ πεζικὸν, ἔπλεον μὲ ἑξακοσίας τριήρεις εἰς τὴν Ἰωνίαν, ἐντεῦθεν δὲ δὲν παρέπλευσαν τὴν ἤπειρον, διευθυνόμενοι πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ τὴν Θράκην, ἀλλ' ὁρμώμενοι ἐκ τῆς Σάμου, ἔπλεον διὰ τοῦ Ἰκαρίου πελάγους καὶ τῶν νήσων, φοβηθέντες, ὡς νομίζω, τὸν περίπλουν τοῦ Ἄθω, διότι κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δι' ἐκείνου τοῦ μέρους περάσαντες, ὑπέστησαν μεγάλην ζημίαν. Πρὸς τούτοις δὲ ἠνάγκαζεν αὐτοὺς καὶ ἡ Νάξος, ἥτις πρότερον δὲν εἶχε κυριευθεί. Ἐκ δὲ τοῦ Ἰκαρίου πελάγους ἐρχόμενοι, προσέβαλον τὴν Νάξον, κατὰ τῆς ὁποίας πρώτης ἐσκόπευον νὰ ἐκστρατεύσωσιν, ἀλλ' οἱ Νάξιοι, ἐνθυμηθέντες τὰ πρότερον παθήματά των, ἔφυγον εἰς τὰ ὄρη. Οἱ δὲ Πέρσαι, ἀνδραποδίσαντες ὅσους κατέλαβον ἐξ αὐτῶν, ἐπυρπόλησαν καὶ τοὺς ναοὺς καὶ τὴν πόλιν, μετὰ δὲ ταῦτα ἔπλευσαν κατὰ τῶν ἄλλων νήσων.

Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίουν, οἱ Δήλιοι, ἐγκαταλιπόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δῆλον, ἔφυγον εἰς τὴν Τῆνον. Ἐν ᾧ δὲ ἡ στρατιὰ κατέπλεεν ἐμπρὸς, δὲν ἀφῆκε τὰ πλοῖα νὰ προσορμισθῶσιν εἰς τὴν νῆσον, ἀλλὰ πέραν εἰς τὴν Ρήνειαν, αὐτὸς δὲ, μαθὼν ποῦ ἦσαν οἱ Δήλιοι, πέμψας κήρυκα, εἶπεν εἰς αὐτοὺς τὰ ἑξῆς· «Ἄνδρες ἱεροὶ, διὰ τί φεύγετε, ἀποδίδοντες εἰς ἐμὲ οὐχὶ φιλικὰ αἰσθήματα. Καὶ ἐγὼ αὐτὸς φρονῶ καὶ ὁ βασιλεὺς ἔχει εἰς ἐμὲ παραγγείλη νὰ μὴ βλάψω ὅλως δι' ὅλου τὴν χώραν ταύτην, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐγεννήθησαν οἱ δύο θεοὶ, μήτε τοὺς κατοίκους αὐτῆς. Τώρα λοιπὸν ὑπάγετε εἰς τὴν πατρίδα σας καὶ κατοικήσατε τὴν νῆσόν σας». Ἐπισωρεύσας δὲ 300 τάλαντα λιβανωτοῦ, ἔκαυσε ταῦτα ὡς θυμίαμα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ.

Μετὰ ταῦτα ἔπλευσε μετὰ τοῦ στρατοῦ πρῶτον κατὰ τῆς Ἐρετρίας, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολεῖς. Καθὼς δὲ ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Δήλου, ἡ νῆσος ἐσείσθη, ὡς ἔλεγον οἱ Δήλιοι, διὰ πρώτην καὶ τελευταίαν φορὰν μέχρι τῆς ἐποχῆς μου. Καὶ τοῦτο ἴσως ἔκαμεν ὁ θεὸς ὡς σημεῖον τῶν μελλόντων νὰ συμβῶσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους κακῶν, διότι ἐπὶ Δαρείου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὑστάσπους, καὶ τοῦ Ξέρξου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Δαρείου, καὶ τοῦ Ἀρταξέρξου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ξέρξου, ἐπὶ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τριῶν κατὰ σειρὰν τούτων γενεῶν, συνέβησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα περισσότερα κακὰ παρὰ εἰς εἴκοσιν ἄλλας γενεὰς πρὸ τοῦ Δαρείου, ἄλλα μὲν προελθόντα εἰς αὐτὴν ἀπὸ τῶν Περσῶν, ἄλλα δὲ ἀπ' αὐτῶν τῶν κορυφαίων πολεμούντων πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς ἀρχῆς. Ὥστε δὲν ἦτο δι' ὅλου παράδοξον ὅτι ἐκινήθη ἡ Δῆλος, ἥτις πρότερον ἦτο ἀκίνητος. Ἦτο δὲ καὶ εἰς χρησμὸν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς «θὰ κινήσω καὶ τὴν Δῆλον, ἂν καὶ εἶνε ἀκίνητος».

84. Ἅλωσις τῆς Ἐρετρίας.

Οἱ δὲ βάρβαροι, ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς Δήλου, προσήγγιζον εἰς τὰς νήσους, ἐντεῦθεν δὲ καὶ στρατὸν παρελάμβανον καὶ τοὺς παῖδας τῶν νησιωτῶν ἐλάμβανον ὁμήρους. Τέλος προσήγγισαν εἰς τὴν Κάρυστον· ἐπειδὴ δὲ οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἔδιδον, οὔτε ἤθελον νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ γειτονικῶν πόλεων, τῆς Ἐρετρίας δῆλ. καὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἐπολιόρκουν τούτους καὶ ἐλεηλάτουν τὴν γῆν αὐτῶν, ἕως ὅτου καὶ οἱ Καρύστιοι ὑπετάχθησαν εἰς τὴν γνώμην τῶν Περσῶν. Οἱ δὲ Ἐρετριεῖς, μαθόντες ὅτι πλέει κατ' αὐτῶν περσικὸς στρατός, παρεκάλεσαν τοὺς Ἀθηναίους νά τους βοηθήσωσιν. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι δὲν ἠρνήθησαν τὴν ἐπικουρίαν, ἀλλ' ἔδωκαν αὐτοῖς βοηθοὺς τοὺς κληρούχους τῆς χώρας τῶν ἱπποβοτῶν Χαλκιδέων. Ἀλλ' ἡ σκέψις τῶν Ἐρετριέων οὐδ' ὅλως ἦτο ὑγιής, διότι προσεκάλουν μὲν τοὺς Ἀθηναίους, ἦσαν δὲ διηρημένοι τὰς γνώμας. Διότι οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν ἐσκέπτοντο νὰ ἀφήσωσι τὴν πόλιν καὶ νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ ὄρη τῆς Εὐβοίας, ἄλλοι δὲ, περιμένοντες κέρδη παρὰ τῶν Περσῶν, παρεσκευάζοντο νὰ γείνωσι προδόται.

Ὁ δὲ Αἰσχίνης, ὁ υἱὸς τοῦ Νόθωνος, εἷς τῶν προύχόντων ἐν Ἐρετρίᾳ, μαθὼν καὶ τὰς δύο ταύτας γνώμας, λέγει πρὸς

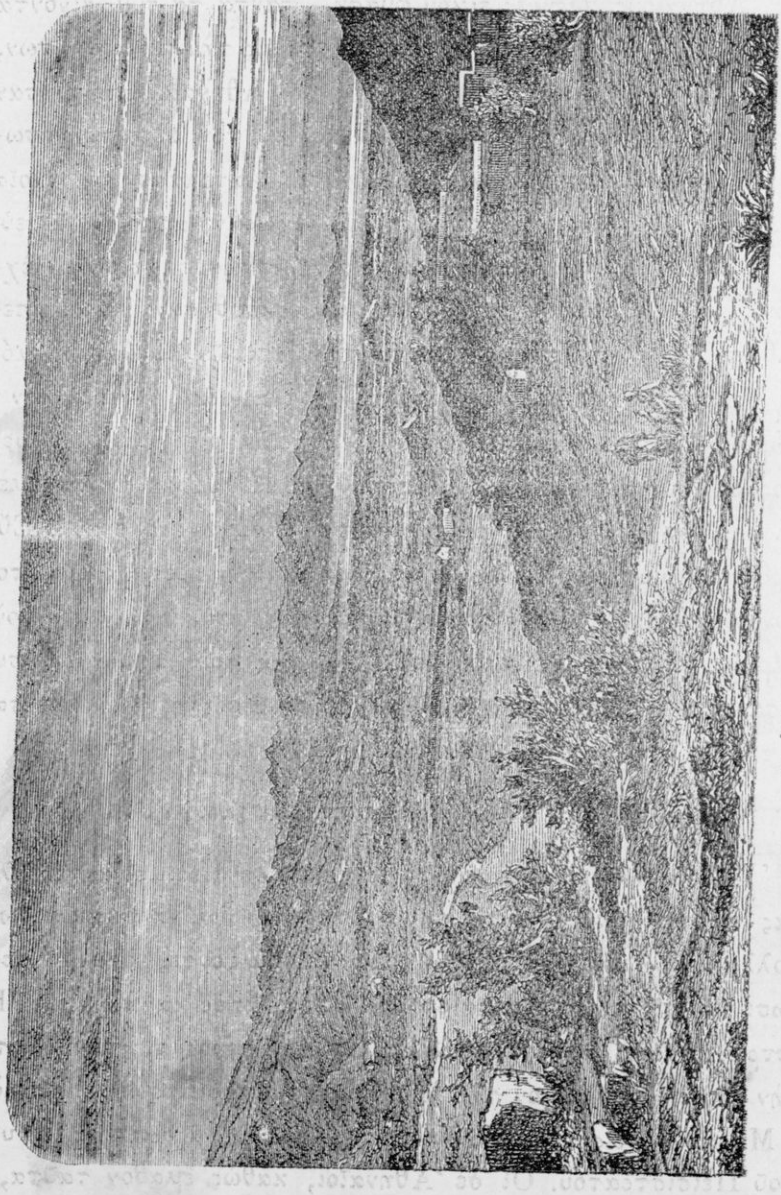
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες εἶχον φθάσῃ, πάντα τὰ συμβαίνοντα καὶ παρεκάλει αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῶσι καὶ αὐτοί. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐπείσθησαν εἰς τὴν συμβουλὴν αὐτοῦ καὶ, διαβάντες εἰς τὸν Ὠρωπόν, ἔσωσαν ἑαυτούς. Οἱ δὲ Πέρσαι, πλεύσαντες, κατέλαβον τὰ πλοῖα καὶ, προσορμισθέντες εἰς τὴν ἐρετρικὴν χώραν, ἀπεβίβασαν εὐθὺς ἱππικὸν καὶ παρεσκευάζοντο νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Οἱ δὲ Ἐρετριεῖς οὐδ' ὅλως μὲν ἐσκέφθησαν νὰ ἀντεπεξέλθωσι καὶ νὰ πολεμήσωσι κατὰ τῶν Περσῶν, ἐφρόντιζον μόνον πῶς νὰ διαφυλάξωσι τὴν πόλιν των, ἀφ' οὗ ἐνίκησεν ἡ γνώμη νὰ μὴ ἀφήσωσι τὴν πόλιν. Ἐπειδὴ δὲ ἔγεινεν ἰσχυρὰ προσβολὴ κατὰ τοῦ τείχους, ἔπεσον ἐπὶ ἓξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν καὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν, κατὰ δὲ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ὁ Εὔφορβος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλκιμάχου, καὶ ὁ Φίλαγρος, ὁ υἱὸς τοῦ Κυνέου, ἄνδρες εὐυπόληπτοι, προδίδουσι τὴν πόλιν εἰς τοὺς Πέρσας. Οὗτοι δὲ, εἰσελθόντες εἰς αὐτὴν, τοὺς μὲν ναοὺς, συλήσαντες, ἐπυρπόλησαν, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἐξηνδραπόδισαν κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Δαρείου.

33. Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη.

Ὑποδουλώσαντες δὲ τὴν Ἐρέτριαν καὶ περιμείναντες ὀλίγας ἡμέρας, ἔπλευσαν εἰς τὴν Ἀττικὴν, διὰ νὰ περικλείσωσι πολλαχόθεν καὶ τὴν χώραν ταύτην, νομίζοντες ὅτι θὰ πράξωσι καὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὰ αὐτὰ, ἅπερ καὶ εἰς τοὺς Ἐρετριεῖς, διότι ὑπῆρχε καταλληλότατον μέρος εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ πολὺ πλησίον τῆς Ἐρετρίας ν' ἀποβιβάσωσιν ἱππικὸν, ὁ Μαραθὼν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔφερεν αὐτοὺς ὁ Ἱππίας, ὁ υἱὸς τοῦ Πεισιστράτου. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, καθὼς ἔμαθον ταῦτα, ἔδραμον καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν Μαραθῶνα. Ὡδήγουν δὲ αὐτοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πεδιὰς ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δέκα στρατηγοί, τῶν ὁποίων δέκατος ἦτο ὁ Μιλτιάδης. Τοῦτου τὸν πατέρα Κίμωνα, τὸν υἱὸν τοῦ Στησαγόρου, ἐξώρισεν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ὁ Πεισίστρατος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἱπποκράτους. Ἐν ᾧ δὲ ἦτο ἐξόριστος, συνέβη ἡ τέθριππος αὐτοῦ νὰ νικήσῃ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. Κατὰ δὲ τὴν ἀκόλουθον Ὀλυμπιάδα, νικήσας πάλιν διὰ τῶν αὐτῶν ἵππων, ἐπέτρεψε ν' ἀνακηρυχθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Πεισιστράτου ὡς νικητοῦ ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Πεισιστράτου, νικήσας καὶ τρίτην φορὰν διὰ τῶν αὐτῶν ἵππων, ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ Πεισιστράτου δι' ἀνδρῶν, οὓς ἔκρυψαν ἐν καιρῷ νυκτὸς παρὰ τὸ πρυτανεῖον. Ἐτάφη δὲ ὁ Κίμων ἔμπροσθεν τῆς πόλεως πέραν τῆς ὁδοῦ, ἥτις καλεῖται «διὰ κοίλης»· ἀντικρὺ δὲ αὐτοῦ ἐτάφησαν αἱ ἵπποι αὗται, αἵτινες ἐνίκησαν εἰς τὰς τρεῖς Ὀλυμπιάδας. Ὁ μὲν λοιπὸν πρεσβύτερος τῶν υἱῶν τοῦ Κίμωνος, ὁ Στησαγόρας, ἦτο τότε παρὰ τῷ θείῳ αὐτοῦ Μιλτιάδῃ, ὅστις ἀνέτρεφεν αὐτὸν ἐν τῇ Χερσονήσῳ, ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ τῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήναις. Ὠνομάζετο δὲ Μιλτιάδης ἀπὸ τοῦ Μιλτιάδου τοῦ οἰκιστοῦ τῆς Χερσονήσου. Λοιπὸν οὗτος ὁ Μιλτιάδης, ἐπιστρέψας ἐκ τῆς Χερσονήσου, ἦτο ἤδη στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ἀποφυγὼν διπλοῦν θάνατον. Διότι οἱ μὲν Φοίνικες, οἱ καταδιώξαντες αὐτὸν μέχρι τῆς Ἴμβρου, πολὺ ἐφρόντιζον νὰ συλλάβωσιν αὐτὸν καὶ φέρωσι πρὸς τὸν βασιλέα, οἱ δὲ ἐχθροὶ αὐτοῦ, ἀφ' οὗ ἐξέφυγε τοὺς Φοίνικας καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἐν ᾧ ἐνόμιζεν ὅτι εἶνε ἤδη ἀσφαλής, ἐνήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ κατεδίωξαν διὰ τὴν τυραννίδα αὐτοῦ ἐν τῇ Χερσονήσῳ. Ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους, ἐξελέχθη ὑπὸ τοῦ δήμου στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων.

Καὶ πρῶτον μὲν, ἐν ᾧ ἦσαν ἔτι ἐν τῇ πόλει οἱ στρατηγοί,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπέστειλαν εἰς τὴν Σπάρτην τὸν κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον ἄνδρα καὶ ταχυδρόμον ἠσκημένον εἰς τὸ ἔργον του. Τοῦτον λοιπόν, καθὼς ὁ ἴδιος ἔλεγε καὶ ἀνέφερεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, συνήντησεν ὁ Πὰν περὶ τὸ Παρθένιον ὄρος ὑπεράνω τῆς Τεγέας. Φωνάξας δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Φειδιππίδου, παρήγγειλεν αὐτῷ νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους, διὰ τί οὐδ' ὅλως περιποιοῦνται αὐτὸν, ἐν ᾧ εἶνε εὔνους εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἔγεινεν ἤδη πολλάκις αὐτοῖς χρήσιμος, θὰ ἦνε δὲ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς. Καὶ ταῦτα μὲν πιστεύσαντες οἱ Ἀθηναῖοι ὅτι εἶνε ἀληθῆ, ἀφ' οὗ ἤδη τὰ πράγματα αὐτῶν ἐτακτοποιήθησαν, ἵδρυσαν ἱερὸν τοῦ Πανὸς ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίας ἐξιλεώνουσιν αὐτὸν δι' ἐπετείων θυσιῶν καὶ λαμπαδηφορίας.

Τότε δὲ, περιφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ὁ Φειδιππίδης οὗτος εἰς δύο ἡμέρας ἔφθασεν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὴν Σπάρτην καὶ, παρουσιασθεὶς εἰς τοὺς ἄρχοντας, ἔλεγεν «ὦ Λακεδαιμόνιοι, οἱ Ἀθηναῖοι παρακαλοῦσιν ὑμᾶς νὰ βοηθήσητε αὐτοὺς καὶ νὰ μὴ παραβλέψητε, ὥστε πόλις ἀρχαιοτάτη ἐν τοῖς Ἕλλησι νὰ περιπέσῃ εἰς δουλείαν ὑπὸ ἀνδρῶν βαρβάρων. Διότι ἤδη ἡ Ἐρέτρια ἐξηνδραποδίσθη καὶ ἡ Ἑλλὰς ἔγεινεν ἀσθενεστέρα, ἀπολέσασα ἐκλεκτὴν αὐτῆς πόλιν». Εὐηρεστήθησαν δὲ οἱ Σπαρτιᾶται νὰ βοηθήσωσι τοὺς Ἀθηναίους· ἦτο ὅμως ἀδύνατον αὐτοῖς νὰ ποιήσωσι τοῦτο εὐθὺς, διότι δὲν ἤθελον νὰ παραβῶσι τὸν νόμον· διότι ἦτο ἐνάτη τοῦ μηνὸς, τὴν δὲ ἐνάτην εἶπον ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκστρατεύσωσι, διότι δὲν ἦτο πλήρης ὁ κύκλος τῆς σελήνης. Οὗτοι λοιπὸν περιέμενον τὴν πανσέληνον, ὁ δὲ Ἱππίας ὡδήγησεν τοὺς βαρβάρους εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἰδὼν τὴν προηγουμένην νύκτα ὄνειρον, ὅτι ἐκοιμήθη μετὰ τῆς μητρός του. Συνεπέρανε λοιπὸν ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀφ' οὗ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχήν, θὰ τελευτήσῃ γέρων ἐν τῇ πατρίδι του. Ὁδηγῶν δὲ τοὺς Πέρσας, τὰ μὲν ἐκ τῆς Ἐρετρίας ἀνδράποδα ἀπεβίβασεν εἰς τὴν νῆσον τῶν Στυρέων, τὴν καλουμένην Αἰγίλειαν, τὰ δὲ πλοῖα, καθὼς ἔφθανον εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἤραζεν αὐτὸς καὶ τοὺς βαρβάρους, ἀφ' οὗ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν ξηράν, ἐτακτοποίει. Ἐν ᾧ δὲ περὶ ταῦτα κατεγίνετο, συνέβη νὰ πταρνισθῇ καὶ νὰ βήξῃ ἰσχυρότερον, ἢ ὅσον συνείθιζεν· ἐπειδὴ δὲ ἦτο γέρων, ἐκινοῦντο οἱ πλεῖστοι τῶν ὀδόντων του. Βήξας λοιπὸν ἐκβάλλει ἕνα τῶν ὀδόντων τούτων ὑπὸ τῆς βίας. Ἐπειδὴ δὲ ἔπεσεν ὁ ὀδοὺς εἰς τὴν ἄμμον, κατέβαλε πολλὴν προσπάθειαν νά τον εὕρῃ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐφαίνετο ὁ ὀδοὺς αὐτοῦ, ἀναστενάξας εἶπε πρὸς τοὺς παρισταμένους «αὕτη ἡ γῆ δὲν εἶνε ἡμετέρα, οὐδὲ θὰ δυνηθῶμεν νά την ὑποτάξωμεν. Ὅσον δὲ μέρος ἐξ αὐτῆς ἀνῆκεν εἰς ἐμὲ, κατέχει ὁ ὀδούς μου».

Ὁ Ἱππίας λοιπὸν ἐπίστευσεν ὅτι κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον τὸ ὄνειρόν του ἐπραγματοποιήθη. Ἐνῷ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν παρατεταγμένοι εἰς τὸ τέμενος τοῦ Ἡρακλέους, ἔφθασαν εἰς βοήθειαν αὐτῶν οἱ Πλαταιεῖς ὅλοι. Διότι οὗτοι εἶχον παραδώσῃ ἑαυτοὺς τοῖς Ἀθηναίοις καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἤδη ἀναλάβῃ πολλοὺς κόπους ὑπὲρ αὐτῶν. Παρέδωκαν δὲ ἑαυτοὺς κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Πιεζόμενοι οἱ Πλαταιεῖς ὑπὸ τῶν Θηβαίων, πρῶτον παρέδωκαν ἑαυτοὺς εἰς τὸν Κλεομένην, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀναξανδρίδου, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, οἵτινες ἔτυχε νὰ εὑρεθῶσιν ἐκεῖ, οὗτοι δὲ δὲν ἐδέχθησαν αὐτοὺς, λέγοντες· «ἡμεῖς κατοικοῦμεν μακρὰν καὶ τοιαύτη τις βοήθεια θὰ ἦτο δι' ἡμᾶς ψυχρά· διότι πολλάκις ἠθέλετε ἐξανδραποδισθῆ, πρίν τις ἐξ ὑμῶν μάθῃ. Συμβουλεύομεν δὲ ὑμᾶς νὰ παραδώσητε ἑαυτοὺς τοῖς Ἀθηναίοις, οἵτινες εἶνε πλησιόχωροι καὶ ἔχουσιν ἱκανὴν δύναμιν νά σας βοηθῶσι.» Ταῦτα δὲ συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐχὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τόσον, διότι εὐνόουν τοὺς Πλαταιεῖς, ὅσον διότι ἤθελον νὰ ἔχωσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἀγῶνας, περιπλεκόμενοι εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Βοιωτούς. Οἱ δὲ Πλαταιεῖς οὐδεμίαν ἔδειξαν δυσπιστίαν, ἀλλ' ἐν ᾧ οἱ Ἀθηναῖοι ἐτέλουν θυσίας εἰς τοὺς θεούς, ἐκάθισαν ἱκέται εἰς τὸν βωμὸν καὶ παρέδωκαν ἑαυτούς. Οἱ δὲ Θηβαῖοι, μαθόντες ταῦτα, ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Πλαταιέων. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐβοήθουν αὐτούς. Ἐν ᾧ δὲ ἔμελλον νὰ συνάψωσι μάχην, οἱ Κορίνθιοι δὲν ἀφῆκαν αὐτούς, ἀλλ' εὑρεθέντες ἐκεῖ, καὶ τῇ συγκαταθέσει καὶ τῶν δύο μερῶν συμφιλιώσαντες αὐτούς, ἔθεσαν ὅρια εἰς τὴν χώραν ἐπὶ τῷ ὄρῳ, οἱ Θηβαῖοι νὰ ἀφίνωσιν ἐλευθέρους ἐκείνους ἐκ τῶν Βοιωτῶν, οἵτινες δὲν ἤθελον ν' ἀνήκωσιν εἰς τὸ κοινὸν τῶν Βοιωτῶν. Οἱ Κορίνθιοι λοιπόν, οὕτω κρίναντες ἀνεχώρησαν, οἱ δὲ Βοιωτοί, καθὼς ἀνεχώρουν οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ἡττήθησαν ἐν τῇ μάχῃ. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὑπερβάντες τὰ ὅρια, ἄτινα οἱ Κορίνθιοι ἔθηκαν εἰς τοὺς Πλαταιεῖς, κατέστησαν ὅριον μεταξὺ τῶν Θηβαίων καὶ τῶν Πλαταιέων τὸν Ἀσωπὸν ποταμόν. Οὕτω λοιπὸν παρέδωκαν οἱ Πλαταιεῖς ἑαυτοὺς εἰς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τότε ἦλθον εἰς τὸν Μαραθῶνα, διὰ νὰ βοηθήσωσιν αὐτούς.

Αἱ δὲ γνῶμαι τῶν στρατηγῶν ἐν Ἀθήναις ἐδιχάσθησαν καὶ οἱ μὲν δὲν ἤθελον νὰ συμπλακῶσι μετὰ τῶν Μήδων, διότι εἶνε ὀλίγοι, οἱ δὲ, ἐν οἷς καὶ ὁ Μιλτιάδης, ἤθελον. Ἐνίκησε δὲ ἡ χειροτέρα γνώμη. Τότε ἦτο πολέμαρχος ὁ Καλλίμαχος, ὁ Ἀφιδναῖος. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε τὴν αὐτὴν ψῆφον μὲ τοὺς στρατηγούς, ὁ Μιλτιάδης εἶπε πρὸς αὐτὸν «εἰς τὴν ἐξουσίαν σου εἶνε τώρα, Καλλίμαχε, ἢ νὰ ὑποδουλώσῃς τὰς Ἀθήνας ἢ νὰ κάμῃς αὐτὰς ἐλευθέρας καὶ νὰ ἀφήσῃς μνημεῖα καθ' ὅλον τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων, ὁποῖα οὐδὲ ὁ Ἁρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων ἀφῆκαν, διότι τώρα μόνον, ἀφ' ὅτου ὑπῆρξαν οἱ Ἀθηναῖοι, εὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρίσκονται εἰς μέγιστον κίνδυνον. Καὶ ἐὰν μὲν ὑποκύψωσιν εἰς τοὺς Μήδους, εἶνε ἀποδεδειγμένον τί θὰ πάθωσι παραδιδόμενοι εἰς τὸν Ἱππίαν, ἐὰν δὲ ὑπερισχύσῃ αὕτη ἡ πόλις, εἶνε ἱκανὴ νὰ καταστα θῇ πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πόλεων. Πῶς λοιπὸν ταῦτα δύνανται νὰ γείνωσι καὶ πῶς εἰς ἐσὲ ἁρμόζει νὰ ἔχῃς τὸ κῦρος τῶν πραγμάτων τούτων, τώρα ἔρχομαι νὰ εἴπω. Ἡμεῖς οἱ στρατηγοὶ εἴμεθα δέκα· αἱ γνῶμαι ἡμῶν διηρέθησαν, διότι ἄλλοι μὲν ἀποφαίνονται νὰ συμπλακῶμεν, ἄλλοι δὲ οὐχί· ἐὰν μὲν λοιπὸν δὲν συμπλακῶμεν, φοβοῦμαι μή πως μεγάλη τις στάσις ἐμπέσῃ καὶ διασείσῃ τὰ φρονήματα τῶν Ἀθηναίων, ὥστε νὰ μηδίσωσιν· ἐὰν δὲ συμπλακῶμεν, πρὶν ἡ καρδία συμπολιτῶν τινων διαφθαρῇ, δυνάμεθα, ἐὰν οἱ θεοὶ μείνωσιν ἀμερόληπτοι, νὰ νικήσωμεν ἐν τῇ μάχῃ. Ταῦτα λοιπὸν πάντα εἰς ἐσὲ ἤδη ἀπόκεινται καὶ ἐκ σοῦ ἐξαρτῶνται. Διότι, ἐὰν σὺ προστεθῇς εἰς τὴν γνώμην μου, θὰ ἔχῃς καὶ πατρίδα ἐλευθέραν καὶ πόλιν πρώτην ἐν τῷ Ἑλλάδι· ἐὰν δὲ προτιμήσῃς τὴν γνώμην τῶν ἀποφευγόντων τὴν μάχην, θὰ ἔχῃς τὰ ἐναντία τῶν ἀγαθῶν, ἅτινα ἀπηρίθμησα». Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης ἐλκύει εἰς τὸ μέρος του τὸν Καλλίμαχον. Ἀφ' οὗ δὲ προσετέθη ἡ γνώμη τοῦ πολεμάρχου, ἀπεφασίσθη νὰ πολεμήσωσι. Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ στρατηγοί, τῶν ὁποίων ἡ γνώμη ἦτο νὰ πολεμήσωσι, καθὼς ἤρχετο ἑκάστου ἡ ἡμέρα τῆς πρυτανείας, παρέδιδον αὐτὴν τῷ Μιλτιάδῃ. Οὗτος δὲ, δεχόμενος, δὲν συνῆπτε μάχην, πρὶν ἔλθῃ ἡ ἡμέρα τῆς ἰδικῆς του πρυτανείας. Καθὼς δὲ περιῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ἡ πρυτανεία, τότε ἐτάχθησαν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς μάχην ὡς ἑξῆς. Τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρατος ἀρχηγὸς ἦτο ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος κατὰ τὸν Ἀθηναϊκὸν νόμον. Μετὰ τοῦτον δὲ ἤρχοντο κατὰ σειρὰν αἱ φυλαί, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην. Τελευταῖοι δὲ ἐτάχθησαν οἱ Πλαταιεῖς,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔχοντες τὸ ἀριστερὸν κέρας. Ἀπὸ ταύτης δὲ τῆς μάχης, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐτέλουν τὰς θυσίας καὶ πανηγύρεις, αἵτινες γίνονται κατὰ πενταετίαν, ὁ Ἀθηναῖος κῆρυξ εὔχεται λέγων νὰ ἔλθωσι πάντα τὰ ἀγαθὰ εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ εἰς τοὺς Πλαταιεῖς ἐνταυτῷ. Ἐν ᾧ δὲ παρετάττοντο οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ Μαραθῶνι, ἔγεινε τοιοῦτόν τι· τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἐξισώθη μὲ τὸ Μηδικὸν στρατόπεδον, διότι τὸ μὲν μέσον αὐτοῦ εἶχε βάθος ὀλίγων τάξεων (γραμμῶν), καὶ εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἦτο ἀσθενέστατον τὸ στρατόπεδον, καὶ τὸ ἓν δὲ καὶ τὸ ἄλλο κέρας εἶχεν ἐνισχυθεὶ ὑπὸ πλήθους.

Ἀφ' οὗ δέ διετάχθησαν τοιουτοτρόπως καὶ τὰ σφάγια ἔγειναν καλὰ, τότε, καθὼς διετάχθησαν οἱ Ἀθηναῖοι, ὥρμησαν τρέχοντες κατὰ τῶν βαρβάρων· ἦτο δὲ ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῶν δύο στρατοπέδων οὐχὶ μικροτέρα τῶν ὀκτὼ σταδίων. Οἱ δὲ Πέρσαι, βλέποντες αὐτοὺς ἐρχομένους κατ' αὐτῶν τρέχοντας, παρεσκευάζοντο νὰ δεχθῶσιν αὐτούς. Βλέποντες δ' αὐτοὺς ὀλίγους καὶ τούτους μετὰ σπουδῆς τροχάδην ἐρχομένους, χωρὶς νὰ ἔχωσιν οὔτε ἱππικὸν οὔτε τόξα, ἐνόμισαν ὅτι κατέλαβεν αὐτοὺς μανία ὅλως δι' ὅλου εἰς αὐτοὺς ὀλεθρία. Ταῦτα μὲν λοιπὸν ὑπέθετον οἱ βάρβαροι, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἀφ' οὗ ὅλοι ἡνωμένοι συνεπλάκησαν πρὸς τοὺς βαρβάρους, ἐμάχοντο μετ' ἀνδρίας ἀξιεπαίνου. Διότι πρῶτοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων πάντων, ὅσους ἡμεῖς γνωρίζομεν, ὥρμησαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν τρέχοντες, πρῶτοι δὲ ἀταράχως ἠτένισαν τὴν Μηδικὴν ἐνδυμασίαν καὶ τοὺς φέροντας αὐτὴν ἄνδρας. Ἕως τότε δὲ καὶ τὸ ὄνομα τῶν Μήδων ἀκουόμενον ἐπέφερε φόβον εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἐμάχοντο δὲ πολὺν χρόνον. Καὶ τὸ μὲν μέσον τοῦ στρατοπέδου ἐνίκων οἱ βάρβαροι, ὅπου εἶχον ταχθεὶ αὐτοὶ οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Σάκαι. Εἰς τοῦτο λοιπὸν τὸ μέρος ἐνίκων οἱ βάρβαροι καὶ, διαρρήξαντες

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ κέντρον τῶν Ἀθηναίων, ἐδίωκον αὐτοὺς εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας, καὶ τὰ δύο δὲ κέρατα ἐνίκων οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Πλαταιεῖς. Νικῶντες δὲ τοὺς μὲν βαρβάρους, οὓς ἔτρεψαν εἰς φυγήν, ἀφῆκαν νὰ φεύγωσι, συνενώσαντες δὲ καὶ τὰ δύο κέρατα, ἐμάχοντο κατὰ τῶν Περσῶν ἐκείνων, οἵτινες διέρρηξαν τὸ μέσον αὐτῶν καὶ ἐνίκησαν αὐτούς. Τοὺς δὲ Πέρσας φεύγοντας ἠκολούθουν οἱ Ἀθηναῖοι κόπτοντες αὐτούς, ἕως οὗ φθάσαντες εἰς τὴν θάλασσαν ἐζήτουν πῦρ καὶ συνελάμβανον διὰ τῶν χειρῶν τὰ πλοῖα. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἀγῶνι ὁ μὲν πολέμαρχος Καλλίμαχος, ἀνὴρ ἀνδρεῖος ἀναδειχθείς, καὶ ἐκ τῶν στρατηγῶν ὁ Στησίλαος, ὁ υἱὸς τοῦ Θρασύλου, φονεύονται, ὁ δὲ Κυνέγειρος, ὁ υἱὸς τοῦ Εὐφορίωνος, συλλαβὼν πλοῖόν τι ἐκ τῆς πρύμνης, πίπτει, ἀφ' οὗ ἀπεκόπη ἡ χεὶρ αὐτοῦ διὰ πελέκεως, ἐφονεύθησαν δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ ὀνομαστοὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων. Ἑπτὰ λοιπὸν ἐχθρικὰ πλοῖα ἐκυρίευσαν οἱ Ἀθηναῖοι, διὰ δὲ τῶν λοιπῶν ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν οἱ βάρβαροι καὶ ἀφ' οὗ παρέλαβον πάλιν τοὺς ἐκ τῆς Ἐρετρίας αἰχμαλώτους ἐκ τῆς νήσου, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον ἀφήσει αὐτούς, περιέπλεον τὸ Σούνιον, θέλοντες νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὰς Ἀθήνας, πρὶν προφθάσωσι νὰ ἐπιστρέψωσιν οἱ Ἀθηναῖοι.

Ἐν Ἀθήναις δὲ κατηγόρουν τοὺς Ἀλκμεωνίδας, λέγοντες ὅτι ἐσκέφθησαν τοῦτο οἱ Πέρσαι κατ' εἰσήγησιν τῶν Ἀλκμεωνιδῶν καὶ ὅτι οὗτοι συνεφώνησαν μετὰ τῶν Περσῶν, ὅταν οὗτοι ἐπιβῶσιν εἰς τὰ πλοῖα νὰ ὑψώσωσιν ἀσπίδα ὁρατὴν εἰς αὐτοὺς ὡς σημεῖον. Οὗτοι λοιπὸν περιέπλεον τὸ Σούνιον, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῶν ποδῶν αὐτῶν, ἔδραμον τάχιστα εἰς τὴν πόλιν καὶ κατώρθωσαν νὰ φθάσωσι, πρὶν ὑπάγωσιν οἱ βάρβαροι, καὶ ἐν ᾧ ἤρχοντο ἐκ τοῦ ἐν Μαραθῶνι Ἡρακλείου, νὰ στρατοπεδεύσωσιν εἰς τὸ ἄλλο Ἡράκλειον τὸ εἰς τὸ Κυνόσαργες. Οἱ δὲ βάρβαροι ἐφάνησαν μετὰ τῶν πλοίων αὐτῶν ἀ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νοικτὰ ἐκτὸς τοῦ Φαλήρου (διότι τοῦτο ἦτο τότε ἐπίνειον τῶν Ἀθηναίων) καὶ, ἀφ' οὗ ἔμειναν ὀλίγον εἰς τὰ πανιά, ἀπέπλευσαν ὀπίσω εἰς τὴν Ἀσίαν. Εἰς ταύτην τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην ἐφονεύθησαν ἐκ μὲν τῶν βαρβάρων ἓξ χιλιάδες τετρακόσιοι περίπου, ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων ἑκατὸν ἐνενήκοντα δύο.

Ὁ δὲ Δᾶτις καὶ ὁ Ἀρταφέρνης, καθὼς ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν Ἀσίαν, μετέφεραν εἰς τὰ Σοῦσα τοὺς αἰχμαλώτους Ἐρετριεῖς. Ὁ δὲ βασιλεὺς Δαρεῖος, πρὶν μὲν αἰχμαλωτισθῶσιν οἱ Ἐρετριεῖς, ἦτο παρὰ πολὺ κατ' αὐτῶν ὠργισμένος, διότι πρῶτοι αὐτοὶ ἤρχισαν ἀδικίαν, ἀφ' οὗ δὲ εἶδε νὰ φέρωνται ἐνώπιόν του καὶ νὰ ἦνε ὑποχείριοι εἰς αὐτὸν, ἄλλο μὲν κακὸν οὐδὲν ἔπραξεν εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ κατῴκισεν αὐτοὺς εἰς μέρος τι τῆς Κισσίας χώρας, ἀνῆκον εἰς αὐτὸν καὶ καλούμενον Ἀρδέρικκα, ἀπέχον ἀπὸ μὲν τῶν Σούσων 210 στάδια, ἀπὸ δὲ τοῦ φρέατος, ὅπερ παράγει τριῶν εἰδῶν οὐσίας, τεσσαράκοντα στάδια· ἐκ τοῦ φρέατος τούτου ἐξάγουσιν ἄσφαλτον καὶ ἅλας καὶ ἔλαιον.

Μετὰ δὲ τὴν πανσέληνον ἔφθασαν εἰς τὰς Ἀθήνας δύο χιλιάδες Λακεδαιμονίων, οἵτινες ἔσπευδον τόσον πολὺ, ὥστε εἰς τρεῖς ἡμέρας ἔφθασαν ἐκ τῆς Σπάρτης εἰς τὴν Ἀττικήν. Ἐπειδὴ δὲ ἔφθασαν μετὰ τὴν μάχην, ἐπεθύμησαν τοὐλάχιστον νὰ ἴδωσι τοὺς Μήδους, ἐλθόντες δὲ εἰς τὸν Μαραθῶνα, εἶδον τοὺς νεκρούς. Ἐπαινέσαντες δὲ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὸ κατόρθωμα αὐτῶν, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των.

86. Οἱ Ἀλκμεωνίδαι.

Μοὶ φαίνεται δὲ πολὺ παράδοξον καὶ δὲν παραδέχομαι τὸ διαδοθὲν, ὅτι οἱ Ἀλκμεωνίδαι ἤθελόν ποτε κάμει σημεῖον δι' ἀσπίδος εἰς τοὺς βαρβάρους, συνεννοηθέντες πρότερον κρυφίως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μετ' αὐτῶν, διότι ἐπεθύμουν νὰ ὑποταχθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τοὺς βαρβάρους καὶ εἰς τὸν Ἱππίαν, αὐτοί, οἵτινες φαίνεται ὅτι ἦσαν μισοτύραννοι περισσότερον, ἢ τοὐλάχιστον, ὅπως ὁ Καλλίας, ὁ υἱὸς τοῦ Φοινίππου, πατὴρ δὲ τοῦ Ἱππονίκου. Οὗτος δὲ μόνος ἐκ πάντων τῶν Ἀθηναίων ἐτόλμα, καθὼς ἤθελεν ἐξορισθῇ ὁ Πεισίστρατος ἐκ τῶν Ἀθηνῶν νὰ ἀγοράζῃ τὰ κτήματα αὐτοῦ, πωλούμενα ὑπὸ τοῦ δημοσίου, καὶ ἐπενόει μυρίους ἄλλους τρόπους, διὰ νὰ δεικνύῃ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσός του. Ἔπειτα δὲ διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν Ἀλκμεωνιδῶν παρήτησαν οἱ Πεισιστρατίδαι τὴν τυραννίδα καὶ, ὅτως ἐγὼ κρίνω, οὗτοι ἦσαν οἱ ἐλευθερώσαντες τὰς Ἀθήνας πολὺ περισσότερον παρὰ ὁ Ἁρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων. Διότι ἐκεῖνοι μὲν ἐξηγρίωσαν τοὺς ὑπολοίπους ἐκ τῶν Πεισιστρατιδῶν, φονεύσαντες τὸν Ἵππαρχον, οὐδ' ἔπαυσαν κατά τι τοὺς λοιποὺς ἀπὸ τοῦ νὰ τυραννῶσιν, οἱ δὲ Ἀλκμειωνίδαι προφανῶς ἠλευθέρωσαν τὴν πόλιν των, ἐὰν οὗτοι ἀληθῶς ἦσαν οἱ καταπείσαντες τὴν Πυθίαν νὰ χρησμοδοτῇ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ ἐλευθερώσωσι τὰς Ἀθήνας, καθὼς πρότερον διηγήθην. Ἀλλ' ἴσως, ἔχοντες παράπονόν τι κατὰ τοῦ δήμου, προέδιδον τὴν πατρίδα. Ἀλλ' ὅμως δὲν ἦσαν ἄλλοι ἐπισημότεροι καὶ ἐντιμότεροι. Οὕτως οὐδὲ ὁ ὀρθὸς λόγος καταπείθει, ὅτι ὕψωσαν τὴν ἀσπίδα. Καὶ ὅτι μὲν ὑψώθη ἀσπὶς, δὲν δύναταί τις νὰ το ἀρνηθῇ, διότι τοῦτο ἔγεινε. Τίς ὅμως εἶνε ὁ ὑψώσας τὴν ἀσπίδα, δὲν δύναμαι νὰ εἴπω. Οἱ δὲ Ἀλκμεωνίδαι ἦσαν μὲν καὶ ἀνέκαθεν ἐπίσημος οἰκογένεια ἐν Ἀθήναις, ἀπὸ τοῦ Ἀλκμέωνος ὅμως καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ Μεγακλέους ἐγένοντο τὰ μέγιστα ἐπίσημοι. Διότι ὁ Ἀλκμέων, ὁ υἱὸς τοῦ Μεγακλέους, ἐβοήθησε προθύμως καὶ συνειργάσθη μετὰ τῶν Λυδῶν, τοὺς ὁποίους ἔστειλεν ὁ Κροῖσος ἐκ τῶν Σάρδεων, ἵνα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐρωτήσωσι τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, καὶ ὁ Κροῖσος, μαθὼν τοῦτο παρὰ τῶν ἀπεσταλμένων του, προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὰς Σάρδεις, διὰ νά τον εὐεργετήσῃ· ὅτε δὲ ἔφθασεν, ἐδώρησεν αὐτῷ τόσον χρυσὸν, ὅσον ἤθελε δυνηθῇ εἰς μίαν μόνην φορὰν νὰ σηκώσῃ μὲ τὸ σῶμά του. Ὁ δὲ Ἀλκμέων, διὰ νὰ ὠφεληθῇ πολὺ ἐκ τοῦ τοιούτου δώρου, ἐμηχανεύθη τὸν ἑξῆς τρόπον. Ἐφόρεσε μέγαν χιτῶνα καὶ ἀφῆκε πολὺν κόλπον εἰς τὸν χιτῶνά του, φορέσας δὲ κοθόρνους, τοὺς ὁποίους εὗρεν ὅτι ἦσαν πλατύτατοι, εἰσῆλθεν εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον, εἰς τὸ ὁποῖον ὡδήγησαν αὐτὸν. Ῥιφθεὶς δὲ εἰς σωροὺς ψηγμάτων χρυσοῦ, πρῶτον μὲν ἔβαλε παρὰ τὰς κνήμας χρυσὸν, ὅσον ἐχώρουν οἱ κόθορνοι, ἔπειτα δὲ, ἀφ' οὗ ἐγέμισεν χρυσοῦ ὅλον τὸν κόλπον του, ἔρριψε καὶ εἰς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του, ἐπῆρε δὲ καὶ ἄλλον εἰς τὸ στόμα του καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θησαυροφυλακίου, μόλις δυνάμενος νὰ σύρῃ τοὺς κοθόρνους, ὡμοίαζε δὲ μὲ πᾶν ἄλλο μᾶλλον ἢ μὲ ἄνθρωπον, διότι τὸ στόμα του ἦτο πεφραγμένον, καὶ ὅλα του ἦσαν ἐξωγκωμένα. Καθὼς δὲ εἶδεν αὐτὸν ὁ Κροῖσος, πολὺ ἐγέλασε καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν καὶ πάντα ἐκεῖνα καὶ ἄλλα προσέτι οὐχὶ ὀλιγώτερα ἐκείνων. Οὕτω μὲν ἐπλούτησεν ἡ οἰκία αὕτη μεγάλως καὶ ὁ Ἀλκμέων οὗτος, ἀποκτήσας οὕτω τέθριππον, ἐνίκησεν εἰς τὰ Ὀλύμπια, μετὰ ταῦτα δὲ κατὰ τὴν δευτέραν γενεὰν μετὰ τοῦτον, ὁ Κλεισθένης, ὁ τύραννος τῆς Σικυῶνος, ἀνύψωσε τὴν οἰκίαν ταύτην τόσον, ὥστε ἔγεινε πολὺ ὀνομαστοτέρα μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων παρ' ὅσον ἦτο πρότερον. Διότι ὁ Κλεισθένης οὗτος εἶχε θυγατέρα, καλουμένην Ἀγαρίστην. Ταύτην ἠθέλησε νὰ δώσῃ σύζυγον εἰς ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἤθελεν εὕρει ἄριστον πάντων τῶν Ἑλλήνων.

Ἑωρτάζοντο τότε τὰ Ὀλύμπια καὶ ὁ Κλεισθένης, νικήσας ἐν αὐτοῖς διὰ τεθρίππου, διεκήρυξεν ὅτι, ὅστις ἐκ τῶν Ἑλλήνων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κρίνει ἑαυτὸν ἄξιον νὰ γείνῃ γαμβρὸς τοῦ Κλεισθένους, νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Σικυῶνα τὴν ἑξηκοστὴν ἡμέραν ἢ καὶ πρότερον, διότι ὁ Κλεισθένης θὰ ἀποφασίσῃ τὸν γάμον ἐντὸς ἑνὸς ἔτους ἀρχομένου ἀπὸ τῆς ἑξηκοστῆς ἡμέρας. Τότε ὅσοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἕνεκα ἑαυτῶν καὶ τῆς πατρίδος των εἶχον σημασίαν, μετέβησαν εἰς τοῦ Κλεισθένους ὡς μνηστῆρες, εἰς τούτους δὲ ὁ Κλεισθένης παρεσκεύασε δρόμον καὶ παλαίστραν καὶ ἐκράτει αὐτοὺς ἐκεῖ. Ἦλθον δὲ πλεῖστοι ἐκ πάντων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ὁ Μεγακλῆς, ὁ υἱὸς τούτου τοῦ Ἀλκμέωνος, ὅστις εἶχε μεταβῆ πρὸς τὸν Κροῖσον, καὶ ὁ Ἱπποκλείδης, ὁ υἱὸς τοῦ Τισάνδρου, ἐξέχων τῶν Ἀθηναίων διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὸ κάλλος του. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασαν τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν, ὁ Κλεισθένης ἠρώτησεν ἕκαστον περὶ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ γένους του, μετὰ ταῦτα δὲ, κρατήσας αὐτοὺς πλησίον του ἐπὶ ἓν ἔτος, ἐδοκίμαζε τὴν ἀνδραγαθίαν αὐτῶν καὶ τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν διαγωγήν του, συναναστρεφόμενος καὶ ἕνα ἕκαστον χωρὶς καὶ πάντας ὁμοῦ καὶ εἰς γυμνάσια ἐξάγων τοὺς νεωτέρους ἐξ αὐτῶν καὶ, τὸ μέγιστον, ἐδοκίμαζεν αὐτοὺς εἰς τὰ συμπόσια. Διότι ὅσον χρόνον ἐκράτει αὐτοὺς πλησίον του, τὰ πάντα ἔκαμνε καὶ ἐν ταὐτῷ ἐφιλοξένει αὐτοὺς μεγαλοπρεπῶς. Ἐκ τῶν μνηστήρων λοιπὸν ἤρεσκον αὐτῷ πρὸ πάντων οἱ ἐξ Ἀθηνῶν ἐλθόντες, καὶ ἐκ τούτων προετιμᾶτο μᾶλλον ὁ Ἱπποκλείδης, ὁ υἱὸς τοῦ Τισάνδρου, καὶ διὰ τὴν ἀνδραγαθίαν του καὶ διότι ἐκ καταγωγῆς ἦτο συγγενὴς τῶν ἐν Κορίνθῳ Κυψελιδῶν.

Ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ ὡρισμένη ἡμέρα διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ γάμου, καθ' ἣν ὁ Κλεισθένης ἔμελλε νὰ ἀποφασίσῃ τίνα ἐκ πάντων προτιμᾷ, ὁ Κλεισθένης, θυσιάσας βοῦς ἑκατὸν, προσέφερεν εὐωχίαν καὶ εἰς τοὺς μνηστῆρας καὶ εἰς τοὺς Σικυωνίους πάντας. Ἀφ' οὗ ἐτελείωσε τὸ δεῖπνον, οἱ μνηστῆρες ἐφιλονίκουν περὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μουσικῆς καὶ περὶ οἱουδήποτε ἄλλου. Καὶ ὅσον προεχώρει ἡ πόσις, ὁ Ἱπποκλείδης, ὅστις ὑπερεῖχε πολὺ τοὺς ἄλλους, διέταξε τὸν αὐλητὴν νὰ παίξῃ χορὸν, ὁ δὲ αὐλητὴς ὑπήκουσε καὶ ὁ Ἱπποκλείδης ἐχόρευσεν, ὅπως ἠρέσκετο. Ἀλλ' ὁ Κλεισθένης ἔβλεπε τὰ γινόμενα μὲ κακὸν βλέμμα. Ἔπειτα δὲ ὁ Ἱπποκλείδης, ἀφ' οὗ ἐστάθη ὀλίγον, διέταξε νὰ φέρωσιν εἰς αὐτὸν τράπεζαν καὶ, ἀφ' οὗ ἐκομίσθη ἡ τράπεζα, ἐχόρευσεν ἐπ' αὐτῆς πρῶτον μὲν μικρὰ Λακωνικὰ σχήματα (τσακίσματα), ἔπειτα δὲ ἄλλα Ἀττικὰ, τρίτον δὲ, στηρίξας τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔκαμνε μὲ τὰ σκέλη του διάφορα κινήματα. Ὁ δὲ Κλεισθένης, ἐν ᾧ ἐκεῖνος ἐχόρευε τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν φοράν, ἀπεστράφη αὐτὸν καὶ δέν τον ἤθελε πλέον γαμβρόν του καὶ διὰ τὸν χορὸν καὶ διὰ τὴν ἀναίδειάν του, ἐκράτει ὅμως ἑαυτὸν, διότι δὲν ἐπεθύμει νὰ ἐκραγῇ κατ' αὐτοῦ. Καθὼς ὅμως εἶδεν αὐτὸν νὰ κάμνῃ κινήματα διὰ τῶν σκελῶν του, δὲν ἠδυνήθη πλέον νὰ κρατηθῇ καὶ εἶπε «υἱὲ τοῦ Τισάνδρου, διὰ τοῦ χοροῦ σου ἀπώλεσας τὸν γάμον» Ὁ δὲ Ἱπποκλείδης εἶπεν «οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ» (δέν τον μέλει τὸν Ἱπποκλείδην), καὶ ἔκτοτε λέγεται τοῦτο ὡς παροιμία. Ὁ δὲ Κλεισθένης, ἀφ' οὗ ἐπέβαλε σιωπὴν, ἐστάθη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν «Ἄνδρες μνηστῆρες τῆς κόρης μου, ἐγὼ καὶ πάντας ὑμᾶς ἐπαινῶ, καὶ πάντας ὑμᾶς, ἐάν μοι ἦτο δυνατὸν, ἤθελον εὐχαριστήσῃ, μήτε ἕνα ἐξ ὑμῶν προτιμῶν, μήτε τοὺς ἐπιλοίπους ἀποδοκιμάζων. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶνε δυνατὸν, ἀποφασίζων περὶ μιᾶς παρθένου, νὰ πράξω κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν πάντων, εἰς ἕκαστον μὲν ἐξ ὑμῶν, οἵτινες ἀποκλείονται τοῦ γάμου τούτου, δίδω δωρεὰν τάλαντον ἀργυρίου, διότι προετίμησαν νὰ νυμφευθῶσι τὴν κόρην μου καὶ διότι ἀφῆκαν τὴν πατρίδα των, εἰς δὲ τὸν Μεγακλέα, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλκμέωνος, δίδω τὴν κόρην μου Ἀ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γαρίστην. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Μεγακλῆς συγκατένευσεν, ἐπεκυρώθη ὁ γάμος ὑπὸ τοῦ Κλεισθένους. Ἐκ τοῦ γάμου δὲ τούτου ἐγεννήθη ὁ Κλεισθένης, ὁ συστήσας τὰς φυλὰς καὶ τὴν δημοκρατίαν ἐν Ἀθήναις, λαβὼν τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τοῦ Σικυωνίου μητροπάτορος αὐτοῦ, καὶ ὁ Ἱπποκράτης. Ἐκ δὲ τοῦ Ἱπποκράτους ἐγεννήθη καὶ ἄλλος Μεγακλῆς καὶ ἄλλη Ἀγαρίστη, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς Ἀγαρίστης, τῆς συζύγου τοῦ Κλεισθένους, ἥτις, συζευχθεῖσα τὸν Ξάνθιππον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀρίφρονος, ἐγέννησε τὸν Περικλέα.

ΜΓ. Μιλτιάδου Θάνατος.

Μετὰ δὲ τὴν ἐν Μαραθῶνι συμφορὰν τῶν βαρβάρων, ὁ Μιλτιάδης, ὢν καὶ πρότερον ἐπίσημος, τότε ἔγεινεν ἐπισημότερος. Ἐζήτησε δὲ παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἑβδομήκοντα πλοῖα καὶ στράτευμα καὶ χρήματα, χωρὶς νὰ εἴπῃ αὐτοῖς κατὰ τίνος χώρας θὰ ἐκστρατεύσῃ, ἀλλὰ μόνον ὅτι, ἐὰν ἀκολουθήσωσιν αὐτὸν, θὰ καταπλουτίσῃ αὐτοὺς, διότι θὰ ὑπάγῃ αὐτοὺς κατὰ χώρας, ἐκ τῆς ὁποίας εὐκόλως θὰ φέρωσιν ἄφθονον χρυσόν. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, παρακινηθέντες ἐκ τῶν λόγων τούτων, παρέδωκαν αὐτῷ τοὺς αἰτηθέντας. Ὁ δὲ Μιλτιάδης, παραλαβὼν τὸ στράτευμα, ἔπλεε κατὰ τῆς νήσου Πάρου, ἔχων πρόφασιν, ὅτι οἱ Πάριοι μετὰ τῶν Περσῶν ἐξεστράτευσαν πρῶτοι κατ' αὐτῶν εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἔχοντες τριήρη. Καὶ τοῦτο μὲν ἦτο ἁπλῆ πρόφασις, πράγματι δὲ εἶχε παλαιὸν πάθος κατὰ τῶν Παρίων ἕνεκα τοῦ Λυσαγόρου, υἱοῦ τοῦ Τισίου, Παρίου τὸ γένος, ὅστις διέβαλεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ὑδάρνην τὸν Πέρσην. Φθάσας δὲ ὁ Μιλτιάδης μετὰ τοῦ στρατεύματος, ἐπολιόρκει τοὺς Παρίους, κλεισθέντας ἐντὸς τοῦ τείχους, καὶ, πέμψας ἐντὸς κήρυκα, ἀπήτει ἑκατὸν τάλαντα, λέγων ὅτι, ἐὰν δὲν δώσωσιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς αὐτὸν ταῦτα, δὲν θὰ ἀποσύρῃ τὸν στρατὸν, πρὶν ἐξολοθρεύσῃ αὐτούς. Οἱ δὲ Πάριοι οὐδ' ἐσκέπτοντο πῶς νὰ δώσωσιν εἰς τὸν Μιλτιάδην χρήματα, ἀλλὰ πῶς νὰ διαφυλάξωσι τὴν πόλιν. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν καὶ ἄλλα καὶ ὕψωνον διπλάσιον τὴν νύκτα τὸ μέρος τοῦ τείχους ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πάντοτε ἦτο εὐπρόσβλητον. Μέχρι μὲν τούτου πάντες οἱ Ἕλληνες συμφωνοῦσι, τὰ κατόπιν ὅμως αὐτοὶ οἱ Πάριοι λέγουσιν ὅτι ἔγειναν οὕτως. Ἐν ᾧ ὁ Μιλτιάδης ἠπόρει περὶ τοῦ πρακτέου, διελέχθη πρὸς αὐτόν αἰχμάλωτός τις γυνὴ, Παρία μὲν τὸ γένος, ὀνόματι δὲ Τιμὼ, ὑφιέρεια δὲ τῶν ὑποχθονίων θεῶν. Αὕτη, ἐλθοῦσα ἐνώπιον τοῦ Μιλτιάδου, συνεβούλευσεν αὐτὸν, ἐὰν ἐκθύμως ἐπιθυμεῖ νὰ κυριεύσῃ τὴν Πάρον, νὰ πράξῃ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα αὕτη θέλει ὑποβάλει εἰς αὐτόν. Μετὰ τοῦτο δὲ αὕτη μὲν συνεβούλευσεν, ἐκεῖνος δὲ ὑπῆγεν εἰς τὸν λόφον, ὅστις ἦτο πρὸ τῆς πόλεως, καὶ ὑπερεπήδησε τὸ περίφραγμα τῆς θεσμοφόρου Δήμητρος, διότι δὲν ἠδύνατο ν' ἀνοίξῃ τὰς θύρας· ἀφ' οὗ δὲ ὑπερεπήδησε τοῦτο, ἐπορεύθη πρὸς τὸν ναὸν νὰ πράξῃ τι ἐντὸς αὐτοῦ, εἴτε νὰ κινήσῃ τι τῶν ἀκινήτων, εἴτε ὅ,τι δή ποτε ἄλλο. Ἔφθασε δὲ ἔμπροσθεν τῶν θυρῶν καὶ, ἐπειδὴ ἐξαίφνης κατέλαβεν αὐτὸν φρίκη, ἐπέστρεψεν ὀπίσω διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ. Ἀλλὰ, καταβαίνων τὸ περίφραγμα, ἐξήρθρωσε τὸν μηρόν του, κατ' ἄλλους δὲ τὸ γόνυ του.

Ὁ μὲν Μιλτιάδης λοιπὸν, κακῶς ἔχων, ἀπέπλεεν ὀπίσω, οὔτε χρήματα φέρων εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οὔτε τὴν Πάρον κυριεύσας, ἀλλὰ πολιορκήσας 26 ἡμέρας καὶ λεηλατήσας τὴν νῆσον. Οἱ δὲ Πάριοι, μαθόντες, ὅτι ἡ ὑφιέρεια Τιμὼ ὡδήγησε τὸν Μιλτιάδην, ἔπεμψαν ἀπεσταλμένους εἰς Δελφοὺς, καθὼς ἡσύχασαν ἀπὸ τῆς πολιορκίας, διὰ νὰ ἐρωτήσωσι τὸ μαντεῖον, ἐὰν πρέπει νὰ τιμωρήσωσι τὴν ὑφιέρειαν τῶν θεῶν, διότι ὑπέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δειξεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς, πῶς νὰ κυριεύσωσι τὴν πατρίδα της, καὶ ἐφανέρωσεν εἰς τὸν Μιλτιάδην τὰ εἰς τοὺς ἄρρενας ἀπόκρυφα ἱερά. Ἀλλ' ἡ Πυθία δὲν ἐπέτρεψε τοῦτο, λέγουσα ὅτι ἡ Τιμὼ δὲν εἶνε ἡ αἰτία τούτων, ἀλλ' ἐφάνη μόνον ὁδηγὸς τῶν δυστυχημάτων, διότι ὁ Μιλτιάδης ἔπρεπε νὰ τελευτήσῃ οὐχὶ ἐντίμως. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι εἶχον εἰς τὰ στόματά των, ἐπιστρέψαντες ἐκ τῆς Πάρου, τὸν Μιλτιάδην καὶ οἱ ἄλλοι καὶ μάλιστα ὁ Ξάνθιππος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρίφρονος, ὅστις κατήγγειλε τὸν Μιλτιάδην ἐνώπιον τοῦ δήμου ἐπὶ ἀπάτῃ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐζήτησε τὴν εἰς θάνατον καταδίκην αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Μιλτιάδης δὲν ἀπελογήθη, διότι ἦτο ἀδύνατον, διότι ἐσήπετο ὁ μηρός του· ἀλλ' ἐπειδὴ κατέκειτο εἰς τὴν κλίνην, οἱ φίλοι ἀπελογήθησαν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὑπέμνησαν δὲ διὰ μακρῶν τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην καὶ τὴν ἅλωσιν τῆς Λήμνου, ὅτι δῆλ. κυριεύσας τὴν Λῆμνον καὶ τιμωρήσας τοὺς Πελασγοὺς, παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ὁ δὲ δῆμος τῆς μὲν θανατικῆς ποινῆς ἀπέλυσεν αὐτὸν, κατεδίκασε δὲ μόνον εἰς χρηματικὴν ποινὴν πεντήκοντα ταλάντων. Ἀλλ' ὁ μὲν Μιλτιάδης μετ' ὀλίγον, ἐπειδὴ ἐγαγγραινώθη ὁ μηρὸς αὐτοῦ καὶ ἐσάπη, ἀποθνήσκει, τὰ δὲ πεντήκοντα τάλαντα ἐπλήρωσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κίμων.

88. Ὁ Ξέρξης ἀναγορεύεται βασιλεὺς τῶν Περσῶν.

Ἀφ' οὗ δὲ ἡ ἀγγελία περὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης μάχης ἔφθασεν εἰς τὸν βασιλέα Δαρεῖον, τὸν υἱὸν τοῦ Ὑστάσπους, ὅστις καὶ πρότερον ἦτο μεγάλως παρωργισμένος κατὰ τῶν Ἀθηναίων διὰ τὴν εἰσβολὴν αὐτῶν εἰς τὰς Σάρδεις, τότε πολὺ περισσότερον ὠργίσθη καὶ μεγαλειτέραν ἐπιθυμίαν εἶχε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ εὐθὺς μὲν ἔπεμψεν ἀπεσταλμένους εἰς τὰς πόλεις του καὶ παρήγγειλε νὰ ἑτοιμάσωσι στράτευμα, διατάττων νὰ δώσῃ ἑκάστη πολὺ περισσότερα παρ' ὅσα ἔδιδε πρότερον, καὶ πλοῖα καὶ ἵππους καὶ σῖτον ἐπὶ τρία ἔτη. Ἕνεκα δὲ τῆς διαταγῆς ταύτης ἡ Ἀσία ἐσείετο, διότι οἱ ἄριστοι αὐτῆς κατετάσσοντο καὶ παρεσκευάζοντο, διὰ νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ δὲ τέταρτον ἔτος οἱ Αἰγύπτιοι, τοὺς ὁποίους ὑπεδούλωσεν ὁ Καμβύσης, ἀπεστάτησαν κατὰ τῶν Περσῶν. Τότε λοιπὸν ὁ βασιλεὺς καὶ περισσότερον παρεκινήθη νὰ ἐκστρατεύσῃ καὶ κατὰ τῶν δύο. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Δαρεῖος ἡτοιμάζετο νὰ κινήσῃ κατὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν Ἀθηνῶν, οἱ παῖδες αὐτοῦ μεγάλως ἐστασίασαν περὶ τῆς ἡγεμονίας, ἰσχυριζόμενοι ὅτι κατὰ τὸν νόμον τῶν Περσῶν πρέπει νὰ διορίσῃ τὸν διάδοχόν του καὶ ἔπειτα νὰ ἐκστρατεύσῃ. Εἶχε δὲ ὁ Δαρεῖος καὶ πρὶν γείνῃ βασιλεὺς τρεῖς παῖδας ἐκ τῆς προτέρας γυναικὸς αὐτοῦ, τῆς θυγατρὸς τοῦ Γωβρύου, καὶ, ἀφ' οὗ ἔγεινε βασιλεύς, ἄλλους τέσσαρας ἐκ τῆς Ἀτόσσης, τῆς θυγατρὸς τοῦ Κύρου. Καὶ τῶν μὲν τριῶν πρώτων πρεσβύτερος ἦτο ὁ Ἀρτοβαζάνης, τῶν δὲ μετὰ τούτους τεσσάρων ὁ Ξέρξης. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἦσαν ἐκ τῆς αὐτῆς μητρὸς, ἐφιλονίκουν. Καὶ ὁ μὲν Ἀρτοβαζάνης ἰσχυρίζετο, ὅτι εἶνε ὁ πρεσβύτατος πάντων τῶν ἀδελφῶν καὶ ὅτι μεταξὺ πάντων τῶν ἀνθρώπων συνήθεια εἶνε ὁ πρεσβύτερος υἱὸς νὰ ἔχῃ τὴν ἀρχήν, ὁ δὲ Ξέρξης ὅτι ἦτο υἱὸς τῆς Ἀτόσσης, τῆς θυγατρὸς τοῦ Κύρου, εἰς ὃν ὀφείλουσιν οἱ Πέρσαι τὴν ἐλευθερίαν των.

Ὁ δὲ Δαρεῖος δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐκφράσῃ γνώμην, ὅτε κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀνέβη εἰς τὰ Σοῦσα καὶ ὁ Δημάρατος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρίστωνος, ἀπολέσας τὸ βασιλικὸν ἐν Σπάρτῃ ἀξίωμα καὶ ἑκουσίως φυγὼν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος. Οὗτος, μαθὼν τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διαφοράν τῶν παίδων τοῦ Δαρείου, ἦλθε πρὸς τὸν Ξέρξην, καθὼς ἐκ φήμης ἀκούομεν καὶ συνεβούλευσεν αὐτὸν, ἐκτὸς τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους ἔφερε πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀξιώσεώς του, νὰ εἴπῃ καὶ τοῦτο, ὅτι αὐτὸς μὲν ἐγεννήθη, ἐν ᾧ ἦτο ἤδη βασιλεὺς ὁ Δαρεῖος καὶ εἶχεν εἰς χεῖράς του τὸ κράτος τῶν Περσῶν, ὁ δὲ Ἀρτοβαζάνης ἐγεννήθη, καθ' ὃν χρόνον ἦτο ἀκόμη ἁπλοῦς ἰδιώτης ὁ Δαρεῖος· δὲν εἶνε λοιπὸν οὔτε πρέπον οὔτε δίκαιον νὰ προτιμηθῇ αὐτοῦ ἄλλος τις, διότι, ἔλεγεν ὁ Δημάρατος, συμβουλεύων αὐτὸν, καὶ εἰς τὴν Σπάρτην τοιαύτη συνήθεια ὑπάρχει, ἐὰν γεννηθῶσι τέκνα, πρὶν ὁ πατὴρ αὐτοῦ βασιλεύσῃ, γεννηθῇ δὲ καὶ ἄλλο τέκνον βραδύτερον, καθ' ὃν χρόνον βασιλεύει, γίνεται βασιλεὺς ὁ τελευταῖος. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ξέρξης ἔκαμε χρῆσιν τῆς συμβουλῆς τοῦ Δημαράτου, ὁ Δαρεῖος, ἐννοήσας ὅτι δίκαια λέγει, διώρισεν αὐτὸν βασιλέα. Ἐγὼ δὲ νομίζω, ὅτι καὶ ἄνευ τῆς συμβουλῆς ταύτης ἤθελε βασιλεύσῃ ὁ Ξέρξης, διότι ἡ Ἄτοσσα ἦτο τότε παντοδύναμος.

Ἀλλὰ μετὰ τὰ συμβάντα ταῦτα καὶ ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἀπόστασιν τῆς Αἰγύπτου, συνέβη ὁ Δαρεῖος, ἐν ᾧ παρεσκευάζετο, νὰ ἀποθάνῃ, ἀφ' οὗ ἐβασίλευσεν ἐν ὅλῳ τριάκοντα καὶ ἓξ ἔτη καὶ δὲν ἠδυνήθη οὔτε τοὺς ἀποστατήσαντας Αἰγυπτίους οὔτε τοὺς Ἀθηναίους νὰ τιμωρήσῃ. Ὁ Ξέρξης λοιπὸν κατ' ἀρχὰς οὐδ' ὅλως ἦτο πρόθυμος νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ συνήθροιζε τὸν στρατὸν κατὰ τῆς Αἰγύπτου. Ἀλλ' ὁ Μαρδόνιος, ὁ υἱὸς τοῦ Γωβρύου, ὅστις ἦτο ἐξάδελφος μὲν τοῦ Ξέρξου, υἱὸς δὲ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Δαρείου καὶ εἶχε μεγίστην παρ' αὐτῷ δύναμιν, ὡμίλησε πρὸς αὐτὸν οὕτω «Δέσποτα, δὲν εἶνε πρέπον οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες ἔπραξαν ἤδη πολλὰ κακὰ εἰς τοὺς Πέρσας, νὰ μὴ τιμωρηθῶσι δι' ὅσα ἔκαμον. Ἀλλὰ τώρα μὲν φέρε εἰς πέρας ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπεχείρησες, ἀφ' οὗ δὲ ἡμερώσῃς τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐθαδιάσασαν καθ' ἡμῶν Αἴγυπτον, ὁδήγησε τοὺς στρατοὺς κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, διὰ νὰ ἔχῃς ἀγαθὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις φήμην καὶ διὰ νὰ φυλάττηται ὕστερον πᾶς τις ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκστρατεύῃ κατὰ τῆς ἰδικῆς σου γῆς»· προσέθετε δὲ ὅτι ἡ Εὐρώπη εἶνε χώρα περικαλλὴς καὶ ἔχει παντοῖα ἥμερα δένδρα, καὶ εἶνε εὐφορωτάτη καὶ ὅτι εἶνε ἀξία νὰ ἔχῃ αὐτὴν μόνος ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν θνητῶν. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, διότι ἐπεθύμει νὰ γείνωσι νέαι πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις καὶ διότι ἤθελε αὐτὸς νὰ γείνῃ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος. Μὲ τὸν καιρὸν δὲ κατώρθωσε καὶ κατέπεισε τὸν Ξέρξην, ὥστε νὰ πράξῃ ταῦτα. Συνετέλεσαν δὲ εἰς τὸ νὰ πεισθῇ ὁ Ξέρξης καὶ ἄλλα, πρῶτον οἱ Ἀλευάδαι, βασιλεῖς τῆς Θεσσαλίας, δι' ἀπεσταλμένων προσεκάλουν τὸν Ξέρξην κατὰ τῆς Ἑλλάδος, προτείνοντες ὅτι καὶ αὐτοὶ προθυμότατα θά τον βοηθήσωσι, δεύτερον οἱ Πεισιστρατίδαι διὰ τοῦ Ὀνομακρίτου μάντεως εἶπον ὅτι εἶνε πεπρωμένον νὰ ζευχθῇ ὁ Ἑλλήσποντος ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσου καὶ νὰ ὑποταχθῇ αὐτῷ ἡ Εὐρώπη.

Ἀφ' οὗ δὲ ἐπείσθη ὁ Ξέρξης νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, τότε τὸ δεύτερον ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δαρείου ἐξεστράτευσε πρῶτον κατὰ τῶν ἀποστατησάντων Αἰγυπτίων· ἀφ' οὗ δὲ ὑπέταξε τούτους καὶ ὑπέβαλε τὴν Αἴγυπτον πᾶσαν ὑπὸ βαρυτέραν δουλείαν ἢ ἐπὶ Δαρείου, ἐνεπιστεύθη αὐτὴν εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ υἱὸν τοῦ Δαρείου Ἀχαιμένην, τὸν ὁποῖον μετέπειτα ἐφόνευσεν ὁ Ἰνάρως, ὁ υἱὸς τοῦ Ψαμμιτίχου.

— —

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

89. Τὸ συμβούλιον τῶν μεγιστάνων τῆς Περσίας καὶ αἱ κατὰ τῆς Ἑλλάδος προπαρασκευαί.

Ὁ δὲ Ξέρξης μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Αἰγύπτου, ἐπειδὴ ἔμελλεν ὁ ἴδιος νὰ φέρῃ τὸ στράτευμα κατὰ τῶν Ἀθηναίων, προσεκάλεσεν εἰς συμβούλιον τοὺς ἀρίστους τῶν Περσῶν, διὰ νὰ ἀκούσῃ τὰς γνώμας αὐτῶν καὶ διὰ νὰ εἴπῃ καὶ αὐτὸς ἐνώπιον πάντων ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θέλει. Ἀφ' οὗ δὲ συνηθροίσθησαν, εἶπεν ὁ Ξέρξης τὰ ἑξῆς «Ἄνδρες Πέρσαι, δὲν θὰ ὁδηγήσω τὸν στρατὸν, θέτων τὸν νόμον τοῦτον ὁ ἴδιος, ἀλλὰ, παραδεχθεὶς αὐτὸν, θὰ κάμω αὐτοῦ χρῆσιν. Διότι, καθὼς ἀκούω παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, κατ' οὐδένα τρόπον μέχρι τοῦδε διετελέσαμεν ἐν ἀπραξίᾳ, ἀφ' ὅτου παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίαν ταύτην παρὰ τῶν Μήδων, ἀφ' ὅτου δῆλα δὴ ὁ Κῦρος καθήρεσε τὸν Ἀστυάγη· ἀλλ' ὁ θεὸς ὁδηγεῖ ἡμᾶς τοιουτοτρόπως καὶ εἰς ἡμᾶς, ἀκολουθοῦντας αὐτὸν, γίνονται πολλὰ ἐπὶ τὸ βέλτιον. Ὅσα μὲν λοιπὸν ἔθνη καὶ ὁ Κῦρος καὶ ὁ Καμβύσης καὶ ὁ πατήρ μου Δαρεῖος ὑπέταξαν, δὲν λέγω πρὸς ἄνδρας, γινώσκοντας αὐτὰ καλῶς. Ἐγὼ δὲ, ἀφ' ὅτου παρέλαβον τὸν θρόνον, ἐφρόντιζον πῶς νὰ μὴ φανῶ κατώτερος ἐκείνων, οἵτινες ἔφθασαν εἰς τὴν τιμὴν ταύτην καὶ νὰ προσθέσω δύναμιν οὐχὶ μικροτέραν εἰς τοὺς Πέρσας. Σκεπτόμενος δὲ εὑρίσκω, ὅτι καὶ δόξαν ἀποκτῶμεν καὶ χώραν οὐχὶ μικροτέραν οὐδὲ χειροτέραν, ἀλλὰ πολὺ εὐφορωτέραν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν τώρα ἔχομεν, συγχρόνως δὲ ὅτι τιμωροῦμεν καὶ ἐκδικούμεθα. Διὰ τοῦτο συνεκάλεσα ὑμᾶς τώρα, διὰ νὰ ὑποβάλω εἰς ὑμᾶς, ὅσα ἔχω κατὰ νοῦν νὰ πράξω. Ἔχω κατὰ νοῦν νὰ ζεύξω τὸν Ἑλλήσποντον καὶ νὰ φέρω στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης κατὰ τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ τιμωρήσω

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοὺς Ἀθηναίους, δι' ὅσα ἔχουσι πράξη καὶ εἰς τοὺς Πέρσας καὶ εἰς τὸν πατέρα μου. Ἐβλέπετε βεβαίως ὅτι καὶ ὁ Δαρεῖος ἐπεθύμει πολὺ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν ἀνδρῶν τούτων, ἀλλ' οὗτος μὲν δυστυχῶς ἐτελεύτησε καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ τιμωρήσῃ αὐτούς· ἐγὼ δὲ καὶ ὑπὲρ ἐκείνου καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων Περσῶν δὲν θὰ παύσω τὸν πόλεμον, πρὶν κυριεύσω καὶ καύσω τὰς Ἀθήνας, διότι οἱ Ἀθηναῖοι διέπραξαν ἄδικα καὶ πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς τὸν πατέρα μου. Πρῶτον μὲν, ἐλθόντες εἰς τὰς Σάρδεις μετὰ τοῦ δούλου ἡμῶν Ἀρισταγόρου τοῦ Μιλησίου, ἐπυρπόλησαν καὶ τὰ ἄλση καὶ τοὺς ναοὺς, δεύτερον δὲ τί ἔπραξαν πρὸς ἡμᾶς, ὅτε ἀπεβιβάσθημεν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ὅτε ὁ Δᾶτις καὶ ὁ Ἀρταφέρνης ἦσαν στρατηγοὶ, ταῦτα νομίζω ἠξεύρετε πάντες. Ἕνεκα λοιπὸν τούτων ἀνέλαβον νὰ ἐκστρατεύσω κατ' αὐτῶν. Συλλογιζόμενος δὲ, ἀνευρίσκω πολλὰ ἀγαθὰ εἰς αὐτούς. Ἐὰν ὑποτάξωμεν τούτους καὶ τοὺς πλησιοχώρους τούτων, οἵτινες κατοικοῦσι τὴν χώραν τοῦ Φρυγὸς Πέλοπος, θὰ ἀναδείξωμεν τὴν Περσικὴν γῆν γείτονα μὲ τὸν οὐρανὸν τοῦ Διός. Διότι οὐδεμίαν χώραν θὰ βλέπῃ ὁ ἥλιος, συνορεύουσαν μὲ τὴν ἡμετέραν, ἀλλὰ πάσας ταύτας ὁμοῦ θέλω κάμει μίαν χώραν, ἀφ' οὗ διέλθω διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης. Μανθάνω δὲ ὅτι οὔτε πόλις οὔτε ἔθνος ὑπολείπεται, τὸ ὁποῖον θὰ ἦνε ἱκανὸν νὰ ἔλθῃ εἰς μάχην μὲ ἡμᾶς, ἐὰν ἐξαιρέσωμεν ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἀνέφερα. Οὕτω δὲ καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔπταισαν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν ἔπταισαν, θὰ ὑποδουλωθῶσιν εἰς ἡμᾶς. Ὑμεῖς δὲ θέλετέ με εὐχαριστήσῃ, ἐὰν πράξητε τὰ ἑξῆς· ὅταν σταλῶ εἰς ὑμᾶς τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἔλθητε, πᾶς τις ἐξ ὑμῶν ὀφείλει προθύμως νὰ ἔλθῃ. Εἰς αὐτὸν δὲ, ὅστις ἔλθῃ, ἔχων κάλλιστα παρεσκευασμένον στρατὸν, θὰ δώσω δῶρα, τὰ ὁποῖα νομίζονται ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν πολυτιμότατα·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ταῦτα μὲν λοιπὸν οὕτω πρέπει νὰ κάμητε. Διὰ νὰ μὴ φανῶ δὲ εἰς ὑμᾶς, ὅτι πράττω, ὅπως ἐγὼ θέλω, θέτω τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ μέσον καὶ προσκαλῶ τὸν βουλόμενον ἐξ ὑμῶν νὰ εἴπῃ τὴν γνώμην του».

Ταῦτα εἰπὼν ἔπαυσε, μετ' αὐτὸν δὲ ὁ Μαρδόνιος εἶπεν. «Ὦ δέσποτα, οὐχὶ μόνον τῶν προϋπαρξάντων Περσῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν μελλόντων νὰ ὑπάρξωσιν εἶσαι ἄριστος, διότι καὶ τὰ ἄλλα εἶπες ἄριστα καὶ ἀληθέστατα καὶ τοὺς ἐν Εὐρώπῃ κατοικοῦντας Ἴωνας, ἀνθρώπους οὐδεμίαν ἔχοντας ἀξίαν, δὲν θὰ ἀφήσῃς νὰ περιπαίζωσιν ἡμᾶς. Διότι θὰ ἦτο αἰσχρὸν πρᾶγμα, ἐὰν τοὺς μὲν Σάκας καὶ Ἰνδοὺς καὶ Αἰθίοπας καὶ Ἀσσυρίους καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ μεγάλα ἔθνη, οὐδ' ὅλως ἀδικήσαντα τοὺς Πέρσας, ἀλλὰ διότι ἠθέλομεν νὰ ἀποκτήσωμεν δύναμιν, ἔχομεν ὑποτάξῃ καὶ ὑποδουλώσῃ, τοὺς δὲ Ἕλληνας, οἵτινες πρῶτοι ἤρχισαν νὰ ἀδικῶσιν ἡμᾶς, δὲν τιμωρήσωμεν. Τί ἐφοβήθημεν καὶ δὲν τιμωροῦμεν αὐτούς. Ποῖον πλῆθος· ποίαν δύναμιν χρημάτων. Τούτων ἠξεύρομεν μὲν τὸν τρόπον, καθ' ὃν μάχονται, ἠξεύρομεν δὲ καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν, ὅτι εἶνε ἀσθενής. Ἔχομεν δὲ ὑποτεταγμένους τοὺς παῖδας αὐτῶν, οἵτινες κατοικοῦσιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ καὶ καλοῦνται Ἴωνες, Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς. Ἐδοκίμασα δ' αὐτοὺς καὶ ὁ ἴδιος, ὅτε ἐξεστράτευσα κατ' αὐτῶν, διαταχθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρός σου. Ἐν ᾧ δὲ προεχώρησα μέχρι τῆς Μακεδονίας καὶ ὀλίγον ἔλειπε νὰ φθάσω εἰς αὐτὰς τὰς Ἀθήνας, οὐδεὶς ἠναντιώθη. Ἐν τούτοις οἱ Ἕλληνες συνειθίζουσιν, ὡς μανθάνω, νὰ συγκροτῶσι μεταξὺ των πολέμους μετὰ μεγίστης ἀβουλίας καὶ ἕνεκα ἀνοησίας καὶ κακεντρεχείας. Διότι, ὅταν κηρύξωσι πρὸς ἀλλήλους πόλεμον, εὑρίσκουσι τὸν κάλλιστον καὶ ὁμαλώτατον τόπον καὶ εἰς τοῦτον ἐρχόμενοι μάχονται, ὥστε οἱ μὲν νικῶντες

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπέρχονται ἐξ αὐτῆς μετὰ μεγάλης ζημίας, περὶ δὲ τῶν ἡττωμένων οὐδὲ λέγω παντάπασι, διότι ἀφανίζονται καθ' ὁλοκληρίαν. Οὗτοι ἔπρεπεν, ἀφ' οὗ εἶνε ὁμόγλωσσοι, νὰ μεταχειρίζωνται κήρυκας καὶ διὰ πρέσβεων νὰ διαλύωσι τὰς διαφορὰς διὰ παντὸς ἄλλου τρόπου μᾶλλον ἢ διὰ μάχης· ἐὰν δὲ ἐξ ἄπαντος ἦτο ἀνάγκη νὰ πολεμήσωσι πρὸς ἀλλήλους, ἔπρεπε νὰ ἐξευρίσκωσιν, ὅπου ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος δυσκολώτερον κυριεύεται, καὶ ἐκεῖ νὰ δοκιμάζωσι τὴν τύχην τῶν ὅπλων. Ἄθλιον λοιπὸν τρόπον μεταχειριζόμενοι οἱ Ἕλληνες, ὅτε ἐγὼ προεχώρησα μέχρι τῆς Μακεδονίας, οὐδὲ ἐτόλμησαν νὰ συνάψωσι μάχην. Κατὰ σοῦ λοιπόν, βασιλεῦ, τολμᾷ τις νὰ ἐναντιωθῇ διὰ πολέμου, κατὰ σοῦ, ὅστις ὁδηγεῖς καὶ τὸ πλῆθος τῆς Ἀσίας καὶ τὰ πλοῖα ἅπαντα; Ὡς μὲν ἐγὼ νομίζω, οἱ Ἕλληνες δὲν φθάνουσιν εἰς τόσην αὐθάδειαν· ἐὰν δὲ ἤθελον ἀπατηθῇ καὶ ἐκεῖνοι, παρακινηθέντες ἐξ ἀσκεψίας, ἤθελον ἔλθει εἰς μάχην πρὸς ἡμᾶς, τότε δύνανται νὰ μάθωσιν, ὅτι κατὰ τὰ πολεμικὰ ἔργα εἴμεθα οἱ ἄριστοι τῶν ἀνθρώπων. Ἂς δοκιμάσωμεν λοιπόν, διότι οὐδὲν ἀφ' ἑαυτοῦ γίνεται, ἀλλὰ πάντα συνήθως γίνονται διὰ δοκιμῆς».

Ἐν ᾧ δὲ οἱ ἄλλοι Πέρσαι ἐσιώπων καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ ἐκφράσωσι γνώμην ἐναντίαν εἰς τὴν προκειμένην, ὁ Ἀρτάβανος, ὁ υἱὸς τοῦ Ὑστάσπους, θεῖος δὲ τοῦ Ξέρξου, καὶ εἰς τοῦτο στηριζόμενος, εἶπε τὰ ἑξῆς «Βασιλεῦ, ὅταν μὲν δὲν λεχθῶσι γνῶμαι ἐναντίαι πρὸς ἀλλήλας, δὲν εἶνε νὰ ἐκλέξῃ τις τὴν καλλιτέραν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀκολουθῇ ἐκείνην, ἥτις ἐλέχθη· ὅταν δὲ λεχθῶσι, τότε πρέπει νὰ ἐκλέξῃ τὴν καλλιτέραν, ὅπως τὸν καθαρὸν χρυσὸν, τὸν ὁποῖον αὐτὸν μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ δὲν διακρίνομεν· ὅταν ὅμως τρίψωμεν αὐτὸν πλησίον ἄλλου χρυσοῦ, διακρίνομεν τὸν καλλίτερον. Ἐγὼ δὲ καὶ εἰς τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πατέρα σου καὶ ἀδελφόν μου Δαρεῖον ἔλεγον νὰ μὴ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Σκυθῶν, ἀνδρῶν, οἵτινες οὐδαμοῦ τῆς γῆς ἔχουσι πόλεις. Ἐκεῖνος δὲ, ἐλπίζων ὅτι θὰ ὑποτάξῃ τοὺς νομάδας Σκύθας, δὲν ἐπείσθη εἰς ἐμὲ καὶ, ἐκστρατεύσας, ἐπέστρεψεν ἐκεῖθεν, πολλοὺς καὶ ἀνδρείους ἀπολέσας. Σὺ δὲ, βασιλεῦ, μέλλεις νὰ ἐκστρατεύσῃς κατ' ἀνδρῶν πολὺ ἀνωτέρων τῶν Σκυθῶν, οἵτινες φημίζονται ὅτι εἶνε ἄριστοι καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ κατὰ ξηράν· δίκαιον δὲ εἶνε νά σοι εἴπω τί φοβερὸν αὐτοὶ ἔχουσι. Λέγεις νὰ ὁδηγήσῃς τὴν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἑλλάδα, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον. Ἀλλὰ συμβαίνει νὰ ἡττηθῇς ἢ κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλασσαν ἢ καὶ κατὰ τὰ δύο· διότι οἱ ἄνδρες οὗτοι φημίζονται ὅτι εἶνε ἀνδρεῖοι, εὔκολον δὲ εἶνε νὰ συμπεράνωμεν τοῦτο, ἀφ' οὗ μόνοι οἱ Ἀθηναῖοι κατέστρεψαν τοσοῦτον στράτευμα, τὸ ὁποῖον εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀττικὴν μετὰ τοῦ Δάτιδος καὶ τοῦ Ἀρταφέρνους, καὶ δὲν εὐτύχησαν, εἰμὴ μόνον διὰ ξηρᾶς, ἀλλ' ἐὰν, συνάψαντες ναυμαχίαν, νικήσωσι, πλεύσωσι δὲ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ λύσωσι τὴν γέφυραν, τοῦτο βεβαίως, βασιλεῦ γίνεται φοβερὸν. Ἐγὼ δὲ συμπεραίνω ταῦτα οὐχὶ ἐκ σκέψεως ἰδίας, ἀλλὰ ἐκ τοῦ παθήματος, τὸ ὁποῖον ὀλίγον ἔλειψε νὰ πάθωμεν, ὅτε ὁ πατήρ σου ζεύξας τὸν θρᾳκικὸν Βόσπορον καὶ γεφυρώσας τὸν Ἴστρον, διέβη κατὰ τῶν Σκυθῶν. Τότε οἱ Σκύθαι πάντα ἔκαμνον, παρακαλοῦντες τοὺς Ἴωνας νὰ διαλύσωσι τὸ πέρασμα, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀνατεθεῖ ἡ φυλακὴ τῶν γεφυρῶν τοῦ Ἴστρου. Καὶ τότε, ἐὰν ὁ Ἰστιαῖος, ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου, ἤθελεν ἀκολουθήσῃ τὴν γνώμην τῶν ἄλλων τυράννων καὶ δὲν ἤθελεν ἐναντιωθῇ, τὸ κράτος τῶν Περσῶν θὰ ἦτο κατεστραμμένον. Τῷ ὄντι δὲ φοβερὸν εἶνε καὶ νὰ ἀκούσῃ τις μόνον ὅτι πάντα τὰ πράγματα εἶχον καταντήσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἑνὸς ἀνδρός. Σὺ λοιπὸν μὴ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀποφασίσῃς νὰ ἔλθῃς εἰς τοιοῦτον κίνδυνον, χωρὶς νὰ ἦνε ἀνάγκη, ἀλλὰ πείθου εἰς ἐμὲ· τώρα μὲν διάλυσε τὸν σύλλογον τοῦτον, πάλιν δὲ, ὅταν νομίσῃς καλὸν, ἀφ' οὗ πρότερον σκεφθῇς κατὰ μόνας, εἰπὲ ὅσα νομίζεις, ὅτι εἶνε συμφορώτατα. Διότι τὸ νὰ σκέπτηταί τις καλῶς, εὑρίσκω ὅτι εἶνε μέγιστον κέρδος· διότι, ἐὰν θέλει τι καὶ νὰ ἐναντιωθῇ, ἡ σκέψις ἔχει μὲν γείνῃ καλῶς, ἀλλ' ἡττήθη ὑπὸ τῆς τύχης, ὁ δὲ κακῶς σκεφθεὶς, ἐὰν μὲν ἡ τύχη ἤθελεν εὐνοήσῃ αὐτὸν, εὑρίσκει μὲν εὕρημα, ἀλλ' ἐν τούτοις ἔχει σκεφθεὶ κακῶς. Βλέπεις πῶς ὁ θεὸς κεραυνοβολεῖ τὰ ὑπερέχοντα ζῷα οὐδὲ ἀφίνει αὐτὰ νὰ φαντάζωνται, τὰ δὲ μικρὰ οὐδ' ὅλως ἐνοχλεῖ, βλέπεις δὲ ὅτι πάντοτε ῥίπτει τὰ βέλη εἰς τὰ μέγιστα οἰκήματα καὶ τὰ τοιαῦτα δένδρα, διότι ὁ θεὸς ἀγαπᾷ νὰ ταπεινώνῃ πάντα τὰ ὑπερέχοντα. Οὕτω λοιπὸν καὶ στρατὸς πολὺς ὑπ' ὀλίγου καταστρέφεται, διότι ὁ θεὸς, φθονήσας αὐτὸν, ἐμβάλλει εἰς αὐτὸν φόβον ἢ ἀναισθησίαν, δι' ὧν καταστρέφεται ἀναξίως. Ἡ σπουδὴ λοιπὸν ἐπὶ παντὸς πράγματος γεννᾷ σφάλματα, ἐκ τῶν ὁποίων συνήθως μεγάλαι ζημίαι γίνονται. Ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ ὑπάρχουσιν ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα, ἂν δὲν φαίνονται ἀμέσως, δύναταί τις ὅμως νὰ εὕρῃ μὲ τὸν καιρόν. Ταῦτα λοιπὸν, βασιλεῦ, σὲ συμβουλεύω. Σὺ δὲ, υἱὲ τοῦ Γωβρύου Μαρδόνιε, παῦσε νὰ λέγῃς λόγους ματαίως περὶ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες δὲν εἶνε ἄξιοι ν' ἀναφέρωνται μετὰ καταφρονήσεως. Διότι, κατηγορῶν τοὺς Ἕλληνας, διεγείρεις τὸν βασιλέα αὐτὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ, νομίζω δὲ ὅτι αὐτοῦ τούτου ἕνεκα ἐντείνεις πᾶσαν προθυμίαν· εἴθε νὰ μὴ γείνῃ οὕτω, διότι ἡ διαβολὴ εἶνε πρᾶγμα φοβερώτατον. Εἰς ταύτην δύο μὲν εἶνε οἱ ἀδικοῦντες, εἷς δὲ ὁ ἀδικούμενος. Διότι ὁ μὲν διαβάλλων ἀδικεῖ, διότι κατηγορεῖ ἀπόντα, ὁ δὲ καταπειθόμενος ἀδικεῖ, πρὶν μάθῃ ἀκριβῶς τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀλήθειαν. Ὁ δὲ διαβληθεὶς ἀπὼν, ἐν ᾧ ἐγίνετο λόγος περὶ αὐτοῦ, ἀδικεῖται κατὰ τοῦτο, ὅτι ὑπὸ τοῦ ἑνὸς διεβλήθη καὶ ὑπὸ τοῦ ἄλλου ἐνομίσθη ὅτι εἶνε κακός. Ἀλλ' ἐὰν πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ ἐκστρατεύσωμεν κατὰ τῶν ἀνδρῶν τούτων, τότε ὁ μὲν βασιλεὺς αὐτὸς ἂς μείνῃ ἐν Περσίᾳ, ἀφ' οὗ δὲ ἡμεῖς οἱ δύο καταθέσωμεν τὰ τέκνα ἡμῶν ὡς ὁμήρους, ἐκστράτευσε σὺ ὁ ἴδιος, ἐκλέξας ἄνδρας, τοὺς ὁποίους θέλεις, καὶ λαβὼν στράτευμα, ὅσον θέλεις. Καὶ ἐὰν μὲν τὰ πράγματα ἀποβῶσιν εἰς τὸν βασιλέα, ὅπως σὺ λέγεις, ἂς θανατωθῶσιν οἱ παῖδές μου, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ ἐγώ. Ἐὰν δὲ ἀποβῶσιν, ὡς ἐγὼ προλέγω, ἂς πάθωσι τοῦτο οἱ παῖδές σου, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ σὺ, ἐὰν ἐπιστρέψῃς. Ἐὰν δὲ ταῦτα μὲν δὲν θελήσῃς νὰ ἀναλάβῃς, ὁδηγήσῃς δὲ ἐξ ἅπαντος στράτευμα κατὰ τῆς Ἑλλάδος, λέγω ὅτι πᾶς τις ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἀπομεινάντων θὰ ἀκούσῃ, ὅτι ὁ Μαρδόνιος, ἀφ' οὗ ἐπέφερε μεγάλην τινὰ συμφορὰν εἰς τοὺς Πέρσας, κατεξεσχίσθη ὑπὸ τῶν κυνῶν καὶ τῶν ὀρνέων εἰς τὴν γῆν τῶν Ἀθηναίων ἢ τῶν Λακεδαιμονίων, ἐὰν δὲν συμβῇ τοῦτο καὶ πρότερον καθ' ὁδὸν, ἀφ' οὗ ἐννοήσῃς κατὰ ποίων ἀνδρῶν προτρέπεις τὸν βασιλέα νὰ ἐκστρατεύσῃ».

Καὶ ὁ μὲν Ἀρτάβανος ταῦτα εἶπεν, ὁ δὲ Ξέρξης, θυμωθεὶς, ἀπήντησεν οὕτω πρὸς αὐτόν· «Ἀρτάβανε, εἶσαι τοῦ πατρός μου ἀδελφὸς, τοῦτο δὲ σὲ σώζει ἀπὸ τοῦ νὰ λάβῃς ἀμοιβὴν ἀξίαν τῶν ματαίων λόγων σου. Ἐν τούτοις ταύτην τὴν ἀτιμίαν σοὶ ἐπιβάλλω, διότι εἶσαι δειλὸς καὶ ἄνανδρος, νὰ μὴ συνεκστρατεύσῃς μετ' ἐμοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ μείνῃς ἐνταῦθα μετὰ τῶν γυναικῶν. Ἐγὼ δὲ καὶ ἄνευ σοῦ, ὅσα εἶπον, θὰ ἐκτελέσω. Δὲν θὰ ἤμην υἱὸς τοῦ Δαρείου, τοῦ Ὑστάσπους, τοῦ Κύρου, τοῦ Καμβύσου, τοῦ Ἀχαιμένους, ἐὰν δὲν τιμωρήσω τοὺς Ἀθηναίους, διότι καλῶς γινώσκω, ὅτι, ἐὰν ἡμεῖς μείνωμεν ἥσυχοι,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐκεῖνοι βεβαίως δὲν θὰ μείνωσιν, ἀλλὰ μάλιστα θὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῆς χώρας ἡμῶν, ἐὰν πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ἐξ ὅσων πρότερον ἔπραξαν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπυρπόλησαν τὰς Σάρδεις καὶ εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀσίαν. Δὲν εἶνε λοιπὸν δυνατὸν οὔτε ἡμεῖς νὰ ὑποχωρήσωμεν οὔτε ἐκεῖνοι, ἀλλὰ πρόκειται ἀγὼν νὰ ὑποταχθῶσιν ἢ πάντα τὰ ἐδῶ εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἢ πάντα τὰ ἐκεῖ εἰς τοὺς Πέρσας· μέσος ὅρος τῆς ἔχθρας δὲν ὑπάρχει. Καλὸν λοιπὸν εἶνε ἡμεῖς ἤδη νὰ τιμωρήσωμεν ἐκείνους, ἀφ' οὗ πρότερον ἔχομεν πάθη ὑπ' αὐτῶν, διὰ νὰ μάθω καὶ τὸ κακὸν, τὸ ὁποῖον θὰ πάθω, ἐὰν ἐκστρατεύσω κατὰ τῶν ἀνδρῶν τούτων, τοὺς ὁποίους καὶ ὁ Πέλοψ ὁ Φρὺξ, ὅστις ἦτο δοῦλος τῶν πατέρων μου, ὑπέταξε τόσον, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡ χώρα αὐτῶν ὀνομάζονται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ὑποτάξαντος αὐτούς».

90. Ὄνταμία τοῦ Ξέρξου καὶ τοῦ Ἀρταβάνου.

Τοιαῦται γνώμαι ἐλέχθησαν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἔπειτα δὲ ἐγένετο νὺξ καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ἀρταβάνου ἐτάραττε τὸν Ξέρξην· τὴν νύκτα δὲ σκεπτόμενος εὗρισκεν, ὅτι εἶνε ὠφέλεια νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀφ' οὗ δὲ πάλιν ἀπεφάσισε τοῦτο, ἀπεκοιμήθη. Τὴν νύκτα λοιπὸν, καθὼς λέγουσιν οἱ Πέρσαι, εἶδε τοιοῦτον ὄνειρον. Ἐφάνη εἰς αὐτὸν, ὅτι ἦλθεν ἀνὴρ μέγας καὶ εὐειδὴς καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, «Πέρσα, μεταβάλλεις λοιπὸν γνώμην καὶ δὲν θὰ ἐκστρατεύσῃς κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾧ προεῖπες εἰς τοὺς Πέρσας νὰ συναθροίσωσι στρατὸν; οὔτε λοιπὸν, μεταβάλλων γνώμην, πράττεις καλῶς, οὔτε ὑπάρχει τις ἔχων τὴν αὐτὴν μετὰ σοῦ γνώμην, ἀλλὰ, καθὼς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν ἡμέραν ἀπεφάσισες νὰ πράξῃς, αὐτὸν τὸν δρόμον ἀκολούθησε.» Ὁ μὲν λοιπὸν εἰπὼν ταῦτα ἐφάνη εἰς τὸν Ξέρξην, ὅτι ἐπέταξε. Καθὼς δὲ ἔφεξεν ἡ ἡμέρα, οὐδεμίαν μὲν σπουδαιότητα ἀπέδωκεν εἰς τὸ ὄνειρον τοῦτο, συναθροίσας δὲ ἐκείνους ἐκ τῶν Περσῶν, τοὺς ὁποίους καὶ πρότερον συνέλεξεν, εἶπεν αὐτοῖς ταῦτα «Ἄνδρες Πέρσαι, συγχωρήσατέ μοι, ὅτι μεταβάλλω γνώμην, διότι ἀκόμη δὲν εὑρίσκεται ὁ νοῦς μου εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ ἡσυχίαν, καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες μὲ παρακινοῦσιν νὰ πράξω ἐκεῖνα, οὐδεμίαν στιγμὴν ἀπομακρύνονται ἀπ' ἐμοῦ. Ὅτε δὲ ἤκουσα τὴν γνώμην τοῦ Ἀρταβάνου εὐθὺς μὲν ἡ νεότης μου ἔκαμε νὰ ἀναβράζῃ τὸ αἷμά μου τόσον, ὥστε ν' ἀπευθύνω εἰς ἄνδρα πρεσβύτερόν μου λόγους ὑβριστικωτέρους τοῦ πρέποντος· τώρα ὅμως, ἐλθὼν εἰς τὸν ἑαυτόν μου, θὰ ἀκολουθήσω τὴν γνώμην ἐκείνου. Ἐπειδὴ λοιπὸν μετέβαλον γνώμην νὰ μὴ ἐκστρατεύσω κατὰ τῆς Ἑλλάδος, μένετε ἥσυχοι».

Οἱ μὲν Πέρσαι, καθὼς ἤκουσαν ταῦτα, πλήρεις χαρᾶς προσεκύνουν αὐτόν, ὅτε δὲ ἔγεινε νύξ, τὸ αὐτὸ πάλιν ὄνειρον ἐφάνη εἰς τὸν Ξέρξην, κοιμώμενον, καὶ εἶπεν «υἱὲ τοῦ Δαρείου, καὶ λοιπὸν φαίνεσαι εἰς τοὺς Πέρσας ὅτι παραιτεῖσαι τὴν ἐκστρατείαν καὶ ὅτι οὐδεμίαν ἀποδίδεις σπουδαιότητα εἰς τοὺς λόγους μου, ὡς νὰ ἤκουσες αὐτοὺς παρ' οὐτιδανοῦ. Ἤξευρε λοιπὸν καλῶς, ὅτι, ἐὰν δὲν ἐκστρατεύσῃς εὐθὺς, θὰ πάθῃς· ὅπως εἰς ὀλίγον χρόνον ἔγεινες καὶ μέγας καὶ ἰσχυρὸς, οὕτω ταχέως θὰ γείνῃς πάλιν ταπεινός». Ὁ μὲν Ξέρξης, φοβηθεὶς διὰ τὸ ὄνειρον τοῦτο, ἀνετινάχθη ἐκ τῆς κλίνης καὶ ἔπεμψεν ἀπεσταλμένον πρὸς τὸν Ἀρτάβανον, προσκαλῶν αὐτόν. Ὅτε δὲ ἦλθεν, ἔλεγεν αὐτῷ ὁ Ξέρξης «Ἀρτάβανε, ἐγὼ ἐκείνην μὲν τὴν στιγμὴν δὲν εἶχον τὸν νοῦν μου, διότι εἶπον πρὸς ἐσὲ προσβλητικοὺς λόγους ἕνεκα τῆς φρονίμου συμβουλῆς, μετ' ὀλίγον ὅμως μετενόησα, ἐσκέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φθην δὲ ὅτι πρέπει νὰ πράξω ἐκεῖνα, ἅτινα σὺ συνεβούλευσες. Δέν μοι εἶνε ὅμως δυνατὸν νὰ ἐκτελέσω ταῦτα, ἂν καὶ θέλω, διότι, ἐν ᾧ μετέβαλον γνώμην καὶ ἀπόφασιν, ὄνειρόν τι ἐμφανίζεται εἰς ἐμὲ συχνάκις, τὸ ὁποῖον οὐδ' ὅλως συναινεῖ νὰ κάμω ταῦτα, τώρα δὲ ἀνεχώρησεν, ἀφ' οὗ καί με ἠπείλησεν. Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἀποστέλλων αὐτὸ εἶνε θεός τις καὶ ἐξ ἅπαντος εὐχαριστεῖται νὰ γείνῃ ἐκστρατεία κατὰ τῆς Ἑλλάδος, τὸ αὐτὸ τοῦτο ὄνειρον θὰ ἔλθῃ νὰ διατάξῃ καὶ ἐσὲ ὁμοίως, ὡς καὶ ἐμέ. Εὑρίσκω δὲ ὅτι ταῦτα δύνανται νὰ γείνωσιν οὕτως, ἐὰν λάβῃς ὅλην μου τὴν βασιλικὴν στολὴν καὶ, ἀφ' οὗ ἐνδυθῇς, καθίσῃς εἰς τὸν θρόνον μου καὶ ἔπειτα κοιμηθῇς εἰς τὴν ἰδικήν μου κλίνην». Ὁ μὲν Ξέρξης ταῦτα ἔλεγεν αὐτῷ, ὁ δὲ Ἀρτάβανος εἰς τὴν πρώτην διαταγὴν δὲν ὑπήκουσε, διότι δὲν ἔκρινεν αὐτὸν ἄξιον νὰ καθίσῃ εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἀλλὰ τέλος, ἐπειδὴ ἠναγκάζετο, ἐποίησε τὸ προσταχθέν, εἰπὼν ταῦτα «ἴσον, βασιλεῦ, κρίνω τὸ νὰ σκέπτηταί τις ὀρθῶς καὶ τὸ νὰ θέλῃ νὰ πείθηται εἰς τὸν λέγοντα ὀρθὰς συμβουλάς. Σὺ ἔχεις καὶ τὰ δύο ταῦτα πιοτερήματα, ἀλλὰ σὲ παρασύρουσι συναναστροφαὶ ἀνθρώπων κακῶν, καθὼς τὴν θάλασσαν, περὶ τῆς ὁποίας λέγουσιν ὅτι, ἐν ᾧ εἶνε ἡ χρησιμωτάτη πάντων εἰς τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ἄνεμοι ἐπερχόμενοι δὲν ἀφίνουσι νὰ ἔχῃ τὴν ἀγαθὴν αὐτῆς φύσιν. Ἐγὼ δὲ δὲν ἐλυπήθην τόσον, διότι ἤκουσα παρὰ σοῦ προσβλητικοὺς λόγους, ὅσον διότι, ἐν ᾧ προέκειντο δύο γνῶμαι, καὶ ἡ μὲν μία ηὔξανε τὴν ἔπαρσιν καὶ τὴν αὐθάδειαν, ἡ δὲ ἄλλη κατέπαυεν αὐτὴν καὶ ἔλεγεν ὅτι εἶνε κακὸν πρᾶγμα νὰ διδάσκωμεν τὴν ψυχὴν νὰ ζητῇ πάντοτε νὰ ἔχῃ περισσότερον ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἔχει, ἐκ τοιούτων προκειμένων γνωμῶν σὺ ἐξέλεξες τὴν σφαλερωτέραν καὶ καὶ εἰς ἐσὲ αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς Πέρσας. Τώρα λοιπόν, ἀφ' οὗ ἐπανῆλθες εἰς τὴν καλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἑλλήνων ἐκστρατείαν ἔρχεται εἰς σὲ ὄνειρον, ὑπὸ θεοῦ τινος ἀποστελλόμενον, τὸ ὁποῖον δέν σε ἀφίνει νὰ παύσῃς τὰς προπαρασκευάς. Ἀλλὰ, τέκνον μου, οὐδὲ ταῦτα προέρχονται ἐκ θεοῦ, διότι τὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐπερχόμενα ἀπατηλὰ ὄνειρα εἶνε τοιαῦτα, ὁποῖα ἐγὼ θέλω σε διδάξῃ, ὅστις εἶμαι πολλὰ ἔτη πρεσβύτερός σου. Συνήθως γίνονται τὰ ὄνειρα ἐκείνων τῶν πραγμάτων, περὶ τῶν ὁποίων σκέπτεταί τις τὴν ἡμέραν. Ἡμεῖς δὲ κατὰ τὰς πρὸ τούτου ἡμέρας ταύτην τὴν ἐκστρατείαν εἴχομεν ὑπὸ συζήτησιν. Ἐὰν λοιπὸν τὸ ὄνειρον τοῦτο δὲν εἶνε, ὅπως ἐξηγῶ αὐτὸ ἐγὼ, ἀλλὰ μετέχει θείας ἐνεργείας, καλῶς εἶπες, διότι βεβαίως θὰ φανῇ καὶ εἰς ἐμὲ, ὅπως καὶ εἰς σὲ, καὶ θά με διατάξῃ. Δὲν θὰ φανῇ δὲ περισσότερον εἰς ἐμὲ, ἐὰν ἔχω τὴν ἰδικήν σου ἐνδυμασίαν ἢ οὐχὶ τὴν ἰδικήν μου· οὐδὲ, ἐὰν ἀναπαύομαι εἰς τὴν ἰδικήν σου κλίνην ἢ οὐχὶ εἰς τὴν ἰδικήν μου, ἐὰν ἔχει διάθεσιν νὰ φανῇ· διότι δὲν ἔφθασε βεβαίως τοῦτο, ὅ τι δήποτε καὶ ἂν εἶνε, τὸ ὁποῖον παρουσιάζεται εἰς τὸν ὕπνον σου, εἰς τόσην ἀνοησίαν, ὥστε, βλέπον ἐμὲ, θὰ νομίζῃ, ὅτι εἶμαι σὺ, συμπεραῖνον τοῦτο ἐκ τοῦ φορέματός σου. Πρέπει ὅμως νὰ μάθωμεν τοῦτο, ἐὰν ἐμὲ μὲν δὲν θὰ λάβῃ δι' ὅλου ὑπ' ὄψει οὔτε θὰ κρίνῃ ἄξιον νὰ φανῇ, οὔτε ἐὰν ἔχω τὴν ἰδικήν μου ἐνδυμασίαν οὔτε ἐὰν ἔχω τὴν ἰδικήν σου, σὲ δὲ ἐπισκέπτεται, διότι, ἐὰν ἤθελέ σε ἐπισκέπτεσθαι συνεχῶς, ἤθελον εἴπει καὶ ἐγὼ ὅτι προέρχεται ἐκ θεοῦ. Ἐὰν δὲ ἔχεις ἀποφασίσῃ οὕτω νὰ γείνῃ καὶ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μεταβάλῃς γνώμην, ἀλλὰ, ἐὰν πρέπει ἐγὼ νὰ κοιμηθῶ εἰς τὴν κλίνην σου, ἂς ἦνε, θὰ ἐκτελέσω ταῦτα καὶ τὸ ὄνειρον ἂς φανῇ καὶ εἰς ἐμὲ. Ἕως τότε ὅμως θὰ ἔχω τὴν γνώμην, τὴν ὁποίαν ἔχω». Ὁ Ἀρτάβανος, ἀφ' οὗ εἶπε ταῦτα, διότι ἤλπιζε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Ξέρξης οὐδὲν ἔλεγεν, ἔπραξε τὸ προσταχθέν· ἀφ' οὗ δὲ ἐφό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρεσε τὴν ἐνδυμασίαν τοῦ Ξέρξου καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον· καθὼς μετὰ ταῦτα ἐκοιμήθη, ἦλθεν εἰς αὐτὸν, ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο, τὸ αὐτὸ ὄνειρον, τὸ ὁποῖον ἐπεσκέπτετο καὶ τὸν Ξέρξην, σταθὲν δὲ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀρταβάνου εἶπε ταῦτα «Σὺ λοιπὸν εἶσαι ἐκεῖνος, ὅστις ἀποτρέπεις τὸν Ξέρξην νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὡς φροντίζων περὶ αὐτοῦ; Ἀλλ' οὔτε εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον, οὔτε εὐθὺς τώρα θὰ κατορθώσῃς νὰ ἐμποδίσῃς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶνε πεπρωμένον νὰ γείνῃ. Ἐκεῖνα δὲ, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ πάθῃ ὁ Ξέρξης, ἐὰν δὲν ἀκούσῃ, ἔχω φανερώσῃ εἰς ἐκεῖνον τὸν ἴδιον».

Ταύτας τὰς ἀπειλὰς ἐφάνη εἰς τὸν Ἀρτάβανον ὅτι ἔλεγε τὸ ὄνειρον καὶ ὅτι ἔμελλε νὰ καύσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ διὰ θερμῶν σιδήρων. Οὗτος δὲ ἀφῆκε μεγάλην φωνὴν καὶ ἐπήδησεν ἐκ τῆς κλίνης, ἦλθε δὲ καὶ ἐκάθισε πλησίον τοῦ Ξέρξου, ἀφ' οὗ δὲ διηγήθη αὐτῷ ὅ,τι εἶδε, προσέθηκε ταῦτα. «Ἐγὼ μὲν, ὦ βασιλεῦ, ὡς ἄνθρωπος, ὅστις εἶδον ἤδη πολλὰ καὶ μεγάλα πράγματα νὰ κατασυντριβῶσι ὑπὸ μικροτέρων, δέν σε ἀφίνω κατὰ πάντα νὰ ὑποχωρῇς εἰς τὰς ὁρμὰς τῆς ἡλικίας σου, διότι ἤξευρον ὅτι εἶνε κακὸν πρᾶγμα νὰ ἐπιθυμῇ τις πολλὰ, ἐνθυμούμενος μὲν πῶς ἀπέβη ἡ ἐκστρατεία τοῦ Κύρου κατὰ τῶν Μασσαγετῶν, τοῦ Καμβύσου κατὰ τῶν Αἰθιόπων, συνεκστρατεύσας δὲ καὶ ἐγὼ μετὰ τοῦ Δαρείου κατὰ τῶν Σκυθῶν. Γνωρίζων λοιπὸν ταῦτα, εἶχον γνώμην, ὅτι, ἡσυχος καθήμενος, θὰ ἦσο μακαριστὸς ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ δὲ θεία τις ὥθησις συμβαίνει καὶ, καθὼς φαίνεται, καταλαμβάνει τοὺς Ἕλληνας καταστροφὴ, ἐκ θεοῦ προερχομένη, ἐγὼ μὲν μεταβάλλω γνώμην, σὺ δὲ φανέρωσε εἰς τοὺς Πέρσας τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ στελλόμενα, πρόσταξε δὲ νὰ κάμωσι τὰ ὑπὸ σοῦ προδιαταχθέντα διὰ τὴν παρασκευήν· κάμε δὲ οὕτως, ὥστε νὰ μὴ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λείψῃ τί ποτε ἐκ τῶν παρὰ σοῦ ἐξαρτωμένων, ἀφ' οὗ ὁ θεὸς παραδίδει εἰς σὲ τοὺς ἐχθρούς».

Ἀφ' οὗ ταῦτα ἐλέχθησαν, ἐπαρθέντες ἐκ τοῦ ὀνείρου, εὐθὺς καθὼς ἔγεινεν ἡμέρα καὶ ὁ Ξέρξης κατέστησε ταῦτα γνωστὰ εἰς τοὺς Πέρσας, καὶ ὁ Ἀρτάβανος, ὅστις πρότερον μόνος αὐτὸς, φαίνεται ἀπέτρεπεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας ταύτης, τότε φανερὰ ἐπέσπευδεν αὐτήν.

91. Στρατολογία καὶ διώρυξις τοῦ Ἄθωνος.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ξέρξης εἶχεν ἀποφασίσῃ, εἶδε καὶ τρίτον ὄνειρον, τὸ ὁποῖον ἀκούσαντες οἱ μάγοι ἐξήγησαν, ὅτι ὁ Ξέρξης θὰ ὑποτάξῃ πᾶσαν γῆν καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι θὰ γείνωσι δοῦλοι αὐτοῦ. Τὸ δὲ ὄνειρον ἦτο τοῦτο. Τῷ ἐφάνη ὅτι ἦτο ἐστεφανωμένος μὲ ἐλαίας θαλλὸν καὶ ὅτι οἱ κλάδοι τῆς ἐλαίας ἐκάλυπτον πᾶσαν γῆν, μετὰ ταῦτα δὲ ὅτι ὁ περὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κείμενος στέφανος ἔγεινεν ἄφαντος. Μετὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν μάγων εὐθὺς πᾶς τις ἐκ τῶν συναθροισθέντων Περσῶν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐπαρχίαν καὶ πᾶσαν προθυμίαν κατέβαλε, διότι ἕκαστος ἐπεθύμει νὰ λάβῃ τὰ προκείμενα δῶρα, καὶ ὁ Ξέρξης κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον συναθροίζει τὸν στρατὸν, ἐξετάζων πάντα χῶρον τῆς ἠπείρου. Ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τέσσαρα ὁλόκληρα ἔτη συνήθροιζε καὶ στράτευμα καὶ τὰ κατάλληλα διὰ τὸ στράτευμα, κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ πέμπτου ἔτους ἐκίνησεν, ἄγων ἄπειρον πλῆθος στρατοῦ, διότι ἐκ πασῶν τῶν ἐκστρατειῶν, τὰς ὁποίας ἡμεῖς ἠξεύρομεν, αὕτη ὑπῆρξε πολὺ μάλιστα μεγίστη. Οὐδεμία ἐκστρατεία ἐκ τῶν πρὸ ταύτης γενομένων εἶνε ἄξια νὰ παραβληθῇ πρὸς ταύτην, διότι τί ἔθνος ἐκ τῆς Ἀσίας δὲν ἔφερεν ὁ Ξέρξης κατὰ τῆς Ἑλλάδος; Ποῖον δὲ ὕδωρ πινόμενον δὲν ἐξηντλήθη, ἐκτὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ τῶν μεγάλων ποταμῶν; Διότι ἄλλοι μὲν εἰςέφερον πλοῖα, ἄλλοι δὲ εἶχον καταταχθεὶ εἰς τὸ πεζικὸν, εἰς ἄλλους δὲ ἐπεβλήθη νὰ προςφέρωσιν ἱππικὸν, εἰς ἄλλους δὲ ἱππαγωγὰ πλοῖα, ἐνταυτῷ δὲ καὶ στρατιώτας, εἰς ἄλλους δὲ μακρὰ πλοῖα διὰ τὰς γεφύρας, εἰς ἄλλους δὲ καὶ τροφὰς καὶ πλοῖα. Ταῦτα δὲ, ἐπειδὴ οἱ πρότερον περιπλεύσαντες τὸν Ἄθων ὑπέστησαν περὶ αὐτὸν ναυάγια, ἀπὸ τριῶν περίπου ἐτῶν προητοιμάζοντο, διότι εἰς τὴν Ἐλεοῦντα τῆς Χερσονήσου ἦσαν ἠραγμέναι τριήρεις, ἐντεῦθεν δὲ ἐρχόμενοι στρατιῶται παντὸς ἔθνους ἔσκαπτον μαστιγούμενοι, τούτους δὲ διεδέχοντο ἄλλοι, ἔσκαπτον δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄθων κατοικοῦντες. Ὁ Βουβάρης δὲ, ὁ υἱὸς τοῦ Μεγαβάζου, καὶ ὁ Ἀρταχαίης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρταίου, ἐπεστάτουν τοῦ ἔργου. Εἶνε δὲ ὁ Ἄθως ὄρος καὶ μέγα καὶ ὀνομαστὸν, φθάνον εἰς τὴν θάλασσαν, κατωκημένον· ἐκεῖ δὲ ὅπου τελειώνει εἰς τὴν ἤπειρον τὸ ὄρος, εἶνε χερσονησοειδὲς καὶ ἰσθμὸς ἕως 12 σταδίων, πεδιὰς δὲ καὶ λόφος οὐχὶ μεγάλοι ἐκ τῆς θαλάσσης τῶν Ἀκανθίων μέχρι τῆς ἀπέναντι τῆς Τορώνης.

Ἐξώρυσσον δὲ οὕτως· ἐμοίρασαν οἱ βάρβαροι τὸν χῶρον κατὰ ἔθνη, ἀφ' οὗ ἐχάραξαν διὰ σχοινίου τεταμένου εὐθεῖαν γραμμὴν πρὸς τὴν πόλιν Σάνην. Ἐπειδὴ δὲ ἡ διῶρυξ ἔγεινε βαθεῖα, οἱ μὲν εἰς τὸν πυθμένα αὐτῆς ἱστάμενοι ἔσκαπτον, ἄλλοι δὲ παρέδιδον τὸ πάντοτε ἐξαγόμενον χῶμα εἰς ἄλλους, οἵτινες ἵσταντο ὑπεράνω αὐτῶν ἐπὶ βάθρων, οὗτοι δὲ πάλιν, δεχόμενοι αὐτὸ, παρέδιδον εἰς ἄλλους, ἕως ὅτου ἔφθανεν εἰς τοὺς εὑρισκομένους ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου μέρους· οὗτοι δὲ ἔφερον αὐτὸ ἔξω καὶ ἔρριπτον. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἄλλους ἐκτὸς τῶν Φοινίκων τὰ τοιχώματα τοῦ ὀρύγματος, ἀποσχιζόμενα καὶ καταπίπτοντα, παρεῖχον διπλάσιον κόπον· ἔμελλε δὲ νὰ συμβῇ τοιοῦτον, διότι ἔδιδον τὸ αὐτὸ πλάτος καὶ εἰς τὸ ἄνω στόμα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ ὀρύγματος καὶ εἰς τὸ κάτω. Οἱ δὲ Φοίνικες ἀπέδειξαν σοφίαν καὶ εἰς τὰ ἄλλα τῶν ἔργα καὶ εἰς ἐκεῖνο· διότι, ἀφ' οὗ παρέλαβον τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἔλαχεν εἰς αὐτούς, ἐξώρυτσον, ποιοῦντες τὸ μὲν ἄνω στόμα τῆς διώρυχος διπλάσιον τοῦ πλάτους, ὅσον ἔπρεπε νὰ ἔχῃ αὐτὴ ἡ διῶρυξ, καθ' ὅσον δὲ προέβαινε τὸ ἔργον, συνέστελλον αὐτὸ καὶ κάτω ἐγίνετο ἴσον πρὸς τὸ τῶν ἄλλων. Ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ὑπάρχει λειμών, ἐν ᾧ ἐγίνετο ἀγορὰ καὶ πώλησις· ἄλευρα δὲ πολλὰ ἤρχοντο ἐκ τῆς Ἀσίας. Καθὼς ἐγὼ συλλογιζόμενος εὑρίσκω, ὁ Ξέρξης διέταξε νὰ γένῃ ἡ διῶρυξ αὕτη ἕνεκα μεγαλοφροσύνης, διότι ἤθελε νὰ δείξῃ δύναμιν καὶ νὰ ἀφήσῃ μνημεῖα· διότι, ἐν ᾧ ἠδύνατο χωρὶς κόπον νὰ διατεράσῃ τὰς ναῦς διὰ τοῦ ἰσθμοῦ, διέταξε νὰ γείνῃ διῶρυξ, ἵνα εἰσέλθῃ ἐν αὐτῇ ἡ θάλασσα, ἔχουσα πλάτος τόσον, ὥστε δύο τριήρεις ὁμοῦ νὰ πλέωσι κωπηλατούμεναι. Εἰς τοὺς αὐτούς δὲ, εἰς τοὺς ὁποίους εἶχε διαταχθεὶ τὸ ὄρυγμα, διετάχθη νὰ γεφυρώσωσι καὶ τὸν Στρυμόνα ποταμόν. Παρεσκευάσθησαν δὲ καὶ σχοινία διὰ τὰς γεφύρας ἐκ βύβλου καὶ λευκολίνου, διέταξε δὲ τοὺς Φοίνικας καὶ Αἰγυπτίους καὶ τροφὰς νὰ καταβάλλωσι, διὰ νὰ μὴ πεινάσῃ μήτε τὸ στράτευμα μήτε τὰ ὑποζύγια, πορευόμενα κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Μαθὼν δὲ τίνες εἶναι οἱ κατάλληλοι τόποι διὰ μεγάλας ἀποθήκας τροφίμων, διέταξε ὁλκάδας καὶ μεταφορικὰ πλοῖα νὰ συναθροίσωσιν ἐκεῖ πανταχόθεν τῆς Ἀσίας τρόφιμα. Οἱ δὲ διατεταγμένοι συνήθροισαν τὰ πλεῖστα εἰς τὴν καλουμένην Λευκὴν ἀκτὴν τῆς Θράκης, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν Τυρόδιζαν τῶν Περινθίων, ἄλλοι δὲ εἰς τὸν Δορίσκον, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν Ἠιόνα τὴν ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

92. Πορεία τοῦ στρατοῦ.

Ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ οὗτοι τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐξετέλουν, ἅπας ὁ πεζὸς στρατὸς, συναθροισθεὶς, ἐκίνησε μετὰ τοῦ Ξέρξου ἐκ Κριτάλλων τῆς Καππαδοκίας καὶ ἐπορεύετο εἰς τὰς Σάρδεις, διότι ἐνταῦθα εἶχεν ὁρισθεὶ νὰ συνέλθῃ πᾶς ὁ στρατὸς, ὅστις ἔμελλε διὰ ξηρᾶς νὰ πορευθῇ ὁμοῦ μὲ αὐτὸν τὸν Ξέρξην. Τίς δὲ τῶν στρατηγῶν ἔφερε στρατὸν κάλλιστα παρεσκευασμένον καὶ ἔλαβε τὰ προταθέντα δῶρα, δὲν ἠξεύρω. Ἀφ' οὗ δὲ διέβησαν τὸν Ἅλυν ποταμὸν, ἀπήντησαν τὴν Φρυγίαν· δι' αὐτῆς πορευόμενοι ἔφθασαν εἰς τὰς Κελαινὰς, ὅπου ῥέουσιν αἱ πηγαὶ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ καὶ ἑτέρου τινὸς οὐχὶ μικροτέρου τοῦ Μαιάνδρου, ὅστις καλεῖται Καταρράκτης, ὅστις, ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγορᾶς τῶν Κελαινῶν ἀναβρύων, ἐκβάλλει εἰς τὸν Μαίανδρον. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἀνακρέμαται καὶ τὸ δέρμα τοῦ Σιληνοῦ Μαρσύου, περὶ τοῦ ὁποίου λέγουσιν οἱ Φρύγες ὅτι, ἀφ' οὗ ἐξεδάρη ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐκρεμάσθη. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ὁ Πύθιος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἄτυος, ἀνὴρ Λυδὸς, περιμένων, ἐξένισε πάντα τὸν στρατὸν καὶ αὐτὸν τὸν Ξέρξην μετὰ μεγίστης μεγαλοπρεπείας, καὶ ὑπέσχετο ὅτι θὰ προσφέρῃ ἐξ οἰκείας βουλήσεως χρήματα διὰ τὸν πόλεμον. Διὰ δὲ τοῦτο ἠρώτησε τοὺς παρόντας ἐκ τῶν Περσῶν τί ἄνθρωπος εἶνε ὁ Πύθιος; καὶ πόσα χρήματα ἔχων ὑπόσχεται ταῦτα. Οἱ δὲ εἶπον «βασιλεῦ, οὗτος εἶνε, ὅς τις ἐδώρησεν εἰς τὸν πατέρα σου Δαρεῖον τὴν χρυσῆν πλάτανον καὶ τὴν χρυσῆν ἄμπελον, ὅστις καὶ τώρα εἶνε κατὰ τὸν πλοῦτον μετὰ σὲ ὁ πρῶτος ἐκ τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἡμεῖς γνωρίζομεν». Θαυμάσας τὸν τελευταῖον ἐκ τῶν λόγων τούτων ὁ Ξέρξης, ἠρώτησεν αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸν Πύθιον πόσα χρήματα ἔχει. Οὗτος δὲ εἶπε· «βασι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λεῦ, οὔτε θά σε ἀποκρύψω, οὔτε θὰ προσποιηθῶ ὅτι δὲν ἠξεύρω τὴν περιουσίαν μου, ἀλλὰ θὰ ἀπαριθμήσω αὐτὴν ἀκριβῶς. Διότι, καθὼς ἔμαθον ὅτι καταβαίνεις εἰς τὴν ἑλληνικὴν θάλασσαν, ἠθέλησα νά σοι δώσω χρήματα διὰ τὸν πόλεμον καὶ διὰ τοῦτο ἐξήτασα καὶ ἔμαθον ἀκριβῶς, εὗρον δὲ ὅτι ἔχω δύο μὲν χιλιάδας ταλάντων ἀργυρίου, τέσσαρα δὲ ἑκατομμύρια δαρεικῶν στατήρων χρυσίου παρὰ ἑπτὰ χιλιάδας. Ταῦτα δὲ ἐγὼ δωρῶ εἰς ἐσέ, εἰς ἐμὲ δὲ αὐτὸν ἀρκοῦσι τὰ ἀνδράποδα καὶ τὰ γήπεδα, ὁ δὲ Ξέρξης, μεγάλως εὐχαριστηθεὶς διὰ τὰ λεχθέντα, εἶπε· «φίλε μου Λυδὲ, ἐγὼ, ἀφ' ὅτου ἐξῆλθον τῆς Περσικῆς χώρας, μέχρι τοῦδε οὐδένα ἄνθρωπον συνήντησα ἐκτὸς σοῦ, ὅστις ἠθέλησε νὰ φιλοξενίσῃ τὸν στρατόν μου οὐδὲ ἄνθρωπον, ὅστις, ἐλθὼν ἐνώπιόν μου αὐτόκλητος, ἠθέλησε νὰ συνεισφέρῃ χρήματα διὰ τὸν πόλεμον· σὺ δὲ καὶ τὸν στρατόν μου μεγάλως ἐφιλοξένισες καὶ μεγάλους θησαυροὺς προσφέρεις. Εἰς σὲ λοιπὸν εἰς ἀμοιβὴν δίδω ταῦτα τὰ βραβεῖα· σὲ καθιστῶ φίλον μου, καὶ τὰ 4 ἑκ. τῶν στατήρων σου συμπληρώνω ἐξ ἰδίων μου, δίδων εἰς σὲ τὰς ἑπτὰ χιλιάδας, διὰ νὰ μὴ ἔχῃς τὰ 4 ἑκ. ἐλλιπῆ κατὰ ἑπτὰ χιλιάδας, ἀλλὰ νὰ ἦνε ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν στρογγύλος ἐκ μέρους μου. Ἔχε ὡς ἰδιοκτησίαν σου ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μόνος σου ἀπέκτησας καὶ ἤξευρε νὰ ἦσαι πάντοτε τοιοῦτος, ὁποῖος εἶσαι, διότι, τοιαῦτα ποιῶν, οὔτε εἰς τὸ παρὸν οὔτε εἰς τὸ μέλλον θὰ μεταμεληθῇς».

Ἀφ' οὗ δὲ εἶπε καὶ ἐξετέλεσε ταῦτα, ἐπορεύετο ἐμπρὸς καὶ, διελθὼν διὰ τῆς Φρυγίας, ἔφθασεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῶν Λυδῶν, τὰς Σάρδεις. Ἐκεῖθεν δὲ πρῶτον ἀπέστειλε κήρυκας εἰς τὴν Ἑλλάδα πανταχοῦ πλὴν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Λακεδαίμονος, διὰ νὰ ζητήσωσι γῆν καὶ ὕδωρ καὶ νὰ παραγγείλωσιν εἰς τοὺς κατοίκους νὰ ἑτοιμάσωσι δεῖπνα διὰ τὸν βασι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λέα. Ἐνόμιζε δὲ ὅτι ὅσοι δὲν ἔδωκαν πρότερον γῆν καὶ ὕδωρ εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Δαρείου, οὗτοι θὰ δώσωσι τότε ἐκ φόβου· ἐπειδὴ δὲ ἤθελε νὰ μάθῃ ἀκριβῶς αὐτὸ τοῦτο, ἔστειλε κήρυκας. Μετὰ δὲ ταῦτα παρεσκευάζετο νὰ περάσῃ εἰς τὴν Ἄβυδον, πρὸς τοῦτο δὲ διὰ ζεύγματος ἤνωνον τὸν Ἑλλήσποντον ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην. Ὑπάρχει δὲ μεταξὺ τῶν πόλεων Σηστοῦ καὶ Μαδύτου ἀκτὶς τραχεῖα, φθάνουσα ἀντικρὺ τῆς Ἀβύδου. Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν ἀκτὴν, ὁρμώμενοι ἐξ Ἀβύδου, κατεσκεύαζον τὴν γέφυραν, οἱ μὲν Φοίνικες συνδέοντες τὰ πλοῖα διὰ λευκολίνου, οἱ δὲ Αἰγύπτιοι διὰ βύβλου. Εἶνε δὲ ἐκ τῆς Ἀβύδου μέχρι τοῦ ἀντικρὺ μέρους ἑπτὰ στάδια. Ἐν ᾧ λοιπὸν εἶχε τελειώσῃ ἡ ἐπὶ τοῦ πόρου τούτου γέφυρα, ἦλθε μεγάλη τρικυμία καὶ ἔκοψε πάντα ἐκεῖνα καὶ διέλυσε. Καθὼς δὲ ἔμαθε τοῦτο ὁ Ξέρξης, ὠργίσθη τὰ μέγιστα καὶ διέταξε νὰ δώσωσιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον τριακοσίας μαστιγώσεις καὶ νὰ ῥίψωσιν εἰς αὐτὸν ζεῦγος πεδῶν Ἤκουσα δὲ προσέτι, ὅτι ταυτοχρόνως ἔστειλε καὶ στιγεῖς, διὰ νὰ στίξωσι τὸν Ἑλλήσποντον. Διέταξε δὲ τοὺς ἀπεσταλμένους, καθὼς θὰ ραπίζωσι τὴν θάλασσαν, νὰ λέγωσι τοὺς ἑξῆς βαρβάρους καὶ ἀτασθάλους λόγους· «ὦ πικρὸν ὕδωρ, ὁ δεσπότης σοὶ ἐπιβάλλει ταύτην τὴν ποινήν, διότι ἔβλαψες αὐτὸν, ἐν ᾧ οὐδεμίαν βλάβην ἔπαθες ὑπ' ἐκείνου. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς Ξέρξης θὰ σε διαβῇ, εἴτε σὺ θέλεις εἴτε δὲν θέλεις, εἰς σὲ ὅμως δικαίως οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων θυσιάζει, διότι εἶσαι θολερὸς καὶ ἁλμυρὸς ποταμός». Τὴν θάλασσαν λοιπὸν διέταξε νὰ τιμωρήσωσιν οὕτω καὶ νὰ ἀποκόψωσι τὰς κεφαλὰς τῶν ἐπιστατούντων τὰς ζεύξεις τοῦ Ἑλλησπόντου. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν, εἰς οὓς ἀνετέθη αὕτη ἡ ἄχαρις τιμὴ, ἐξετέλεσαν ταῦτα, τὰ δὲ πλοῖα ἀνέλαβον νὰ ζεύξωσιν ἄλλοι ἀρχιτέκτονες. Ἐζεύγνυον δὲ οὕτως· Ἔβαλον πλη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σίον τὸ ἓν τοῦ ἄλλου, τριακόσια μὲν ἑξήκοντα ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Εὐξείνου Πόντου πλαγίως, τριακόσια δὲ δέκα τέσσαρα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ῥεύματος τοῦ Ἑλλησπόντου, διὰ νὰ ἐμποδίζῃ τὸ ῥεῦμα τὴν ἔντασιν τῶν σχοινίων. Ἔπειτα ἔρριψαν μακρὰς ἀγκύρας, ἄλλας μὲν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Εὐξείνου ἕνεκα τῶν ἐκεῖθεν πνεόντων ἀνέμων, ἄλλας δὲ ἀπὸ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς καὶ ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου ἕνεκα τοῦ ἀνατολικοῦ ἀνέμου καὶ τοῦ νότου, εἰς τρία δὲ μέρη τῶν πλοίων ἀφῆκαν περάσματα στενά, διὰ νὰ δύναται ὅστις θέλει καὶ εἰς τὸν Πόντον νὰ πλέῃ διὰ πλοίων στενῶν καὶ ἐκ τοῦ Πόντου πρὸς τὰ ἔξω. Ἔπειτα ἐτέντωσαν τὰ σχοινία ἐκ τῆς ξηρᾶς, στρέφοντες αὐτὰ διὰ ξυλίνων ὄνων. Τὰ δὲ σχοινία δὲν ἔβαλον χωριστά, ἀλλὰ δύο ἐκ λευκολίνου καὶ τέσσαρα ἐκ βύβλου. Ἡ παχύτης ἦτο ἡ αὐτὴ καὶ ἡ καλλονή, τὰ ἐκ λίνου ὅμως ἦσαν βεβαίως στερεώτερα, διότι ὁ πῆχυς εἶχε βάρος ἑνὸς ταλάντου. Ἀφ' οὗ δὲ ἐγεφυρώθη ὁ πόρος, πριονίσαντες κορμοὺς δένδρων καὶ ποιήσαντες αὐτοὺς ἴσον πρὸς τὸ πάχος τῆς σχεδίας, ἔθεσαν αὐτοὺς ἐν τάξει ἐπὶ τῶν τεταμένων σχοινίων, θέτοντες δὲ αὐτοὺς κατὰ σειράν, συνήνωνον αὐτοὺς πάλιν, ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἔφερον σανίδας καὶ ἔθεσαν αὐτὰς ἐν τάξει ἐπὶ τῶν κορμῶν τῶν δένδρων. Ἔπειτα ἔρριψαν ἐπ' αὐτῶν χῶμα. Τέλος ἐπάτησαν τὸ χῶμα καὶ ἀπὸ τὸ ἓν μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἔκαμον κατὰ μῆκος φραγμόν, διὰ νὰ μὴ φοβῶνται τὰ ὑποζύγια καὶ οἱ ἵπποι, βλέποντες ἄνωθεν τὴν θάλασσαν. Καθὼς δὲ ἐτελείωσαν τὰ τῶν γεφυρῶν καὶ τὰ περὶ τὸν Ἄθων, καὶ τὰ προχώματα περὶ τὰ στόματα τῆς διώρυγος, ἄτινα ἔκαμον, διὰ νὰ μὴ γεμίσωσι τὰ στόματα τοῦ ὀρύγματος ἐκ χωμάτων, καὶ ἀνηγγέλθη, ὅτι ἡ διῶρυξ εἶχε τελειώ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ση, διεχείμασεν ὁ στρατὸς ἐν Σάρδεσι καὶ, καθὼς ἦλθε τὸ ἔαρ, ἐξεκίνησε, διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἄβυδον.

93. Διάβασις τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ἐπιθεώρησις τοῦ στρατοῦ.

Καθὼς δὲ ἐκίνησεν ὁ ἥλιος, ἔγεινεν ἄφαντος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀφήσας τὴν ἕδραν του, ἐν ᾧ νέφη δὲν ἦσαν, ἦτο δὲ μάλιστα αἰθρία, ἔγεινε δὲ ἀμέσως ἀντὶ ἡμέρας νύξ. Ἰδὼν δὲ ὁ Ξέρξης ἐφρόντισε καὶ ἠρώτησε τοὺς μάγους τί ἐσήμαινε τὸ φαινόμενον τοῦτο. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ ὅτι ὁ θεὸς προδεικνύει εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν ἔκλειψιν τῶν πόλεων αὐτῶν, λέγοντες ὅτι ὁ μὲν ἥλιος προδεικνύει τὰ μέλλοντα εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἡ δὲ σελήνη εἰς τοὺς Πέρσας. Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ξέρξης, ἔγεινε περιχαρὴς καὶ προεχώρει. Καθὼς τὸ στράτευμα ἐκίνησεν, ὁ Πύθιος ὁ Λυδὸς, φοβηθεὶς τὸ οὐράνιον φαινόμενον καὶ ἐπαρθεὶς διὰ τὰ δῶρα, ἦλθε πρὸς τὸν Ξέρξην καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς· «Δέσποτα, ἐπεθύμουν νὰ ζητήσω παρ' ὑμῶν χάριν, ἥτις διὰ σὲ μὲν εἶνε ἐλαφρὸν πρᾶγμα νά την ἐκτελέσῃς, δι' ἐμὲ δὲ, ἐὰν γείνῃ, εἶνε μέγα». Ὁ δὲ Ξέρξης, νομίζων ὅτι πᾶν ἄλλο θὰ ζητήσῃ ἢ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον παρεκάλεσεν αὐτὸν, εἶπεν ὅτι θὰ κάμῃ τὴν χάριν καὶ διέταξε αὐτὸν νὰ εἴπῃ τί ἐζήτει. Ὁ δὲ, ἀφ' οὗ ἤκουσε ταῦτα, λαβὼν θάρρος, ἔλεγε «δέσποτα, ἔχω πέντε υἱοὺς καὶ συμβαίνει, ὥστε ἅπαντες νὰ ἐκστρατεύσωσι μετὰ σοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, σὺ δὲ, βασιλεῦ, λυπήθητι ἐμὲ, τοιαύτην ἡλικίαν ἔχοντα καὶ ἀπόλυσε ἕνα τῶν υἱῶν μου, τὸν πρεσβύτατον, ἐκ τῆς ἐκστρατείας, διὰ νὰ φροντίζῃ καὶ περὶ ἐμοῦ καὶ περὶ τῆς περιουσίας, τοὺς δὲ ἄλλους τέσσαρας λάβε ὁμοῦ, καὶ, ἀφ' οὗ πράξῃς, ὅσα ἔχεις κατὰ νοῦν, εἴθε νὰ ἐπιστρέψῃς αἰσίως».

Ὁ δὲ Ξέρξης παρὰ πολὺ ἐθυμώθη καὶ ἀπεκρίθη οὕτως· «Ὦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κακὲ ἄνθρωπε, σὺ ἐτόλμησας, ἐνῷ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐκστρατεύω κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄγω τοὺς ἰδικούς μου υἱοὺς καὶ ἀδελφοὺς καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους νά μοι ἀναφέρῃς περὶ τοῦ υἱοῦ σου, ἐν ᾧ εἶσαι δοῦλός μου καὶ ἔπρεπε νὰ ἀκολουθῇς καὶ μὲ αὐτὴν ἀκόμη τὴν γυναῖκά σου; Μάθε λοιπὸν καλῶς τοῦτο, ὅτι εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀνθρώπων κατοικεῖ ἡ ψυχή, ἥτις, ἐὰν μὲν ἀκούσῃ λόγους καλοὺς, πληροῖ τὸ σῶμα τέρψεως, ἐὰν δὲ ἀκούσῃ τὰ ἐναντία, ἐξάπτεται. Ὅτε λοιπὸν ἐποίησας χρηστὰ ἔργα, ὑπέσχεσο δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα, δὲν ἠδυνήθης νὰ καυχηθῇς ὅτι ὑπερέβης τὸν βασιλέα κατὰ τὰς εὐεργεσίας, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐτράπης εἰς τὸ ἀναιδέστερον τῆς ἀναιδείας, δὲν θὰ λάβῃς μὲν τὴν πρέπουσαν τιμωρίαν, θὰ λάβῃς ὅμως κατωτέραν τῆς πρεπούσης. Διότι σὲ μὲν καὶ τοὺς τέσσαρας ἐκ τῶν υἱῶν σου σώζει ἡ φιλοξενία σου, θὰ τιμωρηθῇς ὅμως διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἑνὸς, ἐκείνου τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷς περισσότερον». Καὶ εὐθὺς προσέταξε νὰ εὕρωσι τὸν πρεσβύτατον ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Πυθίου, νὰ σχίσωσιν αὐτὸν εἰς δύο μέρη καὶ νὰ θέσωσι τὸ μὲν ἓν ἐξ αὐτῶν εἰς τὰ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, τὸ δ' ἄλλο εἰς τὰ ἀριστερὰ καὶ δι' αὐτῶν νὰ διέλθῃ ὁ στρατός. Μετὰ ταῦτα διήρχετο ὁ στρατός· ἦσαν δὲ πρῶτοι μὲν οἱ σκευοφόροι καὶ τὰ ὑποζύγια, μετὰ δὲ τούτους στρατὸς παντοίων ἐθνῶν ἀναμὶξ οὐχὶ κεχωρισμένοι. Οὗτοι ἀπετέλουν ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου στρατεύματος. Μετὰ τούτους ἦτο μέγα διάστημα κενὸν καὶ δὲν συνήντων οὗτοι τὸν βασιλέα, προηγοῦντο δὲ χίλιοι ἱππεῖς, ἐκλεχθέντες ἐκ πάντων τῶν Περσῶν, ἔπειτα δὲ χίλιοι αἰχμοφόροι, ἔχοντες τὰς λόγχας πρὸς τὴν γῆν ἐστραμμένας, μετὰ ταῦτα δὲ δέκα ἱεροὶ ἵπποι, καλούμενοι Νισαῖοι, λαμπρῶς κεκοσμημένοι. Νισαῖοι δὲ καλοῦνται, διότι τοὺς μεγάλους τούτους ἵππους φέρει μεγάλη τις πεδιὰς τῆς Μηδικῆς, καλουμένη Νίσαιον. Ὄπι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σθεν δὲ τούτων τῶν δέκα ἵππων τὸ ἱερὸν ἅρμα τοῦ Διὸς, τὸ ὁποῖον ἔσυρον ὀκτὼ ἵπποι λευκοί, ὄπισθεν δὲ τῶν ἵππων ἠκολούθει ἡνίοχος πεζὸς, κρατῶν τοὺς χαλινοὺς, διότι οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἀναβαίνει ἐπὶ τούτου τοῦ θρόνου. Ὄπισθεν δὲ τούτου ἤρχετο ὁ Ξέρξης ἐφ' ἅρματος, συρομένου ὑπὸ Νισαίων ἵππων, παρ' αὐτὸν δὲ ἵστατο ἡνίοχος ὀνομαζόμενος Πατιράμφης. Τοιουτοτρόπως ἐξεκίνησεν ὁ Ξέρξης ἐκ τῶν Σάρδεων, μετέβαινε δὲ ἐκ τοῦ ἅρματος εἰς τὴν ἁρμάμαξαν.

Ὄπισθεν δὲ αὐτοῦ ἤρχοντο χίλιοι αἰχμοφόροι οἱ ἄριστοι καὶ γενναιότατοι ἐκ τῶν Περσῶν, μετὰ ταῦτα δὲ χίλιοι ἱππεῖς ἐκλεκτοὶ τῶν Περσῶν καὶ μετὰ ταῦτα δέκα χιλιάδες πεζῶν ἐκλελεγμένων ἐκ τῶν λοιπῶν Περσῶν· ἐκ δὲ τούτων χίλιοι μὲν εἰς τὰ δόρατα ἀντὶ σαυρωτήρων εἶχον χρυσᾶς ῥοιὰς καὶ συνέκλειον πέριξ τοὺς ἄλλους, οἵτινες ἦσαν ἐννέα χιλιάδες καὶ εἶχον ἀργυρᾶς ῥοιάς. Εἶχον δὲ χρυσᾶς ῥοιὰς καὶ οἱ ἔχοντες τὰς λόγχας ἐστραμμένας εἰς τὴν γῆν, οἱ δὲ πολὺ πλησίον ἀκολουθοῦντες τὸν Ξέρξην εἶχον μῆλα. Κατόπιν ἠκολούθουν δέκα χιλιάδες ἱππέων Περσῶν. Ἔπειτα δὲ ἦτο διάστημα κενὸν δύο σταδίων καὶ ἔπειτα ἤρχετο ὁ λοιπὸς ὅμιλος ἀναμίξ. Τοιουτοτρόπως διατεταγμένον ἔχων τὸν στρατὸν, διῆλθε τὴν Λυδίαν καὶ τὴν Μυσίαν καὶ ἔφθασεν εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἑλλησπόντου.

Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασαν εἰς τὴν Ἄβυδον, ἠθέλησεν ὁ Ξέρξης νὰ θεωρήσῃ πάντα τὸν στρατόν. Κατὰ προηγουμένην διαταγὴν αὐτοῦ εἶχον κατασκευάσῃ οἱ Ἀβυδηνοὶ ἐπὶ ὑψώματος ἐξέδραν ἐκ μαρμάρου. Καθὼς ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῆς, ῥίπτων τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς παραλίας, μετὰ θαυμασμοῦ παρετήρει καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν καὶ τὰς ναῦς. Ἐπεθύμησε δὲ νὰ ἴδῃ τὰς ναῦς νὰ ἀμιλλῶνται. Ἀφ' οὗ δὲ ἔγεινεν ἄμιλλα καὶ ἐνίκησαν οἱ Σιδώ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νιοι Φοίνικες, μεγάλως ηὐχαριστήθη διὰ τὴν ἅμιλλαν καὶ διὰ τὸν στρατόν. Καθὼς δὲ ἔβλεπε πάντα μὲν τὸν Ἑλλήσποντον ἀποκεκρυμμένον ὑπὸ τῶν πλοίων, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰς πεδιάδας τῶν Ἀβυδηνῶν πλήρεις ἀνθρώπων, ἐμακάρισεν ἑαυτὸν καὶ ἔπειτα ἐδάκρυσεν. Ἐννοήσας δὲ αὐτὸν ὁ θεῖος αὐτοῦ Ἀρτάβανος, ὅστις εἶχε προτείνῃ πρῶτον ἐλευθέρως συμβουλεύων τὸν Ξέρξην νὰ μὴ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, εἶπεν αὐτῷ τὰ ἑξῆς, «ὦ βασιλεῦ, πόσον πολὺ διάφορα πράγματα ἔκαμες καὶ τώρα καὶ ὀλίγον πρωτήτερα, διότι, ἐν ᾧ ἐμακάρισες ἑαυτὸν, δακρύεις; » Οὗτος δὲ εἶπε· «διότι ἐλυπήθην, συλλογισθεὶς, ὅτι βραχὺς εἶνε ὅλος ὁ ἀνθρώπινος βίος, ἀφ' οὗ οὐδεὶς ἐκ τούτων, οἵτινες εἶνε τόσοι, θὰ ζήσῃ εἰς τὸ ἑκατοστὸν ἔτος». δὲ ἀ πεκρίθη λέγων· «οἰκτρότερα τούτου πάσχομεν εἰς τὴν ζωήν. Διότι ἐντὸς τόσον βραχέος βίου ἡμῶν οὐδεὶς εἶνε τόσον εὐτυχὴς, ὥστε νὰ μὴ θελήσῃ οὐχὶ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις νὰ ἀποθάνῃ μᾶλλον ἢ νὰ ζῇ. Διότι καὶ αἱ συμφοραὶ ἐπερχόμεναι καὶ αἱ νόσοι συνταράσσουσαι κάμνουσι τὸν βίον νὰ φαίνηται ὅτι εἶνε μακρὸς, ἐν ᾧ εἶνε βραχύς. Οὕτως ὁ μὲν θάνατος, ἀφ' οὗ ἡ ζωὴ εἶνε πλήρης ταλαιπωριῶν, εἶνε διὰ τὸν ἄνθρωπον τὸ ποθητότατον καταφύγιον, ὁ δὲ θεὸς, ὅστις κατέστησε γλυκὺν τὸν βίον, ἀποστέλλων τὸν θάνατον, εὑρίσκεται ὅτι εἶνε φθονερός». Ὁ δὲ Ξέρξης ἀπεκρίθη λέγων «Ἀρτάβανε, περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὅστις εἶνε τοιοῦτος, ὁποῖον σὺ διηγεῖσαι, ἂς παύσωμεν ὁμιλοῦντες, μηδὲ ἂς ἐνθυμώμεθα δυστυχίας, ἐν ᾧ ἔχομεν εὐτυχίας εἰς χεῖρας. Εἰπέ μοι δὲ τὸ ἑξῆς· ἐὰν τὸ ἐνύπνιον ἐκεῖνο δὲν ἤθελέ σοι φανῇ τόσον ἐναργὲς, θὰ ἐξηκολούθεις νὰ ἔχῃς τὴν πρώτην σου γνώμην, ἀποτρέπων με νὰ ἐκστρατεύσω κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἢ ἤθελες μεταβάλει αὐτήν; Ἔλα, εἰπέ μοι, ὅλην τὴν ἀλήθειαν». Ὁ δὲ ἀπεκρίθη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

«βασιλεῦ, τὸ μὲν ὄνειρον εἴθε νὰ τελειώσῃ, ὅπως ἐπιθυμοῦμεν καὶ οἱ δύο· ἐγὼ δὲ ἀκόμη καὶ τώρα εἶμαι πλήρης φόβου καὶ δὲν δύναται νὰ καθησυχάσῃ τὸ πνεῦμά μου, καὶ διότι σκέπτομαι ἄλλα πολλὰ, καὶ μάλιστα διότι βλέπω ὅτι δύο πράγματα, τὰ μέγιστα πάντων, σοὶ εἶνε πολεμιώτατα». Ὁ δὲ Ξέρξης πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη· παράδοξε ἄνθρωπε, ποῖα εἶνε ταῦτα τὰ δύο, τὰ ὁποῖα λέγεις, ὅτι μοὶ εἶνε πολεμιώτατα; Ποῖον ἐκ τῶν δύο, ὁ πεζὸς στρατὸς σοὶ φαίνεται μεμπτὸς κατὰ τὸ πλῆθος καὶ νομίζεις ὅτι τὸ ἑλληνικὸν στράτευμα θὰ ἦνε πολλαπλάσιον τοῦ ἡμετέρου, ἢ ὅτι τὸ ἡμέτερον ναυτικὸν θὰ ἦνε κατώτερον τοῦ ναυτικοῦ ἐκείνων, ἢ καὶ τὰ δύο ταῦτα; Διότι ἐάν σοι φαίνεται ὅτι τὰ ἡμέτερα πράγματα εἶνε κατὰ τοῦτο ἐλλιπέστερα, δύναταί τις τάχιστα νὰ συναθροίσῃ καὶ ἄλλον στρατόν». Ὁ δὲ ἀπεκρίθη λέγων· «Βασιλεῦ, οὔτε τὸν στρατὸν τοῦτον δύναται νοήμων ἄνθρωπος νὰ μεμφθῇ, οὔτε τὸ πλῆθος τῶν πλοίων. Ἐὰν δὲ συλλέξῃς περισσότερα, τὰ δύο ταῦτα, περὶ τῶν ὁποίων σοὶ λέγω, θὰ γείνωσι πολὺ ἀκόμη πολεμικώτερα. Τὰ δύο δὲ ταῦτα εἶνε ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα. Διότι, καθὼς ἐγὼ συμπεραίνω, εἰς οὐδὲν μέρος τῆς θαλάσσης ὑπάρχει λιμὴν τόσον μέγας, ὥστε, ἐὰν ἐγερθῇ τρικυμία, νὰ δεχθῇ τοῦτό σου τὸ ναυτικὸν καὶ νὰ ἦνε ἱκανὸς νὰ διαφυλάξῃ τὰ πλοῖα, ἂν καὶ δὲν πρέπει νὰ ἦνε εἷς ὁ λιμὴν οὗτος, ἀλλὰ νὰ ἦνε τοιοῦτοι πολλοὶ καθ' ὅλην τὴν ἤπειρον, διὰ τῆς ὁποίας θὰ διέλθῃς. Ἀφ' οὗ λοιπὸν δὲν ὑπάρχουσι λιμένες ἱκανοὶ νά σε ὑποδεχθῶσι, μάθε ὅτι αἱ συμφοραὶ ἄρχουσι τῶν ἀνθρώπων καὶ οὐχὶ οἱ ἄνθρωποι τῶν συμφορῶν. Τώρα λοιπὸν, ἀφ' οὗ σοὶ εἶπον τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο κακῶν, ἔρχομαι νά σοι εἴπω τὸ ἕτερον. Ἡ γῆ καθίσταται πολεμία εἰς σὲ κατὰ τοῦτο. Ἐὰν μηδὲν ἐναντίον ὑπάρχει τοσούτῳ θά σοι γίνηται πολεμιωτέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρα, ὅσον προχωρεῖς μακρότερον, πάντοτε δὲ θά σε ἔλκῃ εἰς τὰ ἐμπρός, διότι πληθώρα εὐτυχίας δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐναντιοῦται, λέγω ὅτι ἡ χώρα, γινομένη εἰς περισότερον χρόνον πλειοτέρα, θά σοι γεννήσῃ λιμόν. Ἀνὴρ δὲ ἄριστος ἤθελεν εἶναι, ἐὰν, ἐν ὅσῳ μὲν σκέπτεται, φοβεῖται συλλογιζόμενος ὅτι θὰ πάθῃ πᾶν ὅ τι δήποτε, εἰς δὲ τὸ ἔργον εἶνε τολμηρός». Ἀποκρίνεται ὁ Ξέρξης οὕτως· Ἀρτάβανε, ὀρθῶς ἔκαστον τούτων ἀναπτύσσεις, ἀλλὰ μήτε πάντα νὰ φοβῆσαι, μήτε πάντα καθ' ὅμοιον τρόπον νὰ ἐξετάζῃς, διότι, ἐὰν θέλῃς εἰς πᾶν παρουσιαζόμενον πρᾶγμα τὰ πάντα ὁμοίως νὰ συλλογίζῃσαι, οὐδέ ποτε οὐδὲν θὰ ἐκτελέσῃς. Καλλίτερον δὲ εἶνε πᾶς ἄνθρωπος μετὰ θάρρους ἐνεργῶν νὰ πάσχῃ τὸ ἥμισυ τῶν δεινῶν περισσότερον παρὰ νὰ μὴ πάθῃ μηδὲν, διότι φοβεῖται ἐκ τῶν προτέρων πᾶν πρᾶγμα. Ἐὰν δὲ, φιλονικῶν πρὸς πᾶν τὸ λεγόμενον, δὲν ἀποδείξῃς τὸ βέβαιον, ἀπατᾶσαι καὶ σὺ, ὡς καὶ ὁ εἰπὼν τὰ ἐναντία· διότι τοῦτο ἐξ ἴσου συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς δύο· πῶς δὲ πρέπει νὰ ἠξεύρῃ τις, ἄνθρωπος ὤν, τὸ βέβαιον; Νομίζω ὅτι οὐδ' ὅλως ἠξεύρει τοῦτο· διὰ τοῦτο λοιπὸν τὰ κέρδη συνήθως γίνονται εἰς ἐκείνους, οἵτινες θέλουσι νὰ πράττωσι καὶ οὐχὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὰ πάντα σκέπτονται καὶ δυσκολεύονται νὰ ἐνεργῶσι. Βλέπεις τῶν Περσῶν τὰ πράγματα πόσον ἔχουσι προχωρήσῃ. Ἐὰν λοιπὸν οἱ πρὸ ἐμοῦ βασιλεῖς εἶχον ὁμοίας γνώμας, ὡς καὶ σὺ, ἢ μὴ ἔχοντες τοιαύτας γνώμας, εἶχον ἄλλους συμβούλους τοιούτους, οὐδέ ποτε θὰ ἔβλεπες αὐτὰ εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον τῆς προόδου νὰ προέλθωσι. Κινδύνους λοιπὸν ἀντιμετωπίζοντες, προήγαγον αὐτὰ τόσον πολὺ, διότι τὰ μεγάλα πράγματα διὰ μεγάλων κινδύνων κατορθοῦνται. Ἡμεῖς λοιπὸν, ἐξομοιούμενοι πρὸς ἐκείνους, κατὰ τὴν καλλίστην ὥραν τοῦ ἔτους πορευόμεθα, καὶ ἀφ' οὗ ὑποτά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ξωμεν πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, θὰ ἐπιστρέψωμεν ὀπίσω, ἀφ' οὗ οὔτε λιμὸν οὐδαμοῦ ἀπαντήσωμεν, οὔτε οὐδὲν ἄλλο ἄχαρι πάθωμεν. Διότι πρῶτον πορευόμεθα, φέροντες πολλὰς τροφάς, δεύτερον ὁποίων τὴν γῆν καὶ τὸ ἔθνος πατήσωμεν, τούτων τὰ τρόφιμα θὰ λάβωμεν, ἐκστρατεύομεν δὲ ἐναντίον ἀνδρῶν γεωργῶν καὶ οὐχὶ νομάδων.» Λέγει ὁ Ἀρτάβανος μετὰ ταῦτα «βασιλεῦ, ἀφ' οὗ οὐδὲν ἐπιτρέπεις νὰ φοβώμεθα, δέχθητι μίαν συμβουλήν μου, διότι ἐξ ἀνάγκης, προκειμένου περὶ πολλῶν πραγμάτων, ὁ λόγος ἐκτείνεται περισσότερον. Ὁ Κῦρος, ὁ υἱὸς τοῦ Καμβύσου, κατέστησε πᾶσαν τὴν Ἰωνίαν ἐκτὸς τῶν Ἀθηναίων φόρου ὑποτελῆ εἰς τοὺς Πέρσας· τούτους λοιπὸν τοὺς ἄνδρας σὲ συμβουλεύω κατ' οὐδένα τρόπον νὰ μὴ ὁδηγήσῃς κατὰ τῶν πατέρων αὐτῶν, διότι καὶ ἄνευ τούτων δυνάμεθα νὰ γείνωμεν ὑπέρτεροι τῶν ἐχθρῶν. Οὗτοι δέ, ἐὰν ἀκολουθήσωσιν, ἢ πρέπει νὰ καταδουλώσωσι τὴν μητρόπολιν αὐτῶν καὶ νὰ γείνωσιν ἀδικώτατοι, ἢ νὰ συνελευθερώσωσιν αὐτὴν καὶ νὰ γείνωσι δικαιότατοι. Ἐὰν λοιπὸν γείνωσιν ἀδικώτατοι, οὐδὲν μέγα κέρδος θὰ προσπορίσωσιν ἡμῖν, ἐὰν δὲ γείνωσι δικαιότατοι, γίνονται ἱκανοὶ μεγάλως νὰ βλάψωσι τὸ στράτευμά σου. Εἰς τὸν νοῦν σου λοιπὸν βάλε καὶ, διότι καλῶς ἔχει ρηθεὶ, τὸ παλαιὸν λόγιον, ὅτι πᾶν τέλος δὲν γίνεται καταφανὲς ἅμα τῇ ἀρχῇ». Ἀποκρίνεται πρὸς ταῦτα ὁ Ξέρξης. «Ἀρτάβανε, ἐκ τῶν γνωμῶν, τὰς ὁποίας ἐξέφρασες, αὕτη εἶνε ἡ τὰ μάλιστα ἐσφαλμένη, διότι φοβεῖσαι τοὺς Ἴωνας, μὴ προδώσωσιν ἡμᾶς. Τούτων ἡμεῖς ἔχομεν μεγίστην ἀπόδειξιν ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων καὶ σὺ ἦσο μάρτυς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ συνεκστρατεύσαντες μετὰ τοῦ Δαρείου κατὰ τῶν Σκυθῶν, ὅτι δῆλ. ἀπ' αὐτῶν ἐξηρτήθη νὰ καταστραφῇ ἢ νὰ σωθῇ ὁλόκληρον τὸ Περσικὸν στράτευμα, οὗτοι δὲ ἔδειξαν δικαιοσύνην καὶ πίστιν, οὐδὲν δὲ δυσάρεστον. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἀφ' οὗ ἀφῆκαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὀπίσω ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας καὶ περιουσίας, οὐδὲ νὰ βάλῃ τις πρέπει εἰς τὸν νοῦν του, ὅτι θὰ ἐπιχειρήσωσι νεωτερισμόν τινα.

Λοιπὸν μηδὲ τοῦτο νὰ φοβῆσαι, ἀλλ' ἔχων θάρρος σῶζε καὶ τὸν οἶκόν μου καὶ τὴν ἀρχήν μου, διότι ἐγὼ εἰς σὲ μόνον ἐκ πάντων ἐμπιστεύομαι τὰ σκῆπτρά μου.»

Ἀφ' οὗ εἶπε ταῦτα καὶ ἀπέστειλε τὸν Ἀρτάβανον εἰς τὰ Σοῦσα, συνεκάλεσεν ὁ Ξέρξης ἐκ δευτέρου τοὺς ἀρίστους τῶν Περσῶν, πρὸς οὓς εἶπε τὰ ἑξῆς· «Πέρσαι, συνεκάλεσα ὑμᾶς διότι ἔχω ἀνάγκην νὰ δειχθῆτε ἄνδρες γενναῖοι καὶ νὰ μὴ καταισχύνητε τὰ πρότερον κατορθώματα τῶν Περσῶν, ἅτινα εἶνε μεγάλα καὶ πολλοῦ ἄξια, ἀλλὰ καὶ εἷς ἕκαστος καὶ πάντες ὁμοῦ ἂς δείξωμεν προθυμίαν, διότι τοῦτο, ὅπερ μετὰ σπουδῆς ἐπιδιώκω, εἶνε ἀγαθὸν διὰ πάντας. Τούτου δ' ἕνεκα προτρέπω ὑμᾶς νὰ ἐντείνητε πάσας τὰς δυνάμεις ἡμῶν ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ, διότι, ὡς ἐγὼ μανθάνω, ἐκστρατεύομεν κατ' ἀνδρῶν γενναίων. Ἐὰν δὲ τούτους νικήσωμεν, δὲν εἶνε φόβος μή πως ποτὲ ἄλλος στρατὸς ἀντισταθῇ καθ' ἡμῶν. Τώρα δὲ ἂς διαβαίνωμεν, ἀφ' οὗ πρότερον εὐχηθῶμεν εἰς τοὺς θεοὺς τοὺς προστάτας τῆς Περσικῆς γῆς.» Ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν παρεσκευάζοντο διὰ τὴν διάβασιν, τὴν δὲ ἀκόλουθον ἀνέμενον τὸν Ἥλιον, θέλοντες νὰ ἴδωσιν αὐτὸν ἀνατέλλοντα, καίοντες παντοῖα θυμιάματα ἐπὶ τῶν γεφυρῶν καὶ στρώνοντες τὴν ὁδὸν διὰ μυρσινῶν. Καθὼς δὲ ἐπανέτειλεν ὁ Ἥλιος, ὁ Ξέρξης, κάμνων σπονδὰς διὰ χρυσῆς φιάλης εἰς τὴν θάλασσαν, ηὔχετο εἰς τὸν ἥλιον νὰ μὴ συμβῇ τι, τὸ ὁποῖον θὰ παύσῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Εὐρώπην, πρὶν φθάσῃ εἰς τὰ ἄκρα ἐκείνης.

Ἀφ' οὗ δὲ ηὐχήθη, ἔρριψεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον τὴν φιάλην καὶ χρυσοῦν κρατῆρα καὶ Περσικὸν ξίφος, ὅπερ ὀνομάζουσιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀκινάκην. Δὲν δύναμαι δὲ ἀκριβῶς νὰ εἴπω οὔτε, ἐὰν ἔρριψε ταῦτα εἰς τὸ πέλαγος, ἀφιερώσας αὐτὰ εἰς τὸν ἥλιον οὔτε ἐὰν μετεμελήθη, διότι ἐμαστίγωσε τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἀντὶ τῶν μαστιγώσεων ἐδώρησεν αὐτὰ εἰς τὴν θάλασσαν. Μετὰ ταῦτα δὲ διέβαινε διὰ μὲν τῆς πρὸς τὸν πόντον γεφύρας ἅπαν τὸ πεζικὸν καὶ τὸ ἱππικόν, διὰ δὲ τῆς πρὸς τὸ Αἰγαῖον τὰ ὑποζύγια καὶ ἡ θεραπεία. Ἡγοῦντο δὲ πρῶτοι μὲν οἱ Πέρσαι, πάντες ἐστεφανωμένοι μετὰ δὲ τούτους ὁ ἐκ παντοίων ἐθνῶν σύμμικτος στρατός. Ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν οὗτοι διέβησαν, τὴν δὲ ἀκόλουθον πρῶτοι μὲν οἱ ἱπποται καὶ οἱ ἔχοντες κάτω ἐστραμμένας τὰς λόγχας, ἦσαν δὲ καὶ οὗτοι ἐστεφανωμένοι· μετὰ δὲ τούτους οἱ ἱεροὶ ἵπποι καὶ τὸ ἱερὸν ἅρμα, κατόπιν δὲ αὐτὸς ὁ Ξέρξης καὶ οἱ αἰχμοφόροι καὶ οἱ χίλιοι ἱππόται, μετὰ δὲ τούτους ὁ ἄλλος στρατός. Καὶ τὰ πλοῖα συγχρόνως ἀπέπλεον εἰς τὴν ἀπέναντι ἀκτήν. Ἤκουσα δὲ νὰ λέγωσι καὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς διέβη ὕστατος πάντων.

Ὁ δὲ Ξέρξης, ἀφ' οὗ διέβη εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐθεώρει τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα ὑπὸ τὰς μαστιγώσεις τῶν ἀρχηγῶν. Διέβη δὲ ἐν ἑπτὰ ἡμέραις καὶ ἐν ἑπτὰ νυξὶ, χωρὶς μηδὲ στιγμὴν νὰ κάμωσι διακοπὴν, μετὰ ταῦτα ἐχώρει πρὸς τὰ ἐμπρὸς, ἠκολούθει δὲ αὐτὸν ὁ πεζὸς στρατός. Ὁ δὲ ναυτικὸς, ἐξελθὼν τοῦ Ἑλλησπόντου, παρέπλεε τὴν ξηράν. Οὕτω διῆλθον τὰ παράλια τῆς Θράκης καὶ ἦλθον εἰς τὸν Δορίσκον. Ὁ δὲ Δορίσκος εἶνε αἰγιαλὸς τῆς Θράκης καὶ μεγάλη πεδιὰς, δι' ἧς ῥέει ποταμὸς μέγας ὁ Ἕβρος. Ἐνταῦθα εἶνε ἐκτισμένον βασιλικὸν τεῖχος, Δορίσκος καλούμενον καὶ ἐν αὐτῷ εἶχεν ἐγκατασταθεὶ Περσικὴ φρουρὰ ὑπὸ τοῦ Δαρείου, ἀφ' ὅτου ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Σκυθῶν. Ἐφάνη λοιπὸν εἰς τὸν Ξέρξην ὁ χῶρος οὗτος κατάλληλος νὰ διατάξῃ καὶ ἀπαριθμήσῃ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν στρατόν του καὶ ἔκαμνε ταῦτα. Τὰ μὲν λοιπὸν πλοῖα πάντα, ἀφ' οὗ ἦλθον εἰς τὸν Δορίσκον, οἱ ναύαρχοι κατὰ διαταγὴν τοῦ Ξέρξου ἐκόμισαν εἰς τὸν συνεχόμενον μετὰ τοῦ Δορίσκου αἰγιαλόν, ἐν τῷ ὁποίῳ κεῖνται αἱ πόλεις τῆς Σαμοθράκης Σάλη καὶ Ζώνη. Ἡ δὲ τελευταία αὐτοῦ ἄκρα λέγεται Σέρρειον. Ὁ δὲ χῶρος οὗτος ἦτο ἄλλοτε τῶν Κικόνων. Εἰς τοῦτον τὸν αἰγιαλὸν ἀνείλκυσαν τὰ πλοῖα εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐστέγνωσαν αὐτά. Ὁ δὲ Ξέρξης τὸν χρόνον τοῦτον ἀπηρίθμει τὸ στράτευμα. Καὶ πόσον μὲν ἀριθμὸν πλήθους ἕκαστον ἔθνος παρεῖχε, δὲν δύναμαι νὰ εἴπω ἀκριβῶς, διότι ὑπ' οὐδενὸς λέγεται, σύμπαντος δὲ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ τὸ πλῆθος εὑρέθη ἓν ἑκατομμύριον ἑπτακόσιαι χιλιάδες. Ἀπηρίθμησαν δὲ αὐτοὺς κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. Συναθροίσαντες εἰς ἕνα χῶρον δέκα χιλιάδας ἀνθρώπων καὶ συμπυκνώσαντες αὐτούς, ὅσον ἠδύναντο περισσότερον, περιέγραψαν ἔξωθεν κύκλον, περιγράψαντες δὲ καὶ ἀπολύσαντες τὰς δέκα χιλιάδας, ἔκαμον περίφραγμα εἰς τὸν κύκλον, τοῦ δὲ περιφράγματος τὸ ὕψος ἔφθανε μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ τῶν ἀνδρῶν. Ἔπειτα εἰσεβίβαζον ἄλλους ἐντὸς τοῦ περιτειχίσματος, μέχρις οὗ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἀπηρίθμησαν πάντας καὶ ἔπειτα διέταξαν αὐτοὺς κατὰ ἔθνη.

Ἐστρατήγουν δὲ σύμπαντος τοῦ πεζοῦ ἐκτὸς τῶν δέκα χιλιάδων ἐκλεκτῶν, ὁ Μαρδόνιος καὶ ὁ Τριτανταίχμης καὶ ὁ Σμερδομένης (οἱ δύο τελευταῖοι ἦσαν παῖδες τῶν ἀδελφῶν τοῦ Δαρείου) καὶ ὁ Μασίστης καὶ ὁ Γέργις καὶ ὁ Μεγάβυζος. Τῶν δὲ δέκα ἐκλεκτῶν χιλιάδων Περσῶν ἐστρατήγει μὲν ὁ Ὑδάρνης, ἐκαλοῦντο δὲ οὗτοι ἀθάνατοι, διότι, ἐάν τις ἐξ αὐτῶν ἕνεκα θανάτου ἢ νόσου ἐξέλιπεν, ἐτίθετο ἄλλος ἀνὴρ, καὶ οὔτω οὐδέ ποτε ἐγίνοντο πλείονες ἢ ἐλάσσονες τῶν δέκα χι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λιάδων. Ἦσαν δὲ οἱ ἄριστοι τοῦ στρατοῦ διὰ τὸ κάλλος, τὴν λαμπρότητα καὶ τὸν πλοῦτον.

Ἐκτὸς τοῦ πεζοῦ ὑπῆρχον καὶ ὀγδοήκοντα χιλιάδες ἱππέων, τῶν ὁποίων ἡγεμόνες ἦσαν ὁ Ἀρμαμίθρης καὶ ὁ Τίθαιος, υἱοὶ τοῦ Δάτιδος. Τὰ δὲ πλοῖα ἦσαν χίλια διακόσια ἑπτά, ἅτινα ἔδωκαν οἱ Φοίνικες, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Κύπριοι, οἱ Κίλικες, Πάμφυλοι, Λύκιοι, Δωριεῖς, Κᾶρες, Ἴωνες, Αἰολεῖς καὶ οἱ Ἑλλησπόντιοι πλὴν τῶν Ἀβυδηνῶν. Ἐστρατήγουν δὲ τοῦ ναυτικοῦ ὁ Ἀριαβίγνης, ὁ Πρηξάσπης, ὁ Μεγάβαζος καὶ ὁ Ἀχαιμένης. Ἠκολούθουν δὲ τὸν στόλον καὶ μικρὰ πλοῖα περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας. Παράδοξος δέ μοι φαίνεται γυνή τις, ἥτις, ἀφ' οὗ ἀπέθανεν ὁ ἀνήρ της, αὐτὴ εἶχε τὴν ἐξουσίαν καὶ υἱὸν νεανίαν. Αὕτη ἐκ μεγαλοφροσύνης καὶ ἀνδρείας ἐξεστράτευσεν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνάγκης. Ὠνομάζετο δὲ Ἀρτεμισία, θυγάτηρ δὲ ἦτο τοῦ Λυγδάμιδος, ἐξ Ἁλικαρνασσοῦ· ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς ἦτο Κρῆσσα. Ἡγεμόνευε δὲ τῶν Ἁλικαρνασέων, τῶν Κώων, τῶν Νισυρίων καὶ τῶν Καλυδνίων. Ἔδωκε δὲ πέντε πλοῖα λαμπρά· συνεβούλευε δὲ τῷ βασιλεῖ ἀρίστας γνώμας. Ἀφ' οὗ ἐξέρξης, ἀφ' οὗ ἠριθμήθη καὶ διετάχθη ὁ στρατός, ἐπεθύμησε νὰ ἐπιθεωρήσῃ αὐτὸν ὁ ἴδιος. Διεξήλασε λοιπὸν αὐτὸν ἐφ' ἅρματος ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἄλλου καὶ ἐξήταζεν ἕκαστον ἔθνος, οἱ δὲ γραμματεῖς ἀπέγραφον. Ἔπειτα διέταξε καὶ ἐμβιβάσθησαν τὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν, καταβὰς δὲ ἐπὶ τοῦ ἁρματος ἐπέβη Σιδωνίου πλοίου καὶ, καθίσας ὑπὸ σκηνὴν χρυσῆν, παρέπλεε παρὰ τὰς πρώρας τῶν πλοίων, ἐπηρώτα δὲ ἕκαστον καὶ οἱ γραμματεῖς ἀπέγραφον. Ἀπομακρύναντες δὲ οἱ πλοίαρχοι τὰ πλοῖα ἕως τέσσαρα πλέθρα μακρὰν τοῦ αἰγιαλοῦ ἐστάθησαν, στρέψαντες τὰς πρώρας πρὸς τὴν γῆν πάντες ἐστάθησαν ἐν τάξει καὶ ἐξοπλίσαντες τοὺς ἐπιβάτας ὡς εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πόλεμον. Ὁ δὲ Ξέρξης, πλέων ἔμπροσθεν τῶν πρῳρῶν, ἐθεώρει καὶ τὸν αἰγιαλόν.

94. Διάλογος Ξέρξου καὶ Δημαράτου.

Καθὼς δὲ διεξέπλευσε καὶ ταύτας καὶ ἀπεβιβάσθη ἐκ τοῦ πλοίου, προσεκάλεσε τὸν Δημάρατον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀρίστωνος, ὅστις συνώδευεν αὐτὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἠρώτησεν αὐτόν· «Δημάρατε, τώρα αἰσθάνομαι εὐχαρίστησιν νά σε ἐρωτήσω ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα θέλω· σὺ καὶ Ἕλλην εἶσαι καὶ, καθὼς μανθάνω καὶ παρὰ σοῦ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, πρὸς τοὺς ὁποίους συνδιελέχθην, ἐκ πόλεως οὔτε ἐλαχίστης οὔτε ἀσθενεστάτης. Τώρα λοιπὸν τοῦτο εἰπέ μοι· ἐὰν οἱ Ἕλληνες θὰ τολμήσωσι νὰ ὑψώσωσι χεῖρα κατ' ἐμοῦ, διότι, καθὼς νομίζω, καὶ ἐὰν πάντες οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ λοιποὶ πρὸς δυσμὰς οἰκοῦντες ἄνθρωποι ἤθελον συνενωθῆ, δὲν ἤθελον κατορθώσῃ νὰ ἀντισταθῶσι πρὸς ἐμὲ ἐπερχόμενον, διότι εἶνε κατώτεροι κατὰ τὸν ἀριθμόν. Θέλω ὅμως νὰ μάθω καὶ παρὰ σοῦ τίνα γνώμην ἔχεις περὶ αὐτῶν». Ὁ δὲ Δημάρατος εἶπε «Βασιλεῦ, ἐπιθυμεῖς νά σοι εἴπω τὴν ἀλήθειαν ἢ ὅσα σοὶ εἶνε εὐχάριστα;» Ὁ δὲ διέταξεν αὐτὸν νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν, εἰπών, ὅτι, ἐὰν ὁμιλήσῃ εἰλικρινῶς, δὲν θὰ δυσαρεστηθῇ κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ θά τον ἀγαπᾷ, ὡς καὶ πρότερον. Καθὼς δὲ ἤκουσε ταῦτα ὁ Δημάρατος, εἶπε «Βασιλεῦ, ἐπειδὴ μὲ διατάττεις νά σοι εἴπω ἐξ ἅπαντος τὴν ἀλήθειαν, ὥστε νὰ μή με συλλάβῃς ἔπειτα ψευδόμενον, σοὶ λέγω, τῆς Ἑλλάδος ἡ μὲν πενία εἶνε ἀεί ποτε σύντροφος, ἡ δὲ ἀρετὴ εἶνε ἐπίκτητος, διότι κατορθοῦται ἀπὸ τῆς σοφίας καὶ ἐκ νόμου αὐστηροῦ. Ταύτην μεταχειριζομένη ἡ Ἑλλὰς ἀποκρούει καὶ τὴν πενίαν καὶ τὸν δεσποτισμόν, ἔπαινῶ μὲν πάντας τοὺς Ἕλληνας τοὺς κατοικοῦντας περὶ τοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Δωρικοὺς ἐκείνους τύπους, θά σοι εἴπω δὲ οὐχὶ περὶ πάντων, ἀλλὰ περὶ τῶν Λακεδαιμονίων μόνων, πρῶτον μὲν ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν κατ' οὐδένα τρόπον νὰ δεχθῶσι λόγους ἰδικούς σου, φέροντας δουλείαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔπειτα δὲ ὅτι, καὶ ἂν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πάντες συνταχθῶσι μετὰ σοῦ, αὐτοὶ θά σοι ἐναντιωθῶσιν ἐνόπλως. Μὴ ἐρωτᾷς δὲ, πόσοι ὄντες εἶνε ἱκανοὶ ταῦτα νὰ πράξωσι. Διότι οὗτοι, καὶ ἐὰν ἐκστρατεύσωσι χίλιοι καὶ ἐὰν ὀλιγώτεροι τούτων καὶ ἐὰν περισσότεροι, θὰ συνάψωσι μετὰ σοῦ μάχην».

Ταῦτα ἀφ' οὗ ἤκουσεν ὁ Ξέρξης, ἐγέλασε καὶ εἶπε « Καλὲ, τὶ λέγεις, Δημάρατε· χίλιοι ἄνδρες θὰ κάμωσι μάχην μὲ τόσον μέγα στράτευμα; Ἔλα, εἰπέ μοι, σὺ λέγεις ὅτι ἦσο ὁ ἴδιος βασιλεὺς τούτων ἀνδρῶν, σὺ λοιπὸν δέχεσαι τώρα ἀμέσως νὰ κάμῃς μάχην πρὸς δέκα ἄνδρας; Τῷ ὄντι, ἐὰν οἱ πολῖται ὑμῶν εἶνε πάντες τοιοῦτοι, ὅπως σὺ λέγεις, πρέπει βέβαια σὺ ὁ βασιλεὺς ἐκείνων κατὰ τοὺς νόμους ὑμῶν νὰ ἀντιτάσσησαι πρὸς τὸ διπλάσιον, διότι, ἐὰν ἕκαστος ἐξ ἐκείνων εἶνε ἀντάξιος δέκα ἀνδρῶν τοῦ στρατεύματός μου, σὺ βεβαίως πρέπει νὰ ἦσαι ἀντάξιος εἴκοσιν ἀνδρῶν. Καὶ οὕτω μὲν θὰ ἦτο ὀρθὸς ὁ λόγος, τὸν ὁποῖον λέγεις, ἐὰν δὲ ὑμεῖς ὄντες τοιοῦτοι καὶ τοσοῦτοι κατὰ τὸ ἀνάστημα ὅσος καὶ σὺ καὶ ἐκεῖνοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἔρχονται εἰς ἐμὲ, μεγαλαυχεῖτε τόσον πολὺ, πρόσεχε μή πως ὁ λόγος οὗτος, τὸν ὁποῖον εἶπες, εἶνε ματαία κομπορρημοσύνη. Διότι ἂς ἐξετάσω τὸ πρᾶγμα διὰ παντὸς λογικοῦ τρόπου· πῶς εἶνε δυνατὸν χίλιοι ἢ καὶ δέκα ἢ καὶ ἑκατὸν χιλιάδες, ὄντες πάντες ὁμοίως ἐλεύθεροι καὶ μὴ ἐξουσιαζόμενοι ὑφ' ἑνὸς, νὰ ἀντισταθῶσι κατὰ τοσούτου στρατοῦ· πῶς εἶνε δυνατὸν, ἀφ' οὗ, ὅταν ἐκεῖνοι εἶνε πέντε χιλιάδες, ἡμεῖς γινόμεθα περισσότεροι τῶν χιλίων πρὸς ἕνα· ἐὰν ἐκυβερνῶντο ὑφ' ἑνὸς ἀρχη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γοῦ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν, φοβούμενοι τοῦτον, θὰ ἦτο δυνατὸν καὶ παρὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ν' ἀναδειχθῶσιν ἀνδρειότεροι καὶ ὀλιγώτεροι ὄντες νὰ ὁρμήσωσι κατὰ περισσοτέρων, ἀναγκαζόμενοι ὑπὸ τῆς μάστιγος. Ἐὰν ὅμως ἀφεθῶσιν ἐλεύθεροι, οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο τούτων ἤθελον πράξῃ. Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι καὶ ἴσοι ἐὰν ἦσαν κατὰ τὸ πλῆθος, δυσκόλως θὰ ἠδύναντο οἱ Ἕλληνες νὰ κάμωσι μάχην μὲ τοὺς Πέρσας μόνους· ἀλλὰ τοῦτο τὸ προτέρημα, ὅπερ σὺ λέγεις, ὑπάρχει εἰς ἡμᾶς, ὑπάρχει ὅμως οὐχὶ εἰς πολλοὺς, ἀλλὰ σπάνιον· διότι εἶνε πολλοὶ ἐκ τῶν αἰχμοφόρων μου Περσῶν, οἵτινες ἐπιθυμοῦσι νὰ κάμωσι μάχην μὲ τρεῖς Ἕλληνας ὁμοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ σὺ δὲν ἐδοκίμασες αὐτοὺς, πολλὰς λέγεις φλυαρίας». Πρὸς ταῦτα λέγει ὁ Δημάρατος. «Ὦ βασιλεῦ, ἐξ ἀρχῆς ἤξευρον ὅτι, ἐὰν ἔλεγον τὴν ἀλήθειαν, δὲν θά σε εὐχαριστήσω, ἐπειδὴ ὅμως μὲ ἠνάγκασες νὰ εἴπω τοὺς ἀληθεστάτους τῶν λόγων, εἶπον τὴν κατάστασιν τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐν τούτοις σὺ ὁ ἴδιος μάλιστα γινώσκεις πόσον ἐγὼ τώρα ἀγαπῶ ἐκείνους, οἵτινες μὲ ἀφῆρεσαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὰ πατρικὰ ἀξιώματα καί με κατέστησαν φυγάδα καὶ ἄπατριν, ὁ δὲ πατήρ σου μὲ ὑπεδέχθη καί μοι ἔδωκε καὶ πλοῦτον καὶ οἶκον. Δὲν εἶνε λοιπὸν πρέπον ὁ σώφρων ἄνθρωπος νὰ ἀπωθῇ τὴν πρὸς αὐτὸν δεικνυομένην εὔνοιαν, ἀλλὰ μάλιστα νὰ στέργῃ αὐτήν. Ἐγὼ δὲ ὁμολογῶ ὅτι οὔτε μὲ δέκα ἄνδρας εἶμαι ἱκανὸς νὰ κάμω μάχην οὔτε μὲ δύο, ἑκουσίως δὲ οὐδὲ μὲ ἕνα μόνον ἤθελον μονομαχήσῃ. Ἐὰν δὲ ἦτο ἀνάγκη ἢ ἐὰν μὲ παρώτρυνε μέγας τις ἀγών, ἤθελον παλαίσῃ μετὰ πάσης χαρᾶς πρὸς ἕνα ἐκ τούτων τῶν ἀνδρῶν, ἕκαστος τῶν ὁποίων λέγει ὅτι εἶνε ἄξιος τριῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, εἷς πρὸς ἕνα μαχόμενοι, οὐδενὸς εἶνε κατώτεροι, ἡνωμένοι δὲ εἶνε οἱ ἀνδρειότατοι ἁπάντων τῶν ἀν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δρῶν. Διότι, ὄντες ἐλεύθεροι, δὲν εἶνε κατὰ πάντα ἐλεύθεροι, διότι ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχει δεσπότης, ὁ νόμος, τὸν ὁποῖον φοβοῦνται πολὺ περισσότερον ἢ ὅσον οἱ ἰδικοί σου φοβοῦνταί σε· ἐκτελοῦσι δὲ ὅσα ἐκεῖνος διατάττει, διατάττει δὲ πάντοτε τὸ αὐτό, διότι δὲν ἐπιτρέπει νὰ φεύγωσιν ἐκ τῆς μάχης οὐδὲν πλῆθος ἀνθρώπων, ἀλλὰ, μένοντες ἐν τῇ τάξει των, ἢ νὰ νικῶσιν ἢ νὰ ἀποθνήσκωσιν. Ἐὰν δὲ φαίνωμαι ὅτι, ταῦτα λέγων, φλυαρῶ, κατὰ τὰ ἄλλα θέλω τοῦ λοιποῦ σιωπᾶ, νῦν δὲ ὡμίλησα, ἐπειδὴ ἠναγκάσθην. Εἴθε ὅμως, βασιλεῦ, νὰ ἀποβῶσι τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σου». Ὁ δὲ Ξέρξης τότε ἐτράπη εἰς γέλωτα καὶ οὐδεμίαν ὀργὴν ἔδειξεν, ἀλλ' ἠπίως αὐτὸν ἀπέπεμψεν.

95. Πορεία τοῦ Ξέρξου.

Ἐκ Δορίσκου ὁ Ξέρξης ἐπορεύετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Πάντας δὲ τοὺς λαοὺς, οὓς ἀπήντα καθ' ὁδὸν, ἠνάγκαζε νὰ ἐκστρατεύωσι μετ' αὐτοῦ· διότι πᾶσα ἡ μέχρι τῆς Θεσσαλίας χώρα εἶχεν ὑποδουλωθεὶ εἰς τὸν βασιλέα ὑπὸ τοῦ Μεγαβάζου καὶ ὕστερον ὑπὸ τοῦ Μαρδονίου καὶ ἦτο φόρου ὑποτελής.

Πρῶτον μὲν διῆλθε τὰ Σαμοθράκια τείχη, ὧν τὸ τελευταῖον πρὸς δυσμᾶς εἶνε πόλις, ἥτις καλεῖται Μεσημβρία, μετ' αὐτὴν δὲ εἶνε ἡ πόλις τῶν Θασίων Στρύμη, διὰ δὲ τούτων διαρρέει ὁ ποταμὸς Λίσσος, ὅστις τότε δὲν ἠδυνήθη νὰ παρέχῃ τὸ ὕδωρ εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ξέρξου. ἀλλ' ἐστείρευσε. Διαβὰς δὲ τὸ ἀποξηρανθὲν ρεῖθρον τοῦ Λίσσου, διῆλθε πόλεις Ἑλληνίδας ταύτας, τὴν Μαρώνειαν, Δίκαιαν καὶ τὰ Ἄβδηρα καὶ τὰς κατὰ τὰ μέρη ταῦτα ὀνομαστὰς λίμνας, τὴν μεταξὺ Μαρωνείας καὶ Στρύμης κειμένην Ἰσμαρίδα, τὴν κατὰ τὴν Δίκαιαν Βιστονίδα, εἰς ἣν δύο ποταμοὶ εἰσβάλλουσιν ὁ Τραῦος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ὁ Κόμψατος, παρὰ δὲ τὰ Ἄβδηρα διέβη τὸν ποταμὸν Νέστον, ῥέοντα εἰς τὴν θάλασσαν. Ἔπειτα διῆλθε παρὰ τὰς ἠπειρωτικὰς πόλεις, ἐν δὲ τῇ Πιστύρῳ ὑπάρχει λίμνη, ἔχουσα τριάκοντα περίπου σταδίων περίμετρον, ἰχθυώδης καὶ πολὺ ἁλμυρά. Ταύτην ἀπεξήραναν μόνα τὰ ὑποζύγια ποτιζόμενα. Ταύτας λοιπὸν τὰς παραθαλασσίας καὶ Ἑλληνίδας πόλεις καταλιπὼν πρὸς τὰ ἀριστερὰ, προεχώρησεν. Ἀφ' οὗ δὲ διέβη τὰς φυλὰς τῶν Θρᾳκῶν, ἔφθασεν εἰς τὰ τείχη τῶν Πιέρων, τῶν ὁποίων ἓν ὀνομάζεται Φάγρης καὶ ἄλλο Πέργαμος. Ἐπορεύετο δὲ ἔχων πρὸς τὰ δεξιὰ τὸ Πάγγαιον, ὄρος μέγα καὶ ὑψηλὸν, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχουσι μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, τὰ ὁποῖα νέμονται οἱ Πίερες καὶ οἱ Ὀδόμαντοι καὶ μάλιστα οἱ Σάτραι. Διαβὰς δὲ τὰς χώρας τῶν Παιόνων καὶ Δοβήρων καὶ Παιόπλων, κατοικούντων πρὸς βορρᾶν τοῦ Παγγαίου, προεχώρει πρὸς δυσμὰς καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν ποταμὸν Στρυμόνα καὶ τὴν πόλιν Ἠϊόνα. Ἡ δὲ χώρα αὕτη ἡ περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος καλεῖται Φυλλὶς, ἐκτεινομένη πρὸς δυσμὰς μὲν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἀγγίτου, ἐκβάλλοντος εἰς τὸν Στρυμόνα, πρὸς νότον δὲ μέχρις αὐτοῦ τοῦ Στρυμόνος, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ μάγοι ἐθυσίαζον λευκοὺς ἵππους. Ἔπειτα διέβησαν τὰς γεφύρας, τὰς ὁποίας πρότερον εἶχον ζεύξῃ ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος. Ἐπειδὴ δὲ ἔμαθον, ὅτι ὁ τόπος οὗτος καλεῖται ἐννέα ὁδοὶ, ἔθαψαν ζῶντας τοσούτους παῖδας καὶ παρθένους ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ τόπου. Εἶνε δὲ Περσικὸν ἔθιμον νὰ θάπτωσιν ἀνθρώπους ζῶντας, διότι μανθάνω ὅτι καὶ ἡ Ἀμηστρις, ἡ γυνὴ τοῦ Ξέρξου, ἐπειδὴ ἔφθασεν εἰς βαθὺ γῆρας, ἔθαψε δέκα τέσσαρας παῖδας ἐπιφανῶν Περσῶν, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν ὑπὸ τὴν γῆν κατοικοῦντα θεὸν, ὑπὲρ ἑαυτῆς. Ἔπειτα δὲ, διελθὼν τὴν πόλιν Ἄργιλον, τὴν χώραν Βισαν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τίαν, τὴν πόλιν Στάγειρον, ἔφθασεν εἰς τὴν Ἄκανθον, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν κατοικούντων τὰς χώρας, τὰς ὁποίας διήρχετο. Τὴν δὲ ὁδὸν ταύτην, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Ξέρξης διήλασε τὸν στρατὸν, οἱ Θρᾷκες μέχρις ἐμοῦ οὔτε καλλιεργοῦσιν οὔτε σπείρουσιν, ἀλλὰ σέβονται μεγάλως. Ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἄκανθον, ἀνεκήρυξε τοὺς Ἀκανθίους φίλους, ἐδώρησεν αὐτοῖς Μηδικὴν ἐνδυμασίαν καὶ ἐπῄνεσεν αὐτοὺς, βλέπων ὅτι εἶνε πρόθυμοι εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἀκούων ὅτι ἐτελείωσεν ἡ διῶρυξ. Ἐν ᾧ δὲ εὑρίσκετο ὁ Ξέρξης ἐν Ἀκάνθῳ, συνέβη ν' ἀποθάνῃ ἐκ νόσου ὁ ἐπιστατῶν τῆς διώρυχος Ἀρταχαίης, ὅστις ἦτο μέγιστος τῶν Περσῶν κατὰ τὸ ἀνάστημα (πέντε βασιλικῶν πήχεων παρὰ τέσσαρας δακτύλους) καὶ εἶχε τὴν μεγίστην φωνὴν ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ὥστε ὁ Ξέρξης ἐνόμισε τοῦτο μεγάλην συμφορὰν καὶ ἐκήδευσε καὶ ἐνεταφίασεν αὐτὸν μετὰ μεγίστων τιμῶν. Εἰς τὸν Ἀρταχαίην τοῦτον ὡς εἰς ἥρωα θυσιάζουσιν οἱ Ἀκάνθιοι κατὰ παραγγελίαν χρησμοῦ. Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν Ἑλλήνων ὑπεδέχοντο τὸν στρατὸν καὶ ἐδείπνιζον τὸν Ξέρξην, ἔφθασαν εἰς τὸ ἔσχατον ὅριον τῆς δυστυχίας, ὥστε ἐκ τῶν οἰκιῶν των ἔφευγον. Οὕτως ὁ Ἀντίπατρος, ὁ υἱὸς τοῦ Ὀργέως, ἀνὴρ ἐπιφανὴς τὰ μάλιστα, κατὰ παραγγελίαν τῶν Θασίων, οἵτινες ὑπεδέχθησαν εἰς τὰς ἐπὶ τῆς ἠπείρου πόλεις αὐτῶν τὸ στράτευμα τοῦ Ξέρξου, ἐφανέρωσεν, ὅτι εἰς τὸ δεῖπνον εἶχον ἐξοδευθεὶ τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου. Ἐγίνετο δὲ τὸ δεῖπνον οὕτως Ἀφ' οὗ ἐμάνθανον παρὰ τῶν κηρύκων τῶν προαποσταλέντων ὑπὸ τοῦ Ξέρξου, οἱ πολῖται ἑκάστης πόλεως κατέβαλον σῖτον καὶ ἐποίουν πάντες ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἄλευρα καὶ ἄλφιτα, εὕρισκον δὲ τὰ κάλιστα κτήνη καὶ ἔτρεφον αὐτὰ, ἔτρεφον δὲ καὶ πτηνὰ χερσαῖα καὶ λιμναῖα ἐντὸς οἰκημάτων καὶ λάκκων, ἐποίουν δὲ καὶ πο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τήρια χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ κρατῆρας καὶ πάντα τὰ ἄλλα, ὅσα τίθενται ἐπὶ τῆς τραπέζης. Ταῦτα πάντα ἐγίνοντο διὰ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ὁμοτραπέζους αὐτοῦ, διὰ δὲ τὸ λοιπὸν στράτευμα μόνον τροφὴ παρεσκευάζετο. Ὅτε δὲ ἔφθανε τὸ στράτευμα, ὑπῆρχε πεπηγμένη ἑτοίμη σκηνή, εἰς ἣν ἔμενεν αὐτὸς ὁ Ξέρξης, τὸ δὲ λοιπὸν στράτευμα ἔμενεν εἰς τὸ ὕπαιθρον. Ὅτε δὲ ἤρχετο ἡ ὥρα τοῦ δείπνου, οἱ μὲν ὑποδεχόμενοι ἐξετέλουν ὅλην τὴν ἐργασίαν, οἱ δέ, ἀφ' οὗ ἤθελον χορτάσῃ, διήρχοντο τὴν νύκτα αὐτοῦ, τὴν δὲ ἄλλην ἡμέραν ἐσήκωνον τὴν σκηνήν, ἐλάμβανον πάντα τὰ ἔπιπλα καὶ ἀνεχώρουν, οὐδὲν ἀφίνοντες, ἀλλὰ φέροντες μεθ' ἑαυτῶν πάντα. Τότε λοιπὸν ὁ Μεγακρέων ὁ Ἀβδηρίτης εἶπε σοφὸν λόγον. Οὗτος συνεβούλευσε τοῖς Ἀβδηρίταις νὰ καθίσωσιν ἱκέται τῶν θεῶν εἰς τοὺς ἱεροὺς αὐτῶν ναοὺς πάντες ὁμοῦ μετὰ τῶν γυναικῶν, παρακαλοῦντες αὐτοὺς καὶ τοῦ λοιποῦ νὰ ἀπομακρύνωσιν ἀπ' αὐτοὺς τὰ ἡμίσια τῶν ἐπερχομένων κακῶν καὶ νὰ ἔχωσι μεγάλην χάριν, διότι ὁ Ξέρξης δὲν εἶχε συνήθειαν νὰ τρώγῃ δὶς τῆς ἡμέρας. Διότι, εἶπεν, ἐὰν παρήγγελλεν ὁ Ξέρξης νὰ παρασκευάζωσι καὶ πρόγευμα ὅμοιον πρὸς τὸ δεῖπνον, οἱ Ἀβδηρῖται ἢ δὲν θὰ περιέμενον τὸν Ξέρξην ἢ ἐὰν περιέμενον αὐτὸν, ἤθελον ἐξαφανισθῆ κάκιστα.

Οὗτοι μὲν λοιπὸν, πιεζόμενοι, ἐξετέλουν τὸ διαταττόμενον, ὁ δὲ Ξέρξης παρήγγειλεν εἰς τοὺς στρατηγοὺς νὰ ἀποπλεύσωσι καὶ νὰ περιμείνωσι μετὰ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ ἐν τῇ Θέρμῃ, ἥτις κεῖται εἰς τὸν Θερμαῖον κόλπον. Διότι ἔμαθεν ὅτι ὁ διὰ ταύτης δρόμος εἶνε συντομώτατος. Αὐτὸς δὲ ὁ Ξέρξης, διαιρέσας πάντα τὸν πεζικὸν στρατὸν εἰς τρεῖς μοίρας, τὴν μίαν ἐξ αὐτῶν διέταξε νὰ ὁδοιπορῇ παρὰ τὴν θάλασσαν ὁμοῦ μὲ τὸ ναυτικόν. Ταύτης δὲ στρατηγοὶ ἦσαν ὁ Μαρδόνιος καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ Μασίστης, τὴν δὲ ἄλλην κατὰ τὰ μεσόγεια· ταύτης ἐστρατήγουν ὁ Τριτανταίχμης καὶ ὁ Γέργις, ἡ δὲ τρίτη, μεθ' ἧς ἐπορεύετο καὶ αὐτὸς ὁ Ξέρξης, ἐπορεύετο μὲν τὸ μέσον αὐτῶν, εἶχε δὲ στρατηγοὺς τὸν Σμερδομένην καὶ τὸν Μεγάβυζον. Ὁ μὲν λοιπὸν ναυτικὸς στρατὸς διεξέπλευσε τὴν ἐν τῷ Ἄθῳ γενομένην διώρυχα καὶ τὸν Σιγγιτικὸν κόλπον, παραλαμβάνων ἐκ πασῶν τῶν ἐν αὐτῷ πόλεων στρατόν, ἔπειτα ἔκαμψε τὸ Τορωναῖον ἀκρωτήριον καὶ διῆλθε πολλὰς ἑλληνικὰς πόλεις μέχρι τοῦ Καναστραίου ἀκρωτηρίου, παραλαμβάνων πλοῖα καὶ στρατόν· τέλος δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν Θέρμην παρὰ τὸν Ἀξιὸν ποταμόν, ὅπου περιέμενε τὸν βασιλέα.

Ὁ δὲ Ξέρξης καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς ἐπορεύετο ἐκ τῆς Ἀκάνθου διὰ τῆς Παιονικῆς καὶ Κρηστωνικῆς χώρας πρὸς τὸν Ἐχείδωρον ποταμόν, ὅστις ἐκβάλλει παρὰ τὸ Ἕλος, τὸ ὁποῖον εἶνε εἰς τὸν Ἀξιόν, θέλων νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Θέρμην. Ἐν ᾧ δὲ ἐπορεύετο πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, λέοντες ἐπετέθησαν κατὰ τῶν σιτοφόρων καμήλων· οἱ λέοντες τὰς νύκτας ἄφινον τὰ κατοικητήριά των καὶ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἠνώχλουν, οὔτε ὑποζύγιον οὔτε ἄνθρωπον, ἀλλὰ μόνον τὰς καμήλους ἐφόνευον. Εἶνε δὲ εἰς τὰ μέρη ταῦτα καὶ λέοντες πολλοὶ καὶ βόες ἄγριοι, ἔχοντες ὑπερμεγέθη κέρατα. Τὸ ὅριον δὲ τῆς διατριβῆς τῶν λεόντων εἶνε ὁ διὰ τῶν Ἀβδήρων ῥέων ποταμὸς Νέστος καὶ ὁ διὰ τῆς Ἀκαρνανίας ῥέων Ἀχελῷος, εἰς οὐδὲν δὲ ἄλλο μέρος τῆς Εὐρώπης δύναταί τις νὰ ἴδῃ λέοντα.

Καθὼς δὲ ὁ Ξέρξης ἔφθασεν εἰς τὴν Θέρμην, ἐστρατοπέδευσεν, ὁ δὲ στρατὸς αὐτοῦ κατέλαβεν ὅλον τὸν χῶρον ἀπὸ τῆς Θέρμης μέχρι τοῦ Ἀλιάκμονος ποταμοῦ. Βλέπων δὲ ὁ Ξέρξης ἐκ τῆς Θέρμης τὰ Θεσσαλικὰ ὄρη, τὸν Ὄλυμπον καὶ τὴν Ὄσσαν, τὰ ὁποῖα ἦσαν ὑψηλότατα, μανθάνων δὲ ὅτι μεταξὺ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτῶν εἶνε στενὸς αὐλών, δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειὸς ποταμὸς καὶ ἀκούων, ὅτι εἰς τὸ μέρος τοῦτο εἶνε ὁδὸς φέρουσα εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐπεθύμησε, πλεύσας, νὰ παρατηρήσῃ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ, διότι ἔμελλε νὰ περάσῃ τὴν ἄνω ὁδὸν διὰ τῶν Μακεδόνων εἰς τοὺς Περραιβοὺς πλησίον τῆς πόλεως Γόννου, διότι ἔμαθεν ὅτι αὕτη ἡ ὁδὸς εἶνε ἀσφαλεστάτη. Καὶ λοιπὸν ἐπεβιβάσθη εἰς τὸ Σιδώνιον πλοῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συνήθως ἐπέβαινεν, ὁσάκις ἤθελε νὰ κάμῃ τοιαύτας ἐκδρομάς, ἔκαμε δὲ σημεῖον καὶ εἰς τὰ ἄλλα πλοῖα νὰ ἐκπλεύσωσι, καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατόν. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασε καὶ παρετήρησε τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ, μεγάλως ἐθαύμασε καὶ, προσκαλέσας τοὺς ὁδηγήσαντας αὐτὸν ἐνταῦθα, ἠρώτησεν, ἐὰν εἶνε δυνατὸν νὰ τρέψῃ τις τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ καὶ δι' ἄλλου μέρους νὰ ἐξαγάγῃ αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Ὑπάρχει δὲ φήμη ὅτι ἡ Θεσσαλία εἰς παλαιοὺς χρόνους ἦτο λίμνη, περικλειομένη πανταχόθεν ὑπὸ ὑψηλῶν ὀρέων· διότι πρὸς ἀνατολὰς μὲν ἀποκλείουσιν αὐτὸν τὸ Πήλιον ὄρος καὶ ἡ Ὄσσα, τῶν ὁποίων αἱ ὑπώρειαι ἑνώνονται, πρὸς βορρᾶν δὲ ὁ Ὄλυμπος, πρὸς δυσμὰς δὲ ὁ Πίνδος καὶ πρὸς νότον ἡ Ὄθρυς· ἡ δὲ Θεσσαλία εἶνε ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὀρέων τούτων κοιλὰς· εἰς αὐτὴν εἰσβάλουσι καὶ ἄλλοι μὲν πολλοὶ ποταμοί, μάλιστα δὲ πέντε οἱ σπουδαιότατοι οὗτοι, ὁ Πηνειός, ὁ Ἠπιδανός, ὁ Ἀνοχῶνος, ὁ Ἐνιπεὺς καὶ ὁ Πάμισος. Οὗτοι ὀνομάζονται ἐκ τῶν περικλειόντων τὴν Θεσσαλίαν ὀρέων εἰς τὴν πεδιάδα ταύτην καὶ δι' ἑνὸς αὐλῶνος καὶ τούτου στενοῦ ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀφ' οὗ ἑνώσωσι πάντες τὸ ὕδωρ. Ὅταν δὲ συνενωθῶσιν, ἐπικρατεῖ ὁ Πηνειός, ὅστις καθιστᾷ τοὺς ἄλλους ἀνωνύμους. Λέγουσι δὲ ὅτι εἰς τοὺς παλαιοὺς χρόνους, «ὅτε δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη ὁ αὐλὼν καὶ ἡ ἐκροὴ αὕτη, οἱ ποταμοὶ οὗτοι καὶ πρὸς τούτοις ἡ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βοιβηὶς λίμνη, ἥτις δὲν εἶχεν ὄνομα, καθὼς τώρα, ἔρρεον τότε, καθὼς τώρα· ῥέοντες δὲ ἔκαμνον τὴν Θεσσαλίαν πᾶσαν πέλαγος. Αὐτοὶ μὲν λοιπὸν οἱ Θεσσαλοὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ Ποσειδῶν ἐποίησε τὸν αὐλῶνα, δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειὸς καὶ ὀρθῶς λέγουσι· διότι, ὅστις νομίζει ὅτι ὁ Ποσειδῶν σείει τὴν γῆν καὶ ὅτι τὰ ὑπὸ σεισμοῦ διαχωριζόμενα εἶνε ἔργα τοῦ θεοῦ τούτου, καὶ ἐκεῖνο ἐὰν ἴδῃ, θὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Ποσειδῶν ἐποίησεν αὐτό· διότι εἶνε ἔργον σεισμοῦ ἡ διάστασις τῶν ὀρέων, καθὼς ἐγὼ νομίζω.

Οἱ δὲ ὁδηγοί, ὅτε ἠρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ξέρξης, ἐὰν ὑπάρχει ἄλλη ἔξοδος τοῦ Πηνειοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, γνωρίζοντες ἀκριβῶς εἶπον· «Βασιλεῦ, δὲν ὑπάρχει ἄλλη ἐκβολὴ τοῦ ποταμοῦ τούτου φθάνουσα εἰς τὴν θάλασσαν, εἰμὴ αὕτη καὶ μόνη· διότι ἅπασα ἡ Θεσσαλία εἶνε ἐστεφανωμένη πέριξ ὑπὸ ὀρέων». Λέγουσι δὲ ὅτι ὁ Ξέρξης εἶπε πρὸς ταῦτα «Σοφοὶ ἄνθρωποι εἶνε οἱ Θεσσαλοί, διότι προεῖδον καὶ τὰ ἄλλα καὶ ὅτι ἡ χώρα των εὐκόλως καὶ ταχέως δύναται νὰ κυριευθῇ, διότι θὰ ἦτο δύσκολον ὁ ποταμὸς μόνον νὰ διαχυθῇ εἰς τὴν χώραν των, ἀφ' οὗ διὰ χώματος ἀνυψώσῃ τις ἔξω τοῦ αὐλῶνος καὶ στρέψῃ τὰ ρεῖθρα, διὰ τῶν ὁποίων τώρα ῥέει, ὥστε νὰ γείνῃ ἡ Θεσσαλία πᾶσα ἐκτὸς τῶν ὀρέων ὑποβρύχιος». Ἔλεγε δὲ ταῦτα εἰς τοὺς παῖδας τοῦ Ἀλεύου διότι πρῶτοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων οἱ Θεσσαλοὶ παρεδόθησαν εἰς τὸν βασιλέα, διότι ἐνόμιζεν ὅτι αὐτοὶ ὑπεσχέθησαν εἰς αὐτὸν φιλίαν ἀπὸ μέρους παντὸς τοῦ ἔθνους αὐτῶν. Εἰπὼν δὲ ταῦτα ἀπέπλευσεν εἰς τὴν Θέρμην. Διέτριψε δὲ ἡμέρας πολλὰς περὶ τὴν Πιερίαν, διότι τὸ τρίτον μέρος τοῦ στρατοῦ ἀπέκοπτε τὸ Μακεδονικὸν ὄρος, διὰ νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ μέρους τούτου ἅπας ὁ στρατὸς καὶ πορευθῇ εἰς τοὺς Περαιβούς. Ἐκεῖ ἦλθον οἱ κήρυκες οἱ ἀποσταλέντες εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ ζητήσωσι γῆν, ἄλλοι μὲν μὲ κενὰς τὰς χεῖρας, ἄλλοι δὲ φέροντες

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γῆν καὶ ὕδωρ. Ἐκ δὲ τῶν δωσάντων ταῦτα ἦσαν οἱ Θεσσαλοί, οἱ Δόλοπες, οἱ Αἰνιᾶνες, οἱ Περραιβοί, οἱ Λοκροί, οἱ Μάγνητες, οἱ Μαλιεῖς, οἱ Ἀχαιοὶ τῆς Φθίας καὶ οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ πλὴν τῶν Θεσπιέων καὶ Πλαταιέων. Κατὰ τούτων οἱ Ἕλληνες οἱ ἀναλαβόντες τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ βαρβάρου ὤμοσαν τὸν ἑξῆς ὅρκον. «Ὅσοι, Ἕλληνες ὄντες, παρέδωκαν ἑαυτοὺς εἰς τὸν Πέρσην, μὴ ἀναγκασθέντες, ὅταν τὰ πράγματά των ἀποκατασταθῶσιν, οὗτοι θὰ προσφέρωσι τὸ δέκατον τῆς περιουσίας των εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς θεόν». Εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Σπάρτην δὲν ἔπεμψεν ὁ Ξέρξης ἀπεσταλμένους, διὰ νὰ ζητήσωσι γῆν, διότι πρότερον, ὅτε ἔπεμψεν ὁ Δαρεῖος δι' αὐτὸ τοῦτο, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἔρριψαν τοὺς αἰτοῦντας σημεῖα ὑποταγῆς εἰς τὸ βάραθρον, οἱ δὲ Σπαρτιᾶται ἔρριψαν εἰς τὸ φρέαρ καὶ διέταττον αὐτοὺς νὰ λάβωσι γῆν καὶ ὕδωρ ἐκ τούτων καὶ νὰ φέρωσιν εἰς τὸν βασιλέα. Τὶ δὲ ἀκούσιον συνέβη εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ποιήσαντας τοῦτο εἰς τοὺς κήρυκας, δὲν ἔχω νὰ εἴπω, πλὴν ὅτι ἡ χώρα καὶ ἡ πόλις αὐτῶν κατεστράφη, ἀλλὰ τοῦτο νομίζω ὅτι δὲν συνέβη διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν. Ἀλλ' εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπῆλθεν ὀργὴ τοῦ Ταλθυβίου, τοῦ κήρυκος τοῦ Ἀγαμέμνονος, τοῦ ὁποίου ἀπόγονοι εἶνε οἱ κήρυκες Ταλθυβιάδαι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐδίδοντο πᾶσαι αἱ κηρυκεῖαι. Μετὰ τὸ συμβὰν τοῦτο οἱ Σπαρτιᾶται δὲν ἠδύναντο θυσιάζοντες νὰ λάβωσι καλοὺς οἰωνούς. Τοῦτο δὲ συνέβαινεν αὐτοῖς πολὺν χρόνον. Ἐλυποῦντο δὲ μεγάλως καὶ ἐνόμιζον τοῦτο βαρεῖαν συμφορὰν οἱ Λακεδαιμόνιοι, πολλάκις δὲ συνεκάλεσαν τὸν λαὸν καὶ προεκήρυξαν, ἐάν τις ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων θέλῃ ἑκουσίως νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ τῆς Σπάρτης πρὸς ἐξιλέωσιν αὐτοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

96. Αὐτανάρνησις Σπερθίου καὶ Βούλιος.

Τότε λοιπὸν ὁ Σπερθίας, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνηρίστου, καὶ ὁ Βοῦλις, ὁ υἱὸς τοῦ Νικολάου, ἄνδρες Σπαρτιᾶται, εὐγενεῖς καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον ἀνήκοντες εἰς τοὺς πρώτους, ἑκουσίως ἀνέλαβον νὰ προσφέρωσιν εἰς τὸν Ξέρξην ἱκανοποίησιν διὰ τὸν ἐν Σπάρτῃ θάνατον τῶν κηρύκων τοῦ Δαρείου. Οὕτω λοιπὸν οἱ Σπαρτιᾶται ἀπέστειλαν αὐτοὺς εἰς τοὺς Μήδους, διὰ νὰ θανατωθῶσιν. Αὕτη ἡ τόλμη τούτων τῶν ἀνδρῶν εἶνε ἀξία θαυμασμοῦ καὶ πρὸς τούτοις οἱ ἑξῆς λόγοι αὐτῶν. Οὗτοι δῆλ. πορευόμενοι εἰς τὰ Σοῦσα ἔρχονται εἰς τὸν Ὑδάρνην, στοατηγὸν Πέρσην τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ παραθαλασσίων, ὅστις, φιλοξενῶν, εἶπεν εἰς αὐτοὺς ταῦτα, «Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, διὰ τί ἀποφεύγετε νὰ γείνετε φίλοι τοῦ βασιλέως. Δὲν βλέπετε, πόσον γινώσκει ὁ βασιλεὺς νὰ τιμᾷ τοὺς γενναίους ἄνδρας, ῥίπτοντες τὸ βλέμμα εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὴν εὐτυχίαν μου; Οὕτω λοιπόν, θὰ ἦσθε καὶ ὑμεῖς, ἐὰν παραδοθῆτε εἰς τὸν βασιλέα, διότι θὰ φανῆτε, ὅτι εἶσθε ἄνδρες γενναῖοι, καὶ ἕκαστος ἐξ ὑμῶν θὰ εἶνε ἡγεμὼν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, τὴν ὁποίαν θὰ δώσῃ ὁ βασιλεύς».

Πρὸς ταῦτα ἐκεῖνοι ἀπεκρίθησαν τὰ ἑξῆς· «Ὑδαρνες, δὲν συμβουλεύεις ὑμᾶς ἐξ ἴσου, διότι, τοῦ ἑνὸς μὲν ἔχεις πεῖραν καὶ συμβουλεύεις, τοῦ ἄλλου ὅμως δὲν ἔχεις πεῖραν. Καὶ τί μὲν εἶνε δοῦλος ἠξεύρεις, τῆς ἐλευθερίας ὅμως πεῖραν δὲν ἔλαβες ἀκόμη, οὔτε ἂν εἶνε γλυκὺ πρᾶγμα οὔτε ἂν δὲν εἶνε. Διότι, ἐὰν ἤθελες γνωρίσῃ αὐτήν, θὰ συνεβούλευες ἡμᾶς νὰ μαχώμεθα περὶ αὐτῆς οὐχὶ μὲ δόρατα ἀλλὰ καὶ μὲ πελέκεις».

Ἔπειτα ἀνέβησαν εἰς τὰ Σοῦσα καὶ ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸν βασιλέα. Πρότερον ὅμως οἱ δορυφόροι διέταξαν αὐτοὺς νὰ προσπέσωσιν εἰς τὸν βασιλέα καὶ νὰ προσκυνήσωσιν αὐτόν. Ἀλλ' οἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σπαρτιᾶται εἶπον, ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον πράττουσι τοῦτο, διότι δὲν εἶχον τὴν συνήθειαν νὰ προσκυνῶσιν ἄνθρωπον οὐδὲ ἦλθον διὰ τοῦτο. Ἀφ' οὗ δὲ ἀπέκρουσαν τοῦτο, εἶπον εἰς τὸν Ξέρξην, ὅτι ἔπεμψαν αὐτοὺς οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ φονευθέντων κηρύκων. Ὁ δὲ Ξέρξης λέγουσιν ὅτι εἶπεν, ὅτι δὲν εἶνε ὅμοιος πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, διότι ἐκεῖνοι μὲν κατεπάτησαν τὰ νόμιμα πάντων τῶν ἀνθρώπων, φονεύσαντες τοὺς κήρυκας, αὐτὸς δὲ δὲν πράττει ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐπιτιμᾷ ἐκείνους οὐδὲ θὰ φονεύσῃ ἀντὶ τῶν κηρύκων ἐκείνους. Οὕτω δὲ ἐπέστρεψαν ἀβλαβεῖς εἰς τὴν Σπάρτην.

ϞΖ. Παρασκευαὶ ἐν Ἑλλάδι.

Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ξέρξου κατ' ὄνομα μὲν ἔγεινε κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, ἀληθῶς ὅμως κατὰ πάσης τῆς Ἑλλάδος. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἔπεμψαν ἀπεσταλμένους εἰς Δελφούς, διὰ νὰ συμβουλευθῶσι τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, εἰς τούτους δὲ ἔδωκεν ἡ Πυθία, ἥτις ὠνομάζετο Ἀριστονίκη, φοβερὸν χρησμόν, ἕνεκα τοῦ ὁποίου κατελήφθησαν ὑπὸ μεγίστης συμφορᾶς. Ὅτε δὲ ἐκάθηντο τεθλιμμένοι, ὁ Τίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδροβούλου, ἀνὴρ ἐντιμότατος ἐκ τῶν Δελφῶν, συνεβούλευσε νὰ λάβωσι κλάδους ἐλαίας καὶ νὰ ὑπάγωσι πάλιν εἰς τὸν ναὸν καὶ ὡς ἱκέται νὰ ζητήσωσι χρησμόν. Πεισθέντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέμενον, ἕως οὗ ἡ Πυθία ἐχρησμοδότησεν οὕτω· δὲν δύναται ἡ Παλλὰς νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν Ὀλύμπιον Δία, ἱκετεύουσα διὰ πολλῶν λόγων καὶ φρονίμων συμβουλῶν. Εἰς σὲ δὲ πάλιν θὰ εἴπω τὸν λόγον στερεὸν ὡς ὁ ἀδάμας, διότι, ἐν ᾧ τὰ ἄλλα κυριεύονται, ὅσα τὸ ὄρος τοῦ Κέκροπος ἔχει ἐντὸς καὶ ἡ κοιλὰς τοῦ Κιθαιρῶνος, ὁ Ζεὺς ἐπιτρέπει εἰς τὴν τριτογενῆ νὰ κῆται ἀπόρθητον μόνον τὸ ξύλινον τεῖ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χος, τὸ ὁποῖον θὰ ὠφελήσῃ καὶ σὲ καὶ τὰ τέκνα σου. Μηδὲ νὰ περιμείνῃς ἦσυχος το ἱππικὸν καὶ τὸ πολὺ πεζικόν, τὸ ὁποῖον ἔρχεται ἐκ τῆς ἠπείρου, ἀλλ' ὑποχώρησε στρέψας τὰ νῶτα. Θὰ ἔλθῃ ποτὲ καιρὸς καὶ εἰς σὲ νὰ ἐναντιωθῇς. Σύ, ὦ θεία Σαλαμίς, θὰ ἀπολέσῃς τέκνα γυναικῶν εἴτε ὅτε σκορπίζονται οἱ δημητριακοὶ καρποὶ εἴτε ὅτε συλλέγονται». Τότε λοιπὸν ἀνεχώρησαν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου πολλαὶ γνῶμαι ἐλέγοντο περὶ τοῦ ξυλίνου τείχους. Οὕτως οἱ πρεσβύτεροι ἔλεγον ὅτι ὁ θεὸς ἐννοεῖ τὴν ἀκρόπολιν, διότι αὕτη τὸν παλαιὸν καιρὸν ἦτο περραγμένη διά ξύλων· ἄλλοι δὲ πάλιν ἔλεγον, ὅτι ἐννοεῖ τὰ πλοῖα καὶ προέτρεπον νὰ ἐξοπλίσωσιν αὐτὰ καὶ νὰ ἀφήσωσιν ὅλα τὰ ἄλλα. Τοὺς λέγοντας, ὅτι ἐννοεῖ τὰ πλοῖα, ἀνέτρεπον οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι τοῦ χρησμοῦ, «ἡ θεία Σαλαμὶς θὰ ἀπολέσῃ τέκνα γυναικῶν κτλ.» τοὺς ὁποίους ἡρμήνευσεν ὅτι θὰ ἡττηθῶσι περὶ τὴν Σαλαμῖνα, ἂν ναυμαχήτωσιν. Ἦτο δὲ Ἀθηναῖός τις ἀνὴρ μεταξὺ τῶν πρώτων, ὅστις ὠνομάζετο μὲν Θεμιστοκλῆς, ἦτο δὲ υἱὸς τοῦ Νεοκλέους. Οὗτος εἶπεν ὅτι οἱ στίχοι ἂν ἀναφέροντο ὄντως εἰς τοὺς Ἀθηναίους, δὲν θὰ ἐξεφράζοντο τόσον ἠπίως, ἀλλ' οὕτως «ὦ δυστυχὴς Σαλαμίς». ἀντὶ τοῦ, ὦ θεία Σαλαμίς, ἐὰν βεβαίως ἔμελλον οἱ κάτοικοι νὰ τελευτήσωσιν περὶ αὐτήν. Τῷ ὄντι λοιπὸν ὁ θεὸς ἀπέβλεπεν εἰς τοὺς πολεμίους καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Νὰ ἑτοιμάζωνται λοιπὸν εἰς ναυμαχίαν συνεβούλευεν αὐτούς, διότι τὰ πλοῖα εἶνε τὸ ξύλινον τεῖχος. Ταῦτα ἐφάνησαν προτιμότερα καὶ ὀρθότερα παρὰ ἡ γνώμη τῶν ἀπεσταλμένων εἰς τὸ μαντεῖον, οἵτινες δὲν ἄφινον νὰ παρασκευασθῶσιν εἰς ναυμαχίαν οὐδὲ νὰ ἀντισταθῶσιν, ἀλλὰ νὰ ἀφήσωσι τὴν Ἀττικὴν καὶ νὰ κατοικήσωσιν ἄλλην χώραν. Καὶ ἄλλοτε εἶχεν ὑπερτερήσῃ ἡ γνώμη τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅτε εἶχον εἰσαχθεῖ εἰς τὸ κοινὸν ταμεῖον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν Ἀθηνῶν πολλὰ χρήματα ἐκ τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρείου. Τότε, ἐν ᾧ προέκειτο νὰ μοιρασθῶσιν εἰς ἕκαστον Ἀθηναῖον δέκα δραχμαί, ὁ Θεμιστοκλῆς ἔπεισεν αὐτοὺς νὰ παραιτήσωσι τὴν διανομὴν ταύτην καὶ νὰ κατασκευάσωσιν ἐκ τῶν χρημάτων τούτων διακόσια πλοῖα διὰ τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον εἶχον κατὰ τῶν Αἰγινητῶν. Οὕτως ὁ πόλεμος ἔσωσε τότε τὴν Ἑλλάδα, διότι ἠνάγκασε τοὺς Ἀθηναίους νὰ γείνωσι θαλασσινοί. Τῶν πλοίων ὅμως χρῆσις δὲν ἔγεινε διὰ τὸν σκοπόν, διὰ τὸν ὁποῖον κατεσκευάσθησαν, ἐν καιρῷ ὅμως τῷ δέοντι ὠφέλησαν πολὺ τὴν Ἑλλάδα. Ἔπρεπε ὅμως νὰ ναυπηγήσωσι καὶ ἄλλα πλοῖα, διότι ἀπεφάσισαν νὰ ὑποδεχθῶσι τὸν βάρβαρον ἐρχόμενον κατὰ τῆς Ἑλλάδος μὲ ὅλον τὸν στόλον ὁμοῦ μὲ τοὺς θέλοντας ἐκ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων.

Συνῆλθον λοιπὸν οἱ Ἕλληνες, ὅσοι εἶχον μεγάλα φρονήματα καὶ πίστιν πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀπεφάσισαν νὰ παύσωσι τὰς ἔχθρας καὶ τοὺς ἐναντίον ἀλλήλων πολέμους. Ἐπειδὴ δὲ ἔμαθον ὅτι ὁ Ξέρξης μετὰ τοῦ στρατοῦ ἦτο εἰς ταῖς Σάρδεσιν, ἀπεφάσισαν νὰ πέμψωσιν εἰς τὴν Ἀσίαν κατασκόπους, διὰ νὰ ἴδωσι τὰ πράγματα τοῦ βασιλέως, εἰς δὲ τὸ Ἄργος, Σικελίαν, Κέρκυραν καὶ Κρήτην ἀπεσταλμένους, διὰ νὰ ἐνεργήσωσι καὶ αὐτοὶ κατὰ τοῦ Πέρσου, διοτι ὁ κίνδυνος ἦτο ὁ αὐτὸς διὰ πάντας τοὺς Ἕλληνας. Ἀλλ' οἱ μὲν τρεῖς κατάσκοποι, ἐλθόντες εἰς Σάρδεις καὶ συλληφθέντες, εἰς θάνατον κατεδικάσθησαν. Ὁ δὲ Ξέρξης, καθὼς ἔμαθε ταῦτα, παρήγγειλε νὰ περιφέρωσιν οἱ δορυφόροι αὐτοὺς καὶ νὰ δεικνύωσιν ὅλον τὸ πεζικὸν καὶ τὸ ἱππικὸν, ὅταν δὲ ἴδωσιν πάντα, νὰ στείλωσιν αὐτοὺς ἀβλαβεῖς εἰς τὴν χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτοὶ θέλωσι νὰ ὑπάγωσιν. Ἐνόμιζε δὲ ὅτι οἱ Ἕλληνες, ἂν ἤθελον ἀκούσῃ πάντα ὅσα εἶδον, ἤθελον παραδώσῃ τὴν ἰδίαν ἐλευθερίαν εἰς αὐτόν, πρὶν κινήσῃ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ στόλος καὶ οὕτω δὲν θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐκστρατεύσῃ κατ' αὐτῶν.

Οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἠρνήθησαν νὰ συμμαχήσωσι, διότι εἶχον ἔριδας πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὁ δὲ Γέλων, ὁ τύραννος τῶν ἐν Σικελίᾳ Συρακουσῶν ὑπεσχέθη νὰ βοηθήσῃ τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ νὰ γείνῃ ἀρχιστράτηγος αὐτῶν. Ἀφ' οὗ ὅμως ἀπέκρουσαν τὴν γνώμην του οἱ ἀπεσταλμένοι, ἀπήτησεν οἱ μὲν Ἕλληνες νὰ ἔχωσι τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ, αὐτὸς δὲ τὴν τοῦ ναυτικοῦ. Ἀλλ' οἱ πρέσβεις δὲν παρεδέχθησαν τὰς προτάσεις ταύτας καὶ ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι. Ὁ Γέλων ὅμως, φοβούμενος, μή πως νικήσῃ τοὺς Ἕλληνας ὁ βάρβαρος καὶ ὑπάγῃ ἔπειτα κατ' αὐτοῦ, ἔπεμψεν ἄνθρωπόν τινα πιστὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸν Κῶον Κάδμον, μὲ χρήματα καὶ παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν νὰ δώσῃ μὲν τὰ χρήματα εἰς τὸν Ξέρξην, ἂν νικήσῃ, εἰ δὲ μή, νὰ φέρῃ αὐτὰ ὀπίσω. Ἐπειδὴ δὲ ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες, ἔφερον αὐτὰ ὀπίσω.

Οἱ δὲ Κερκυραῖοι εἶπον, ὅτι εὐθὺς θὰ στείλωσι βοήθειαν. Ἀλλ' ἔπειτα, ἄλλα ἔχοντες κατὰ νοῦν, ἐξώπλισαν ἑξήκοντα πλοῖα καὶ ἀποπλεύσαντα ἔπιασαν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐκράτουν περὶ τὴν Πύλον καὶ τὸ Ταίναρον τὰ πλοῖα, περιμένοντες καὶ οὗτοι τὸν πόλεμον ποῦ θὰ καταλήξῃ. Καὶ ἐὰν μὲν ἐνίκα ὁ Πέρσης, τότε εἶχον σκοπὸν νὰ προσέλθωσιν εἰς αὐτὸν καὶ νὰ εἴπωσιν ὅτι, ἂν καὶ εἶχον πολλὰ πλοῖα, δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑπάγωσι μὲ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας καὶ πολεμήσωσιν αὐτόν. Εἰς δὲ τοὺς Ἕλληνας προεφασίσθησαν ταῦτα· ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες κατηγόρουν αὐτούς, διότι δὲν ἔστειλαν βοήθειαν, εἶπον ὅτι ἐπλήρωσαν μὲν ἑξήκοντα πλοῖα, ἀλλ' ἕνεκα τῶν ἀνέμων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ὑπερβῶσι τὴν Μαλέαν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν δὲν ἔφθασαν εἰς τὴν Σαλαμῖνα καὶ οὐχὶ δι' ἄλλον δόλιον σκο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πόν. Οὗτοι μὲν τοιουτοτρόπως ἠπάτησαν τοὺς Ἕλληνας. Καὶ οἱ Κρῆτες, λαβόντες χρησμὸν παρὰ τῆς Πυθίας, ἀπέσχον τῆς βοηθείας.

Οἱ δὲ Θεσσαλοί, ἀφ' οὗ ἔμαθον ὅτι ὁ Πέρσης μέλλει νὰ διαβῇ τάχιστα εἰς τὴν Εὐρώπην, πέμπουσιν εἰς τὸν Ἰσθμὸν πρέσβεις. Ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ ἦσαν συνηθροισμένοι ἀντιπρόσωποι ἐκ τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος, αἵτινες εἶχον μεγάλα φρονήματα. Ἐλθόντες δὲ πρὸς τούτοις ἔλεγον· «Ἄνδρες Ἕλληνες, πρέπει νὰ φυλάξωμεν τὸ στενὸν τοῦ Ὀλύμπου, διὰ νὰ σωθῇ καὶ ἡ Θεσσαλία καὶ σύμπασα ἡ Ἑλλάς. Ἡμεῖς μὲν εἴμεθα πρόθυμοι νὰ φυλάξωμεν αὐτό, πρέπει δὲ καὶ ὑμεῖς νὰ πέμψητε στρατὸν πολύν, διότι, ἐὰν δὲν πέμψητε, μάθετε ὅτι ἡμεῖς θὰ ὑπάγωμεν μὲ τὸν Πέρσην, διότι δὲν πρέπει ἡμεῖς μόνοι νὰ χαθῶμεν προκινδυνεύοντες ὑπὲρ ὑμῶν. Ἐὰν δὲ θέλετε νά βοηθήσετε ἡμᾶς, οὐδεμίαν βίαν δύνασθε νὰ μεταχειρισθῆτε καθ' ἡμῶν, διότι οὐδ' ὅλως εἶνε μεγαλειτέρα τῆς ἀδυναμίας. Ἡμεῖς δὲ θὰ προσπαθήσωμεν οἱ ἴδιοι νὰ εὕρωμεν σωτηρίαν τινά.»

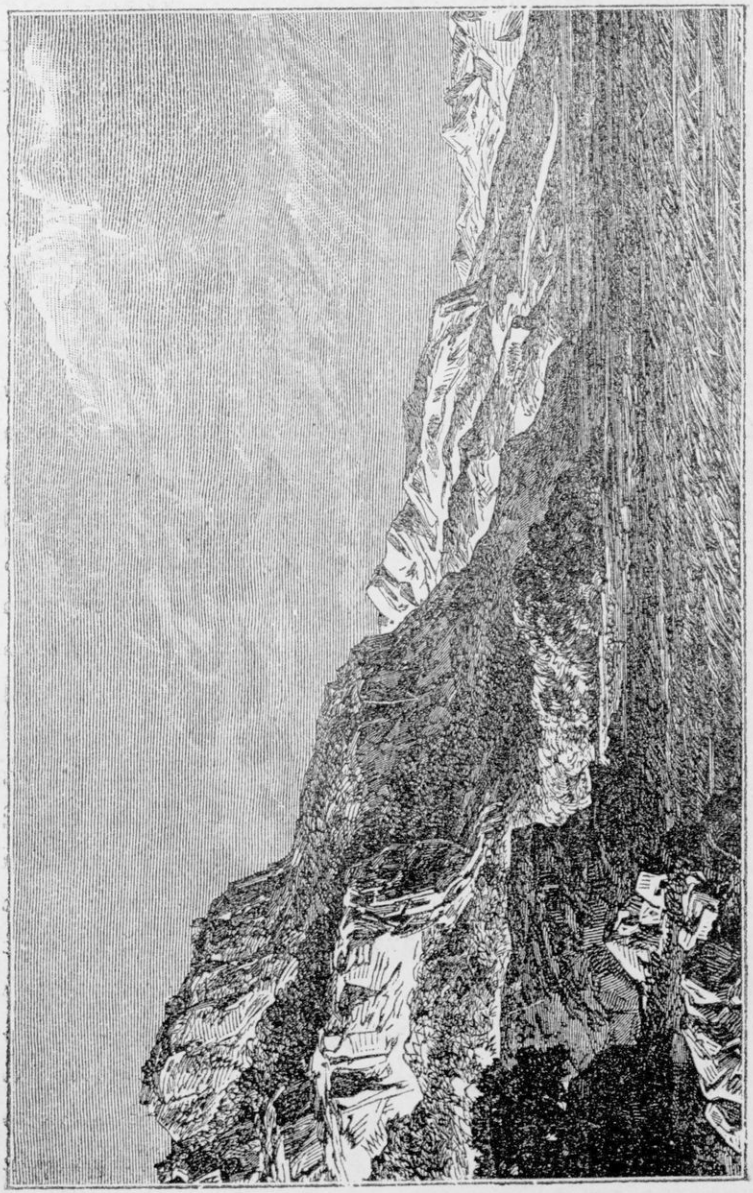
Οἱ δὲ Ἕλληνες ἀπεφάσισαν νὰ στείλωσι πεζικόν, διὰ νὰ φυλάξῃ τὴν εἰσβολήν. Διὰ τοῦ Εὐρίπου πλεύσας ὁ στρατὸς καὶ φθάσας εἰς Ἅλον τῆς Φθιώτιδος, ἀπέβη ἐκεῖ καὶ ἐπορεύθη εἰς τὰ Τέμπη. Ἐνταῦθα ἐστρατοπέδευσαν δέκα χιλιάδες ὁπλιτῶν καὶ τὸ ἱππικὸν τῶν Θεσσαλῶν. Ἐστατήγουν δὲ τῶν μὲν Λακεδαιμονίων ὁ Εὐαίνετος, τῶν δὲ Ἀθηναίων ὁ Θεμιστοκλῆς. Ἔμειναν δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἐνταῦθα, διοτι ἄγγελοι, ἐλθόντες παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, συνεβούλευον αὐτοὺς νὰ ἀναχωρήσωσι καὶ νὰ μὴ μένωσιν ἐκεῖ, διὰ νὰ καταπατηθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἐπερχομένου στρατοῦ, ἀναφέροντες τὸ πλῆθος τοῦ στρατοῦ καὶ τὰ πλοῖα. Ἐπειδὴ δὲ ἐνόμιζον ὅτι συμβουλεύει ὀρθά, διότι ἦτο εὔνους εἰς αὐτοὺς ὁ Μακεδών, ἐπείσθη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σαν. Ἐγὼ ὅμως νομίζω ὅτι ἔφυγον, πεισθέντες, ὅτι ἦτο ἀνωφελὲς νὰ μένωσιν ἐκεῖ, διότι ἔμαθον, ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλη εἴσβολὴ εἰς τὴν Θεσσαλίαν κατὰ τὴν ἄνω Μακεδονίαν διὰ τῶν Περραιβῶν παρὰ τὴν πόλιν Γόννον, διὰ τῆς ὁποίας καὶ εἰσέβαλεν ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξου. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ Ἕλληνες ἐπέβησαν εἰς τὰ πλοῖα, ἐπορεύοντο εἰς τὸν Ἰσθμόν, οἱ δὲ Θεσσαλοί, μείναντες ἄνευ συμμάχων τότε, ἐμήδισαν προθύμως καὶ οὐχὶ πλέον μετ' ἐνδοιασμοῦ.

Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἀφ' οὗ ἦλθον εἰς τὸν Ἰσθμόν, ἐσκέπτοντο ποῦ ἔπρεπε νὰ πολεμήσωσιν. Ἡ νικῶσα δὲ γνώμη ἦτο νὰ φυλάξωσι τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, τὸ ὁποῖον ἦτο στενώτερον τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ πλησιέστερον τῆς χώρας των. Τὴν δὲ ἀτραπόν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐφονεύθησαν οἱ ἐν Θερμοπύλαις Ἕλληνες, οὐδὲ ἤξευρον ὅτι ἦτο πρότερον, ἀλλ' ἔμαθον παρὰ τῶν Τραχινίων, ὅτε ὑπῆγον εἰς τὰς Θερμοπύλας. Οὕτω τὸ μὲν πεζικὸν ἔμελλε νὰ φυλάττῃ τὸ στενόν, τὸ δὲ ναυτικὸν νὰ πλέῃ εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον τῆς Ἱστιαιήτιδος. Ταῦτα δὲ εἶνε πλησίον ἀλλήλων, ὥστε εὐκόλως νὰ μανθάνωσι τὰ συμβαίνοντα καὶ εἰς τὸ ἓν καὶ εἰς τὸ ἄλλο. Ἡ διὰ Τραχῖνος εἴσοδος εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶνε στενωτάτη, μόνον δὲ μία ἅμαξα δύναται νὰ διέλθῃ. Πρὸς δυσμὰς δὲ τῆς ὁδοῦ εἶνε ὄρος ἄβατον καὶ ἀπόκρημνον, ὑψηλόν, φθάνον μέχρι τῆς Οἴτης, πρὸς ἀνατολὰς δὲ εἶνε θάλασσα καὶ τενάγη. Ὑπάρχουσι δὲ ἐν τῇ εἰσόδῳ ταύτῃ θερμὰ λουτρά, τὰ ὁποῖα ὀνομάζουσιν οἱ ἐγχώριοι Χύτρους, καὶ βωμὸς τοῦ Ἡρακλέους. Ἦτο δὲ ἐνταῦθα ἐκτισμένον ὑπὸ τῶν Φωκέων τεῖχος καὶ τὸν παλαιὸν καιρὸν ἦσαν πύλαι, ἀλλὰ τὸ περισσότερον μέρος εἶχε κατακρημνισθεὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου. Οἱ δὲ Ἕλληνες τότε ἀπεφάσισαν νὰ ἀνοικοδομήσωσι, διὰ νὰ ἀποκρούσωσιν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὸν βάρβαρον. Κώμη δὲ εἶνε ἐγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γύτατα τῆς ὁδοῦ, Ἀλπηνοὶ τὸ ὄνομα. Ἐκ ταύτης δὲ ἐσκέπτοντο νὰ λαμβάνωσι τροφὰς οἱ Ἕλληνες. Τὸ Ἀρτεμίσιον καὶ αἱ Θερμοπύλαι ἦσαν χρησιμώτατοι τόποι εἰς τοὺς Ἕλληνας, διότι οἱ βάρβαροι οὔτε τὸ πλῆθος νὰ δύνανται νὰ μεταχειρισθῶσιν ἐνταῦθα οὔτε τὸ ἱππικόν. Διὰ τοῦτο δὲ ἀπεφάσισαν νὰ ὑποδεχθῶσιν ἐνταῦθα τὸν ἐχθρόν. Καθὼς δὲ ἔμαθον, ὅτι ὁ Ξέρξης ἦτο ἐν τῇ Περσίᾳ, διελύθησαν καὶ ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ μετέβησαν ἄλλοι μὲν διὰ ξηρᾶς εἰς τὰς Θερμοπύλας, ἄλλοι δὲ διὰ θαλάσσης εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον (ἐκ τῶν Θερμοπυλῶν).

Οἱ δὲ Δελφοί, φοβηθέντες δι' ἑαυτοὺς καὶ τὴν Ἑλλάδα ἐζήτουν χρησμὸν παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅστις εἶπε νὰ προσεύχωνται εἰς τοὺς ἀνέμους, διότι οὗτοι θὰ ἦνε μεγάλοι σύμμαχοι τῆς Ἑλλάδος. Τοῦτο ἀνήγγειλαν εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες παρὰ πολὺ ἐφοβοῦντο τὸν βάρβαρον καὶ ἔγειναν ἄξιοι ἀθανάτου εὐγνωμοσύνης. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔστησαν βωμὸν εἰς τοὺς ἀνέμους καὶ προσέφεραν θυσίας, τὰς ὁποίας ἀκόμη καὶ σήμερον προσφέρουσι.

ΘΒ. Μάχαι ἐν Θερμοπύλαις.

Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς τοῦ Ξέρξου, κινήσας ἐκ τῆς Θέρμης, διευθύνθη μὲ δέκα ἄριστα πλέοντα πλοῖα κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν Σκίαθον, ὅπου ἐφύλασσον τρία ἑλληνικά, ἓν Τροιζήνιον, ἓν Αἰγινητικὸν καὶ ἓν Ἀττικόν. Οἱ δὲ ἐν τοῖς πλοίοις, καθὼς εἶδον τὰ πλοῖα τῶν βαρβάρων, ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Ἀλλὰ τὸ μὲν Τροιζήνιον, τὸ ὁποῖον ἐκυβέρνα ὁ Πραξῖνος, εὐθὺς κυριεύουσιν οἱ βάρβαροι, καταδιώξαντες αὐτό, ἔσφαξαν δὲ τὸν ὡραιότατον τῶν ἐπιβατῶν, ὁδηγήσαντες αὐτὸν εἰς τὴν πρῴραν τοῦ πλοίου. Τούτου δὲ τὸ ὄνομα ἦτο Λέων· τὸ δὲ Αἰγινητικόν, τὸ ὁποῖον ἐκυβέρνα ὁ Ἀσωνίδης, ἀντέστη καὶ ὁ ἐν αὐτῷ Πύθης ἔδειξεν ἡρωισμὸν κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν, διότι καὶ ἀφ' οὗ ἐκυριεύθη τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πλοῖον, ἀντεῖχε μαχόμενος, ἕως ὅτου κατεκρεουργήθη. Ἐπειδὴ δὲ πεσὼν δὲν ἀπέθανεν, ἀλλ' εἰσέτι ἀνέπνεεν, οἱ Πέρσαι, οἵτινες ἦσαν ἐπὶ τῶν πλοίων, ἕνεκα τῆς ἀνδρείας ἐκείνου ἐφρόντισαν παρὰ πολὺ νὰ σώσωσιν αὐτόν, ἰατρεύοντες τὰς πληγάς του μὲ σμύρναν καὶ ἐπιδένοντες αὐτὰς μὲ ταινίας ἐκ λεπτοῦ ὑφάσματος. Καὶ τοῦτον, ἐπιστρέψαντες εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐπεδείκνυον θαυμάζοντες εἰς ὅλον τὸν στρατὸν καὶ ἐτίμων αὐτὸν μεγάλως, τοὺς δὲ ἄλλους, τοὺς ὁποίους ἔλαβον ἐντὸς τοῦ πλοίου τούτου, μετεχειρίζοντο ὡς ἀνδράποδα. Τὸ δὲ τρίτον πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἐκυβέρνα ὁ Φόρμος, φεῦγον ἐξοκέλλει εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ καὶ τοῦ μὲν σκάφους ἔγειναν κύριοι οἱ βάρβαροι, τῶν ἀνδρῶν ὅμως οὐχί· διότι, καθὼς ἔρριψαν τὸ πλοῖον εἰς τὴν ξηράν, οἱ Ἀθηναῖοι, πηδήσαντες ἔξω, ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ ἦλθον εἰς τὰς Ἀθήνας. Ταῦτα οἱ Ἕλληνες, οἵτινες ἦσαν εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον ἐστρατοπεδευμένοι, μανθάνουσι διὰ πυρσῶν ἐκ τῆς Σκιάθου. Φοβηθέντες δὲ μετέβησαν εἰς τὴν Χαλκίδα, διὰ νὰ φυλάξωσι τὸν Εὔριπον, ἔστησαν δὲ ἡμεροσκόπους εἰς τὰ ὑψηλὰ μέρη τῆς Εὐβοίας. Οἱ δὲ βάρβαροι ἐκίνησαν ἐκ τῆς Θέρμης ἕνδεκα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ βασιλέως ἐκ τῆς Θέρμης μὲ πάντα τὰ πλοῖα· ὅλην δὲ τὴν ἡμέραν πλέοντες, φθάνουσιν εἰς τὸν μεταξὺ τῆς Κασθαναίας καὶ τῆς Σηπιάδος ἀκτῆς αἰγιαλόν. Καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἦτο γαλήνη καὶ νηνεμία, κατὰ τὸν ὄρθρον ὅμως ἐπέπεσε χειμὼν μέγας καὶ σφοδρὸς ἄνεμος ἀπηλιώτης, τὸν ὁποῖον ὀνομάζουσιν οἱ περὶ τὰ μέρη ταῦτα κατοικοῦντες Ἑλλησποντίαν. Ἐν τῇ συμφορᾷ ταύτῃ λέγουσιν, ὅτι τοὐλάχιστον κατεστράφησαν τετρακόσια πλοῖα καὶ ἄνδρες ἀναρίθμητοι καὶ πλῆθος πραγμάτων ἄφθονον· κατεστράφησαν δὲ καὶ ἄπειρα σιταγωγὰ καὶ ἄλλα πλοῖα. Ἦτο δὲ τρικυμία ἡμέρας τρεῖς, τὴν δὲ τετάρτην ὁ ἄνεμος ἐκόπασεν·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οἱ δὲ ἡμεροσκόποι τῶν Ἑλλήνων, δραμόντες ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Εὐβοίας, ἐσήμαινον πάντα τὰ γινόμενα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐθυσίασαν εἰς τὸν Ποσειδῶνα καὶ τὸν Βορρᾶν. Ἐπανῆλθον δὲ εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον καὶ ἐνήδρευον τὸν ἐχθρόν. Οἱ δὲ βάρβαροι, καθὼς ἔπαυσεν ὁ ἄνεμος καὶ τὰ κύματα ἔπαυσαν, ἑλκύσαντες τὰ πλοῖα, ἔπλεον παρὰ τὴν ἤπειρον, κάμψαντες δὲ τὴν ἄκραν τῆς Μαγνησίας ἐνελιμενίσθησαν εἰς τὸν ὅρμον τῶν Ἀφετῶν. Δέκα πέντε δὲ ἐκ τῶν πλοίων τῶν βαρβάρων ἔτυχε νὰ ἐκπλεύσωσι πολὺ βραδύτερον καὶ διέκρινάν πως τὰ εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον πλοῖα τῶν Ἑλλήνων. Ἐνόμισαν δὲ ὅτι εἶνε ἰδικά των καὶ πλέοντα ἔπεσον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Τοὺς δὲ αἰχμαλώτους ἀποπέμπουσι δεδεμένους εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, ἀφ' οὗ ἔμαθον παρ' αὐτῶν ὅσα ἤθελον νὰ μάθωσι.

Τὸ μὲν λοιπὸν ναυτικὸν τῶν βαρβάρων ἐκτὸς τῶν δέκα πλοίων ἔφθασεν εἰς Ἀφετάς. Ὁ δὲ Ξέρξης καὶ τὸ πεζικὸν ἐπορεύθη διὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ εἶχεν εἰσβάλη εἰς Μαλιᾶς, ἐν δὲ Θεσσαλίᾳ ἔκαμεν ἀγῶνας ἵππων, καθ' οὓς ἐδοκίμασε καὶ τοὺς Θεσσαλικοὺς ἵππους, οἵτινες εὑρέθησαν κατώτεροι πολύ. Εἰς δὲ τὴν Μηλίδα παρὰ τὸν κόλπον τῆς θαλάσσης γίνεται ἄμπωτις καὶ καὶ πλήμμυρα κατὰ πᾶσαν ἡμέραν. Περὶ δὲ τὸν κόλπον τοῦτον εἶνε χῶρος πεδινὸς ποὺ μὲν εὐρύς, ποὺ δὲ καὶ πολὺς στενός. Ὄρη δὲ ὑψηλὰ καὶ ἄβατα περικλείουσι πᾶσαν τὴν Μηλίδα γῆν, ἅτινα καλοῦνται τραχίνιαι πέτραι. Ὅταν ἔρχεταί τις ἐκ τῆς Φθιώτιδος εἰς τὸν κόλπον, πρώτη πόλις εἶνε ἡ Ἀντίκυρα, παρὰ τὴν ὁποίαν ὁ ποταμὸς Σπερχειὸς, ῥέων ἐκ τῶν Αἰνιάνων, ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς κατωτέρω καὶ ὁ Δύρας καὶ ὁ Μέλας. Ἡ δὲ Τραχὶς ἀπέχει τοῦ Μέλανος πέντε στάδια· πρὸς μεσημβρίαν δὲ τῆς Τραχῖνος ὑπάρχει φάραγξ, διαχωρίζουσα τὸ ὄρος τὸ περικλεῖον τὴν Τραχινίαν χώραν· διὰ δὲ τῆς φάραγγος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ῥέει ὁ Ἀσωπὸς ποταμὸς καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ τὴν κώμην Ἀνθήλην.

Ὁ μὲν λοιπὸν Ξέρξης ἐστρατοπέδευεν ἐν Τραχινίᾳ τῆς Μηλίδος, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐν ταῖς Θερμοπύλαις. Ἦσαν δὲ οἱ ὑπομένοντες τὸν Πέρσην τριακόσιοι μὲν ὁπλῖται ἐκ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ πεντακόσιοι ἐκ τῶν Τεγεατῶν πεντακόσιοι ἐκ τῶν Μαντινέων, ἐκ δὲ τοῦ Ὀρχομενοῦ τῆς Ἀρκαδίας ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίας χίλιοι· ἐκ δὲ τῆς Κορίνθου τετρακόσιοι καὶ ἐκ τοῦ Φλιοῦντος διακόσιοι καὶ ἐκ τῶν Μυκηναίων ὀγδοήκοντα· ἐκ δὲ τῶν Θεσπιέων ἦλθον ἑπτακόσιοι καὶ ἐκ τῶν Θηβαίων τετρακόσιοι. Πρὸς τούτοις προσκληθέντες καὶ οἱ Ὀπούντιοι Λοκροὶ πανστρατιᾷ καὶ ἐκ τῶν Φωκέων χίλιοι, οὓς κατέπεισαν, λέγοντες δι' ἀπεσταλμένων ὅτι αὐτοὶ μὲν ἦλθον πρόδρομοι τῶν ἄλλων, οἱ δὲ λοιποὶ σύμμαχοι περιμένονται κατὰ πᾶσαν ἡμέραν καὶ ὅτι ἡ θάλασσα ἐφυλάσσετο καὶ ἐφρουρεῖτο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, τῶν Αἰγινητῶν καὶ ἄλλων καὶ οὐδὲν εἶχον νὰ φοβηθῶσιν αὐτοί, διότι ὁ ἐπερχόμενος κατὰ τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶνε θεός, ἀλλ' ἄνθρωπος, οὐδεὶς δὲ θνητὸς εἶνε οὔτε θὰ ὑπάρξῃ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του νὰ μὴ ἀνεμίχθησαν καὶ συμφοραί, εἰς δε τοὺς μεγάλους καὶ μέγισται συμφοραί· ἀνάγκη πᾶσα λοιπὸν καὶ ὁ ἐπερχόμενος ὡς ὢν θνητός, δύναται νὰ πέσῃ ἀπὸ τῆς δόξης του. Οὗτοι δὲ, ταῦτα μανθάνοντες, ἐβοήθουν εἰς τὴν Τραχῖνα.

Οὗτοι εἶχον καὶ ἄλλους στρατηγοὺς κατὰ πόλεις· ἀλλ' ἐκεῖνος, ὅστις ἐθαυμάζετο περισσότερον καὶ ἦτο στρατηγὸς ὅλου τοῦ στρατεύματος ἦτο ὁ Λακεδαιμόνιος Λεωνίδας, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀναξανδρίδου ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης. Οὗτος τότε, ἐκλέξας τριακοσίους ἄνδρας ὡρίμους καὶ ἔχοντας παῖδας, μετέβη εἰς τὰς Θερμοπύλας. Ἀφ' οὗ δὲ παρέλαβε καὶ τοὺς Θηβαίους, τοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁποίους εἶπον, διότι κατηγοροῦντο ὅτι ἐμήδιζον, προέτρεπεν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον, διότι ἤθελε νὰ γνωρίζῃ, ἂν θὰ πέμψωσι στρατὸν ἢ θὰ ἀποποιηθῶσι φανερὰ τὴν συμμαχίαν τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Θηβαῖοι ὅμως, ἂν καὶ εἶχον ἄλλα φρονήματα ἔπεμπον. Τούτους μὲν τοὺς τριακοσίους ἔπεμψαν οἱ Σπαρτιᾶται, διὰ νὰ βλέπωσιν αὐτοὺς καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι καὶ νὰ ἐκστρατεύωσι καὶ διὰ νὰ μὴ μηδίσωσιν, ἐὰν μανθάνωσιν ὅτι αὐτοὶ ἀναβάλλουσιν. Ἔμελλον δὲ κατόπιν, ἀφ' οὗ ἐτελείωσεν ἡ ἑορτὴ Κάρνεια, νὰ ἀφήσωσι φυλακὰς ἐν τῇ Σπάρτῃ καὶ ταχέως νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν ὅλοι. Οὕτως ἐσκέπτοντο καὶ οἱ λοιποὶ σύμμαχοι, διότι καὶ οὗτοι συνέπεσε νὰ τελῶσι τὰ ὀλύμπια. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἤθελε γείνῃ τόσον ταχέως ὁ ἐν Θερμοπύλαις πόλεμος, ἔπεμπον τοὺς προδρόμους.

Οἱ δὲ ἐν Θερμοπύλαις Ἕλληνες, καθὼς ὁ Πέρσης ἐπλησίασε τὸ στενόν, ἐφοβοῦντο καὶ ἐσκέπτοντο περὶ ἀναχωρήσεως. Οἱ μὲν λοιπὸν ἄλλοι Πελοποννήσιοι εὕρισκον καλλίτερον νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ φυλάξωσι τὸν ἰσθμόν· ὁ δὲ Λεωνίδας, ἐπειδὴ οἱ Φωκεῖς καὶ οἱ Λοκροὶ ἀντέτειναν εἰς τὴν γνώμην ταύτην, ἀπεφάσισε νὰ μείνωσιν αὐτοῦ καὶ νὰ στείλωσιν ἀγγέλους εἰς τὰς πόλεις νὰ παρακινήσωσι αὐτὰς νὰ στείλωσι βοήθειαν, διότι αὐτοὶ εἶνε ὀλίγοι, ὥστε νὰ ἀποκρούσωσι τὸν στρατὸν τῶν Μάγων. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα συνεζήτουν, ὁ Ξέρξης ἔπεμψε κατάσκοπον ἱππέα, διὰ νὰ ἴδῃ πόσοι εἶνε καὶ τί κάμνουσιν. Εἶχε δὲ ἀκούσῃ, ὢν ἀκόμη ἐν Θεσσαλίᾳ, ὅτι ὀλίγος στρατὸς ἦτο ἐνταῦθα συνηθροισμένος καὶ ὅτι ἀρχιστράτηγος αὐτῶν ἦτο ὁ Λακεδαιμόνιος Λεωνίδας, Ἡρακλείδης τὸ γένος. Καθὼς δὲ ἐπλησίασεν ὁ ἱππεὺς πρὸς τὸ στρατόπεδον, παρετήρει καὶ ἔβλεπεν ὄχι ὅλον τὸ στρατόπεδον, διότι τοὺς τεταγμένους ἐντὸς τοῦ τείχους, τὸ ὁποῖον εἶχον ἀνοικοδομήσῃ οἱ Ἕλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ληνες, δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ, τοὺς ἐκτὸς ὅμως τοῦ τείχους ἔβλεπεν· εἶχον δὲ τὰ ὅπλα των πρὸ τοῦ τείχους. Ἔτυχε δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον οἱ Λακεδαιμόνιοι νὰ ἦνε τεταγμένοι ἔξω. Τούτων δὲ ἄλλους μὲν ἔβλεπε νὰ γυμνάζωνται, ἄλλους δὲ νὰ κτενίζωσι τὰς κόμας των. Ταῦτα δὲ παρατηρῶν, ἐθαύμαζε καὶ ἠρίθμει τὸ πλῆθος. Ἔπειτα δὲ ἐπέστρεφεν ὀπίσω ἡσύχως, διότι οὐδεὶς ἐδίωκεν αὐτὸν καὶ κατεφρονήθη διὰ τὴν πολλήν του ἀλογίαν. Ἔλεγε δὲ εἰς τὸν Ξέρξην ὅσα εἶδεν. Οὗτος δὲ, ἀκούων, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τί συμβαίνει, νὰ παρασκευάζωνται νὰ ἀποθάνωσιν, ἀφ' οὗ φονεύσωσιν ὅσους δυνηθῶσιν. Ἐπειδὴ δὲ τῷ ἐφαίνετο ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔπραττον γελοῖα, ἐκάλεσε τὸν Δημάρατον, ὅστις ἦτο ἐν τῷ στρατοπέδῳ, διότι ἤθελε νὰ μάθῃ τὸ ποιούμενον ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. Οὗτος δὲ εἶπε «Μὲ ἤκουσες καὶ πρότερον, ὅτε ἀνεχωροῦμεν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, τί ἔλεγον περὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων· ἀκούσας δὲ, ἐγέλασες μὲ ἐμέ, διότι ἔλεγον πῶς ἔβλεπον ὅτι θὰ συμβῶσι τὰ πράγματα ταῦτα. Ἀλλ' ἐγὼ, βασιλεῦ, μεγάλην μου τιμὴν νομίζω νὰ λέγω ἐνώπιόν σου τὴν ἀλήθειαν. Ἄκουσε δὲ καὶ τώρα. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἦλθον νὰ ἐμποδίσωσι τὴν εἴσοδον ἡμῶν καὶ πρὸς τοῦτο παρασκευάζονται. Διότι ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια αὕτη· ὅταν μέλλωσι νὰ κινδυνεύσωσι, τότε κοσμοῦσι τὰς κεφαλάς των. Μάθε δὲ ὅτι, ἐὰν ὑποτάξῃς τούτους καὶ τοὺς μένοντας ἐν τῇ Σπάρτῃ οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ὑπάρχει, βασιλεῦ, τὸ ὁποῖον θὰ τολμήσῃ νὰ ἐγείρῃ χεῖρα κατὰ σοῦ. Ἀλλὰ τώρα ἔρχεσαι κατὰ τῆς ὡραιοτάτης πόλεως τῆς Ἑλλάδος καὶ κατ' ἀνδρειοτάτων ἀνδρῶν.

Ἀλλὰ πάντα τὰ λεχθέντα ἐφάνησαν εἰς τὸν Ξέρξην ἀπίστευτα καὶ ἠρώτησα τὸν Δημάρατον πάλιν πῶς, ἐν ᾧ εἶνε τοσοῦτοι μόνον, θὰ ἔλθωσιν εἰς μάχην μὲ τὸν στρατόν του. Ἐκεῖνος δὲ εἶπεν· ὦ βασιλεῦ, νά με μεταχειρισθῇς ὡς ἄνδρα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ψεύστην, ἐὰν τὰ πράγματα δὲν συμβῶσιν, ὅπως ἐγὼ λέγω· Ἀλλ' ὁ Ξέρξης οὐδ' ὅλως ἐπείθετο· τέσσαρας λοιπὸν ἡμέρας ἀφῆκε νὰ παρέλθωσι, διότι ἤλπιζεν ὅτι θὰ δραπετεύσωσι. Τὴν δὲ πέμπτην, ἐπειδὴ δὲν ἀνεχώρουν, ἀλλ' ἐφαίνετο ὅτι μένουσιν ἐκεῖ ἀναιδῶς καὶ ἀσκέπτως, πέμπει κατ' αὐτῶν θυμωθεὶς τοὺς Μήδους καὶ Κισσίους, παραγγείλας νὰ συλλάβωσιν αὐτοὺς ζῶντας καὶ νά τους φέρωσιν ἐνώπιόν του. Ἐπέπεσον λοιπὸν προθύμως καὶ μὲ ὁρμὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἔπιπτον πολλοί· ἄλλοι δὲ ἦλθον εἰς τὴν θέσιν των καὶ δὲν ἀπήρχοντο, ἂν καὶ πολὺ ἔσφαλλον· ἐδείκνυον δὲ ὅτι πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶνε, ὀλίγοι δὲ ἄνδρες. Ἐγίνετο δὲ ἡ συμπλοκὴ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἐπειδὴ δὲ οἱ Μῆδοι κατέστησαν ἄχρηστοι, οὗτοι μὲν ἐξῆλθον κατ' ὀλίγον, ἦλθον δὲ οἱ Πέρσαι, τοὺς ὁποίους ὁ βασιλεὺς ὠνόμαζεν ἀθανάτους, διὰ νὰ τελειώσωσιν εὐκόλως. Καθὼς δὲ καὶ οὗτοι συνεπλάκησαν μὲ τοὺς Ἕλληνας, οὐδὲν περισσότερον κατώρθωσαν τῶν Μήδων. Ἐμάχοντο δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι θαυμασίως, δεικνύοντες τί δύνανται ἄνδρες ἔμπειροι νὰ πράξωσι κατὰ μὴ ἐμπείρων καὶ ἀφ' οὗ ἔστρεψαν τὰ νῶτα, ὅλοι ὁμοῦ ἔφευγον δῆθεν, οἱ δὲ βάρβαροι βλέποντες φεύγοντας ἐπήρχοντο μετὰ βοῆς καὶ πατάγου. Ἀλλὰ τότε οἱ Λακεδαιμόνιοι, καθὼς ἐκεῖνοι ἔμελλον νά τους φθάτωσι, στρέφοντες ὀπίσω, ἐφύνευον ἀναριθμήτους ἐκ τῶν Περσῶν· ἔπιπτον δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Σπαρτιατῶν ὀλίγοι. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν μέρος τοῦ στενοῦ ἠδύναντο οἱ Πέρσαι νὰ καταλάβωσιν, ἂν καὶ διὰ παντὸς μέσου προσέβαλλον, ἐπέστρεφον ὀπίσω. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ ὁ βασιλεὺς εἰς τὰς συμφορὰς ταύτας τρὶς ἀνεπήδησεν ἐκ τοῦ θρόνου του, φοβηθεὶς περὶ τοῦ στρατεύματος· τὴν δὲ ἄλλην ἡμέρκν οἱ βάρβαροι, ἐπειδὴ ἤλπιζον ὅτι οἱ Ἕλληνες, οἵτινες ἦσαν ὀλίγοι καὶ τετραυματισμένοι, δὲν θὰ ἠδύναντο πλέον νὰ ἀντισταθῶσιν, πάλιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἐμάχοντο διηρημένοι εἰς τάγματα καὶ παρατεταγμένοι κατὰ ἔθνη, πλὴν τῶν Φωκέων, οἵτινες ἐτάχθησαν νὰ φυλάξωσι τὴν ἀτραπόν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Πέρσαι οὐδὲν εὕρισκον διάφορον ἢ τὴν προτεραίαν, ἐπέστρεφον. Ἐν ᾧ δὲ ὁ βασιλεὺς ἠπόρει τί νὰ πράξῃ, ὁ Ἐφιάλτης, ὁ υἱὸς τοῦ Εὐρυδήμου, ἀνὴρ Μαλιεύς, διελέχθη μὲ τὸν βασιλέα, ἐλπίζων ὅτι θὰ λάβῃ μεγάλην ἀμοιβὴν παρ' αὐτοῦ, ἔδειξε τὴν ἀτραπόν, ἥτις διὰ τοῦ ὄρους φέρει εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ κατέστρεψε τοὺς εἰς τοῦτο τὸ μέρος ὑπομείνοντας Ἕλληνας. Ὕστερον δέ, φοβηθεὶς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἔφυγεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Οἱ δὲ Ἀμφικτύονες, συναθροισθέντες προεκήρυξαν χρηματικὴν ἀμοιβὴν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε φονεύσῃ αὐτόν. Μετὰ καιρὸν δὲ ἐλθὼν εἰς τὴν Ἀντίκυραν, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου τοῦ Τραχινίου. Ὁ δὲ Ξέρξης, ἐπειδὴ τῷ ἤρεσαν ὅσα ὑπεσχέθη ὁ Ἐφιάλτης νὰ κατορθώσῃ, ἔγεινε περιχαρὴς καὶ ἔπεμψεν εὐθὺς τὸν Ὑδάρνη μετὰ τῶν ἀθανάτων. Ἀνεχώρησαν δὲ τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνάπτομεν τοὺς λύχνους. Εἶνε δὲ ἡ ἀτραπὸς τοιαύτη· ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ, ὅστις ῥέει διὰ τῆς φάραγγος, ἔχει δὲ καὶ τὸ ὄρος τοῦτο, ὡς καὶ ἡ ἀτραπός, τὸ αὐτὸ ὄνομα Ἀνόπαια· διευθύνεται δὲ κατὰ τὴν ῥάχιν τοῦ ὄρους καὶ λήγει εἰς τὴν Ἀλπηνόν, πρώτην πόλιν τῶν Λοκρῶν πρὸς τὸ μέρος τῶν Μαλιέων. Διὰ ταύτης λοιπὸν τῆς ἀτραποῦ οἱ Πέρσαι, διαβάντες τὸν Ἀσωπόν, ἐπορεύοντο ὅλην τὴν νύκτα, ἐν δεξιᾷ μὲν ἔχοντες τὸ ὄρος τῶν Οἰταίων, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὰ τῶν Τραχινίων. Ἦτο δὲ ἐξημέρωμα, ὅτε ἔφθασαν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ὄρους. Εἰς τοῦτο δὲ τὸ μέρος ἐφρούρουν οἱ χίλιοι Φωκεῖς. Χωρὶς δὲ νὰ ἐννοηθῶσιν οἱ Πέρσαι ἀνέβησαν τὸ ὄρος, τὸ ὁποῖον ἦτο κεκαλυμμένον ὑπὸ δρυῶν. Ἦτο μὲν νηνεμία, ἐπειδὴ δὲ ἐγίνετο θόρυβος πολύς, ὡς ἦτο φυσικόν, ἐκ τῶν φύλλων τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁποῖα ἦσαν ὑπὸ τοὺς πόδας των, οἱ Φωκεῖς ἔδραμὸν καὶ ἐνεδύθησαν μὲ τὰ ὅπλα των, ἀλλ' εὐθὺς οἱ βάρβαροι, ἐνεφανίσθησαν. Καθὼς δὲ εἶδον τοὺς ἄνδρας ἐνδυομένους μὲ τὰ ὅπλα, ἐθαύμασαν, διότι ἤλπιζον ὅτι οὐδεμίαν θὰ εὕρωσιν ἀντίστασιν. Ὁ δὲ Ὑδάρνης, φοβηθεὶς, μήπως οἱ Φωκεῖς εἶνε Λακεδαιμόνιοι, ἠρώτησε τὸν Ἐφιάλτην τίνος ἔθνους ἦτο ὁ στρατός· μαθὼν δὲ ἀκριβῶς, διέτασσε τοὺς Πέρσας ὡς εἰς μάχην. Οἱ δὲ Φωκεῖς, ἐπειδὴ ἐκτυποῦντο μὲ πολλὰ καὶ συχνὰ τοξεύματα, ἔφυγον ταχέως πρὸς τὴν κορυφὴν του ὄρους, διότι ἐνόμιζον ὅτι κατ' αὐτῶν ἐπετέθησαν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἡτοιμάζοντο νὰ ἀποθάνωσιν· ἀλλ' ἠπατήθησαν, διότι οἱ περὶ τὸν Ὑδάρνην Πέρσαι ἀφῆκαν αὐτοὺς καὶ μετέβησαν τὸ ὄρος ταχέως.

Εἰς δὲ τοὺς ἐν Θερμοπύλαις Ἕλληνας πρῶτον μὲν ὁ Μεγιστίας Ἀκαρνὰν εἶπεν τὸν μέλλοντα θάνατον, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτόμολοι ἀνήγγειλαν τὴν περικύκλωσιν τῶν Περσῶν, ἐν ᾧ ἀκόμη ἦτο νύξ, τρίτοι δὲ ἦλθον οἱ ἡμεροσκόποι, καταβάντες ἀπὸ τῶν κορυφῶν, ὅτε ἤδη ἐφώτιζε. Τότε ἐσκέπτοντο οἱ Ἕλληνες καὶ αἱ γνῶμαι αὐτῶν ἐσχίζοντο· διότι ἄλλοι μὲν δὲν ἐπέτρεπον νὰ ἀφήσωσι τὴν τάξιν, ἄλλοι δὲ ἀντέτεινον. Οὕτω λοιπὸν ἀνεχώρησαν καὶ ἔμεινεν ὁ Λεωνίδας. Λέγεται δέ, ὅτι αὐτὸς ὁ Λεωνίδας, φροντίζων νὰ μὴ χαθῶσιν, ἀπέπεμψεν αὐτοὺς. Ἔχω ὅμως γνώμην, ὅτι εἶπεν εἰς αὐτοὺς νὰ ἀναχωρήσωσιν, διότι ἐνόησεν ὅτι οἱ σύμμαχοι ἦσαν ἀπρόθυμοι καὶ δὲν ἤθελον νὰ συγκινδυνεύσωσι, καὶ δέν τῳ ἐφαίνετο καλὸν νὰ ἀπέλθῃ αὐτός. Ἐὰν ὅμως ἔμενεν αὐτοῦ, αὐτὸς ἐδοξάζετο καὶ ἡ τῆς Σπάρτης εὐδαιμονία δὲν ἐξηλείφετο Οἱ μὲν λοιπὸν σύμμαχοι ἐπείσθησαν εἰς τὸν Λεωνίδαν, οἱ δὲ Θεσπιεῖς καὶ Θηβαῖοι ἔμειναν μόνοι πλησίον τῶν Λακεδαιμονίων. Τούτων οἱ μὲν Θηβαῖοι ἔμειναν χωρὶς νὰ θέλωσι, διότι ἐκράτησεν αὐτοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ Λεωνίδας ὡς ὁμήρους, οἱ δὲ Θεσπιεῖς ἔμειναν μετὰ μεγίστης προθυμίας, ἀρνηθέντες νὰ ἀφήσωσι τὸν Λεωνίδαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ καὶ νὰ ἀναχωρήσωσιν, ἀλλὰ, μείναντες, συναπέθανον. Στρατηγὸς δ' αὐτῶν ἦτο ὁ Δημόφιλος, ὁ υἱὸς τοῦ Διαδρόμου.

Ὁ δὲ Ξέρξης, ἀφ' οὗ ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος ἔκαμε σπονδὰς καὶ περιμείνας τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν πληροῦται ἡ ἀγορά, διέταξε νὰ γείνῃ ἡ προσβολή, διότι οὕτως εἶχε παραγγείλῃ ὁ Ἐφιάλτης. Οἱ βάρβαροι τότε ὥρμησαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ περὶ τὸν Λεωνίδαν Ἕλληνες ἐξῆλθον εἰς τὸ εὐρύτερον μέρος τοῦ στενοῦ. Τοτε δὲ συμπλάκησαν ἔξω τῶν στενῶν καὶ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἔπιπτον· ὄπισθεν δὲ οἱ ἀρχηγοί, ἔχοντες μάστιγας, ἐρράπιζον πάντα ἄνδρα, πάντοτε ἀναγκάζοντες αὐτοὺς νὰ προχωρῶσι. Πολλοὶ μὲν λοιπὸν ἐξ αὐτῶν ἔπιπτον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐφονεύοντο, πολὺ δὲ περισσότεροι κατεπατοῦντο, ζῶντες, ὑπὸ τῶν ἰδίων, οὐδεὶς δὲ λόγος ἐγίνετο διὰ τὸν ἀποθνήσκοντα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνες ἤξευρον, ὅτι ὁ θάνατος θὰ ἐπέλθῃ ἐκ τῶν ἐρχομένων ἐκ τῶν ὄπισθεν τοῦ ὄρους, ἔδειξαν ὅσον ἠδυνήθησαν μεγίστην ἀνδρίαν κατὰ τῶν βαρβάρων, πολεμήσαντες ἀπηλπισμένα καὶ ἀπονενοημένα. Τὰ μὲν λοιπὸν δόρατα τῶν περισσοτέρων εἶχον τότε σπάσῃ, ἐφόνευον δὲ μὲ τὰ ξίφη τοὺς Πέρσας. Καὶ ὁ Λεωνίδας ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πίπτει, δειχθεὶς ἀνδρειότατος, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτοῦ ὀνομαστοὶ Σπαρτιᾶται, τῶν ὁποίων ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν ἀξίων ἔμαθον τὰ ὀνόματα· ἔμαθον δὲ καὶ πάντων τῶν τριακοσίων. Καὶ ἐκ τῶν Περσῶν δὲ πίπτουσιν ἐνταῦθα καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ ὀνομαστοὶ καὶ δύο υἱοὶ τοῦ Δαρείου, ὁ Ἀβροκόμας καὶ ὁ Ὑπεράνθης. Δεινὴ δὲ μάχη συνήφθη ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ τοῦ Λεωνίδου, τὸν ὁποῖον ἔλαβον οἱ Ἕλληνες, καὶ ἔτρεψαν τοὺς ἐναντίους τετράκις. Ἐγίνετο δὲ ἀγών, μέχρις οὗ οἱ μετὰ τοῦ Ἐφιάλτου Πέρσαι ἦλθον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καθὼς δὲ ἔμαθον οἱ Ἕλληνες, ὅτι ἦλθον οὗτοι, ἡ μάχη ἠλλοιώθη, διότι ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ στενὸν μέρος τῆς ὁδοῦ καὶ, παρακάμψαντες τὸ τεῖχος, ἦλθον καὶ ἐκάθισαν εἰς τὸν λόφον πάντες ὁμοῦ οἱ ἄλλοι πλὴν τῶν Θηβαίων. Ὁ δὲ λόφος εἶνε ἐν τῇ εἰσόδῳ, ὅπου τώρα ἔχει στηθεῖ λέων πρὸς τιμὴν τοῦ Λεωνίδου. Ἐνταῦθα ὑπερήσπιζον ἑαυτοὺς διὰ μαχαιρῶν, αἵτινες εἶχον περισωθεί, ἀλλ' οἱ βάρβαροι, περικυκλώσαντες αὐτούς, κατέχωσαν.

Τοιοῦτοι ἐφάνησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Θεσπιεῖς, ὅμως λέγεται ὅτι ἀνδρειότατος ἐφάνη ὁ Σπαρτιάτης Διηνέκης. Οὗτος, ἀκούσας παρά τινος τῶν Τραχινίων, ὅτι τοσοῦτον εἶνε τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων, ὥστε, ὅταν ῥίπτωσιν τὰ τόξα, ἀποκρύπτουσι τὸν ἥλιον ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν βελῶν, εἶπε, χωρὶς νὰ ἐκπλαγῇ· «ὁ φίλος Τραχίνιος πάντοτε καλὰ ἀναγγέλλει, διότι, ἀφ' οὗ οἱ Μῆδοι ἀποκρύπτουσι τὸν ἥλιον, ἡ μάχη θὰ γείνῃ ὑπὸ σκιὰν καὶ οὐχὶ ὑπὸ τὸν ἥλιον». Μετὰ δὲ τοῦτον ἠρίστευσαν οἱ δύο ἀδελφοὶ Ἀλφειὸς καὶ Μάρων, Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἐκ τῶν Θεσπιέων ὁ Διθύραμβος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἁρματίδου. Ἐνταῦθα, ὅπου ἔπεσον, ἐτάφησαν καὶ ἠγέρθη μνημεῖον δι' αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀποθανόντας, πρὶν ἀποπεμφθῶσιν ὑπὸ τοῦ Λεωνίδου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγράφησαν τὰ γράμματα ταῦτα·

Ἐδῶ ποτὲ κατὰ τριῶν ἑκατομμυρίων ἐμάχοντο τέσσαρες χιλιάδες ἐκ τῆς Πελοποννήσου.

Διὰ δὲ τοὺς Σπαρτιάτας ἐγράφη ἰδία·

Ὦ ξένε, ἀνάγγειλε εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτι ἐνταῦθα κείμεθα, πειθόμενοι εἰς τοὺς λόγους ἐκείνων·

Δύο δὲ ἐκ τούτων τῶν τρακοσίων, ὁ Εὔρυτος καὶ ὁ Ἀριστόδημος, λέγεται ὅτι εὑρίσκοντο εἰς τοὺς Ἀλπηνούς, πάσχοντες

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀλλ' ὁ μεν Εὔρυτος, μαθὼν τὴν περικύκλωσιν τῶν Περσῶν, ἐζήτησε τὰ ὅπλα του καὶ, ἐνδυθεὶς μὲ ταῦτα, διέταξε τὸν Εἴλωτα νά τον ὁδηγήσῃ εἰς τοὺς μαχομένους, ἐφορμήσας δὲ ἐφονεύθη. Ὁ δὲ Ἀριστόδημος, δειλιάσας, ἔμεινεν εἰς τοὺς Ἀλπηνοὺς καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Σπάρτην, ὅπου ὑβρίζετο ἄτιμος. Οὐδὲ δὲ ἔδιδέ τις εἰς αὐτὸν πῦρ, διὰ νὰ ἀνάψῃ οὔτε διελέγετο. Ἀλλὰ τὸ ὄνειδος τοῦτο ἀπέπλυνεν ὁ Ἀριστόδημος βραδύτερον, πολεμήσας ἀνδρειότατα εἰς τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην.

Οἱ δὲ Θηβαῖοι, ἐν ὅσῳ μὲν ἦσαν μὲ τοὺς Ἕλληνας, κατ' ἀνάγκην ἐμάχοντο κατὰ τοῦ βασιλέως, καθὼς ὅμως εἶδον, ὅτι τὰ πράγματα τῶν Περσῶν ἔγειναν ὑπέρτερα, ὅτε οἱ μετὰ τοῦ Λεωνίδου Ἕλληνες ἔτρεχον κατεσπευμένως εἰς τὸν λόφον, χωρισθέντες ἀπ' αὐτῶν, προέτειναν τὰς χεῖρας καὶ ὑπῆγον ἐγγύτερον τῶν βαρβάρων, εἶπον δὲ, ὅτι καὶ μηδίζουσι καὶ μεταξὺ τῶν πρώτων αὐτοὶ ἔδώκαν γῆν καὶ ὕδωρ εἰς τὸν βασιλέα καὶ ὅτι ἀναγκασθέντες μετέβησαν εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ ὅτι δὲν εἶνε αὐτοὶ αἴτιοι τῆς συμφορᾶς, ἥτις ἐπῆλθεν εἰς τὸν βασιλέα. Εἶχον δὲ μάρτυρας τῶν λόγων τούτων καὶ τοὺς Θεσσαλούς. Ἀλλὰ δὲν εὐτύχησαν κατὰ πάντα, διότι, καθὼς συνέλαβον αὐτοὺς ἐλθόντας, τινὰς μὲν ἐφόνευσαν, τοὺς δὲ περισσοτέρους ἔστιξαν μὲ στίγματα βασιλικά, ἤρχισαν δὲ ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν Λεοντιάδου.

Οἱ μὲν λοιπὸν περὶ τὰς Θερμοπύλας Ἕλληνες οὕτως ἠγωνίσθησαν, ὁ δὲ Ξέρξης, καλέσας τὸν Δημάρατον, εἶπε· «Δημάρατε, εἶσαι καλὸς ἄνθρωπος. Συμπεραίνω δὲ τοῦτο ἐκ τῆς φιλαληθείας σου· διότι, ὅσα εἶπες, ἅπαντα οὕτως ἀπέβησαν. Τώρα δὲ, εἰπέ μοι, πόσοι εἶνε οἱ λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐκ τούτων πόσοι εἶνε τοιοῦτοι εἰς τὰ πολεμικὰ ἢ ἂν εἶνε καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅλοι.» Οὗτος δὲ εἶπε «βασιλεῦ, τὸ πλῆθος τῶν Λακεδαιμονίων πάντων εἶνε πολὺ καὶ αἱ πόλεις εἶνε πολλαί. Ὁμοίους ὅμως μὲ τοὺς ἐνταῦθα πολεμήσαντας ἔχει μόνον ἡ Σπάρτη ὀκτὼ χιλιάδας· οἱ δὲ ἄλλοι δὲν εἶνε μὲν ὅμοιοι πρὸς τούτους, ἀλλ' εἶνε ἀνδρεῖοι.» Εἶπε δὲ ὁ Ξέρξης, «Δημάρατε, μὲ τίνα τρόπον θὰ καταβάλωμεν ἀπονώτερον τοὺς ἄνδρας τούτους. Λέγε, διότι σὺ γνωρίζεις τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, διότι ἦσο βασιλεὺς αὐτῶν.» Οὗτος δὲ ἀπεκρίθη «Βασιλεῦ, παρὰ τὴν λακωνικὴν χώραν εἶνε νῆσος, Κύθηρα τὸ ὄνομα, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Χίλων, ἀνὴρ σοφώτατος παρ' ἡμῖν, εἶπεν ὅτι μεγαλείτερον κέρδος θὰ ἦτο εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ἐὰν κατεβυθίζετο εἰς τὴν θάλασσαν παρὰ ἐὰν ὑπερεῖχε, διότι ἐφοβεῖτο πάντα ἐχθρὸν, μή πως ἐκ ταύτης ὁρμώμενος βλάψῃ αὐτούς. Στεῖλε λοιπὸν τριακόσια πλοῖα καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς νήσου ἃς ἐκφοβῶσι τοὺς Λακεδαιμονίους. Ὅταν δὲ ἔχωσι πόλεμον ἐντὸς τῆς χώρας των, οὐδ' ὅλως εἶνε ἐπίφοβοι, μή πως πέμψωσι βοήθειαν εἰς τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἐὰν αὕτη κυριεύεται ὑπὸ τοῦ πεζικοῦ σου. Ἐὰν δὲ ὑποδουλωθῇ ἡ ἄλλη Ἑλλάς, οἱ Λάκωνες, μόνοι μένοντες, εἶνε ἀσθενεῖς, ἐὰν δὲ δὲν κάμῃς ταῦτα, περίμενε νὰ γείνωσι τὰ ἑπόμενα. Ἡ Πελοπόννησος ἔχει ἰσθμὸν στενόν· εἰς τοῦτον τὸν χῶρον περίμενε νὰ γείνωσιν ἄλλαι μάχαι σπουδαιότεραι τῶν προτέρων, διότι πάντες οἱ Πελοποννήσιοι ὡρκίσθησαν Ἐὰν ὅμως κάμῃς ἐκεῖνο, τότε καὶ ὁ ἰσθμὸς οὗτος καὶ αἱ πόλεις θὰ παραδοθῶσιν ἀμαχητί.»

Μετὰ τοῦτον ὁ Ἀχαιμένης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ξέρξου, στρατηγὸς τοῦ ναυτικοῦ, παρατυχὼν εἰς τὴν συνδιάλεξιν καὶ φοβηθεὶς, μή πως πεισθῇ ὁ Ξέρξης νὰ κάμῃ ταῦτα, λέγει τὰ ἑξῆς· βασιλεῦ, βλέπω ὅτι παραδέχεσαι τοὺς λόγους ἀνδρός, ὅστις φθονεῖ σε, διότι εὐτυχεῖς ἢ καὶ προδίδει τὰ συμφέροντά σου, διότι οἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἕλληνες φθονοῦσι τοὺς εὐτυχοῦντας καὶ μισοῦσι τοὺς ἀνωτέρους των. Ἐὰν δὲ, καθὼς εἶνε σήμερον τὸ ναυτικὸν ἡμῶν, τοῦ ὁποίου τετρακόσια πλοῖα ἐναυάγησαν, ἀποχωρίσῃς καὶ ἄλλα τριακόσια καὶ πέμψῃς αὐτὰ νὰ περιπλέωσι τὴν Πελοπόννησον, ἀξιόμαχοι γίνονται οἱ ἀντίπαλοί σου. Ὅτε ὅμως εἶνε ἡνωμένος ὅλος ὁ στόλος, δυσκόλως δύναται νὰ νικηθῇ καὶ ἐκεῖνοι δὲν θὰ ἦνε ἀξιόμαχοι καὶ ὅλον τὸ ναυτικὸν θὰ βοηθῇ τὸ πεζικὸν καὶ τὸ πεζικὸν θὰ βοηθῇ τὸ ναυτικὸν, διότι θὰ πορεύωνται ὁμοῦ. Ἐὰν δὲ διασπάσῃς αὐτά, οὔτε σὺ θὰ ἦσαι χρήσιμος εἰς ἐκείνους οὔτε ἐκεῖνοι εἰς σέ. Διευθετῶν δὲ τὰ ἰδικά σου πράγματα, ἔχε γνώμην νὰ μὴ συλλογίζησαι τὰ τῶν πολεμίων, ποῦ θὰ κάμωσι τὸν πόλεμον, μήτε τί θὰ κάμωσι καὶ πόσοι εἶνε. Διότι ἐκεῖνοι εἶνε ἱκανοὶ νὰ φροντίζωσιν οἱ ἴδιοι περὶ ἑαυτῶν, ἡμεῖς ὡςαύτως περὶ ἡμῶν αὐτῶν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐὰν ἐκστρατεύσω κατὰ τῶν Περσῶν, οὐδ' ὅλως θεραπεύουσι τὸ παρὸν τραῦμά των.

Ἀποκρίνεται δὲ ὁ Ξέρξης οὕτως· «Ἀχαίμενες, μοὶ φαίνεται ὅτι ὀρθὰ λέγεις καὶ θὰ κάμω ταῦτα. Ὁ δὲ Δημάρατος λέγει μὲν ὅσα συμφορώτατα νομίζει ὅτι εἶνε εἰς ἐμέ, ἡ γνώμη του ὅμως εἶνε κατωτέρα τῆς ἰδικῆς σου. Διότι δὲν θὰ παραδεχθῶ ἐκεῖνον, ὅτι δὲν θέλει τὸ καλόν μου, καὶ συμπεραίνω τοῦτο καὶ ἐξ ὅσων πρότερον εἶπεν εἰς ἐμὲ καὶ ἐκ τούτου ὅτι ὁ πολίτης φθονεῖ τὸν πολίτην εὐτυχοῦντα καὶ θέλει τὸν κακὸν αὐτοῦ σιωπῶν· καὶ ἂν ζητήσῃ ὅμοιός του συμβουλὴν, δὲν ἤθελε συμβουλεύσῃ αὐτὸν ὅσα φαίνονται εἰς αὐτὸν συμφορώτατα, ἐκτὸς ἂν ἦνε ἐνάρετος πολύ· σπάνιοι δὲ εἶνε οἱ τοιοῦτοι. Ὁ ξένος ὅμως εἰς ξένον εὐτυχοῦντα εἶνε εὐμενέστατος καὶ αὐτὸν, ζητοῦντα συμβουλὴν, ἤθελε συμβουλεύσῃ τὰ ἄριστα. Οὕτω λοιπὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σὲ προτρέπω νὰ ἀπέχῃς τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τοῦ νὰ κακολογῇς τὸν Δημάρατον, διότι εἶνε φίλος μου».

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ξέρξης διῆλθε διὰ τῶν νεκρῶν καὶ, ἀκούσας ὅτι ὁ Λεωνίδας ἦτο καὶ βασιλεὺς καὶ στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων, διέταξε νὰ ἀποκόψωσι τὴν κεφαλήν του καὶ νὰ ἀνασταυρώσωσιν αὐτήν. Εἶνε δὲ φανερὸν, ὅτι ὁ Ξέρξης παρὰ πολὺ ἐθυμώθη κατὰ τοῦ Λεωνίδου δι' ὅσα οὗτος ζῶν ἔπραξε πρὸς αὐτόν· διότι οἱ Πέρσαι περισσότερον πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τιμῶσι τοὺς ἄνδρας τοὺς γενναίους εἰς τὰ πολεμικά.

99. Ναυμαχία περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον.

Οἱ δὲ ταχθέντες εἰς τὸ ναυτικὸν Ἕλληνες ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι μὲ 127 πλοῖα, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον εἰσέλθη καὶ οἱ Πλαταιεῖς, ἂν καὶ ἦσαν ἄπειροι τῆς ναυτικῆς, οἱ Κορίνθιοι μὲ 40, οἱ Μεγαρεῖς μὲ 20, οἱ Χαλκιδεῖς μὲ 20, οἱ Αἰγινῆται μὲ 18, οἱ Συκυώνιοι μὲ 12, οἱ Λακεδαιμόνιοι μὲ 10, οἱ Ἐπιδαύριοι μὲ 8, οἱ Ἐρετριεῖς μὲ 7, οἱ Τροιζήνιοι μὲ 5, οἱ Στυρεῖς μὲ 2, οἱ Κεῖοι μὲ 4 καὶ οἱ Ὀπούντιοι Λοκροὶ μὲ 7. Ὁ δὲ στρατηγός, ὅστις εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν, ἦτο ὁ Σπαρτιάτης Εὐρυβιάδης, ὁ υἱὸς τοῦ Εὐρυκλείδου, διότι οἱ σύμμαχοι εἶπον, ὅτι, ἐὰν δὲν ναυαρχεῖ Λάκων, ἀλλ' Ἀθηναῖος, αὐτοὶ δὲν θὰ ἀκολουθήσωσι τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλὰ θὰ διαλύσωσι τὸν στόλον. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ὑπεχώρησαν, διότι μεγα πρᾶγμα ἐθεώρουν τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ διότι ἐνόησαν ὅτι, ἐὰν φιλονικήσωσι περὶ τῆς ἡγεμονίας, θὰ καταστραφῇ ἡ Ἑλλάς. Ἐσκέπτοντο δὲ ὀρθῶς· διότι ἐμφύλιος στάσις τοσοῦτον ἐπιβλαβεστέρα εἶνε πολέμου φρονούντων τὰ αὐτὰ, ὅσον πόλεμος εἰρήνης. Τότε δὲ οἱ Ἕλληνες, καθὼς εἶδον πλοῖα πολλὰ εἰς τὰς Ἀφετὰς καὶ ἅπαντα πλήρη στρατοῦ, φοβηθέντες, ἐσκέπτοντο νὰ ἀναχωρήσω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σιν ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου καὶ νὰ ἔλθωσιν ἐντὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Μαθόντες δὲ τοῦτο οἱ Εὐβοεῖς, παρεκάλουν τὸν Εὐρυβιάδην νὰ προσμείνῃ ὀλίγον χρόνον, μέχρις ὅτου θέσωσιν ἐν ἀσφαλεῖ τόπῳ τὰ τέκνα καὶ τὰ πράγματά των. Ἐπειδὴ δὲ δέν τον ἔπειθον, μετέβησαν εἰς τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων Θεμιστοκλέα καὶ πείθουσιν αὐτὸν διὰ τριάκοντα ταλάντων νὰ μείνωσι καὶ νὰ ναυμαχήσωσι πρὸ τῆς Εὐβοίας. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς, διὰ νὰ κρατήσῃ ἐκεῖ τοὺς Ἕλληνας, κάμνει ὡς ἑξῆς· ἐκ τούτων τῶν χρημάτων δίδει εἰς τὸν Εὐρυβιάδην πέντε τάλαντα, ὡς νά τα ἔδιδε δῆθεν ἀφ' ἑαυτοῦ, τρία δὲ εἰς τὸν Ἀδείμαντον, στρατηγὸν τῶν Κορινθίων, ὅστις μόνος ἐθορύβει, λέγων, ὅτι θὰ ἀποπλεύσῃ καὶ δὲν παραμένει. Οὗτοι λοιπὸν, λαβόντες δῶρα, μετεπείσθησαν καὶ ἔγεινεν ἡ χάρις τῶν Εὐβοέων καὶ αὐτὸς ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκέρδησεν· ἐκράτησε δὲ τὰ λοιπὰ χωρὶς νά το ἐννοήσωσιν, ἀλλ' οἱ λαβόντες τὰ χρήματα ἐπίστευον ὅτι τὰ χρήματα ἦλθον ἐκ τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Οἱ δὲ βάρβαροι, μαθόντες πρωτήτερα ὅτι περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ναυλοχοῦσι ὀλίγα ἑλληνικὰ πλοῖα, τότε δὲ καὶ αὐτοὶ ἰδόντες, ἦσαν πρόθυμοι νὰ ἐπιχειρήσωσι νὰ συλλάβωσιν αὐτά. Ἀπεφάσισαν δὲ νὰ μὴ πλεύσωσι κατ' εὐθεῖαν, διὰ νὰ μὴ ἴδωσιν αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες προσπλέοντας καὶ τραπῶσιν εἰς φυγὴν καὶ διὰ νά τους καταλάβῃ ἡ νύξ φεύγοντας. Μηχανεύονται δὲ τὰ ἑξῆς· ἀποχωρίζουσι διακόσια πλοῖα καὶ πέμπουσιν αὐτὰ ἔξωθεν τῆς Σκιάθου, διὰ νὰ μὴ ἴδωσιν αὐτὰς οἱ πολέμιοι, ὅτι περιπλέουσι τὴν Εὔβοιαν, διὰ νὰ περικυκλώσωσιν αὐτοὺς καὶ καὶ φράξωσι τὸ στενόν· αὐτοὶ δὲ ἐπιτίθενται κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἐν ᾧ δὲ εἰς τὰς Ἀφετὰς παρετάσσοντο τὰ πλοῖα, ὁ Σκυλλίας ὁ Σκιωναῖος, ἄριστος δύτης τῶν τότε ἀνθρώπων, αὐτομολήσας ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ δὲν ἐσταμάτησε, πρὶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φθάσῃ εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον, διαπλεύσας ὀγδοήκοντα περίπου στάδια. Τίνι δὲ τρόπῳ ἔφθασεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, δὲν δύναμαι νὰ εἴπω ἀκριβῶς, θαυμάζω ὅμως, ἂν τὰ λεγόμενα εἶνε ἀληθῆ. Μαθόντες δὲ οἱ Ἕλληνες παρὰ τοῦ Σκελλίου τὰ σχέδια τῶν βασιλέων, ἀπεφάσισαν τὴν μὲν ἡμέραν ἐκείνην νὰ μείνωσιν ἐκεῖ, περὶ δὲ τὰ μεσάνυκτα νὰ πλεύσωσι καὶ νὰ ἀπαντήσωσι τὰ περιπλέοντα πλοῖα. Ἐπειδὴ δὲ μέχρι τῆς δείλης οὐδεὶς ἀπέπλεε κατ' αὐτῶν, ἔπλεον αὐτοὶ κατὰ τῶν βαρβάρων, θέλοντες οὕτω νὰ δοκιμάσωσι πῶς θὰ πολεμήσωσι καὶ πῶς θὰ διέλθωσι διὰ τοῦ ἐχθροῦ. Βλέποντες δὲ οἱ βάρβαροι τοὺς Ἕλληνας, ὅτι ἐπιπλέουσι κατ' αὐτῶν μὲ ὀλίγα πλοῖα εἰς τὸ πέλαγος, διότι ἤλπιζον, ὅτι εὐκόλως θὰ κυριεύσωσιν αὐτά· καὶ πολὺ ὀρθῶς. Προσεπάθουν λοιπὸν νὰ βάλωσιν αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον. Ὅσοι μὲν ἐκ τῶν Ἰώνων ἦσαν εὐνοϊκοὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀκουσίως ἐξεστράτευον, παρὰ πολὺ ἐλυποῦντο, διότι ἔβλεπον ὅτι αὐτοὶ περιεκυκλοῦντο καὶ διότι ἐνόμιζον, ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν θὰ φύγῃ. Τοσον ἀσθενεῖς ἐνόμιζον, ὅτι εἶνε οἱ Ἕλληνες. Ὅσοι δὲ ἔχαιρον διὰ τὸ γινόμενον, ἐφιλοτιμεῖτο ἕκαστος νὰ συλλάβῃ πλοῖον Ἀττικόν, διὰ νὰ λάβῃ δῶρα παρὰ τοῦ βασιλέως, διότι παρὰ τοῖς βαρβάροις πλεῖστος λόγος ἐγίνετο περὶ τῶν Ἀθηναίων. Καθὼς ὅμως ἐδόθη τὸ σημεῖον εἰς τοὺς Ἕλληνας, πρῶτον ἔστρεψαν τὰς πρῴρας κατὰ τῶν βαρβάρων καὶ συνήθροισαν τὰς πρύμνας εἰς τὸ μέσον· ἀφ' οὗ δὲ ἐδόθη δεύτερον σημεῖον, ἤρχισαν τὴν μάχην, ἐντὸς ὀλίγου δὲ καὶ κατὰ πρόσωπον. Τότε κυριεύουσι τριάκοντα πλοῖα τῶν βαρβάρων Πρῶτος δὲ ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐκυρίευσε πλοῖον τῶν πολεμίων ὁ Ἀθηναῖος Λυκομήδης, ὁ υἱὸς τοῦ Αἰσχραίου καὶ τὸ ἀριστεῖον ἔλαβεν οὗτος. Τοὺς δὲ ἀγωνιζομένους ἀμφιρρεπῶς διέλυσεν ἡ νύξ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπελθοῦσα. Οἱ μὲν λοιπὸν Ἕλληνες ἀπέπλευσαν εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον, οἱ δὲ βάρβαροι εἰς τὰς Ἀφέτας.

Ὅτε δὲ ἐνύκτωσεν, ἐν ᾧ ἦτο μέσον τοῦ θέρους, ἔπιπτε βροχὴ ῥαγδαία δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ ἐγίνοντο δυναταὶ βρονταὶ ἀπὸ τοῦ Πηλίου· οἱ δὲ νεκροὶ καὶ τὰ ναυάγια ἐρρίπτοντο ἔξω εἰς τὰς Ἀφέτας καὶ περὶ τὰς πρῴρας τῶν πλοίων ἐκυλίοντο καὶ ἐκτύπουν τὰς ἄκρας τῶν κωπῶν. Οἱ δὲ στρατιῶται, ἀκούοντες ταῦτα, ἐφοβήθησαν, διότι ἐνόμιζον ὅτι ἤθελον καταστραφῆ ὑπὸ τοιούτων κακῶν· διότι, πρὶν ἀναπνεύσωσιν ἐκ τῆς ναυαγίας καὶ τῆς κακοκαιρίας, ἀπροσδοκήτως ἔγεινε ναυμαχία καρτερά, μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν βροχὴ ῥαγδαιοτάτη καὶ ῥεύματα ὁρμητικά, φερόμενα εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ βρονταὶ δυναταί. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς διαταχθέντας νὰ περιπλεύσωσι τὴν Εὔβοιαν ἡ αὐτὴ νὺξ ἦτο πολὺ ἀκόμη ἀγριωτέρα, καθ' ὅσον κατέλαβεν αὐτοὺς ἐν τῷ πελάγει, καὶ τὸ τέλος ὑπῆρξεν εἰς αὐτοὺς λυπηρόν. Ἦσαν δὲ τότε εἰς τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίας καὶ φερόμενοι ὑπὸ του ἀνέμου καὶ μὴ ἠξεύροντες ποῦ ἐφέροντο, ἔπιπτον εἰς τοὺς βράχους καὶ κατεστρέφοντο. Οἱ δὲ ἐν Ἀφέταις βάρβαροι, καθὼς ἐφώτισεν ἡ ἡμέρα, δὲν ἐκίνουν τὰ πλοῖα καὶ, ἐπεθύμουν νὰ ἀναπαυθῶσιν, ἐπειδὴ κακῶς ἐπέρασαν τὴν νύκτα. Εἰς δὲ τοὺς Ἕλληνας ἦλθον πρὸς βοήθειαν πεντήκοντα τρία Ἀττικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἐθάρρυναν αὐτούς συγχρόνως ὅμως ἐθάρρυνεν αὐτοὺς καὶ ἀγγελία, ἐλθοῦσα, ὅτι πάντες οἱ βάρβαροι οἱ περιπλέοντες τὴν Εὔβοιαν κατεστράφησαν ὑπὸ τῆς τρικυμίας. Φυλάξαντες λοιπὸν τὴν αὐτὴν ὥραν, ἐπέπεσον κατὰ τῶν πλοίων τῶν Κιλίκων, κατεστρέψαντες πάντα. Καθὼς δὲ ἔγεινε νύξ, ἀπέπλευσαν ὀπίσω εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον.

Τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν, οἱ στρατηγοὶ τῶν βαρβάρων, νομίζοντες φοβερὸν νά τους βλάπτωσι τόσον ὀλίγα πλοῖα καὶ φοβού-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μενοι τὸν Ξέρξην, δὲν ἀνέμειναν πλέον τοὺς Ἕλληνας νὰ ἀρχίσωσι τὴν μάχην, ἀλλὰ, παροτρύνοντες τοὺς ἑαυτῶν κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ἤρχισαν νὰ κινῶσι τὰ πλοῖα. Ὅτε δὲ παραταχθέντες ἐπέπλεον, οἱ Ἕλληνες ἔμενον ἀκίνητοι πλησίον τοῦ Ἀρτεμισίου. Οἱ δὲ βάρβαροι, παρατάξαντες τὰ πλοῖά των ἐν σχήματι ἡμισελήνου περιεκύκλουν αὐτούς, διὰ νὰ συλλάβωσιν αὐτούς. Τότε οἱ Ἕλληνες ἔπλευσαν κατ' αὐτῶν καὶ συνεπλάκησαν. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ ἐπολέμησαν καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι ὁμοίως. Ἀλλ' ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξου ἕνεκα τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ πλήθους αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ κατεστρέφετο, διότι ἐταράσσοντο τὰ πλοῖα καὶ προσέκρουε τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο. Ὅμως ἀντεῖχε καὶ δὲν ὑπεχώρει, διότι ἐνόμιζον φοβερὸν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν ὑπὸ ὀλίγων πλοίων. Πολλὰ μὲν λοιπὸν πλοῖα τῶν Ἑλλήνων κατεστράφησαν καὶ πολλοὶ ἄνδρες, πολὺ ὅμως περισσότερα πλοῖα τῶν βαρβάρων καὶ πολὺ περισσότεροι ἄνδρες. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ ἠρίστευσαν οἱ μὲν Αἰγύπτιοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ξέρξου, οἵτινες καὶ πέντε ἑλληνικὰ πλοῖα συνέλαβον μὲ αὐτοὺς τοὺς ἄνδρας, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων ὁ Κλεινίας, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὅστις εἶχεν ἐκστρατεύσῃ δι' ἰδίας δαπάνης μετὰ διακοσίων ἀνδρῶν καὶ μὲ ἰδικόν του πλοῖον.

Καθὼς δὲ ἐχωρίσθησαν, μετέβησαν εἰς τοὺς ὅρμους των. Οἱ δὲ Ἕλληνες, μάλιστα οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπειδὴ τὰ ἡμίσῃ πλοῖα τούτων ἦσαν βεβλαμμένα, ἐσκέπτοντο νὰ ἀναχωρήσωσιν. Ἐπέσπευσαν δὲ, ὅτε ἔμαθον ὅτι ἔπεσεν ἐν Θερμοπύλαις ὁ Λεωνίδας μετὰ τοῦ στρατοῦ του. Διὰ νὰ μὴ ἐννοήσωσι δὲ οἱ ἐχθροὶ τὴν ἀναχώρησιν, κατὰ πρότασιν τοῦ Θεμιστοκλέους ἤναψαν πυρὰ εἰς τὴν Εὔβοιαν καὶ ἔσφαξαν ὅσας ἠδυνήθησαν αἶγας, διὰ μὴ τὰς λά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βωσιν οἱ πολέμιοι. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς, διαλέξας τὰ ἄριστα πλέοντα πλοῖα, ἐπορεύετο περὶ τὰ πότιμα ὕδατα καὶ ἔγραφεν εἰς τοὺς λίθους γράμματα, τὰ ὁποῖα οἱ Ἴωνες, ἐλθόντες τὴν ἄλλην ἡμέραν εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον, ἀνέγνωσαν. Τὰ δὲ γράμματα ἔλεγον τὰ ἑξῆς· «Ἄνδρες Ἴωνες, δὲν πράττετε δίκαια, ἐκστρατεύοντες κατὰ τῶν πατέρων ὑμῶν καὶ ὑποδουλοῦντες τὴν Ἑλλάδα. Πρέπει νὰ ἔλθητε μὲ ἡμᾶς· ἐὰν δὲ τοῦτο δὲν εἶνε δυνατὸν εἰς ὑμᾶς νὰ πράξητε, τότε ἀπομακρύνθητε ἀκόμη καὶ τώρα καὶ τοὺς Κᾶρας παρακαλέσατε νὰ κάμωσι τὰ αὐτά. Ἐὰν δὲ μήτε τὸ ἓν μήτε τὸ ἄλλο ἦνε δυνατὸν νὰ γείνῃ, ἀλλ' ὑπὸ μεγαλειτέρας βίας ἦσθε ἠναγκασμένοι νὰ πολεμήσητε, τότε κάμετε τὸν δειλόν, ὅταν συμπλακῶμεν, ἐνθυμούμενοι, ὅτι ἀφ' ἡμῶν κατάγεσθε καὶ ὅτι ὑμεῖς εἴσθε ἡ πρώτη αἰτία νὰ γείνωμεν ἡμεῖς ἐχθροὶ πρὸς τὸν βάρβαρον.»

Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ταῦτα ἔγραψεν, ὡς ἐγὼ φρονῶ, ἔχων διπλοῦν σκοπόν, ἢ νὰ κάμῃ τοὺς Ἴωνας νὰ μεταβάλωσι γνώμην καὶ νὰ ἔλθωσι μὲ τοὺς Ἕλληνας, ἐὰν ὁ βασιλεὺς δὲν ἐμάνθανε τὰ γράμματα, ἢ ἐάν τα ἐμάνθανε, νὰ καταστήσῃ τοὺς Ἴωνας ὑπόπτους εἰς τὸν Ξέρξην καὶ ἀπομακρύνῃ αὐτοὺς τῶν ναυμαχιῶν. Οἱ δὲ βάρβαροι, μαθόντες παρ' ἀνδρὸς Ἱστιαιέως τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἑλλήνων, ἀνεχώρησαν καὶ αὐτοὶ μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον, ὅπου ἔμειναν μέχρι τῆς μεσημβρίας, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν Ἱστίαιαν. Τότε ὁ Ξέρξης ἔπεμψεν εἰς τὸ ναυτικὸν κήρυκα, ὅστις εἶπεν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐπιτρέπει εἰς πάντα νὰ μεταβῇ εἰς τὰς Θερμοπύλας, διὰ νὰ ἴδῃ πῶς μάχεται πρὸς τοὺς ἀνοήτους ἀνθρώπους, οἵτινες ἤλπισαν νὰ καταβάλωσι τὴν δύναμιν τοῦ βασιλέως. Διὰ νὰ μὴ ἴδῃ δὲ ὁ ναυτικὸς στρατὸς πάντας τοὺς ἐν Θερμοπύλαις νεκροὺς τῶν Περσῶν, οἵτινες ἦσαν εἴκοσι χιλιάδες, ἀφῆκεν ἐκ τούτων ὡς χιλίους,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοὺς δὲ λοιποὺς πάντας ἔθαψεν εἰς τάφρους, τὰς ὁποίας ἔσκαψε καὶ ἐσκέπασεν αὐτοὺς μὲ χῶμα καὶ φύλλα. Ἐπέρασαν λοιπὸν καὶ εἶδον τοὺς νεκρούς. Πάντες δὲ ἐνόησαν τί ἔκαμεν ὁ Ξέρξης τοὺς νεκρούς. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν οἱ μὲν ἐπανῆλθον εἰς τὴν Ἱστίαιαν, οἱ δὲ μετὰ τοῦ Ξέρξου ἠκολούθησαν τὴν πορείαν των.

Τότε ἦλθον ὀλίγοι τινὲς ἐκ τῆς Ἀρκαδίας αὐτόμολοι, οἵτινες δὲν εἶχον νὰ ζήσωσι καὶ ἤθελον νὰ ἐργασθῶσιν. Ὁδηγήσαντες δὲ αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ἠρώτων οἱ Πέρσαι τί ἔκαμνον οἱ Ἕλληνες. Ἐκεῖνοι δὲ εἶπον ὅτι ἑώρταζον τὰ Ὀλύμπια καὶ ἐθεώρουν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἱππικόν. Ἔπειτα δὲ ἠρώτησέ τις τί βραβεῖον δίδεται εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους. Ἐκεῖνοι δὲ εἶπον ἐξ ἐλαίας στέφανος δίδεται εἰς τὸν νικῶντα. Τότε ὁ Τριτανταίχμης εἶπεν εὐγενεστάτην γνώμην, τὴν ὁποίαν ὁ Ξέρξης ἐνόμισε δειλίαν. «Ποπῶ, Μαρδόνιε, εἶπε, κατὰ ποίων ἀνδρῶν ἔφερες ἡμᾶς νὰ πολεμήσωμεν, οἵτινες ἀγωνίζονται οὐχὶ διὰ χρήματα, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς.»

Οἱ δὲ Θεσσαλοί, ἀφ' οὗ ἔγεινεν ἡ ἐν Θερμοπύλαις συμφορά, εὐθὺς πέμπουσι κήρυκα εἰς τοὺς Φωκεῖς, διότι εἶχον πάντοτε ἔχθραν κατ' αὐτῶν, καὶ εἶπον εἰς αὐτοὺς τὰ ἑπόμενα· «ὦ Φωκεῖς, τώρα ἀναγνωριζετε ὅτι δὲν εἴσθε ὅμοιοι μὲ ἡμᾶς· διότι πρωτήτερα, ὅσον χρόνον ἤρεσκεν εἰς ἡμᾶς νὰ μένωμεν μετὰ τῶν Ἑλλήνων, πάντοτε ἤμεθα ἀνώτεροι ἡμῶν καὶ τώρα πλησίον τοῦ βαρβάρου τοσαύτην δύναμιν ἔχομεν, ὥστε εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν εἶνε νὰ στερηθῆτε τὴν χώραν καὶ προσέτι νὰ ἐξανδραποδισθῆτε. Ἡμεῖς ὅμως, ἂν καὶ ἔχομεν τὸ πᾶν, δὲν μνησικακοῦμεν, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν νὰ δώσητε εἰς ἡμᾶς πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου καὶ ὑποσχόμεθα εἰς ὑμᾶς νὰ ἀποτρέψωμεν ὅσα κακὰ ἀπειλοῦσι τὴν χώραν ὑμῶν.»

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ δὲ Φωκεῖς ἀπεκρίθησαν, ὅτι δὲν δίδουσι χρήματα καὶ ὅτι, ἐὰν ἤθελον καὶ αὐτοὶ, ἐμήδιζον, ὡς οἱ Θεσσαλοί· ἀλλ' ἑκουσίως δὲν ἤθελον νὰ γείνωσι προδόται τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Θεσσαλοι τότε ἐχολώθησαν καὶ ὡδήγησαν τὸν βάρβαρον κατὰ τῶν Φωκέων. Ἐκ τῆς Τραχινίας λοιπὸν οἱ βάρβαροι εἰςέβαλον εἰς τὴν Δωρίδα, τὴν ὁποίαν δὲν ἔβλαψαν, διοτι ἐμήδιζεν. Ἔπειτα εἰςέβαλον εἰς τὴν Φωκίδα, ἀλλὰ τοὺς Φωκεῖς δὲν συλλαμβάνουσι, διότι ἄλλοι μὲν ἀνέβησαν εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Παρνασσοῦ, οἱ δὲ περισσότεροι κατέφυγον εἰς τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς, εἰς τὴν Ἄμφισσαν. Διερχόμενοι δὲ ἔκαιον πάντα καὶ κατέστρεφον, θέτοντες πῦρ καὶ εἰς τὰς πύλας καὶ εἰς τὰ ἱερά. Φθάσαντες δὲ εἰς τοὺς Πανοπέας, διῃρέθησαν εἰς δύο καὶ τὸ μὲν περισσότερον μέρος, πορευόμενον κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, εἰςέβαλε μετὰ τοῦ Ξέρξου αὐτοῦ εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἥτις τότε ἐμήδιζε, τὸ δὲ ἄλλο μέρος ἐπορεύθη κατὰ τῶν Δελφῶν, διὰ νὰ πωλήσῃ τοὺς θησαυροὺς τοῦ ναοῦ, οἵτινες ὅλοι ἦσαν γνωστοὶ μετ' ἀκριβείας εἰς τὸν Ξέρξην. Οἱ Δελφοί, φοβηθέντες τὰ μὲν τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ἔπεμψαν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, ἐς αὐτῶν δὲ οἱ μὲν πλεῖστοι ἀνέβησαν εἰς τοῦ Παρνασσοῦ τὰς κορυφὰς καὶ εἰς τὸ Κωρύκιον ἄντρον, ἄλλοι δὲ μετέβησαν εἰς τὴν Ἄμφισσαν. Ἔμειναν δὲ ἑξήκοντα ἄνδρες. Ὅτε λοιπὸν ἐπλησίασαν οἱ βάρβαροι εἰς τὸν ναὸν τῆς Προναίας Ἀθηνᾶς, τότε ἐκ μὲν τοῦ οὐρανοῦ ἔπιπτον ἐπ' αὐτῶν κεραυνοί, ἀπὸ δὲ τοῦ Παρνασσοῦ ἀποσπασθεῖσαι δύο κορυφαὶ ἐφέροντο μετὰ πολλοῦ πατάγου κατ' αὐτῶν καὶ προέφθασαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, ἐκ δὲ τοῦ ἱεροῦ τῆς Προναίας βοὴ καὶ ἀλαλαγμὸς ἠκούετο. Φόβος δὲ ἐνέπεσε μέγας εἰς τοὺς βαρβάρους, οἵτινες ἔφευγον εἰς τὴν Βοιωτίαν. Οἱ δὲ Δελφοί, μαθόντες τοῦτο κατέβησαν ἐκ τοῦ ὄρους καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν. Οἱ δὲ πεσόντες ἀπὸ τοῦ Παρνασσοῦ βράχοι ἀκόμη καὶ μέχρις ἡμῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

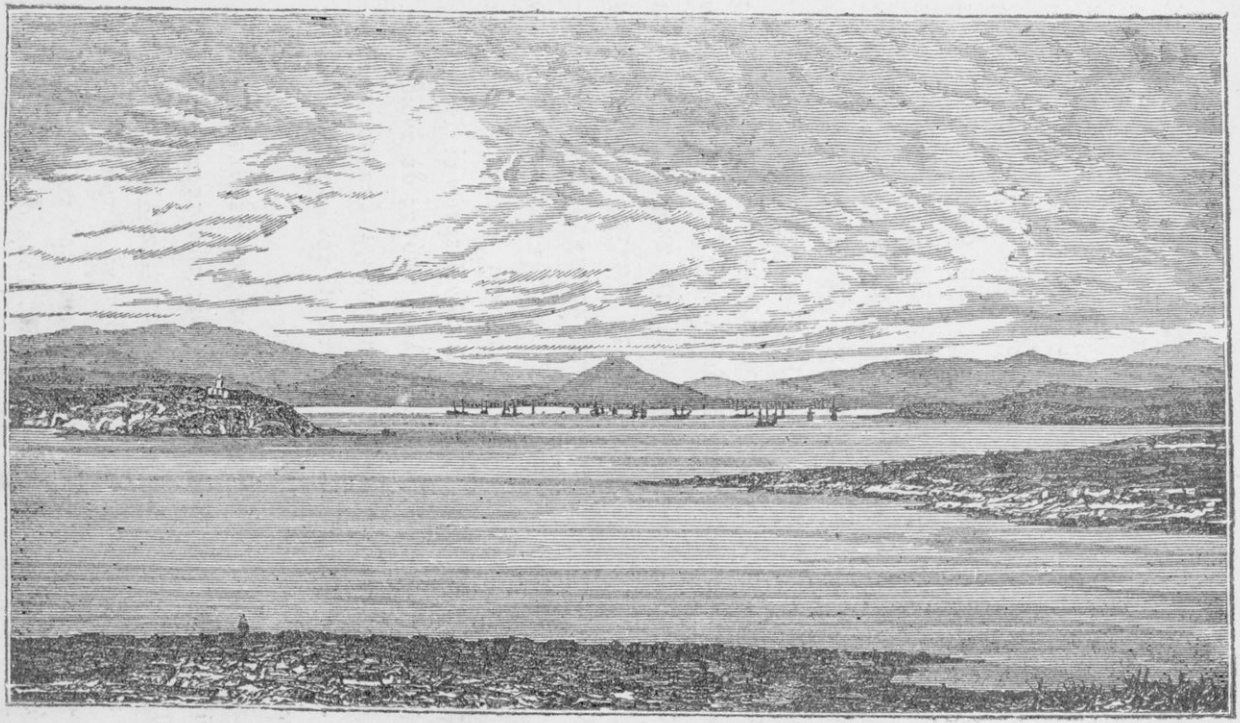
ἦσαν σῶοι, κείμενοι εἰς τὸ τέμενος τῆς Ἀθηνᾶς, ὅπου ἔπεσον φερόμενοι διὰ μέσου τῶν βαρβάρων.

104. Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία.

Τὸ δὲ ναυτικὸν τῶν Ἑλλήνων κατέβη ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου εἰς τὴν Σαλαμῖνα, ἀφ' οὗ παρεκάλεσαν οἱ Ἀθηναῖοι, διὰ νὰ ἐξαγάγωσιν ἐκ τῆς Ἀττικῆς καὶ τὰ τέκνα των καὶ τὰς γυναῖκας, προσέτι δὲ διὰ νὰ σκεφθῶσι τί πρέπει νὰ κάμωσι· διότι πάντες οἱ Πελοποννήσιοι ἀντὶ νὰ περιμένωσιν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ τὸν βάρβαρον, κατεγίνοντο νὰ τειχίσωσι τὸν ἰσθμόν, φροντίζοντες μόνον νὰ σώσωσι τὴν Πελοπόννησον καὶ ταύτην μόνην νὰ φυλάξωσι, τὰ δὲ ἄλλα νὰ ἀφήσωσι. Τότε οἱ μὲν περισσότεροι τῶν Ἀθηναίων ἔστειλαν τὰ τέκνα των καὶ τὰς γυναῖκάς των εἰς τὴν Τροιζῆνα, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν Αἴγιναν καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Σαλαμῖνα. Μετέβησαν δὲ καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Σαλαμῖνα, ὅπου συνηθροίσθη καὶ ὁ ἐπίλοιπος ναυτικὸς στρατὸς τῶν Ἑλλήνων, ὅστις ἦτο συνηθροισμένος εἰς τὸν Πώγωνα, τὸν λιμένα τῶν Τροιζηνίων. Ἦσαν δὲ περισσότερα πλοῖα ἢ ὅσα ἐναυμάχησαν ἐν τῷ Ἀρτεμισίῳ καὶ ἀπὸ πόλεων περισσοτέρων. Ναύαρχος δὲ ἦτο ὁ αὐτός. Ἔδωκαν δὲ πλοῖα οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἱ Κορίνθιοι, οἱ Σικυώνιοι, οἱ Ἐπιδαύριοι, οἱ Τροιζήνιοι, οἱ Ἑρμιονεῖς, οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Μεγαρεῖς, οἱ Ἀμπρακιῶται, οἱ Λευκάδιοι, οἱ Αἰγινῆται, οἱ Χαλκιδεῖς, οἱ Ἐρετριεῖς, οἱ Κεῖοι, οἱ Νάξιοι, οἱ Στυρεῖς, οἱ Κύθνιοι, οἱ Σερίφιοι, οἱ Σίφνιοι, οἱ Μήλιοι καὶ οἱ Κροτωνιᾶται. Τὰ δὲ πλοῖα ἐκτὸς τῶν πεντηκοντόρων ἦσαν τριακόσια ἑβδομήκοντα ὀκτώ.

Ἐν δὲ τῇ Σαλαμῖνι ἐσκέπτοντο ποῖον μέρος εἶνε καταλληλότατον νὰ ναυμαχήσωσιν. Ἡ δὲ γνώμη τῶν πλείστων ἦτο νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸν ἰσθμὸν καὶ νὰ ναυμαχήσωσι πρὸ τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Όρμος Σαλαμῖνος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πελοποννήσου, λέγοντες ὅτι, ἂν νικηθῶσιν ἐκεῖ, δύνανται νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὴν ξηρὰν εἰς τοὺς ἰδικούς των καὶ θὰ σωθῶσιν, ἐν ᾧ, ἐὰν εἶνε ἐν τῷ Σαλαμῖνι, θὰ πολιορκηθῶσιν ἐν αὐτῇ καὶ οὐδεμία βοήθεια θὰ ἔλθῃ εἰς αὐτούς. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐσκέπτοντο, ἦλθεν ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἀγγέλλων, ὅτι ὁ βάρβαρος, ἀφ' οὗ ἔκαυσε τὰς πόλεις τῶν Θεσπιέων καὶ Πλαταιέων, διότι δὲν ἐμήδιζον, ἦλθε καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, καταστρέφων τὰ πάντα. Κυριεύουσι δὲ τὸ ἄστυ ἔρημον καὶ τινας ὀλίγους ἐκ τῶν Ἀθηναίων εὑρίσκουσιν ἐν τῷ ἱερῷ, τοὺς ταμίας τοῦ ἱεροῦ καὶ πένητας ἀνθρώπους, οἵτινες, φράξαντες τὴν ἀκρόπολιν διὰ θυρῶν καὶ ξύλων, ἀνθίσταντο πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Δὲν ἀνεχώρησαν δὲ εἰς τὴν Σαλαμῖνα ἕνεκα ἀσθενείας, προσέτι δὲ, διότι ἐνόμιζον, ὅτι τὸ ξύλινον τεῖχος, τὸ ὁποῖον εἶπεν ἡ Πυθία, θὰ ἦνε ἀκυρίευτον καὶ ὅτι τοῦτο εἶνε τὸ κρησφύγετον κατὰ τὸ μαντεῖον καὶ οὐχὶ τὰ πλοῖα. Καθὼς δὲ οἱ Πέρσαι ἀνέβησαν κατὰ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀγλαύρου, εἶδον αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλοι μὲν ἔρριπτον αὐτοὺς κάτω ἀπὸ τοῦ τείχους καὶ ἀπέθνησκον, ἄλλοι δὲ κατέφυγον εἰς τὸ μέγαρον. Ἐν δὲ τῶν Περσῶν οἱ ἀναβάντες πρῶτον μὲν ἐτράπησαν πρὸς τὰς πύλας, ταύτας δὲ ἀνοίξαντες, ἐφόνευον τοὺς ἱκέτας, ἐσύλησαν τὸ ἱερὸν καὶ ἔκαυσαν τὴν ἀκρόπολιν. Ὁ δὲ Ξέρξης ἔστειλεν ἔπειτα εἰς τὸν Ἀρτάβανον, διὰ νὰ ἀναγγείλῃ τὴν δυστυχίαν ταύτην.

Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, καθὼς ἀνηγγέλθησαν ταῦτα, εἰς τοσοῦτον θόρυβον ἔφθασαν, ὥστε τινὲς τῶν στρατηγῶν οὐδὲ νὰ κυρωθῇ τὸ προκείμενον ζήτημα ἔμενον, ἀλλ' εἰς τὰ πλοῖα ἔτρεχον καὶ τὰ ἱστία ἀνεπετάννυον, διὰ νὰ ἀποπλεύσωσιν. Οἱ δὲ μείναντες ἀπεφάσισαν νὰ ναυμαχήσωσι πρὸ τοῦ ἰσθμοῦ. Ὅτε δὲ ἐνύκτωσεν, εἰςῆλθον εἰς τὰ πλοῖα. Τότε δὲ τὸν Θεμιστοκλέα, ἐλθόντα εἰς τὸ πλοῖον, ἠρώτησεν ὁ Ἀθηναῖος Μνησίφι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λος τί ἀπεφασίσθη. Μαθὼν δὲ παρ' αὐτοῦ ὅτι ἀπεφασίσθη νὰ φέρωσι τὰ πλοῖα εἰς τὸν Ἰσθμὸν καὶ πρὸ τῆς Πελοποννήσου νὰ ναυμαχήσωσιν, εἶπε ταῦτα «ἐξ ἅπαντος, ἐὰν ἀπομακρύνωσι τὰ πλοῖα ἀπὸ τῆς Σαλαμῖνος, δὲν θὰ ναυμαχήσῃς πλέον περὶ μιᾶς πατρίδος· διότι ἕκαστος θὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ οὔτε ὁ Εὐρυβιάδης οὔτε ἄλλος τις τῶν ἀνθρώπων θὰ δυνηθῇ νὰ κρατήσῃ αὐτὸν, ὥστε νὰ μὴ διασκορπισθῇ ὁ στρατὸς καὶ ἡ Ἑλλὰς θὰ καταστραφῇ ἐξ ἀσκεψίας. Ἀλλ' ἐὰν ὑπάρχει τρόπος τις, δράμε καὶ προσπάθησε νὰ διασκορπίσῃς τὰ σχέδιά των, ἂν ἴσως δυνηθῇς νὰ πείσῃς τὸν Εὐρυβιάδην νὰ μεταβάλῃ γνώμην, ὥστε νὰ μείνῃ αὐτοῦ. Παρὰ πολὺ ἤρεσεν εἰς τὸν Θεμιστοκλέα ἡ συμβουλὴ αὕτη καὶ, οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀποκριθείς, μετέβη εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Εὐρυβιάδου. Φθάσας δὲ ἐκεῖ, εἶπεν ὅτι θέλει νά τῳ εἴπῃ περὶ κοινῆς τινος ὑποθέσεως. Οὗτος δὲ παρήγγειλε νὰ ἔμβῃ εἰς τὸ πλοῖον καὶ νὰ εἴπῃ ὅ,τι θέλει. Τότε ὁ Θεμιστοκλῆς, καθήμενος πλησίον τοῦ Εὐρυβιάδου, λέγει πάντα, ὅσα ἤκουσε παρὰ τοῦ Μνησιφίλου καὶ ἄλλα προσέθηκε, μέχρις οὗ ἔπεισε τὸν Εὐρυβιάδην νὰ ἐξέλθῃ τοῦ πλοίου καὶ νὰ συγκαλέσῃ τοὺς στρατηγοὺς εἰς συνέδριον. Καθὼς δὲ συνήχθησαν, πρὶν ὁ Εὐρυβιάδης ἐκθέσῃ τὸν λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον συνήθροισε τοὺς στρατηγούς, ὁ Θεμιστοκλῆς ἔλαβε τὸν λόγον καὶ εἶπε πολλά. Ἐν ᾧ δὲ ἔλεγεν αὐτὸς, ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Ἀδείμαντος εἶπε, «Θεμιστόκλεις, εἰς τοὺς ἀγῶνας ὅσοι σηκώνονται πρὸ τῆς ὥρας ῥαπίζονται». Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς εἶπεν «οἱ δὲ μένοντες κατόπιν δὲν στεφανώνονται». Τότε μὲν ἠπίως πρὸς τὸν Κορίνθιον ἀπεκρίθη, πρὸς δὲ τὸν Εὐρυβιάδην εἶπε ταῦτα·

«Εἰς τὴν ἐξουσίαν σου τώρα εἶνε νὰ σώσῃς τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν πεισθῇς εἰς ἐμὲ νὰ κάμῃς ναυμαχίαν, μένων αὐτοῦ, καὶ ἐὰν δὲν ἀναχωρήσῃς εἰς τὸν Ἰσθμὸν, πειθόμενος εἰς τοὺς λόγους τούτων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἄκουσε καὶ τὸ ἓν καὶ τὸ ἄλλο καὶ παράβαλε αὐτά. Ἐὰν ναυμαχήσῃς εἰς τὸν ἰσθμὸν εἰς πέλαγος ἀνοικτόν, οὐδ' ὅλως συμφέρει εἰς ἡμᾶς, διότι ἔχομεν πλοῖα βαρύτερα καὶ ὀλιγώτερα, καὶ ἐὰν κατὰ ἄλλα εὐτυχήσωμεν, θὰ ἀπολέσωμεν ὅμως καὶ τὴν Σαλαμῖνα καὶ τὰ Μέγαρα καὶ τὴν Αἴγιναν· διότι συγχρόνως τὸ ναυτικὸν αὐτῶν ἀκολουθεῖ καὶ τὸ πεζικὸν καὶ τοιουτοτρόπως θὰ φέρῃς αὐτοὺς εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ θὰ φέρῃς κίνδυνον εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἐὰν ὅμως, ὅσα ἐγὼ λέγω, κάμῃς, ἄπειρα εἰς αὐτὰ καλὰ θὰ εὕρῃς· πρῶτον μὲν ναυμαχοῦντες ἐν στενῷ μέρει μὲ ὀλίγα πλοῖα κατὰ πολλῶν, ἂν τὰ πιθανὰ ἐκ τοῦ πολέμου συμβῶσι, θὰ νικήσωμεν, διότι νὰ ναυμαχῶμεν ἐν στενῷ εἶνε συμφέρον ἡμῶν, ἐν ἀνοικτῷ ὅμως συμφέρον ἐκείνων. Ἔπειτα σώζεται ἡ Σαλαμὶς, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχομεν τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ἡμῶν. Προσέτι δὲ καὶ τοῦτο ὑπάρχει, τὸ ὁποῖον παρὰ πολὺ ἐπιθυμεῖτε. Μένων δὲ αὐτοῦ, θὰ ναυμαχήσῃς ὑπὲρ τῆς Πελοποννήσου καὶ πλησίον τοῦ ἰσθμοῦ οὐδὲ ἀπερισκέπτως θὰ φέρῃς τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἐὰν δὲ καὶ ὅσα ἐγὼ ἐλπίζω νὰ γείνωσι καὶ νικήσωμεν μὲ τὰ πλοῖα, οὔτε εἰς τὸν ἰσθμὸν θὰ ἔλθωσιν οἱ βάρβαροι οὔτε θὰ προχωρήσωσι πέραν τῆς Ἀττικῆς καὶ θὰ φύγωσιν ἐν ἀταξίᾳ καὶ θὰ ἔχωμεν τὸ κέρδος, ὅτι θὰ σωθῶσι τὰ Μέγαρα καὶ ἡ Αἴγινα καὶ ἡ Σαλαμὶς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔχομεν καὶ χρησμὸν, ὅτι θὰ γείνωμεν ὑπέρτεροι τῶν ἐχθρῶν. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι σκέπτωνται πιθανά, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβαίνει νὰ γίνωνται ταῦτα, ὅταν ὅμως δὲν σκέπτωνται πιθανὰ, τότε οὐδὲ ὁ θεὸς θέλει νὰ βοηθῇ τοιαύτας ἀνθρωπίνας γνώμας.»

Τότε πάλιν ὁ Ἀδείμαντος εἶπεν εἰς αὐτὸν νὰ σιωπᾷ, διότι δὲν ἔχει πατρίδα καὶ ζήτει παρὰ τοῦ Εὐρυβιάδου νὰ μὴ ἐπι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τρέψῃ νὰ ἔχῃ ψῆφον ἄπολις ἀνὴρ καὶ τότε δὲ ἐδικαιοῦτο νὰ προτείνῃ γνώμην, ἐὰν ἔλεγε τίνος πόλεως ἀντιπρόσωπος ἦτο. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, διότι αἱ Ἀθῆναι εἶχον κυριευθεὶ καὶ κατείχοντο ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Τότε λοιπὸν ὁ Θεμιστοκλῆς εἶπε μετὰ πικρίας, ὅτι ἔχουσι καὶ πόλιν καὶ χώραν μεγαλειτέραν τῶν Κορινθίων, εἶνε δὲ τὰ διακόσια πλοῖα, τὰ ὁποῖα εἶνε ἐξωπλισμένα. Οὐδεὶς δὲ τῶν Ἑλλήνων δύναται νὰ ἀποκρούσῃ αὐτοὺς ἐπερχομένους. Ἔπειτα ἐστράφη πρὸς τὸν Εὐρυβιάδην, εἰπὼν ἐντονώτερον τὰ ἑπόμενα· «Σὺ, ἐὰν θὰ μείνῃς ἐνταῦθα, θὰ ἦσαι σπουδαῖος ἀνήρ, εἰ δὲ μὴ, θὰ καταστρέψῃς τὴν Ἑλλάδα, διότι τὸ πᾶν τοῦ πολέμου φέρουσι τὰ πλοῖα. Ἄκουσέ μου λοιπόν. Ἐὰν δὲ ταῦτα κάμῃς, ἡμεῖς μὲν, ὅπως εἴμεθα, λαμβάνομεν τὰ πράγματά μας καὶ φεύγομεν εἰς τὴν Σίριν τῆς Ἰταλίας, ἥτις εἶνε ἰδική μας καὶ λέγει ὁ χρησμὸς ὅτι πρέπει νὰ κτισθῇ ὑφ' ἡμῶν. Ὑμεῖς δὲ, στερηθέντες τοιούτων συμμάχων, θὰ ἐνθυμηθῆτε τοὺς λόγους μου.»

Ὁ δὲ Εὐρυβιάδης, φοβηθεὶς μὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἀφήσωσιν αὐτοὺς, παρεδέχθη τὴν γνώμην τοῦ Θεμιστοκλέους, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοί. Τὴν δ' ἄλλην ἡμέραν, προσευχηθέντες εἰς τοὺς θεοὺς, ἐδεήθησαν καὶ τῶν ἡρώων Αἴαντος καὶ Τελαμῶνος.

Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς τοῦ Ξέρξου διεβη καὶ τὴν Ἱστιαίαν καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας διὰ τοῦ Εὐρίπου ἦλθον εἰς τὸ Φάληρον. Ἐνταῦθα κατέβη καὶ αὐτὸς ὁ Ξέρξης καὶ ἐκάλεσε τοὺς στρατηγοὺς, διὰ νὰ ἀκούσῃ τὰς γνώμας των. Καθὼς δὲ ἐκάθισαν εἰς τὰς θέσεις των, ὁ Ξέρξης ἔστειλε τὸν Μαρδόνιον, διὰ νὰ μάθῃ ἕκαστον, ἐὰν ἐνέκρινε νὰ γείνῃ ναυμαχία. Οἱ μὲν λοιπὸν ἄλλοι ἀνεῴνουν νὰ γείνῃ ναυμαχία, μόνη δὲ ἡ Ἀρτεμισία εἶπε ταῦτα· «Εἰπὲ, παρακαλῶ, εἰς τὸν βασιλέα, Μαρδόνιε, ὅτι ἐγὼ λέγω ταῦτα. Ἐπειδὴ εἰς τὰς περὶ τὴν Εὔβοιαν ναυμαχίας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὔτε ἄνανδρος ἤμην οὔτε ἔπραξα ὀλίγιστα, δίκαιον εἶνε, δέσποτα, νὰ φανερώσω ὅσα φρονῶ, ὅτι εἶνε συμφορώτατα εἰς σέ. Λέγω λοιπὸν να φεισθῇς τὰ πλοῖά σου καὶ νὰ μὴ κάμῃς ναυμαχίαν, διότι οἱ ἄνδρες οὗτοι εἰς τὴν θάλασσαν εἶνε τόσον ἀνώτεροι τῶν ἰδικῶν σου, ὅσον οἱ ἄνδρες τῶν γυναικῶν. Τί δὲ ἀναγκάζει νὰ κινδυνεύσῃς ναυμαχῶν· δὲν ἔχεις τὰς Ἀθήνας, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἐπεχείρησες νὰ ἐκστρατεύσῃς; δὲν ἔχεις καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα; Οὐδεὶς εἶνε ἐμπόδιον εἰς σέ. Ὅσοι ἀντεστάθησαν εἰς σὲ, ἔπαθον ὅ,τι ἔπρεπε νὰ πάθωσι. Πῶς δὲ νομίζω ὅτι θὰ ἀποβῶσι τὰ πράγματα τῶν ἐχθρῶν σου, τοῦτο θὰ εἴπω. Ἐὰν μὲν δὲν διασθῇς νὰ κάμῃς ναυμαχίαν, ἀλλ' ἔχῃς ἐδῶ τὰ πλοῖα πλησίον τῆς ξηρᾶς ἢ καὶ προχωρήσῃς εἰς τὴν Πελοπόννησον, εὐκόλως θὰ ἐπιτύχῃς ὅσα ἔχεις κατὰ νοῦν. Διότι οἱ Ἕλληνες δὲν δύνανται νὰ ἀντέχωσι πολὺν χρόνον καὶ θὰ διασκορπίσῃς αὐτοὺς, ἕκαστος δὲ θὰ φύγῃ εἰς τὴν πόλιν του. Διότι οὔτε τροφὴ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, καθὼς μανθάνω, εἶνε οὔτε εἶνε πιθανόν, ἐὰν φέρῃς τὸ πεζικόν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅτι θὰ μείνωσιν ἐδῶ ἥσυχοι ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἦλθον ἐκεῖθεν, οὐδὲ θὰ φροντίσωσι νὰ ναυμαχήσωσιν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων. Ἐὰν ὅμως διασθῇς νὰ ναυμαχήσῃς, φοβοῦμαι, μή πως βλαφθῇ τὸ ναυτικὸν καὶ τοῦτο βλάψῃ καὶ τὸ πεζικόν. Πρὸς τούτοι, δέ, βασιλεῦ, καὶ τοῦτο ἔχε εἰς τὸν νοῦν σου, ὅτι συνήθως οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι ἔχουσι δούλους κακοὺς καὶ οἱ κακοὶ ἀγαθούς. Σὺ δὲ, ὅστις εἶσαι ἄριστος πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἔχεις κακοὺς δούλους, οἵτινες λέγονται σύμμαχοί σου, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν οὐδεμία ὠφέλεια προκύπτει.»

Ὅσοι μὲν ἦσαν εὐνοϊκοὶ εἰς τὴν Ἀρτεμισίαν ἐφοβοῦντο, μή πως πάθῃ τι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, διότι δὲν ἀφίνει νὰ ναυμαχήσωσιν, οἱ δὲ φθονοῦντες αὐτὴν ἔχαιρον, διότι ἤλπιζον ὅτι θὰ φο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φονευθῇ. Ἀλλ' ἡ γνώμη τῆς Ἀρτεμισίας ἤρεσε περισσότερον εἰς τὸν Ξέρξην, ὅστις ἐπήνεσεν αὐτὴν καὶ ἐνόμισεν ὅτι εἶνε ἔτι περισσότερον σπουδαία. Ὅμως ἀπεφάσισε νὰ πεισθῇ εἰς τοὺς περισσοτέρους καὶ νὰ ναυμαχήσῃ, νομίζων ὅτι εἰς τὴν Εὔβοιαν δὲν ἐπολέμησαν ἀνδρείως, διότι δὲν ἦτο παρὼν, τότε δὲ ἠτοιμάσθη ὁ ἴδιος νὰ παρατηρῇ αὐτοὺς ναυμαχοῦντας. Ἀπέπλεον λοιπὸν εἰς τὴν Σαλαμῖνα καὶ παρετάχθησαν ἡσύχως. Τότε μὲν λοιπὸν δὲν ἐπέτρεψεν ἡ ἡμέρα νὰ ναυμαχήσωσι, διότι ἦλθε νύξ, ἡτοιμάζοντο δὲ διὰ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν. Τὴν αὐτὴν δὲ νύκτα καὶ τὸ πεζικὸν ἐπορεύετο πρὸς τὴν Πελοπόννησον. Εἰς δὲ τὸν ἰσθμὸν συνέδραμον πολλοὶ Πελοποννήσιοι καὶ στρατηγὸς αὐτῶν ἦτο ὁ Κλεόμβροτος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Λεωνίδου, καὶ, ἀφ' οὗ συνέχωσαν τῶν Σκιρωνίδα ὁδόν, ἤρχισαν νὰ οἰκοδομῶσι διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τεῖχος. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν ἄπειροι καὶ πᾶς ἄνθρωπος εἰργάζετο, ἐτελείωσε τὸ ἔργον· διότι καὶ λίθοι καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ φορμοὶ (ζεμπίλια) ψάμμου ἐφέροντο πλήρεις καὶ οὐδ' ὅλως ἀνεπαύοντο οὔτε νύκτα οὔτε ἡμέραν. Ἦσαν δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἱ Ἀρκάδες, οἱ Ἠλεῖοι, οἱ Κορίνθιοι, οἱ Σικυώνιοι, οἱ Ἐπιδαύριοι, οἱ Φλιάσιοι, οἱ Τροιζήνιοι, καὶ οἱ Ἑρμιονεῖς. Οἱ δὲ ἄλλοι Πελοποννήσιοι δὲν ἐσκοτίζοντο.

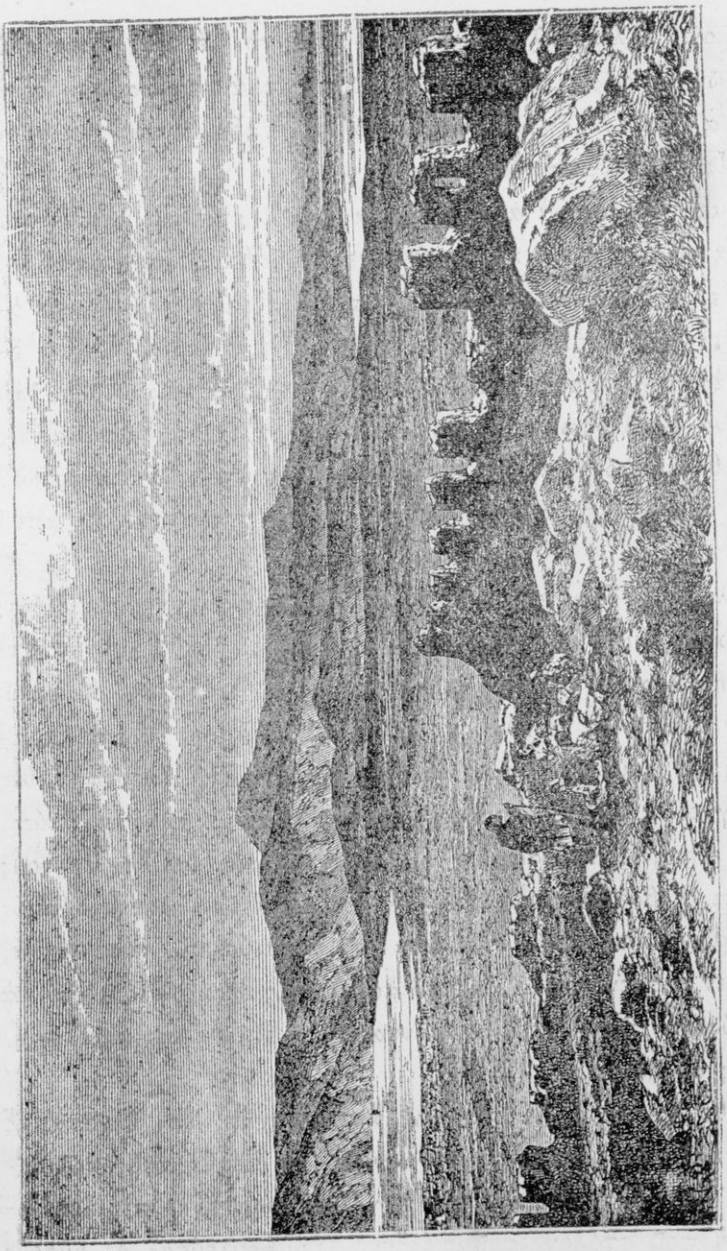
Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι ὄντες, ἂν καὶ ἐμάνθανον ταῦτα, ἐφοβοῦντο οὐχὶ τόσον δι' ἑαυτοὺς, ὅσον διὰ τὴν Πελοπόννησον. Καὶ ἐπί τινα μὲν χρόνον ἀνεκοίνουν τὰς σκέψεις των σιγὰ καὶ ἐξεπλήττοντο μὲ τὴν ἀφροσύνην τοῦ Εὐρυβιάδου, τέλος δὲ ἐξερράγη εἰς τὸ μέσον καὶ ἔγεινε συνάθροισις καὶ πολλὰ ἐλέγοντο περὶ τῶν αὐτῶν, ἄλλοι μὲν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποπλεύσωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ κινδυνεύσωσιν ὑπὲρ ἐκείνης, καὶ οὐχὶ, μένοντες ἐν Σαλαμῖνι, νὰ πολεμήσωσιν ὑπὲρ χώρας κατακτηθείσης· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Αἰγινῆται καὶ οἱ Μεγαρεῖς ἔ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λεγον, αὐτοῦ μένοντες, νὰ πολεμήσωσι. Τότε ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐπειδὴ ὑπερίσχυεν ἡ γνώμη τῶν Πελοποννησίων, ἐξέρχεται κρυφὰ ἐκ τοῦ συνεδρίου καὶ πέμπει ἄνθρωπον μὲ πλοῖον εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Μήδων, παραγγείλας ὅσα πρέπει νὰ εἴπῃ. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἦτο Σίκιννος· ἦτο δὲ ἄνθρωπός του καὶ παιδαγωγὸς τῶν παίδων τοῦ Θεμιστοκλέους. Εἶπε δὲ εἰς τοὺς στρατηγοὺς τῶν βαρβάρων· «ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων μὲ ἔπεμψε λάθρᾳ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, διότι εἶνε μὲ τὸ μέρος τοῦ βασιλέως καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ ὑπερτερήσητε ὑμεῖς περισσότερον παρὰ οἱ Ἕλληνες, διὰ νά σας εἴπω ὅτι οἱ Ἕλληνες σκέπτονται νὰ φύγωσι καὶ τώρα εἶνε καιρὸς νὰ κατορθώσητε ἔργον λαμπρότατον, ἐὰν δὲν ἀφήσητε αὐτοὺς νὰ φύγωσιν. Διότι οὔτε μεταξύ των εἶνε ὁμόφρονες οὔτε θὰ ἀντισταθῶσι πρὸς ὑμᾶς». Οἱ δὲ βάρβαροι, πιστεύσαντες εἰς ταῦτα, εἰς μὲν τὴν νῆσον Ψυττάλειαν, ἥτις κεῖται μεταξὺ τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῆς ξηρᾶς, πολλοὺς Πέρσας κρύφα ἀπεβίβασαν, διὰ νὰ σώζωσι μὲν τοὺς φίλους, τοὺς δὲ ἐχθροὺς φονεύωσι. Ἐξέπλευσαν δὲ καὶ κατέλαβον μέχρι τῆς Μουνυχίας τὸν πορθμόν, διὰ νὰ μὴ ἐπιτρέψωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ φύγωσιν, ἀλλ' ἀποκλεισθέντες ἐν τῇ Σαλαμῖνι τιμωρηθῶσι διὰ τὰ ἐν Ἀρτεμισίῳ συμβάντα. Ταῦτα δὲ ἔκαμνον τὴν νύκτα χωρὶς νὰ κοιμηθῶσιν.

Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐφιλονίκουν ἀκόμη καὶ δὲν ἐγίνωσκον ἀκόμη, ὅτι οἱ βάρβαροι περιεκύκλωσαν αὐτούς, ἀλλ' ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἔμενον ἐκεῖ, ὅπου ἦσαν τεταγμένοι τὴν ἡμέραν. Ἐν ᾧ δὲ οἱ στρατηγοὶ συνηδρίαζον, διέβη ἐκ τῆς Αἰγίνης εἰς τὴν Σαλαμῖνα ὁ Ἀριστείδης, ὁ υἱὸς τοῦ Λυσιμάχου, Ἀθηναῖος μέν, ἐξωστρακισμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου, ἄνθρωπος δὲ ἄριστος καὶ δικαιότατος ἐν Ἀθήναις. Οὗτος, ἐλθὼν εἰς τὸ συνέδριον, ἐκάλεσε τὸν Θεμιστοκλέα ἔξω, τὸν ὁποῖον δὲν εἶχε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ο ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μὲν φίλον, ἀλλὰ μάλιστα ἐχθρόν· ὑπὸ τὸ μέγεθος ὅμως τῶν παρουσῶν συμφορῶν λησμονήσας ἐκεῖνα, ἐκάλεσεν αὐτὸν ἔξω, θέλων νὰ συνομιλήσῃ μὲ αὐτόν. Καθὼς δὲ ἐξῆλθεν ὁ Θεμιστοκλῆς, εἶπεν ὁ Ἀριστείδης·

«Ἡμεῖς πρέπει νὰ ἀγωνιζώμεθα καὶ εἰς ἄλλον καιρὸν καὶ μάλιστα τώρα, τίς νὰ κάμῃ πλειότερα ἀγαθὰ εἰς τὴν πατρίδα. Λέγω δὲ, ὅτι καὶ πολλὰ ἂν λέγωσιν οἱ Πελοποννήσιοι καὶ ὀλίγα περὶ τοῦ ἀπόπλου των ἐντεῦθεν, εἶνε τὸ αὐτό. Διότι ἔγεινα μάρτυς αὐτόπτης καὶ λέγω εἰς ὑμᾶς, ὅτι τώρα οὐδὲ, ἐὰν θέλωσι νὰ ἐκπλεύσωσιν οἱ Κορίνθιοι καὶ αὐτὸς ὁ Εὐρυβιάδης, θὰ δυνηθῶσι, διότι εἴμεθα περικυκλωμένοι ὑπὸ τῶν πολεμίων. Εἴσελθε καὶ εἰπὲ εἰς αὐτοὺς ταῦτα». Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἀπεκρίθη·

«Πολὺ καλὰ συμβουλεύεις καὶ εὐχάριστα ἀνήγγειλες, διότι, ὅσα ἐγὼ εὐχόμην νὰ γείνωσιν, εἶδες ὁ ἴδιος. Μάθε λοιπὸν ὅτι ἐγὼ συνήργησα νὰ κάμωσι τοῦτο οἱ Μῆδοι. Διότι, ἀφ' οὗ ἑκουσίως δὲν ἤθελον οἱ Ἕλληνες νὰ ναυμαχήσωσιν, ἔπρεπε νὰ ἀναγκάσῃ τις αὐτοὺς χωρὶς νὰ θέλωσι. Σὺ δὲ, ἐπειδὴ ἦλθες καὶ ἀνήγγειλες καλὰς ἀγγελίας, εἰπὲ ὁ ἴδιος εἰς αὐτούς. Διότι, ἐὰν ἐγὼ εἴπω, θὰ νομίσωσιν, ὅτι ἔπλασα αὐτὰς καὶ δὲν θά τους πείσω ὅτι οἱ βάρβαροι δὲν ἔκαμον ταῦτα. Εἰπὲ λοιπὸν ὁ ἴδιος τὸ πρᾶγμα, ὅπως εἶνε. Καὶ ἐὰν μὲν πιστεύσωσι, τότε καλά, ἐὰν δὲ δὲν πιστεύσωσιν, εἶνε ἀδιάφορον εἰς ἡμᾶς, διότι δὲν θὰ δραπετεύσωσι πλέον, ἀφ' οὗ πανταχόθεν εἴμεθα περικυκλωμένοι, ὅπως σὺ λέγεις».

Εἰσῆλθε λοιπὸν ὁ Ἀριστείδης καὶ διηγήθη, ὅτι ἔρχεται ἐξ Αἰγίνης καὶ μόλις κατώρθωσε κρυφὰ νὰ διέλθῃ τοὺς πολιορκοῦντας, διότι ὅλον τὸ ναυτικὸν τῶν Ἑλλήνων εἶνε περικυκλωμένον ὑπὸ τοῦ στόλου τοῦ Ξέρξου. Συμβουλεύσας δὲ αὐτοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰ ἑτοιμασθῶσι πρὸς ὑπεράσπισιν, ἐξῆλθεν. Ἀλλ' οἱ πλειότεροι τῶν στρατηγῶν δὲν ἐπείθοντο καὶ ἐξηκολούθουν νὰ φιλονικῶσιν, ὅτε ἦλθε πλοῖον ἀνδρῶν Τηνίων αὐτομόλων, οἵτινες εἶπον τὴν ἀλήθειαν πᾶσαν. Οὕτω δὲ ἐπείσθησαν ἤδη καὶ παρεσκευάζοντο νὰ ναυμαχήσωσιν.

Ὅτε δὲ ἔφεγγε, συνήχθησαν ὅλοι οἱ Ἕλληνες. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς εἶπεν, ὅτι, ὅσα ἔγκεινται εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, ταῦτα πρέπει νὰ ἐκλέξωσι καὶ παρώτρυνεν αὐτοὺς νὰ ἔμβωσιν εἰς τὰ πλοῖα. Ἐμβάντες δὲ ἔπλεον κατὰ τῶν βαρβάρων, καὶ οἱ βάρβαροι ἔπλεον κατ' αὐτῶν. Οἱ μὲν λοιπὸν ἄλλοι Ἕλληνες ὠπισθοχώρουν μὲ τὴν πρύμναν, ὁ Ἀμεινίας ὅμως, ὁ Ἀθηναῖος, ἐκ τοῦ δήμου Παλλήνης, προεχώρησε καὶ συνεπλάκη μὲ πλοῖον ἐχθρικόν. Τότε λοιπὸν συνεπλάκησαν καὶ οἱ ἄλλοι, δραμόντες εἰς βοήθειαν τοῦ Ἀμεινίου, καὶ οὕτως ἤρχισεν ἡ ναυμαχία. Εἶχον δὲ ταχθεῖ κατὰ μὲν τῶν Ἀθηναίων οἱ Φοίνικες, κατὰ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων οἱ Ἴωνες, ἐκ τῶν ὁποίων ὀλίγοι ἔδειξαν ἀνανδρίαν, ἐνθυμούμενοι τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεμιστοκλέους, οἱ περισσότεροι ὅμως οὐχί. Τότε κατεστράφησαν ἄπειρα πλοῖα τῶν βαρβάρων, ἄλλα μὲν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἄλλα δὲ ὑπὸ τῶν Αἰγινητῶν, ἂν καὶ οἱ βάρβαροι ταύτην τὴν ἡμέραν ἐπολέμησαν ἀνδρειότερον ἢ πλησίον τῆς Εὐβοίας, διότι ἕκαστος ἐνόμιζεν, ὅτι βλέπει αὐτὸν ὁ βασιλεύς. Τίνες δὲ ἐκ τῶν βαρβάρων ἢ ἐκ τῶν Ἑλλήνων διέπρεψαν, δὲν δύναμαι νὰ εἴπω. Περὶ τῆς Ἀρτεμισίας ὅμως λέγω, ὅτι, ὅτε ὁ στόλος τοῦ βασιλέως περιῆλθεν εἰς πολὺν θόρυβον, τὸ πλοῖον τῆς Ἀρτεμισίας ἐδιώκετο ὑπὸ πλοίου Ἀττικοῦ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ διαφύγῃ, διότι ἔμπροσθεν αὐτῆς ἦσαν ἄλλα πλοῖα βαρβαρικά, ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ τοῦτο, τὸ ὁποῖον καὶ ὠφέλησεν αὐτήν, ἐν ᾧ δῆλ. ἐδιώκετο ὑπὸ τοῦ Ἀττικοῦ πλοίου,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπιπίπτει κατά τινος βαρβαρικοῦ καὶ καταβυθίζει αὐτό. Ὁ δὲ πλοίαρχος τοῦ Ἀττικοῦ, καθὼς εἶδεν αὐτήν, ὅτι ἐβύθισε πλοῖον βαρβάρων, ἐνόμισεν ὅτι τὸ πλοῖον τῆς Ἀρτεμισίας ἦτο Ἑλληνικὸν ἢ ηὐτομόλησεν ἐκ τῶν βαρβάρων καὶ ἐβοήθει αὐτούς, διὰ δὲ τοῦτο ἐστράφη καὶ καὶ κατεδίωκεν ἄλλα. Λέγεται δὲ, ὅτι ὁ βασιλεὺς, παρατηρῶν ταῦτα, εἶπεν· «οἱ μὲν ἄνδρες ἔγειναν γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες». Διὰ νὰ βλέπῃ δὲ ὁ Ξέρξης, ἐκάθητο εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους τοῦ ἀντικρὺ τῆς Σαλαμῖνος, ὅπερ ὀνομάζεται Αἰγάλεως καὶ οἱ γραμματεῖς ἔγραφον τοὺς εὐδοκιμοῦντας καὶ τὴν πόλιν. Διέφυγε δὲ ἡ Ἀρτεμισία εἰς τὸ Φάληρον. Ὑπὸ δὲ τῶν Ἀθηναίων εἶχε προκηρυχθεὶ ἀμοιβὴ δέκα χιλιάδες δραχμῶν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε συλλάβει αὐτὴν ζῶσαν, διότι ἐνόμιζον φοβερὸν πρᾶγμα νὰ ἐκστρατεύῃ γυνὴ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν. Τότε δὲ ἀπέθανον πολλοὶ καὶ ὀνομαστοὶ ἐκ τῶν Περσῶν καὶ Μήδων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, ὀλίγοι δέ τινες καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων, διότι, ὅσων τὰ πλοῖα συνετρίβοντο, ἤξευρον νὰ κολυμβῶσι καὶ διέβαινον εἰς τὴν Σαλαμῖνα. Ἐκ δὲ τῶν βαρβάρων οἱ περισσότεροι ἐπνίγησαν, διότι δὲν ἤξευρον νὰ κολυμβῶσι.

Τότε ὁ Κριὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Πολυκρίτου, Αἰγινήτης, συναντήσας τὸ Ἀττικὸν πλοῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο ὁ Θεμιστοκλῆς, εἶπε πρὸς τὸν Θεμιστοκλέα νὰ ἴδῃ τὸν μηδισμὸν τῶν Αἰγινητῶν καὶ, λέγων ταῦτα, ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Σιδωνίου πλοίου, τὸ ὁποῖον καὶ ἐκυρίευσεν. Ἐντὸς δὲ αὐτοῦ ἔπλεε καὶ ὁ Πυθέας, τὸν ὁποῖον εἶχον συλλάβη οἱ Πέρσαι καὶ ἐκράτουν ἐν τῷ πλοίῳ, θαυμάζοντες αὐτὸν ἕνεκα ἀνδρείας. Οὕτως ὁ Πυθέας ἐσώθη εἰς τὴν Αἴγιναν. Ὁ δὲ Ἀριστείδης, παραλαβὼν πολλοὺς στρατιώτας, ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Ψυττάλειαν καὶ ἐφόνευσε πάντας τοὺς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ Πέρσας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

101. Ἐπάνοδος τοῦ Ξέρξου.

Ὁ δὲ Ξέρξης, καθὼς ἔμαθε τὸ πάθημα τοῦτο, φοβηθεὶς, μήπως τις ἐκ τῶν Ἰώνων συμβουλεύσῃ τοὺς Ἕλληνας ἢ οἱ ἴδιοι νοήσωσι νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, διὰ νὰ διαλύσωσι τὰς γεφύρας, καὶ, κλεισθεὶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ, κινδυνεύσῃ νὰ καταστραφῇ, ἐσκέπτετο νὰ φύγῃ. Θέλων δὲ νὰ μὴ φανερωθῇ μήτε εἰς τοὺς Ἕλληνας μήτε εἰς τοὺς ἰδικούς του, παρεσκευάζετο ὡς διὰ νὰ κάμῃ καὶ ἄλλην ναυμαχίαν. Συγχρόνως δὲ ἔπεμψε ταχυδρόμους εἰς τὴν Περσίαν, διὰ νὰ ἀναγγείλωσι τὴν συμφοράν των. Καθὼς δὲ ἔφθασεν ἡ πρώτη ἀγγελία εἰς τὰ Σοῦσα, ὅτι ὁ Ξέρξης ἐκυρίευσε τὰς Ἀθήνας, ἐνέπλησε χαρᾶς τοὺς ἀπομείναντας, τόσον ὥστε πάσας τὰς ὁδοὺς ἔστεψαν μὲ μυρσίνας καὶ ἔκαιον θυμιάματα καὶ διεσκέδαζον. Ὅτε ὅμως ἔφθασεν ἡ δευτέρα ἀγγελία, τόσον ἐταράχθησαν, ὥστε ἔσχισαν πάντες τὰ ἐνδύματά των καὶ ἐδόθησαν εἰς φωνὰς καὶ ἀκατάπαυστον θρῆνον, θεωροῦντες αἴτιον τὸν Μαρδόνιον. Ἐξηκολούθησαν δὲ, ἕως ὅτου, φθάσας ὁ Ξέρξης, ἔπαυσεν αὐτούς.

Ὁ δὲ Μαρδόνιος, βλέπων τὸν Ξέρξην πολὺ λυπούμενον ἕνεκα τῆς ναυμαχίας καὶ ὑποπτεύων ὅτι σκοπὸν ἔχει νὰ φύγῃ, σκεπτόμενος δὲ καὶ ὅτι θὰ τιμωρηθῇ, διότι κατέπεισε τὸν βασιλέα νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι ἦτο εἰς αὐτὸν προτιμότερον νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα ἢ νὰ ἀποθάνῃ, ἐπιχειρῶν μεγάλα ἔργα, εἶπε ταῦτα· «Δέσποτα, μὴ λυπῆσαι μηδὲ νόμιζε μεγάλην συμφορὰν ὅ,τι συνέβη, διότι ὁ ἀγὼν, ὁ φέρων τὸ πᾶν, δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν πλοίων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ἵππων. Εἰς σὲ οὔτε τις ἐκ τούτων, οἵτινες νομίζουσιν, ὅτι τὸ πᾶν, κατώρθωσαν, θὰ δοκιμάσῃ, ἀποβιβασθεὶς, νὰ ἐναντιωθῇ οὔτε τις ἐκ τῆς ἠπείρου ταύτης. Ὅσοι δὲ ἦναν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τιώθησαν εἰς ἡμᾶς, ἐτιμωρήθησαν. Ἐὰν μὲν λοιπὸν ἐγκρίνῃς, ἂς κάμωμεν εὐθὺς ἀπόπειραν κατὰ τῆς Πελοποννήσου, ἐὰν δὲ κρίνῃς νὰ ἀναβάλωμεν, καὶ τοῦτο εὔκολον εἶνε νὰ κάμωμεν. Μὴ λοιπὸν λυπῆσαι, διότι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ δώσωσιν οἱ Ἕλληνες λόγον τῶν ὅσα ἐπραξαν καὶ τώρα καὶ πρωτήτερα καὶ νὰ μὴ γείνωσι δοῦλοί σου. Ἐὰν δὲ ἔχεις ἀπόφασιν νὰ λάβῃς τὸν στρατὸν καὶ νὰ ἀναχωρήσῃς, ἔχω τότε ἄλλην γνώμην. Σύ, βασιλεῦ, μὴ κάμῃς τοὺς Πέρσας νὰ γείνωσι καταγέλαστοι εἰς τοὺς Ἕλληνας, διότι οὐδὲν ἔπαθον οὐδὲ θὰ εἴπῃς ποῦ ἐφάνημεν δειλοί. Ἐὰν δὲ τὰ ἄλλα ἔθνη ἐφάνησαν δειλά, δὲν εἶνε αἴτιοι οἱ Πέρσαι. Ἄκουσε λοιπόν. Ἐὰν ἔχεις ἀποφασίσῃ νὰ μὴ μένῃς ἐνταῦθα, ἀναχώρησε μὲ τὸ περισσότερον μέρος τοῦ στρατοῦ, ἐγὼ δὲ θὰ προσφέρω τὴν Ἑλλάδα δεδουλωμένην εἰς σέ, ἀφ' οὗ ἐκλέξω τριακοσίας χιλιάδας ἐκ τοῦ στρατοῦ σου».

Ὁ δὲ Ξέρξης ἐχάρη, ὅσον ἦτο δυνατὸν νὰ χαρῇ ἄνθρωπος, παθὼν συμφοράν, καὶ εἶπε πρὸς τὸν Μαρδόνιον, ὅτι, ἀφ' οὗ σκεφθῇ, θά τῳ ἀποκριθῇ τί θὰ κάμῃ. Ὅτε δὲ ἐσκέπτετο μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν, ἐνόμισε καλὸν νὰ καλέσῃ καὶ τὴν Ἀρτεμισίαν, διότι πρότερον μόνη αὕτη ἐνόησε τί ἔπρεπε νὰ κάμωσι. Καθὼς δὲ ἦλθεν, εἶπεν εἰς αὐτήν· Ὁ Μαρδόνιος προτείνει νὰ μείνῃ μόνος μὲ 300 χιλιάδας ἐκλεκτοὺς καὶ νά μοι παραδώσῃ τὴν Ἑλλάδα ὑποδεδουλωμένην, ἐγὼ δὲ νὰ ἀναχωρήσω μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ εἰς τὴν Περσίαν. Τί ἐκ τούτων μὲ συμβουλεύεις νὰ κάμω. Ἡ δὲ Ἀρτεμισία λέγει ταῦτα· «Βασιλεῦ, καλὸν εἶνε σὺ μὲν νὰ ὑπάγῃς ὀπίσω, τὸν δὲ Μαρδόνιον, ἀφ' οὗ θέλει καὶ δέχεται νὰ κάμῃ ταῦτα, νὰ ἀφήσῃς ἐνταῦθα, μὲ ὁποίους δήποτε θέλει. Διότι, ἐὰν μὲν νικήσῃ ὁ Μαρδόνιος, ἡ ἐπιθυμία σου γίνεται, ἐὰν δὲ πάθῃ τὸ ἐναντίον, οὐδεμία μεγάλη συμφορὰ θὰ ἦνε, διότι, σωθεὶς, δύνασαι πολλοὺς πολλάκις ἀγῶ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νας νὰ κάμῃς κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἐὰν δὲ πάθῃ τι ὁ Μαρδόνιος, οὐδεὶς λόγος γίνεται οὐδὲ νικῶντες οἱ Ἕλληνες νικῶσι, διότι ἐφόνευσαν δοῦλόν σου. Σὺ λοιπὸν δύνασαι νὰ ἀπέλθῃς, ἀφ' οὗ ἔκαυσες τὰς Ἀθήνας, ἕνεκα τῶν ὁποίων κατεσκεύασες τὸν στόλον».

Ὁ δὲ Ξέρξης, εὐχαριστηθεὶς, ἐκάλεσε τὸν Μαρδόνιον καὶ διέταξεν αὐτὸν νὰ ἐκλέξῃ ὅσους θέλει. Τὴν δὲ νύκτα κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως ὁ στόλος ἀπέπλεεν ἐκ τοῦ Φαλήρου εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ὅσον τὸ δυνατὸν τάχιστα, διὰ νὰ φυλάξῃ τὰς γεφύρας· ὅτε δὲ ἦσαν πλησίον τοῦ Ζωστῆρος, ἐνόμισαν ὅτι αἱ ἐξέχουσαι ἄκραι τῆς ξηρᾶς εἶνε πλοῖα καὶ ἔφευγον πολύ. Μετὰ καιρὸν δὲ, ἐννοήσαντες ὅτι δὲν εἶνε πλοῖα, ἀλλ' ἄκραι, συναθροισθέντες, ἐξηκολούθησαν τὸν πλοῦν. Αὐτὸς δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔσπευσε νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον μετὰ τοῦ ἐπιλοίπου στρατοῦ, προπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Μαρδονίου μέχρι τῆς Βοιωτίας, ὅπου ἐξέλεξε τοὺς ἀθανάτους, τοὺς θωρακοφόρους καὶ τοὺς ἵππους καὶ ἄλλους, ὥστε ἔγειναν ὅλοι 300 χιλ. μετὰ τῶν ἱππέων. Ὅπου δὲ ἐπορεύοντο, ἁρπάζοντες τὰ τρόφιμα τῶν κατοίκων, ἔτρωγον. Ἐὰν δὲ οὐδὲν ἤθελον εὕρει, ἔτρωγον τὴν χλόην καὶ τὸν φλοιὸν τῶν δένδρων καὶ τὰ φύλλα, ὁμοίως οὐδὲν ἄφινον ἐκ τῶν ἡμέρων καὶ τῶν ἀγρίων. Ταῦτα δὲ ἔκαμνον ἕνεκα πείνης. Καταλαβὼν δὲ λοιμὸς τὸν στρατὸν καὶ δυσεντερία καθ' ὁδὸν ἠφάνισεν αὐτόν. Τοὺς δὲ νοσοῦντας ἀφῆκε, διατάττων τὰς πόλεις νὰ περιποιῶνται καὶ τρέφωσιν αὐτούς. Ἀφ' οὗ δὲ εἰς 45 ἡμέρας ἔφθασεν εἰς τὸ πέραμα, διέβη διὰ τῶν πλοίων, διότι τὰς γεφύρας εὗρε διαλελυμένας ὑπὸ τοῦ χειμῶνος, εἰς τὴν Ἄβυδον· ἐνταῦθα εὑρόντες τροφὰς περισσοτέρας ἢ καθ' ὁδὸν καὶ ἀτάκτως τρώγοντες καὶ μεταβάλλοντες ὕ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δατα ἀπέθνησκον πολλοὶ ἐκ τῶν σωθέντων. Οἱ δὲ σωθέντες μετὰ τοῦ Ξέρξου φθάνουσιν εἰς τὰς Σάρδεις.

Καθὼς δὲ ἐξημέρωσεν, ἔμαθον ὅτι εἶχεν ἀναχωρήσῃ ὁ στόλος καὶ εὐθὺς ἀπεφάσισαν νὰ καταδιώξωσιν αὐτόν. Καταδιώξαντες δὲ μέχρι τῆς Ἄνδρου, δὲν εἶδον τὸ ναυτικὸν τοῦ Ξέρξου, ἐν δὲ τῇ Ἄνδρῳ, ἐν ᾧ συνεσκέπτοντο, ὁ Θεμιστοκλῆς προέτεινε νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ διαλύσωσι τὰς γυφύρας. Ὁ δὲ Εὐρυβιάδης τοὐναντίον εἶπεν, ὅτι, ἐὰν διαλύσωσι τὰς γεφύρας, ἤθελον κάμει μέγιστον κακὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι ἤθελεν ἀναγκασθῇ ὁ Πέρσης, ἀποκλεισθεὶς, νὰ μένῃ ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ νὰ ἐπιφέρῃ πεῖναν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Πρέπει λοιπὸν νὰ φύγῃ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἔπειτα προσβάλλουσιν αὐτὸν ἐν τῇ χώρᾳ του. Ταύτην τὴν γνώμην εἶχον καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Θεμιστοκλῆς, μεταβαλὼν γνώμην εἶπεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ διώκωμεν ἄνδρας φεύγοντας, διότι οἱ ἄνθρωποι, ἀπελπιζόμενοι, καθίστανται ἀκαταμάχητοι καὶ ἀναλαμβάνουσι τὴν πρώτην συμφοράν. Προτείνει δὲ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἕκαστος νὰ φροντίσῃ περὶ τῶν οἰκιῶν του καὶ τῶν ἀγρῶν του, τὸ δὲ ἔαρ νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ εἰς τὴν Ἰωνίαν. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐπείσθησαν καὶ, ἐν ᾧ παρεσκευάζοντο νὰ ἐπανέλθωσιν, ὁ Θεμιστοκλῆς ἔπεμψε πιστοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν Ξέρξην, ὅστις ἦτο ἀκόμη ἐν τῇ Ἀττικῇ, καὶ παρήγγειλε νὰ εἴπωσιν αὐτῷ τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα εἶπεν ὁ Σίκιννος ὁ ἄνθρωπός του «Ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, θέλων νὰ φανῇ εἰς σὲ ὠφέλιμος, ἐμπόδισε τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἤθελον νὰ καταδιώξωσι τὰ πλοῖα καὶ νὰ διαλύσωσι τὰς ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ γεφύρας. Καὶ τώρα δύνασαι νὰ ἀναχωρήσῃς μὲ ἡσυχίαν».

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἀφ' οὗ ἐπανῆλθον ἐκ τῆς Ἄνδρου εἰς τὴν Σαλαμῖνα, πρῶτον μὲν ἐξήγαγον ἀφιερώματα εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἄλλα καὶ τρία φοινικικὰ πλοῖα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἓν ἀφιέρωσαν εἰς τὸν ἰσθμόν, τὸ ὁποῖον καὶ μέχρις ἐμοῦ ἦτο, τὸ δὲ ἄλλο εἰς τὸ Σούνιον, τὸ δὲ τρίτον εἰς τὴν Σαλαμῖνα πρὸς τιμὴν τοῦ Αἴαντος, μετὰ δὲ τοῦτο ἐμοίρασαν τὰ λάφυρα καὶ τὰ ἀφιερώματα ἔπεμψαν εἰς Δελφούς, ἐκ τῶν ὁποίων κατεσκευάσθη ἀνδριὰς δώδεκα πήχεων, κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ ἄκρον πλοίου. Ἔπειτα ἔπλευσαν εἰς τὸν ἰσθμόν, διὰ νὰ δώσωσιν ἀριστεῖα εἰς τὸν δειχθέντα ἀξιώτατον ἐκ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον. Καθὼς δὲ οἱ στρατηγοὶ διένειμαν τὰς ψήφους ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, διὰ νὰ κρίνωσι τίς ἦτο ὁ πρῶτος καὶ τίς ὁ δεύτερος ἐκ πάντων, τότε πᾶς τις ἐξ αὐτῶν ἔγραψε πρῶτον ἑαυτόν, διότι ἕκαστος ἐνόμιζεν ὅτι ἐδείχθη ἄριστος, δεύτερον δὲ οἱ περισσότεροι ἔκριναν τὸν Θεμιστοκλέα. Ἂν καὶ οἱ Ἕλληνες ἐκ φθόνου δὲν ἤθελον νὰ κρίνωσιν, ἀλλ' ἕκαστος ἀπέπλευσεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὅμως ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπῃνέθη καὶ ἐφημίσθη, ὅτι εἶνε πολὺ σοφώτατος εἰς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. Ὅτε δὲ μετέβη εἰς τὴν Σπάρτην, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδωκαν εἰς μὲν τὸν Εὐρυβιάδην τὸ ἀριστεῖον τῆς ἀνδρείας ἐλαίας στέφανον, εἰς δὲ τὸν Θεμιστοκλέα τὸ ἀριστεῖον τῆς σοφίας καὶ δεξιότητος καὶ στέφανον ἐλαίας· πρὸς δὲ τούτοις ἐδώρησαν εἰς αὐτὸν καὶ τὸ κάλλιστον ἐν Σπάρτῃ ἅρμα καὶ ἀναχωροῦντα προέπεμψαν οἱ τριακόσιοι λογάδες Σπαρτιᾶται, οἵτινες καλοῦνται ἱππεῖς, μέχρι τῶν Τεγεατικῶν συνόρων. Μόνον λοιπὸν τοῦτον ἐκ πάντων τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἡμεῖς ἠξεύρομεν, οἱ Σπαρτιᾶται προέπεμψαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

102. Μεγαλοψυχία τῶν Ἀθηναίων.

Ὁ δὲ περισωθεὶς στόλος τοῦ Ξέρξου, φεύγων ἐκ τῆς Σαλαμῖνος, καθὼς ἔφθασεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, διεπόρθμευσε τὸν στρατὸν ἐκ τῆς Χερσονήσου εἰς τὴν Ἄβυδον, διεχείμασεν ἐν Κύμῃ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, τὸ δὲ ἔαρ συνηθροίσθη ἐν Σάμῳ ὅπου καθήμενοι μετὰ τριακοσίων πλοίων ἐφύλασσον, μή πως ἀποστατήσῃ ἡ Ἰωνία. Οὐδέποτε δὲ ἤλπιζον, ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν Ἰωνίαν. Ἦσαν λοιπὸν κατὰ θάλασσαν ἠττημένοι κατὰ τὴν γνώμην των, κατὰ ξηρὰν ὅμως ἐνόμιζον ὅτι θὰ νικήσῃ αὐτοὺς ὁ Μαρδόνιος. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπανῆλθε τὸ τὸ ἔαρ καὶ ὁ Μαρδόνιος διέτριβεν ἐν Θεσσαλίᾳ, συνηθροίζοντο οἱ Ἕλληνες. Καὶ τὸ μὲν πεζικὸν εἰσέτι δὲν εἶχε συναθροισθεῖ, τὸ δὲ ναυτικὸν ἐξ 100 πλοίων ἦλθεν εἰς τὴν Αἴγιναν. Ναύαρχος δὲ ἦτο ὁ Λεωτυχίδης ἐκ Σπάρτης καὶ ὁ Ξάνθιππος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρίφρονος ἐξ Ἀθηνῶν. Καθὼς δὲ ἔφθασαν εἰς τὴν Αἴγιναν πάντα τὰ πλοῖα, ἦλθον ἀπεσταλμένοι τῶν Ἰώνων, οἵτινες παρεκάλουν αὐτοὺς νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν Ἰωνίαν. Ἀλλ' οὗτοι ἔπλευσαν μέχρι Δήλου, διότι ἐφοβοῦντο νὰ προχωρήσωσι, διότι δὲν ἦσαν ἔμπειροι τῶν μερῶν τούτων καὶ διότι ἐνόμιζον ὅτι ὅλα ἦσαν πλήρη στρατοῦ. Τὴν δὲ Σάμον ἐνόμιζον ὅτι ἀπεῖχεν, ὅσον οἱ Ἡράκλειαι στῆλαι. Συνέβαινε δὲ καὶ οἱ βάρβαροι καταπεφοβισμένοι νὰ μὴ τολμῶσι νὰ πλέωτι πρὸς δυσμὰς ἐντεῦθεν τῆς Σάμου, καὶ οἱ Ἕλληνες, ἂν καὶ παρεκάλουν αὐτοὺς οἱ Χῖοι, πρὸς ἀνατολὰς πέρα τῆς Δήλου. Οὕτω δὲ ὁ φόβος ἐφύλασσε τὸ μέσον αὐτῶν.

Οἱ μὲν λοιπὸν Ἕλληνες ἔπλεον εἰς τὴν Δῆλον, ὁ δὲ Μαρδόνιος διεχείμαζεν ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ. Ἐντεῦθεν ἔπεμψεν εἰς Ἀθήνας τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμύντου, ἄνδρα Μακεδόνα, διότι ἐνόμιζεν, ὅτι μάλιστα θὰ προσελκύσῃ αὐτοὺς εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ μέρος του, διότι ἤκουεν, ὅτι ἦτο λαὸς πολὺς καὶ ῥωμαλέος, καὶ ἤξευρεν ὅτι αὐτοὶ πρὸ πάντων κατώρθωσαν νὰ νικήσωσιν αὐτούς. Ἔχων δὲ τοὺς Ἀθηναίους, ἤλπιζεν, ὅτι εὐκόλως θὰ ἦνε κύριος τῆς θαλάσσης, κατὰ ξηρὰν δὲ ἐνόμιζεν ὅτι εἶνε πολὺ ἀνώτερος τῶν Ἑλλήνων. Ἐλθὼν δὲ εἰς Ἀθήνας ὁ Ἀλέξανδρος εἶπε ταῦτα· «Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὁ Μαρδόνιος λέγει τὰ ἑξῆς. Εἰς ἐμὲ ἦλθεν ἀγγελία παρὰ τοῦ βασιλέως, λέγουσα οὕτως. Εἰς τοὺς Ἀθηναίους συγχωρῶ πάντα τὰ ἁμαρτήματα, τὰ ὁποῖα ἔκαμον εἰς ἐμέ. Τώρα δὲ κάμε, Μαρδόνιε, ὡς ἑξῆς. Πρῶτον μὲν ἀπόδωσε τὴν γῆν εἰς αὐτούς, ἔπειτα καὶ ἄλλην ἂς ἐκλέξωσιν οἱ ἴδιοι, ὁποίαν δήποτε θέλωσιν, καὶ νὰ ἦνε αὐτόνομοι. Ἔπειτα κτίσε ὅλους τοὺς ναούς των, τοὺς ὁποίους ἔκαυσα, ἐὰν θέλωσι νὰ γείνωσι σύμμαχοί μου. Ἐπειδὴ δὲ τοιαῦται διαταγαὶ ἦλθον εἰς ἐμέ, ἔχω τὴν ἐξουσίαν νὰ κάμω ταῦτα, ἐὰν ὑμεῖς δέχεσθε. Λέγω δὲ εἰς ὑμᾶς τώρα τὰ ἑξῆς· τί μανία ἔχετε νὰ πολεμῆτε κατὰ τοῦ βασιλέως, ἀφ' οὗ οὔτε ἠθέλετε καταβάλει αὐτὸν οὔτε θὰ ἦσθε ἱκανοὶ νὰ ἀνθίστασθε καθ' ὅλον τὸν χρόνον. Εἴδετε τὸ πλῆθος τῶν στρατευμάτων τοῦ Ξέρξου καὶ τὰ ἔργα, μανθάνετε δὲ καὶ τὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἔχω ἐγὼ τώρα, ὥστε καὶ ἐὰν ἡμᾶς νικήσητε, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζητε, ἐὰν σκέπτεσθε ὀρθῶς, θὰ ἔλθῃ ἄλλος στρατὸς πολλαπλάσιος. Μὴ λοιπὸν θέλετε, ζητοῦντες νὰ γείνητε ἴσοι μὲ τὸν βασιλέα, νὰ στερῆσθε τῆς χώρας σας καὶ νὰ κινδυνεύητε πάντοτε διὰ τὴν ζωήν σας, ἀλλὰ παύσατε τὸν πόλεμον. Εὔκολον δὲ εἶνε νὰ παύσητε αὐτὸν ἐντιμότατα, ἀφ' οὗ εἶνε πρόθυμος ὁ βασιλεύς. Νὰ ἦσθε ἐλεύθεροι, ἀφ' οὗ κάμητε μεθ' ἡμῶν συνθήκην ἄνευ δόλου καὶ ἀπάτης. Ταῦτα μέν, ὦ Ἀθηναῖοι, παρήγγειλεν ὁ Μαρδόνιος νὰ εἴπω πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τῆς πρὸς ὑμᾶς εὐνοίας μου οὐδὲν θὰ εἴπω, διότι δὲν θὰ μάθητε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτὴν τώρα πρώτην φοράν, σᾶς παρακαλῶ δὲ νὰ πεισθῆτε εἰς τὸν Μαρδόνιον, διότι βλέπω ὅτι δὲν θὰ δυνηθῆτε νὰ ἐξακολουθήσητε τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον. Ἐὰν ἔβλεπον ὅτι εἴχετε τὴν δύναμιν ταύτην, οὐδέποτε θὰ ἠρχόμην νά σας εἴπω τοὺς λόγους τούτους· διότι καὶ ἡ δύναμις τοῦ βασιλέως εἶνε ὑπεράνθρωπος καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐκτείνεται πολὺ μακράν. Ἐὰν λοιπὸν δὲν συγκατατεθῆτε εὐθὺς, ὅτε μεγάλα προτείνουσιν οἱ Πέρσαι καὶ εἶνε πρόθυμοι νὰ συμφωνήσωσιν ὑπὸ τοιούτους ὅρους, φοβοῦμαι δι' ὑμᾶς, οἵτινες εἶσθε ἐκτεθειμένοι πλειότερον τῶν ἄλλων συμμάχων καὶ πάντοτε καταστρέφεσθε μόνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχετε τὴν χώραν σας μεταίχμιον τοῦ πολέμου. Πείσθητε λοιπόν, διότι δὲν εἶνε μικρὸν πρᾶγμα, ἐὰν ὁ βασιλεὺς ἐπιθυμεῖ νὰ γείνῃ φίλος μὲ μόνους ὑμᾶς ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ἀφήσας τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν.»

Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ταῦτα εἶπεν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, φοβηθέντες, μή πως συμμαχήσωσι μὲ τὸν Πέρσην, ἀπεφάσισαν καὶ ἔστειλαν ἀπεσταλμένους τάχιστα εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐπίτηδες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέβαλλον νὰ ἀκούσωσι τὸν Ἀλέξανδρον, διότι ἤξευρον καλῶς, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι θὰ στείλωσι πρέσβεις ταχέως καὶ ἐδείκνυον καὶ τὴν γνώμην των καὶ εἰς αὐτούς. Ἔπειτα διεδέχθησαν τὸν Ἀλέξανδρον ἀπὸ τῆς Σπάρτης ἄγγελοι καὶ εἶπον ταῦτα· «Ἡμᾶς δὲ ἔπεμψαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, διὰ νά σας παρακαλέσωμεν μήτε νὰ μεταβάλητε διαγωγὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα μήτε νὰ δεχθῆτε λόγους παρὰ τοῦ βαρβάρου, διότι οὔτε δίκαιον εἶνε οὔτε φέρει τιμὴν εἴς τινα τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, πρὸ πάντων δὲ εἰς ὑμᾶς ἕνεκα πολλῶν. Διότι τὸν πόλεμον τοῦτον ὑμεῖς ἐκινήσατε χωρὶς, ἡμεῖς νὰ θέλωμεν, καὶ ὁ ἀγὼν ἔγεινε περὶ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, εἰς τὸν ὁποῖον παρεσύρθη πᾶσα ἡ Ἑλλάς. Ἄλλως οὐδ' ὅλως εἶνε ὑποφερτὸν νὰ γείνητε αἴτιοι τῆς δουλείας τῶν Ἑλλήνων ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἶνε φανερὸν ὅτι ἠλευθερώσατε πολλοὺς ἐκ τῶν ἀνθρώπων. Συλλυπούμεθα ὑμᾶς, διότι πιέζεσθε καὶ διότι ἐστερήθητε καρπῶν δύο ἔτη καὶ ζῆτε πολὺν ἤδη χρόνον ἄνευ οἰκιῶν. Ἀντὶ τούτων ὅμως καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ σύμμαχοι ἀναδεχόμεθα νὰ τρέφωμεν τὰ τέκνα ὑμῶν καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς ἀχρήστους εἰς πόλεμον ὑπηρέτας σας, ἕως ὅτου ὑπάρχει ὁ πόλεμος. Ἂς μὴ πείσῃ ὑμᾶς ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις παρέστησεν ἐπωφελεῖς τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου. Οὗτος μὲν ὀφείλει νὰ πράξῃ ταῦτα, διότι, τύραννος ὢν, συμπράττει μὲ τύραννον, ἀλλ' ὑμεῖς δὲν πρέπει νὰ πράξητε ταῦτα, ἐὰν σκέπτεσθε ὀρθῶς, γνωρίζοντες ὅτι παρὰ τοῖς βαρβάροις οὔτε πίστις ὑπάρχει οὔτε ἀλήθεια».

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πρὸς μὲν τὸν Ἀλέξανδρον εἶπον τὰ ἑπόμενα· «Καὶ ἡμεῖς ἠξεύρομεν ὅτι ἡ δύναμις τοῦ Μήδου εἶνε πολλαπλασία ἢ ἡ ἰδική μας, ὥστε οὐδεμία ἀνάγκη εἶνε νά μας προσβάλῃς. Ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ ἐπιθυμοῦμεν πολὺ τὴν ἐλευθερίαν, ὑπερασπίζομεν αὐτήν, ὅπως καὶ ἂν δυνάμεθα. Μὴ προσπαθῇς λοιπὸν νὰ συμμαχήσωμεν μὲ τὸν βάρβαρον, διότι δὲν θὰ πεισθῶμεν. Τώρα δὲ εἰπὲ εἰς τὸν Μαρδόνιον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσιν «ἐν ὅσῳ ὁ ἥλιος πορεύεται τὴν αὐτὴν ὁδὸν, τὴν ὁποίαν καὶ σήμερον πορεύεται, οὐδέ ποτε θὰ συμμαχήσωμεν μὲ τὸν Ξέρξην, ἀλλὰ, πειθόμενοι εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωας, τῶν ὁποίων ἐκεῖνος ἀσεβῶς ἔκαυσε τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα, θά τον πολεμῶμεν. Καὶ σὺ τοῦ λοιποῦ μὴ ἐμφανίζησαι ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων, ἔχων τοιαύτας προτάσεις καὶ μὴ συμβούλευε ἡμᾶς, νομίζων ὅτι προσφέρεις ἐκδούλευσιν, νὰ πράττωμεν ἔργα ἀσυγχώρητα. Διότι οὐδὲν ἄχαρι θέλομεν νὰ πάθῃς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἀφ' οὗ εἶσαι φίλος ὑμῶν.»

Εἰς δὲ τοὺς πρέσβεις τῶν Λακεδαιμονίων εἶπον ταῦτα· «Τὸ νὰ φοβηθῶσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι, μή πως συμφωνήσωμεν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μὲ τὸν βάρβαρον, εἶνε ἀνθρώπινον, ἀλλ' εἶνε λίαν προσβλητικὸν δι' ἡμᾶς τοὺς Ἀθηναίους, ἀφ' οὗ γνωρίζετε τὸ φρόνημα ἡμῶν ὅτι οὔτε χρυσὸς οὐδαμοῦ τῆς γῆς ὑπάρχει τοσοῦτος οὔτε χώρα τοσοῦτον ὡραία καὶ εὔφορος, τὰ ὁποῖα νὰ δεχθῶμεν ἡμεῖς καὶ νὰ θέλωμεν, ἀφ' οὗ μηδίσωμεν, νὰ ὑποδουλώσωμεν τὴν Ἑλλάδα. Διότι εἶνε πολλὰ καὶ μεγάλα, τὰ ὁποῖα κωλύουσιν ἡμᾶς νὰ κάμωμεν ταῦτα καὶ ἐὰν ἀκόμη θέλωμεν· πρῶτον μὲν καὶ μέγιστον τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ οἰκήματα τῶν θεῶν, κεκαυμένα καὶ συγκεχωσμένα, διὰ τὰ ὁποῖα εἶνε ἀνάγκη νὰ τιμωρήσωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον ἐκεῖνον, ὅστις ἔπραξε ταῦτα καὶ οὐχὶ νὰ κάμωμεν συνθήκας μὲ αὐτὸν, ἔπειτα πάντες οἱ Ἕλληνες ἔχομεν τὸ αὐτὸ αἷμα καὶ εἴμεθα ὁμόγλωσσοι καὶ ἔχομεν τοὺς ναοὺς κοινοὺς καὶ τὰς θυσίας καὶ τὰ αὐτὰ ἤθη καὶ δὲν συμβιβάζεται οἱ Ἀθηναῖοι νὰ γείνωσι προδόται τῶν ἀδελφῶν των. Μάθετε δέ, ἂν τοῦτο δὲν ἔτυχε νὰ ἠξεύρητε πρωτήτερα, ὅτι, ἐν ὅσῳ καὶ εἷς ἐκ τῶν Ἀθηναίων μένῃ ζῶν, οὐδεμίαν οὐδέ ποτε θὰ κάμωμεν συνθήκην μὲ τὸν Ξέρξην. Θαυμάζομεν δὲ τὴν πρόνοιαν, τὴν ὁποίαν ἐδείξατε δι' ἡμᾶς, ὅτι ἠθελήσατε νὰ θρέψητε τοὺς ἀνθρώπους μας, ἀφ' οὗ κατεστράφησαν τὰ ἰδικά μας, καὶ ὀφείλομεν εἰς ὑμᾶς χάριν. Ἐν τούτοις θὰ παρακαλέσωμεν ὑμᾶς νά μας ἀφήσητε, ὅπως εἴμεθα, διότι δὲν θέλομεν νά σας λυπήσωμεν. Τώρα δὲ, ὅπως εἶνε τὰ πράγματα, πρέπει νὰ στείλετε ὅσον τὸ δυνατὸν τάχιστα στρατὸν διότι, καθὼς ἡμεῖς εἰκάζομεν, εἰς ὀλίγον χρόνον θὰ εἰσβάλῃ ὁ βάρβαρος εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, εὐθὺς καθὼς μάθῃ, ὅτι οὐδὲν θὰ κάμωμεν ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος ἐζήτει παρ' ἡμῶν. Πρὶν λοιπὸν ἐκεῖνος ἔλθῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν, εἶνε καιρὸς νὰ σπεύσωμεν εἰς τὴν Βοιωτίαν». Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ πρέσβεις ἀνεχώρησαν εἰς τὴν Σπάρτην.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΘ'. Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη.

Ὁ δὲ Μαρδόνιος, καθὼς ἔμαθε παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅσα εἶπον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐκίνησεν ἐκ τῆς Θεσσαλίας μετὰ σπουδῆς κατὰ τῶν Ἀθηνῶν· ὅπου δὲ ἔφθανε, παρελάμβανε στρατιώτας. Ὅτε δὲ ἔφθασεν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ, οἱ Θηβαῖοι συνεβούλευσαν αὐτὸν νὰ στρατοπεδεύσῃ ἐκεῖ καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ ὑποτάξῃ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ἀμαχητί, διότι εἶνε ἀδύνατον νὰ νικήσῃ τοὺς Ἕλληνας ὁμοφρονοῦντας. Πέμπε λοιπὸν χρήματα εἰς τοὺς δυνατοὺς ἑκάστης πόλεως. Πέμπων δὲ θὰ διαιρέσῃς τὴν Ἑλλάδα καὶ οὕτω τοὺς μὴ ἀκολουθοῦντάς σε εὐκόλως μετὰ τῶν τοῦ κόμματός σου θὰ ὑποτάξῃς. Ὁ δὲ Μαρδόνιος δὲν ἐπείθετο, ἀλλ' ἔχων φοβερὰν ἐπιθυμίαν νὰ κυριεύσῃ δευτέραν φορὰν τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἀναγγείλῃ εἰς τὸν βασιλέα διὰ πυρσῶν ἀπὸ νήσου εἰς νῆσον, ὅτι ἐκυρίευσε τὰς Ἀθήνας, προεχώρησε κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ δὲν εὗρε τοὺς Ἀθηναίους, ἔμαθεν ὅμως ὅτι πάλιν εἶνε ἐν τῇ Σαλαμῖνι καὶ ἐν τοῖς πλοίοις· οὕτω δὲ κυριεύει ἔρημον τὸ ἄστυ. Τότε πέμπει εἰς Σαλαμῖνα τὸν Ἑλλησπόντιον Μουρυχίδην, διὰ νὰ προτείνῃ τὰ αὐτά, τὰ ὁποῖα καὶ ὁ Ἀλέξανδρος· Οὗτος δὲ, ἐμφανισθεὶς εἰς τὴν βουλήν, εἶπε τὰ τοῦ Μαρδονίου. Ἐκ δὲ τῶν βουλευτῶν ὁ Λυκίδης εἶπε νὰ δεχθῶσι τὴν πρότασιν τοῦ Μαρδονίου καὶ νὰ ἀναφέρωσιν αὐτὴν εἰς τὸν λαόν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὀργισθέντες, περιεκύκλωσαν καὶ λιθοβολήσαντες ἐφόνευσαν τὸν Λυκίδην. Ἐπειδὴ δὲ ἔγεινε θόρυβος ἐν τῇ Σαλαμῖνι, ἔμαθον τὸ γινόμενον αἱ γυναῖκες καὶ ἡ μία τὴν ἄλλην παροτρύνουσαι μετέβησαν αὐθόρμητοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λυκίδου καὶ ἐλιθοβόλησαν τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ.

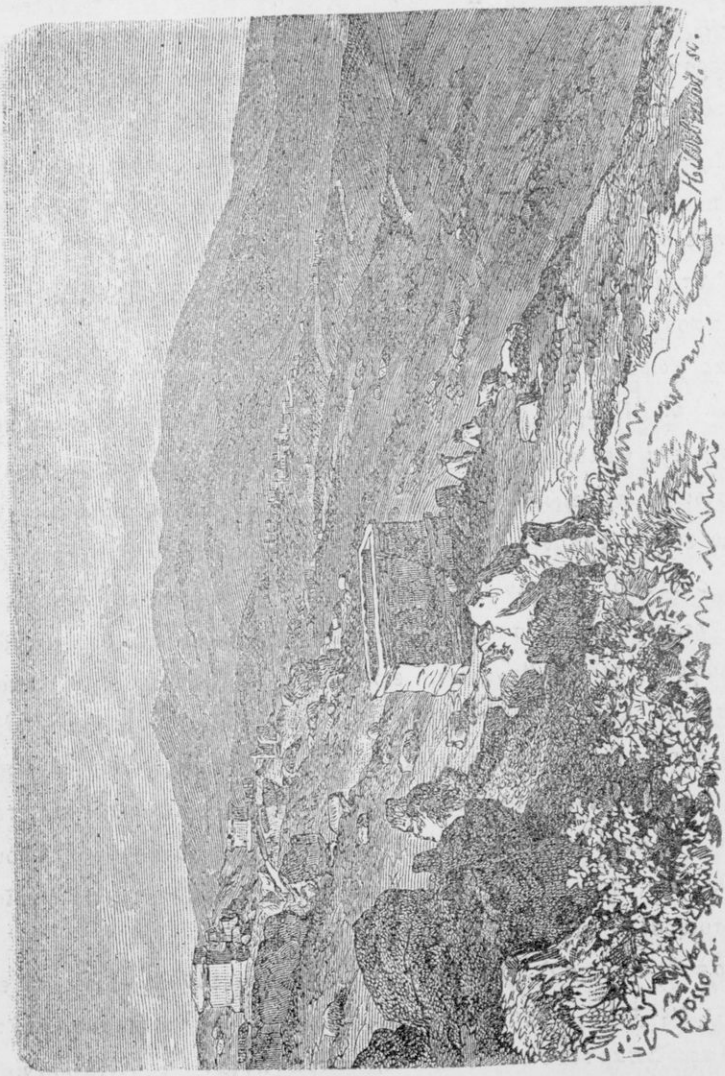
Εἰς δὲ τὴν Σαλαμῖνα διέβησαν οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὴν ἀκόλουθον αἰτίαν· ἐν ὅσῳ μὲν περιέμενον ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν, οὗτοι ἔμενον ἐν τῇ Ἀττικῇ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐδράδυναν, ὁ δὲ Μαρδόνιος ἐλέγετο ὅτι ἦτο ἐν τῇ Βοιωτίᾳ, τότε μετεκόμισαν πάντα καὶ αὐτοὶ διέβησαν εἰς Σαλαμῖνα καὶ εἰς τὴν Λακεδαίμονα ἔπεμψαν ἀγγέλους, καὶ διὰ νὰ μεμφθῶσι τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅτι ἀφῆκαν τὸν βάρβαρον νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ διὰ νὰ ὑπενθυμίσωσιν αὐτοὺς, ὅσα ὁ Πέρσης ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς, ἐὰν ἐπήγαινον μὲ τὸ μέρος του καὶ διὰ νὰ εἴπωσιν ὅτι, ἐὰν δὲν βοηθήσωσι τοὺς Ἀθηναίους, τότε καὶ αὐτοὶ θὰ εὕρωσί τινα σωτηρίαν. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἑώρταζον οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ ὑακίνθια καμάλιστα προσεῖχον πῶς νὰ λατρεύσωσι τὸν θεόν. Συγχρόνως ὅμως καὶ τὸ τεῖχος εἰς τὸν ἰσθμὸν ἔκτιζον καὶ μάλιστα ἐπάλξεις. Καθὼς δὲ ἔφθασαν οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Ἀθηναίων καὶ μετ' αὐτῶν οἱ ἐκ Μεγάρων καὶ ἐκ Πλαταιῶν, εἶπον ταῦτα εἰς τοὺς ἐφόρους.

«Ἔπεμψαν ἡμᾶς οἱ Ἀθηναῖοι, διὰ νά σας εἴπωμεν, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Μήδων πρῶτον μὲν ἀποδίδει εἰς ἡμᾶς τὴν χώραν μας, ἔπειτα ἐπιθυμεῖ νά μας κάμῃ συμμάχους του, ἴσους καὶ ὁμοίους ἄνευ δόλου καὶ ἀπάτης, θέλει δὲ καὶ ἄλλην χώραν ἐκτὸς τῆς ἰδικῆς μας νά μας δώσῃ, τὴν ὁποίαν οἱ ἴδιοι θέλομεν ἐκλέξῃ. Ἀλλ' ἡμεῖς, φοβηθέντες τὸν θεὸν καὶ νομίζοντες φοβερὸν νὰ προδώσωμεν τὴν Ἑλλάδα, δὲν συνηνέσαμεν, ἀλλ ἠρνήθημεν, ἂν καὶ ἀδικούμεθα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ καταπροδιδόμεθα καὶ ἠξεύρομεν, ὅτι συμφορώτερον εἶνε νὰ κάμωμεν συνθήκην μὲ τὸν Πέρσην περισσότερον παρὰ νὰ πολεμήσωμεν· δὲν θὰ κάμωμεν ὅμως ἑκουσίως συνθήκην. Καὶ ἡμεῖς μὲν δὲν φερόμεθα ἐπίβουλοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας· ὑμεῖς ὅμως, ἀφ' οὗ ἐμάθετε σαφῶς, ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον θὰ προδώσωμεν τὴν Ἑλλάδα καὶ διότι τὸ τεῖχος, τὸ ὁποῖον κτίζετε εἰς τὸν ἰσθμὸν,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σημερινὴ θέσις τῶν Πλαταιῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἶνε εἰς τὸ τέλος του, ἀδιαφορεῖτε ὅλως δι' ὅλου διὰ τοὺς Ἀθηναίους καὶ, ἐν ᾧ συνεφωνήσατε μεθ' ἡμῶν νὰ πολεμήσωμεν τὸν Πέρσην εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἔχετε προδώσῃ ἡμᾶς καὶ ἀφήσατε τὸν βάρβαρον νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἀττικήν. Πρὸς τὸ παρὸν λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι εἶνε ὠργισμένοι καθ' ὑμῶν, διότι δὲν ἐφέρθητε ὡς ἔπρεπε· τώρα δὲ εἴπον ὅσον τὸ δυνατὸν τάχιστα νὰ στείλητε στρατὸν μεθ' ὑμῶν, διὰ νὰ δεχθῶμεν τὸν βάρβαρον ἐν τῇ Ἀττικῇ. Διότι, ἀφ' οὗ ἀπετύχομεν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ, καταλληλότατον εἶνε νὰ πολεμήσωμεν εἰς τὸ θριάσιον πεδίον τῆς ἡμετέρας χώρας.»

Ἀλλ' οἱ Ἔφοροι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀνέβαλον νὰ ἀποκριθῶσιν ἐπὶ δέκα ἡμέρας, διότι ἐπέσπευδον πάντες οἱ Πελοποννήσιοι νὰ τελειώσωσι τὸ τεῖχος ἐν τῷ ἰσθμῷ, ἐνόμιζον δὲ ὅτι δὲν εἶχον πλέον ἀνάγκην τῶν Ἀθηναίων, ἐὰν ἦτο τετειχισμένος ὁ ἰσθμός. Πρὶν δὲ ἀποκριθῶσιν οἱ ἔφοροι, ὁ Χίλεος ὁ Τεγεάτης, ἔχων μεγίστην δύναμιν ἐν τῇ Λακεδαίμονι, μαθὼν τοὺς λόγους τῶν Ἀθηναίων, εἶπε πρὸς τοὺς ἐφόρους· «Ὅπως λέγουσιν οἱ Ἀθηναῖοι, εἶνε, ἄνδρες ἔφοροι· ἐὰν οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶνε φίλοι ἡμῶν, ἀλλὰ σύμμαχοι τοῦ βαρβάρου, ὅσον ἰσχυρὸν τεῖχος καὶ ἂν εἶνε ἐκτισμένον ἐν τῷ ἰσθμῷ, μένουσιν εἰς τὸν Πέρσην ἀνοικταὶ μεγάλαι πύλαι διὰ τὴν Πελοπόννησον. Ἀκούσατε λοιπόν, πρὶν οἱ Ἀθηναῖοι ἀποφασίσωσιν ἄλλο τι, τὸ ὁποῖον φέρει συμφορὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα».

Οἱ δὲ ἔφοροι, συλλογισθέντες τὸν λόγον, εὐθὺς, χωρὶς νὰ εἴπωσί τι εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους, ἔπεμψαν νύκτα ἀκόμη πέντε χιλιάδας Σπαρτιατῶν ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Παυσανίου. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν ἀνεχώρησαν εἰς τὸν ἰσθμὸν οἱ πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων καὶ μετ' αὐτῶν πέντε χιλιάδες ὁπλιτῶν λογάδων ἐκ τῶν περιοίκων Λακεδαιμονίων. Ὁ δὲ Μαρδόνιος,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μαθὼν παρὰ τῶν Ἀργείων, ὅτι ἔρχονται οἱ Σπαρτιᾶται κατ' αὐτοῦ, ἀνεχώρει ὀπίσω, ἀφ' οὗ ἔκαυσε τὰς Ἀθήνας καὶ κατεκρήμνισεν ὅ,τι ἦτο ὀρθὸν ἐκ τῶν τειχῶν ἢ τῶν οἰκημάτων ἢ τῶν ἱερῶν. Ἔπραττε δὲ τοῦτο, διότι ἡ Ἀττικὴ οὔτε κατάλληλος ἦτο δι' ἱππικοὺς ἐλιγμοὺς οὔτε θὰ ἠδύνατο νὰ ἀπαλλαχθῇ, ἐὰν ἐνικᾶτο, διότι μίαν μόνην διέξοδον εἶχεν, ὥστε καὶ ὀλίγοι ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτόν. Ἐσκόπευε δὲ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Θήβας, διὰ νὰ συγκρουσθῇ πλησίον πόλεως φιλικῆς καὶ χώρας καταλλήλου εἰς τὸ ἱππικόν. Στρατοπεδεύσας δὲ ἐν Θήβαις, ἐδενδροτόμησε τὴν χώραν, θέλων νὰ ὀχυρώσῃ τὸ στρατόπεδόν του καὶ νὰ ἔχῃ καταφύγιον, ἐὰν ἡ ἔκβασις δὲν εἶνε, ὅπως αὐτὸς ἐπιθυμεῖ. Ἐξετείνετο δὲ τὸ στρατόπεδον ἀπὸ τῶν Ἐρυθρῶν μέχρι τῶν Πλαταιῶν πλησίον τοῦ Ἀσωποῦ.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ ἄλλοι φιλοπάτριδες Πελοποννήσιοι ἦλθον εἰς τὸν Ἰσθμὸν καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὴν Ἐλευσῖνα, ὅπου ἡνώθησαν μετὰ τῶν αὐτόθι ἐλθόντων Ἀθηναίων. Μεταβάντες δὲ εἰς τὰς Ἐρυθρὰς τῆς Βοιωτίας, ἔμαθον ὅτι οἱ βάρβαροι εἶνε ἐστρατοπεδευμένοι εἰς τὸν Ἀσωπὸν καὶ ἀπεφάσισαν καὶ αὐτοὶ νὰ παραταχθῶσιν εἰς τὴν ὑπώρειαν τοῦ Κιθαιρῶνος. Ὁ δὲ Μαρδόνιος πέμπει κατ' αὐτῶν ὅλον τὸ ἱππικόν. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἀπέκρουσαν αὐτὸ ἀνδρείως καὶ ἐφόνευσαν μάλιστα καὶ τὸν ἵππαρχον τῶν Περσῶν Μασίστιον, ἂν καὶ οὗτος εἶχε θώρακα χρυσοῦν λεπιδωτόν, κτυπήσαντες αὐτὸν εἰς τὸν ὀφθαλμόν.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπεφάσισαν νὰ καταβῶσιν εἰς τὰς Πλαταιάς, διότι ὁ χῶρος οὗτος ἐφαίνετο εἰς αὐτοὺς πολὺ καταλληλότερος τοῦ Ἐρυθραίου πρὸς στρατοπέδευσιν καὶ εὐυδρότερος. Ἐνταῦθα λοιπὸν καὶ πλησίον τῆς κρήνης Γαργαφίας καὶ τοῦ τεμένους τοῦ ἥρωος Ἀνδροκράτους ἐστρατοπέδευσαν. Ἐν τῇ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διατάξει ὅμως οἱ Τεγεᾶται, ἀναφέροντες καὶ νέα καὶ παλαιὰ ἔργα, ἐζήτουν νὰ καταλάβωσι τὸ ἓν κέρας καὶ οὐχὶ οἱ Ἀθηναῖοι. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως ἀπεκρίθησαν τὰ ἑξῆς·

«Ἠξεύρομεν ὅτι συνήχθημεν ἐνταῦθα, διὰ νὰ πολεμήσωμεν τὸν βάρβαρον καὶ οὐχὶ διὰ νὰ λογομαχήσωμεν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Τεγεάτης προσεκάλεσεν ἡμᾶς νὰ εἴπωμεν τὰ ἔργα μας, ἀναφέρομεν μόνον τὸ ἔργον τοῦ Μαραθῶνος, ὅπου μόνοι ἡμεῖς ἐνικήσαμεν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τεσσαράκοντα ἓξ ἔθνη. Ἆρά γε δὲν εἶνε δίκαιον νὰ ἔχωμεν ἡμεῖς τὴν τάξιν ταύτην ἕνεκα μόνου τούτου τοῦ κατορθώματος. Ἀλλ' ἐπειδὴ τώρα δὲν ἁρμόζει νὰ ἐρίζωμεν περὶ τάξεως, ἕτοιμοι εἴμεθα νὰ πεισθῶμεν εἰς ὑμᾶς, Λακεδαιμόνιοι, ποῦ νομίζετε καταλληλότατον μέρος νὰ σταθῶμεν ἡμεῖς καὶ κατὰ τίνων. Ὅπου δὲ καὶ ἂν ταχθῶμεν, θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἤμεθα γενναῖοι». Ὅλος δὲ ὁ στρατὸς τότε ἀνεβόησεν, οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ἔχωσι τὸ κέρας καὶ οὐχὶ οἱ Ἀρκάδες. Πάντες δὲ οἱ παραταχθέντες τότε ἦσαν σχεδὸν 120 χιλιάδες, Οἱ δὲ βάρβαροι, μαθόντες, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐν ταῖς Πλαταιαῖς, ἦλθον καὶ παρετάχθησαν κατ' αὐτῶν. Ἦτο δὲ ὅλος ὁ στρατὸς 300 χιλιάδες βαρβάρων καὶ πεντήκοντα χιλιάδες Ἑλλήνων μηδισάντων. Πρὶν ἀρχίσῃ ἡ μάχη, ἔγειναν θυσίαι εἰς τὰ στρατόπεδα. Καὶ τὰ μὲν θύματα τῶν Ἑλλήνων ἐδείκνυον νίκην, ἐὰν εὑρίσκοντο εἰς ἄμυναν, τὰ αὐτὰ δὲ ἐδείκνυον καὶ τὰ τοῦ Μαρδονίου, ἐὰν ἦτο εἰς ἄμυναν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐπὶ δέκα ἡμέρας οὐδὲν ἔγεινε, διότι περιέμενεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον νὰ κάμῃ ἀρχὴν τοῦ πολέμου. Ἡ ἀναβολὴ ὅμως ὠφέλει τοὺς Ἕλληνας, διότι καθ' ἑκάστην ἤρχοντο ἐπικουρίαι. Διὰ τοῦτο διέταξε τὸν στρατὸν νὰ ἦνε ἕτοιμος εἰς μάχην διὰ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν. Καθὼς δὲ προεχώρησεν ἡ νὺξ καὶ ἦτο ἡσυχία εἰς τὰ στρατόπεδα καὶ οἱ ἄνθρωποι ἦσαν εἰς τὸν ὕπνον, τότε μετέβη δι' ἵπ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

που εἰς τοὺς φύλακας τῶν Ἀθηναίων ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀμύντου, βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων, καὶ ἐζήτησε τοὺς στρατηγοὺς νὰ ὁμιλήσῃ. Εἰς τούτους δὲ, ἐλθόντας, εἶπεν «Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰς ὑμᾶς ἐμπιστεύομαι τοὺς λόγους τούτους καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μή τους εἴπητε εἰς ἄλλον, εἰ μὴ εἰς τὸν Παυσανίαν, διὰ νὰ μή με καταστρέψητε· διότι οὐδὲν θὰ ἔλεγον, ἐὰν δὲν ἐκηδόμην μεγάλως πάσης τῆς Ἑλλάδος, διότι καὶ ἐγὼ εἶμαι Ἕλλην καὶ δὲν θέλω νὰ βλέπω τὴν Ἑλλάδα δούλην ἀντὶ ἐλευθέρας. Λέγω λοιπὸν ὅτι τὰ σφάγια δὲν ἤρεσαν εἰς τὸν Μαρδόνιον καὶ τὸν στρατὸν καὶ διὰ τοῦτο ἀνέβαλε τὴν μάχην· τώρα ὅμως ἀπεφάσισε νὰ μὴ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὰ σφάγια καὶ, καθὼς φέξῃ, νὰ ἐπιτεθῇ καθ' ὑμῶν, διότι φοβεῖται, καθὼς ἐγὼ εἰκάζω, μή πως συναθροισθῆτε περισσότεροι . . . Ἑτοιμάσθητε λοιπὸν καὶ ἡμεῖς. Ἂν ἴσως δὲ ἀναβάλῃ τὴν ἐπίθεσιν, ἐπιμείνατε καρτεροῦντες, διότι ὀλίγων ἡμερῶν τροφαὶ μένουσιν. Ἐὰν δὲ ὁ πόλεμος οὗτος τελειώσῃ κατ' εὐχὴν, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῆτε καὶ ἐμὲ, ὅτις ἕνεκα τῶν Ἑλλήνων ἔπραξα ἔργον ἐπικίνδυνον ὑπὸ ζήλου, διότι ἐπιθυμῶ νά σας φανερώσω τὴν διάνοιαν τοῦ Μαρδονίου, διὰ νὰ μὴ ἐπιπέσωσι καθ' ὑμῶν οἱ βάρβαροι, χωρὶς ἀκόμη νά τους περιμένητε. Εἶμαι δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών».

Ἐπέστρεψε δὲ ἔπειτα εἰς τὴν τάξιν του. Οἱ δὲ στρατηγοὶ, ἐλθόντες, εἶπον εἰς τὸν Παυσανίαν, ὅ,τι ἤκουσαν. Ὁ δὲ Παυσανίας προέτεινεν οἱ μὲν Ἀθηναῖοι νὰ ταχθῶσιν εἰς τὸ δεξιὸν κέρας ἀντικρὺ τῶν Περσῶν, οἱ δὲ Σπαρτιᾶται εἰς τὸ ἀριστερὸν ἀπέναντι τῶν Βοιωτῶν καὶ τῶν Θεσσαλῶν, διότι οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἤξευρον τοὺς Μήδους, πολεμήσαντες ἐν Μαραθῶνι, οἱ δὲ Σπαρτιᾶται οὐχί. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι προθύμως ἐδέχθησαν καὶ ἔπραξαν τοῦτο. Ἐννοήσαντες δὲ οἱ Βοιωτοὶ τὸ ποιούμενον, ἀναγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γέλλουσιν εἰς τὸν Μαρδόνιον, ὅστις διέταξε νὰ μεταβάλωσι θέσιν, θέσας τοὺς Πέρσας ἀπέναντι τῶν Λακεδαιμονίων. Ἀλλ' ὁ Παυσανίας, ἰδὼν ὅτι δὲν διέλαθεν, ἔφερε τοὺς Σπαρτιάτας εἰς τὸ δεξιὸν κέρας, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Μαρδόνιος τοὺς Πέρσας εἰς τὸ ἀριστερόν. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπανῆλθον εἰς τὰς πρώτας τάξεις των, πέμψας ὁ Μαρδόνιος κήρυκα εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ἀπεκάλεσεν αὐτοὺς ἀνάνδρους, διότι ἐφοβήθησαν τοὺς Πέρσας, καὶ προεκάλει νὰ κάμωσι μάχην. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς οὐδὲν ἀπεκρίθη, ἀπῆλθεν ὁ κῆρυξ. Ὁ δὲ Μαρδόνιος ἐχάρη πολὺ καὶ ἐπαρθεὶς ἔστειλε τὸ ἱππικὸν κατὰ τῶν Ἑλλήνων, τὸ ὁποῖον ἔβλαπτε πάντας τοὺς Ἕλληνας, διότι ἔρριπτον ἀκόντια καὶ τόξα, καὶ τὴν Γαργαφίαν κρήνην, ἐξ ἧς ὑδρεύοντο οἱ Ἕλληνες, συνετάραξαν καὶ ἔχωσαν. Τότε δὲ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων, ἀπεφάσισαν νὰ ἀφήσωσι τὴν θέσιν των καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν νῆσον, ἥτις γίνεται ἐκ δύο ρευμάτων τοῦ Ἀσωποῦ, ὅστις ἑνοῦται πάλιν· ὀνομάζεται δὲ Ὠρόη, διὰ νὰ ἔχωσι καὶ ὕδωρ ἄφθονον καὶ διὰ νὰ μὴ βλάπτωσιν αὐτοὺς οἱ ἱππεῖς. Ἀπεφάσισαν δὲ τὴν νύκτα νὰ μετακινηθῶσι, διὰ νὰ μὴ ἴδωσιν αὐτοὺς οἱ Πέρσαι καί τους καταδιώξωσιν. Ἀλλ' οἱ μὲν πλειότερον φεύγοντες φθάνουσιν εἰς τὸ Ἡραῖον τὸ πρὸ τῆς πόλεως τῶν Πλαταιῶν καὶ κατέθεσαν τὰ ὅπλα πρὸ τοῦ ἱεροῦ, ὁ δὲ Παυσανίας, βλέπων αὐτούς, παρήγγειλε καὶ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ ἀκολουθήσωσιν ἐκείνους, διότι ἐνόμιζεν, ὅτι αὐτοὶ διευθύνθησαν εἰς τὸν συμπεφωνημένον τόπον. Τότε οἱ μὲν ἄλλοι ταξίαρχοι ὑπήκουσαν, ἀλλ' ὁ Ἀμομφάρετος, ὁ υἱὸς τοῦ Πολιάδου, διοικῶν τὸν λόχον τῶν Πιτανατῶν, εἶπεν ὅτι οὐδέ ποτε θὰ φύγῃ τοὺς ξένους οὐδὲ ἑκουσίως θὰ καταισχύνῃ τὴν Σπάρτην. Ὁ δὲ Παυσανίας καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ προσεπάθουν νὰ πείσωσιν αὐτόν, διὰ νὰ μὴ καταστραφῇ ὁ λόχος του. Ὁ δὲ Ἀμομφάρετος, λαβὼν λί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θον μὲ τὰς δύο του χεῖρας, ἔρριψεν αὐτὸν πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Παυσανίου καὶ εἶπε «διὰ τῆς ψήφου μου ταύτης ψηφίζω νὰ μὴ φεύγωμεν τοὺς ξένους» ἐννοῶν τοὺς βαρβάρους.

Ὁ δὲ Παυσανίας, ἰδὼν αὐτὸν μανικὸν, ἀφῆκε καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν Ὠρεόην· παρήγγειλε δὲ εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀκολουθήσωσι τοὺς Λακεδαιμονίους. Ὁ δὲ Ἀμομφάρετος, νομίζων ὅτι μόνος οὐδὲν θὰ κατώρθωνεν, ἠκολούθησε τοὺς ἄλλους. Τότε ἐπιπίπτει κατ' αὐτῶν τὸ ἱππικὸν τῶν βαρβάρων καὶ ὁ Μαρδόνιος. Ἀλλ' οἱ Σπαρτιᾶται καὶ οἱ Τεγεᾶται ὥρμησαν κατὰ τῶν βαρβάρων καὶ οὗτοι κατ' ἐκείνων· ἤδη δὲ ἔγεινε μάχη ἰσχυρὰ καὶ πολὺν χρόνον· εἰς ταύτην δὲ ἔτυχε καὶ ὁ Μαρδόνιος, μαχόμενος ἀπὸ ἵππου λευκοῦ. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, σπεύσαντες εἰς βοήθειαν, ἐμποδίσθησαν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. Ἀλλὰ, καθὼς ἐφονεύθη ὁ Μαρδόνιος ὑπὸ τοῦ Ἀριμνήστου, ἐπιφανοῦς Σπαρτιάτου, οἱ Πέρσαι ἔφευγον ἀτάκτως καὶ ἐκλείσθησαν εἰς τὸ ξύλινον τεῖχος, τὸ ὁποῖον εἶχον κατασκευάσῃ εἰς μέρος τι τῆς Θηβαΐδος. Ὁ δὲ Ἀρτάβαζος, ὅστις δὲν ἠρέσκετο εἰς τὰ σχέδια τοῦ Μαρδονίου, λαβὼν 40 χιλ. στρατοῦ, ἔφυγεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀσίαν. Οἱ δὲ περὶ τὸ Ἡραῖον Ἕλληνες, καθὼς ἔμαθον, ὅτι ἔγεινε μάχη καὶ ὅτι νικῶσιν οἱ τοῦ Παυσανίου, ἔσπευσαν ἄνευ τάξεως νὰ φθάσωσιν εἰς τοὺς μαχομένους. Ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν τὸ ἱππικὸν τῶν Θηβαίων καὶ ἐφόνευσαν ἐξ αὐτῶν ἑξακοσίους, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπέκλεισεν εἰς τὸν Κιθαιρῶνα. Οἱ δὲ Πέρσαι καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος τῶν βαρβάρων, καθὼς κατέφυγον ἐντὸς τοῦ τείχους, ἀνέβησαν εἰς τοὺς πύργους, πρὶν ἔλθωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι. Καθὼς δὲ ἦλθον οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἤρχισε τειχομαχία ἰσχυρὰ, διότι, ἕως ὅτου ἦσαν ἀπόντες οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ βάρβαροι ἀπέκρουον τοὺς Λακεδαιμονίους, διότι δὲν ἤξευρον οὗ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοι νὰ τειχομαχῶσι. Καθὼς δὲ ἦλθον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐγίνετο ἰσχυρὰ τειχομαχία καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον· τέλος δὲ ἀνδρείως καὶ ἐπιμόνως πολεμήσαντες, ἀνέβησαν τὸ τεῖχος οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐκρήμνισαν αὐτό. Πρῶτοι δὲ εἰς ἦλθον οἱ Τεγεᾶται καὶ οὗτοι ἦσαν οἱ διαρπάσαντες τὴν σκηνὴν τοῦ Μαρδονίου καὶ τὰ ἄλλα καὶ τὴν φάτνην τῶν ἵππων, ἥτις ἦτο πᾶσα χαλκῆ καὶ ἀξία θέας. Ταύτην ἀφιέρωσαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς, τὰ δὲ ἄλλα λάφυρα ἔφεραν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ὅπου, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες. Οἱ δὲ βάρβαροι κατελήφθησαν ὑπὸ μεγάλης δειλίας καὶ οἱ Ἕλληνες ἐφόνευσαν πολλοὺς Πέρσας, ὥστε ἐκ τῶν τριακοσίων χιλ. στρατοῦ ἐσώθησαν μόνον τρεῖς χιλιάδες καὶ αἱ τεσσαράκοντα χιλ., τὰς ὁποίας ἔλαβεν ὁ Ἀρτάβαζος καὶ ἔφευγεν. Ἐκ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἀπέθανον ἐνενήκοντα καὶ εἷς, ἐκ δὲ τῶν Τεγεατῶν δέκα καὶ ἕξ, ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων πεντήκοντα δύο. Ἀνδρειότατος δὲ ἐφάνη ὁ Ἀριστόδημος, ὅστις μόνος ἐκ τῶν ἐν Θερμοπύλαις τριακοσίων σωθεὶς ἐθεωρεῖτο ἄτιμος. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἤθελε νὰ ἀποθάνῃ, ἀλλ' οἱ Σπαρτιᾶται δὲν ἐτίμησαν αὐτὸν, ἴσως ἐκ φθόνου, διότι εἶπον ὅτι, θέλων νὰ ἀποπλύνῃ τὸ παλαιὸν ὄνειδος, ἤθελε νὰ ἀποθάνῃ καὶ διὰ τοῦτο ἔπραξε μεγάλα ἔργα. Ἐτίμησαν δὲ τοὺς μετὰ τὸν Ἀριστόδημον ἀριστεύσαντας καὶ ἀποθανόντας ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ, τὸν Ποσειδώνιον, τὸν Φιλόκυνα καὶ τὸν Ἀμομφάρετον. Ἐν δὲ ταῖς Πλαταιαῖς ἔγειναν ὀνομαστότατοι ὁ Καλλικράτης, ἀνὴρ ὡραιότατος εἰς τὸν στρατὸν, ὅστις, καθήμενος ἐν τῇ θέσει του, ἐτραυματίσθη εἰς τὰ πλευρὰ διὰ βέλους, ὅτε ἐθυσίαζεν ὁ Παυσανίας. Ἀποθνήσκων δὲ ἔλεγε πρὸς τὸν Ἀρίμνηστον, ὅτι δέν τον μέλει, διότι ἀποθνήσκει ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ, διότι δὲν μετεχειρίσθη τὸν βραχίονά του οὐδὲ ἔπραξέ τι ἄξιον τῆς προθυμίας του. Ἐκ δὲ τῶν Ἀθηναίων ἠρίστευσεν ὁ Σωφάνης ἐκ Δεκε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λείας, ὅστις ἐμάχετο, ῥίπτων κατὰ γῆς σιδηρᾶν ἄγκυραν, τὴν ὁποίαν εἶχε δεδεμένην διὰ ἁλύσεως χαλκῆς ἐκ τοῦ ζωστῆρος τοῦ θώρακος, διὰ νὰ μὴ δύνανται οἱ πολέμιοι νὰ μετακινῶσιν αὐτὸν ἐκ τῆς τάξεώς του. Ὅτε δὲ ἐγίνετο φυγὴ τῶν πολεμίων, ἀνελάμβανε τὴν ἄγκυραν καὶ ἐδίωκεν αὐτούς.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἦλθον οἱ Μαντινεῖς καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Ἠλεῖοι, οἵτινες ἐλυπήθησαν πολὺ, διότι ἐβράδυναν. Καθὼς δὲ ἀπῆλθον, ἐδίωξαν τοὺς ἡγεμόνας των. Ἐν δὲ τῷ ἐν Πλαταιαῖς στρατοπέδῳ τῶν Αἰγινητῶν ἦτο ὁ Λάμπων, ὁ υἱὸς τοῦ Πύθου, εἷς τῶν πρώτων τῆς Αἰγίνης, ὅστις, ἔχων λόγον ἀνοσιώτατον, ἐπορεύθη πρὸς τὸν Παυσανίαν. Ἐλθὼν δὲ ταχέως, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν «ὦ υἱὲ τοῦ Κλεομβρότου, ἐξετέλεσας ἔργον ὑπερφυσικὸν κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος, καὶ ἀπέκτησας δόξαν μεγίστην. Πρέπει ὅμως νὰ κάμῃς καὶ ἄλλα. Τὸν ἀποθανόντα Λεωνίδαν ἀνεσταύρωσαν ὁ Μαρδόνιος καὶ ὁ Ξέρξης, ἀφ' οὗ ἀπέκοψαν αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. Ἀνασταύρωσε λοιπὸν καὶ σὺ τὸν Μαρδόνιον πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ θείου σου Λεωνίδου. Διὰ δὲ τοῦτο θὰ ἐπαινεθῇς καὶ ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων».

Ὁ δὲ Παυσανίας ἀπεκρίθη διὰ τούτων «Ὦ ξένε Αἰγινῆτα, σὲ θαυμάζω διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πρόνοιαν· καλὴν ὅμως γνώμην δὲν ἐπέτυχες· διότι, ἀφ' οὗ ἐξῆρες ὑψηλὰ ἐμὲ καὶ τὴν πατρίδα μου καὶ τὸ κατόρθωμά μου, μὲ ἔρριψες πάλιν εἰς τὸ μηδὲν, προτρέπων νὰ ἀτιμάσω νεκρὸν καὶ λέγων ὅτι θὰ ἀκουσθῶ καλλίτερον, ἐὰν ταῦτα κάμω. Ταῦτα ἁρμόζει περισσότερον νὰ κάμωσιν οἱ βάρβαροι παρὰ οἱ Ἕλληνες. Ἐγὼ λοιπὸν ἕνεκα τούτου μήτε εἰς τοὺς Αἰγινήτας νὰ ἀξιωθῶ νὰ ἀρέσω μήτε εἰς ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἀρέσκουσι τὰ αὐτὰ· ἀρκοῦμαι δὲ, ἀρεσκόμενος εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, νὰ πράττω ὅσια καὶ νὰ λέγω ὅσια. Ὁ δὲ Λεωνίδας, τὸν ὁποῖον μὲ προτρέπεις νὰ ἱκανοποιήσω,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λέγω ὅτι ἱκανοποιήθη μεγάλως καὶ ἐτιμήθη καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν Θερμοπύλαις τελευτήσαντες διὰ τοῦ θανάτου ἀναριθμήτων βαρβάρων. Σὺ δὲ πλέον μήτε νά με πλησιάσῃς μὲ τοιαύτην συμβουλὴν μήτε νά με συμβουλεύσῃς· γνώριζε δὲ χάριν ὅτι μένεις ἀβλαβής.

Ὁ δὲ Παυσανίας διεκήρυξεν εἰς τὸν στρατὸν μηδεὶς νὰ ἐγγίσῃ τὰ λάφυρα· ὅλα δὲ τὰ πράγματα διέταξε τοὺς εἵλωτας νὰ κομίσωσιν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Οὗτοι δὲ, διασκορπισθέντες εἰς τὸ στρατόπεδον, εὗρισκον σκηνὰς κατεσκευασμένας μὲ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, κλίνας ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους, κρατῆρας χρυσοῦς καὶ φιάλας καὶ ἄλλα ποτήρια· καὶ σάκκους ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν εὗρισκον, μεταξὺ τῶν ὁποίων λέβητες ἦσαν χρυσοῖ καὶ ἀργυροῖ· ἐκ δὲ τῶν κειμένων νεκρῶν ἐλάμβανον καὶ ψέλια καὶ περιδέραια καὶ ἀκινάκας χρυσοῦς. Μετακομίσαντες δὲ τὰ πράγματα καὶ χωρίσαντες δεκάτην διὰ τὸν ἐν Δελφοῖς θεὸν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀφιερώθη χρυσοῦς τρίπους, ὅστις ἐστήθη πλησίον τοῦ βωμοῦ ἐπὶ τοῦ τρικεφάλου χαλκοῦ ὄφεως, διὰ τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ θεὸν, ἀπὸ τῆς ὁποίας κατεσκεύασαν δεκάπηχυν χαλκοῦν Δία καὶ διὰ τὸν ἐν τῷ ἰσθμῷ θεὸν, ἀπὸ τῆς ὁποίας κατεσκευάσθη ἑπτάπηχυς χαλκοῦς Ποσειδῶν, τὰ λοιπὰ διένειμαν πρὸς ἀλλήλους. Μόνον δὲ εἰς τὸν Παυσανίαν ἔδωκαν τὸ δεκαπλάσιον. Ἔπειτα ἔθαψαν τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς ἕκαστος χωρὶς καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῶν Θηβῶν καὶ νὰ ἀπαιτήσωσι παρ' αὐτῶν τοὺς μηδίσαντας Θηβαίους. Τὴν ἑνδεκάτην λοιπὸν ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐν Πλαταιαῖς συμπλοκῆς ἐλθόντες, ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν καὶ ἐδενδροτόμουν τὴν χώραν, τὴν δὲ εἰκοστὴν οἱ Θηβαῖοι παρέδωκαν εἰς αὐτοὺς τοὺς μηδίσαντας, τοὺς ὁποίους ὁ Παυσανίας ἔφερεν εἰς Κόρινθον καὶ ἐφόνευσεν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

104. Ἡ ἐν Μυκάλῃ μάχη.

Ὁ στρατὸς τῶν Περσῶν, διελθὼν διὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας, μεταβαίνει εις τὸ Βυζάντιον, ἐκ δὲ τοῦ Βυζαντίου διέβη μὲ πλοῖα εἰς τὴν Ἀσίαν. Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν, καθ' ἣν ἔγεινεν ἡ ἐν Πλαταιαῖς καταστροφή, συνέβη νὰ γείνῃ καὶ ἐν Μυκάλῃ τῆς Ἰωνίας. Ἀφ' οὗ οἱ Ἕλληνες, οἵτινες ἦλθον ὑπὸ τὸν Λακεδαιμόνιον Λεωτυχίδην, ἐκάθηντο ἐν τῇ Δήλῳ, ἦλθον πρέσβεις ἐκ τῆς Σάμου ὁ Λάμπων, ὁ Ἀθηναγόρας καὶ ὁ Ἡγησίστρατος λάθρᾳ τῶν Περσῶν καὶ τοῦ Θερμήστορος, τὸν ὁποῖον κατέστησαν τύραννον τῆς Σάμου οἱ Πέρσαι. Ἐκ δὲ τούτων, ἐλθόντων, ὁ Ἡγησίστρατος εἰς τοὺς στρατηγοὺς ἔλεγε πολλὰ καὶ παντοῖα, ὅτι, ἐὰν μόνον ἴδωσιν αὐτοὺς οἱ Ἴωνες, θὰ ἀποστατήσωσιν ἀπὸ τοὺς Πέρσας καὶ ὅτι οἱ βάρβαροι δὲν θὰ ἀντισταθῶσιν· ἐὰν δὲ ἀντισταθῶσιν, ἄλλην ἄγραν τοιαύτην δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εὕρωσιν οἱ Ἕλληνες. Ἐπικαλούμενος δὲ τοὺς θεοὺς, προέτρεπε τοὺς στρατηγοὺς νὰ σώσωσιν ἐκ τῆς δουλείας τοὺς Ἕλληνας καὶ νὰ διώξωσι τὸν βάρβαρον. Εἶπε δὲ ὅτι ταῦτα εἶνε εὔκολα νὰ γείνωσι, διότι τὰ πλοῖα αὐτῶν κακῶς πλέουσι καὶ δὲν εἶνε ἄξια νὰ μάχωνται μὲ τὰ Ἑλληνικά. Αὐτοὶ δὲ εἶνε ἕτοιμοι νὰ ἦνε ὅμηροι ἐν τοῖς πλοίοις των, ἐὰν ὑποπτεύουσιν ὅτι διὰ δόλου φέρουσιν αὐτοὺς εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ξένος Σάμιος ἐπέμενε παρακαλῶν, ὁ Λεωτυχίδης ἠρώτησε πῶς ὀνομάζεται. Ὁ δὲ εἶπεν «Ἡγησίστρατος». Ἐκεῖνος δὲ εἶπε «δέχομαι καλὸν οἰωνὸν τὸν ἡγησίστρατον» καὶ τὴν ὑστεραίαν θυσιάσαντες, ἔφερον τὰ πλοῖα ἐκ τῆς Δήλου εἰς τὴν Σάμον. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασαν εἰς τὰ Καλάμια τῆς Σάμου, προσωρμίσθησαν εἰς τὸ Ἡραῖον καὶ παρεσκευάζοντο εἰς ναυμαχίαν. Οἱ δὲ Πέρσαι, μαθόντες ὅτι αὐτοὶ ἔρχονται κατ' αὐτῶν, ἀπεφάσισαν νὰ μὴ ναυμαχήσωσι, διότι δὲν εἶχον ἴσας δυνάμεις καὶ ἀπέπλευσαν εἰς τὴν ἤπειρον, διὰ νὰ ἦνε ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πεζικοῦ, τὸ ὁποῖον διέτριβεν ἐν τῇ Μυκάλῃ, διὰ νὰ φυλάττῃ τὴν Ἰωνίαν. Ἦσαν δὲ 60 χιλιάδες καὶ στρατηγὸς ἦτο ὁ Τιγράνης, ὅστις ὑπερέβαινε τοὺς Πέρσας κατὰ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐνταῦθα καὶ τὰ πλοῖα ἀνείλκυσαν καὶ κόψαντες δένδρα ἥμερα κατεσκεύασαν περίφραγμα ἐκ λίθων καὶ ξύλων καὶ πασσάλους ἐνέπηξαν περὶ τὸ περίφραγμα. Εἶχον δὲ παρασκευασθεὶ, διὰ νὰ πολιορκηθῶσι καὶ νικήσωσιν.

Οἱ δὲ Ἕλληνες καθὼς ἔμαθον ὅτι ἔφυγον οἱ βάρβαροι, ἔπλευσαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν Μυκάλην. Φθάσαντες δὲ πλησίον τοῦ στρατοπέδου, εἶδον τὰ πλοῖα ἀνειλκυσμένα ἐντὸς τείχους καὶ πολὺ πεζικὸν παρατεταγμένον κατὰ μῆκος τοῦ αἰγιαλοῦ. Ὁ δὲ Λεωτυχίδης ἤγγισε πολὺ τὸν αἰγιαλὸν καὶ διὰ κήρυκος ἔλεγεν εἰς τοὺς Ἴωνας νὰ ὑπάγωσι μὲ τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ μὲν Ἕλληνες προσήγγισαν τὰ πλοῖα εἰς τὴν ξηράν, ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ παρετάσσοντο, οἱ δὲ Πέρσαι, καθὼς εἶδον τοὺς Ἕλληνας παρασκευαζομένους εἰς μάχην καὶ προτρέψαντας τοὺς Ἴωνας, ὑποπτεύσαντες τοὺς Σαμίους ὅτι εἶνε μὲ τοὺς Ἕλληνας, ἀφώπλισαν αὐτούς, τοὺς δὲ Μιλησίους [illegible] νὰ φυλάττωσι τὰς διόδους, τὰς φερούσας εἰς τὰ ὄρη [illegible] Μυκάλης, διὰ νὰ ἦνε ἐκτὸς τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Καθὼς δὲ οἱ Ἕλληνες ἤρχοντο κατὰ τῶν βαρβάρων, φήμη διεδόθη καθ' ὅλον τὸ στρατόπεδον, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τὸν Μαρδόνιον ἐν τῇ Βοιωτίᾳ καὶ ὅτι εἶδον κηρύκειον κείμενον ἐπὶ τῆς ἀκτῆς. Τότε ἔλαβον θάρρος οἱ Ἕλληνες καὶ προθυμότερον ἐκινδύνευον. Ἦσαν δὲ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν παρατεταγμένοι εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ ἐπὶ ὁμαλοῦ χώρου, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ μετὰ τούτων προεχώρουν εἰς χαράδραν τινὰ καὶ εἰς τὰ ὄρη. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἦσαν καθ' ὁδόν, οἱ Ἀθηναῖοι ἤρχισαν νὰ μάχωνται· ἕως ὅτου μὲν λοιπὸν οἱ Πέρσαι ἀνθίσταντο γενναίως, ἦτο ἀμφίρροπος ἡ μάχη. Ἀφ' οὗ ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν, διὰ νὰ ἀνήκῃ εἰς αὐτοὺς τὸ κατόρθωμα καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, παρώτρυναν οἱ μὲν τοὺς δέ, ὥρμησαν προθυμότερον. Ἐκτοτε ἤδη ἤλλαξε τὸ πρᾶγμα, διότι οἱ βάρβαροι, ἀνθιστάμενοι χρόνον τινὰ, τέλος ἔφυγον εἰς τὸ τεῖχος, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν ἐπέπεσον κατ' αὐτῶν ἡνωμένοι καὶ προσέβαλον τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πέρσαι στρατιῶται.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τεῖχος. Καθὼς δὲ καὶ τὸ τεῖχος ἐκυριεύθη, οὐδ' ὅλως πλέον ὥρμησαν πρὸς ὑπεράσπισιν, ἀλλὰ πάντες οἱ ἄλλοι πλὴν τῶν Περσῶν ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Οὗτοι δὲ ὀλίγοι γινόμενοι ἐμάχοντο, μέχρις οὗ ἦλθον οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐτελείωσαν τὰ λοιπά. Ἔπεσον δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων πολλοὶ καὶ ἄλλοι καὶ Σικυώνιοι καὶ ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Περίλαος. Οἱ δὲ Σάμιοι, καθὼς εἶδον ὅτι ἡ νίκη ἦτο ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ἐπετέθησαν καὶ αὐτοὶ μετὰ τῶν Περσῶν. Τούτους ἰδόντες οἱ ἄλλοι Ἴωνες ἔπραξαν τὸ αὐτό. Ἠρίστευσαν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ μετὰ τούτους οἱ Κορίνθιοι, οἱ Τροιζήνιοι καὶ οἱ Σικυώνιοι.

Ἀφ' οὗ δὲ οἱ Ἕλληνες ἐφόνευσαν τοὺς περισσοτέρους βαρβάρους, ἄλλους μὲν μαχομένους, ἄλλους δὲ φεύγοντας, ἔκαυσαν τὰ πλοῖα καὶ τὸ τεῖχος ὅλον, ἀφ' οὗ ἐξήγαγον πρότερον τὰ λάφυρα εἰς τὸν αἰγιαλόν, εὗρον δὲ καὶ θησαυρούς. Μετὰ δὲ τοῦτο ἀπέπλευσαν εἰς Σάμον, ὅπου ἐσκέπτοντο περὶ ἐπαναστάσεως τῆς Ἰωνίας· ἐπειδὴ δὲ ἐνόμιζον ὅτι θὰ εὕρωσι τὰς γεφύρας, ἔπλευσαν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, διὰ νὰ λύσωσιν αὐτάς. Ἐπειδὴ δὲ, ἐλθόντες εἰς τὴν Ἄβυδον, εὗρον αὐτὰς διαλελυμένας, ὁ μὲν Λεωτυχίδης καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἀποπλέουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ δὲ Ξάνθιππος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι διέβησαν ἐκ τῆς Ἀβύδου εἰς τὴν Χερσόνησον καὶ ἐπολιόρκουν τὴν Σηστόν. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐδραπέτευσεν ὁ τύραννος αὐτῆς Ἀρταΰκτης, καὶ ἄλλοι, οἱ Χερσονησῖται ἔκαμον σημεῖον εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἤνοιξαν τὰς πύλας. Τὸν δὲ Ἀρταΰκτην συλλαβόντες εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμοὺς ἄλλοι Ἕλληνες ἔφεραν εἰς τὴν Σηστὸν καὶ προσπασαλεύσαντες σανίδα ἀνεκρέμασαν αὐτὸν, ἀφ' οὗ ἐνώπιόν του ἐφόνευσαν διὰ λίθων καὶ τὸν υἱόν του.

ΤΕΛΟΣ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής